

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AARBOG
FOR
RIGSDAGSSAMLINGEN
1936—37

VED
JENS MØLLER
LANDSTINGSSEKRETÆR

KØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL — NORDISK FORLAG
A.-S. J. H. SCHULTZ BOGTRYKKERI
1937

AARBOG
FOR
RIGSDAGSSAMLINGEN
1936—37

VED
JENS MØLLER
LANDSTINGSSEKRETÆR

KØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL — NORDISK FORLAG
A.-S. J. H. SCHULTZ BOGTRYKKERI
1937

Indhold.

	Side
Mindetaler	V—XII
Rigsdagens Reformationsfest	XIII—XV
Hans Majestæt Kongens Regeringsjubilæum.....	XVI—XIX
Den ordentlige Rigsdagssamling 1936—37	1
Ministeriets Medlemmer	2
Rigsdagens Medlemmer.....	3— 14
Partigruppering	15
Partiernes Bestyrelser.....	15— 16
Dansk interparlamentarisk Gruppe	16— 17
Landstingsvalget	18
Rigsdagens Aabningsmøde.....	19— 24
Tingenes Præsidium og Sekretærer	25 og 27
Medlemmer af de staaende Udvalg.....	25— 28
Fortegnelse over Lovforslag, Beslutninger m. m....	29— 38
Finanslov.....	39— 64
Tillægsbevillingslov	65— 76
Øvrige vedtagne Love.....	77—706
Ikke vedtagne Lovforslag	707—737
Beslutninger m. m.	738—754
Forespørgsler	754—784
Valg af landstingsvalgte Medlemmer	784—786
Valgs Prøvelse.....	787—790
Valg til Kommissioner og Hverv.....	790—796
Forretningsordenen.....	796—797
Andragender.....	797—798
Partiprogrammer og Partiudtalelser	799—808

Siden forrige Rigsdagssamlings Slutning den 7. April 1936 er følgende Medlemmer afgaaet ved Døden:

1. Fhv. Minister, Landstingsmand *N. P. L. Dahl* døde den 7. Maj 1936. I Mødet til Valg af de 19 landstingsvalgte Medlemmer den 14. August 1936 udtalte Landstingets Formand (*J. Jensen-Klejs*):

»Inden vi gaar over til Dagsordenen for dette Møde, vil vi mindes vor afdøde Kollega, fhv. Kirkeminister Dahl, som ret pludseligt afgik ved Døden en Maanedes Tid efter sidste Rigsdagssamlings Slutning i en Alder af 66 Aar. Han havde været Medlem af Rigsdagen siden 1913, først nogle Aar som Folketingsmand, fra 1918 som Medlem af Landstinget.

Dahl var født og opvokset i smaa Kaar, og efter Konfirmationen var han et Par Aar til Søs som Skibsdreng, før der blev Raad til at lade ham slaa ind paa den akademiske Vej. Efter at have afsluttet sine teologiske Studier var han i nogen Tid Kateket ved Frelsers Kirke her i Byen, blev saa Sognepræst i Brande og kom derefter til Sædder, hvor han fik sin længste Præstegerning, og hvor han ogsaa kom til at tage virke som Del i det offentlige Liv som Formand for Sogneraadet. I 1924 blev Dahl udnævnt til Kirkeminister, og han beklædte Kirkeministerposten først til 1926, senere i Aarene 1929—35. Han havde et betydeligt Personalkendskab til Landets Præster, hvilket gav ham gode Betingelser for selvstændigt at skønne ved Embedsbesættelser.

VI

Dahls Indlæg i Forhandlingerne her som Ordfører for sit Parti særlig i kirkelige Spørgsmaal var præget af levende Interesse for de Emner, han behandlede, og af saglig Indsigt. Hans Forhandlingsform var altid rolig og behersket, og han forstod at give sit vel overvejede Standpunkt klart Udtryk. I de senere Aar førte Forholdene med sig, at Dahl kun sjældent deltog i Landstingets Forhandlinger, men han varetog sit Hverv som Landstingsmand med usvækket Pligtfølelse og færdedes jo ofte iblandt os. Hans beskedne og stilfærdige Fremtræden var paa en smuk Maade forenet med naturlig Hensynsfuldhed og Hjælpsomhed. Personlig har jeg gennem Aarene haft en Del med Dahl at gøre, først som hans Medkandidat ved nogle Folketingsvalg, senere da han var blevet Kirkeminister og ved forskellige Lejligheder ønskede at høre min Mening. Jeg mindes med Tak det Hensyn, han da viste. Jeg tror ogsaa, at ikke blot hans Parti, hvis Ideer han tjente med Troskab, men ogsaa Tinget vil bevare Mindet om en Mand, for hvem det var en Glæde at kunne vise dem, han kom i Berøring med, venlig Imødekommenhed.«

2. Folketingsmand, Dr. phil. *Axel Dam* afgik ved Døden den 8. Maj 1936. I Folketingets Møde den 6. Oktober udtalte Formanden (*Hans Rasmussen*):

»Kort efter Afslutningen af den forrige Rigsdagssamling mistede Folketinget et af sine Medlemmer, idet Folketingsmand Axel Dam den 8. Maj afgik ved Døden.

Axel Dam, der var født paa Bornholm i 1868, var Filosof, Pædagog og Skolemand. Baaede teoretisk og praktisk virkede han i mange Aar for Ungdommens og Lærerstandens Dygtiggørelse. Han skrev en Række videnskabelige Bøger, og siden 1925 var han Formand for Censorerne ved den filosofiske Prøve paa Universitetet.

Vor afdøde Kollega, der var stærkt interesseret i Samfundsproblemer, var i sin Tid Medstifter af Danmarks Retsforbund, og i 1926 blev han valgt som Repræsentant for denne Gruppe her i Folketinget. Ved alle vigtigere Lejligheder førte han her Ordet paa sin Gruppes Vegne.

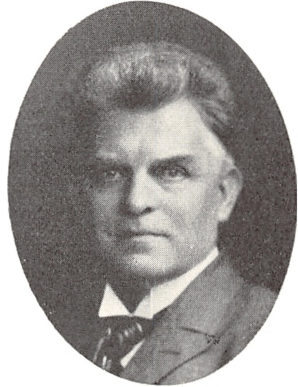
Axel Dam var en god Taler, og han mødte altid vel for-

VII

beredt, naar han havde noget at føre frem. Ofte var hans Indlæg isprængt vittige eller paradoksale Udtryk. Han blev altid hørt med Interesse. — I det almindelige Lovgivningsarbejde fik Axel Dam ikke i videre Omfang Lejlighed til at gøre sig gældende. Han ønskede heller næppe selv dette, idet hans Opfattelse af, hvad der var Samfundsopgaver, laa fjernt fra den, der gør sig gældende her i Rigsdagen. Han forfægtede imidlertid med megen Styrke sine Synspunkter.

Axel Dam havde en udpræget Retfærdighedsfølelse. I sin Iver for at fremme det, der for ham stod som Sandhed og Ret, kunde han til Tider gribe fejl eller skyde over Maalet i sine Ytringer. Men han efterlod ingen Tvivl om, at det kun var Retfærdighed, han tilstræbte i sin Færd her i Tinget.

Vi vil mindes Axel Dam som en særpræget Personlighed, som en Mand, der ønskede at holde Idealismens Fane højt og uplettet.«

3. Landstingsmand, Husmand *Jens Holdgaard* afgik ved Døden den 28. Oktober 1936. I Landstingets Møde den 4. November udtalte Landstingets Formand (*Zahle*):

»Det er min sørgelige Pligt at give det høje Landsting officiel Meddelelse om, at Landstingsmand *Jens Holdgaard* er afgaaet ved Døden.

Holdgaard var Landstingsmand for 5te Kreds i Aarene 1918—24 og Folketingsmand for Vejle Amtskreds 1924—32. Han har altsaa haft Sæde i Rigsdagen i 14 Aar, og i Aarene 1932—36 har han i Kraft af forskellige betydningsfulde Hverv haft Anledning til nøje at følge Rigsdagens Arbejde paa særdeles vigtige Omraader.

Her i Landstinget har *Holdgaard* været Det radikale Venstres Ordfører i mange og meget betydningsfulde Sager.

VIII

Blot eksempelvis kan jeg nævne, at Holdgaard i Samlingen 1918—19 var sit Partis Ordfører angaaende Lovforslagene om Afhændelse af Præstegaardsjorderne og Erhvervelse af Jord til

Oprettelse af mindre Landbrug; endvidere i Spørgsmaalene om Befolkningens Forsyning med Smør, med Margarine og med Flæsk. I Samlingen 1919—20: Befolkningens Forsyning med Levnedsmidler og Dyrtidsforanstaltninger.

I de følgende Samlinger 1920—24 kan fremhæves en Række Forslag angaaende Sønderjylland, Lovforslag om Kirkers Bestyrelse og Alkohollovgivningen.

Holdgaards Virksomhed som Medlem af Landstinget har saaledes spændt over vide Felter og været af megen Betydning. — Længst vil hans Minde dog leve i Kraft af hans Virksomhed som Fører for Husmandsbevægelsen. Her beklædte han talrige og store Tillidshverv, og een Gang valgt blev han bestandig genvalgt til disse Hverv — uden nogen Meningskamp. Han var Husmandsbevægelsens ubestridte Fører.

Man kan ikke undres over, at en samvittighedsfuld Varetagelse af disse mange vigtige Hverv maatte slide haardt paa Holdgaards Kræfter, men hertil kom desuden talrige Rejser til England, Belgien og Tyskland som Deltager i Forhandlingerne angaaende Afsætningen af de danske Landbrugsprodukter.

Holdgaard skaanede sig ikke. Han følte sig stærkt forpligtet over for den store Tillid, som vistes ham af den danske Husmandsstand, og det saa virkelig ud, som han med Lethed bar selv de største Byrder, man lagde paa ham.

Derfor valgte hans Partifæller paa Rigsdagen paa ny Holdgaard til Medlem af det høje Landsting ved sidste Valg af tingvalgte Medlemmer, og de ventede, at denne højt begavede og rigt erfarne Mand skulde gøre et udmærket Arbejde.

IX

Her skuffede Holdgaard for første Gang, men det skete kun, fordi *Døden* satte sin absolutte Grænse for Holdgaards af sand Sjælsadel prægede Virken for hans Fædrelands og Folkefællers Vel.

Alle de Medlemmer af Lands-
tinget, som har arbejdet sam-
men med ham, vil sikkert mindes
Holdgaard med Højagtelse.«

4. Folketingsmand, Formand
for De samvirkende Fagforbund
Vilhelm Nygaard afgik ved Døden
den 6. December 1936. I Folketin-
gets Møde den 8. December udtalte
Formanden (*Hans Rasmussen*):

»Siden Folketingets sidste
Møde har Døden atter været
Gæst blandt os, idet vor Kol-
lega Vilhelm Nygaard Natten

til Søndag gik bort efter et langt Sygeleje, 64 Aar gammel.

Vilhelm Nygaard, der var født her i Hovedstaden, hvor han ogsaa voksede op og lærte sit Fag, blev i en ung Alder sine Kammeraters Tillidsmand paa Grund af sit klare Hoved og sin Veltalenhed. Mange Opgaver blev ham betroet af hans Standsfæller. Nygaard blev Medlem af Kommunalbestyrelsen i denne By, og hans Evner blev i stor Udstrækning taget i Anvendelse paa mange Omraader inden for Organisationslivet, bl. a. ogsaa inden for den kooperative Bevægelse.

Vilhelm Nygaard har deltaget i et Utal af Møder baade som Diskussionsdeltager og endnu oftere som Forhandlings-
leder, paa hvilket Felt han i ganske særlig Grad var paa sin Plads. Tusinder af københavnske Arbejdere vil huske hans enestaaende Evne til under en varm Debat, hvor Sindene var ved at komme i Kog, at finde et kraftigt og retledende Ord med ironisk Anstrøg, som bragte hede Gemytter til Besindelse og paa ny fik Forhandlingerne ledet ind i det rette Spor. Men naar Bølgerne havde lagt sig, var han atter den muntre og elskværdige Kammerat, som alle satte Pris paa.

X

Sit største Hverv fik Vilhelm Nygaard, da han overtog Pladsen som Leder af De samvirkende Fagforbund i Danmark og i denne Egenskab ofte kom til at staa paa en fremskudt og til Tider lidet behagelig Post. Hans Medarbejdere siger om ham, at han i denne Stilling viste sig størst i de vanskeligste Situationer, og at han ved saadanne Lejligheder i høj Grad gjorde sig fortjent til den Tillid, der var vist ham. Nu ved hans Død yder hans Modpart ham den Anerkendelse, at han var en dygtig Repræsentant for de store Organisationer, der stod bag ham.

I 1928 blev Vilhelm Nygaard som Suppleant i Københavns Amtskreds Medlem af Folketinget. Men her i denne Forsamling naaede han aldrig rigtig at gøre sig gældende, idet Helbredet ret hurtigt begyndte at svigte. Ved enkelte Lejligheder har han i korte Taler givet Bevis paa sin klare Opfattelse og sin træffende Udtryksmaade. Men i de sidste Par Samlinger saa vi ham sjældent.

Vi er mange her i Tinget, som føler Sorg over Vilhelm Nygaards Bortgang.«

5. Folketingsmand, Gaardejer *Axel Koefoed* afgik ved Døden den 10. April 1937. I Folketingets Møde samme Dag udtalte Formanden (*Hans Rasmussen*):

»Siden vort Møde i Gaar har Døden været Gæst blandt Tingets Medlemmer, idet Folketingsmand Axel Koefoed i Nat er gaet bort.

Dette Dødsfald er kommet som en smertelig Overraskelse. Endnu for ganske nylig har vi set Axel Koefoed færdes iblandt os, tilsyneladende i bedste Velgaaende.

En farlig Sygdom lurede imidlertid paa ham. En Dag i afvigte Uge følte han sig ilde tilpas, og den paafølgende Nat blev han underkastet en farlig Operation paa Sygehuset i Aakirkeby. For 2 Dage siden stødte en Lungebetændelse til. Dette kom til at betyde Afslutningen paa Axel Koefoeds Liv.

Naar det da nu i Dag er faldet i min Lod at skulle holde Mindetale over vor bortgangne Kollega, er det mig en person-

XI

lig Sorg, fordi det er gaaet mig som de fleste andre, der lærte Axel Koefoed nærmere at kende, at jeg var kommet til at holde af ham. Det betød i saa Henseende aldeles intet, at vi var politiske Modstandere, og at vi i sin Tid havde været Modkandidater i Bornholms Amts 1ste Opstillingskreds.

Axel Koefoed var af den Slags Mennesker, der vandt Tillid og Venskab, hvor han færdes. Han var i alle Forhold en sympatisk Mand, og han var redelig i al sin Færd. Efter mit Skøn forenede han i sig de fleste af den bornholmske Bondestands bedste og smukkeste Egenskaber.

Grundlaget for Axel Koefoeds Stilling i det offentlige Liv var den store Tillid blandt sin Hjemegns Befolkning, som allerede i en ret tidlig Alder blev vist ham paa flere Maader, og som han aldrig svigtede. Allerede for 20 Aar siden blev han Medlem af Sogneraadet i sin Kommune, og i 12 Aar var han Formand. Axel Koefoed blev ogsaa Medlem af Bornholms Amtsraad. At han tillige stod i Spidsen for flere økonomiske Foretagender i sin Hjemegn, blev betragtet som en Selvfølge.

For 8 Aar siden blev Axel Koefoed Medlem af Folketinget. I de første Par Aar forsøgte han, som saa mange andre før ham, at orientere sig herinde. Han trængte sig ikke frem. Der var en tiltalende Beskedenhed over hele hans Fremtræden. Karakteristisk for ham var det, at da jeg ved hans Indtræden her i Tinget bød min gamle Modkandidat Velkommen her i dette Hus, svarede han mig:

»Jeg møder ikke her med nogen Tanke om at deltage i de store Forhandlinger. Kan jeg faa Lov til at gøre nogen Nytte i det mere stilsfærdige Udvalgsarbejde, er jeg tilfreds. Og skulde dette glippe, vil jeg gaa min Vej.«

XII

Axel Koefoed viste sig at være en brugbar Arbejdskraft. Det er mit Indtryk, at hans Gruppe lærte at sætte Pris paa hans praktiske Indsigt og ofte drog Nytte af denne. Fra alle Sider gik man gerne i Samarbejde med ham.

Axel Koefoed skabte Agtelse for sin Person her i Rigsdagen, og han erhvervede sig mange trofaste Venner her i dette Ting.

Det er med dyb Vemod, vi i Dag erfarer, at Døden har taget den kun 53 Aar gamle Kollega ud af vore Rækker.

Axel Koefoeds Minde vil staa smukt og rent blandt os.«

Rigsdagens Mindefest i Anledning af Reformationens Indførelse.

I Anledning af Reformationens 400=Aars Jubilæum i Danmark lod Rigsdagen afholde en Mindehøjtidelighed i Nikolaj Kirkebygning den 28. Oktober 1936, hvortil foruden Rigsdagens Medlemmer var indbudt Repræsentanter for den lutherske Kirke i Udland og Indland, Københavns Kommunalbestyrelse, højere Embedsmænd, Pressen m. fl. Kgl. Konfessionarius, Dr. theol., Provst M. Neiiendam skildrede Reformationsbevægelsens Vækst i Danmark indtil det historisk afgørende Møde paa Gammel Torv den 30. Oktober 1536, da Folkets Repræsentanter gav Kongen Tilslutning til Reformationens Gennemførelse, og belyste Reformationens indgribende Betydning for Samfundslivet og hele den folkelige Kultur. Højtideligheden sluttede med Afsyngelsen af en Kantate, der var komponeret af Organist, Dr. phil. Knud Jeppesen til Tekst af Sognepræst Harald Vilstrup.

Fra Nikolaj Kirke begav Forsamlingen sig til Christiansborg, hvor Rigsdagens Præsidium var Vært ved en festlig Sammenkomst. Ved denne Lejlighed holdt Rigsdagens Formænd følgende Tale:

„Mine Damer og Herrer.

Paa Rigsdagens Præsidiiums Vegne har jeg den Ære at byde velkommen til denne Del af Rigsdagens Reformationsfest.

Jeg hilser først velkommen til vore Gæster fra Udlandet, som i disse Dage besøger Danmark i Anledning af Reformations-Jubilæet. Vi har hos os Repræsentanter for Estland, Letland, Finland, Island, Norge, Sverige, Frankrig, Jugoslavien og Tyskland. De er hjertelig velkomne her.

Jeg retter en særlig Tak til de svenske Gæster og den svenske Presse for det Medarbejderskab, der har gjort det muligt at fejre en fælles Fest i Dag.

Jeg byder velkommen til Københavns Magistrat og Borgerrepræsentationen samt de to Borgmestre fra Storkøbenhavns

XIV

øvrige to Kommuner, Frederiksberg og Gentofte. Det er vist første Gang, at Rigsdagen har Lejlighed til at vise en Smule Opmærksomhed mod Kommunalbestyrelsen i den By, hvor Rigsdagen har Sæde.

Jeg retter dernæst en Tak til den paa Københavns Raadhus den 30. Januar 1936 til Festligholdelse af Reformationens 400- Aars Jubilæum nedsatte Komité, der med sin Formand og Kirkeministeriets Departementschef i Spidsen har udført de store forberedende Arbejder med Planlægningen af disse Dages Festligheder.

For den første Del af Rigsdagens Mindehøjtidelighed i Nikolaj Kirkebygning fortjener Foredragsholderen, Kantatens Forfatter og Komponist samt de øvrige medvirkende en særlig Tak.

Endelig byder jeg velkommen til vore mange andre Gæster, de højere Embedsmænd, Pressen og alle øvrige, der har særlig Tilknytning til denne Fest, og som det er Rigsdagen en Glæde at samle her paa Christiansborg.

Vi beklager, at Rigsdagen ikke besidder Festlokaler til Brug ved en Lejlighed som denne, og vi maa bede vore Gæster tage til Takke med de beskedne Lokalteter, som vi her befinder os i.

Naar Rigsdagen har ønsket at fejre Reformationens Jubilæet, er det selvsagt ikke den kirkelige Side af denne Begivenhed, der særlig er tænkt paa, ikke Datoerne for Herredagens Beslutninger, som havde Brudet med Rom til Følge, men mere den verdslige, den sociale Side af Omvæltningen i de forud- gaaende Aar.

Middelalderens Statsform blev ved Reformationen stærkt forandret. Staten fik større Magt i verdslige Anliggender og blev senere suveræn paa disse Omraader. Lad mig blot her minde om, at Bispedømmernes Jurisdiktioner ophævedes, og at København og Malmø fik Ret til selv at vælge deres Borgmestre.

En ny Kulturperiode indlededes. Humanismen afløste lidt efter lidt Middelalderens Strenghed i mange Forhold, ligesom Udviklingen tog en ny og heldigere Retning. Vort Folks Mø- dersmaal fik en smukkere Plads, paa Bekostning af et dødt Sprog, som ingen af den jævne Befolkning forstod.

I denne Forbindelse nævner jeg Oprettelsen af Bogtrykkerier som et udvortes Hjælpemiddel for en større Aands- og Ytringsfrihed, der blev en af Reformationens skønneste og værdigste Frugter.

Et af Reformationstidens Kendetegn var Almuens stærkt voksende Selvtillid, dens Oprørslyst over for Autoritetsprincippet. Der opstod i dette Tidsafsnit et tusindfoldigt Krav om bedre Tider for Menigmand. Alt i alt en Bevægelse, der førte til et næsten vulkansk Gennembrud i det danske Folk.

Desværre var Danmarks Rige dengang handelsmæssigt afhængigt af Nordtyskland, og desværre var Modsætningerne inden for Landets Grænser blevet saa stærke, at Reformationens aarene kom til at danne Indledning til den største og ulykkeligste Borgerkrig i det danske Folks Historie.

Men var det nu end saaledes, og førte de efterfølgende Tider end med sig, at den talrigste Del af Danmarks Befolkning, nemlig Bondestanden, blev paalagt øgede Byrder og gjort til Genstand for ny og stærk Undertrykkelse, saa synes det os alligevel, at Reformationsperioden opviser saadanne sociale og kulturelle Fremskridt, at der er Grund til for os at mindes disse.

Derfor er vi da samlede her — og idet jeg slutter med den praktiske Oplysning, at der ikke vil blive holdt Taler her, hilser jeg samtlige vore Gæster: Velkommen i Rigsdagens Hus!

Hans Majestæt Kongens 25-Aars Regeringsjubilæum.

Lørdag den 15. Maj 1937 Kl. 13³⁰ ankom til Rigsdagen *Deres Majestæter Kongen og Dronningen, Deres kongelige Højheder Kronprinsen, Kronprinsessen, Prins Knud med Gemalinde, Prinsesse Caroline-Mathilde, med Følge.*

De kongelige Herskaber modtoges paa Rigsdagens Trappe af Rigsdagens Præsidium og ledsagedes til Fælles Samtaleværelse, hvor Ministrene var kommet til Stede.

Fra Fælles Samtaleværelse ledsagedes de kongelige Herskaber til Folketingssalen, hvor de tog Plads under en i Salen anbragt Baldakin. Forinden havde Medlemmer af begge Ting givet Møde i Folketingssalen, og Folketingets Formand holdt herefter følgende Tale:

*Deres Majestæter!
Deres kongelige Højheder!
Højtærede Forsamling!*

Rigsdagens Præsidium har ønsket at markere Kongens 25-Aars Regerings-Jubilæum ved et Fællesmøde for Rigsdagens Medlemmer, og vi har ønsket, at Kongen vilde være nærværende ved denne højtidelige Lejlighed.

Vore Ønsker er gaaet i Opfyldelse. Jeg har den Ære at byde Deres Majestæter Velkommen i Rigsdagens Hus.

Vi har god Anledning til at bringe Landets Konge vor Hilsen og Lykønskning paa denne Højtidsdag, thi de forløbne 25 Aar, hvor Kongen har staaet i Spidsen for Regeringen, repræsenterer paa saa mange Maader en smuk og heldig Udvikling i vort Land.

Det har været en Periode med vægtigt Indhold, en Periode, som utvivlsomt vil komme til at staa med Glans over sig, naar Historien om vor Tid engang skal skrives. Kongens Navn vil her faa en værdig Plads.

Der er to Begivenheder i det forløbne kvart Aarhundrede, som i ganske særlig Grad fortjener at anføres ved Kongens Jubilæum.

XVII

Den første er Gennemførelsen af Grundloven af 1915, som bærer Kongens Navn. Ved denne Reform øvede Konge og Rigsdag Ret over for Danmarks Kvinder, som da blev stillet lige med Mændene, hvor det drejede sig om Statens Anliggender. Endvidere blev alle Statens Borgere stillet lige med Hensyn til Valgret.

Grundlovens Gennemførelse fandt Sted i en alvorlig Tid, hvor tunge Uvejrsskyer trak op i hele Horisonten, og hvor Sindene hvert Øjeblik stemtes til dystre Alvor.

Det lykkedes at holde Verdenskrigens forfærdende Uvejr borte fra Danmarks Hus. I Bestræbelserne for at afværge Faren ved vi, at Kongen som Chef for Statsraadet øvede en personlig Indsats, som vi i saa høj Grad har Grund til at paaskønne, og som vi paa denne Dag siger Kongen Tak for.

Jeg tager Anledning til at nævne den Lovgivning, der angaar vor Koloni, Grønland. Ved denne Lovgivning har Kongen og Rigsdagen tilsigtet at drage det grønlandske Folk med ind i Styrelsen af dets egne Anliggender, gennem egne valgte Systemraad, Landsraad o. s. v. Vi glæder os over de opnaaede Fremskridt i Oplysning og Kultur hos dette herlige lille Folk deroppe højt mod Nord.

Det er en Æressag for Danmark at føre Grønlænderne saaledes frem, at deres Selvfølelse rejses, og at de kommer til Forstaaelse af, at de er et Folk.

Den anden store Begivenhed i Kongens Regeringstid er Sønderjyllands Genforening med Danmarks Rige.

Det, der herved skete, var Opfyldelse af vort gamle og store nationale Haab om Samling af alle Danske. Det Haab, der vel ikke gav sig højrestede Udslag, men som levede stærkt og inderligt hos alle.

Men naar vi mindes Genforeningen og glæder os over den, er der samtidig noget andet, der melder sig i vore Tanker.

Vi hejser i Dag vore Flag til Tops, men vi glemmer ikke, at der forud for Sønderjyllands Tilbagekomst var sket smertelige Tab for det danske Folk derved, at over 6000 unge Sønderjyder mistede deres dyreste Eje, deres Liv, i Kampen for en Sag, der ikke var og ikke kunde være deres.

XVIII

Vi kan heller ikke glemme, at i den samme dybt alvorlige Periode var der Hundreder af pligtopfyldende danske Sømænd, der satte Livet til paa Havet under Udførelse af en Gerning, der paa dette Tidspunkt var særlig nødvendig for det hele Land. Mindet om dem alle vil vi frede.

Da Kongen i Dag for 25 Aar siden tiltraadte det høje Hverv som den danske Stats Overhoved og holdt sin første offentlige Tale i denne Egenskab, benyttede Kongen nogle Ord, som jeg her gerne vil mindes.

Kongen sagde ved den Lejlighed:

»Danmarks *Lykke, Frihed og Selvstændighed* skal være mit Maal.«

Alle vi, der hørte denne Tale, og alle, der bagefter læste den, var enige om, at der her var fremsat et Program, som maatte vinde alle Danskes uforbeholdne Tilslutning.

Dette Kongens Program af 15. Maj 1912 slutter vi os til den Dag i Dag.

Danmarks Lykke maa være vort højeste Maal. Vi ved, at Kongen er enig med os i, at Grundlaget for et Folks Lykkefølelse i høj Grad har Forbindelse med de økonomiske Forhold. Kongen haaber sammen med os, at de for Tiden herskende særdeles vanskelige Forhold oppe i den nordligste Del af Riget, Færøerne, snarest maa blive mildnede, og ligeledes deler Kongen med os alle Haabet om, at de vanskelige Kaar, der fortsat gør sig gældende for store Grupper af Befolkningen i den øvrige Del af Riget, ogsaa snart maa blive afløst af forbedrede Tilstande.

Det danske Folk vil være et frit Folk. Vi vil Frihed under Ansvar. Paa Lovens Grund vil vi stedse virke for en yderligere Udvikling af det Gode, som Friheden er for vort Folk.

Og Danmarks Selvstændighed er det vort inderligste Ønske og vor bestemte Vilje at bevare og underbygge.

Rigets Selvstændighed er en Livssag for os alle.

Vi udtrykker i Dag over for Kongen vort Haab om, at Rigets Statsoverhoved altid maa have Følelsen af at staa i Spidsen for et Folk, der af ærlig Vilje stræber mod Lykken, et Folk, der vil bevare Danmarks Frihed og Selvstændighed ubeskaaret til kommende Slægter.

XIX

Vi er et Folk, en Nation, der vil Fred med vore Naboer til alle Sider. Men vi vil raade vor egen Skæbne.

Jeg vil slutte med at sige, at jeg ved, at jeg i dette Øjeblik har Hundre tusinder af Landsmænd bag mig, lige fra den nordligste af vore fjerne Øer deroppe i Atlanterhavet til Skjelbækken i Syd, fra Jyllands Vestkyst og ud til vore Øer i Østersøen, naar jeg her paa Rigsdagens og dermed paa det danske Folks Vegne over for vor Konge udtaler:

Tak for de 25 Aar, der gik!

Til Lykke med Jubilæumsdagen i Dag!

Og Lykke til de Dage, Fremtiden bringer!

Mine ærede Rigsdagskolleger og øvrige ærede tilstedeværende: Jeg foreslaar, at vi alle forener os om at hylde Danmarks Konge ved et nifoldigt Hurra.

Kong Christian længe leve!

Formandens Tale efterfulgtes af et nifoldigt Hurra, hvorefter den kgl. Livgardes Musikkorps spillede 1ste Vers af »Kong Christian«.

Hans Majestæt Kongen udtalte herefter følgende:

Paa Dronningens og egne Vegne udtaler jeg en varm Tak til Folketingets Formand, der rettede denne Henvendelse til os paa Rigsdagens Vegne. Vi er dybt rørt over i Dag paa vor Højtidsdag at staa Ansigt til Ansigt med Folkets kaarne Mænd. Mødet med os i Dag tager jeg som et Vidnesbyrd om Sammenhold inden for vort Samfund. Den Tak, der er rettet til mig, skal højere op, til Vor Herre, der har hjulpet mig, men jeg takker for den Tillid, der gennem disse Aar er vist mig, og jeg tror, at selv om Veje og Midler kan være forskellige, er Maalet for Rigsdagens Arbejde dog det samme: Folkets Lykke. I Ønsket herom mødes vi i Fællesskab, i Ønsket om Held og Lykke og Fremgang for Land og Folk.

Danmark leve!

Hans Majestæt Kongens Tale efterfulgtes af et trefoldigt Hurra, og Musikken spillede 1ste Vers af »Der er et yndigt Land«.

De kongelige Herskaber forlod herefter Salen, ledsaget af Præsidiets Medlemmer.

Den ordentlige Rigsdagssamling 1936—37.

Rigsdagens 89. ordentlige Samling aabnedes den 6. Oktober 1936. Aabningsakten fandt Sted i Fællessalen (se Side 19).

Samlingen sluttede den 15. Maj 1937.

Der afholdtes 136 Møder i Folketinget og 120 i Lands-
tinget.

Ministeriet Stauning.

Efter Rekonstruktionen af 4. November 1935.

Statsminister: *Th. A. M. Stauning*, f. 73.¹⁾

Udenrigsminister: *P. R. Munch*, f. 70.²⁾

Finansminister: *H. P. Hansen*, f. 72.³⁾

Justitsminister: *K. K. Steincke*, f. 80.⁴⁾

Kirkeminister: *Johannes T. C. Hansen*, f. 81.⁵⁾

Undervisningsminister: *Jørgen P. L. Jørgensen*, f. 88.⁵⁾

Minister for Landbrug og Fiskeri: *Kr. M. Bording*, f. 76.²⁾

Indenrigsminister: *Bertel Dahlgaard*, f. 87.²⁾

Socialminister: *Ludvig V. Christensen*, f. 78.⁵⁾

Minister for offentlige Arbejder: *N. P. Fisker*, f. 86.⁵⁾

Minister for Handel, Industri og Søfart: *Johannes Kjærboel*, f. 85.⁵⁾

Forsvarsminister: *Alsing E. Andersen*, f. 93.⁵⁾

1) Udnævnt $30/4$ 1929; Minister for Søfart og Fiskeri fra $30/4$ 1929 til $31/5$ 1933; Forsvarsminister fra $31/5$ 1933 til $4/11$ 1935.

2) Udnævnt $30/4$ 1929.

3) Udnævnt $31/5$ 1933; Forsvarsminister fra $24/11$ 1932 til $31/5$ 1933.

4) Udnævnt $4/11$ 1935; Socialminister fra $30/4$ 1929 til $4/11$ 1935.

5) Udnævnt $4/11$ 1935.

Medlemmerne af Rigsdagen.

Parti- eller Gruppebetegnelser: S. = Socialdemokrat; V. = Venstre; KF. = Det konservative Folkeparti; RV. = Det radikale Venstre; FF. = Det frie Folkeparti; DR. = Danmarks Retsforbund; DK. = Danmarks kommunistiske Parti; Sl. = Slesvigske Parti.

A. Folketinget.

Efter Valget til Folketinget den 22. Oktober 1935.

Folketinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
A. Storkredse i København— Frederiksberg.¹⁾			
I. Søndre Storkreds.			
Gerda Mundt, Borgerrepræsentant ..	4/9 74	KF.	16/11 32
Th. Stauning, Statsminister	26/10 73	S.	29/5 06
Johs. Kjærbøl, Minister for Handel, Industri og Søfart	23/12 85	S.	22/10 35
Helga Larsen, Frue	21/4 84	S.	22/4 18
E. Friis, Rodemester	20/8 77	S.	24/4 29
Rasmus Hansen, Redaktionssekretær	16/8 96	S.	16/1 36
II. Østre Storkreds.			
Aksel Larsen, Støberiarbejder	5/8 97	DK.	16/11 32
William Prieme, Grosserer	16/8 94	KF.	16/11 32
C. Westermann, Orlogskaptajn	14/2 94	KF.	2/9 33
K. E. S. Rager, Ingeniør, Cand. polyt.	15/9 84	RV.	24/9 29
H. C. Hedtoft-Hansen, Partisekretær	21/4 03	S.	22/10 35

¹⁾ Medlemmernes Rækkefølge inden for hver enkelt Amtskreds (Storkreds) er bestemt efter Partibetegnelsernes alfabetiske Rækkefølge (jfr. Meddelelse fra Indenrigsministeriet af 13. Oktober 1935) og inden for Partierne efter den Orden, hvori Kandidaterne er erklæret for valgt.

Folketinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
J. Friis-Skotte, fhv. Minister.....	1/12 74	S.	22/4 18
Chr. Jensen, fung. Formand for De samvirkende Fagforbund.....	4/9 79	S.	22/10 35
Vilhelm Rasmussen, Forstander for Statens Lærerhøjskole.....	31/7 69	S.	9/3 15
Julius Schrøder, Typograf.....	19/7 79	S.	11/4 24
Nina Andersen, Kontorassistent, Frue	20/11 00	S.	1/2 36
III. Vestre Storkreds.			
J. Oskar Andersen, Professor ved Uni- versitetet, Dr. theol.....	15/5 66	KF.	22/4 18
O. P. J. Skjerbæk, Overinspektør for Børneforsorgen.....	8/8 85	KF.	22/9 36 ¹⁾
Valdemar Sørensen, Grosserer.....	16/1 80	RV.	22/10 35
J. P. Jønson, fhv. Forretningsfører..	2/8 65	S.	17/12 19
O. E. Einer-Jensen, Hovedkasserer..	5/7 89	S.	20/1 24
Alsing Andersen, Forsvarsminister...	5/2 93	S.	24/4 29
J. Chr. Jensen, Direktør.....	30/11 77	S.	11/5 18
Victor Fornæs, Driftsleder.....	8/1 81	S.	22/10 35
B. Amterne paa Øerne.			
Københavns Amtskreds.			
Svend E. Johansen, Kontorchef....	8/7 02	DR.	9/5 36 ²⁾
Povl Drachmann, Redaktør, Cand.polit.	30/6 87	KF.	26/4 20
Carsten Raft, Redaktør.....	28/4 95	KF.	22/10 35
Kristen Amby, Sognepræst.....	4/3 94	KF.	16/11 32
Jørgen Jørgensen, Undervisningsmini- ster, Gaardejer.....	19/5 88	RV.	24/4 29
Vilhelm Nygaard, Formand for De samvirkende Fagforbund.....	11/1 72	S.	16/11 28
N. P. Nielsen.....	7/1 71	S.	11/1 16 ³⁾

1) Indtraadt i Stedet for Overretssagfører C. J. F. Sven, der blev valgt til tingvalgt Medlem af Landstinget fra 22/9 36.

2) Indtraadt i Stedet for Dr. phil. Axel Dam, der afgik ved Døden 3/5 36.

3) Var ikke Medlem 22/4 18—6/7 20.

Folketinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
W. Villumsen, Typograf.....	23/7 89	S.	16/11 32
J. S. Smørum, Husmand.....	3/2 91	S.	24/4 29
Under Samlingen (6/12 36) afgik ved Døden:			
Vilhelm Nygaard, Formand for De samvirkende Fagforbund.			
I hans Sted indtraadte:			
H. C. Hansen, Forbundsformand...	8/11 06	S.	7/12 36
Frederiksborg Amtskreds.			
Victor Larsen, Proprietær.....	25/2 90	KF.	11/4 34
Aage Fogh, Konsulent.....	6/5 96	RV.	29/6 34
J. P. Larsen, Redaktør.....	19/8 72	S.	26/4 20
Emil Retoft, Borgmester.....	4/7 94	S.	22/10 35
Marius Jensen, Gaardejer.....	24/1 88	V.	22/10 35
Holbæk Amtskreds.			
N. P. Andreasen, Parcellist.....	25/7 81	RV.	24/4 29
Fr. Andersen, Borgmester.....	26/5 77	S.	26/4 20 ¹⁾
Fr. Dalgaard, Landsretssagfører, For- retningsfører	20/4 93	S.	22/10 35
Hans Clausager, Landbrugslærer, Gaardejer.....	21/3 74	V.	26/4 20
Sorø Amtskreds.			
Alfred Bindslev, Redaktør.....	21/6 96	KF.	2/12 26
H. P. Hansen, Finansminister.....	6/10 72	S.	20/5 13
J. P. Jensen, Dyrlæge.....	23/1 69	S.	6/7 20
Arnth Jensen, Førstelærer.....	27/9 83	V.	8/8 27
Præstø Amtskreds.			
A. Chr. Hartel, Proprietær, Cand. mag.....	1/3 89	FF.	22/10 35
Johs. Ulrich, Forpagter.....	9/5 69	KF.	22/4 18 ²⁾

1) Var ikke Medlem 21/9 20—11/4 24.

2) Var ikke Medlem 6/7—21/9 20.

Folketinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
Kristian Nygaard, Højskolelærer	27/12 87	RV.	22/10 35
H. P. Hansen, Borgmester	21/1 75	S.	16/11 32
Viggo Nielsen, Journalist	6/11 00	S.	22/10 35
Carl Petersen, Statshusmand	1/5 94	S.	22/10 35
Otto Himmelstrup, Sekretær, Cand. polit.	1/12 83	V.	11/4 24
Bornholms Amtskreds.			
Hans Rasmussen, Redaktør	23/6 73	S.	29/5 06 ¹⁾
Axel Koefoed, Gaardejer	18/1 84	V.	24/4 29
Under Samlingen (¹⁰ / ₄ 37) afgik ved Døden:			
Axel Koefoed, Gaardejer.			
I hans Sted indtraadte:			
Hans Conrad Koefoed, Gaardejer	12/11 88	V.	11/4 37
Maribo Amtskreds.			
J. L. Grønning, Proprietær	4/5 82	KF.	22/9 36 ²⁾
A. M. Hansen, Statsrevisor	21/9 77	RV.	22/4 18 ³⁾
Knud V. Jensen, Sekretær	29/1 93	S.	22/10 35
Sigvard J. Munk, Raadmand	17/4 91	S.	28/11 31
Hartvig Frisch, Lektor	17/1 93	S.	2/12 26
N. C. Løje, Proprietær	25/12 73	V.	16/11 32
Odense Amtskreds.			
Christmas Møller, Cand. jur.	3/4 94	KF.	21/9 20
J. C. A. Carlsen-Skiødt, Handelsgartner	9/3 66	KF.	21/9 20
Oluf Steen, Landmand	16/7 92	RV.	11/4 24
C. N. Hauge, fhv. Minister	13/9 70	S.	25/5 09 ⁴⁾
L. D. Rasmussen, Statsrevisor	2/7 68	S.	20/5 13
L. M. Larsen (Bjerre), Gaardejer	22/5 83	S.	2/5 26
Povl Fr. Jensen (Horsebæk), Gaardejer	22/7 79	S.	22/12 35
Søren P. Larsen	14/7 88	V.	2/12 26

1) Var ikke Medlem ²⁰/₅ 13—²¹/₉ 20.

2) Indtraadt i Stedet for fhv. Gaardejer F. W. Larsen-Badse, der blev valgt til Medlem af Landstinget ²²/₉ 36.

3) Var ikke Medlem ²⁶/₄—²¹/₉ 20.

4) Var ikke Medlem ²⁰/₅ 10—²⁰/₅ 13.

Folketinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
Svendborg Amtskreds.			
A. C. D. Petersen, Statsrevisor, Gaardejer	3/4 80	KF.	11/4 24
P. Munch, Udenrigsminister, Dr. phil.	25/7 70	RV.	25/5 09
J. J. Bjerring, Borgmester	14/11 78	S.	22/4 18
P. Andersen, Redaktør	11/6 70	S.	22/4 18 ¹⁾
A. C. Duborg, Godsejer	20/8 79	V.	24/4 29
J. Chr. Jensen-Broby, Gaardejer	18/2 88	V.	18/2 19
C. Amterne i Jylland.			
Hjørring Amtskreds.			
H. F. Ulrichsen, Overretssagfører	25/1 88	KF.	11/1 24 ²⁾
Chr. Christiansen, Forretningsfører	14/9 95	S.	1/1 32 ³⁾
E. O. Levinsen, Forretningsfører	7/5 91	S.	16/11 32
Hans Pinstrup, Gaardejer	7/8 92	V.	16/11 32
J. S. Vanggaard, Statsrevisor, Gaardejer	25/12 75	V.	20/5 10
E. M. Kjær, Kommunalærer	9/1 93	V.	22/10 35
Thisted Amtskreds.			
V. Fibiger, Proprietær	11/2 86	KF.	26/4 20
Marinus Sørensen, Gaardejer	8/2 86	S.	2/12 26
J. E. Nørgaard, Gaardejer	17/8 91	V.	16/11 32
Aalborg Amtskreds.			
Ole Bjørn Kraft, Redaktør	17/12 93	KF.	2/12 26
J. Hassing-Jørgensen, fhv. Minister, Direktør	3/9 72	RV.	22/10 35
J. N. A. Strøm, Fabriksarbejder	21/12 98	S.	16/11 32
C. Bollerup Madsen, Redaktør	11/6 84	S.	22/10 35
Jens Sørensen (Sejlfjord), Gaardejer	14/7 78	S.	1/1 30
Christen Andersen, Husmand	29/10 85	S.	22/6 35
N. Elgaard, Redaktør	1/2 79	V.	24/12 22
N. Edvard Sørensen, Statshusmand	29/8 93	V.	24/4 29

1) Var ikke Medlem 26/4—21/9 20.

2) Var ikke Medlem 24/4 29—16/11 32.

3) Var ikke Medlem 16/11 32—22/10 35.

Folketinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
Viborg Amtskreds.			
Bertel Dahlgaard, Indenrigsminister .	7/11 87	RV.	26/4 20
A. C. Mortensen, Redaktør	22/1 70	S.	26/4 20
Th. Hauberg, Førstelærer	6/10 87	S.	24/4 29 ¹⁾
Laust Nørskov, Gaardejer	22/1 83	V.	30/9 14
S. Brosen, fhv. Minister, Gaardejer .	1/7 75	V.	17/9 07 ²⁾
Randers Amtskreds.			
J. S. Foget, Sekretær, Gaardejer . . .	8/7 00	FF.	22/10 35
Victor Pürschel, Generalauditør	28/8 77	KF.	26/4 20
M. Nøhr, Redaktør	1/3 91	RV.	22/10 35
Aage Riis Flor, Borgmester	28/12 76	S.	22/10 35
Gustav Pedersen, Forretningsfører . .	3/4 93	S.	11/4 24 ³⁾
M. F. Mortensen, Statshusmand	5/4 94	S.	24/4 29
Svend Nielsen, Gaardejer	30/8 79	V.	11/4 24 ⁴⁾
Knud Kristensen, Gaardejer	26/10 80	V.	26/4 20 ⁵⁾
Aarhus Amtskreds.			
Alfred Jensen, Murerarbejdsmand . . .	7/7 03	DK.	6/10 36
H. Hasle, Landsretssagfører	2/11 00	KF.	16/11 32
A. Sneum, Kommunelærer	29/7 79	S.	11/4 24
Holger Eriksen, Journalist	5/12 94	S.	22/10 35
Leonhard Hansen, Forretningsfører . .	18/8 87	S.	16/11 32
J. Kr. Jensen (Lillering), Gaardejer .	1/12 87	S.	11/4 24 ⁶⁾
Skanderborg Amtskreds.			
P. Korsgaard, Ingeniør	17/7 74	KF.	22/4 18
Hans Nielsen, kst. Hypotekbank- direktør	15/4 69	S.	25/6 09

1) Var ikke Medlem 16/11 32—22/10 35.

2) Var ikke Medlem 24/4 29—1/5 32.

3) Var ikke Medlem 2/12 26—29/9 34.

4) Var ikke Medlem 16/11 32—22/10 35.

5) Var ikke Medlem 24/4 29—16/11 32.

6) Var ikke Medlem 2/12 26—24/4 29.

Folketinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
N. Fisker, Minister for offentlige Ar- bejder.....	9/9 86	S.	4/12 24
Albinus Jensen, Redaktør.....	1/3 83	S.	31/1 23 ¹⁾
J. C. C. Kyed, Gaardejer.....	16/11 78	V.	11/4 24
Vejle Amtskreds.			
P. Gregersen, Lærer.....	13/11 89	DR.	16/11 32
Valdemar Thomsen, Gaardejer.....	12/12 87	FF.	16/11 32
Viggo Hansen, Gaardejer.....	28/8 70	KF.	2/12 26
Holger Larsen, Redaktør.....	8/1 80	S.	26/4 20
Richard Jørgensen, Redaktør.....	11/3 82	S.	22/10 35
Knud Hansen, Borgmester.....	8/1 66	S.	21/9 20
Inger Gautier Schmit, Frue.....	25/10 77	V.	24/4 29 ²⁾
Laurits Pedersen, Gaardejer.....	25/1 86	V.	22/10 35
Ringkøbing Amtskreds.			
Jens Thomsen, Gaardejer.....	23/8 80	FF.	22/10 35
A. Vesterager, Lærer.....	12/3 70	KF.	22/4 18
M. P. Rasmussen (Gylling), Gaardejer Kr. M. Bording, Minister for Landbrug og Fiskeri, Gaardejer.....	8/10 82	RV.	24/4 29
Niels Yde, Lærer.....	11/4 76	S.	21/9 20
O. C. Krag, Kreditforeningsdirektør, Dr. phil.....	2/10 78	S.	16/11 32
J. Sønderup, Gaardejer.....	23/9 70	V.	11/4 24 ³⁾
C. M. Julin, fhv. Højskoleforstander..	2/2 94	V.	22/10 35
	24/5 82	V.	2/12 26
Ribe Amtskreds.			
Oluf Pedersen.....	6/9 91	DR.	16/11 32
L. Elbæk-Jessen, Gaardejer.....	7/2 79	FF.	21/2 35
Chr. E. Boeck-Hansen, Direktør, Cand. polyt.....	25/9 82	KF.	22/10 35
J. K. Jensen (Gørding), Læge.....	8/7 70	RV.	16/11 32
L. J. Bomholt.....	11/6 96	S.	24/4 29
M. K. Sørensen, Overportør.....	30/9 79	S.	20/3 28
Erik Eriksen, Gaardbestyrer.....	20/11 02	V.	22/10 35
Einar Simonsen, Gaardejer.....	25/2 94	V.	22/10 35

1) Var ikke Medlem 11/4 24—22/10 35.

2) Medlem af Landstinget 11/5 18—24/4 29.

3) Landstingsmand 10/7 14—11/4 24.

Folketinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
Haderslev-Aabenraa-Sønderborg-Tønder Amtskreds.			
Hans Hansen (Rørby), Gaardejer, Muremester	26/9 78	DR.	24/4 29
A. Svensson, Redaktør	19/11 80	KF.	16/11 32
Peter Petersen (Røj), Domænefor- pagter	13/4 75	KF.	22/10 35
Johs. Carl Schmidt, Præst	9/6 69	SL.	21/9 20
J. P. Nielsen, Bager	23/4 73	S.	21/9 20
P. H. Mortensen, Maskinarbejder	5/3 86	S.	11/4 24 ¹⁾
H. J. Hinrichsen, Arbejdsmand	13/7 83	S.	24/4 29
Jørgen Gram, Gaardejer	19/11 87	V.	22/10 35
D. Valgdistrikterne paa Færøerne. Færø Amtskreds.			
A. Samuelson, Sysselmand	1/7 73	V.	16/6 13 ²⁾

1) Var ikke Medlem 2/12 26—1/10 27.

2) Var ikke Medlem 7/5 15—22/4 18, Landstingsmand 21/8 17—
22/4 18. Valget paa Færøerne fandt Sted den 11. November
1935.

B. Landstinget.

Efter Valgene til Landstinget i 1., 4. og 6. Landstingskreds den 13. September 1932 og i 2., 3., 5. og 7. Kreds den 22. September 1936 samt efter Valget af landstingsvalgte den 14. August 1936.

Medlem	Landstinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
Landstingsvalgte.¹⁾				
1	M. Jensen-Aale	6/6 65	S.	11/5 18 ²⁾
2	Albert Jensen, Urmager	19/6 69	S.	11/5 18 ³⁾
3	J. P. M. Simonsen, Redaktør	8/4 69	S.	1/1 32 ⁴⁾
4	A. Johansen, Hovedkasserer	13/12 68	S.	19/3 34
5	Johannes P. Nielsen, Forretningsfører	27/10 69	S.	9/12 35
6	C. F. Sørensen, Sparekasserevisor . . .	18/2 70	S.	11/5 18 ⁵⁾
7	C. E. Christiansen, Borgmester, Red- aktør	26/3 79	S.	22/9 36
8	C. Th. Zahle, fhv. Minister	19/1 66	RV.	1/10 28 ⁶⁾
9	Jens Holdgaard, Husejer	30/9 74	RV.	11/5 18 ⁷⁾
10	H. Jepsen Christensen, Gaardejer . . .	28/2 80	V.	7/10 20
11	M. C. Jensen, Kutterfører	5/9 71	V.	5/1 22
12	J. Villemoes, Konsul	28/9 80	V.	27/6 28
13	Svenning Rytter, Præsident for Kø- benhavns Byret	19/1 75	V.	30/4 29 ¹⁾
14	Rasmussen Flemløse, Gaardejer . . .	23/6 79	V.	25/11 29
15	S. C. Nørgaard, Overlærer	1/7 73	V.	9/3 33 ²⁾
16	Gudrun Vang Lauridsen, Frue	23/10 79	V.	21/9 34

¹⁾ Valget fandt Sted den 14/8 1936 (se pag. 000).

²⁾ Landstingsvalgt siden 1/3 32.

³⁾ Landstingsvalgt siden 26/9 26.

⁴⁾ Folketingsmand 22/4 18—1/1 32.

⁵⁾ Landstingsvalgt siden 22/9 36.

⁶⁾ Folketingsmand 9/4 95—1/10 28.

⁷⁾ Var ikke Medlem 10/8—1/10 20 og 11/4 24—22/9 36. Landstings-
valgt 22/9 36. Folketingsmand 11/4 24—16/11 32.

Medlem	Landstinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
17	C. J. F. Sven, Overretssagfører	24/1 87	KF.	22/9 36 ³)
18	M. C. Schaumann, Fabrikant	30/12 75	KF.	1/10 28 ⁴)
19	J. R. Poulsen, Proprietær	31/8 73	KF.	23/9 32 ⁵)
	Under Samlingen (28/10 36) afgik ved Døden: Jens Holdgaard, Husejer. I hans Sted indtraadte: Martin Sørensen (Peterslund), Gaard- ejer	27/6 74	RV.	29/10 36
1. Kreds.				
1	Lisbet Hindsgaul, Frue	21/5 90	KF.	19/6 35
2	Halfdan Hendriksen, Direktør	12/11 81	KF.	23/9 32 ⁶)
3	H. P. S. Stein, Redaktør	14/7 74	KF.	23/9 32
4	C. V. Bramsnæs, Nationalbankdirek- tør	12/6 79	S.	11/5 18
5	K. K. Steincke, Justitsminister	25/6 80	S.	11/5 18
6	Ingeborg Hansen, Landsretssagfører.	17/2 86	S.	22/9 36
7	Andrea Brochmann, Frue	1/5 68	S.	6/5 26 ⁷)
8	Ludvig Christensen, Socialminister . .	28/7 78	S.	1/5 25
9	V. Buhl, Skattedirektør	16/10 81	S.	23/9 32
10	Charles Petersen, Overportør, Forret- ningsfører	16/12 77	S.	26/3 28
2. Kreds.				
1	Peder Christensen, Borgmester	8/6 74	S.	29/3 30 ⁸)
2	Holger Andersen, fhv. Præsident . . .	11/4 90	KF.	22/9 36 ⁹)
3	J. P. Jensen-Stevns, Bankdirektør . .	6/2 72	V.	1/10 28
4	Oluf Johansen, Statshusmand	29/3 94	RV.	22/9 36

1) Folketingsmand 26/4 20—30/4 29.

2) Folketingsmand 25/9 09—20/5 13, 22/4 18—2/12 26.

3) Folketingsmand 26/4 20—22/9 36.

4) Landstingsvalgt siden 22/9 36.

5) Landstingsvalgt siden 22/9 36.

6) Folketingsmand 11/4 24—22/9 32.

7) Var ikke Medlem 23/9 32—12/10 33.

8) Folketingsmand 22/4 18—26/4 20.

9) Folketingsmand 21/9 20—4/3 30.

Medlem	Landstinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
5	F. W. Larsen-Badse, fhv. Gaardejer	$\frac{24}{6}$ 74	KF.	$\frac{22}{9}$ 36 ¹⁾
6	P. K. Thomsen, Overlærer.....	$\frac{30}{9}$ 78	S.	$\frac{22}{9}$ 36
7	Severin Hansen, Fisker.....	$\frac{19}{7}$ 80	S.	$\frac{22}{9}$ 36
8	Johs. Clausen, Proprietær.....	$\frac{24}{6}$ 78	V.	$\frac{1}{10}$ 28
9	Axel Christensen, Smedemester.....	$\frac{3}{5}$ 89	RV.	$\frac{22}{9}$ 36
10	Axel B. Lange, Købmand.....	$\frac{28}{7}$ 75	KF.	$\frac{11}{5}$ 18 ²⁾
11	A. P. Hansen, Husmand.....	$\frac{6}{5}$ 76	S.	$\frac{11}{5}$ 18
12	R. Kantsø, Hovedkasserer.....	$\frac{2}{11}$ 77	S.	$\frac{8}{5}$ 36 ³⁾
3. Kreds.				
	Niels Nielsen, Borgmester.....	$\frac{8}{8}$ 72	S.	$\frac{22}{9}$ 36
4. Kreds.				
1	H. Chr. Petersen, Trikotagefabrikant	$\frac{2}{6}$ 75	KF.	$\frac{23}{9}$ 32
2	H. P. Johansen, Kommunelærer....	$\frac{24}{3}$ 81	S.	$\frac{23}{9}$ 32 ⁴⁾
3	Rasmus Jørgensen, Gaardejer.....	$\frac{5}{1}$ 74	V.	$\frac{6}{3}$ 32
4	J. Veistrup, fhv. Gaardejer.....	$\frac{25}{9}$ 70	RV.	$\frac{20}{9}$ 10
5	Johannes Stensballe, fhv. Minister..	$\frac{6}{7}$ 74	V.	$\frac{10}{8}$ 20
6	P. C. Petersen, Husmand.....	$\frac{10}{11}$ 78	S.	$\frac{26}{9}$ 26
5. Kreds.				
1	Jørgen Møller, fhv. Typograf.....	$\frac{6}{11}$ 77	S.	$\frac{1}{10}$ 20
2	Albert Andersen, Journalist.....	$\frac{8}{5}$ 88	S.	$\frac{22}{9}$ 36
3	Johs. Hansen, Kirkeminister.....	$\frac{24}{11}$ 81	S.	$\frac{1}{10}$ 28
4	H. R. Stumph, Redaktør.....	$\frac{24}{12}$ 76	S.	$\frac{11}{2}$ 30
5	S. Chr. Grove, Redaktør.....	$\frac{9}{4}$ 72	S.	$\frac{22}{9}$ 36
6	Fr. Kristiansen, Gaardejer.....	$\frac{29}{10}$ 90	RV.	$\frac{22}{9}$ 36
7	O. J. Offersen, Karetmager.....	$\frac{7}{4}$ 82	S.	$\frac{22}{9}$ 36
8	S. Rasmussen, Gaardejer.....	$\frac{20}{10}$ 70	KF.	$\frac{11}{5}$ 18
9	P. Busch, Bogtrykker.....	$\frac{19}{7}$ 76	KF.	$\frac{22}{9}$ 36

1) Folketingsmand $\frac{26}{4}$ 20— $\frac{27}{9}$ 36.2) Var ikke Medlem $\frac{11}{4}$ 24— $\frac{1}{10}$ 28. — Folketingsmand $\frac{11}{4}$ 24— $\frac{2}{12}$ 26.3) Indtraadt som Stedfortræder for fhv. Minister N. P. L. Dahl, der afgik ved Døden $\frac{7}{5}$ 36.4) Folketingsmand $\frac{26}{4}$ — $\frac{21}{9}$ 20.

Medlem	Landstinget	Fødsels- dag	Parti eller Gruppe	Medlem siden
10	Olaf Nielsen, Direktør.....	11/7 92	KF.	22/9 36
11	J. P. Bækgaard, Husmand.....	25/2 78	V.	11/5 18
12	Jens Høyer, Forpagter.....	23/8 72	V.	4/10 30
13	Jens Rahbek, Gaardejer.....	26/9 86	V.	22/9 36 ¹⁾
14	K. J. Pedersen, Gaardejer.....	18/1 73	V.	8/8 32
15	Esther Malling Pedersen, Redaktør, Frue	11/3 85	V.	22/9 36
6. Kreds.				
1	Søren Stegger Nielsen, Amtsskolekon- sulent.....	20/3 87	V.	23/9 24 ²⁾
2	H. Hauch, Gaardejer.....	6/9 76	V.	11/5 18
3	Holger Unmack, Direktør.....	7/10 70	KF.	23/9 32
4	M. Chr. Korsgaard, Proprietær.....	25/8 83	KF.	22/9 36
5	N. Chr. Nielsen Mann, Husmand...	20/1 94	V.	23/9 32
6	J. Møller Nørgaard.....	25/12 72	V.	23/9 32
7	N. Gisselbæk.....	7/2 70	V.	11/5 18
8	N. K. Kristensen, Gaardejer.....	23/10 61	V.	21/11 13
9	Gunnar Fog-Petersen, Gaardejer....	5/1 81	RV.	1/10 20 ³⁾
10	N. P. Josiassen, Redaktør.....	19/1 73	S.	23/9 24
11	Kr. Johansen, Husejer.....	4/1 78	S.	11/5 18
12	Laurits Knudsen, Maskinarbejder...	17/7 69	S.	26/4 20
7. Kreds.				
	P. S. Niclasen, Redaktør.....	3/1 89	4)	22/9 36 ⁵⁾

1) Folketingsmand 30/3 22—24/4 29 og 16/11 32—22/10 35.

2) Folketingsmand 1/10 22—11/4 24.

3) Folketingsmand 20/5 13—22/4 18 og 24/7 18—26/4 20.

4) Uden for Partierne, i Valggruppe med Socialdemokratiet (L Sp. 418).

5) Valget fandt Sted 12. Oktober 1936.

Parti-Gruppering.

<i>Folketinget.</i>		<i>Landstinget.</i>	
Socialdemokrater ¹⁾	68	Socialdemokrater ¹⁾	31
Venstre ²⁾	29	Venstre	22
Det konservative Folkeparti ²⁾	26	Det konservative Folkeparti	15
Det radikale Venstre ¹⁾	14	Det radikale Venstre ¹⁾	7
Det frie Folkeparti ³⁾	5	Uden for Partierne ⁴⁾	1
Danmarks Retsforbund ³⁾	4		
Danmarks kommunistiske Parti	2		
Slesvigske Parti	1		
	149		76

Partiernes Bestyrelser i Samlingen 1936—37.

Socialdemokratiet.

- Folketinget: Hartvig Frisch (Formand), Fr. Andersen (Næstformand), Hauberg (Sekretær), Alsing Andersen, Fisker, H. P. Hansen (Sorø A.), Hans Nielsen, Hans Rasmussen, L. D. Rasmussen og Stauning.
- Landstinget: C. F. Sørensen (Formand), Jensen-Aale (Næstformand), Stumph (Sekretær), Bramsnæs og V. Buhl.

Venstre.

- Folketinget: Brorsen (Formand), Knud Kristensen (Næstformand), Arnth Jensen (Sekretær), Clausager, Kyed, Nørskov, Inger Gautier Schmit og Vanggaard.
- Landstinget: Hauch (Formand), Stensballe (Næstformand), Villemoes (Sekretær), Bækgaard, Johs. Clausen, N. K. Kristensen og Rytter.

- 1) Socialdemokraterne og Det radikale Venstre danner een Valgruppe.
- 2) Venstre og Det konservative Folkeparti danner een Valgruppe.
- 3) Det frie Folkeparti og Danmarks Retsforbund anmeldte sig som een Valgruppe til Valget af Medlemmer til Finansudvalget. Intet Medlem af Gruppen blev valgt. (F. Sp. 8).
- 4) I Valgruppe med Socialdemokratiet (L. Sp. 418).

Det konservative Folkeparti.

Folketinget: Christmas Møller (Formand), Fibiger (Næstformand), Bindslev, Hasle, Korsgaard, Ole Bjørn Kraft og A. C. D. Petersen.

Landstinget: Axel B. Lange (Formand), S. Rasmussen (Næstformand), Hendriksen, Lisbet Hindsgaul, Schumann, Stein og C. J. F. Sven.

Det radikale Venstre.

Folketinget: A. M. Hansen (Formand), Steen (Næstformand), N. P. Andreasen, Rager og Rasmussen (Gylling).

Landstinget: Veistrup (Formand), Gunnar Fog-Petersen (Næstformand).

Det frie Folkeparti.

Folketinget: Vald. Thomsen (Formand), Elbæk-Jessen (Næstformand) og J. S. Foget (Sekretær).

Danmarks Retsforbund.

Folketinget: Hans Hansen [Rørby] (Formand), P. Gregersen (Næstformand).

Danmarks kommunistiske Parti.

Folketinget: Aksel Larsen (Formand).

Dansk interparlamentarisk Gruppe 1936—37.**Bestyrelse.**

Valgt 17. December 1936.

Statsminister Th. Stauning (Formand), Kreditforeningsdirektør, Dr. phil. Krag (Næstformand), Nationalbankdirektør Bramsnæs, Finansminister H. P. Hansen, Folketingets Formand Hans Rasmussen, Folketingsmand Hartvig Frisch, Landstingsmand C. F. Sørensen, Medlem af Folketinget Fru Gautier Schmit, Folketingsmand Vanggaard, Landstingsmændene Axel B. Lange og Holger Andersen, fhv.

Folketingsmand A. Fraenkel, Landstingets Formand Zahle, Landstingsmand Gunnar Fog-Petersen og Udenrigsminister P. Munch.

Gruppens Revisorer: Folketingsmand L. D. Rasmussen og Landstingsmand Jensen-Stevns.

Gruppens permanente Sekretær: Chef for Rigsdagens Bureau A. Lauesgaard.

Delegerede i Nordisk interparlamentarisk Raad.

Medlemmer: Statsminister Th. Stauning (Formand), Folketingsmand, Dr. phil. Krag, Landstingsmændene Axel B. Lange og Veistrup.

Suppleanter: Finansminister H. P. Hansen, Folketingsmændene Vanggaard, Ole Bjørn Kraft og Rager.

Delegerede i interparlamentarisk Unions Raad.

Medlemmer: Folketingsmand Hartvig Frisch og Folketingsmand, Dr. phil. Krag.

Suppleanter: Folketingsmand Ole Bjørn Kraft og Udenrigsminister P. Munch.

Landstingsvalget

den 14. August og den 22. September (12. Oktober) 1936.

Landstingsvalget i Efteraaret 1936 faldt i to Afsnit: Valg af 19 tingvalgte Medlemmer den 14. August og Valg i 2den, 3die, 5te og 7de Kreds i September—Oktober.

Valget af *tingvalgte* bragte en Forskydning af et Mandat fra Venstre til Socialdemokratiet, saaledes at dette Parti nu har 7, Venstre ligeledes 7, Det konservative Folkeparti 3 og Det radikale Venstre 2 tingvalgte Landstingsmedlemmer. — Se i øvrigt om Valgets Resultat under C. III.

Kredsvalgenes første Del — *Valgmandsvalget* — foregik den 15. September i 2den, 3die og 5te Landstingskreds (61 af de 117 Valgmandskredse). *Antallet af Landstingsvælgere* viste sig ligesom ved Valget i 1928 at ligge lidt over 73 pCt. af Folketingsvælgernes Antal. *Valgdeltagelsen* var 79,7 pCt., en Ubetydelighed mindre end ved Valgmandsvalget i 1932. Retten til at indgaa *Listeforbund* blev benyttet i stor Udstrækning af Venstre og Konservative paa den ene Side og af Socialdemokratiet og Det radikale Venstre paa den anden Side.

Der valgtes 1873 Valgmænd (767 Socialdemokrater, 459 Venstre, 378 Konservative, 177 Radikale, 48 af Det frie Folkeparti, 30 af Det slesvigske Parti, 11 af Retsforbundet og 3 af Nationalsocialistisk Arbejderparti). Disse valgte ved *Landstingsvalget* den 22. September 28 Landstingsmedlemmer, deraf 12 Socialdemokrater, 7 Venstre, 6 Konservative og 3 Radikale; paa Bornholm, hvor Valgets Udfald blev afgjort ved Lodtrækning, tilfaldt Mandatet en Socialdemokrat. Endelig foretog Lagtinget paa *Færøerne* (7de Kreds) den 12. Oktober Valg af 1 Landstingsmand; valgt blev et Medlem af Sambandspartiet, som traadte i Valggruppe med den socialdemokratiske Landstingsgruppe.

Rigsdagens Aabningsmøde.

Aabningen af Rigsdagens 89. ordentlige Samling fandt Sted i Henhold til kgl. aabent Brev af 17. September 1936 i Rigsdagens Fællessal den 6. Oktober og overværedes af Ministeriets og Rigsdagens Medlemmer samt herværende Repræsentanter for fremmede Magter. Endvidere var Pressen repræsenteret.

Aabningsakten foretoges af *Statsminister Stauning*, der fremsatte følgende *Udtalelse*:

I Overensstemmelse med § 40 i Danmarks Riges Grundlov har Hans Majestæt Kongen ved Aabent Brev af 17. September indkaldt til en ordentlig Rigsdagssamling, der i Henhold til Kongens Bestemmelse skal aabnes i Dag. Ved Reskript af 5. d. M. har Hans Majestæt Kongen dernæst overdraget mig at aabne denne i Dag sammentrædende Rigsdag og at foranledige det i saa Henseende videre fornødne. Dette sker herved. I Kongens Navn erklærer jeg den ordentlige Rigsdagssamling for aabnet.

Forinden Folketing og Landsting konstituerer sig og begynder Arbejdet, skal jeg som sædvanlig fremsætte nogle Bemærkninger om den kommende Tids Opgaver, som Situationen giver Anledning til.

De internationale Forhold har i det sidste Aar været præget af Nervøsitet og Uro, og denne Tilstand er fremdeles til Stede. Visse Begivenheder har forstyrret Freden, og Udsigten til fortsat Ufred i Verden er desværre stadig til Stede. Det maa dog fremdeles være vort Haab, at nye Krige afværiges, og vor Nation bør derfor fortsat yde den beskedne Indsats, som vi kan byde, til Styrkelse af Folkenes Forbund og til Løsning af de store Opgaver, som denne Organisation har paataget sig at løse.

Den nye økonomiske Verdenstilstand er ikke undergaaet saadanne Forandringer, at Samhandelen imellem Landene er lettet. De seneste Begivenheder, som har medført betydelige Ændringer i Europas Pengevæsen, kan muligvis danne Indledning til en ny Orientering, men foreløbig lever vi under Afspærringens, Kontrollens og Selvforsyningens System og har ikke anden Udvej end fortsat at tilpasse vort Lands Handel og Økonomi efter de saaledes givne Vilkaar.

Over for Verdens andre Nationer staar Danmark baade med de almindelige politiske Forbindelser og med Handelsforbindelser i et særdeles venskabeligt Forhold, og det maa selvfølgelig være Opgaven at bevare og styrke dette gode Forhold.

Ved Udnyttelse af de Muligheder, som det nu herskende økonomiske System byder, er der ved gensidig Hensyntagen mellem Landene tilvejebragt saadanne Handelsaftaler, som er Betingelsen for Nutidens Handel.

Ved denne Politik har man sikret Betalingsbalancen og en forholdsvis gunstig Udvikling i Landets økonomiske Forhold uden dog at have overvundet de Nedslag, som fulgte af Verdenshandelens Formindskelse og de betydelige Prisfald og andre Indskrænkninger i Eksporthandelens Udbytte. Den økonomiske Politik har medført en Forøgelse i Landbrugets Afsætning og samtidig en gunstig Prisudvikling for danske Produkter. Hvad Erhvervene uden for Landbruget angaar, har disse gunstige Konjunkturer, og den hele Udvikling har da medført en mærkbar Forbedring i de økonomiske Forhold baade for Borgerne, for Kommunerne og for Staten. Antallet af beskæftigede har været i Stigning, og Arbejdsløsheden er heldigvis formindsket, uden at dette Samfundsonde dog er fjernet.

En Betragtning af alle Forhold, som viser sig for Produktion og Afsætning, maa da føre til, at man fortsætter en Politik over for Krisevanskeligheder og internationale Forstyrrelser som den, der nu i flere Aar har ført Landet ind i en rolig, fremadskridende Udvikling. Saa længe Europas store Nationer, der er Købere af Landbrugsprodukter, opretholder Kravene til de Lande, der vil sælge, kan væsentlige Lettelser for Handelen og særlig for international Samhandel ikke ventes. Man bør derfor fra alle Sider medvirke til Udførelse

af de fornødne Funktioner paa en saadan Maade, at alle Samfundslag føler Samfundets Omsorg og bliver skaanet for Krisens Virkninger i videst mulige Omfang.

Det maa sikkert erkendes, at Fremtiden er meget usikker; hvilken Kurs der vil blive fulgt i Verden, er ukendt, men foreløbig vil det være naturligt, at hele Nationen samles om at udnytte de Konjunkturer, der er til Stede, og om Udbygning og Konsolidering af det nationale Erhvervsliv med deraf følgende Beskæftigelse for danske Arbejdere.

For det Erhverv, Landbrugserhvervet, hvis Opretholdelse er af største Vigtighed ogsaa for Opretholdelsen af de industrielle Erhverv, er den indtraadte Bedring næppe tilfredsstillende, men helt ødelæggende vilde det være for dette Erhverv, om man gik til saadanne indgribende Ændringer i den Kontrol og Regulering over for Handelen med Udlandet, hvorom der fremsættes Krav. Det vil ligeledes være nødvendigt at opretholde den Beskyttelse af Landbrugserhvervet, som ved forskellige Love er tilvejebragt og ordnet ved særlige Forordninger angaaende Handelen med Kød og Korn og Produktionen af Svin, Kartofler og Sukkerroer.

Med Hensyn til Landbrugets Gældsforhold maa Bestræbelserne samle sig om at bevare den lavest mulige Rentefod. Det maa beklages, at de tidligere foreslaaede Lempelser i Landbrugets Forrentningsbyrde ikke er blevet gennemført paa det rette Tidspunkt, og de meget ændrede Vilkaar for Landbruget gør det rimeligt, at Spørgsmaalet fremdeles er Genstand for Overvejelse.

Sideordnet med Samfundets Forpligtelser over for Landbrugserhvervet maa nævnes Forpligtelsen til en fortsat Virksomhed for at skaffe Beskæftigelse for det endnu alt for store Tal af arbejdsløse. Der kan næppe paaregnes en meget stor Udvidelse af Erhvervene under de forhaandenværende Forhold, og da Arbejdsløsheden i særlig Grad virker paa den Gruppe Arbejdere, der betegnes som ufaglærte, maa Kræfterne sættes ind for en Ophævelse af denne Arbejdsløshed. Hvis der er Mangel paa Arbejdskraft i Landbruget, saaledes som det er sagt, maa denne Mangel afhjælpes ved Hjælp af de arbejdsløse, der er i Stand til at udføre Landbrugsarbejde, men Betingelsen er naturligvis, at Landbruget viser Villighed til at beskæftige de arbejdsløse, der er ledige, uden Hensyn

til disses Alder. Hvis der i Landdistrikterne savnes Boliger for Arbejdere, maa saadanne tilvejebringes, om fornødent med lignende offentlig Støtte, som er ydet til Byerne, og man bør, baade ved private og ved offentlige Arbejder, ophøre med Forsøgene paa at øve Løntrykkeri ved Hjælp af Arbejdsløsheden. Det er i sin Orden, at Kommunerne iværksætter Arbejder, men de Bestræbelser, der er udfoldet visse Steder for at faa Arbejdere til Lønninger, der ligger under Overenskomstmæssige Vilkaar, maa ophøre, da disse Bestræbelser i Virkeligheden modvirker Arbejdsløshedens Ophævelse og driver Arbejderne bort fra de Steder, hvor Løntrykkeriet udøves.

Det vil ogsaa være rimeligt at fremme en Lovgivning, der tager Sigte paa at bringe de længst arbejdsløse Arbejdere Beskæftigelse, om end kun midlertidigt, og saadanne Arbejder, der kan opfylde dette Formaal, maa formentlig fortrinsvis iværksættes af Staten. Man vil foreslaa Fornyelse af Grundforbedringsloven, med Adgang til Laan og Tilskud, og vil dermed kunne fortsætte en betydelig Beskæftigelse.

For saa vidt disse og andre iværksatte Foranstaltninger ikke kan føre til Maalet, maa Spørgsmaalet om midlertidig Forkortelse af Arbejdstiden optages og bringes til Udførelse i det Omfang, som maa anses for nødvendigt.

Efter de senest stedfundne Valg vil forskellige Opgaver, hvis Løsning hidtil er forhindret ved de politiske Magtforhold, trænge sig frem til Løsning.

De nødvendige Forhandlinger om en Grundlovsændring vil blive paabegyndt i Overensstemmelse med de to Regeringspartiers Fællesprogram, og under de nu foreliggende Forhold tør det vel antages, at der ikke er Interesse for Landstingets Bevarelse. De Ændringer, der i den Anledning maatte være Grund til at iværksætte i Forfatningen for at betrygge Rigsdagens Arbejde med Lovgivningen, vil næppe kunne forvolde Vanskeligheder, og der vil være Villighed til at søge de fornødne Resultater tilvejebragt ved saglig Forhandling med Rigsdagens politiske Partier.

De ved en Grundlovsændring nødvendiggjorte Ændringer i Valgloven bør bygge paa det nu gennemførte Princip, at Stemmerne skal have lige Vægt, og den retfærdigst mulige, ligelige Repræsentation skal sikres alle Dele af Landet.

Ogsaa den kommunale Valglov vil blive taget op til Revision i første Række for at faa fjernet de ensidige Ændringer, der blev indføjet i Loven i 1928.

Loven om Erhvervs- og Arbejdsfrihed, der blev gennemført under Protest fra mange Sider og maatte opfattes som et ensidigt Angreb paa Arbejderklassens Organisationer, vil blive foreslaaet ophævet.

Der vil blive fremsat Forslag om visse Omlægninger inden for Hær og Flaade, herunder Udbedring af Mangler, der har vist sig, saaledes at Bevogtningen af Grænser og Farvande kan være sikret og Bevogtningsstyrken være udrustet til Løsning af de Neutralitetsopgaver, som Landet har.

For saa vidt den bestaaende Tilstand for Produktionen skal opretholdes, maa en effektiv Kontrol med Prisdannelser, Udbytteuddeling og Konsolidering af Virksomhederne iværksettes.

Jordlovgivningen maa søges udvidet ogsaa saaledes, at der aabnes Adgang for de mange bestaaende, meget smaa Jordbrug til Tillægsjord eller til Bytning til større Brug.

De Omraader af Sociallovgivningen, der under de herskende Forhold har vist sig mangelfulde, særlig Forholdene for Aldersrentenydere, vil blive optaget til Overvejelse med Revision for Øje.

Udligningen af det økonomiske Mellemværende imellem Frederiksberg, København og Gentofte Kommuner samt Udligningsforslaget for alle Kommuner vil blive optaget til Behandling og Gennemførelse.

I øvrigt vil Beskatningsforholdene blive optaget til samlet Overvejelse for at faa fjernet den Ulighed over for Borgerne, som er Følgen af de stykkevis og paa forskelligt Grundlag indførte Skatter.

En Lovgivning om Beskyttelse saavel for Lejere af Beboelseslejligheder som for Lejere af Forretningslokaler er forberedt og vil blive foreslaet. Man overvejer en Lovgivning om Sanering af usunde Bydele samt om fortsat Støtte til Boligbyggeri, og Forslag til ny Byggelov vil blive fremsat.

Lovforslaget om Lærlingeforholdet, Lovkomplekset om Ligestilling for Børn i og uden for Ægteskabet, om Politiets Ordning og om Naturfredning samt Forslag til ny militær Straffelov vil blive fremsat.

Arbejdet for Skolelovens Revision, for Revision af Bestemmelserne om Skibes Bemanding og om Søfolks Arbejdstid vil blive genoptaget, og Lovforslag til Løsning af de Spørgsmaal, der er behandlet i Svangerskabs-Kommissionen, vil blive udarbejdet og fremsat.

Ligeledes vil Ratifikation af foreliggende internationale Konventioner blive foreslaaet.

Det har længe været kendt, at Færøernes Befolkning led under økonomiske Vanskeligheder, og disse har forværret sig under Indflydelse af de Forhold, der er opstaaet i Sydeuropa, hvor Færø-Fisken i Hovedsagen blev afsat.

Det har været nødvendigt at skride til større Hjælpeforanstaltninger, men disse har dog kun haft midlertidig Karakter. Vanskelighederne vokser imidlertid, Arbejdsløsheden har antaget en meget alvorlig Udbredelse, og Erhvervslivet synes at savne Evne til at raade Bod paa Ulykkerne. De foretagne Undersøgelser viser, at der maa sættes ind paa forskellige Omraader for at faa Befolkningen beskæftiget, og det er derfor under Overvejelse at finde Midler, hvorved Hjælp kan ydes. Man maa formentlig afvente et Initiativ fra Færøernes Lagting, men Rigsdagen maa ogsaa være forberedt paa, at en særlig Aktion kan blive fornøden for at faa Virksomhed og Beskæftigelse iværksat.

Foruden de her nævnte Lovgivningsspørgsmaal er naturligvis mange andre af saadan Karakter, at de bør nyde Fremme, men da Arbejdet med de økonomiske Foranstaltninger stadig vil paakalde Interesse, kan det ikke ventes, at det øvrige, omfattende Lovgivningsstof kan blive behandlet til Ende i den Rigsdagssamling, som nu begynder. Man maa være forberedt paa, at de mange Opgaver, der trænger sig frem, maa søges løst i Løbet af den Periode, som efter de nu afholdte Valg staar til Rigsdagens Raadighed.

Jeg venter imidlertid, at Rigsdagen møder med god Vilje og med den Hensigt at medvirke til en sund og gavnlig Udvikling af Landets og Befolkningens Anliggender.

I det Haab foreslaar jeg, at vi indleder Arbejdet i denne Rigsdagssamling med et Leve vort Fædreland, leve Danmark.

(Medlemmerne besvarede Statsministerens Leve med et trefoldigt Hurra).

Jeg skal derefter anmode Tingene om at konstituere sig paa sædvanlig Maade under Aldersformændenes Ledelse.

Præsidium og Sekretærer samt staaende Udvalg.

A. Folketinget.

Folketinget sattes den 6. Oktober 1936 ved i Henhold til Forretningsordenens § 2 at vælge et *Præsidium*, bestaaende af en Formand og 3 Næstformænd, samt 4 Sekretærer.

Valg af *Præsidiumet* foregik ved Forholdstalsvalg i Henhold til Forretningsordenens § 3; der var anmeldt følgende Valgrupper: Socialdemokratiet og Det radikale Venstre med 82 Medlemmer, Venstre med 29 Medlemmer og Det konservative Folkeparti med 26 Medlemmer. Til *Formand* valgtes: Redaktør *Hans Rasmussen* (S.), til 1. *Næstformand*: Gaardejer *Vanggaard* (V.), til 2. *Næstformand*: Forpagter *Ulrich* (K. F.) og til 3. *Næstformand*: Statsrevisor *A. M. Hansen* (R. V.). (F. Sp. 1).

Til *Sekretærer* valgtes: Fabriksarbejder *Strøm* (S.), Højskolelærer *Kristian Nygaard* (R. V.), Førstelærer *Arnth Jensen* (V.) og Orlogskaptajn *Westermann* (K. F.). (F. Sp. 1).

I Mødet den 7. Oktober nedsatte Tinget de i Forretningsordenens § 7 foreskrevne 6 staaende Udvalg, nemlig:

- 1) Et *Udvalg for Forretningsordenen*, bestaaende af Tingets Præsidium: *Hans Rasmussen*, *Vanggaard*, *Ulrich* og *A. M. Hansen* (Sekretær) samt følgende valgte Medlemmer: *Hartvig Frisch* (Formand), *Fr. Andersen*, *Fr. Dalgaard*, *Hauberg*, *Steen*, *Julin* og *Vesterager*. (F. Sp. 8).
- 2) Et *Udvalg for Andragender*: *E. Friis* (Formand), *Hinrichsen*, *Helga Larsen*, *Gustav Pedersen*, *Villumsen*, *Rasmussen* (Gylling) (Sekretær), *Elgaard*, *Simonsen* og *Carlson-Skiødt*. (F. Sp. 8).

- 3) Et *Udvalg for Prøvelse af Valg*: N. P. Nielsen (Formand), Hedtoft-Hansen, Jønson, S. Munk, Strøm, N. P. Andreasen (Sekretær), Elgaard, Nørgaard og Christmas Møller. (F. Sp. 8). I Stedet for Christmas Møller, der ønskede at udtræde af Udvalget, indvalgtes senere Ole Bjørn Kraft. (F. Sp. 92).
- 4) Et *Finansudvalg*:*) Holger Larsen (Formand), Fr. Andersen (Sekretær), Larsen (Bjerre), S. Munk, J. P. Nielsen, Sneum, Marinus Sørensen, Rager, Rasmussen (Gylling), Himmelstrup, Jensen-Broby, Kyed, Korsgaard, Hasle og Victor Larsen. (F. Sp. 8).
- 5) Et *Lønningsudvalg*: N. P. Nielsen (Formand), Bjerring (Sekretær), Einer-Jensen, Chr. Jensen, Knud Hansen, A. C. Mortensen, M. K. Sørensen, A. M. Hansen, Hassing-Jørgensen, Søren P. Larsen, Koefoed, Hans Pinstrup, Vesterager, H. F. Ulrichsen og Westermann. (F. Sp. 9). Efter at Koefoed var afgaaet ved Døden, indvalgtes Sønderup i hans Sted den 27/4 (F. Sp. 6308).
- 6) Et *Udvalg i Henhold til Grundlovens § 45* (Fællesudvalget): Hartvig Frisch (Formand), Fr. Andersen, J. P. Jensen, Helga Larsen, J. P. Larsen, Schrøder, Yde, Steen, Valdemar Sørensen, Erik Eriksen, Løje, Edvard Sørensen, Fibiger, Skjerbæk og Christmas Møller. (F. Sp. 9). I Stedet for Yde, der ønskede at udtræde af Udvalget, indvalgtes E. Friis den 15/10 (F. Sp. 93).

B. Landstinget.

I Henhold til Forretningsordenens § 2 valgte Landstinget den 6. Oktober 1936 under Aldersformandens (N. K. Kristensen) Ledelse det i Forretningsordenens § 9 ommeldte *staaende*

- 1) *Udvalg til Valgs Prøvelse* til at foretage Prøvelse af Valgene i 2den, 3die, 5te og 7de Landstingskreds samt til Prøvelse af Protokollen over Valget af de den 14. August 1936 valgte 19 landstingsvalgte Medlemmer. Til Medlemmer af dette Udvalg valgtes: V. Buhl (Formand og

*) Se pag. 15, Fodnote 3.

Ordfører), Gunnar Fog-Petersen, Jensen-Stevns, H. P. Johansen, S. C. Nørgaard, Simonsen og C. J. F. Sven. (L. Sp. 9).

I Mødet den 7. Oktober blev der anmeldt en Valggruppe, bestaaende af Tingets største Gruppe, Socialdemokratiets og Det radikale Venstres Medlemmer, der foreslog at vælge fhv. Minister *C. Th. Zahle* (R. V.) til *Formand*. Dette Valg foretoges uden Afstemning. Derefter foretoges Valg af 2 Næstformænd efter Reglerne i Forretningsordenens § 40. Til 1. *Næstformand* valgtes: Sparekasserevisor *C. F. Sørensen* (S.), til 2. *Næstformand* valgtes: Præsident for Københavns Byret *Rytter* (V.) (L. Sp. 15). Efter at Tinget den 26/2 (L. Sp. 1100) havde vedtaget en Ændring af Forretningsordenens § 3, hvorved Antallet af Næstformænd forøgedes med 1, valgtes Direktør *Halfdan Hendriksen* (K. F.) den 3/3 til 3. *Næstformand*. (L. Sp. 1111).

I Mødet den 7. Oktober valgtes endvidere til *Sekretærer*: Redaktør *Stumph* (S.), Amtsskolekonsulent *Stegger Nielsen* (V.), Proprietær *J. R. Poulsen* (K. F.) og fhv. Gaardejer *Veistrup* (R. V.). (L. Sp. 16).

I et senere Møde s. D. nedsatte Tinget de i Forretningsordenens § 9 foreskrevne øvrige *staaende Udvalg*, nemlig:

- 2) Et *Udvalg for Forretningsordenen*, bestaaende af Tingets 2 Næstformænd *C. F. Sørensen* (Formand) og *Rytter* samt følgende valgte Medlemmer: *Ingeborg Hansen*, *M. C. Jensen*, *Stumph*, *C. J. F. Sven* og *Veistrup*. (L. Sp. 21). Efter at Tinget havde vedtaget en Ændring af Forretningsordenens § 9, hvorefter Udvalget for Forretningsordenen foruden af de 5 valgte Medlemmer skulde bestaa af »Præsidiet« i Stedet for af de »to Næstformænd«, indtraadte *Zahle* og *Halfdan Hendriksen* i Udvalget.
- 3) Et *Udvalg for Andragender*: *Axel Christensen*, *A. Johansen*, *Kr. Johansen* (Formand), *Larsen-Badse*, *Jørgen Møller*, *Møller Nørgaard*, *Ch. Petersen*, *Rahbek* og *Urnack*. (L. Sp. 21).
- 4) Et *Finansudvalg*: *Bramsnæs*, *V. Buhl* (Formand), *Gunnar Fog-Petersen* (Sekretær), *Gisselbæk*, *A. P. Hansen*, *Hauch*, *Jefsen Christensen*, *Jensen-Aale*, *Jensen-Stevns*, *H. P. Johansen*, *Larsen-Badse*, *Ch. Petersen*, *Schaumann*, *Simonsen* og *Stein*. (L. Sp. 21).

- 5) Et *Udvalg i Henhold til Grundlovens § 45* (Fællesudvalget): Holger Andersen, Andrea Brochmann, Rs. Jørgensen, Kantsø, Laurits Knudsen, Korsgaard, Esther Malling Pedersen, Jørgen Møller, Møller Nørgaard, Johs. Nielsen, Nielsen Mann, H. Chr. Petersen, P. C. Petersen, Simonsen og Veistrup (Sekretær) (L. Sp. 22). I Stedet for Rs. Jørgensen, der ønskede at udtræde af Udvalget, indvalgte S. C. Nørgaard ²⁷/₁ (L. Sp. 591).
-

Til at føre *Tilsyn med Rigsdagens Bogsamling* valgte Folketinget *Bomholt* (F. Sp. 9) og Landstinget *H. P. Johansen* (L. Sp. 22).

I Samlingens Løb blev der forelagt 132 Lovforslag (115 Regeringsforslag, 17 fremkommet ved privat Initiativ). Af Regeringsforslagene blev 90 fremsat i Folketinget, 25 i Landstinget. De ved privat Initiativ fremkomne Forslag forelagdes alle i Folketinget. — Af de forelagte Lovforslag er 113 endeligt vedtaget [A]. 19 blev ikke behandlet til Ende eller bortfaldt [B].

A.

Vedtagne Lovforslag.

Fremsat af Regeringen.

Statsministeren vedrørende:

Side

1. Lov om Nedsættelse af en Kommission til Overvejelse af Spørgsmaalet om Ændringer i Grundlovens Forfatningsbestemmelser	77
2. Lov om Forlængelse af Overenskomster mellem Arbejdsgivere og Arbejdere	82
3. Lov om Naturfredning	88
4. Lov om Ændring af Lovgivningen om en Statstidende	106
5. Lov om Ændring i Lov Nr. 134 om Grønlands Styrelse af 18. April 1925	109
6. Lov om Adgang til Færingehavnen i Sydgrønland for almindelig Besejling samt Adgang for danske Fiskerskibe til Fiskeri i grønlandske Farvande	111

Finansministeren vedrørende:

7. Finanslov for Finansaaret fra 1. April 1937 til 31. Marts 1938	39
8. Lov om Tillægsbevilling for Finansaaret fra 1. April 1936 til 31. Marts 1937	65
9. Normeringslov for Finansaaret 1937—38	117
10. Lov om overordentlig Indkomstskat til Staten	121
11. Lov om Ændring i Lov om Beskatning til Staten af faste Ejendomme	132
12. Lov om Forlængelse af Lov Nr. 173 af 16. Maj 1933 om midlertidig Afgift af Arv	133
13. Lov om Ændringer i Lov Nr. 77 af 31. Marts 1926 om Statens Regnskabsvæsen og Revision	134
14. Lov om Ændringer i og Tilføjelser til Lov Nr. 98 af 31. Marts 1931 om Statens Tjenestemænd. (Hæren)	136

	Side
15. Lov om Ændringer i og Tilføjelser til Lov Nr. 98 af 31. Marts 1931 om Statens Tjenestemænd. (Søværnet).	138
16. Lov om Ændring i Lov Nr. 98 af 31. Marts 1931 om Statens Tjenestemænd. (Reguleringstillæg).....	139
17. Lov om Ændringer i Lov Nr. 299 af 26. November 1931 om Statsanstalten for Livsforsikring.....	141

Ministeren for Landbrug og Fiskeri vedrørende:

18. Lov om Grundforbedring.....	144
19. Lov om Ændring i Lov Nr. 14 af 25. Januar 1936 om Fortrinsret i Høsten for Aaret 1936 for Gæld, der stiftes af Ejere og Brugere af Landbrugsejendomme til Anskaffelse af Saasød, Frø og Kunstgødning.....	150
20. Lov om Fortrinsret i Høsten for Aaret 1937 for Gæld, der stiftes af Ejere og Brugere af Landbrugsejendomme til Anskaffelse af Saasød, Frø og Kunstgødning.....	151
21. Lov om Tilskud til Indkøb af Saasød til Brug i Foraaret 1937.....	153
22. Lov om Foranstaltninger til Fremme af Afsætningen af Kvæg og Oksekød.....	157
23. Lov om Tillæg til Lov Nr. 87 af 7. April 1936 om en Kornordning.....	160
24. Lov om Tillæg til Lov Nr. 87 af 7. April 1936 om en Kornordning.....	164
25. Lov om Regulering af Svineproduktionen.....	165
26. Lov om en Smørordning.....	167
27. Lov om Tillæg til Lov Nr. 121 af 9. April 1936 om Foranstaltninger vedrørende Landbrugets Gæld.....	177
28. Lov om Tilvejebringelse af Tillægsjord til mindre Landbrug.....	185
29. Lov om Tillæg til Lov Nr. 95 af 1. April 1925 om Tilvirkning og Forhandling af Margarine m. m.....	191
30. Lov om Bekæmpelse af Raager.....	197
31. Lov om Udførsel af Landbrugsprodukter.....	198
32. Lov om Ind- og Udførsel af Fisk.....	199
33. Lov om midlertidig Ændring i Lov Nr. 93 af 31. Marts 1931 om Saltvandsfiskeri.....	200
34. Lov om Inddragelse af Dele af Søterritoriet under de for de ferske Vande gældende Retsregler.....	201
35. Lov om Ydelse af midlertidig Hjælp til vanskeligt stillede Fiskere.....	204
36. Lov om Ændring i Lov Nr. 92 af 31. Marts 1931 om Oprettelse af et Fiskerinævn for Færøerne.....	207
37. Lov for Færøerne om Jordbrugets Fremme.....	208
38. Lov for Færøerne om Grandestævne m. m.....	218
39. Lov for Færøerne om Haugers Styrelse og Drift m. m.	220

	Side
40. Lov for Færøerne om Hegn og Markfred	222
41. Lov for Færøerne om Benyttelse af Indsøer og Vandløb	225
42. Lov om Tillæg til Lov for Færøerne af 28. Februar 1908 om smitsomme Sygdomme hos Husdyrene m. m.	228

Indenrigsministeren vedrørende:

43. Lov om Leje	229
44. Lov om Beskyttelse af Erhvervsvirksomheder i lejet Ejendom	253
45. Lov om Ændringer i Lov om kommunale Valg	263
46. Lov om økonomisk Udligning m. v. mellem Københavns Kommune og Frederiksberg og Gentofte Kommuner	271
47. Lov om en fælleskommunal Udligningsfond	286
48. Lov vedrørende personlig Skat til Kommunen	306
49. Lov om Indfødsrets Meddelelse	319
50. Lov om Ændringer i Lov Nr. 123 af 8. Juni 1912 om Værnepligt	321
51. Lov om Ændring i Lov Nr. 108 af 31. Marts 1932 om Apotekerafgift og Tilskud fra Apotekerfonden	326
52. Lov om Bekæmpelse af Sygelighed og Dødelighed blandt Børn i det første Leveaar	329
53. Lov om Udskydelse af Genforelæggelse af Lov Nr. 87 af 21. April 1914 om Embedslægevæsenets Ordning, jfr. Lov Nr. 71 af 14. Marts 1934	331
54. Lov om tekniske Installationer	332

Socialministeren vedrørende:

55. Lov om Ændringer i Lov Nr. 181 af 20. Maj 1933 om offentlig Forsorg	336
56. Lov om Ændringer i Lov Nr. 182 af 20. Maj 1933 om Folkeforsikring	345
57. Midlertidig Lov vedrørende de statsanerkendte Arbejdsløshedskassers Fortsættelseskasser	358
58. Lov om Beskæftigelse af arbejdsløse	362
59. Lov om Ændringer i Lov Nr. 205 af 20. Maj 1933 om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring m. m.	371
60. Lov om Forbud mod Overarbejde	387
61. Lov om mellemkommunal Refusion for visse Arbejdsløshedsudgifter	396
62. Lov indeholdende ændrede Regler for Kommunernes Deltagelse i de sociale Udgifter	399
63. Lov om Fordeling af Oksekød til trængende Personer	401
64. Lov om Lærlingeforholdet	402
65. Lov om ekstraordinært Statstilskud til Ulykkesforsikringsforbundet for dansk Søfart og Fiskeri	425

Ministeren for offentlige Arbejder vedrørende:		Side
66.	Lov om Bemyndigelse til Foretagelse af visse Ekspropriationer m. v.	426
67.	Lov om Ændring af Luftfartsloven	427
68.	Lov om Befordring med Luftfartøj	430

Ministeren for Handel, Industri og Søfart vedrørende:		
69.	Lov om Indløseligheden af Nationalbankens Sedler og om Foranstaltninger til Værn for den danske Valuta.	433
70.	Lov om Ophævelse af Lov Nr. 70 af 27. Marts 1929 om Værn for Erhvervs- og Arbejdsfriheden	447
71.	Lov om Guldklausuler	451
72.	Lov om Forlængelse af Lov Nr. 139 af 28. April 1931 om Prisaftaler	452
73.	Lov om Prisaftaler m. v.	453
74.	Lov om Ændringer i Lov Nr. 98 af 29. Marts 1924, jfr. Lov Nr. 107 af 9. April 1926, og Lov Nr. 99 af 7. April 1936 om Bestemmelser mod uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse	465
75.	Lov om en midlertidig Sukkerordning	471
76.	Lov om Sparekasser	473
77.	Lov om Forhyring og Mønstring af Skibsmandskab.	490
78.	Lov om Gennemførelse af den internationale Konvention af 25. August 1924 om Konnossementer	498
79.	Lov om Ændringer i Søloven	503
80.	Lov om Krigs-Ulykkesforsikring for søfarende	515
81.	Lov om Kontrol med Skibe i Anledning af Borgerkrigen i Spanien	517

Justitsministeren vedrørende:		
82.	Lov om Børn uden for Ægteskab	520
83.	Lov om Ændring i Forordning af 21. Maj 1845 indeholdende nogle Forandringer i Lovgivningen om Arv.	538
84.	Lov om Ændring i Lov Nr. 120 af 20. April 1926 om Ægtefællers Arveret og uskiftet Bo	540
85.	Lov om Ændring i Lov Nr. 56 af 18. Marts 1925 om Ægteskabets Retsvirkninger	541
86.	Lov om Ændringer i og Tilføjelser til Lov om Rettens Pleje. (Faderskabssager)	542
87.	Lov om Inddrivelse og Sikring af Underholdsbidrag.	548
88.	Lov om Ægtebørn	554
89.	Lov om Foranstaltninger i Anledning af Svangerskab m. v.	558
90.	Lov om Ændring i § 235 i Borgerlig Straffelov af 15. April 1930	576
91.	Lov om Ophævelse af § 242 i Borgerlig Straffelov af 15. April 1930	578

	Side
92. Lov om Ændring i Lov Nr. 84 af 31. Marts 1928 om Politiets Ordning m. v.	580
93. Lov om Politiets og Arrestvæsenets Ordning m. v.	580
94. Lov om Ændringer i og Tilføjelser til Lov Nr. 98 af 31. Marts 1931 om Statens Tjenestemænd. (Justits- og Politivæsenet samt Fængselsvæsenet)	591
95. Lov om Ændring i Lov Nr. 73 af 11. Marts 1933 om Betalingshenstand for Ejere af Landbrugs- og Skov- ejendomme, Fiskere m. fl.	594
96. Lov om Betalingshenstand for Ejere af Landbrugs- ejendomme	596
97. Lov om Forlængelse af Gyldigheden af Lov om Udsæt- telse af Tvangsauktioner over Landbrugsejendomme Nr. 285 af 16. November 1931	599
98. Lov om Ændring i og Tillæg til Lov om Tinglysning Nr. 111 af 31. Marts 1926	600
99. Lov om Ændring i Lov Nr. 28 af 21. Marts 1873 om Brandvæsenet i Købstæderne med Undtagelse af København	604
100. Lov om Underrettsdommeres og Politimestres Ansvar for deres Personale	606
101. Lov om Forlængelse af Gyldigheden af Lov Nr. 76 af 31. Marts 1936 om Forbud mod at bære Uniform m. v.	607
102. Lov om Kontrol med Tilvirkning af Krigsmateriel m. m.	609
103. Lov om Foranstaltninger mod Deltagelse i Borger- krigen i Spanien	614
104. Lov om Hunde	617
105. Lov om Ændring i Lov for Færøerne Nr. 73 af 19. Marts 1930 om Motorkøretøjer m. m.	627
106. Midlertidig Lov for Færøerne om Pantsætning af Fangst	628

Undervisningsministeren vedrørende:

107. Lov om Folkeskolen	629
103. Lov om Aarhus Universitet	659
109. Lov om Ændring i Lov Nr. 191 af 11. Maj 1935 om Statstilskud til private Efterskoler	665

Forsvarsministeren vedrørende:

110. Lov om Hærens Ordning	667
111. Lov om Søværnets Ordning	667
112. Militær Straffelov	694
113. Lov om Ændringer i Lov Nr. 542 om Retsplejen ved Hæren og Søværnet af 4. Oktober 1919	704

B.**Ikke vedtagne Lovforslag.****I. Fremsat af Regeringen.****Ministeren for Landbrug og Fiskeri vedrørende: Side**

1. F. t. Lov om Handel med Foder- og Gødningsstoffer samt Grundforbedringsmidler 707

Indenrigsministeren vedrørende:

2. F. t. Lov om Udryddelse af Rotter 712

II. Forelagt af et eller flere Medlemmer af Rigsdagen.**Folketing.**

3. F. t. Lov om Støtte fra Staten til korte faglige Kursus for Ungdommen. (Af Arnth Jensen, Brorsen, Clausager, Julin, Knud Kristensen, Kyed, Nørskov, Hans Pinstrup, Inger Gautier Schmit og Vanggaard) 716
4. F. t. Lov om Støtte fra Staten til Skoleophold for unge Mænd og Kvinder. (Af Arnth Jensen, Brorsen, Clausager, Julin, Knud Kristensen, Kyed, Nørskov, Hans Pinstrup, Inger Gautier Schmit og Vanggaard) 717
5. F. t. Lov om Anvendelse af Tillægsafgiften paa Benzin m. v. (Af Edvard Sørensen, Arnth Jensen, Kjær, Krag, Knud Kristensen og Søren P. Larsen) 718
6. F. t. Lov om Militærmusikens Genoprettelse. (Af Westermann, Bindslev, Fibiger, Hasle, Korsgaard, Ole Bjørn Kraft, Christmas Møller, A. C. D. Petersen, Petersen (Røj) og A. Svensson) 719
7. F. t. Lov om Indførelse af Sommertid. (Af Prieme, Kristen Amby, J. Oskar Andersen, Hasle, Gerda Mundt, Carsten Raft, Skjerbæk og Westermann) 720
8. F. t. Lov om individuelle Arbejdsaftaler. (Af Christmas Møller, Bindslev, Fibiger, Hasle, Korsgaard, Ole Bjørn Kraft og A. C. D. Petersen) 720
9. F. t. Lov om Laan til Indfrielse af Høstpantebreve. (Af J. S. Foget, Elbæk-Jessen, Hartel, Jens Thomsen og Valdemar Thomsen) 726
10. F. t. Lov om Ændring i Lov Nr. 364 af 18. December 1933 om Udlaan af Erhvervenes Laanefond til Ejere af Landbrugsejendomme til Opnaelse af Akkord og Moratorium. (Af J. S. Foget, Elbæk-Jessen, Hartel, Jens Thomsen og Valdemar Thomsen) 727

	Side
11. F. t. Lov om Ændringer i Lov Nr. 121 af 9. April 1936 om Foranstaltninger vedrørende Landbrugets Gæld. (Af J. S. Foget, Elbæk-Jessen, Hartel, Jens Thomsen og Valdemar Thomsen)	728
12. F. t. Lov om Gældssaneringsyndelse. (Af J. S. Foget, Elbæk-Jessen, Jens Thomsen, Hartel og Valdemar Thomsen)	729
13. F. t. Lov om Ændring i Lov om Snekastning af 9. April 1891, jfr. Lovbekendtgørelse Nr. 96 af 22. April 1904. (Af J. S. Foget, Elbæk-Jessen, Hartel, Jens Thomsen og Valdemar Thomsen)	729
14. F. t. Lov om Genrejsning af Landbrugets Økonomi og til Afhjælpning af Arbejdsløsheden. (Af Valdemar Thomsen, Elbæk-Jessen, J. S. Foget, Hartel og Jens Thomsen)	730
15. F. t. Lov om Henstand med Betaling af Pantegæld og Terminsydelser. (Af Valdemar Thomsen, Elbæk-Jessen, J. S. Foget, Hartel og Jens Thomsen)	732
16. F. t. Lov om Ministrenes Ansvarlighed. (Af Valdemar Thomsen, Elbæk-Jessen, J. S. Foget, Hartel og Jens Thomsen)	734
17. F. t. Lov om Folkeafstemning angaaende Ophævelse af den tvungne Værnepligt. (Af Oluf Pedersen, Gregersen, Hans Hansen [Rørby] og Svend E. Johansen)	735
18. F. t. Lov om Indtegnning til Hær og Søværn. (Af Oluf Pedersen, Gregersen, Hans Hansen [Rørby] og Svend E. Johansen)	736
19. F. t. Lov om Vinterhjælp til arbejdsløse. (Af Alfred Jensen og Aksel Larsen)	736

C.

Andre Sager.

I. Beslutninger m. m.

	Side
a. Vedtagne.	
1. Beslutning af Rigsdagen angaaende Statsregnskabet for Finansaaret 1934—35	738
2. Beslutning af Rigsdagen angaaende det af »Kongeriget Danmarks Hypotekbank« for Tiden fra 1. April 1935 til 31. Marts 1936 (29. Regnskabsaar) afgivne Regnskab	739
3. Rigsdagsbeslutning i Anledning af en den 19. Juni 1936 i London undertegnet Tillægsoverenskomst med dertil hørende Protokol til den under 24. April 1933 i London undertegnede Handelsoverenskomst mellem Kongeriget Danmark og det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland	739
4. Rigsdagsbeslutning angaaende et af den internationale Arbejdskonference i Genua i Aaret 1920 vedtaget Udkast til Konvention angaaende Erstatning for Arbejdsløshed i Tilfælde af Skibsforlis	743
5. Rigsdagsbeslutning angaaende et af den internationale Arbejdskonference i Genua i Aaret 1920 vedtaget Udkast til Konvention angaaende Søfolks Forhyring	744
6. Rigsdagsbeslutning angaaende et af den internationale Arbejdskonference i Genève i Aaret 1921 vedtaget Udkast til Konvention angaaende tvungen Lægeundersøgelse af Børn og unge Mennesker, der arbejder om Bord paa Skibe	745
7. Rigsdagsbeslutning angaaende Afslutning af en Traktat vedrørende Forligsbehandling, Voldgift og retslig Afgørelse mellem Danmark og Bulgarien	746
8. Rigsdagsbeslutning angaaende Afslutning af en Traktat vedrørende Forligsbehandling, Voldgift og retslig Afgørelse mellem Danmark og Jugoslavien	747
9. Rigsdagsbeslutning angaaende Ratifikation af en Erklæring om Fornyelse af Danmarks Tiltræden af den valgfri Bestemmelse til Art. 36 i Statutten for den faste Domstol for mellemfolkelig Retspleje, for et yderligere Tidsrum af 10 Aar fra den 13. Juni 1936 at regne	748
10. Rigsdagsbeslutning angaaende Danmarks Ratifikation af en den 27. Marts 1931 i Haag undertegnet Protokol, hvorved den faste Domstol for mellemfolkelig Retspleje anerkendes som beføjet til at fortolke Haag-Konventionerne om international Privatret	749

b. Ikke vedtaget.

Side

11. Forslag til Beslutning af Folketinget om Rigsretstiltale mod Minister for Landbrug og Fiskeri Hr. Kr. M. Bording	750
12. Beretning til Rigsdagen angaaende Folkeforbundets 17. Forsamling i Genève fra den 21. September til den 10. Oktober 1936	754
13. Beretning angaaende den XX. internationale Arbejds-konference i Genève 1936	754

II. Forespørgsler.**Folketinget.**

1. Forespørgsel til Ministeren for Handel, Industri og Sø-fart af Valdemar Thomsen m. fl.	754
2. Forespørgsel til Justitsministeren af Pürschel m. fl. ...	758
3. Forespørgsel til Ministeren for Handel, Industri og Sø-fart og Ministeren for offentlige Arbejder af Westermann	761
4. Forespørgsel til Ministeren for Handel, Industri og Sø-fart af Hasle m. fl.	764
5. Forespørgsel til Kirkeministeren af Aksel Larsen og Alfred Jensen	768
6. Forespørgsel til Justitsministeren af Aksel Larsen. ...	772
7. Forespørgsel til Statsministeren af Valdemar Thom-sen m. fl.	779
8. Forespørgsel til Ministeren for offentlige Arbejder af Jens Thomsen m. fl.	780

Landstinget.

9. Forespørgsel til Kirkeministeren af Rytter m. fl.	781

III. Valg af 19 landstingsvalgte Medlemmer og Stedfortrædere for disse 784**IV. Valgs Prøvelse.**

A. Folketinget	787
B. Landstinget	788

V. Valg til Kommissioner og Hverv.

1. Valg af 16 Medlemmer og Suppleanter for disse til det udenrigspolitiske Nævn	790
2. Valg af 16 Medlemmer til Sygekasseudvalget	791
3. Valg af 1 Medlem til Københavns Havnebestyrelse. ...	791
4. Valg af 1 Medlem til »Rask-Ørsted Fondets« Komité for Tidsrummet indtil 31. Oktober 1939	791

	Side
5. Valg af 13 Medlemmer til Rigsretten.....	792
6. Valg af 4 Medlemmer til Trafikkommissionen.....	792
7. Valg af 4 Medlemmer til Tilsynsraadet for Statens Sindssygehospitaller for Tidsrummet fra 1. Januar 1937 til 31. December 1940.....	792
8. Valg af 4 Medlemmer til Landsoverskatteraadet for Tidsrummet fra 1. Januar 1937 til 31. December 1942..	792
9. Valg af 4 Medlemmer til Kongeriget Danmarks Hypotek- banks Tilsynsraad for Tidsrummet fra 1. Januar 1937 til 31. December 1942	793
10. Valg af 2 Revisorer for Kongeriget Danmarks Hypotek- banks Regnskab for Tidsrummet fra 1. Januar 1937 til 31. December 1939	793
11. Valg af 1 Medlem til Toldraadet for Tidsrummet ind- til 31. Marts 1940	793
12. Valg af 2 Medlemmer til Overbevillingsnævnet for Tids- rummet fra 1. Januar 1937 til 31. December 1938....	794
13. Valg af 8 Medlemmer til Skattelovskommissionen.....	794
14. Valg af 20 Medlemmer til Forfatningskommissionen...	794
15. Valg af 2 Medlemmer til Landsnævnet for Børneforsorg (Overværgeraadet) for Tidsrummet fra 1. April 1937 til 31. Marts 1941	795
16. Valg af 2 Suppleanter og 1 Medlem til Udvalget for de grønlandske Anliggender	795
17. Valg af 4 Medlemmer til en Kommission til Iværk- sættelse af Foranstaltninger til Hindring af Vesterhavets Angreb paa Limfjordstangerne	795
18. Valg af 1 Medlem til Overfredningsnævnet for Tids- rummet indtil 30. Juni 1937.....	796
19. Valg af 4 Medlemmer til Overfredningsnævnet for Tids- rummet fra 1. Juli 1937 til 30. Juni 1941.....	796

VI. Forretningsordenen.

Landstinget	796

VII. Andragender	797

VIII. Andragende i Henhold til Grundlovens § 56	797

Finansloven

for Finansaaret fra 1. April 1937 til 31. Marts 1938.
(Finansminister *H. P. Hansen*). [A. Sp. 1. — C. Sp. 465 og 1185].

Fremlagt i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 9). 1. Beh. $\frac{14-16}{10}$, $\frac{20-23}{10}$, $\frac{27-30}{10}$ (F. Sp. 39, 231 og 490). Henvist til Finansudvalget (se Side 26). Betænkning (B. Sp. 169) afgivet $\frac{17}{12}$. (Ordfører: Fr. Andersen). 2. Beh. $\frac{19-20}{1}$ (F. Sp. 2469 og 2517). Ændringsforslag til 3. Beh. i Till. B. Sp. 929. 3. Beh. $\frac{17-18}{3}$ (F. Sp. 4795 og 4816). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{19}{3}$ (L. Sp. 1509). Henvist til Finansudvalget (se Side 27). Betænkning (B. Sp. 1651) afgivet $\frac{22}{3}$. Ordfører: V. Buhl). 2. Beh. $\frac{22}{3}$ (L. Sp. 1541). 3. Beh. $\frac{23}{3}$ (L. Sp. 1545). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 91).

Oversigt over Statens Driftsbudget for Finansaaret 1937—38.

40

	Efter Lovforslaget		Efter Finansloven	
	Indtægt	Udgift	Indtægt	Udgift
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
§ 1. Domænerne		331 854		464 432
§ 2. Statsvirksomhederne		17 607 239		18 405 722
§ 3. Rentekonto		9 726 113		4 658 298
§ 4. Overskud af Universitetets og Statens højere Almenskolers Fond samt af Bispetienderne	606 797	»	606 797	»
§ 5. Skatter og Afgifter	442 905 649	»	460 936 649	»
§ 6. Overskud af Klasseotteriet	3 178 477	»	3 164 407	»
§ 7. Adskillige Indtægter	2 218 472	»	2 218 472	»
§ 8. Statsydelse til Hans Majestæt Kongen		1 000 000		1 000 000
§ 9. Det kongelige Hus's Aarpenge		155 200		155 200
§ 10. Rigsdagen		2 150 000		2 150 000
§ 11. Statsministeriet		1 009 942		1 096 595
§ 12. Udenrigsministeriet		6 178 061		6 232 461
§ 13. Ministeriet f. Landbrug og Fiskeri		13 948 101		27 837 980
At overføre	448 909 395	52 106 510	466 926 325	62 000 688

Finansloven.

1936/
1937

	Efter Lovforslaget		Efter Finansloven	
	Indtægt	Udgift	Indtægt	Udgift
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Overført . . .	448 909 395	52 106 510	466 926 325	62 000 688
§ 14. Indenrigsministeriet		31 535 138		31 978 065
§ 15. Socialministeriet		145 631 519		151 116 145
§ 16. Ministeriet for offentlige Arbejder		15 160 993		16 782 662
§ 17. Ministeriet for Handel, Industri og Søfart		6 577 767		6 622 602
§ 18. Grønland		0		0
§ 19. Justitsministeriet		20 214 306		20 508 812
§ 20. Kirkeministeriet		2 888 563		2 943 277
§ 21. Undervisningsministeriet		71 098 756		72 094 342
§ 22. Krigsministeriet		32 584 361		32 587 216
§ 23. Marineministeriet		23 625 630		23 716 512
§ 24. Finansministeriet		25 103 132		25 307 982
§ 25. Pensionsvæsenet		17 210 129		17 210 129
	448 909 395	443 736 804	466 926 325	462 868 432
Merindtægt at overføre til § 26 II. H.		5 172 591		4 057 893
	448 909 395	448 909 395	466 926 325	466 926 325

Oversigt over Bevægelserne paa Statens Statuskonti i Finansaaret 1937—38.

Efter Finansloven.

	Brutto		Netto	
	Indtægt	Udgift	Indtægt	Udgift
	iKr.	Kr.	Kr.	Kr.
<i>§ 26 I. Aktiver.</i>				
A. Ejendomme og Anlæg henhørende under Statsvirksomheder	11 853 197	42 912 301	»	31 059 104
B. Andre faste Ejendomme og Anlæg	4 744 124	8 259 362	»	3 515 238
C. Aktiver tilhørende forskellige Fonds	16 735 278	19 741 880	»	3 006 602
D. Aktiver tilhørende Kapitaler under særlig Bestyrelse	239 480	228 038	11 442	»
E. Deponerede særlige Statsforskrivninger	940 000	87 940 000	»	87 000 000
F.	»	»	»	»
G. Tilgodehavender og Udlaan	7 264 729	39 064 253	»	31 799 524
H. Værdipapirer	»	315 000	»	315 000
At overføre	41 776 808	198 460 834	11 442	156 695 468

	Brutto		Netto	
	Indtægt	Udgift	Indtægt	Udgift
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
§ 26 II. <i>Passiver.</i> Overført...	41 776 808	198 460 834	11 442	156 695 468
A. Statsgælden.....	2 360 000	31 648 360	»	29 288 360
B.	»	»	»	»
C. Skyld til kommunale Havne for Tilskud til en Isbryder.....	»	12 973	»	12 973
D. Kapitaler under særlig Bestyrelse	623 720	635 162	»	11 442
E. Særlige Statsforskrivninger	87 000 000	»	87 000 000	»
F. Henlæggelse til særlige Formaal..	10 964 865	11 220 000	»	255 135
G. Finansministeriets Mellemlægning med Ministeriets m. m.....	»	10 705 495	»	10 705 495
H. Overskud i Henhold til Driftsbud- gettet.....	4 057 893	»	4 057 893	»
J. Statens Nettoformue:				
I. Overskud fra Statens Fonds .	10 107 480	7 098 078	3 009 402	»
II. Arveafgifter.....	13 000 000	»	13 000 000	»
	169 890 766	259 780 902	107 078 737	196 968 873
Kassebeholdningen formindskes med..	89 890 136	»	89 890 136	»
	259 780 902	259 780 902	196 968 873	196 968 873

Statsregnskab for Finansaaret 1935—36.

Opgjort i Henhold til Finansloven af 30. Marts 1935 og
Tillægsbevillingsloven af 7. April 1936.

Statens Driftsregnskab i Finansaaret 1935—36.

	Bevilling		Regnskab	
		Kr.	Kr.	Ø.
<i>Løbende Indtægter:</i>				
Udbytte af Domænerne (§ 1).	÷	490 234	191 731.	12
UdbytteafStatsvirksomhederne (§ 2).....	÷	15 662 551	÷ 15 167 794.	19
Rentekonto (§ 3).....	÷	11 109 157	÷ 13 988 296.	38
Overskud af Universitetets og Statens højere Almenskole Fond samt Bispetienderne (§ 4).....		611 478	612 370.	25
Skatter og Afgifter (§ 5).....		430 641 705	440 368 270.	31
Overskud af Klasselotteriet (§ 6)		3 171 769	3 187 777.	30
Adskillige Indtægter (§ 7)....		3 342 439	3 678 235.	18
I alt...		410 505 449	418 882 293.	59
	Bevilling		Regnskab	
		Kr.	Kr.	Ø.
<i>Løbende Udgifter:</i>				
Statsydelse til Hans Majestæt Kongen (§ 8).....		1 000 000	1 000 000.	
Det kongelige Hus's Aarpenge (§ 9).....		143 123	143 122.	59
Rigsdagen (§ 10).....		2 155 000	2 175 015.	64
Statsministeriet (§ 11).....		985 062	953 035.	52
Udenrigsministeriet (§ 12)....		6 289 698	6 305 314.	42
Ministeriet for Landbrug og Fiskeri (§ 13).....		12 629 162	11 979 410.	91
Indenrigsministeriet (§ 14) ...		33 182 335	32 034 711.	58
Socialministeriet (§ 15)		141 463 620	139 545 859.	73
Ministeriet for offentlige Arbej- der (§ 16).....		16 813 206	16 371 099.	90
At overføre...		214 661 206	210 507 570.	29

	Bevilling	Regnskab
	Kr.	Kr. ø.
Overført...	214 661 206	210 507 570. 29
Ministeriet for Handel, Indu- stri og Søfart (§ 17).....	6 296 309	6 249 094. 80
Grønland (§ 18).....	»	»
Justitsministeriet (§ 19).....	19 308 224	19 201 257. 92
Kirkeministeriet (§ 20).....	2 837 166	2 874 153. 26
Undervisningsministeriet (§ 21)	69 424 459	69 588 027. 17
Krigsministeriet (§ 22).....	32 497 456	32 436 876. 96
Marineministeriet (§ 23).....	22 567 161	22 381 951. 24
Finansministeriet (§ 24).....	25 015 217	25 232 613. 16
Pensionsvæsenet (§ 25).....	17 106 621	16 951 486. 95
I alt...	409 713 819	405 423 031. 75
Overskud.....	791 630	13 459 261. 84
	410 505 449	418 882 293. 59

Oversigt over
Formueindtægter og Formueudgifter
 paa § 26 (Hovedposter) i Finansaaret 1935—36.

	Bevilling	Regnskab
	Kr.	Kr.
<i>Formueindtægter:</i>		
Faste Ejendomme og Anlæg..	23 808 296	23 692 610
Afdrag paa og Indfrielse af Tilgodehavender.....	3 404 390	3 476 818
Optagne Laan.....	17 505 250	—
Salg af Værdipapirer.....	3 500 000	3 883 492
Arveafgift.....	12 500 000	14 384 316
De til særlige Vejarbejder m. m. bestemte Andele af Afgifter af Motorkøretøjer.....	11 049 383	10 963 010
Afdrag til Statskassen paa Tilskud til kommunale Vejarbejder.....	791 297	3 361 268
Afgang i Skatkammerbeviser stillet til Raadighed for Krisefonden.....	9 000 000	9 000 000
Opskrivning af Indskrivningsbevis udgørende Gæld til Kommunernes midlertidige Laanefond.....	5 318 024	7 239 524
Indtægter indgaaet i Kornfonden.....	7 916 415	7 905 553
Indtægter indgaaet i Kvægafgiftsfonden.....	1 566 000	÷ 490 837
Indtægter indgaaet i Svineafgiftsfonden.....	3 612 156	4 450 955
Formindskelse af Sukkerfondens Aktiver.....	3 500 000	3 618 882
<i>Formueudgifter:</i>		
Afdrag paa Statsgælden.....	30 829 427	30 829 925
Erhvervelse af Aktiver vedrørende faste Ejendomme og Anlæg.....	39 052 341	36 777 107

	Bevilling	Regnskab
	Kr.	Kr.
Udlaan og Forskud.....	36 334 003	32 671 895
Mellemregning med Ministerier og Institutioner.....	÷ 663 000	18 894 576
Forøgelse af Indtægtsrestancer. Værdiforskydninger, som med- fører Forandringer i Statens Nettoformue.....	—	5 296 163
De til særlige Vejarbejder m. m. bestemte Andele af Afgifter af Motorkøretøjer.....	1 550 605	1 358 519
Beløb stillet til Raadighed i Henhold til Lov om Lempel- ser for Laan til sønderjyske Landbrugere m. fl. samt til videre Udlaan gennem Laa- nekassen for Sønderjylland.	9 417 900	7 420 976
Afgang i Skatkammerbeviser udstedt i Henhold til Lov Nr. 143 af 1. Maj 1933....	1 723 093	1 758 480
Forøgelse af Kommunernes mid- lertidige Laanefonds Grund- fond.....	9 000 000	9 000 000
Fordeling af Kornfondens Mid- ler.....	5 318 024	7 239 524
Aktiv henlagt til Kvægafgifts- fonden.....	8 025 000	8 017 195
Aktiv henlagt til Svineafgifts- fonden.....	1 566 000	÷ 490 837
Sukkerfondens Kapitalnedgang	3 612 156	4 450 955
	3 500 000	3 618 882

Finansministeren indledede sin Forelæggelsestale med en Redegørelse for Hovedindholdet af *Statsregnskabet for 1935* —36. Indtægterne havde alt i alt (uden Fradrag af et Minus paa 29 Mill. Kr. for Statsvirksomhederne og paa Rentekontoen) udgjort godt 448 Mill. Kr., Udgifterne 434,5 Mill. Kr., saa at der fremkom et *Driftsoverskud* paa 13,5 Mill. Kr., medens Overskuddet kun var budgetteret til 800 000 Kr. Det gunstige Resultat skyldtes øget Beskæftigelse i Erhvervene og højere Priser paa Landbrugsvarer og deraf følgende øget Skatteevne og Forbrug, der havde givet sig Udtryk i

en Stigning af Indkomst- og Formueskatten med godt 3 Mill. Kr. og af Told- og Forbrugsafgifterne med ca. $5\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Med Hensyn til Udgifterne pegede Ministeren paa, at den stærke Stigning i Pensionsudgifterne skyldtes en ændret Posteringsform, og at en Merudgift paa Landbrugsministeriets Budget til Beløb af godt 1 Mill. Kr. hidrørte fra Fiskeridirektoratets Overflytning til dette Ministerium. *Socialministeriets* Afsnit viste nok en lille Nedgang i Sammenligning med 1934—35, men denne hidrørte kun fra Nedgang i de ekstraordinære Udgifter, medens de ordinære var steget stærkt. Statens Tilskud til *Statsbanerne* var tilsyneladende et Par Millioner mindre end det foregaaende Aar, men tog man Overflytningen af Pensionsudgifterne i Betragtning, viste det sig, at Tilskuddet var øget med godt en Million. — Statens *Gæld* pr. 31. Marts 1936 beløb sig til 1 393 Mill. Kr. (deraf fast Gæld 1 220 Mill. Kr., Skatkammerbeviser og Bankgæld 121 Mill. Kr., Mellemregningskontoen 27,6 og Vejfondene 22,6 Mill. Kr.) eller 14 Mill. Kr. mere end Aaret forud. — Paa Status var opført som *Overskud* for 1934—35 og 1935—36 i alt 23 Mill. Kr., men heraf skulde hensættes 10 Mill. Kr. til ekstraordinære *Afskrivninger* paa Statens Aktiver.

Ministeren gennemgik derefter *Finanslovsforslaget for 1937—38*, der med en Indtægt paa 448,9 Mill. Kr. og en Udgift paa 443,7 Mill. Kr. fremtraadte med et Overskud paa 5,2 Mill. Kr. Stigningen i Totalbeløbene fra 1936—37 var ikke betydelig, men paa de enkelte Poster var der ret store Forskydninger. — For *Statsvirksomhederne* syntes Fremtidsudsigterne ikke at være lyse. *Statsbanerne* kunde nok notere væsentlig Fremgang i Indtægterne, men de rene Driftsudgifter steg endnu stærkere som Følge af Prisstigningen paa Brændsel m. m., ligesom Udgifterne ved Tjenestetidsreguleringen forøgede Udgiftstallet; man maatte ogsaa være opmærksom paa, at Forrentnings- og Afskrivningsbeløbene steg Aar for Aar som Følge af den stigende Anlægsvirksomhed, og det var et Spørgsmaal, om man ikke snart kom til at begrænse *Statsbanernes* mægtige Udgiftsbeløb til Nyanlæg og nyt Materiel. *Assistenshuset* undergik for Tiden en stærk Udvikling paa Grund af Loven om Pantelaanervirksomhed, og efter de indhøstede Erfaringer havde man ment at kunne forhøje Overskuddet; men hvis den nu fastsatte Rente fremdeles gav et betydeligt Overskud, burde Renten nedsættes. — Paa *Udgiftssiden* viste *Landbrugsministeriets* Budget en Mindreudgift i Forhold til 1936—37 paa $5\frac{1}{2}$ Mill. Kr., men dette beroede paa, at man foreløbig havde udkudt Posterungen af Udgifter ved Kornordningen og Gældssaneringen. *Socialministeriets* Udgifter budgetteredes vel med en Stigning paa henimod 3 Mill. Kr., men det syntes, som om der var ved at

komme Fasthed i de ordinære Udgifter paa dette Budget. Den samlede Udgift til *Krigs- og Marineministeriet* androg 54 Mill. Kr. og Statens samlede *Pensionsudgift* godt 41 Mill. Kr. (med Fradrag af Tjenestemændenes Bidrag ca. 35 Mill. Kr.). — Paa *Indtægtssiden* havde man forhøjet den ordinære *Indkomstskat* med ca. 7 Mill. Kr. under Hensyn til en Indkomststigning i 1935 med 172 Mill. Kr., og *Told- og Forbrugsafgifterne* var forhøjet med 4 Millioner til 277 Mill. Kr. — Hvad § 26 angaar, gjorde Ministeren opmærksom paa, at man nu i Oversigten havde medtaget Bruttobeløbene for derved at give et bedre Billede af den store Virksomhed, der her kommer til Udtryk. *Ministeriet for offentlige Arbejder* laa i Spidsen med en Udgift paa henved 38 Mill. Kr. (deraf 15,7 Millioner som Statsbanernes Andel i Udgiften til Storstrømsbroen*), 6 Mill. Kr. til Dobbeltspor, Oddesundbroen, Elektrificering af Valby—Ballerup m. m. og 12 Mill. Kr. til Fornylse af faste Anlæg og rullende Materiel). Ministeren pegede atter paa, at de store Anlægsbeløb fremtidig vilde forøge Driftsbudgettets Udgiftskonto, hvad der maatte give Stof til Eftertanke. Den samlede Udgift paa § 26 udgjorde 138 Mill. Kr., Indtægterne kun 81 Mill. Kr., og Merudgiften paa 57 Mill. Kr. maatte eventuelt dækkes ved Laan. Man burde dog erindre, at der til Betaling af Statsgæld var medregnet ca. 31 Mill. Kr. — Ministeren endte dette Afsnit af sin Tale med nogle polemiske Bemærkninger mod den Kritik, der var blevet rettet mod *Regeringens Finanspolitik*. Det skulde nok vise sig, at meget faa Lande havde kunnet klare sig med saa ringe Gældsstiftelse som vi. Specielt dvælede Ministeren ved Vanskelighederne ved at faa konverteret *de amerikanske Statslaan* og ved Spørgsmaalet om Betimeligheden af at forrente og afdrage de paa udenlandske Hænder værende guldrandede Obligationer efter *Guldværdi*, et Spørgsmaal, der nu, da baade Frankrig, Schweiz og Holland havde devalueret Valutaen, paa ny burde tages op til Overvejelse.

For *Finansaaaret 1936—37* regnede Finansministeren med et *anseligt Overskud* som Følge af Indtægtstigning og Formindskelse af Kurstab, selv om man ogsaa maatte vente forøgede Udgifter.

Sluttelig meddelte Ministeren, at der paa Grund af Besparelse ved Kornordningen og Mindreudgift til Gælds-saneringen kunde regnes med en Nedgang i den samlede Udgift til ekstraordinære Foranstaltninger fra 18,6 til 15 Mill. Kr., og at dette i Forbindelse med de stigende Indtægter vilde gøre det muligt at *ned sætte den Ekstraskat*, der skulde betales i Foraaet 1937, med Halvdelen (5 Mill. Kr.).

*) ca. 18 Mill. Kr. tilvejebringes ved Benzinafgiften.

Ved Finanslovforslagets 1. *Behandling* omtalte Socialdemokraternes Ordfører, *Hartvig Frisch*, først Udfaldet af *Landsstingsvalget*. Til Trods for en groft uærlig Valgkampagne fra Modstandernes Side var Resultatet blevet en straalende Sejr for Regeringspartierne, der ved de to sidste Landsstingsvalg havde kunnet mønstre i alt 567 000 Stemmer over for Venstres og Konservatives 500 000 — og 557 000 Stemmer for den samlede Opposition. I Sønderjylland havde det vist sig, at det tyske Parti var ude af Stand til at vinde Indpas i Arbejderklassen, og at det var Socialdemokratiet, som var Bolværket for Danskheden i Sønderjylland. — Med Udgangspunkt i Statsministerens Aabningstale og det Dér givne Regeringsprogram anstillede Taleren dernæst en Række erhvervs-politiske Betragtninger, der særlig drejede sig om *Valutacentralen*, »Kærnepunktet i hele den danske Erhvervs politik«. Valutaspørgsmaalet hørte for Danmarks Vedkommende i fremtrædende Grad sammen med Spørgsmaalet om Afsætningen af vore Landbrugsprodukter, og hvis andre Lande stadig stillede sig paa Restriktionsgrundlaget over for Indførsel af danske Landbrugsvarer, maatte Danmark nødvendigvis opretholde en Valutaregulering. Det kunde ikke undre, at man fra Importhandelens Side rettede rasende Angreb paa Valutacentralen; af anden og mere ondartet politisk Beskaffenhed var Angrebene fra Landbruget og dets ledende Mænd paa en Institution, om hvilken enhver økonomisk klarttænkende Mand dog maatte indrømme, at den var Betingelsen for vor Landbrugseksports fortsatte Eksistens. Taleren tænkte her navnlig paa den Kritik, der under Valgkampen blev rettet mod Regeringen, fordi de i den tysk-danske Handelsoverenskomst aftalte *Tillægskontingenter* ikke var udnyttet til det yderste — som om det var en Selvfølge, at Tillægskontingenterne kunde komme ind lige til Topnoteringen. Den faktiske Udvikling i de første 8 Maanedene af 1936 havde været, at Eksporten til Tyskland var forøget med 60 Mill. Kr., medens Importen fra Tyskland kun var forøget med 40 Mill. Kr. Dette havde skabt en Valutapukkel og fremkaldt Angrebene paa Regeringen for kun at ville hjælpe de beskyttede Industrier og hindre Indførsel af Færdigvarer. Men Regnestykket var ikke saa simpelt. Medens Landbrugerne var ude af Risikoen i samme Øjeblik, de havde leveret deres Varer, var der paa Grund af den tyske Marks Stilling en meget stor Risiko for Staten. Vore Eksportvarer var heller ikke udelukkende af dansk Oprindelse. Der-til kom, at det under de nuværende Handelsforhold var den fremmede Magt, som kunde afgøre, hvilke Varegrupper den ønskede at betale med, og herved opstod et meget vanskeligt Spørgsmaal, da vi baade havde Hensyn at tage til vore

andre Handelstraktater og til Landets Forsyning med Raastoffer. For øvrigt holdt den Agitation, at Befolkningen kunde faa billige og udmærkede Varer fra Udlandet, slet ikke Stik, for det var med den nuværende Markkurs et stort Spørgsmaal, om Tyskland overhovedet paa en Række Omraader var konkurrencedygtigt over for dansk Industri. — Taleren udtrykte sin store Tilfredshed med det *Finansstyre*, de to Regeringspartier havde udøvet siden 1929, et Styre, der havde været præget af Sundhed og Balance. Regnskabsoverskuddet paa Driften i disse Aar havde beløbet sig til over 60 Mill. Kr., og der havde fundet en fortsat Konsolidering Sted af Statens Kapitalstatus. Om *Forfatningsspørgsmaalet* ventede han en saglig Forhandling — Oppositionens Interesse for en Grundlovsændring vilde sikkert stige efter Udfaldet af Landstingsvalget. Regeringen og dens Partier ønskede et Resultat, der kunde samle saa mange som muligt, hvad der allerede fulgte af Bestemmelserne om Gennemførelse af Grundlovsændringer. — Fra *Oppositionspartiernes* Side haabede Taleren paa sagligt Medarbejde, idet Regeringen selvfølgelig tilbød saglig Forhandling om ethvert Lovforslag. Det vilde være heldigt, at de som rigtige Oppositionspartier indrettede sig paa, at der var indtraadt en ny Tid, og man kunde af Udviklingen i Sverige se, hvorledes Landbruget var i Stand til at gøre sig politisk gældende ved at føre en socialt forstaaende og sagligt redelig Politik. For *Retsforbundet* viste Valget fortsat Stagnation, og *Kommunismen* var efter Opgivelsen af den revolutionære Politik fuldkommen uden politisk Princip. Det danske Socialdemokrati havde ingen som helst Brug for Samarbejde med Kommunismen. — Hartvig Frisch sluttede sin Tale med nogle Bemærkninger om Demokratiets Udvikling i Norden i den nyeste Tid. Man havde i de nordiske Lande taget Arbejdet op paa den sociale Linie, et Arbejde, som hvilede paa to fundamentale Forudsætninger: paa den ene Side en fri og oplyst Bondestand, paa den anden Side en fri, organiseret og kundskabsrig Arbejderklasse. Paa dette Grundlag havde man kunnet bygge et Demokrati, som i Modsætning til det gamle liberale Demokrati, der ikke vovede sig i Kast med økonomiske Opgaver, virkelig nærmede sig det Maal at blive et socialt Demokrati. Det var i dette Tegn, Demokratiet og Regeringspartierne havde sejret i Danmark, og det var i dette Tegn, de vilde virke videre i den kommende Tid.

Venstres Ordfører, *Brorsen*, syntes, at Finansministeren havde givet et ensidigt Billede af *den finansielle Situation*. Det var ikke nok at pege paa Statsgældens efter Ministerens Mening ret ringe Vækst i Aarene fra 1929 til 1936; man

maatte ogsaa se paa Udgifternes Vækst og det deraf følgende voksende Skattetryk, og i Stat og Kommuner tilsammen var Skatterne i denne Periode forøget med ca. 200 Mill. Kr. Det offentlige Behov nærmede sig nu en Milliard Kroner, en Trediedel af hele Befolkningens Indtjeningsevne. Der var jo i øvrigt nylig givet Finansministeren Bemyndigelse til at optage et Statslaan paa 65 Mill. Kr., og naar man tog den ringe Kassebeholdning og den store løse Gæld i Betragtning, syntes der at være absolut Sikkerhed for Stigning baade i Statsgælden og i Skatterne. Man maatte ogsaa være klar over, at største Delen af de anskaffede Aktiver ikke havde nogen Forrentningsevne, men før eller senere vilde kræve store Afskrivninger; der var af den Grund maskerede Underskud paa Finanslovene. — Paa *Socialministeriets* Budget var man nu kommet op paa et Beløb, der var meget større end hele Statsbudgettet i 1914. Venstre mente ingenlunde, at Aldersrentenyndere og Invalidrentenyndere fik for meget, men flere kom ind under Forsørgelse, og det gjaldt om at rense ud, hvis det var muligt, og faa Bugt med en Del af de Udgifter, der nu tyngede dette Budget. Man maatte være forberedt paa at møde Forslag fra Regeringens Side om yderligere Understøttelser i det kommende Aar, og Taleren vilde da rette en alvorlig Henstilling til Regeringen om forinden at faa klaret Spørgsmaalet om paa den ene Side Landbrugets Mangel paa Arbejdskraft, paa den anden Side Ydelse af Understøttelse til 60 000—70 000 Personer. Det gjaldt i det hele, at *Arbejdsløsheden* var mindst og de økonomiske Forhold bedst, naar Hovederhvervet, Landbruget, arbejdede under tilfredsstillende Kaar. Men *Landbruget* havde haft Vanskelighed ved at faa rimelige Krav respekteret af den nuværende Regering. Venstre havde atter og atter peget paa de tunge Byrder i Form af Ejendomsskatter og krævet en anden Udgiftsfordeling mellem Staten og Kommunerne, men saaledes at Udligningen fandt Sted over Staten. Man maatte ogsaa være opmærksom paa Skattespørgsmaalets nære Forbindelse med Rentepolitikken og Beskæftigelsesspørgsmaalet; selv om de store Indkomster og Formuer burde yde forholds- mæssigt efter stigende Skala til det offentlige Behov, vilde en ligefrem Brandskatning faa Indflydelse paa Beskæftigelsen. — Taleren kom derefter ind paa *de handelspolitiske Forhold*. Venstre var klar over, at man maatte tage Hensyn til de Forhold, der mødte os udefra, at der maatte afsluttes Traktater, og at man maatte overholde indgaaede Forpligtelser; Uenigheden med Socialdemokratiet beroede paa, at Venstre krævede *Traktaterne udnyttet til den yderste Grænse*, medens Regeringen uden at foretage sig noget havde set vort Tilgodehavende i Tyskland vokse fra Maaned til Maaned, indtil

vi stod med et Tilgodehavende paa mange Millioner Kroner. Tyskerne havde udtrykkeligt erklæret, at de var villige til at tage store Dele af vor Landbrugsproduktion, hvis vi saa vilde aftage saadanne Varer, som de nødvendigvis maatte have ud over Landets Grænser; og naar man vilde gøre gældende, at Arbejdsløsheden vilde øges ved Indførsel af tyske Færdigvarer, maatte det hævdes, at der bag hver Drittel udført Smør laa et Arbejde i lige saa høj Grad, som hvor der var Tale om Tøfler eller Damestrømper. Derfor maatte der i størst mulig Udstrækning banes Vej for vor naturlige Landbrugsproduktion. — Efter nogle Bemærkninger om Forsvarsspørgsmaalet og Regeringens Forfatningsplaner dvælede Taleren til sidst ved Statsministerens *Programtale* og den forestaaende Lovgivning. Regeringen havde jo nu Flertal i begge Ting og kunde gennemføre, hvad den ønskede. Den vilde dog næppe i en Haandevending vende op og ned paa det hele, men man vilde blive Vidne til »flere og flere socialistiske Morfinindsprøjtninger«, og selv om Socialdemokraterne søgte at skubbe Kommunisterne fra sig, havde disse dog utvivlsomt en lille Prioritet, »et politisk Saneringslaan«, som de vilde kræve forrentet. Der vilde sikkert komme en Dag, hvor en kraftig offentlig Mening forlangte meget af det, man nu førtes ind i, fejet bort, fordi det vilde vise sig at medføre Stagnation og Tilbagegang. Venstre vilde føre en Politik, der havde Bud til alle Samfundsklasser, og som kunde udtrykkes i de to Sætninger: Frihed paa det aandelige Omraade og Ligeret mellem Erhvervene paa det økonomiske Omraade.

Ordføreren for Det konservative Folkeparti, *Christmas Møller*, fandt det afgørende Indhold i Statsministerens Aabningstale i to Udtalelser om, at forskellige Opgaver, hvis Løsning hidtil var forhindret ved de politiske Magtforhold, nu efter de stedfundne Landstingsvalg vilde trænge sig frem til Løsning, men at man maatte være forberedt paa, at disse Opgaver maatte søges løst i Løbet af den Periode, der stod til Rigsdagens Raadighed, da Arbejdet med de økonomiske Foranstaltninger stadig vilde paakalde Interesse. Heri laa, at Landstingsvalget rullede Jerntæppet ned i dansk Politik for en gennem Menneskealdre efter Talerens Opfattelse med Rette ført Politik, men ogsaa, at Regeringspartiernes Vælgere ikke maatte vente sig, at Tempoet skulde blive alt for voldsomt. Der kunde i øvrigt ikke være Tvivl om, at Regeringen havde sejret saaledes, at den med Rette havde Flertallet i begge Rigsdagens Ting; og man maatte paa Baggrund af Aabningstalen gøre sig klart, at Regeringen vilde benytte denne sin Stilling og i meget ringe Grad tage Hensyn til anderledes tænkende. — Efter nogle replicerende Bemærkninger

til Hartvig Frisch, hvis Udtalelser om Oppositionspartiernes »groft uærlige« Valgagitation maatte forbyde, naar man tænkte paa den Række af groft uærlige Paastande, der fra socialdemokratisk Side var fremsat om konservativ Ungdom, omtalte Christmas Møller *Forfatningsspørgsmaalet*. Det vilde efter hans Mening være rimeligt at søge en ny Forfatning bygget op paa Tokammer-Systemet, som vi nu havde haft lige siden 1849. Og Forfatningen skulde være stabil; derfor vilde det næppe tjene til en god Udvikling, hvis man ikke kunde skabe en Forfatning, der bragte Forfatningsstriden til Ophør. — Det fremgik bl. a. af Aabningstalen, at ogsaa Regeringen nu var svinget fra en afgjort Folkeforbundspolitik til den gamle Neutralitetspolitik; men Statsministeren og Udenrigsministeren havde ikke med Hensyn til Landets *Forsvar* draget Konsekvenserne af denne ændrede Holdning. De Konservative var rede til at søge dette Spørgsmaal løftet af samtlige Partier i Fællesskab. — Partiets Opfattelse af den *finanspolitiske* Stilling havde Gang paa Gang vist sig at holde Stik. Den fandt nu ogsaa Bekræftelse gennem Overskuddet paa Statsregnskabet og den af Finansministeren udtalte Betænkkelighed ved de store Anlægsudgifter, især for Statsbanernes Vedkommende; man maatte have en *Undersøgelse af Statsbanernes hele Stilling*, Anlægs- og Driftsudgift, Afskrivning og Regnskab. — Paa *det handelspolitiske Felt* maatte det være Opgaven at søge Valutacentralsystemet ændret; i Stedet burde træde paa visse Omraader Indkøbsfordeling, paa andre Omraader eventuelt Importforbud og paa andre Omraader igen de rene Toldforanstaltninger. — For *Landbruget* syntes Stillingen at blive vanskelig i den nærmeste Fremtid, og hvis man bedømte Udsigterne paa længere Sigt og regnede med, at Rustningspolitikken vilde holde sig, kunde der blive Lettelser for den internationale Handel til Skade for danske Interesser, fordi disse Lettelser ikke vilde medføre større Afsætning af Landbrugsprodukter. Under disse Forhold meldte sig Kravet om Nedsættelse af Skatterne paa fast Ejendom og om et rimeligt Forhold mellem Lønnen paa Land og i By. — I sin Omtale af *Beskæftigelsespolitikken* pegede Taleren paa den Opgave at give de mange unge, som ikke aftjener almindelig Værnepligt, en Ungdomsopdragelse, at indføre en *Arbejdspligt* for de unge, som baade skulde omfatte Mænd og Kvinder. — Regeringen vilde sikkert benytte sin Magt ved Løsningen af store økonomiske, maaske ogsaa mange kulturelle Spørgsmaal. Unset, hvad der kunde skille Partierne, maatte det dog først og fremmest være Rigsdagens Sag at værne om de nationale Opgaver baade mod Nord og mod Syd. Der skulde kæmpes om Sager og Ideer, men ikke alene for et socialt Demokrati, men for et baade nationalt og socialt Demokrati.

Steen, som talte paa Det radikale Venstres Vegne, havde undret sig over Oppositionspartiernes stærke Understregning af, at Regeringen og dens Partier nu havde hele Magten og Ansvar. Det kunde i intet Forhold styrke ens Stilling, at man hverken havde Indflydelse eller Ansvar. De Radikale havde ikke ladet noget Jerntæppe gaa ned; de haabede fremdeles at kunne paaregne baade Det konservative Folkepartis og andre Partiers værdifulde Medarbejde i det saglige Rigsdagsarbejde. Der var ikke saa meget af det, hvorom der i disse Tider bragtes Bud fra Udlandet, som vi efter vor hele Indstilling kunde have Interesse i at efterligne; men det svenske Eksempel paa Samarbejde mellem Arbejdere og Bønder var dog værd at drage Lære af, ikke mindst for Venstre; den svenske Bondefører syntes nemlig ikke at have nogen Tilbøjelighed til at begaa den fundamentale Fejl, det danske Venstre havde begaaet ved at se det som sin Opgave at skabe og opretholde et Modsætningsforhold mellem en flittigt arbejdende, nøjsomt levende dansk Bondestand og Landets øvrige arbejdende Befolkning. — Venstres Ordfører havde med Rette sagt, at vi skulde gøre alt for at udnytte vore *Afsætningsmuligheder*, men dette var ogsaa sket, for øvrigt ikke uden store Vanskeligheder, navnlig i Forholdet til Tyskland. Det var urimeligt, at Oppositionspartierne havde ønsket Rigsdagens Valutaudvalg fjernet af Valutaloven; thi naar Rigsdagen havde Adgang til at følge Lovens Administration, kunde man gøre sig Haab om, at en formaalsløs Strid om denne Sag i hvert Fald vilde antage rimeligere Former. — I sine følgende Betragtninger over Arbejdsledsspørgsmaalet og Landbrugets Arbejdskraft fremhævede Taleren, at det ved Landboudommens Overvejelse af, om de vilde blive ved Landbrugserhvervet eller søge til andre Erhverv, var afgørende, om man gennem Statens *Udstykningspolitik* tilrettelagde Forholdene saadan, at de unge fik Mulighed for en Gang at blive selvstændige. En Udstykningspolitik med dette Formaal ønskede Det radikale Venstre fortsat og videreført, og de Forhold, der knytter sig til de mange smaa Landejendomme, burde tages op til virkelig Undersøgelse. — Paa *Skolelovgivningens* Omraade vilde de Radikale bestræbe sig for at samle den størst mulige Tilslutning til Skolereformens Gennemførelse. Paa Sociallovgivningens Omraade vilde det sikkert være rimeligt af Hensyn til den ældre Arbejders Stilling i Tiden at nedsætte den Aldersgrænse, der giver Adgang til *Aldersrente*. — Det radikale Venstre udtalte sin Paaskønnelse af den Orden i *Statshusholdningen* og den Balance mellem Indtægter og Udgifter, der fremgik baade af Budget og Regnskab. Skattebyrden var nok betydelig, men dannede dog ikke rimeligt Grundlag for

det Hysteri, der kom til Orde i Skatteborgerforeningen og ligesindede Kredse. Derimod var Skattetrykket urimeligt fordelt, og dette burde ændres ved Gennemførelsen af Ud-ligningsforslagene. Kravet om Orden i Finanserne vilde ogsaa blive fremsat fra radikal Side, naar man i Løbet af Vinteren kom til at staa over for Spørgsmaalet om en Ordning af Landets *Bevogningsopgaver*. De af Venstre og Konservative skabte Militærordninger havde opstillet vide Rammer, men ikke udfyldt dem. Det gjaldt nu om at trække den rette og forsvarlige Grænse for Forsvarets Omfang og søge at løse de Opgaver, som det er baade Statens Ret og Pligt at løse, medens de frivillige Korps snarest burde bringes til Ophør. — I *Forfatningsspørgsmaalet* ventede Taleren at finde mere Forstaaelse hos Oppositionspartierne, efter at de havde mistet deres Flertal i Landstinget. 1915-Forfatningen var afpasset som en Overgangsforfatning, og Overgangstiden var forbi: Den Særret for deres Anskuelse, som Oppositionspartierne aldrig havde villet afgive gennem Forhandling, men selv havde valgt at tabe gennem Kamp, kunde de nu ikke genvinde gennem Forhandling.

Ordføreren for Det frie Folkeparti, *Valdemar Thomsen*, ansaa det for et Gode ved Udfaldet af Landstingsvalget, at man nu bestemt vidste, hvem der havde Ansvaret, hvis den økonomiske Mishandling af *Landbruget* skulde blive fortsat. Det burde staa alle klart, at et fornuftigt Samarbejde mellem Arbejder og Bonde i Lighed med det, der var tilvejebragt i Sverige, vilde være ikke alene det naturligste, men i det lange Løb det eneste mulige. Det vilde nu vise sig, om man forstod, at det var gennem Samarbejde mellem de værdiskabende Kræfter, at vore rige Muligheder skulde udnyttes, og i den Henseende var der en Væsenforskel mellem de gamle Oppositionspartier og Det frie Folkeparti, idet dette var bestemt imod Tendensen til at trykke Arbejdere og ligestillede ned i økonomisk daarlige Kaar. Men lige saa klart burde det være, at Arbejderne og deres Regering ikke kunde have Interesse i, at Landbruget holdtes nede uden Købeevne og uden Mulighed for at aftage den Produktion, der maa holdes i Gang. — Den mest paatrængende Opgave var at sikre Landbruget *Produktionsprisen* for den samfundsnødvendige Produktion. Herved vilde bl. a. den ulyksalige Vandring fra Land til By blive standset, medens Vandringen vilde fortsætte, indtil Løn- og Arbejdsvilkaar paa Landet forholdsmæssigt kom paa Højde med Løn- og Arbejdsvilkaar i Byerne. Hvis dette skulde naas, maatte der naturligvis ogsaa føres en fornuftig *Handelspolitik*, og i saa Henseende delte Taleren fuldstændig de af Venstres Ordfører udviklede principielle

Synspunkter. Det var urimeligt at indskrænke en naturlig Produktion og nedbryde et fortrinligt Produktionsapparat til Fordel for en kunstig og dyr Industri. Landbruget vilde foruden den i Øjeblikket manglende Arbejdskraft kunne beskæftige ikke mindre end 25 000 Helaarsarbejdere, og dette Tal kunde fordobles og mere til, hvis Prisforholdene i Landbruget betingede ikke alene Løn, men ogsaa Arbejdstid svarende til Byernes. Naar Betingelserne var tilvejebragt, vilde *Beskæftigesspørgsmaalet* være løst. — *Landbrugets Genrejsning* maatte ske gennem en tidssvarende Valuta-, Rente- og Skattepolitik. En *Devaluering* vilde kun medføre en maadeholden Prisstigning, og for denne kunde der let skaffes Erstatning gennem en almindelig *Rentesænkning*. I saa Henseende var nu det mindste, man ventede, Opfyldelse af det Krav, som Landboforeninger og Husmandsforeninger stillede for Aar tilbage, nemlig en Halvering af de gældende Rentesatser; at et saadant Krav vilde kunne gennemføres i et lukket Kapitalmarked, fremgik af Indenrigsministerens Udtalelser. Det tredje Led i Planen var *Nedsættelse af Skatterne paa fast Ejendom* til Amts- og Sognekommuner til Niveauet før Krigen; Opgaven maatte her være at faa fastlagt en bestemt Promille i Lighed med, hvad der er Tilfældet i Byerne og ved Beskattningen til Staten af fast Ejendom. Med et saadant Genrejsningsprogram var Det frie Folkeparti efter Talerens faste Overbevisning i Kontakt med meget talstærke Kredse i Befolkningen.

Hans Hansen (Rorby), der førte Ordet for Retsforbundet, glædede sig over Statsministerens klare Udtalelse i Programtalen om, at *Landstinget* skal afskaffes. Landstinget maatte bort af Forfatningen, for at Folkeviljen kunde faa frit Løb og fuldt Ansvar, og der vilde herved forhaabentlig komme et frisk Pust i Lovgivningsarbejdet. Den bebudede Reform af Valgloven, ifølge hvilken Stemmerne skulde have lige Vægt, vilde ogsaa faa Retsforbundets Støtte, men Regeringen burde gøre Skridtet fuldt ud ved Indførelse af *fri Valgret*. — Det store Spørgsmaal var nu, hvilken Vej Regeringen vilde slaa ind paa i sin *økonomiske Politik* og sin Handelspolitik. »Vil den drage Omsorg for, at Befolkningen faar Adgang til at drage Fordel af det Vidunder, som Produktionsteknik, Transportvæsen og Efterretningsvæsen har udviklet sig til i vor Tid, eller skal vi til at lumres inde bag Valutacentralens Restriktioner med statscentraliseret Handel?« Det var kun Overtro, at intet enkelt Land kunde nedbryde sine *Told- og Restriktionsskranker*, saa længe andre beholdt deres. Man havde begaaet den Fejl at lægge Importen Hindringer i Vejen for derigennem at fremme Produktionen. Resultatet blev

lige det modsatte af det, man havde tilsigtet; thi Produktion og Handel var saa nøje knyttet sammen og saa afhængige af hinanden, at naar man lagde Hindringer i Vejen for den ene af disse Faktorer, virkede det uvægerligt paa den anden. En Ligestilling mellem Erhvervene, som der nu taltes saa meget om, kunde kun ske paa en af to Maader: enten ved at føre Restriktionssystemet til Bunds og lade Lønninger og Vederlag fastsætte kollektivt under Statens Overhøjhed — hvilket formentlig kun kunde ske under en Form for Diktatur — eller ved at føre Frihandelens Idé til Bunds. Det var vel ikke at vente, at Regeringen vilde slaa ind paa en principiel Frihandelspolitik, men det var dog en nærliggende Opgave for Det radikale Venstre at hindre, at Beskyttelsessystemet groede fast, og det vilde formentlig være muligt at sætte ind paa to Omraader, dels ved at bryde Spidsen af Beskyttelsen gennem Skabelse af *mere Konkurrence* for visse Dele af den hjemlige Industri, dels ved en Ændring af *Valutacentralens* Organisation og Arbejdsomraade; i Længden kunde saa vigtige Spørgsmaal som, hvilke Industrier der skal beskyttes og i hvor stort Omfang, ikke undrages offentlig Belysning og Begrundelse. — Til sand Frihandel hørte naturligt med, at der ikke blev lagt Byrde paa Erhvervsliv og Handel, og ved at inddrage *Jordværdien*, Landets naturlige Renteindtægt, kunde man nu afvikle de prisfordyrende indirekte Afgifter. — Hvis Regeringen vilde følge denne Vej, kunde der tilvejebringes Grundlag for Løsningen af en Række andre Opgaver: Udstykning, Boligsanering m. m. og dermed atter for en Løsning af Arbejdsløshedsproblemet.

Kommunisternes Ordfører, *Aksel Larsen*, nærrede ikke Tvivl om, at det Vælgerflertal, der havde flyttet Landstingsflertallet, ønskede gennemført en Politik, som Landstinget hidtil havde hindret, o: en Politik, der i økonomisk Retning skabte Udligning og gavnede de fattigste i Samfundet, og som tillige skabte mere lige politiske Rettigheder og gav forfatningsmæssige og demokratiske Garantier for Folkets Flertal. Som *Hovedpunkter* i den kommende Tids Politik nævnte Taleren: forøget Beskæftigelse (ved at Landbruget sættes i Stand til at optage den fornødne Arbejdskraft paa forsvarlige Vilkaar, ved Igangsættelse af offentlige Arbejder og ved Arbejdstidsforkortelse med Staten i Spidsen), Revision af Socialreformen (Afskaffelse af administrativ Vilkaarlighed over for socialt trængende, Udbetaling af Hjælp gennem Fagforeningerne eller Arbejdsløshedskasserne, Ophævelse af Arbejdsløshedslovens 10 Maaneders og 26 Ugers Bestemmelser), Nedsættelse af Rentebyrden og af den indirekte Beskatning, effektiv Priskontrol (specielt Kontrol med Mælke-

handelen), videregaaende Huslejeloggivning, Indførelse af Etkammerssystem og af 21 Aars Valgretsalders, Fjernelse af Skatte- og Opholdsbestemmelserne i den kommunale Valglov, Ophævelse af de frivillige Korps og Demokratisering af Hæren. — Naar Hartvig Frisch havde beskyldt Det kommunistiske Parti for Principløshed, maatte denne Beskyldning forekomme mærkelig fra Socialdemokratiet, der selv højtideligt havde taget Afstand fra den Politik, som det dannedes og vandt frem paa. Kommunisterne var nu som før Tilhængere af Kapitalismens og Privatejendomsrettens Afskaffelse; men Kampen havde naturligvis Udviklingsfaser, og man glemte ikke den øjeblikkelige Situation. Derfor havde Kommunisterne ogsaa stemt socialdemokratisk ved Valget, hvad der havde hidført den barokke Situation, at de nu blev skældt ud for det. — Det kunde efter den hidtil førte Diskussion se ud, som om Danmark gik en fredelig og lykkelig Fremtid i Møde, men Stillingen var *ikke betrygget*, hverken økonomisk, verdenspolitisk eller paa anden Maade, og der var ikke skabt Garanti mod reaktionære Fremstød med Basis her i Landet eller i Udlandet. Taleren henviste i saa Henseende til nogle Artikler i det norske »Arbejderbladet» om Danmarks Afhængighed af Udlandet i Almindelighed og af Tyskland i Særdeleshed, en Afhængighed, der efter Forfatterens Opfattelse havde sin Rod i, at Danmark søgte Afsætning for sin Landbrugsproduktion. Det kunde formentlig ikke nægtes, at Danmark var truet af saavel økonomisk som militær Ekspansion, men Befolkningen blev holdt i Uvidenhed om den faktiske Stilling og berøvedes derved Selvopholdelsesdriften. Hvis man søgte efter Sikkerhed og ikke troede paa den af de Konservative anviste Vej, var der dog en Mulighed for gennem Folkeforbundet ad den kollektive Sikkerheds Vej at faa skabt visse Garantier, som vel ogsaa kunde stille Danmark mere uafhængigt. — Det gjaldt overhovedet om at stole paa de Vægermasser, der havde flyttet Landstingsflertallet, og vise dem, at dette kunde føre til noget. Taleren glædede sig over Forslaget om Ophævelse af Værn for *Erhvervs- og Arbejdsfriheden*, og man maatte videre ad den Vej, saa at Fagbevægelsen fik Handlefrihed og fik Garantier for ikke oftere at komme ud for tvungen Voldgift. Det var Handlekraft og Beslutsomhed, der skulde til, og enhver Vaklen eller utidig Forsigtighed kunde blive skæbnesvanger ved at svække en demokratisk Front og give Reaktionen ny Vind i Sejlene.

Schmidt (Slesvigske Parti) fremhævede, at Danmark ikke havde større Opgave end i Grænselandet baade med Hensyn til Landsdelen selv, Naboforholdet til Tyskland og den europæiske Opgave, Danmark her havde sin Del i. Det var

Talerens oprigtige Ønske, at *Forholdet til den sydlige Nabo* paa enhver Maade maatte blive godt. Han forstod, at man ikke kunde vente det samme venskabelige, næsten broderlige Forhold som mellem Danmark og det øvrige Norden, men han var overbevist om, at en nærmere Sammenslutning af de nordiske Lande, ogsaa paa det politiske Omraade, ikke vilde hindre, men snarere lette et godt Forhold til Tyskland, som gerne saa en stærk, selvbevidst nordisk Sammenslutning. — *Tilstanden i Nordslesvig* led aabenbart under, at man maaske nok teoretisk anerkendte begge Folkedeles Ligestilling, men i Praksis ikke viste fornøden Tillid og Storsyn. Man burde i Danmark være forsigtigere med sine Domme over Omvæltningen i Tyskland, der afgjort ikke havde nogen Tendens mod Norden, og over de Strømninger, der fulgte efter. Og man burde bidrage til, at den Mistro, der nu alt for stærkt karakteriserede Forholdene og hindrede en frugtbart Vekselvirkning, blev fjernet, ved at begge Folkedele fik lige Muligheder og Adgang til frit at udfolde deres Kræfter. Det vilde ogsaa være naturligt at indrømme denne Danmarks fattigste og fjernt fra det økonomiske Livs Knudepunkt beliggende Landsdel en friere Forbindelse med Nabolandet ved særlige Kontingenter, ved Toldlettelser eller sligt. — Paa *det økonomiske Omraade* havde Danmark gjort alt for lidt for Grænselandet. Der burde nu gennemføres Moratorium og nedsættes et nordslesvigsk Udvalg til sammen med Statens Repræsentanter at lægge Planer og udføre dem. Endvidere burde man i højere Grad tage Sigte paa at sikre Landmændene roligt Arbejde med Jorden og eventuelt Familiens Forkøbsret. Begge Folkedele skulde have Del i Udstykningsmulighederne efter deres Størrelse. Der maatte skaffes Arbejderne Adgang til Hjem med egen Have og Landarbejderne Jord til mindre Kreaturhold, og det vilde være ønskeligt, om Jordforbedringsarbejderne blev udvidet til Foranstaltninger som Ajebeholdere, Siloanlæg og Hjælp til særlige Kulturer. Endvidere nævnte Taleren, at Handelsforholdene burde ordnes saaledes, at København ikke overalt blev Formidler, at der ved Tildeling af Valutabevillinger maatte tages Hensyn til Nordslesvigs særlige Tilknytninger til det tyske Marked, at Gældssanerung og Rentensænkning her maatte være mere effektiv end i det øvrige Land, og at der burde træffes Hjelpeforanstaltninger for Ejere af Markhypoteker og for Marksparere.

Ved Forslagets 2. *Behandling* forelaa 52 Ændringsforslag, der alle var af mindre finansiel Betydning og alle havde faaet Tilslutning af hele Finansudvalget. Samtlige Ændringsforslag vedtoges uden Afstemning.

En Del af *Samraadsspørgsmaalene* gav Anledning til nogen Forhandling i Salen. Det gjaldt i Særdeleshed forskellige Spørgsmaal vedrørende *Statsbanerne*: Nedsættelse af Jernbanefragterne for Halm og Hø for at lette Forsendelser fra Øerne til Jylland, Statsbanernes Rutebilregnskaber, Aldersgrænsen for Statsbanetjenestemænd og Pasning af Leddene ved Skæringer mellem Baner og Veje. Ogsaa Spørgsmaalet om Statens Interesse i Kaas Briketfabrik var Genstand for udførlig Omtale.

Til 3. *Behandling* blev der stillet i alt 430 Ændringsforslag. Af disse skal først omtales nogle af de finansielt betydningsfuldste, derefter de Ændringer, hvorom der ikke forelaa enstemmig Indstilling fra Finansudvalget.

Kurstabet ved Rentebetalinger i Udlandet blev nedsat med 4½ Mill. Kr. og *Kurstabet* ved Amortisation med 640 000 Kr.

Paa § 5 forhøjedes Udbyttet af en Række *Skatter og Afgifter*: Indførselstolden med 5 Millioner, den midlertidige Arveafgift med 1,6 Mill. Kr., Ejendomsskyld og Grundskyld med tilsammen 1 Million, Formueskatten og Cigaretafgiften hver med 1 Million; endvidere Chokolade- og Sukkervareafgiften med 800 000 Kr., Tillægsafgiften af Spiritus og Tillægsafgiften paa Benzin hver med 700 000 Kr., den almindelige Stempelafgift med 500 000 Kr. og Børsskatten med 300 000 Kr., Ølskatten ligeledes med 300 000 Kr. og Afgiften paa Omsætningen af stærke Drikke med ½ Million, Totalisatorafgiften med 200 000 Kr. — *Tillægget til Indkomstskatten*, der oprindelig var opført med 7,4 Mill. Kr., blev forhøjet til 12,9 Mill. Kr. (deraf som Tilskud til de amtskommunale Skatter 5,6 Mill. Kr., til Uddeling af Svinekød 2 Mill. Kr. og til Gældssanering 4,9 Mill. Kr.).

Som det fremgaar af foranstaaende Oversigt, blev Udgifterne paa *Landbrugsmusteriets* Budget næsten fordoblet. Her opførtes Gældssaneringsudgifter til Beløb af 4 Mill. Kr., Kornfondsfordelingen pr. 1. September 1937: 6,7 Mill. Kr., foretøget Tilskud til Grundforbedringsarbejder: 1,9 Mill. Kr. og Rentetab og Omkostninger ved Statens Kulkøb i Tyskland: 945 000 Kr.

Af nye Udgifter under *Socialministeriet* skal nævnes: Forhøjelse af Statens Tilskud til Aldersrenter med 1,5 Mill. Kr. til 48 Millioner, Tilskud til Fortsættelseskasser i Henhold til Loven af 5. December 1936: 2,8 Mill. Kr. og Tilskud til Fordeling af Oksekød: 1 Mill. Kr.

Ændringsforslagene til *Ministeriet for offentlige Arbejders* Budget tog for en væsentlig Del Sigte paa Udbedring af Stormskader og Kystsikringsarbejder; saaledes forhøjedes

Bevillingen til Udbedring af Stormskade paa Høfder og Diger paa Vestkysten med 400 000 Kr., og til Opførelse af et Reservervedige ud for Thyborøn By bevilgedes 550 000 Kr.

Fribefordringsudgifterne til Fremme af humane Formaal, der findes paa Undervisningsministeriets Budget, steg med 780 000 Kr. til 2,1 Mill. Kr. I 1936—37 var Udgiften knap 2 Millioner, deraf til Ferierejser godt 1 Mill. Kr., Skolerejser 332 000 Kr. og Skovture m. v. 617 000 Kr.

Endelig skal af nye Bevillinger paa § 26 nævnes: $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. til Forøgelse af Statsbanernes rullende Materiel, 735 000 Kr. til en ny Administrations- og Ekspeditionsbygning i Kastrup Lufthavn, 250 000 Kr. til Ombygning af og Tilbygning til Fødselsanstalten i Jylland, næsten $1\frac{1}{2}$ Million til Bygningsarbejder ved Statshospitalet i Sønderborg og $5\frac{1}{2}$ Mill. Kr. som Laan til Grundforbedringsarbejder.

Venstre og Konservative stemte imod nogle Ændringsforslag, der i Henhold til en ny Overenskomst forhøjede *Lønningerne for Skovarbejdere* i Statsskovene (Timelønnen fra 80 til 90 Øre, Akkordsatserne med 15 pCt.) fra 1. Januar at regne. Man gjorde fra de to Partiers Side gældende, at Landbrugsministeren ikke havde haft Bemyndigelse til at udbetale de højere Lønninger i de ca. 2 Maaneder, der var forløbet, inden Sagen blev forelagt Finansudvalget, medens Ministeren hævdede at have fulgt samme Fremgangsmaade som tidligere. — Ændringsforslagene vedtoges med 68 Stemmer mod 30.

De samme to Partier kunde ikke tiltræde et Ændringsforslag om *Nyantagelse og Fastansættelse af 64 Mand i Postvæsenets Tjeneste*. — Vedtaget enstemmigt med 62 Stemmer (37 stemte hverken for eller imod).

Endvidere var begge Partier imod at yde 10 Millioner som *Forskud til Kommunerne til Udførelse af særlige Vejarbejder*. (Ændringsforslaget vedtoges med 65 Stemmer mod 42). *De Konservative* tog desuden Afstand fra en Bevilling paa 10 Millioner til Anlæg af *Viadukter* (vedtaget med 83 Stemmer mod 19).

Et Ændringsforslag om 150 000 Kr. til *Kobberdækning af Christiansborgs Tage* mødte Modstand fra *Venstre* og ligeledes fra *Det frie Folkeparti*. Det vedtoges med 73 Stemmer mod 21.

Venstre var heller ikke Medforlagsstiller til et Forslag om *Ferie til Ekstraarbejdere*, da de paagældende ikke havde været et helt Aar i Statens Tjeneste. — Vedtaget enstemmigt med 81 Stemmer.

De Konservative stemte af principielle Grunde imod nogle Ændringsforslag om Bygning af en *Restauration paa Masedø*. — Vedtaget med 78 Stemmer mod 25.

Retsforbundet var imod et Tilskud paa 10 000 Kr. til *Faare-arlens Fremme* og imod Optagelse af *nye Forfatterunderstøttelser* paa Finansloven. — De paagældende Ændringsforslag vedtoges henholdsvis med 115 Stemmer mod 3 og 81 Stemmer mod 4.

Den politiske »Generaldebat« blev som sædvanlig i de senere Aar i det hele udsat til 3. Behandling af Tillægsbevillingsloven. Oppositionspartierne ønskede dog forinden at udtale sig om *Statsministerens Tale i Lund*, og en Forhandling herom fandt Sted ved Finanslovforslagets 3. Behandling (Sp. 4856—4910).

Statsministerens Tale blev holdt i Studenterforeningen i Lund den 8. Marts og drejede sig dels om den danske Valutacentral og Mulighederne for et udvidet økonomisk Samarbejde mellem de nordiske Lande, dels om det danske Forsvarsforslag og Muligheden for et nordisk Samarbejde paa Forsvarets Omraade, eventuelt et Forsvarsforbund. Statsministeren afviste den svenske Kritik af Valutacentralens Virksomhed, hvori han saa en urimelig Indblanding i dansk økonomisk Politik, og gjorde gældende, at Danmark stadig køber mere i Sverige end omvendt; Danmark ønskede naturligvis Samhandel med Brodernationerne i Norden, men maatte hævde sin Ret til selvstændig Afgørelse af egne Anliggender. Spørgsmaalet om Omfanget af det enkelte Lands Forsvarsberedskab var ogsaa i første Linie et indre Anliggende, og Statsministeren troede ikke paa Muligheden af et nordisk Forsvarsforbund, men ansaa denne Tanke for en Utopi.

Den 11. Marts udsendte Formændene for Venstre, Det konservative Folkeparti og Det frie Folkeparti en enstemmig vedtagen skarp *Protest* mod Statsministerens Tale, idet de tilføjede, at der i Norden ikke maatte herske Tvivl om, at det danske Folk som Helhed ikke stod bag denne Tale.

Venstres Ordfører (*Errossen*) rettede sin Kritik imod forskellige Udtryk, som han fandt meget stødende, ligesom han i det hele ansaa Talen for særdeles uheldig, og Ordføreren for Det konservative Folkeparti (*Christmas Møller*) angreb Talens Form og Tone og »det nationale Mindreværd«, der gik igennem den. Begge Ordførere ønskede at vide, om Udenrigsministeren i Forvejen havde kendt Talens Indhold. Fra konservativ Side foreslog man, at Regeringen tog Initiativet til »de uforbindende Samtaler imellem Repræsentanter for Regering og Rigsdag paa den økonomiske Politiks Omraade, Samhandelen mellem Landene, og paa det forsvarspolitiske Omraade«, som fra ingen Side var blevet afvist.

Statsministeren gjorde Rede for Indholdet af Lund-Talen, som han alene havde Ansvaret for. Han havde sagt Sand-

heden i Stedet for at føre taaget Tale og hævdede Danmarks Ret til selvstændig Handlen i dets Anliggender. Landenes Selvstændighed og Uafhængighed maatte være Grundbetingelsen for Samarbejdet i Norden; den moralske Sikkerhed, der laa i, at 4—5 Nationer stod samlede om Varetagelsen af en Række Opgaver, var det, der gav Styrken. Den Proklamation, som de tre Partier havde udsendt, forekom ham at være et usædvanlig ondartet Overfald.

Hartvig Frisch (S.) saa Talens Betydning i, at Norden var blevet en Illusion fattigere, men at nordisk Samvirke havde faaet en stærkere og rigere Fremtid for sig. Og efter *Steens* Mening havde Statsministeren givet et værdifuldt Bidrag til, at nordisk Samarbejde kunde fremmes og styrkes ved at samle sig om de Opgaver, der ligger inden for det muliges Grænser.

Finanslovforslaget vedtoges i Folketinget med 101 Stemmer mod 2 (4 Medlemmer stemte hverken for eller imod).

I *Landstinget*, hvor Forhandlingen ved 1. Behandling var ganske kort, vedtoges Forslaget enstemmigt med 65 Stemmer.

Lov om Tillægsbevilling

for Finansaaret fra 1. April 1936 til 31. Marts 1937.
(Finansminister *H. P. Hansen*). [A. Sp. 4545. — C. Sp. 2113
og 2505].

Fremsat i *Folketinget* $2\frac{6}{2}$ (F. Sp. 4253). 1. Beh. $\frac{2}{3}$ (F. Sp. 4349). Henvist til Finansudvalget (se Side 26). Betænkning (B. Sp. 2273) afgivet $1\frac{6}{4}$. (Ordfører: Fr. Andersen). 2. Beh. $2\frac{8}{4}$ (F. Sp. 6371). 3. Beh. $4\frac{6}{5}$ (F. Sp. 6787, 6923 og 7119). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{7}{5}$ (L. Sp. 2568). 2. Beh. $\frac{7}{5}$ (L. Sp. 2570). 3. Beh. $\frac{7}{5}$ (L. Sp. 2571). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 177).

	Tillægsbevilling 1936—37		Efter det forelagte Lovforslag	
	Indtægt	Udgift	Indtægt	Udgift
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
§ 1. Domænerne	»	25 888	»	40 888
§ 2. Statsvirksomhederne	»	÷ 1 100 420	»	÷ 1 653 848
§ 3. Rentekonto	»	÷ 2 443 701	»	÷ 1 810 601
§ 4. Overskud af Universitetets og Sta- tens højere Almenskolers Fond samt af Bispetienderne	»	»	»	»
§ 5. Skatter og Afgifter	34 838 115	»	34 704 115	»
§ 6. Overskud af Klasseslotteriet	÷ 983	»	÷ 983	»
§ 7. Adskillige Indtægter	823 703	»	823 703	»
§ 8. Statsydelse til Hans Majestæt Kongen	»	»	»	»
§ 9. Det kongelige Hus's Aarpenge	»	»	»	»
§ 10. Rigsdagen	»	60 000	»	60 000
§ 11. Statsministeriet	»	129 923	»	129 923
§ 12. Udenrigsministeriet	»	÷ 121 409	»	÷ 157 759
§ 13. Ministeriet f. Landbrug og Fiskeri	»	5 665 910	»	5 351 547
At overføre	35 660 835	2 216 191	35 526 835	1 960 150

	Tillægsbevilling 1936—37		Efter det forelagte Lovforslag	
	Indtægt	Udgift	Indtægt	Udgift
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Overført	35 660 835	2 216 191	35 526 835	1 960 150
§ 14. Indenrigsministeriet	»	10 280 453	»	9 581 359
§ 15. Socialministeriet	»	3 716 160	»	3 648 451
§ 16. Ministeriet for offentlige Arbejder	»	÷ 39 228	»	÷ 40 568
§ 17. Ministeriet for Handel, Industri og Søfart	»	499 794	»	531 657
§ 18. Grønland	»	»	»	»
§ 19. Justitsministeriet	»	839 001	»	623 573
§ 20. Kirkeministeriet	»	261 689	»	261 689
§ 21. Undervisningsministeriet	»	2 575 896	»	760 232
§ 22. Krigsministeriet	»	1 133 657	»	1 061 293
§ 23. Marineministeriet	»	756 213	»	636 439
§ 24. Finansministeriet	»	÷ 746 577	»	÷ 824 577
§ 25. Pensionsvæsenet	»	822 152	»	822 152
	35 660 835	22 315 401	35 526 835	19 021 850
<i>Merindtægt</i> at overføre til § 26 II. H.	»	13 345 434	»	16 504 985

Som det fremgaar af ovenstaaende Oversigt, udviser den vedtagne Tillægsbevillingslov paa *Driftsbudgettet* et Overskud paa 13 345 000 Kr., og da Finansloven for 1936—37 viste et Overskud paa 1 114 000 Kr., bliver det samlede Resultat af de to Love et *Overskud* paa ca. 14½ Mill. Kr.

Paa § 26, *Formuebevægelser*, er der paa den vedtagne Lov en Merindtægt af 86,5 Mill. Kr. Derved udlignes den paa Finansloven opførte Nedgang i Kassebeholdningen paa 48,6 Mill. Kr., saa at der bliver en kassemæssig Forbedring paa 37,9 Mill. Kr.

I sin Forelæggelsestale pegede *Finansministeren* paa, at en meget stor Del af *Udgiftsposterne* paa Tillægsbevillingsforslaget var af ekstraordinær Karakter. Paa Landbrugsministeriets Budget var saaledes opført 4½ Mill. Kr. som Tilskud til Kornordningen og godt 1 Mill. Kr. som Udgift ved Gælds-sanereringen; af Merudgiften paa Indenrigsministeriets Budget skyldtes 6,4 Mill. Kr. Loven om ekstraordinært Tilskud til Kommunerne, og Merudgiften paa Socialministeriets Budget hidrørte udelukkende fra Tilskuddet til Fordeling af Flæsk og Svinekød. — I Forbindelse med disse Udgiftsposter nævnte Ministeren en *Indtægt* paa noget over 11 Mill. Kr. gennem den ekstraordinære Indkomstskat; oprindelig var der foreslaaet 5 Mill. Kr. mere, men sidste Rate af Skatten blev, som bebudet ved Finanslovforslagets Fremlæggelse, halveret. Af de ordinære Indtægter viste Indkomst- og Formueskatten en Stigning paa 8 Mill. Kr., Told- og Forbrugsafgifterne en Stigning paa ca. 14 Mill. Kr. — Forbedringen paa *Rentekontoen* skyldtes dels en Kursgevinst paa 1,8 Mill. Kr. ved Salg af 12½ Mill. Kr. Landmandsbankaktier, dels en Besparelse af lignende Størrelse som Følge af Loven om Ophævelse af Guld Klausuler og Devalueringen af Gylden og Schweizerfrancs.

Af Driftsoverskuddet vilde man anvende 9,3 Mill. Kr. til ekstraordinære *Afskrivninger* (paa den midtsjællandske Bane og Banen Røde Kro—Bredebro, Aktiver i Kolding—Egtved-Banen [591 000 Kr.], Driftsunderskuddet ved Sønderjydske Hypoteklaanefond [330 000 Kr.] og ældre russiske Statsobligationer [2,4 Mill. Kr.]).

Formuebudgettet viste store Forskydninger, hvad der især havde sin Grund i Forlængelse af to indenlandske Statslaan paa i alt 125 Mill. Kr. og Optagelse af to nye Laan til Beløb af 40 Mill. svenske Kr. Endvidere var der Grundfondsfor-skrivningen til Nationalbanken paa 50 Mill. Kr. og 12 Mill. Kr. til Landbrugets Gælds-sanering. Forøgelsen af *Kassebeholdningen* hidrørte navnlig fra Driftsoverskuddet, fra de

nævnte to Laan paa 40 Mill. Kr., endvidere Salg af 23 Mill. Kr. Boliglaansobligationer til Hypotekbanken og Salg af de 12½ Mill. Kr. Landmandsbankaktier.

Alle Forhold taget i Betragtning maatte Statens finansielle Stilling efter Ministerens Mening siges at være tilfredsstillende.

Ved 2. *Behandling* forelaa i alt 241 Ændringsforslag, alle tiltraadt af det samlede Finansudvalg. Enkelte af Samraads-spørgsmaalene gav Anledning til nogen Forhandling, saaledes Posteringen af Kursgevinsten ved Salget af Landmandsbankaktier, Statens Tilskud til Det kongelige Teater og Sygeplejerskernes Lønforhold.

Det sidstnævnte Spørgsmaal blev genoptaget ved 3. *Behandling*, idet de Konservative stillede et Ændringsforslag om at yde *Rigshospitalets Sygeplejersker* et Vederlag for Overarbejde paa 120 000 Kr. Dette Ændringsforslag blev tiltraadt af Det frie Folkeparti, Retsforbundet og Kommunerne samt af enkelte Medlemmer af Venstre, hvorimod det blev afvist af Regeringspartierne og Regeringen. Finansministeren gjorde gældende, at der med enstemmig Tilslutning af Finansudvalget var gennemført en Regulering af Arbejdstiden for alle Sygeplejersker i Statens Tjeneste fra 1. April 1936 at regne, at det da ikke havde været muligt at gaa til den fulde Gennemførelse af 8 Timers Arbejdsdagen, som maatte være Maalet, fordi der paa Grund af for ringe Tilgang til Uddannelsen ikke kunde skaffes Sygeplejersker nok, og at det vilde være vilkaarligt nu at foretage en Ændring, der alene angik Sygeplejerskerne ved Rigshospitalet. Ændringsforslaget forkastedes ved Navneopraab med 63 Stemmer mod 27 (23 svarede: Stemmer ikke).

Den politiske *Generaldebat* foregik i Aar, som det nu har været Tilfældet i en Aarrække, ved Tillægsbevillingslovens 3. *Behandling*. I det følgende meddeles et Uddrag af *Partiordførernes* Udtalelser ved denne Lejlighed.

Hartvig Frisch (S.) var af den Opfattelse, at Rigsdagssamlingen 1936—37 i senere Tiders Annaler vilde komme til at staa som et Rekordaar, og at Samlingens Lovgivningsarbejde vilde taarne sig op som et Bjerg. De Løfter, Regeringen havde givet, var lovgivningsmæssigt set indfriet i fuldt Maal. Blandt de gennemførte *Mærkesager* nævnte Taleren Ophævelsen af Arbejds- og Erhvervsfrihedsloven, den ekstraordinære Hjælp til arbejdsløse, Reformen af Arbejdsløshedsloven, Loven om Overarbejde, Lærlingeloven og Ændringerne i Folkeforsikringsloven; endvidere den kommunale Valglov, Udligningsloven, Huslejeloven, Prisaftaleloven, Ophævelsen af de frivillige Korps og Loven om Tillægsjord til Husmænd; den sidste vilde

nu finde sin Afgørelse ude hos Vælgerne. — Taleren dvælede derefter ved en Gruppe Love, som ifølge deres Indhold skulde have Betingelser for at *samle* alle Partier. Han glædede sig over den enstemmige Gennemførelse af Naturfredningsloven og Loven om Aarhus Universitet, ligeledes over Partiernes Samling om Grundforbedringsloven, medens han fandt Venstres Stilling til Skoleloven uforstaaelig; skønt Venstre havde haft Magt til at forbedre Landsbyskolen lige siden 1901, havde det ikke kunnet tage sig sammen dertil, og da det nu endelig skete, var det imod Venstres Stemmer. De to store Oppositionspartier havde heller ikke bidraget til Samling om de vigtige Love angaaende Hærens og Søværnets Ordning. — En tredje Gruppe Love vedrørte Øjeblikkets *økonomiske* Foranstaltninger. Det var nødvendigt for Danmark at tage Stilling til den faktiske økonomiske Verdenskrig, og Spørgsmaalet var blot, hvilke Vaaben man kunde anvende. For Landbrugets Skyld havde vi begrænset vore Købemarkeder til to Lande, som er særlig afgørende for vort Landbrug, og dette medførte en faktisk indirekte Beskyttelse for dansk Industri, der er fuldt konkurrencedygtig over for disse Lande, men en Beskyttelse, som Landbruget selv maatte kræve. Det var ogsaa lykkedes ved gode planøkonomiske Forsvarsforanstaltninger at bringe Konjunkturerne i Landbruget saadan op, at Forrentningen i Sommeren 1936 nærmede sig 5; men saa indtraf først den daarlige Høst, dernæst store Prisstigninger paa Landbrugets Raavarer og Nedgang i Priserne paa forædlede Produkter. Regeringen havde søgt at afbøde disse Slag ved Ændringer i Kornloven (Majsprisen), Tilskud til Køb af Saasæd, Rentetilskud, Betalingshenstand og Smørordning, og trods de giftige Angreb, den sidstnævnte Lov havde været Genstand for, vilde Taleren opfordre Arbejderne til at se med Overbærenhed paa den Slags Angreb, for i det lange Løb vilde Arbejdsløshedsspørgsmaalet kun kunne løses, naar man naaede til ordentlig Beskæftigelse i Landbruget. Derfor var det et af Øjeblikkets vigtigste Spørgsmaal at faa et *Samarbejde* i Stand mellem Arbejder og Bonde, og den vigtigste Opgave i Sommerens Løb vilde blive Udarbejdelse af Forslag til en *Gældsordning* under det Løsen, at det arbejdsskabende Element skal hjælpes, medens den passive Kapital, der hidtil har skummet Fløden, nu skal yde Ofrene. — Sluttelig henvendte Hartvig Frisch nogle Ord til Partierne i Folketinget og bemærkede bl. a., at Det frie Folkeparti og Det kommunistiske Parti var i lige rask Udvikling i opportunistisk Retning, og at Kommunisterne helt havde mistet deres Politik. Til Regeringen vilde han paa Partiets Vegne sige »de Anerkendelsens Ord, som lyder fra de Tusinder og atter Tusinder smaa Hjem mod denne Regering«.

Brorsen (V.) bemærkede i Anledning af Hartvig Frisch's Karakteristik af Rigsdagssamlingen som et Rekordaar, at der i alt Fald i den senere Tid var arbejdet i et Rekordtempo, og han henstillede, at man fremtidig fik at vide, hvorledes Regeringen vilde planlægge Arbejdet for de sidste Uger af en Samling. — Under denne Regerings Førerskab var de offentlige *Udgifter* nu atter godt paa Vej mod de mægtige Højder, som de naaede under og umiddelbart efter Verdenskrigen, og *Skatteudskrivningen* var steget efter en tilsvarende Linie. Trods et Driftsoverskud paa 14 Mill. Kr., Optagelse af to Statslaan i Sverige paa tilsammen 46 Mill. Kr., et maskeret Statslaan gennem Hypotekbanken, der var indgaaet i Statskassen med 26 Mill. Kr., og Realisation af Værdipapirer for 15 Mill. Kr. var Kassebeholdningen ikke mere end 40 Mill. Kr., og denne vilde forsvinde i Finansaaret 1937—38, hvor der var regnet med en Formindskelse af Kassebeholdningen paa ca. 90 Mill. Kr., saa at man syntes at stile mod et nyt stort Statslaan. Venstre var stadig Tilhænger af en god social Lovgivning, men hvis man gik for vidt med Beskatningen af Hensyn til en udvidet Understøttelseslovgivning, kunde det give frygteligt Bagslag. Et for stort Skatteindgreb førte ogsaa i Retning af øget Arbejdsløshed, og det nuværende Arbejdsløshedstal, 90 000, var allerede forfærdende. Paa dette Omraade kunde man ikke vente en betydelig Forbedring, saa længe Landbruget holdtes nede under Eksistensminimet. Faldet i Obligationskurserne var ligeledes et foruroligende Tegn, ikke mindst fordi Saneringsloven derved havde gavnet de paagældende Landmænd mindre end beregnet. — Medens visse Erhvervsgrupper under Valutacentralsystemet tjente som aldrig før, manglede der i Øjeblikket 100 Mill. Kr. i, at *Landbruget*, som dog skaffer den overvejende Valuta til Landet, havde en nogenlunde ordentlig Forrentning. Dette Beløb kunde tilvejebringes gennem Nedsættelse af Ejendoms-skatte, Forbedring af Kødordningen og en bedre Smørordning end foreslaaet. Pengene hertil kunde skaffes gennem en Kombination af Ændringer i den direkte Beskatning, Forhøjelse af visse Luksusskatter og Overførelse af Midler fra Erhvervsgrupper, der lukrerer ved det bestaaende System. — Taleren havde ligesom Hartvig Frisch gerne set, at hele Rigsdagen havde staaet samlet om *Skoleloven*, men Venstre havde anset ikke mindst Udgiftsfordelingen for utilfredsstillende.

Christmas Møller (K. F.) fandt det karakteristiske ved denne Rigsdagssamling i, at saa at sige alt, hvad der var fremsat af Regeringen, var blevet eller vilde blive vedtaget. Samlingens Forløb viste, at Landstingsvalget i 1936 var en stor politisk Begivenhed, og at Danmark politisk var gaaet over til det engelske System: at det er Ministeriet, der har

den afgørende Magt i Landet, naar det har sit Flertal i Orden. Naar Regeringen og Regeringspartierne var enige, kunde et Lovforslag ikke ændres, hvad de sidste Dages Forhandlinger om Skoleforslaget var et Vidnesbyrd om. Med Hensyn til det indbyrdes Forhold mellem Regeringspartierne var den traditionelle Opfattelse, at Det radikale Venstre er placeret til højre for Socialdemokratiet, i øvrigt ikke rigtig; det gjaldt om begge Partier, at de ikke havde noget Maal at se frem imod, de regerede »fermt« sammen, og dette vilde formodentlig vare et Stykke Tid endnu. — Efter et Par Bemærkninger om *Forfatningsspørgsmaalet*, som Taleren ønskede afgjort i Enighed mellem Partierne, saaledes at man rettede den væsentligste Fejl i Forfatningen, »at der, naar der er Uoverensstemmelser mellem de to Ting, ikke kan skabes Grundlag for en Afgørelse«, og om den nye Forsvarsordning, navnlig hvad denne skal bruges til, omtalte Christmas Møller Hovedpunkter i det stedfunde almindelige Lovgivningsarbejde. Han troede ikke, at *Udligningen* vilde føre til Nedsættelse af den kommunale Skattebyrde, og de paa *Sociallovgivningens* Omraade gennemførte Reformer vilde nok medføre mægtige nye Udgifter, men var ikke præget af nogen ny Tanke, hvorpaa en virkelig Forsikring kunde bygges op. Om Regeringens *økonomiske Politik* havde man ikke kunnet faa Besked gennem de fremsatte Forslag, der blot var »Lap paa Lap paa Regeringens hullede økonomiske Klædning«. Danmarks økonomiske Situation maatte efter Talerens Mening »gøres op, saa alvorligt som tænkes kan«; det var nemt at drive Landbopolitik i Sverige og i Tyskland, men som Følge af den store Eksport uhyre svært i Danmark. Situationens Kærne var, at Landbrugets Eksport er en Livsbetingelse for al anden Virksomhed, og Landbrugserhvervet maatte derfor holdes oppe paa sin nuværende Ydeevne. — *Socialdemokratiet*, hvis Fremgang her i Landet utvivlsomt var præget baade af Heroisme og mægtig Idealisme, havde nu »mistet sit Ansigt«; det tærede paa Beholdningerne og havde ikke mere et Fremtidsideal at se hen til. Heroverfor stod en konservativ Opfattelse, der byggede paa Erkendelse af, at Tiden krævede Statsindgreb paa en lang Række Omraader, hvor man ikke før havde anset Indgreb for nødvendige, men som ved Siden heraf gav Plads for det enkelte Individts Udfoldelse paa en ganske anden Maade, end de nuværende Magthavere gjorde det ved den Lovgivning, de byggede videre paa.

Steen (R. V.) fandt Forklaringen paa, at man i denne Rigsdagssamling havde haft saa mange og saa store Spørgsmaal at beskæftige sig med, og at Samlingen havde varet noget længere end normalt, deri, at Regeringspartierne og Regeringen ved de to sidste Valg havde faaet Vælgerbefolk-

ningens Tilslutning til og derved havde følt sig forpligtet til at gennemføre en Række Forslag, som der tidligere ikke havde været Mulighed for at gennemføre. Det havde været nødvendigt at udskrive nye Skatter til Dækning af Statens ekstraordinære Udgifter, men det havde dog været muligt at tilvejebringe de fornødne Indtægter uden at gaa til indirekte Skatter, og man maatte ikke tro, at Det radikale Venstre ønskede at opretholde alle de urimelige Skatter paa Befolkningens Forbrug. Skatterne var ganske vist store, men dette var uundgaaeligt, naar der fra alle Sider stilledes store Krav til Statens Indsats. — Spørgsmaalet om *Priserne paa Hjemmemarkedet* for Landbrugets Produktion betragtede Taleren nu som løst. At komme ind paa en Prishævning for den Del af Landbrugsproduktionen, der eksporteres, vilde Staten ikke kunne magte; derimod maatte Kræfterne nu sættes ind paa en Nyordning af Landbrugets Gældsforhold. Ogsaa til Imødegaaelse af *Arbejdsløsheden* havde man truffet de Foranstaltninger, som det var nødvendigt og muligt at gennemføre, medmindre der da skulde indtræde ganske uforudselige Forhold. — Paa den *økonomiske Politik*s Omraade saa Regeringen det som sin store Opgave at holde Landets Betalingsbalance og dets Mønt i Orden; endvidere maatte man søge at sikre den størst mulige Udførsel bl. a. for at sikre Landet de nødvendige Raastoffer og Forbrugsvarer. — *Samarbejdet* mellem Regeringspartierne og Oppositionspartierne havde i den forløbne Samling ikke formet sig saaledes, som de Radikale kunde ønske. Det havde navnlig fra Venstres Side skortet paa god Vilje til at samarbejde i naturligt Omfang, medens de Konservative havde vist langt større Vilje til positiv Samvirken. Fremtiden bød nu tre store og betydningsfulde Opgaver at samarbejde om: Forfatningsreformen, Skattereformen og en Nyordning af Landbrugets Gældsforhold, der sikrede Erhvervets Udøvere en rimelig Løn under skiftende Forhold. Det radikale Venstre gik til Medarbejde paa disse Opgavers Løsning i Forstaaelse af, at det danske Folks Ret til at træffe sine Afgørelser ved lige og almindelig Valgret bør sikkert forankres i Forfatningen.

Valdemar Thomsen (F. F.) kritiserede først den Maade, hvorpaa man fra Socialdemokratiets Side havde øvet Indflydelse paa *Radioudsendelser*; Landbruget var blevet tilfidesat, og der havde ikke været lige Ret for de forskellige Befolkningsklasser. — Den store Lovhøst gav ikke Udtryk for nogen Kursændring paa det *økonomiske* Omraade; Kursen var blevet holdt rigtig støt, det vilde sige rigtig daarligt, og *Landbruget* og de arbejdsløse havde stadig i det væsentligste baaret Krisens Byrder; der vilde fremdeles bestaa et skrigende Misforhold mellem Landbruget paa den ene Side og den

øvrige Del af Befolkningen paa den anden. — Taleren gennemgik de af Det frie Folkeparti i Samlingens Løb forelagte *Lovforslag*. Herved havde Partiet lagt sit Lod i Vægtskaalen til Fordel for en sund og naturlig Udvikling, og her var virkelig gjort et alvorligt Forsøg paa at vise Vej ud af Uføret; men Forslagene var blevet afvist, til Dels paa en haanlig Maade. — Det havde interesseret Taleren at høre Hartvig Frisch's Udtalelser om, at en Løsning af Arbejdsløshedsproblemet var afhængig af Landbrugets Beskæftigelsesmuligheder, og at Kapitalen alt for længe var sluppet fri for Krisens Byrder; dette var i Virkeligheden helt ny Tale fra Socialdemokratiets Gruppeformand, og hvis Taleren gennem sine Indlæg i Forhandlingen havde bidraget til denne Indstilling, kunde det kun glæde ham.

Hans Hansen (Rørby) [D. R.] havde svært ved at finde Linier i Lovgivningsarbejdet og mente, at Vælgerne havde endnu vanskeligere ved at følge og forstaa deres Repræsentanter. Den »*Ordningspolitik*«, Socialdemokratiet nu førte, var kun en afskrivning af de Konservatives Opfattelse, en Politik, der tvang Forbrugerne og især de fattige til at betale Aagerpriser, som gik i Lommen paa forholdsvis faa Mennesker. Der havde aldrig været ført en saa udpræget Monopol- og Kapitalistpolitik som nu, og der var aldrig ført en saa haardhændet Politik over for Arbejderne; thi det nyttede ikke at fremme Sociallovgivningen, naar man samtidig forfalskede Varepriserne. Retsforbundet var gaaet skarpt imod og vilde fremdeles vende sig mod en Politik, der gik ud paa at give Tilskud til Produktionen, medens Partiet ikke var imod at afbøde Ulykkerne for arbejdsløse, gamle og syge, som under det herskende Fordelingssystem maatte skønnes at være ude af Stand til at skaffe sig det fornødne til Livets Ophold. — *Kommunernes* økonomiske Stilling var nu haabløs og Skatte- restancerne rent forfærdende, og *Landbruget* var naaet til den yderste Grænse, saa at det ikke var mærkeligt, at der blandt danske Landmænd var opstaaet en Bitterhed, der gav sig stærkt synlige Udslag. Spørgsmaalet var nu, om Landbruget og dermed det danske Folks Fremtid skulde prisgives den Udbytning, som L. S.-Bevægelsen rejste sig imod. Den Opgave, der paaahvilede den nedsatte *Skattekommission*, var i Virkeligheden ikke mindre end den, som de to Kommissioner for halvandet Hundrede Aar siden blev stillet over for. Vilde man nu bryde det Aag, hele Folket sukkede under, og løse Jordspørgsmaalet, afskaffe eller i hvert Fald nedsætte Toldbeskyttelsen og Statsreguleringen? Gennem de kunstige Ordninger havde man kun opnaaet at befæste og sikre Rentekravet og i bedste Fald at faa Ejendomspriserne til at stige, til stor Skade for Landbougdommen, men til stor Støtte for Kapita-

lismen og Gældsstiftelsen. Det var praktisk talt kun muligt at gaa een Vej, nemlig at afskaffe Prisfordyrelsen baade paa Landbrugsvarer og paa Industrivarer og saa samtidig tage fat paa Jordspørgsmaalet og Gældsspørgsmaalet. Principperne i Retsforbundets Forslag om Overgang fra Skat til Skyld og om Grundskyld og Gældssanering var Afskaffelse af Grundspekulation, Nedskæring af Gældsbyrden og Afskaffelse af den kunstige Varefordyrelse; disse Principper stod fast, og det var om de samme Grundtanker, Kampen havde staaet for 150 Aar siden og op gennem Verdenshistorien.

Aksel Larsen (D. K.) skulde ikke bestride, at Lovhøsten var stor, men selv om Listen var lang, var den, navnlig for Mærkesagernes Vedkommende, underlig tynd, og paa adskillige Omraader — det gjaldt f. Eks. med Hensyn til Affattelsen af Arbejdsloshedsloven, Folkeforsikringsloven, Lærlingeloven, Skoleloven og den kommunale Valglov — havde Regeringen ikke benyttet det nyvundne Landstingsflertal til at give Lovene det Indhold, som Socialdemokratiet selv havde krævet; det syntes at have skortet paa god Vilje, og man kunde ikke frigøre sig for den Tanke, at Samarbejdet inden for Regeringen var af den Art, at det ligefrem hindrede Mærkesagernes Løsning. — Efter en Kritik af Planerne om at fejre Kongens Regeringsjubilæum kom Taleren ind paa det fra flere Sider omtalte *Samarbejde mellem Arbejder og Bønde*, en Tanke, som han i og for sig fandt sund, men som burde realiseres ikke ved Frieri til Venstre, men ved, at Regeringen benyttede sin Magt til at føre en Politik, der kunde forene Arbejdere og Bønder, idet Byrderne ved en gennemgribende Sanering af Landbruget blev lagt paa de rige, i Særdeleshed paa dem, der har tjent ved Krisen. Magten burde benyttes til at gavne den arbejdende Befolkning. Dette Krav havde ikke noget med Opportunisme at gøre, men Kommunisterne havde lært af Udviklingen og ønskede for enhver Pris at skabe en antifascistisk og antireaktionær *Folkefront*; denne Idé fik ogsaa stigende Indpas i dansk Arbejderbevægelse. I øvrigt var Kommunisterne som Parti godt tilfredse med Udviklingen, baade med Kommunevalgenes Resultater og med Bevægelsen i Fagforeningerne.

Schmidt (Sl. P.) vendte sig mod en Tale, som Folketingsmand Hans Nielsen havde holdt i Anledning af Dybbøldagen, og som udtrykte Tilfredshed med hele den Maade, hvorpaa Samlivet mellem de to Folkegrupper i de sønderjyske Landsdele var ordnet. Denne Tilfredshed var ikke berettiget, og Taleren ønskede endnu en Gang at lægge Fingeren paa en hel Del, der vilde vedblive at staa mellem de to Grupper, hvis det ikke blev fjernet. Han krævede allerførst *Selvforvalt-*

ning paa det kulturelle Omraade gennem tyske Skolekommissioner og Ansættelse af en tysk Skolekonsulent; de enkelte Folkegrupper burde ligesom i Estland betragtes som organiske Enheder, der maatte udrustes med Retten til Selvstyre. Mindst lige saa vigtigt var det at finde frem til en sand og retfærdig Løsning af *Jordspørgsmaalet*. Det var Opspind, at dansk Jord skulde være truet fra tysk Side; den herskende Tendens var tværtimod utvivlsomt at fortrænge Tyskerne fra deres Jord. Her gjaldt det om at beskytte *Familiens Eje*, og der maatte træffes Foranstaltninger, hvorved det nationale Mindretal kom til at medvirke ved Jordfordelingen. — Ligesom ved Finanslovforslagets 1. Behandling ønskede Taleren iværksat særlige Foranstaltninger til Lindring af den voksende *Nødstilstand* i Nordslesvig; Gælden og Rentefoden burde nedbringes endnu mere, nye Opgaver burde inddrages under »Jordforbedringen«, og Arbejderne og Middelstanden skulde knyttes nærmere til Jorden gennem Oprettelse af Hjem med Havejord. Endvidere vendte Taleren tilbage til sine Betragtninger ved Finanslovbehandlingen om Drøftelserne mellem de skandinaviske Stater til Varetagelse af fælles Interesser; han gentog, at det stod for ham som fuldkommen ubegrundet, naar de skandinaviske Staters Holdning var medbestemt af Utryghedsfølelse over for Tyskland, og han haabede, at Utryghedsfølelsen vilde forsvinde, og at Nordens neutrale Program maatte tjene Fredens Interesser.

Tillægsbevillingsloven vedtoges i Folketinget enstemmigt med 100 Stemmer, i Landstinget enstemmigt med 50 Stemmer.

A.

Vedtagne Love.

1. Lov om Nedsættelse af en Kommission til Overvejelse af Spørgsmaalet om Ændringer i Grundlovens Forfatningsbestemmelser. (Statsminister *Stauning*). [A. Sp. 2755. — C. Sp. 135 og 151].

Fremsat i *Folketinget* $10/11$ (F. Sp. 1045). 1. Beh. $26-27/11$ (F. Sp. 1456 og 1506). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Hartvig Frisch [Formand], Fr. Dalgaard, Holger Eriksen, Hedtoft-Hansen, Holger Larsen, Hans Nielsen, Hans Rasmussen, A. M. Hansen [Sekretær], Rager, Brorsen, Krag, Elgaard, Christmas Møller, Korsgaard og Ole Bjørn Kraft). Betænkning (B. Sp. 327) afgivet $18/12$. (Ordfører: Hartvig Frisch). 2. Beh. $12/1$ (F. Sp. 2215). 3. Beh. $14/1$ (F. Sp. 2309). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $20/1$ (L. Sp. 504). 2. Beh. $22/1$ (L. Sp. 528). 3. Beh. $27/1$ (L. Sp. 580). *Loven stadfæstet 3. Februar 1937*. (Lov-Tid. Nr. 52). Traadt i Kraft straks.

Der nedsættes ved denne Lov en Kommission bestaaende af 23 Medlemmer med den *Opgave* at overveje og behandle Spørgsmaal om Ændringer i Grundlovens Forfatningsbestemmelser. — Statsministeren leder Kommissionens Arbejde som Formand. 20 Medlemmer vælges af Rigsdagen blandt dens Medlemmer efter de i Grundlovens § 49 fastsatte Regler.*)

*) Disse gaar ud paa, at hvert Ting udnævner 15 Medlemmer til at træde sammen i et Udvalg, der ved Forholdstalsvalg foretager Valget.

Valget foretoges den 17. Februar af det i Henhold til Grundlovens § 45 nedsatte Fællesudvalg til Valg af Medlemmer til Kommissioner og Hverv, og der valgtes 9 Socialdemokrater (nemlig Folketingsmændene Fr. Andersen, Fr. Dalgaard, Hartvig Frisch, Hedtoft-Hansen, Holger Larsen og Hans Nielsen samt Landstingsmændene C. F. Sørensen, Jensen-Aale og V. Buhl), 5 Medlemmer af Venstre (Folketingsmændene Brorsen, Krag og Elgaard samt Landstingsmændene Hauch og Stensballe), 4 Konservative (Folketingsmændene Christmas Møller og Ole Bjørn Kraft samt Landstingsmændene Lange og Larsen-Badse) og 2 Radikale (Folketingsmand A. M. Hansen og Landstingsmand Veistrup).

Endvidere tiltrædes Kommissionen af Justitsministeren og Indenrigsministeren. (Hvis noget af de af Rigsdagen valgte Medlemmer udtræder af Rigsdagen, vælges et nyt Medlem af det i Henhold til fornævnte Lovbestemmelse nedsatte Udvalg).

Statsministeren beskikker *Sekretær* for Kommissionen, og denne kan antage *lønnen Medhjælp* af enhver Art og *tilkalde udenforstaaende* til Meddelelse af Oplysninger. — Der tilkommer saavel Kommissionens Medlemmer og Sekretær som særligt tilkaldte Diæter og Befordringsgodtgørelse i Overensstemmelse med Bestemmelsen i Tjenestemandslovens § 814.

Kommissionens Arbejde vil være at tilendebringe med Afgivelse af *Betænkning* og eventuelt Forslag til Ændringer i Danmarks Riges Grundlov *senest ved Udgangen af Juni Maaned 1938*.

I sin Fremsættelsestale pegede *Statsministeren* paa, at det ved Grundloven af 1915 etablerede Tokammerssystem ikke havde virket heldigt og navnlig havde medført en vis Uvilje over for det parlamentariske System paa Grund af den Forskellighed, der gennem Aarene havde været mellem Flertallet i Folketing og i Landsting. Regeringspartierne Opfattelse paa dette Omraade var kendt fra det i 1934—35 fremsatte Forslag om Indførelse af Etkammerssystemet gennem Fjernelse af Landstinget. Man havde imidlertid ikke villet se bort fra Udtalelser og Antydninger, der var fremsat fra anden Side, og havde ogsaa tidligere udtrykt Sympati for Tanken om at skabe et vejledende eller kontrollerende Organ, som i Samarbejde med Rigsdagen kunde varetage den Opgave at sikre en i alle Henseender forsvarlig Udformning af Lovene. Denne Tanke var fra anden Side formuleret anderledes, særlig af nogle Medlemmer af Det konservative Folkeparti, og det var derfor rimeligt, at der blev givet Adgang til en Forhandling om de forskellige Synspunkter; Tanken om Etkammerssystemet kunde naturligvis udformes paa mere end een Maade.

Regeringen bifaldt den Betragtning, at der ikke burde være stadig Strid om det forfatningsmæssige Grundlag, og for at afværge en saadan Strid havde man fundet det rimeligt at indbyde alle politiske Anskuelser til en Forhandling om Sagen, »idet det er vor Overbevisning, at Strid kun kan undgaas, hvis man ved Samvirken kommer til et Resultat, som bæres oppe af saa mange, at Interessen for fortsat Strid falder bort«.

Statsministeren gennemgik derpaa Hovedbestemmelserne i Forslaget, der i den oprindelige Skikkelse afveg noget fra

den ovenfor gengivne endelige Affattelse, idet Antallet af de af Rigsdagen valgte Medlemmer af Kommissionen var fastsat til 16, hvorhos det særlig var paalagt Kommissionen at overveje Spørgsmaalene om *Overgang til et Etkammersystem*, om *Anvendelse af Folkeafstemninger* og om *Nedsættelse af Valgretsalderen*.

Ved Sagens 1. Behandling i *Folketinget* dvælede Socialdemokraternes Ordfører (*Hartvig Frisch*) ved de nys nævnte 3 Punkter i Kommissoriet, idet han udtalte, at den danske Arbejderbevægelse altid havde arbejdet paa samme Linie som de gamle Bondevenner og betragtet Etkammersystemet som sit Ideal for en Forfatning, at Socialdemokraterne var særdeles villige til at gaa ind i en Drøftelse om en videre Adgang til Folkeafstemninger, der dog altid vil være undergivet en Begrænsning som Følge af, at Spørgsmaalene maa kunne formuleres aldeles klart, og at Partiets Standpunkt med Hensyn til Valgretsalderen er: 21 Aars Valgretten. — Kommissionens Nedsættelse betød, at Regeringen i høj Grad ønskede at forhandle med Oppositionen, og at der blev rig Lejlighed for Oppositionen til at gøre sine Betragtninger gældende, og Taleren delte Ønsket om, at der under det forestaaende Arbejde maatte blive saa lidt Strid som muligt, og at man vilde søge at samle saa store Dele af det danske Folk som muligt.

Det radikale Venstres Ordfører (*A. M. Hansen*) udtalte sig ligeledes for Indførelse af Etkammersystemet, Optagelse af Folkeafstemningsprincippet som et Led i Forfatningen og Nedsættelse af Valgretsalderen til 21 Aar. Ogsaa denne Taler betonedes Regeringens og Regeringspartiernes Ønske om at faa løst Forfatningsspørgsmaalet paa bredest muligt Grundlag og henviste til, at alene den Omstændighed, at en Grundlovsændring kræver Tilslutning fra mindst 45 pCt. af samtlige valgberettigede Folketingsvælgere ved en Folkeafstemning, gjorde det særdeles ønskeligt at opnaa Tilslutning i størst muligt Omfang.

Christmas Møller, som talte for Det konservative Folkeparti, mente, at Regeringen havde handlet ret i at følge den Vej, man i Samlingen 1934—35 havde peget paa fra konservativ Side, nemlig en Kommissionsbehandling af Sagen, men han troede ikke paa, at der vilde være Vej frem for en samlende Løsning, medmindre man søgte den over Tokammersystemet. Naar der var Enighed om, at Arbejdet her i Landet skal gøres paa den lige og almindelige Valgrets Grund, saa Taleren ingen Grund til, at en Udvikling snart gennem et Aarhundrede, som er bygget paa et Tokammersystem, ikke skulde opretholdes. Der vilde ogsaa under et Etkammersystem lige saa fuldt kunne være Uro og Usikkerhed om

Regeringen og dens Stilling som under et Tokammersystem. — Christmas Møller fandt det i øvrigt uheldigt i Loven at nævne nogle særlige Omraader, paa hvilke Forhandlingen skulde føres, og han syntes, man med Hensyn til Kommissionens Medlemstal kunde vise sig mere large over for Oppositionspartierne.

Fra Venstres Side talte *Brorsen*, som ansaa det for overflødig at nedsætte en saadan Kommission. Der blev under Forfatningsforhandlingerne i 1934—35 indsamlet et meget betydeligt Materiale angaaende Forfatningsforholdene i andre Lande, og Opgaven forekom ham ikke mere indviklet, end at den kunde behandles i Rigsdagen paa almindelig parlamentarisk Vis. Det vilde ogsaa blive de samme Personer, som vilde være kommet til at behandle Sagen i Folketingsudvalg og Landstingsudvalg, der nu blev Medlemmer af Kommissionen. Hvis Regeringen ønskede at føre Forhandlinger om Grundlovens Forfatningsbestemmelser, burde den fremsætte Forslag derom; det foreliggende Forslag om Nedsættelse af en Kommission kunde Venstre ikke stemme for.

Ordføreren for Det frie Folkeparti (*Valdemar Thomsen*) erklærede, at hvis man ikke — hvad Forslagets Bestemmelse om Medlemstallet syntes at tyde paa — agtede at indbyde alle politiske Anskuelse til en Forhandling om Sagen, havde Partiet ingen Interesse i det foreliggende Forslag.

Ogsaa Retsforbundet (Ordfører: *Gregersen*) vilde finde det naturligt, at alle politiske Anskuelse blev repræsenteret i en Forfatningskommission, men man var i øvrigt imod Nedsættelsen af en Kommission med den foreslaede Opgave. Partiet ønskede Landstinget afskaffet og Valgretsalderen nedsat til Fuldmyndighedsalderen; et Regeringsforslag herom kunde behandles paa sædvanlig Maade, og der var ingen Grund til at udskyde Afgørelsen gennem en langvarig Kommissionsbehandling.

Aksel Larsen (D. K.) ansaa ligeledes Lovforslaget for overflødig og forstod ikke, hvorfor der skulde nedsættes en Kommission til at revidere Grundloven; de Hundredtusinder af Vælgere, som ved de sidste Valg stemte for Regeringspartierne, havde sikkert tænkt sig noget ganske andet. Men skulde man endelig have Kommissionen, var Kommissoriet efter Talerens Mening for snævert begrænset, og han bebudede i saa Henseende Ændringsforslag til 2. Behandling.

I Folketingets Udvalg samledes et *Flertal*, bestaaende af Socialdemokrater, Radikale og Konservative, om at *udvide Tallet* paa de af Rigsdagen valgte Kommissionsmedlemmer med 4 til 20 (hvorved det samlede Medlemstal blev 23) og at *udelade Angivelsen af, hvilke Forfatningsændringer der specielt*

bør overvejes. Statsministeren kunde tiltræde den Opfattelse, at denne Angivelse var overflødig, da »Grundlovens Forfatningsbestemmelser« nævnes som Genstand for Kommissionens Overvejelser, og man herefter vilde kunne behandle alle de Ting, der staar i Forbindelse med Landets Forfatning.

Et konservativt Mindretal inden for Flertallet udtalte — i Overensstemmelse med de foran gengivne Udtalelser af Christmas Møller — sin Tilfredshed med, at Regeringen nu fulgte det i 1934—35 af Mindretallets Ordfører stillede Forslag om Nedsættelse af en Kommission til at behandle Spørgsmaalet om eventuelle Forfatningsændringer, og man ansaa det for rigtigt, at den kommende Kommission ved de foreslaaede Ændringer blev stillet fuldkommen frit med Hensyn til eventuelle Ændringer i Grundlovens Forfatningsbestemmelser. Det var Mindretallets Haab, at Arbejdet i Grundlovs-kommissionen maatte føre til, at den mere end halvhundredaarige Strid om Forfatningen hørte op, saa at den politiske Kamp i Landet ikke skulde vedrøre Forfatningen, men det kulturelle og økonomiske Liv, der skal leves inden for Forfatningens Rammer.

Mindretallet kunde have ønsket, at der til Kommissionen som Medlemmer var knyttet Repræsentanter for den statsretlige Sagkundskab, men da dette var blevet bestemt afvist af Statsministeren og Flertallet, havde Mindretallet frafaldet at stille Forslag herom.

Venstre-Mindretallet havde ikke noget særligt imod de stillede Ændringsforslag, men kunde ikke tiltræde Lovforslaget ud fra den Anskuelse, at et Kommissionsarbejde om Grundlovsspørgsmaalet var overflødigt; hvis Regeringen ønskede Forhandling om Ændringer i Forfatningen, skete det bedst ved, at Forslag paa normal Maade blev fremsat for Rigsdagen.

Uden for Betænkningen stillede Aksel Larsen og Alfred Jensen et Par Ændringsforslag, hvoraf det ene gik ud paa blandt Kommissionens særlige Opgaver at nævne »Overgang til Republik« og »Kirkens Adskillelse fra Statens«, det andet rykkede Fristen for Afgivelse af Kommissionens Betænkning frem til Udgangen af Juni 1937.

Ved Afstemningen vedtoges Flertallets Ændringsforslag om at udelade Angivelsen af de specielle Opgaver for Kommissionen med 73 Stemmer mod 2 (Kommunister) — 28 stemte hverken for eller imod — og Ændringsforslaget om Forøgelse af Medlemstallet enstemmigt med 76 Stemmer. Af Kommunisternes Ændringsforslag forkastedes det første, om Udvidelse af Kommissoriet, med 103 Stemmer mod 2, det andet, om Begrænsning af Kommissionsarbejdets Varighed, med 77 Stemmer mod 2.

I den ændrede Skikkelse vedtoges Lovforslaget ved 3. Behandling med 76 Stemmer mod 20. — 5 Medlemmer stemte hverken for eller imod.

I *Landstinget* indtog Partierne de samme Standpunkter, som deres Meningsfæller i Folketinget havde indtaget. Venstres Ordfører (*Hauch*) udtalte ved 1. Behandling, at Partiet fandt det foreslaaede Kommissions-Mellemed overflødigt, men selvfølgelig vilde medvirke i Kommissionens Arbejde, hvis Lovforslaget blev vedtaget; man skulde dog ikke regne med, at Venstre vilde være med til en Forfatningsændring, der medførte Indførelse af et Et-kammersystem. — Ordføreren for Det konservative Folkeparti (*Lange*) føjede til sin anbefaling af Lovforslaget et Par Bemærkninger om, at Tokammersystemet formentlig passede bedst her i Landet, og at der næppe var nogen stærk Trang til Forfatningsændringer. Hvis Kommissionens Arbejde kunde føre til Resultater, som fra konservative Synspunkter maatte anses for Forbedringer, vilde Partiet naturligvis hilse dette med Glæde, ikke mindst hvis man kunde blive fritaget for fremtidig Forfatningsstrid; men Taleren nærede ikke store Forventninger.

Lovforslaget gik gennem Landstinget uden Udvalgsbehandling. Vedtagelsen skete her med 46 Stemmer mod 19 (Venstre).

2. Lov om Forlængelse af Overenskomster mellem Arbejdsgivere og Arbejdere. (Statsminister *Stauning*).

[A. Sp. 5855. — C. Sp. 1257 og 1337].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{3}{4}$ (F. Sp. 5339). 1. Beh. $\frac{3}{4}$ (F. Sp. 5369). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Fr. Andersen, Leonhard Hansen, Einer-Jensen [Formand], Chr. Jensen, Knud V. Jensen, Levinsen, Marinus Sørensen, Rager [Sekretær], A. M. Hansen, Brorsen, Elgaard, Duborg, Christmas Møller, Boeck-Hansen og Victor Larsen). Betænkning (B. Sp. 1949) afgivet $\frac{3}{4}$. (Ordfører: Fr. Andersen). 2. Beh. $\frac{3}{4}$ (F. Sp. 5428). 3. Beh. $\frac{3}{4}$ (F. Sp. 5466). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{3}{4}$ (L. Sp. 1776). 2. Beh. $\frac{3}{4}$ (L. Sp. 1805). 3. Beh. $\frac{3}{4}$ (L. Sp. 1807). *Loven stadfæstet 9. April 1937*. (Lov-Tid. Nr. 90).

Den 27. Marts 1937 stillede *Forligsinstitutionen Mæglingssforslag* angaaende en Række Overenskomster mellem Arbejdsgiverforeningen og forskellige Organisationer under De

samvirkende Fagforbund samt enkelte andre Overenskomster. Parternes Svar paa Mæglingsforslaget, hvis 17 Led skulde betragtes som en Helhed, afgaves den 6. April. Resultatet af Afstemningerne blev, at *Arbejdsgiverne* forkastede Mæglingsforslaget (lidt over 40 pCt. stemte for, omtrent 60 pCt. imod), medens *Arbejderne* vedtog Forslaget (65 pCt. for, 35 pCt. imod)*). Det stod derefter Regeringen klart, at den af Arbejderne til den 10. April berammede *Strejke* vilde blive iværksat, hvis der ikke blev truffet Foranstaltninger derimod, og Regeringen regnede med, at Arbejdsstandsningen straks vilde omfatte henimod 100 000 Mand og rimeligvis snart vilde øges til det dobbelte Antal.

Under disse Omstændigheder mente *Regeringen*, som i øvrigt havde den Opfattelse, at Lovgivningsmagten kun i yderste Nødsfald burde gribe ind i Lønkonflikter, saa længe der nugældende Regler vedrørende Afgørelse af faglige Stridigheder bestaar, at de truende Konflikter af Hensyn til Landets Produktions- og Eksportforhold burde søges bilagt ad Lovgivningens Vej, og den 8. April fremsatte *Finansminister H. P. Hansen*, der under Statsministerens Fraværelse fungerede som Statsminister, et Lovforslag, der tog Sigte paa at afværge Storkampen. Lovforslaget gik i Korthed ud paa, at det af Forligsmanden stillede *Mæglingsforslag* skulde *lovfæstes* og de varslede Arbejdsstandsninger aflyses. De Løntillæg, Mæglingsforslaget indeholdt, og som Finansministeren anslog til højst 6—7 Øre i Timen, paa mange Omraader betydeligt mindre, betragtede Regeringen som fuldt begrundede ved den som Følge af Forholdenes Udvikling stedfundne Prisstigning.

Lovforslaget gennemførtes i Løbet af 2 Dage i begge Ting og vedtoges uændret med Regeringspartiernes Stemmer. De øvrige Partier stemte imod.

Det bestemmes i Lovens § 1, at de *Arbejdsoverenskomster*, der omfattes af de af Statens Forligsmand den 27. Marts 1937 stillede Mæglingsforslag, *fornyes* for det i Mæglingsforslagene nævnte *Tidsrum* og med de dør angivne *Ændringer* og fastsatte *Vilkaar*. (Mæglingsforslagene er knyttet til

*) Ved de foretagne *Urafstemninger* afgaves 21 161 Nej-Stemmer, 10 933 Ja-Stemmer. Ved *kompetent Forsamling* afgaves 51 520 Ja (deraf Dansk Arbejdsmandsforbund 49 220), 126 Nej. Disse sidste Stemmetal reduceredes med Afstemningsprocenten ved Urafstemningerne til henholdsvis 28 520 og 70, og det samlede Resultat blev derefter 39 453 Ja imod 21 231 Nej.

Loven som Bilag). Hvis ny Overenskomst ikke er tilvejebragt inden den herefter gældende Udløbstid og nogen af Parterne desuagtet ønsker, at vedkommende Overenskomst skal ophøre til Udløbsdatoen eller senere, maa de overenskomstmæssige Regler om Opsigelse m. v. iagttages.

§ 2 indeholder *Forbud mod* i Fornylsesperioden at iværksætte *Lockout eller Strejke* inden for det af Overenskomsterne dækkede Omraade. Overtrædelser af dette Forbud kan efter Begæring af en af Parterne eller efter Bestemmelse af Den faste Voldgiftsret optages til Behandling af nævnte Ret til Afgørelse efter Reglerne om ulovlige Arbejdsstandsninger. Disse Bestemmelser skal dog ikke være til Hinder for, at de saakaldte *bevægelige Lønssystemer* — som f. Eks. Jern- og Metalindustriens — benyttes efter deres Formaal og med sædvanlig Retsvirkning inden for Fornylsesperioden, for saa vidt ikke Bestemmelser i Mæglingsforslagene af 27. Marts 1937 udelukker dette.

Saaledes som § 2 er formuleret, omfatter den ikke alene *direkte* Aktion inden for det Omraade, som Overenskomsterne dækker, men forbyder ogsaa, at der inden for dette Omraade iværksættes *Sympatiaktioner*.

»De bevægelige Lønssystemer« giver Adgang til i Overenskomstperioden at opsiges Værksteds-Priskuranter og dermed ligestillede faste Akkordpriser. Denne Adgang til Opsigelse i Overenskomstperioden er kun delvis suspenderet ved Mæglingsforslagenes Bestemmelser.

Loven traadte i Kraft straks. Til Ikrafttrædelsesbestemmelsen blev dog føjet, at de ved Mæglingsforslagene foretagne *Ændringer* i de enkelte Overenskomster skulde træde i Kraft fra det Tidspunkt, fra hvilket de *vilde have haft Gyldighed, hvis Mæglingsforslagene var blevet vedtaget*.

Som ovenfor nævnt gennemførtes Lovforslaget med *Regeringspartiernes* Stemmer. Den socialdemokratiske Ordfører i Folketinget (*Fr. Andersen*) mente, at der ikke kunde være Tale om nogen anden brugbar Løsning end den af Regeringen foreslaaede, og han haabede, at der ikke skulde gaa mange Timer, før Sagen var færdigbehandlet. Ordføreren for Det radikale Venstre (*Rager*) beklagede, at det atter havde vist sig, at det bestaaende System led af mange Brist, og at Organisationernes Evne til gennem Forhandling eller ved Forligsmandens Bistand at naa til Enighed ikke slog til.

Tiden havde imidlertid endnu ikke vist sig moden til, at at man fulgte andre Veje. Det radikale Venstre havde gennem Aarene peget paa tvungen Voldgift ved Hjælp af en permanent Voldgiftsret som den yderste Nødhjælp, og Partiet havde endnu Tro til, at dette maatte være Vejen; men saa længe Samfundet ikke raadede over andre Organer, maatte man løse hvert enkelt Spørgsmaal paa Baggrund af hele den foreliggende Situation, og de Radikale, der i 1936 havde kunnet tiltræde Regeringens Forslag om at tilendebringe den da herskende Arbejdskonflikt ved at lovfæste Forligsinstitutionens Mæglingforslag, kunde i Aar saa meget mere anbefale en tilsvarende Fremgangsmaade, som de nye Forhandlingsregler havde ført til en langt mere dybtgaaende Forhandling mellem de to stridende Parter inden for de forskellige Fag.

Fra *Venstres Side* understregede man, at Sagen ikke blot var af Interesse for de paagældende Parter, men for hele Samfundet, fordi Afgørelsen kunde faa indgribende Betydning for hele Prisniveauet i Landet. Venstre maatte principielt tage Afstand fra at ophøje Mæglingforslagene til Lov; der havde aldeles ikke fundet den dybtgaaende Undersøgelse Sted, som nødvendigvis maatte til, inden man traf sin endelige Afgørelse. Derimod kunde Partiet ligesom i Fjor medvirke til, at Konflikten løstes ved *Voldgift*.

Lignende Synspunkter kom til Orde fra *Det konservative Folkeparti*, som desuden ytrede Betænkkelighed ved forskellige af Mæglingforslagets Enkeltheder, f. Eks. ved at give et ensartet Tillæg for faglærte og ufaglærte, ved paa visse Omraader at give unge Arbejdere en Løn, svarende til normale Lønninger inden for Landbruget, og ved at lade Akkordtillægget for det samme Arbejde stige betydeligt mere ved den lave Løn end ved den høje. I øvrigt mente de Konservative, at Konflikten gav Anledning til under rolige Forhold at drøfte, hvad man kunde gøre i tilsvarende kommende Situationer.

Venstre og Det konservative Folkeparti stillede i Forening *Ændringsforslag* om en Nyaffattelse af Lovforslaget, der i §§ 1—5 indeholdt følgende Hovedbestemmelser:

»De til den 10. April 1937 varslede *Arbejdsstandsninger* træder *ikke i Kraft*. — De mellem De samvirkende Fagforbund og Dansk Arbejdsgiverforening m. fl. bestaaende Uoverensstemmelser m. fl., der truer med at medføre Arbejdsstandsning, vil være at afgøre ved en i dette Øjemed af Statsministeren nedsat *uvildig Voldgiftsret*. — Voldgiftsretten bestaar af tre Medlemmer; det ene Medlem er Formanden for den faste Voldgiftsret, de 2 andre Medlemmer udpeges af Højesteret.

Formanden udpeges af Præsidenten for Højesteret. — Voldgiftsrettens Kendelse er endelig og vil være at afsige inden den 15. April 1937. Kendelsen maa ikke give de nye Arbejdsvilkaar længere Varighed end 2 Aar. — Uanset om Voldgiftsretten kommer til den Opfattelse, at det foreliggende Forhold er i Strid med indgaaede Overenskomster og omfattes af Loven om Den faste Voldgiftsret, træffes Afgørelsen i denne Sag af den i Henhold til nærværende Lov nedsatte Voldgiftsret.«

Ændringsforslaget forkastedes i *Folketinget* med 76 Stemmer mod 42 (3 undlod at stemme). Det stillede paa ny og af de samme Partier i *Landstinget*, hvor det blev forkastet med 37 Stemmer mod 35.

Retsforbundet kunde heller ikke medvirke til Sagens Løsning paa den foreslaaede Basis. Man berøvede derved Forligsinstitutionen enhver Mening som Mæglingsorgan og gjorde den til en Voldgiftsdomstol. Parterne kunde ganske vist drøfte og tage Stilling til et stille Mæglingsforslag, men de vidste, at Rigsdagen uanset Afstemningens Udfald vilde godkende dette. Det var uholdbart at tillægge Rigsdagen Afgørelsen i Løbspørgsmaal; hvis der skulde fældes en Dom, maatte den fældes af en upartisk Domstol, og Retsforbundet vilde foretrække at følge den Vej, man havde fulgt i Fjor.

Det frie Folkeparti tillagde ikke Kravet om Afgørelse ved tvungen Voldgift virkelig Betydning. Derimod var det en Betingelse for Partiets Medvirken til Lovforslagets Gennemførelse, at der gaves Landbruget forøgede Indtjeningsmuligheder gennem *valutarisk Tilpasning*. Partiet stillede ved 2. Behandling *Ændringsforslag* om en Tilføjelse til Lovforslaget, der gik ud paa, at al Handel med fremmed Valuta skulde frigives 1. Juli 1937, og at Nationalbanken indtil dette Tidspunkt skulde forpligtes til at betale 30 Kr. for 1 Pd. Sterling og tilsvarende for anden Valuta. Ændringsforslaget blev *afvist* af Folketingets Formand som værende uden Forbindelse med Lovforslagets Indhold, og Det frie Folkeparti stemte derefter ved 3. Behandling imod.

Kommunisterne syntes, at der havde været mere Grund til at lægge Loft over Industriens og Pengeinstitutternes Aarsfortjeneste end over Arbejdernes Lønninger. Arbejderne havde i Virkeligheden ogsaa ved de foretagne Urafstemninger forkastet Mæglingsforslaget, og de fornødne Ja-Stemmer til Forslagets Vedtagelse var tilvejebragt paa kunstig Vis ved en Beslutning af Arbejdsmandsforbundets Hovedbestyrelse.

Aksel Larsen udtrykte først Partiets Synspunkter i en *Paastand paa Overgang til næste Sag paa Dagsordenen*. Efter en Kritik af Statsmagtens Indgreb i Overenskomstsituationen hvert Aar siden 1933, hvorved man havde »lagt Loft over Arbejdernes Lønninger og berøvet Fagbevægelsen Mulighederne for gennem Forhandling eller Kamp at forbedre Arbejdernes Lønniveau eller at naa til Nedsættelse af Arbejdstiden«, medens der ikke var gjort noget alvorligt for at hindre Prisstigninger paa Arbejdernes vigtigste Livsfor nødenheder eller for at hjælpe det arbejdende Landbrug ud af dets voksende Vanskeligheder, mandede Paastanden ud i en Henstilling til Regeringen om snarest at forelægge Rigsdagen Forslag om effektiv og gennemgribende Prisregulering, om Foranstaltninger til Arbejdsløshedens Bekæmpelse, herunder øjeblikkelig Indførelse af 40 Timers Ugen i Industrien, om Rentenedsættelse og Gældsnedskrivning for Landbruget, forbundet med Nedsættelse af Ejendoms-skatte og Statsstøtte til Landbrugets Produktionsomlægning, samt om, at Midlerne til disse Foranstaltninger blev fremskaffet ved Ekspropriation af alle Finans-, Industri- og Handelsforetagenders Udbytter, der oversteg 6 pCt. aarlig. — Denne »Dagsorden« forkastedes med 105 Stemmer mod 2.

Ved 2. Behandling stillede derefter Aksel Larsen og Alfred Jensen et Par *Ændringsforslag*, der gik ud paa, at Virksomheder, hvis Overenskomstforhold blev ordnet ved denne Lov, og Virksomheder, hvis Overenskomstforhold var ordnet ved Loven af 29. Marts 1936, ikke, saa længe disse Love havde Gyldighed, maatte give deres Ejere eller Aktionærer større Udbytte end 6 pCt. p. a. Handelsministeren skulde føre Kontrol med Overholdelse af denne Bestemmelse. Et Overskud ud over, hvad der maatte medgaa til Udbyttebetaling, godkendte Henlæggelser og Afskrivninger, skulde indgaa i en *Fond*, hvis Midler i første Række skulde anvendes til Efterbetaling til de paagældende Virksomheders Arbejdere, saaledes at de fik Dækning for Forskellen mellem Lønstigningen og Prisstigningerne, dernæst til Lettelse af Landbrugets Ejendomsskatte. — Ændringsforslagene forkastedes med 114 Stemmer mod 2.

Lovforslagets Vedtagelse skete i Folketinget med 74 Stemmer (Regeringspartierne) mod 49 (Venstre, Det konservative Folkeparti, Det frie Folkeparti, Retsforbundet og Det kommunistiske Parti), i Landstinget med 38 Stemmer mod 35.

3. Lov om Naturfredning. (Statsminister *Stauning*).
[A. Sp. 3101. — C. Sp. 1937 og 2061].

FremSAT i *Folketinget* $15/12$ (F. Sp. 2059). 1. Beh. 26 og $29/1$ (F. Sp. 2690 og 2842). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Bomholt, J. P. Larsen [Formand], Chr. Christiansen, Viggo Nielsen, M. K. Sørensen, Jensen [Horsebæk], H. P. Hansen [Præstø A.], Rasmussen [Gylling], Valdemar Sørensen [Sekretær], Kyed, Koefoed, Vanggaard, H. F. Ulrichsen [fra $20/3$ Grønning], A. C. D. Petersen og Ole Bjørn Kraft). Betænkning (B. Sp. 2681) afgivet $28/3$. (Ordfører: Bomholt). 2. Beh. $3/5$ (F. Sp. 6642). 3. Beh. $3/5$ (F. Sp. 6781). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $4/5$ (L. Sp. 2379). 2. Beh. $5/5$ (L. Sp. 2433). 3. Beh. $5/5$ (L. Sp. 2481). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 140).

I Rigsdagssamlingen 1925—26 fremsatte Justitsminister *Steincke* Forslag til en ny Lov om Naturfredning til Afløsning af Loven af 8. Maj 1917. Lovforslaget, der er omtalt i Aarbogen for 1925—26, Side 331 f., blev ikke færdigbehandlet af det paagældende Folketingsudvalg, som afsluttede sit Arbejde med Afgivelse af en Beretning. Ved Begyndelsen af den følgende Rigsdagssamling blev Lovforslaget fremsat paa ny i uændret Skikkelse, men paa Grund af Folketingets Opløsning den 1. December 1926 blev Lovforslaget standset.

I Januar 1931 udbad Justitsministeriet sig en Udtalelse fra *Danmarks Naturfredningsforening* angaaende Værdien af den gældende Naturfredningslov og de Ændringer, Foreningen maatte finde paakrævede. Naturfredningsforeningen udarbejdede derefter et Udkast til en ny Lov, som i vidt Omfang byggede paa det ovennævnte Regeringsforslag, til Dels ogsaa paa de i Udvalgets Beretning omtalte foreløbige Ændringsforslag, men som tillige indeholdt adskillige helt nye Bestemmelser.

Dette Udkast danner Grundlaget for nærværende Lov. Under Lovforslagets Udarbejdelse i *Statsministeriet* foretoges forskellige Ændringer og Tilføjelser, bl. a. med Henblik paa de af Fredningsmyndighederne indhøstede praktiske Erfaringer; hertil kom adskillige Ændringer under Sagens Behandling i *Folketinget*, alle foreslaaet af hele Udvalget og tiltraadt af Statsministeren eller foreslaaet af Ministeren med Tilslutning af Udvalget. I den saaledes ændrede Skikkelse vedtoges Lovforslaget af Folketinget med 98 Stemmer mod 4, af Landstinget enstemmigt med 73 Stemmer.

Der sker ved den nye Lov den væsentlige Udvidelse af Naturfredningslovens Omraade, at alle *jordfaste Fortidsminder fredes* (§ 2). Desuden udvides Almenhedens *Adgang til Strand og Skov* (§§ 23 og 24), og der træffes *Foranstaltninger mod Forurening af Søer, Aaer, Tilløb til Fjorde m. v.* (§ 23, næstsidste Stykke). Meget betydningsfulde er de nye Bestemmelser i § 25 om *Byggelinier ved Stranden og Regulering af Bebyggelsen ved Skove*. Endvidere skal fremhæves: § 30 om *Forbud mod Friluftsklamer*, § 31 om Tilvejebringelse af en *samlet Fredningsplan*, § 32 om et *ensartet Tilsyn med fredede Omraader* og § 34, Stk. 2, om *Forbud mod Tilsudsning af Naturen*. Visse af Lovens Bestemmelser om Fredning, Færdselsret og andet kommer *umiddelbart* til Anvendelse paa de paagældende Omraader, uden at Fredningsnævnet først skal træde i Virksomhed.

I nedenstaaende Gengivelse af Lovens Indhold er Bestemmelserne i Kapitlerne I, II, IV og V refereret udførligt eller meddelt som Helhed, medmindre de er væsentlig uændrede. Hvad Kapitel III angaar, er Fremstillingen derimod i Hovedsagen begrænset til et kort Referat af de mere betydningsfulde Forandringer vedrørende Fredningssagers Behandling.

I. Lovens Omraade, §§ 1 og 2.

§ 1. Efter Reglerne i denne Lov kan der iværk-sættes *Fredning*

af Omraader, som paa Grund af deres *Skonhed, Beliggenhed* eller *Ejendommelighed* har væsentlig Betydning for Almenheden, derunder Omraader, som paa Grund af *Udsigter, Beplantninger, Træer, Trægrupper, Stengærder, levende Hegn* eller lignende har saadan Betydning, og

af Omraader, Planter og Dyr, samt geologiske Dannelser, hvis Bevarelse af *naturvidenskabelige, undervisningsmæssige* eller *historiske* Hensyn er af væsentlig Interesse.

Der kan *mod fuld Erstatning* aabnes Adgang til at *færdes* i Naturen paa Steder, hvor saadan Færdselsret af Hensyn til Befolkningens Friluftsliv er af væsentlig Betydning for Almenheden, og hvor Færdselen kan finde Sted uden at tilsidesætte Hensynet til vedkommende Ejers eller

Brugers berettigede og væsentlige Interesser, navnlig den private Fred eller Husfreden.

Til *udyrkede Arealer*, tilhørende *Stat og Kommune*, skal der gives Almenheden Adgang, for saa vidt det kan ske, uden at det offentlige Interesser kommer til at lide derved.

Den nye Affattelse af § 1 afviger ikke meget fra den hidtidige. I Stk. 1 er »Beliggenhed« indføjet ved Siden af »Skønhed« og »Ejendommelighed«, og der er tillige nævnt nogle praktisk vigtige Eksempler paa Forhold, der kan begrunde, at et Omraade fredes. I Stk. 2 har man til »videnskabelige Hensyn« føjet »undervisningsmæssige«.

Folketingets Udvalg henviste til, at Udtrykket »mod fuld Erstatning« i Begyndelsen af Stk. 3 er placeret paa tilsvarende Maade som i Loven af 1917, og Udvalget gik ud fra, at den hidtidige Praksis med Hensyn til Tilkendelse af Erstatning vil blive fulgt i Fremtiden.

§ 2. Alle *jordfaste Fortidsminder*, saasom Gravhøje, Gravpladser, Stendysser og Bøvtastene, Voldsteder og lignende gamle Befæstningsanlæg samt Ruiner, *er fredet*. Spørgsmaalet om, hvad der falder ind under denne Bestemmelse, og om de nærmere Grænser for det fredede Omraade afgøres af Nationalmuseet paa eget Initiativ eller paa Begæring af Ejeren eller vedkommende Fredningsnævn eller Kommunalbestyrelse. Med Hensyn til Fortidsminder, som af Fredningsnævnet i Forening med Nationalmuseet tillægges *særlig Betydning*, kan det ved Kendelse af Fredningsnævnet bestemmes, at der inden for en *Omkræds af 100 m fra Fortidsmindet* ikke maa opføres nogen Bygning, foretages Beplantning eller anden Foranstaltning, uden at de nævnte Myndigheders Godkendelse forud er indhentet. Dersom Nævnet erfarer, at et Byggeforetagende eller anden Foranstaltning i Nærheden af et Fortidsminde af nævnte Art paatænkes eller paabegyndes, inden Kendelse som foran nævnt foreligger, vil der være at forholde i Overensstemmelse med Bestemmelserne i § 9. Der maa ikke foretages *Ændringer i den fredede Tilstand* uden Nationalmuseets og Fredningsnævnets Samtykke. Finder Nationalmuseet, at et Mindesmærkes Værdi er saa *forringet*, at det har mistet sin Betydning saavel i arkæologisk som i landskabelig Henseende, giver det, efter forud indhentet Tilslutning fra Fredningsnævnet, Ejeren Med-

delese herom, hvorefter dennes fulde Raadighedsret atter indtræder. Ønsker Ejeren af et saaledes frigivet Fortidsminde helt at *sløjfe* dette, skal han mindst 3 Maaneder forud fremsende Meddelelse herom til Nationalmuseet, for at dette, om ønskes, forud kan lade det undersøge. Enhver af Nationalmuseet i Henhold til denne Bestemmelse truffen Afgørelse kan, uanset hvem der har rejst Sagen, af Ejeren, Fredningsnævnet eller Kommunalbestyrelsen indankes for Undervisningsministeren.

Nationalmuseet kan tilstille *Tinglysningskontorerne Meddelelse*, om fornødent bilagt Kortskitse til Opbevaring i Ejendommens Akt, vedrørende de i Retskredsen *fredede Fortidsminder*, hvorom Notering da finder Sted i Tingbogen.

Disse Bestemmelser er nye. Den i § 2 omhandlede Fredning maa betragtes som en almindelig Begrænsning af Ejendomsretten og medfører *ingen Erstatningspligt* for det offentlige over for Ejerne af de paagældende Omraader.

Efter Nationalmuseets Henstilling ændredes Paragraffen i Folketinget paa flere Punkter (»Fortidsminder« sættes i Stedet for »Oldtidsminder«, »Voldsteder« og »Ruiner« blev medtaget, og sidste Stykke blev tilføjet). Ved 3. Behandling indsattes de Bestemmelser, der tager Sigte paa at hindre skæmmende Bebyggelse i Nærheden af særlig betydningsfulde Fortidsminder, f. Eks. Jellingehøjene.

II. Fredningsmyndighederne, §§ 3—7.

Fredningsnævnene (i København og for hver Amtsraadsreds) bestaar ligesom hidtil af en Formand og to andre Medlemmer, men der skal fremtidig ogsaa vælges *Suppleanter* for disse. *Formandshvervet* har hidtil været varetaget i København af Overpræsidenten, uden for København af en af Justitsministeren blandt Amtsraadsredsens ordinære Dommere i borgerlige Sager beskikket. Her er sket den Forandring, at Formanden for *alle* Fredningsnævnenes Vedkommende bliver en af Statsministeren efter Samraad med Justitsministeren dertil beskikket *Dommer*, som er Ministeriet bekendt for at have *Kendskab til og Interesse or Naturfredning*. Suppleanten kan være en Dommerfuldmægtig. Af de andre Medlemmer af Nævnet vælges det ene af *Amtsraadet*, det andet af den *Kommunalbestyrelse*, paa hvis Omraade det Sted ligger, som Sagen angaar (i

København foretages Valgene af Magistraten og Borgerrepræsentationen). — Beskikkelsernes og Valgenes Varighed er stadig 4 Aar.

For at fjerne saadanne Vanskeligheder, som i Praksis har vist sig, hvor en Fredningssag angaar et Omraade i *to eller flere Amtsrads kredse*, er der i § 3 optaget en ny Bestemmelse, hvorefter Sagen i saa Fald af Statsministeren henvises til et af Nævnene, der efter Statsministerens Bestemmelse kan suppleres med et eller flere kommunale Medlemmer af det eller de andre Nævn. Hvert af Nævnene er berettiget til at afsige Kendelse i Henhold til § 9.

Bestemmelserne om Suppleantvalg blev tilføjet i Folketinget.

Sammensætningen af *Overfredningsnævnet* (§ 4) er uforandret: en af Statsministeren udnævnt Formand, fire af Rigsdagen valgte Medlemmer samt to af Højesteret blandt Rettens Dommere valgte Medlemmer. Samtlige Valg gælder for 4 Aar.

I § 5 er optaget de ved Loven af 15. December 1922 fastsatte Bestemmelser om *Taksationskommissionens* Sammensætning (3 Medlemmer, hvoraf de to beskikkes af Statsministeren, det tredje vælges i København af Borgerrepræsentationen, paa Frederiksberg, i Købstæder [uden for Bornholm] og Flækker af Kommunalbestyrelsen, i det øvrige Land for hver Amtsrads kredse af Amtsradet).

Naturfredningsraadet (§ 6) har faaet en mere *alsidig Sammensætning*, idet Raadet er forøget med 2 Medlemmer, et af Statsministeren og et af Landbrugsministeren udnævnt, og det er bestemt, at et af de af Statsministeren udnævnte 3 Medlemmer skal være Arkitekt.

Raadet bestaar herefter af 7 Medlemmer, af hvilke de 3 udnævnes af *Undervisningsministeren* efter Samraad med Universitetets matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, eventuelt andre videnskabelige (zoologiske, botaniske eller geologiske) Institutioner, 1 Medlem, der skal være særlig skovkyndigt, af *Landbrugsministeren*, og de øvrige 3 Medlemmer, af hvilke en skal være Arkitekt, af *Statsministeren*, som paa Begæring kan give saadanne Foreninger og Institutioner, der virker for de af Loven omfattede Formaal, Ret til at fremsætte Forslag med Hensyn til Udnævnelsen.

§ 7 tilsikrer Fredningsmyndighederne — efter forudgaaet Meddelelse til Ejeren — fri og ubhindret Adgang til de Arealer, om hvis Fredning der er Spørgsmaal.

III. Fredningssagers Behandling, §§ 8—21.

A. Fredningsnævnene.

Medens Loven af 1917 ikke indeholder Bestemmelser om, hvornaar et Fredningsnævn skal træde i Virksomhed, men overlader dette til Nævnets egen Afgørelse, er det nu i § 8 bestemt, at *Fredningsnævnet* skal være *pligtigt at træde i Virksomhed*, naar Begæring herom fremsættes af et Ministerium, en Kommunalbestyrelse eller af en Forening eller Institution, der er anerkendt i Henhold til § 6. — Der er endvidere tillagt ethvert Medlem af Nævnet Ret til at kræve det sammenkaldt til Afgørelse af Spørgsmaalet om, hvorvidt det bør træde i Virksomhed.

Nævnet kan saavel før Sagens Begyndelse som under dens Gang besigtige det paagældende Omraade uden at tilkalde Parterne.

I § 9, der handler om Fredningsnævnets Beføjelse til ved *foreløbig Kendelse* at standse en Foranstaltning, der skønnes at ville gribe forstyrrende ind i den bestaaende Tilstand paa de i §§ 1 og 2 nævnte Omraader, har man udvidet Pligten til at give Nævnet *Meddelelse om paatænkte forstyrrende Foranstaltninger*, idet Anmeldelsespligt med Hensyn til Vejarbejder og Anlæg af elektriske Ledninger paalægges henholdsvis vedkommende kommunale Raad og vedkommende Elektricitetsselskab.

Som Følge af den ovennævnte Ændring i § 8 paalægges det i § 10 Nævnets Formand — naar Sagen er rejst paa Foranledning af et Ministerium, en Kommunalbestyrelse eller en anerkendt Forening eller Institution — at give den, der har rejst Sagen, skriftlig *Meddelelse om Nævnsmødes Afholdelse*. Saadan Meddelelse skal dernæst *altid* gives den stedlige Kommunalbestyrelse og for Landkommuners Vedkommende tillige Amtsraadet. — De, der skal have Underretning om Mødets Afholdelse, har, selv om de ikke giver Møde, Ret til at fremsende en *skriftlig Erklæring* om det rejste Spørgsmaal.

Ved en Tilføjelse til § 11 er det gjort til en Pligt for Fredningsnævnet saa vidt muligt at *søge opnaaet Enighed* med de paagældende, ligesom Nævnet skal virke for at opnaa en Ordning, der *ikke medfører Udgift* for det offentlige til Erstatnings Udredelse.

En anden Tilføjelse til samme Paragraf gaar ud paa, at *den forberedende Behandling* af Sagen kan foretages af *Formanden alene*, saafremt Ejeren med Tilslutning af de øvrige i Ejendommen berettigede tilbyder at paalægge Ejendommen Servitut om Fredning eller Færdselsret uden Erstatning fra det offentlige.

§ 13, der fastsætter, hvad Fredningsnævnet *ved sin Kendelse kan træffe Bestemmelse om*, er undergaaet forskellige Ændringer og gengives nedenfor som Helhed:

»Fredningsnævnet kan ved Kendelse afgøre, om et inden for Nævnets Virkekreds liggende Omraade skal *fredes*, og hvilke Foranstaltninger der i den Anledning skal træffes.

Bestemmelse om Fredning kan *navnlig* gaa ud paa, at det paagældende Omraade skal bevares i dets naturlige Tilstand, derunder med Bevarelse af Planter, Dyr og geologiske Dannelser, bibeholdes uforandret eller vedligeholdes paa bestemt Maade, at det enten slet ikke eller kun paa bestemt Maade maa *udnyttes*, bebygges eller beplantes, at der ikke maa anbringes Master, Boder eller andre Indretninger, der kan virke skæmmende, at en Udsigt skal bevares eller — om den maatte være tilgroet — genaabnes, eller at *Færdsel* paa et fredet Omraade helt eller delvis forbydes. Ved Kendelser, der vedrører *Bebyggelser*, kan det, naar Forholdene særlig maatte tale derfor, tillige bestemmes, at Opførelsen af en Bygning eller Ombygning af eller Tilbygning til en bestaaende Bygning ikke maa begyndes, forinden *Tegninger og Planer for Bygningen er godkendt* af Fredningsnævnet. I særlige Tilfælde kan det derhos bestemmes, at allerede skete Bebyggelser, Beplantninger eller andre Indretninger, der virker skæmmende, vil være at fjerne, saafremt dette ikke er forbundet med uforholdsmæssige Værditab.

Endvidere kan Nævnet ved Kendelse bestemme, at der paa nærmere angiven Maade og i nærmere fastsat Omfang skal være Adgang for alle og enhver til at *færdes* paa de i § 1,

3. Stykke, nævnte Steder. Nævnet kan saavel ved den oprindelige Kendelse som senere fastsætte Ordensbestemmelser for saadanne Omraader.

Ved Overenskomst med Grundejeren kan Gennemførelsen af en Fredning, naar det findes hensigtsmæssigt, ogsaa ske ved *Afstaaelse af vedkommende Ejendom* til Staten eller til en Kommune. Endvidere kan en af Hensyn til Almenvellet paakrævet Adgang for alle og enhver til et Omraade efter Omstændighederne gennemføres ved Ekspropriation i Stedet for ved Servitutpaalæggelse. Saadan Ekspropriation foretages af et af Overfredningsnævnet nedsat Udvalg paa 3 Medlemmer, hvoriblandt Formanden, i Overensstemmelse med Reglerne i Forordningen af 5. Marts 1845 om Grundafstaaelser m. m. i Anledning af Jernbaners Anlæg. Eventuelt fornødne Taksationer foretages af den i § 5 nævnte Taksationskommission.«

Ordet »navnlig« i Begyndelsen af Stk. 2 er indsat for at gøre det klart, at den følgende Opregning af Fredningsbestemmelser af forskellig Art ikke tilsigter at være udtømmende, men kun at give nogle praktiske Eksempler. Ved Indsættelsen af Ordet »udnyttes« i samme Stykke er tænkt paa Grusgravning ell. lign. paa fredet Omraade, og ved Hjemmelen til Forbud mod Færdsel har man særlig haft Bevarelsen af ejendommeligt Dyre- eller Planteliv for Øje.

Bestemmelsen om *Kontrol med Nybygningers Udseende* er ny. Ligeledes Bestemmelsen i sidste Stykke, der giver Hjemmel til Gennemførelse af en Fredning ved *Overdragelse af Ejendomsretten* til det offentlige, idet Naturfredningsloven hidtil kun har aabnet Adgang til at paalægge Frednings-servitutter.

Regelen om Fremgangsmaaden ved Ekspropriation blev tilføjet i Folketinget.

Blandt de Hverv, der paahviler Fredningsnævnets Formand ved Gennemførelsen og Sikringen af en ved Overenskomst eller Kendelse fastsat Ordning, nævner § 16 nu *Bekendtgørelse* om Ordningen og *Afmærkning* af dens Omraade. Til Udførelse af de Foranstaltninger, Nævnnsformanden maatte træffe for Ejerens eller Brugerens Regning, kan han faa *Forskud* af Amtsfonden eller vedkommende kommunale Kasse.

§ 17, om Fordelingen af Udgifter til Erstatning, indeholder en ny Bestemmelse, hvorefter det kan paalægges en *ikke-bidragspligtig Kommune*, som har *overvejende Fordel* af en Ordning, at udrede en passende Del af Erstatningen.

B. Overfredningsnævnet.

I § 19, Stk. 1—3, har man samlet Bestemmelserne om, i hvilke Tilfælde en af et Fredningsnævn afsagt Kendelse *kan eller skal forelægges for Overfredningsnævnet*. Det fastslaaes ved en Nyaffattelse af Stk. 1, at enhver af Fredningsnævnet truffet *endelig* Afgørelse kan indankes for Overfredningsnævnet; en Kendelse kan saaledes indankes, hvad enten den gaar ud paa at træffe Bestemmelse om Fredning, Færdselsret m. v., eller den gaar ud paa, at der intet skal foretages. Ret til at kræve en Kendelse indanket er — foruden Ejeren eller andre i Ejendommen berettigede — tillagt et Ministerium, en i Sagen interesseret Kommunalbestyrelse samt en anerkendt Forening eller Institution. — Det Erstatningsbeløb, der er afgørende for, om en af Fredningsnævnet afsagt Kendelse *skal* forelægges Overfredningsnævnet, er forhøjet fra 200 til 500 Kr.

Skønt Overfredningsnævnet er en Ankeinstans, har man anset det for rigtigt at give det en lige saa *fri Stilling* med Hensyn til Fredningens Omfang m. v. som Fredningsnævnet, og det udtales i § 19, Stk. 4, at Overfredningsnævnet ved sin Afgørelse er berettiget til at *udvide eller indskrænke* Fredningens Omfang samt til i øvrigt at *ændre* de af Fredningsnævnet trufne Bestemmelser, uanset paa hvis Foranledning Sagen oprindelig er rejst eller indanket og uanset de for Fredningsnævnet nedlagte Paastande.

Taksationskommissionens Opgave er ved en Ændring af § 20 begrænset til *Udmaaling* af Erstatningernes Størrelse. Sammesteds er tilføjet en Bestemmelse om, at Erstatnings-spørgsmaalet, naar Ejerne deri er enige, kan afgøres i sin Helhed af Overfredningsnævnet.

Det har hidtil været afgørende for Spørgsmaalet, om der til Gennemførelse af en Overfredningsnævns-Kendelse krævedes *særlig Finanslovbevilling* for Statskassens Andel af Erstatningsbeløbet, at det offentliges Udgift til Erstatnings

Udredelse oversteg 2 000 Kr. Denne Grænse er nu flyttet til 3 000 Kr.

IV. Almindelige Bestemmelser, §§ 22—33.

De hidtil i Naturfredningslovens § 21 givne Regler om *Adgang til Stranden**) har ikke vist sig fyldestgørende, og i Overensstemmelse med Forslag af en under 30. Maj 1934 af Landbrugsministeriet nedsat Kommission**) er Bestemmelserne herom ændret i den nye Lovs § 23, Stk. 1—3. (Stk. 4—6, der anføres for Sammenhængens Skyld, er derimod væsentlig uforandrede).

»Alle for Græsvækst blottede *Strandbredder*, om hvilke Ejeren ikke kan godtgøre, at de før den 1. Januar 1916 var inddraget under Havearealer eller under en paa vedkommende Ejendom dreven Erhvervsvirksomhed, saasom Værft, Fabrik eller lignende, er *aabne for Almenheden for Færdsel til Fods*, dog paa eget Ansvar.

Forekommer der *Hindringer* for denne Færdsel, skal det stedlige Fredningsnævn, naar dets Opmærksomhed henledes derpaa, ved Kendelse træffe Bestemmelse om, i hvilket Omfang og inden hvilken Frist saadanne Hindringer skal *fjernes*. Fredningsnævnet skal paa Begæring af vedkommende Ejer eller Bruger afgøre, hvorvidt der tilføjes nogen af disse bestemt paaviselig Skade f. Eks. ved Fjernelse af Hindringer, der er lovligt anbragt inden Fremsættelsen for Rigsdagen af Forslaget til denne Lov (15. December 1936). Fredningsnævnet afgør derhos, hvilken *Erstatning* der i Anledning heraf vil være at yde.

Naar Eneraadighed over den til en Ejendom hørende Strandbred eller en Del af denne skønnes nødvendig for en

*) Krav om Færdselsret kunde herefter *rejses* af vedkommende Kommunalbestyrelse eller af en anerkendt Forening eller Institution, og de i Lovens § 1 foreskrevne Betingelser for Færdselsret antoges at være til Stede, medmindre det modsatte blev godtgjort fra Ejeren Side, dog saaledes at Erstatning kun kunde tilkendes for bestemt paaviselig Skade, Værdiforringelse af Ejendom eller Ulemper.

**) Om Sammensætningen af denne Kommission og dens Indstilling angaaende Fredning af Strandbredden langs Skagerak og Vesterhavet, se Aarbogen 1934—35, Side 173 f.

paa Ejendommen dreven Erhvervsvirksomhed, eller naar andre særlige Grunde taler for at *udelukke eller begrænse Almenhedens Færdsel* paa Strandbredden, kan Fredningsnævnet træffe Afgørelse herom ved Kendelse.

Ophold paa og Badning fra den frie Strandbred kan forbydes af vedkommende Ejendoms Ejer eller Bruger, medmindre der ved en af Fredningsnævnet i Overensstemmelse med Lovens almindelige Regler afsagt Kendelse er givet Adgang dertil.

Paa den frie Strandbred maa der *ikke* uden Fredningsnævnets Samtykke *iværksættes Foranstaltninger, der er til Hinder for den frie Færdsel*. Herfra undtages dog Høfder, Aalegaarde, Kreaturhegn og Badeindretninger, naar der holdes Passage aaben bagom, over eller gennem de paagældende Anlæg.

I Tilfælde, hvor Adgangen til den frie Strandbred er af særlig Betydning for Almenheden, skal Fredningsnævnet saavidt muligt sørge for, at der i fornødent Omfang haves *Adgangsveje* til Strandbredden. Hvor saadanne Adgangsveje savnes, kan Fredningsnævnet henvende sig til vedkommende Kommunalbesyrelse, der drager Omsorg for, at en dertil brugelig Gangsti udlægges og optages paa Kommunens Gangstiregulativ i Overensstemmelse med Lov af 4. Juli 1850 om Gangstier i offentligt Øjemed. De Kommunen herved paaførte Udgifter erstattes overensstemmende med Reglerne i nærværende Lov.«

Hertil er i Stk. 7 føjet følgende Bestemmelse om Ret til at kræve udfærdiget *Ordensbestemmelser* for almen tilgængelige Omraader: »Hvor der er Adgang for Almenheden efter denne Paragrafs 1. og 4. Stykke, samt hvor en Ejer frivillig giver den i 4. Stykke nævnte Adgang til Ophold og Badning fra Strandbredden, helt eller delvis, kan Ejeren kræve, at der af Fredningsnævnet udfærdiges et Reglement, der bekendtgøres ved Opslag paa Stedet, og hvori der gives nærmere Ordensbestemmelser for sømmelig Færden, Badning og Opførsel i det hele fra Almenhedens Side. Ejeren og hans Folk har Myndighed til Ordenens og sømmelig Adfærd. Opretholdelse.«

Befæstningsanlæg og Havnearealer er ikke foranstaaende Bestemmelser undergivne.

Til *Strandbredder ved Digestrækninger*, som har til Opgave at beskytte et bagved liggende lavt Land, har Almenheden *ikke* Adgang, medmindre der efter Forhandling mellem Fredningsnævnet og Digebestyrelsen er meddelt *Tilladelse* dertil. Forinden saadan Tilladelse meddeles, skal der af de nævnte Myndigheder i Forening udfærdiges et Ordensreglement, hvis Overholdelse Digebestyrelsen skal hævde. — Enhver Udgift til Kontrol og Opsyn samt til Arbejder, som er nødvendige, for at Adgang kan tilstedes, og til Ubedring af Skader, som Offentligheden paafører Digerne, refunderes Digebestyrelsen med Halvdelen af Statskassen, en Fjerdedel af Amtsfonden og en Fjerdedel af de i Landsdelen beliggende Bykommuner.

§ 23 indeholder yderligere nogle nye Forskrifter om Beskyttelse af *Søer, Aaer og Tilløb til Fjorde og Strandbredder* mod Forurening. Efter Anbefaling af Naturfredningsraadet kan Fredningsnævnet kræve anlagt *betryggende Rensningsanlæg*, hvor Tilførsel af Spildevand eller andre forurenende Stoffer finder Sted, idet Nævnet retter motiveret Henvendelse til Vandløbsretterne, for Hovedvandløbs Vedkommende til Amsraadet, for mindre offentlige Vandløbs og private Vandløbs Vedkommende til By- og Sogneraadet, der da som Rekvirent forelægger Sagen for Vandløbsretterne eventuelt efter at have optaget Tilløbet som offentligt Vandløb.

Den, der lovligt *spærrer for den frie Sejlads paa Aaer* og andre Vandløb, f. Eks. ved Anlæg som Mølle, Stigbord, Hegn eller andet, skal taale den til Passering af Hindringen nødvendige *Færdsel* over sin Grund.

§ 23 undergik i Folketinget flere Ændringer: i Slutningen af Stk. 1 tilføjedes »dog paa eget Ansvar«, og Paragraffens sidste Stykke blev indsat efter Anmodning af flere Kajakklubber. Endvidere ændredes det næstsidste Stykke, der efter Regeringsforlaget angik »Søer, Aaer og Fjorde, der har særlig Betydning i naturvidenskabelig eller landskabelig Henseende eller for Befolkningens Friluftsliv«, og Bestemmelsen blev nærmere udformet.

Af større Betydning var et Ændringsforslag om at *udelade* en i Lovforlaget optaget Bestemmelse, der gav Fredningsnævnet Hjemmel til, hvor særlige Hensyn til Befolkningens Friluftsliv maatte gøre det ønskeligt, at give Reglerne om Strandbredder tilsvarende Anvendelse paa nærmere an-

givne *Søbredder* — der var navnlig tænkt paa Indretning af Fodstier langs Søerne. Denne Bestemmelse fandt i Udvalget kun Tilslutning fra Regeringspartierne, medens Oppositionen stillede Krav om Ydelse af fuld Erstatning.

De særlige Regler om Adgang til Strandbredder ved *Digestrækninger* blev optaget efter Henstilling fra Lolland-Falsters Digebestyrelser.

Om *Adgangen til Skove* indeholdt den gamle Naturfredningslov kun den Bestemmelse (i § 1, Stk. 3), at der skulde gives Almenheden Adgang til Skove og udyrkede Arealer tilhørende Stat og Kommune, for saa vidt det kunde ske, uden at det offentliges Interesser kom til at lide derved. Der er nu hjemlet Adgang til et videre Omraade og udformet nærmere Regler om Færdselen i Skovene. Herom bestemmer § 24:

»De *Staten, Kommuner, Kirker, Præsteembeder og offentlige Stiftelser* tilhørende Skove, herunder Plantager, er aabne for Almenheden for *Færdsel til Fods*, men paa eget Ansvar. Bestemmelser, som af Landbrugsministeren, eventuelt efter Forhandling med vedkommende anden Minister, for saadanne Skoves Vedkommende maatte blive fastsat til Forebyggelse af Brandfare, ulovlig Jagt og Skovtyveri og til Beskyttelse af nye Kulturer, Enge og Græsgange m. v. samt af Vildt og til Ordens Overholdelse i det hele, vil uvægerligt være at efterkomme. Adgang til Skovene maa kun finde Sted ad de Veje, Stier, Broer og Landingssteder, som fører til dem, og løse Hunde maa ikke medtages.

Paa Begæring af Ejeren kan ogsaa Fredningsnævnet fastsætte *Ordensbestemmelser* for Almenhedens Adgang til de Skove, som ikke er Statens.

Skovejeren er berettiget til selv eller ved sit Personale at *anholde* den, der i Skoven færdes paa anden Maade end tilladt eller gribes i Overtrædelse af Forbud, og til at affordre ham Oplysning om Navn, Stilling og Bopæl, samt til i Vægningstilfælde, eller hvis Oplysningerne synes uantagelige, at føre ham til nærmeste Politimyndighed.

Saaframt Ejeren af en af de omhandlede Skove formener, at særlige Grunde taler for at *udelukke eller begrænse* den nævnte Færdsel, kan han indbringe Spørgsmaalet for Fredningsnævnet, der da træffer Afgørelse herom ved Kendelse.

Anden Færdsel i Skoven kan forbydes af Ejeren eller Brugeren, medmindre der ved en af Fredningsnævnet i Overensstemmelse med Lovens almindelige Regler afsagt Kendelse er givet Tilladelse hertil.

I Skove, i hvilke Almenheden i Henhold til foranstaaende Bestemmelser har Ret til at færdes, er enhver *Beskadigelse af Træer* og Buske, Opgravning af Planter, *Indsamling* af Olden og andet Træfrø, Kogler, Løv, Mos, Fugleæg og Svampe samt *Bær- og Nøddeplukning* forbudt, medmindre der er meddelt særlig Tilladelse dertil, eller det foretages som Led i videnskabelig Forskning eller Undervisning.«

Folketingsudvalget udtalte i Betænkningen, at Bestemmelsen om »*Færdsel til Fods*« er at forstaa som en Minimumsbestemmelse, der ikke bør medføre Forringelse i Almenhedens Adgang til Skove, hvor det hidtil har været tilladt at færdes f. Eks. pr. Cykel. Udvalget understregede tillige, at den i sidste Stykke omtalte *Bær- og Nøddeplukning* sigter paa Plukning af *erhvervsmæssig* Karakter.

Udvalget fandt det ønskeligt, at der i Tilfælde, hvor det maatte findes særlig paakrævet, tillægges Skovejere eller deres Repræsentanter en vis begrænset *Politimyndighed*.

Der foretoges i Folketinget to *Ændringer* af § 24: i Begyndelsen af Stk. 1 tilføjedes *Plantager* ved Siden af Skove, og i Slutningen af sidste Stykke indsattes — efter Anmodning af Universitetet — Undtagelsen om *Indsamlinger i videnskabeligt Øjemed*.

§ 25, om *Byggelinier* og *Regulering af Bebyggelsen* i visse Tilfælde, er helt ny:

»Paa de for Græsvækst blottede *Strandbredder* og paa Omraader, der ligger inden for en Afstand af *indtil 100 m fra disse* eller, hvor en saadan Strandbred ikke findes, fra daglig Højvandslinie, maa der *ikke opføres Bygninger* eller anbringes andre til Beboelse, Udsalgssted eller lignende bestemte Indretninger. Hvor en ved Lovens Ikrafttræden eksisterende offentlig Vej fører langs Strandbredden inden for nævnte Afstand, gælder Regelen dog kun Arealet *paa Strandsiden* af Vejen; paa dette Areal maa der ikke uden vedkommende Fredningsnævns Samtykke anbringes Hegn, Bepantning eller andet, der kan være til Hinder for den fri Udsigt fra Vejen. *Byggelinien bestemmes i de enkelte Tilfælde af den nedenfor i Stk. 4 nævnte Strandfredningskommission*.

Inden for en Afstand af 300 m fra de i § 24, 1. Stykke, omhandlede Skove samt private Skove paa 20 ha eller derover, derunder sammenhængende eller hovedsagelig sammenhængende Skovstykker, hørende til forskellige Ejendomme, maa der *kun bygges med Fredningsnævnets Tilludelse*, jfr. sidste Stykke, medmindre en væsentlig Bebyggelse inden for denne Afstand allerede er begyndt inden Lovens Ikrafttræden.

Disse Bestemmelser, der finder Anvendelse paa alle de Arealer, for hvis Vedkommende der ikke var afsluttet Kontrakt om Bebyggelse inden 15. December 1936, skal *ikke* være til Hinder for Opførelse af de for *Landbrugs-, Skovbrugs- eller Fiskerierhvervet* nødvendige Bygninger, og Bestemmelserne gælder ikke for Befæstningsanlæg og Havnearealer.

Det i 1. Stykke omhandlede Forbud *gælder ikke* for de Omraader, der ved Lovens Ikrafttræden henhører under Staden København eller Købstædernes Bygrunde, ej heller for de Kyststrækninger, som er undergivet offentlig Fredning i Henhold til Lov Nr. 163 af 11. Maj 1935. Statsministeren kan efter Indstilling af en særlig *Strandfredningskommission*, om hvis Oprettelse og Opgaver Bestemmelse vil være at træffe ved kgl. Anordning, bestemme, at Forbudet ikke skal komme til Anvendelse paa bestemt afgrænsede Omraader, som naturligt *hører til en allerede eksisterende bymæssig Bebyggelse*. I øvrigt kan *Undtagelser* fra det omhandlede Forbud, naar Omstændighederne særligt taler derfor, bevilges af den nævnte Strandfredningskommission. Efter Ophøret af Kommissionens Virksomhed kan saadanne Undtagelser bevilges af Statsministeren efter indhentet Erklæring fra vedkommende Kommunalraad og Fredningsnævn samt Naturfredningsraadet, naar Arealet, der ønskes bebygget, naturligt hører til en allerede eksisterende Bebyggelse, eller andre særlige Grunde taler derfor.

For at opnaa den i 2. Stykke nævnte Tilladelse skal den, der ønsker at bygge, til Fredningsnævnet rette Henvendelse herom, ledsaget af *Tegning, Fotografi* eller lignende, hvoraf man klart kan skønne om Virkningen af den paatænkte Bygning i Forhold til det omgivende Landskab. Nævnet skal ved sin Afgørelse tage Hensyn til, hvorvidt Bygningen ved sit Udseende eller Beliggenhed vil faa en skæmmende Virkning paa det omgivende Landskab eller ødelægge eller

væsentlig forringe en for Almenheden særlig værdifuld Udsigt. Forinden Tilladelse meddeles, skal der i Tvivlstilfælde indhentes Erklæring fra Naturfredningsraadet eller Danmarks Naturfredningsforening, henholdsvis for Omraader af naturvidenskabelig Betydning og for Omraader af anden væsentlig Betydning for Almenheden.

I alle Tilfælde, i hvilke en Bebyggelse inden de i Stk. 1 og 2 angivne *Byggelinier* er hjemlet i Medfør af foranstaaende Bestemmelser, saavel som i alle Tilfælde af *Villabebyggelse* paa Grunde ved Landets Kyster, maa *Ombygning* eller Nyopførelse af Bygninger, hvorved *Bebyggelsens Karakter væsentligt forandres*, ikke finde Sted uden Fredningsnævnets Tilladelse.«

Folketingsudvalget foreslog et Par *Ændringer* af Stk. 2 for at gøre det klart, at der tilstræbes *Byggecensur* og ikke Byggeforbud paa de Arealer, der grænser op til Skovene.

Med Hensyn til den i Stk. 4 omhandlede *Dispensationsmulighed* henviste Udvalget til et som Bilag til Betænkningen aftrykt Udkast til Anordning angaaende Dispensationer fra Bestemmelserne om Byggelinie ved Strandbredder. Det fremgik heraf, at Dispensation skal gives, naar Ejeren kan godtgøre, at han har erhvervet Ejendommen inden den 15. December 1936, og at Forbudet i § 25, 1. Stykke, gør det umuligt for ham at bebygge Arealet paa hensigtsmæssig Maade.

Blandt de i Folketinget foretagne *Ændringer* skal i øvrigt fremhæves, at der i Stk. 1 blev indsat Ordet »indtil« foran »100 m« og tilføjet sidste Punktum om *Byggelinien Bestemmelse* af Strandfredningskommissionen. Ogsaa Paragraffens sidste Stykke, angaaende Fredningsnævnets *Tilladelse til Ombygning* eller Nybygning, der ændrer Bebyggelsens Karakter, tilføjedes i Folketinget.

Medens §§ 26—28 gentager Bestemmelser, der findes i 1917-Loven, er Indholdet af de følgende 4 Paragraffer nyt. De gengives her som Helhed:

§ 29. Af hvert Fredningsnævn vil der være at føre et nøjagtigt *Register over alle fredede eller for offentlig Færdsel aabnede Omraader*; nærmere Bestemmelser i denne Henseende kan træffes af Statsministeren. Et *Centralregister* for hele Landet paa Grundlag af Nævnenes Register føres af Statsministeriet.

§ 30. Enhver Art af *Friluftsklamer**) uden for Gader, Veje og Pladser i Byer og bylignende Bebyggelser er *forbudt*. Herfra undtages dog Reklamer vedrørende en Næringsdrift eller Virksomhed, der udøves paa den Ejendom, paa hvilken Reklamen er anbragt. De nuværende Friluftsklamer, der er anbragt i Strid med foranstaaende Bestemmelse, skal uden Udgift for det offentlige fjernes inden et Aar fra Lovens Ikrafttræden. Statsministeren kan dog, naar Forholdene særlig taler derfor, forlænge Fristen til indtil 5 Aar.

Muligheden for Fristens Forlængelse til 5 Aar blev givet gennem en i Folketinget foretaget Ændring.

§ 31. Efter de Bestemmelser og i det Omfang, der nærmere fastsættes af Statsministeren, vil der ved *Overfredningsnævnets Foranstaltning* være at udarbejde Planer over og Beskrivelse af de almeninteressante, særlig ejendommelige eller smukke Landskaber, saaledes at der paa Grundlag heraf kan udarbejdes *en samlet Fredningsplan*, enten for hele Landet eller for enkelte Landomraader. Udgifterne hertil bevilges ved Finansloven. — Naar der for et bestemt Landomraade er udarbejdet en saadan Fredningsplan, kan Statsministeren paalægge de paagældende Fredningsnævn at søge Fredning gennemført i Overensstemmelse med Planen samt at foretage Indberetning til Statsministeriet, saafremt der maa befrygtes Indgreb i Fredningsplanen.

§ 32. Statsministeren kan give nærmere Regler om *ensartet Tilsyn* med fredede Omraader.

Endelig skal angaaende Indholdet af § 33 nævnes, at der er givet nye, formentlig mere praktiske Regler om *Fordelingen af Udgifterne* ved Fredningsmyndighedernes Virksomhed. Udgifterne vedrørende *Fredningsnævnene* afholdes af de kommunale Kasser (paa Landet Amtsfonden), Udgifterne vedrørende *Overfredningsnævnet* og *Naturfredningsraadet* samt ved *Taksationskommissionen* af Statskassen. — Resultatet af Fordelingsreglerne antages at blive nogenlunde uforandret.

*) Ved Friluftsklamer forstaaes alle Plakater, Afbildninger, fritstaaende Reklameskilte og andre Indretninger i Reklameøjemed.

V. Straffebestemmelser, § 34.

I denne Paragraf er optaget et *Forbud mod enhver Tilsmudsning af Naturen*, saasom Henkastning af Papir, Affald, Flasker og Konservesdaaser. Overtrædelse medfører Bøde. Med Bøde straffes ligeledes *alvorligt Misbrug af tilladt Færdselsadgang* til et Omraade, til hvilket der er givet Adgang for alle og enhver.

Loven, der ikke gælder for Færøerne, traadte i Kraft 1. Juli 1937.

I Slutningen af sin Forelæggelsestale udtalte *Statsministeren*:

»Vi befinder os i en af de sidste Timer med Hensyn til denne Sag, hvis man vil redde Værdier, som er i Fare. Hvad der sker af Fredning nu, er i høj Grad til Befolkningens virkelige Fordel. Naturens Redning for Folket er ensbetydende med Adgang til Skønheds- og Sundhedskilder, og den Rigsdag, som nu eventuelt redder disse store Naturværdier fra Undergang, vil samtidig gøre sig fortjent af alle Grundejere ved at forhindre Udslag af taabeligt Snæversyn til Skade for Efterkommerne. Denne Lov kan ikke gøre godt, hvad der er sket af Skade, men ny Skade kan afværges, og Naturen kan i forstærket Grad blive Folkets Tilflugtssted for fysisk Udvikling og for almindelig Højnelse af Sundhed og Kultur.«

Folketingets Udvalg stillede en Række Ændringsforslag, der dels var af tydeliggørende Karakter, dels imødekom Ønsker fra forskellig Side. De væsentligste af disse Ændringer er nævnt i det foregaaende ved Omtalen af de paagældende Paragraffer. Udvalgets Ordfører indledte sin Redegørelse for Ændringsforslagene med den Bemærkning, at det var hans Indtryk, at Naturfredningsarbejdet er bedst tjent med, at der staar *en enig Rigsdag* bag ved Loven.

Samtlige Ændringsforslag vedtoges uden Afstemning, og foruden de i Udvalget repræsenterede Partier gav *Det frie Folkeparti* og *Retsforbundet* Tilsagn om Støtte til Lovforslagets Gennemførelse.

Ved 3. Behandling anbefalede *Jensen-Brobjy* (V.) at stemme imod Lovforslaget, idet han særlig begrundede sin Modstand med en Henviisning til de indgribende Bestemmelser i § 25 om Byggelinier og Regulering af Bebyggelsen. Forslagets Vedtagelse skete med 98 Stemmer mod 4.

I *Landstinget* gennemførtes Lovforslaget uden Udvalgsbehandling, og her var Tilslutningen enstemmig (73 Stemmer).

4. Lov om Ændring af Lovgivningen om en Statstidende. (Statsminister *Stauning*). [A. Sp. 2751. — C. Sp. 33, 385 og 1159].

Fremsat i *Folketinget* $^{10}/_{11}$ (F. Sp. 1044). 1. Beh. $^{3}/_{12}$ (F. Sp. 1653). 2. Beh. $^{8}/_{12}$ (F. Sp. 1822). 3. Beh. $^{10}/_{12}$ (F. Sp. 1912). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $^{15}/_{1}$ (L. Sp. 447). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (V. Buhl, P. Busch, Ingeborg Hansen, Jens Høyer, Jensen-Stevns, Oluf Johansen [Sekretær], Esther Malling Pedersen, Jørgen Møller, Niels Nielsen, Ch. Petersen, Rytter, Simonsen [Formand], Stein, Stumph og Unmack). Betænkning (B. Sp. 651) afgivet $^{12}/_{2}$. (Ordfører: Niels Nielsen). 2. Beh. $^{24}/_{2}$ (L. Sp. 1064). 3. Beh. $^{26}/_{2}$ (L. Sp. 1099). *Tilbagesendt til Folketinget*. Eneste Beh. $^{19}/_{3}$ (F. Sp. 4912). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 82).

Et Lovforslag om Ændring af Lovgivningen om en Statstidende blev første Gang fremsat i Rigsdagssamlingen 1933—34 (se Aarbogen, Side 388), men vedkommende *Folketingsudvalg* naaede da ikke at tilendebringe Behandlingen.

I 1934—35 fremsattes Lovforslaget paa ny (Aarbogen, Side 339), dog med et Par Begrænsninger, der til Dels var en Følge af Forhandlingerne i den foregaaende Samling, og som gik ud paa at undtage Aktieselskaber, hvis Aktier ikke noteres paa Børsen, fra Lovens Omraade og ligeledes at undtage Indkaldelser og Meddelelser, henvendt til en lokalt bestemt Kreds. Et Flertal i *Folketingets* Udvalg (Regeringspartierne og Venstre) foreslog yderligere en Tilføjelse til Klargørelse af, hvilke Institutioner og Organisationer der skulde være Averteringspligt undergivet, en Tilføjelse, der vedtoges enstemmigt, idet ogsaa de konservative, som i øvrigt var imod Loven som Helhed, deri saa en Forbedring af Lovforslaget. *Landstingets* Udvalg naaede imidlertid ikke til Ende med Sagens Behandling.

I 1935—36 blev Lovforslaget atter fremsat i *Folketinget* (Aarbogen, Side 326), idet det vel i det hele svarede til Folketingets Vedtagelse i April 1935, men dog var *ændret* paa det nys omtalte Punkt. Ministeriet havde nemlig ikke blandt de fra Lovens Bestemmelser undtagne Virksomheder medtaget Sparekasser, de af Lov af 2. Maj 1934 om visse Spare- og Udlaansvirksomheder omfattede Virksomheder, gensidige Forsikringselskaber og Privatbaner, da man ikke fandt det ønskeligt, at de for disse Virksomheder foreskrevne Bestemmelser om Bekendtgørelse i Statstidende blev ophævet. Man havde

heller ikke undtaget »forskellige under Undervisningsministeriet hørende Institutioner«, da man ikke havde kunnet faa oplyst, hvilke Institutioner Folketingsudvalget hermed havde tænkt paa. Lovforslaget førtes uændret gennem Folketinget, men foruden de Konservative stemte nu ogsaa Venstre, som i Udvalget havde erklæret sig villigt til at fremme Lovforslaget i den Skikkelse, hvori det vedtoges i 1934—35, imod. Det af *Landstinget* nedsatte Udvalg afgav ikke Betænkning.

Det i denne Samling fremsatte Forslag svarede i alt væsentligt til det af Folketinget i 1934—35 vedtagne og betød saaledes en Imødekommen af de fra Venstres Side udtalte Ønsker. I *Folketinget* vedtoges Lovforslaget uændret med Støtte af Venstre, medens de Konservative stemte imod, men i *Landstinget* tilvejebragtes Enighed om en ændret Affattelse, som derefter gennemførtes med enstemmig Tilslutning i begge Ting.

Hovedbestemmelserne i Lovens § 1 fremtræder herefter i følgende Skikkelse:

Stk. 1. Alle Indkaldelser og Meddelelser, som man *ifølge Lovgivningen* eller i Henhold til denne er pligtig at offentliggøre, vil være at indrykke i Statstidende.

Stk. 2. Endvidere skal i Statstidende indrykkes alle Indkaldelser og Meddelelser til Offentligheden eller Kredse af Personer, som der er Pligt til at foretage i *Henhold til Statutter* eller Love for *Institutioner eller Selskaber*, hvilke der ved Lov er indrømmet *særlige Begunstigelser*, eller om hvis Forhold der ved Lovgivningen er fastsat *almindelige Bestemmelser*.

Stk. 3. *Undtaget* herfra er Indkaldelser og Meddelelser fra Sygekasser, Fortsættelsessygekasser, Sparekasser, Andelskasser og de af Lov af 2. Maj 1934 om visse Spare- og Ulaansvirksomheder omfattede Virksomheder, alle Andelsorganisationer og Andels-Produktionsforeninger, de i Henhold til Lov af 15. Maj 1933 oprettede Kartoffelmelsfabrikker, Privatbaner, gensidige Forsikringselskaber og de under Undervisningsministeriet hørende Institutioner, alt for saa vidt ikke anderledes er bestemt i den øvrige Lovgivning eller i ældre administrative Instruktioner.

Stk. 4. For *Aktieselskabers* Vedkommende finder Loven, bortset fra udtrykkelige Paabud i Loven om Aktieselskaber, kun Anvendelse, for saa vidt det paagældende Selskabs Aktier *officielt noteres paa Børsen*.

Stk. 5. Endvidere finder foranstaaende Lovbestemmelser *ikke* Anvendelse paa Indkaldelser og Meddelelser, der udgaaer fra stedlige Myndigheder eller lokale private Institutioner, og som efter deres Formaal udelukkende eller hovedsagelig henvender sig til en *lokalt begrænset Kreds* af Personer.

Stk. 6. I øvrigt kan Undtagelser fra Bestemmelserne i Stk. 1 og 2 finde Sted, naar Statsministeren efter Samraad med vedkommende Fagminister mener, at Forholdene i særlig Grad taler derfor.

§ 2 giver Bestyrelserne for de af Loven omfattede Institutioner og Selskaber Bemyndigelse til at foretage saadanne Ændringer i vedkommende Virksomheders Statutter eller Love, som kun er en Følge af foranstaaende Lovbestemmelser, uden Hensyn til, hvad der i Statutterne eller Lovene er foreskrevet om Vedtagelse af Ændringer i disse.

Loven, der ikke gælder for Færøerne, traadte i Kraft 1. Juli 1937.

Som berørt i de indledende Bemærkninger blev Lovforslaget i denne Samling fremsat i *Folketinget* i omtrent den samme Skikkelse, hvori det i Samlingen 1934—35 blev vedtaget af dette Ting. Man havde herved taget Hensyn til de af Venstres Ordfører i sidste Samling fremsatte Ønsker vedrørende Undtagelser fra den almindelige Regel om Indrykkelse af Bekendtgørelser i Statstidende. Lovforslaget fik ogsaa foruden af Regeringspartierne Tilslutning af Venstre og ligeledes af Det frie Folkeparti, medens de Konservative betragtede Forslaget som overflødig, i visse Tilfælde skadeligt og stemte imod ved 3. Behandling.

I *Landstinget* henvistes Lovforslaget paa Initiativ af *Stein* (K. F.) til Udvalgsbehandling. Det lykkedes her at tilvejebringe Enighed om Forslaget med i alt 5 Ændringer. De to første af disse indeholdt Tydeliggørelser af Bestemmelserne i Stk. 1 og 2. Ved den tredje Ændring, i Slutningen af Stk. 4, indføjedes »*officielt*« foran »noteres paa Børsen«. Endvidere blev det ved en Ændring af Stk. 5 overladt til *Domstolene* at afgøre Tvivlsspørgsmaal om, hvorvidt en Bekendtgørelse er af saadan lokal Natur, at den omfattes af Loven eller ej, medens denne Afgørelse i Regeringsforslagets Stk. 5 var overladt til Statsministeren efter indhentet Udtalelse fra vedkommende Fagminister. Endelig *udelodes* Slutningen af Stk. 6, hvor det var udtalt, at uden for de udtrykkeligt hjemlede Undtagelsestilfælde var Optagelse af Bekendtgørelser af de af

Loven omfattede Arter andetsteds end i Statstidende *uden Retsvirkning*.

Venstres Medlemmer af Udvalget gav i Betænkningen en kort Motivering af deres Tilslutning til Ændringsforslagene, som de ansaa for Forbedringer.

De *Konservative* udtalte, at de ikke kunde se nogen Begrundelse for at fravige de Principper, der hidtil har været bestemmende for, hvilke Bekendtgørelser der skulde indrykkes i Statstidende. Under Forhandlingerne havde man imidlertid opnaaet, at visse Tvivl med Hensyn til Lovforslagets Rækkevidde var fjernet, idet Statsministeren havde erklæret, at kun Selskaber, hvis Aktier *officielt* noteres paa Børsen — altsaa ikke de Selskaber, hvis Kurser kun konstateres — omfattedes af Lovforslaget, og at ogsaa *Banker og Forsikringsaktieselskaber* etc. faldt uden for Forslaget, medmindre deres Aktier er Genstand for officiel Notering. Der var herved givet en saadan Afgrænsning af Lovforslaget, at en Række Usikkerhedsmomenter med Hensyn til Fortolkningen blev udelukket, og da Statsministeren yderligere havde tiltraadt at overlade Afgørelsen af Tvivlsspørgsmaal om, hvorvidt en Bekendtgørelse af lokal Karakter falder ind under Loven eller ej, til Domstolene, mente Mindretallet, at der var gjort saadanne væsentlige Indrømmelser til dets Synspunkter, at man kunde anbefale at stemme for Forslaget.

Lovforslaget vedtoges herefter i Landstinget enstemmigt med 50 Stemmer.

Landstingets Affattelse fandt derpaa enstemmig Tilslutning i Folketinget, hvor Forslaget ved »eneste« Behandling gennemførtes med 83 Stemmer.

5. Lov om Ændring i Lov Nr. 134 om Grønlands Styrelse af 18. April 1925. (Statsminister *Stauning*). [A. Sp. 5795. — C. Sp. 1963 og 2061].

Fremsat i *Folketinget* $3\frac{1}{3}$ (F. Sp. 5105). 1. Beh. $\frac{2}{4}$ (F. Sp. 5185). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Hauberg, Nina Andersen, Bomholt, Albinus Jensen, Hans Nielsen [Formand], Hans Rasmussen, Retoft, Steen [Sekretær], Kristian Nygaard, Vanggaard, Samuelsen, Hans Pinstrup, Victor Pürschel, Vesterager og Westermann). Betænkning (B. Sp. 2635) afgivet $2\frac{7}{4}$. (Ordfører: Hauberg). 2. Beh. $\frac{3}{5}$ (F. Sp. 6654). 3. Beh. $\frac{3}{5}$ (F. Sp. 6783). *Oversendt til Lands-tinget*. 1. Beh. $\frac{4}{5}$ (L. Sp. 2375). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2433).

3. Beh. $\frac{5}{6}$ (L. Sp. 2481). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.*
(Lov-Tid. Nr. 142).

Ved Styrelsesloven af 1925 blev den grønlandske Børneskole henlagt under Overtilsyn af en *Skoleinspektør*, der foruden at have bestaaet en Prøve i Grønlandsk skulde opfylde Betingelserne for at opnaa Ansættelse som Skoleinspektør i Danmark. Denne Skoleinspektørstilling har imidlertid ikke været besat — bortset fra en kortvarig Konstitutionsperiode —, bl. a. fordi man i de nærmeste Aar efter Styrelseslovens Fremkomst manglede kvalificerede Emner; og da det efter de indhøstede Erfaringer maatte betragtes som udelukket, at en enkelt Mand vilde kunne overkomme blot nogenlunde tilfredsstillende at føre Tilsyn med Skolevirksomheden paa hele den grønlandske Vestkyst, etableredes med Bevillingsmyndighedernes Tilslutning den bestaaende Ordning, efter hvilken der er ansat *to Skolekonsulenter*, en for hver af de to Landsdele. Da denne Ordning har vist sig at fungere særdeles tilfredsstillende, gøres den ved den foretagne Lovændring *permanent*.

Nærværende Lov, der er formet som en Nyaffattelse af Styrelseslovens § 26, sidste Stykke, gaar da i Hovedsagen ud paa, at *Skoleinspektørstillingen ophæves*, og at Tilsynet med den grønlandske Børneskole føres af et af Statsministeriet fastsat Antal *Skolekonsulenter*, hvortil Bevilling søges paa de aarlige Finanslove. Omfanget af de Konsulenterne anviste *Distrikter* fastsættes ogsaa af Statsministeriet.

Det er foreløbig under Overvejelse at dele Sydgrønlands Konsulentdistrikt i to, et sydligt, omfattende Julianehaab, Nanortalik og Lichtenau, og et nordligt, omfattende Frederikshaab, Godthaab, Sukkertoppen og Holsteinsborg.

Med Hensyn til Skolekonsulenternes *pædagogiske og sproglige Kvalifikationer* bestemmer Loven, at som Skolekonsulenter ansættes Lærere, der enten har bestaaet *Lærereksamen* ved et dansk Seminarium eller har *Skoleembeds-eksamen* samt bestaaet en *Prøve i Grønlandsk*, der mindst svarer til den, der nu skal bestaaes for at kunne ansættes ved det grønlandske Skolevæsen. (I Tilfælde af, at der til Stillingerne ikke findes Ansøgere, som opfylder de nævnte Betingelser i Henseende til Eksamen, kan der antages andre, som maa anses for at være kvalificerede, hvad angaar den pædagogiske og sproglige Uddannelse).

Denne Bestemmelse udformedes i *Folketinget* ved et af *Udvalget* med Tilslutning af Statsministeren stillet Ændringsforslag. Regeringens Forslag indeholdt kun den Betingelse, at Skolekonsulenterne skulde være »danskuddannede Lærere ved den grønlandske Skole«.

Det paahviler Konsulenterne — ved Siden af deres Lærervirksomhed — at *berejse det dem underlagte Distrikt, afholde Instruktionskursus, vejlede Kateketerne* med Hensyn til den praktiske Undervisning og i det hele udføre det fornødne med Hensyn til Fremhjælp af Skoleundervisningen i den grønlandske Børneskole.

Lovforslaget vedtoges med den foran omtalte Ændring enstemmigt i begge Ting.

Under Sagens Behandling i *Folketinget* blev der fra flere Sider fremsat Ønske om en bedre *Danskundervisning* i Grønland. Saaledes henstillede *Pürschel* (K. F.) til Overvejelse forsøgsvis at gøre Dansk til Undervisningssprog i hvert Fald paa Steder, hvor der maatte være Stemning derfor, og med Tilslutning af *Vanggaard* (V.) anbefalede han at undersøge Virkningerne af Indførelse af Engelsk som Undervisningssprog blandt Alaska-Eskimoerne. *Valdemar Thomsen* (F. F.) ønskede alvorligt overvejet, om man ikke straks skulde indføre tvungen Undervisning i Dansk i Grønland. Ved 2. Behandling stillede Medlemmerne af Det frie Folkeparti et Ændringsforslag, hvorefter Undervisningssproget i den grønlandske Børneskole skulde være dansk. *Statsministeren* fraraadede Ændringsforslagets Vedtagelse, da Bestemmelsen vilde være umulig at praktisere, og bad om at udsætte en Forhandling om Ændring af Skoleundervisningen, til Loven herom engang maatte komme til Revision. Ændringsforslaget forkastedes med 92 Stemmer mod 3.

6. Lov om Adgang til Færingehavnen i Sydgrønland for almindelig Besejling samt Adgang for danske Fiskerskibe til Fiskeri i grønlandske Farvande. (Statsminister *Stauning*). [A. Sp. 4023. — C. Sp. 1589 og 1929].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{5}{2}$ (F. Sp. 3159). 1. Beh. $\frac{16}{2}$ (F. Sp. 3672). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Hans Nielsen, Bomholt, Chr. Christiansen, Hauberg [Formand],

J. P. Larsen, Viggo Nielsen, Vilhelm Rasmussen, Steen, Kristian Nygaard [Sekretær], Samuelsen, Vanggaard, Jensen-Broby, Victor Pürschel, Westermann og Carsten Raft). Betænkning (B. Sp. 1663) afgivet $\frac{2}{4}$. (Ordfører: Hans Nielsen). 2. Beh. $\frac{17}{4}$ (F. Sp. 6063). 3. Beh. $\frac{20}{4}$ (F. Sp. 6092). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{27}{4}$ (L. Sp. 2178). 2. Beh. $\frac{29}{4}$ (L. Sp. 2257). 3. Beh. $\frac{30}{4}$ (L. Sp. 2319). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 141).

Som omtalt i Aarbøgerne for 1934—35, Side 79, og for 1935—36, Side 107, har Spørgsmaalet om *Aabning af Færingehavnen for almindelig Besejling* i længere Tid været Genstand for Regeringens Overvejelser som Følge af et i de senere Aar fra forskellig Side over for Udenrigsministeriet fremsat Ønske om, at Havnen maatte blive stillet til Raadighed ogsaa for andre Nationers Skibe. Disse Overvejelser er nu resulteret i den her omhandlede Lov, som forsøgsvis — i en Periode paa 5 Aar — giver Skibe, fra hvilke der i Davisstrædet drives Fangst, Fiskeri eller Jagt, og Skibe, der er til Støtte for saadan Erhvervsvirksomhed, Ret til i Tiden fra 1. Maj til 31. Oktober at besejle og tage Ophold i Færingehavnen inden for en nærmere afgrænset Zone. I Forbindelse hermed gives Bestemmelser om Adgang for *danske og islandske* Statsborgere til efter Styrelsens Tilladelse at oprette *private Virksomheder* og foretage Anlæg ved Havnen, som staar i Forbindelse med den af Skibene drevne Virksomhed. Endvidere Bestemmelser om Erlæggelse af Havneafgifter m. m. og Bemyndigelse til Afholdelse af de fornødne Anlægs- og Driftsudgifter.

Ved Siden heraf opretholdes — ogsaa for et Tidsrum af 5 Aar — Statsministerens Beføjelse til efter særligt Andragende at give danske og islandske Fiskerskibe *udvidet Fiskeritilladelse*, ligesom der kan gives de samme Skibe Tilladelse til i Tidsrummet 1. Maj—31. Oktober 1937 at gaa ind paa *Havnen ved Tovkussak*.

Loven indeholder i Hovedsagen følgende Bestemmelser:

§ 1. Inden for de *lokale Grænser*, som fastsættes af Statsministeren, har Skibe, fra hvilke der i Davisstrædet drives *Fangst, Fiskeri eller Jagt*, Ret til i Tiden *fra hvert Aars 1. Maj til 31. Oktober* at besejle og tage Ophold i *Færingehavnen* i Godthaab Syssel under Iagttagelse af de for saadan Besejling og Ophold af Statsministeren fastsatte Bestemmelser. — Samme Ret tilkommer Skibe, der *bringer For-*

.syninger, hjemtager Last eller udfører andre Funktioner til Støtte for den nævnte Erhvervsvirksomhed.

For at forebygge de skadelige Følger, som et Samkvem med de fremmede Fiskere uundgaaeligt vilde medføre for den indfødte Befolkning, saavel sundhedsmæssigt som økonomisk, foretages der ligesom ved Ivigttut Kryolithbrud en *Afgrensning af det Omraade*, der stilles til Raadighed for de fremmede Skibes Besætninger, og inden for hvilket Grønlænderne ikke naa færdes. Et af Kontroløren ved Færingehavnen udarbejdet Forslag til Afspærring af Havneområdet var gengivet i Bemærkningerne til Lovforslaget. Herefter vilde Bevogtningen kunne udføres udelukkende med Motorbaad, idet Strækket over Land (ca. $\frac{3}{4}$ Mil) vilde kunne overses fra et højtliggende Sted i Nærheden af Motorbaadens Landingsplads.

Som det frengaar af Lovteksten, omfatter Tilladelsen til Besejlingen kun Skibe, hvis Formaal er af *erhvervmæssig* Karakter, derimod ikke Turistskibe, Lystfartøjer eller lignende.

§ 2. Inden for det Omraade, som henlægges til Havnen, kan Grønlands Styrelse meddele *danske og islandske Statsborgere* Tilladelse til at tage *Ophold* i det Tidsrum, da Havnen staar aaben for Besejling, og til dèr at oprette *private Virksomheder og foretage Anlæg*, som staar i Forbindelse med den af Skibene drevne Virksomhed.

Da Havnens Aabning er af forsøgmæssig Karakter, ansaa Ministeriet det for rettest, at der ikke fra Statens Side institueres permanent Anlæg eller investeres Kapital ud over, hvad der skønnes absolut fornødent for at sikre en forsvarlig Drift i Forsøgsperioden.

Man har fundet det betænkeligt at give andre end Personer af dansk og islandsk Nationalitet Ret til at udøve saadanne private Virksomheder ved Havnen, der kræver faste Anlæg til Udøvelsen, idet en Ret for Udlændinge til Bosættelse og Næringsdrift paa afgørende Maade vilde stride mod Grundbetragtningerne for det særlige Styrelsessystem, hvorefter Grønland i Almindelighed administreres.

§ 3. For Havnens Benyttelse erlægges saadanne *Afgifter*, som fastsættes af Statsministeren. Det samme gælder

med Hensyn til Pladsleje af private Virksomheder, Afgifter for Vandfyldning eller anden Benyttelse af Havnen og dens Omraade.

De indgaaede Afgifter tilfalder *Statskassen* med Halvdelen. Af den anden Halvdel erholder *Narssak Kommunekasse* et efter Statsministerens nærmere Bestemmelse fastsat Beløb, hvorefter den resterende Del af de aarligt indgaaende Havneafgifter tilfalder *Sydgrønlands Landskasse*.

Som det fremgaar af den ved § 4 anførte Udgiftsberegning, maa Havnens Drift paaregnes at ville medføre et væsentligt aarligt *Underskud*. Hvis dette blot nogenlunde skulde dækkes af Havneafgifter og andre Afgifter, maatte disse sættes saa højt, at de enten kom til at virke prohibitivt for Havnens Benyttelse eller dog i hvert Fald vilde være vanskeligt forsvarelige i Betragtning af Færingehavnens Karakter af en grønlandsk Naturhavn. Den væsentligste Del af Udgifterne ventes derfor at maatte bæres af Staten.

Det Narssak Kommune tilfaldende Beløb er foreløbig anslaaet til 1 000 Kr. aarlig.

§ 4. Regeringen bemyndiges til at afholde *Udgifter*, som med Nødvendighed fordres til *Etablering af Havnen*, saasom Opførelse af et mindre Sygehus, Boliger for de til Havnen knyttede Funktionærer, Opførelse af Havnefyrr o. lign. Endvidere kan afholdes nødvendige Udgifter til *Havnens Drift*, saasom Lønning til en Kontrolør, fornødne Havnebetjente, Læge, Sygeplejerske og andet fornødent Personel.

Der er ved Færingehavnen -- foruden Kontrolstationen med tilhørende Radiotelegrafstation -- paa færøsk privat Initiativ opført et Reparationsværksted, et Forsamlingshus og et mindre Lazaret. Man regner nu med at maatte anvende til Boliger for Havnebetjente m. fl. 25 000 Kr., til Hospital med Inventar 30 000 Kr. og til Lægebolig 12 000 Kr.; desuden vil Anlæg af et Havnefyrr kræve 10 000 Kr., Anskaffelse af en Motorhaad 20 000 Kr. og Vandforsyningsanlæg 3 000 Kr. *Anlægsudgifterne* naar derved op til 100 000 Kr. Driftsudgifterne er opgjort til 65 000 Kr. (deraf 30 000 Kr. til Lønninger til Kontrolør, Telegrafist, Havnebetjente og grønlandsk underordnet Personale, 20 000 Kr. til Lønninger til Læge, Sygeplejerske, underordnet Personale og Hospitalets

øvrige Driftsudgifter, 5 000 Kr. til Drift af Motorbaad og 10 000 Kr. til Afskrivning og Forrentning). Trækkes herfra Driftsindtægter til Beløb af 12 500 Kr. (nemlig Statskassens Andel af Havnepenge, Leje af Grunde, Telegrambesørgelse m. v.), bliver *Driftsunderskuddet* 52 500 Kr.

§ 5 bemyndiger i Lighed med en Række tidligere Love Statsministeren til hvert Aar inden for Lovens Gyldighedsperiode i Tiden *fra 1. Maj til 31. Oktober* efter herom for hvert enkelt Tilfælde indgivet Andragende og paa nærmere af Ministeren fastsatte Vilkaar at meddele Tilladelse for *danske og islandske Fiskerskibe* til at drive Fiskeri i de grønlandske Farvande langs Vestkysten mellem 62° 40' og 65° 15' Nord-Bredde, uden for den Linie, der forbinder de yderste Øer, Holme, Skær og Rev.

Ligeledes kan der efter derom fremsat særligt Andragende meddeles danske og islandske Fiskerskibe Tilladelse til i Tidsrummet *1. Maj 1937 til 31. Oktober 1937* at gaa ind paa *Havnen ved Tovkussak* i Sukkertoppen Distrikt. — Regeringen bemyndiges til at afholde Udgifterne ved Driften af denne Havn med tilhørende Station, Radioanlæg og Personale.

Medens Færingehavnen i de forløbne Aar har været besejlet af et betydeligt Antal Skibe, har Tovkussakhavnen været benyttet i meget ringe Omfang, i 1936 saaledes kun af 5 Fartøjer. Regeringen ansaa det derfor ikke for økonomisk forsvarligt at opretholde Adgangen til denne Havn. Efter Ønske fra færøsk Side stillede Folketingets Udvalg imidlertid et af Statsministeren tiltraadt Ændringsforslag om Tilføjelse af foranstaaende Stykke 2 til § 5, idet man ønskede endnu et Aar at se, hvorledes den videre Benyttelse og Udvikling af Havnen vilde forme sig.

Loven traadte i Kraft 1. Maj 1937. Den gælder til *30. April 1942*, til hvilket Tidspunkt den bortfalder, saafremt den ikke i en forinden afholdt Rigsdagssamling er blevet fornyet. (§ 6).

Saa vel i sin Fremsættelsestale som i Bemærkningerne til Lovforslaget gav *Statsministeren* Udtryk for Betænkeligheder ved at aabne Færingehavnen for almindelig Besejling,

baade fordi Havnen vil kunne danne en Indfaldsport for epidemiske Sygdomme, og fordi der — som det udtaltes i Motiverne — »formentlig derved vil etableres et Præcedens, der kan befrygtes til Slut at maatte resultere enten i formel Opgivelse eller dog i hvert Fald en Elusion af Landets Afspærring«. Man skønnede det imidlertid fornødent forsøgsvis at imødekomme de fremsatte Anmodninger om at give det ret store Antal fremmede Fiskerskibe (væsentligst af fransk, engelsk, portugisisk og norsk Nationalitet), der for Tiden hver Sommer driver Fiskeri ud for Vestgrønlands Kyst, Adgang til en Havn, hvortil de kan søge ogsaa uden for rene Nødstilstande. — Ministeriet havde indhentet Udtalelser om Sagen fra saavel *Rigsdagens Grønlandsudvalg* som de grønlandske *Landsraad* og *Landsfogderne* i Syd- og Nordgrønland, og disse Repræsentationer havde, om end der navnlig fra Landsraadenes Side var fremhævet en Række stærke Betæneligheder, ikke villet modsætte sig, at et Forsøg som det omhandlede blev foretaget.

Ogsaa under Sagens Behandling i Rigsdagen kom der fra flere Sider Betæneligheder til Orde ved den udvidede Adgang til Besejling af Færingehavnen. *Folketingets Udvalg* undtagen Jensen-Broby indstillede imidlertid — efter at have afholdt Samraad med Udenrigs- og Statsministeren — Lovforslaget til Vedtagelse med en enkelt Ændring, gaaende ud paa at opretholde Adgangen til Besejling af Tovkussakhavnen i Halvaaret Maj—Oktober 1937. *Jensen-Broby* (V.) tog derimod Afstand fra Forslaget, hvis Konsekvenser efter hans Mening kunde blive til stor Skade for den grønlandske Befolkning. — Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget enstemmigt med 108 Stemmer.

I *Landstinget*, hvor Forhandlingen særlig drejede sig om Fremtidsudsigterne for Fiskeriet ved Grønlands Vestkyst, om de af Færingerne nærede Ønsker om yderligere Fiskerirettigheder og om Betimeligheden af at give Loven Gyldighed i 5 Aar, vedtoges Lovforslaget enstemmigt med 67 Stemmer.

7. Finanslov for Finansaaret fra 1. April 1937 til 31. Marts 1938. (Se Side 39).

8. Lov om Tillægsbevilling for Finansaaret fra 1. April 1936 til 31. Marts 1937. (Se Side 65).

9. Normeringslov for Finansaaret 1937—38. (Finansminister *H. P. Hansen*). [A. Sp. 3505. — C. Sp. 1021 og 1187].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{3}{2}$ (F. Sp. 2959). 1. Beh. $\frac{5}{2}$ (F. Sp. 3161). Henvist til Lønningsudvalget (se Side 26). Betænkning (B. Sp. 875) afgivet $\frac{12}{3}$. (Ordfører: N. P. Nielsen). 2. Beh. $\frac{17}{3}$ (F. Sp. 4785). 3. Beh. $\frac{18}{3}$ (F. Sp. 4815). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{19}{3}$ (L. Sp. 1516). 2. Beh. $\frac{22}{3}$ (L. Sp. 1541). 3. Beh. $\frac{22}{3}$ (L. Sp. 1546). *Loven stadfæstet 23. Marts 1937.* (Lov-Tid. Nr. 81).

Om *Hovedlinierne* i Normeringsloven for 1937—38 udtalte Finansministeren ved Lovforslagets Fremsættelse, at betydelig Tilvækst i Administrationens Arbejde har gjort det nødvendigt at forandre *den lønningsmæssige Placering* i Tilfælde, hvor Stillinger i væsentlig Grad har skiftet Karakter, og at det ligeledes har været nødvendigt at tage et vist Hensyn til Kravene om *forbedrede Avancementsforhold*. Endvidere anførte Ministeren som Grund til Lovens betydelige Omfang, at den i Henhold til Bestemmelsen i Tjenestemandslovens § 46, Stk. 3, i Aar omfatter den *5-årige Regulering af Bestyrerstillinger**). Som et tredje Forhold, der giver Loven dens Præg, nævnte Ministeren Oprettelsen af et Antal Stillinger som Kontorassistent og Kontorfuldmægtig, hvorved Avancementsvilkaarene forbedres for *det fast ansatte Kontorpersonale*.

*) Det vil sige den ved Udviklingen nødvendiggjorte Omklassificering af Stillingerne som Stationsforstander, Postmester, Telegrafbestyrer, Toldforvalter, Fyrmester o. lign.

Af Lovens talrige *Enkeltheder* meddeles i det følgende et Uddrag:

1. Inden for *Statsbanerne* er der ud fra *avancementsmæssige* Synspunkter oprettet 27 Stillinger for Embedsklasserne (3 Overkontrolører, 6 Kontrolører og 18 Overassistenter) og 35 Stillinger for Funktionærklasserne; samtidig er der nedlagt et tilsvarende Antal Stillinger i de lavere lønnede Klasser. Desuden er 20 Kontoriststillinger omdannet til Kontorassistentstillinger.

Den *udvidede Kørsel* har nødvendiggjort en Forøgelse af Antallet af Værkmestre med 5, af Lokomotivførere med 30, af Togførere med 23, af Pakmestre med 6 og af Motorførere med 10.

Ved Færgefarten Masnedø—Orehoved inddrages i alt 40 Stillinger, naar *Storstrømsbroen* tages i Brug. Paa den anden Side giver forøget Sejlads Anledning til Oprettelse af 31 Stillinger ved *Storebæltsoverfarten*.

2. De for *Post- og Telegrafvæsenet* oprettede *Avancementsstillinger* svarer i Tal ganske til Tallene for Statsbanernes Vedkommende.

I Forbindelse med en *Udvidelse af Postbudpersonalet* med 64 Mand for derved at lette Arbejdspræstationen inden for visse Grene af Tjenesten er der oprettet 13 *Avancementsstillinger*, nemlig 4 som Pakmesterformænd, 9 som Overpakmestre.

Som Følge af, at Postvæsenets Arbejde med Udbringning af Dagblade er formindsket, medens Postforsendelserne i øvrigt er forøget, er der foretaget en Ændring af Tjenestemandslovens § 376, Stk. 2, om *Arbejdstidsberegningen for Landpostbude* ved Lønansættelse.

3. For *Toldvæsenets* Vedkommende er der oprettet 7 *Avancementsstillinger* for Embedsklasserne, 13 for Funktionærklasserne, og 10 Kontoriststillinger er omdannet til Kontorassistentstillinger.

4. Ogsaa inden for *Centralstyrelsen* og forskellige *mindre Etater* har Arbejdets Vækst gjort en Personaleforøgelse paa krævet. Forøgelsen andrager i *Ministerierne* 11 Ekspeditionssekretærer, Fuldmægtige og Sekretærer samt 10 Kontorfuld-

mægtige og -assistenter. Paa *Amstuerne* er det faste Kontorpersonale forøget med 10 Kontorfuldmægtige og 15 Kontorassistenter (imod Nedsættelse af Antallet af faste Medhjælpere med 15). En ret betydelig Udvidelse af det faste Personale sker endvidere for *Overformynderiets* Vedkommende ved Flytningen til den nye Bygning; dette staar i Forbindelse med den stærke Stigning af de indestaaende Midler og Bestræbelser for Ekspeditionens Modernisering. Ogsaa *Assistenshusets* Personale er udvidet paa Grund af Virksomhedens meget betydelige Udvikling efter Nedlæggelsen af en Række private Pantelaanerforretninger.

5. For *Nationalmuseets* Vedkommende er der efter Museets Udvidelse foretaget endelig Normering af Personalet. Antallet af Inspektører er forøget med 2 (der er nu 9 af 1. Grad og 11 af 2. Grad); desuden er der oprettet en ny Konservatorstilling og normeret en yderligere Stilling som Museumsassistent.

6. Ved Lov af 26. April 1933 overtog Staten den hidtil af Stadsguardeinen varetagne Kontrol med Guld- og Sølvarbejder, og paa Grundlag af de siden indvundne Erfaringer er Personaleforholdene ved Statens *Kontrol med Guld- og Sølvarbejder* nu endeligt fastlagt. (Stadsguardeinen lønnes med 8 700 Kr., stigende til 9 300 Kr.; desuden ansættes 1 Overkontrolør, 4 Kontrolører og 1 Assistent).

7. I Overensstemmelse med Synspunkter, der i Fjor fandt Udtryk i Lønningsudvalgets Betænkning over Normeringsforslaget, er Antallet af *Dommerfuldmægtige* af II. Grad forøget med 10 og Antallet af Fuldmægtige af III. Grad med 15. Statsansættelse vil herefter kunne paaregnes efter ca. 2 Aars Tjeneste som ikke-statsansat Fuldmægtig. Ogsaa for det ikke-statsansatte Personale sker der en Forbedring af Lønningsvilkaarene.

8. Udvidelserne af *Sindssygehospitalet* i Viborg og ved Middelfart har krævet yderligere Ansættelse af en psykiatrisk uddannet Afdelingslæge ved hvert Hospital og en Afdelingslæge i Tuberkulosesygdomme ved Middelfart-Hospitalet.

Ledelsen af *Militærhospitalet* er omordnet, idet den daglige Ledelse af Administrationen er lagt i Hænderne paa en *Direktor* i Stedet for en Læge.

9. Der er tillagt et ret betydeligt Antal Tjenestemænd — særlig ved Universitetet, Polyteknisk Lærestalt m. v. — *forøget Pensionsanciennitet* uden Krav om Efterbetaling af Pensionsbidrag. De paagældende vilde ellers være blevet stillet ringere end Tjenestemænd, hvis Anciennitet er søgt forhøjet inden 1934, da Anciennitetsforhøjelse ved særlig Bevilling blev betinget af Efterbetaling af Pensionsbidrag for det Aaremaal, hvormed Ancienniteten forøges. Finansministeren gjorde imidlertid opmærksom paa, at den tilstaaede Fritagelse var af overgangsmæssig Karakter, og at Anciennitetsforholdet fremtidig burde ordnes umiddelbart efter den paagældendes Ansættelse som Statstjenestemand. Der vil da ifølge Tjenestemandslovens § 55 kun i særlige Tilfælde, navnlig hvis vedkommende med Ansættelse i en Statstjenestemandsstilling for Øje har gennemgaaet en særlig langvarig Uddannelse af videnskabelig eller teknisk Art eller er antaget i Statstjenesten paa Grund af ganske særlige Kvalifikationer, være Adgang til at fritage for Efterbetaling af Pensionsbidrag. § 55 er dog ændret derhen, at Kravet om mindst 10 Aars forudgaaende Tjeneste og om, at Tjenestemanden skulde være fyldt 65 Aar, er udeladt.

10. I Lighed med Bestemmelser paa tidligere Normeringslove er den særlige Pensionsforhøjelse for *Statsbanetjenestemænd*, som efter Styrelsens Opfordring søger Afsked mellem det 65. og det 70. Aar, forlænget for 1937—38. Angaaende Spørgsmaalet om *Aldersgrænsen for Statsbanernes Tjenestemænd* oplystes det i Bemærkningerne til Lovforslaget, at det er Tanken at fortsætte med Afgang ved 65 Aars Alder indtil Udgangen af December 1937, derefter i de følgende 2 Kalenderaar at hæve Afgangsalderen til 66 Aar og i 1940 og 1941 til 67 Aar. I Mellemtiden vil Spørgsmaalet om en eventuel Ændring af Bestemmelserne om *Aldersgrænse for Statstjenestemandene i Almindelighed* blive gjort til Genstand for nærmere Undersøgelse og Overvejelse.

Den aarlige *Merudgift* som Følge af de i Loven foretagne Ændringer blev anslaaet til ca. 700 000 Kr.

Under Sagens Behandling i *Folketinget* stillede Finansministeren med Tilslutning af *hele Udvalget* en Del Ændringsforslag, bl. a. om Forøgelse af Antallet af Pakmesterformænd og Overpakmestre, om ændret Opgørelse af Arbejdstiden til

Lønansættelse for Landpostbude (se ovfr. under 2) og om Personaleforholdene ved Statens Kontrol med Guld- og Sølvarbejder (se under Nr. 6). Udvalget stillede desuden et af Finansministeren tiltraadt Ændringsforslag om en Tilføjelse til nogle Bestemmelser angaaende Pensionsordningen, naar en Statstjenestemand har beklædt Stillingen som *folkevalgt Borgmester* (se Lovens § 3, Nr. 486); herefter kan den samlede Pension fra Stat og Kommune i intet Tilfælde overstige de i Tjenestemandslovens §§ 54, Stk. 8, og 65, Stk. 2, fastsatte Maksimumsbeløb.

Udvalgets Flertal tog de af Finansministeren givne Oplysninger om *Aldersgrænsen* for Tjenestemænd ved Statsbanerne og for Statstjenestemænd i Almindelighed til Efterretning (Nr. 10 ovfr.). Et Mindretal, bestaaende af Venstre og Konservative, udtalte, at en særlig Aldersgrænse for Statsbanernes Personale ikke bør opretholdes; i Henhold til Finansministerens Udtalelse vilde man afvente Forslag om Afløsning af den bestaaende Særordning.

I Samraad med Finansministeren drøftede Udvalget forskellige Ønsker om forbedrede Avancementsforhold, saaledes om Oprettelse af et større Antal Kontorfuldmægtig- og Kontorassistentstillinger i Arbejdsdirektoratet, Direktoratet for Sygekassevæsenet og Invalideforsikringsretten, om Forøgelse af Antallet af Undermaskinmestre ved Statsbanerne, der oprykkes til 1. Grad, og om en Forøgelse af Antallet af Dommerfuldmægtige af 1. Grad. Disse Ønsker mente Udvalget *ikke* at kunne opfylde. Derimod imødekom man en Henvendelse fra Jernbaneforeningen om at lade Opnormeringen af de Stillinger inden for Statsbanernes Søfartspersonale, hvis Besættelse kunde ske uden at foregribe den ved Masnedø-Overfartens Nedlæggelse nødvendige Regulering af Personaleforholdene, foregaa paa et tidligere Tidspunkt end foreslaaet.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt i begge Ting.

10. Lov om overordentlig Indkomstskat til Staten. (Finansminister *H. P. Hansen*). [A. Sp. 5797. — C. Sp. 1739, 2099 og 2487].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{31}{3}$ (F. Sp. 5107). 1. Beh. $\frac{6}{4}$ (F. Sp. 5241). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Retoft, Hartvig Frisch, H. P. Hansen [Præstø A.], Hauberg, J. P. Jensen, M. F. Mortensen, M. K. Sørensen [Formand], Hassing-Jørgensen, Nøhr [Sekretær], Clausager, Jensen-Broby, Knud

Kristensen, Korsgaard, Kristen Amby og Victor Larsen). Betænkning (B. Sp. 2221) afgivet $15/4$. (Ordfører: Retoft). 2. Beh. $20/4$ (F. Sp. 6152). 3. Beh. $21/4$ (F. Sp. 6198). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $27/4$ (L. Sp. 2213). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (V. Buhl [Formand], P. Christensen, Johs. Clausen, Ingeborg Hansen, Jensen-Stevns, Korsgaard, N. K. Kristensen, Lange, Offersen, Ch. Petersen, Rasmussen Flemløse, Stein, Stumph, Martin Sørensen [Peterslund] [Sekretær] og Thomsen). Betænkning (B. Sp. 3001) afgivet $5/5$. (Ordfører: Thomsen). 2. Beh. $5/5$ (L. Sp. 2473). 3. Beh. $5/5$ (L. Sp. 2484). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 3085) afgivet $5/5$. Eneste Beh. $5/5$ (F. Sp. 7111). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 126).

Hensigten med denne Lov er at skaffe Dækning for et af forskellige Love flydende Udgiftsbeløb paa ca. 24 Mill. Kr. I sin Forelæggelsestale nævnte *Finansministeren* følgende ekstraordinære Udgiftsposter: 5,6 Mill. Kr. til Amtsskatternes Nedsættelse, ca. 5 Mill. Kr. til Gældssaneringslovens Administration, endvidere 3,5 Mill. Kr. til Grundforbedringsarbejder, 11,3 Mill. Kr. til Kornordningen, 2 Mill. Kr. til Indkøb af Saasæd, 6 Mill. Kr. til Rentetilskud og 1,4 Mill. Kr. til Fiskere, i alt 34,8 Mill. Kr. Fremdeles nævnte Ministeren Udgifter til Uddeling af Svinekød og Fordeling af Oksekød paa henholdsvis 2 og 1 Mill. Kr. og Tilskud til Arbejdsløshedskasserne paa 3 Mill. Kr. og føjede hertil, at der maatte paaregnes en Udgift til Tjenestemændenes Reguleringstillæg og Udgifter vedrørende Normeringsloven paa i alt ca. 7 Mill. Kr. samt Udgifter vedrørende Militærordningen paa 6 à 7 Mill. Kr. Summen af disse Udgiftsposter blev ca. 55 Mill. Kr. Heraf skulde 4,5 Mill. Kr. afholdes af Driftsindtægterne i 1936—37 og ca. 14 Mill. Kr. af de ordinære Indtægter paa Finansloven for 1937—38. Desuden vilde Udgifterne ved Amtsskatte-nedsættelsen, Gældssaneringslovens Administration og Tilskud til Fordeling af Svinekød, tilsammen ca. 13 Mill. Kr., blive dækket ved Forhøjelse af den *ordinære* Indkomstskat. Tilbage blev da af de 55 Mill. Kr. et udækket Beløb paa ca. 24 Mill. Kr.

I Lighed med det i Samlingen 1934—35 fremsatte Lovforslag om overordentlig Indkomstskat til Staten (Aarbogen Side 350) og det i sidste Samling fremsatte Forslag med samme Titel (Aarbogen 1935—36, Side 126) indeholder nærværende Lov, der gælder Skatteaaret 1937—38, 2 Hoved-

afsnit, et om en Merindkomstskat og et om Tillæg til den ordinære Indkomstskat, og de to Skatter skal *udfylde hinanden* saaledes, at en Skatteyder, hvem der er paalignet baade Merindkomstskat og Tillægsskat, kun skal betale den af disse, der udgør *det højeste Beløb*. (§§ 1 og 10).

Merindkomstskat.

Denne Skat paalignes Personer, Selskaber og Foreninger efter tilsvarende Regler, som gjaldt for Merindkomstbeskatningen i Krigsaarene, dog at Skattepligten for *Personers* Vedkommende kun omfatter Skatteydere, der for Skatteaaret 1937—38 ansættes til en skattepligtig *Indkomst* af *mindst 8 000 Kr.*, og hvis *Merindtægt* udgør *mindst 5 000 Kr.* Som *Sammenligningsaar* benyttes Skatteaarene 1933—34, 1934—35 og 1935—36, saaledes at Merindtægten udgør det Beløb, hvormed den skattepligtige Indkomst*) for Skatteaaret 1937—38 overstiger Gennemsnittet af den skattepligtige Indkomst for de 3 nævnte Sammenligningsaar. (§ 2, jfr. § 5 og § 7 i Slutningen).

De benyttede Skatteskalaer svarer i en lempeligere Form i det store og hele til de Skalaer, der gjaldt efter Lov Nr. 662 af 21. December 1918 om overordentlig Indkomstskat til Staten.

Ifølge § 3 udredes den *Personer* paahvilende Skat af Merindtægten med de i omstaaende Fortegnelse opførte Procenter i de forskellige Indkomstgrupper:

*) Herved forstaas den Indkomst, hvortil vedkommende i Henhold til Loven af 10. April 1922 endeligt er blevet ansat uden Hensyntagen til de i nævnte Lovs § 8 omhandlede Fradrag og Nedsættelser og de Nedsættelser, der maatte være indrømmet i Henhold til samme Lovs § 23, næstsidste Stykke. (§ 6).

Merindtægt:	Skattepligtig Indkomst											
	8— 10000 Kr.	10— 15000 Kr.	15— 20000 Kr.	20— 30000 Kr.	30— 40000 Kr.	40— 50000 Kr.	50— 60000 Kr.	60— 70000 Kr.	70— 80000 Kr.	80— 90000 Kr.	90— 100000 Kr.	100000 Kr. og derover
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
5— 10 000 Kr..	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10— 15 000 —.	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—
15— 20 000 —.	—	—	3	3	4	—	—	—	—	—	—	—
20— 30 000 —.	—	—	—	4	5	5	—	—	—	—	—	—
30— 40 000 —.	—	—	—	—	6	6	6	7	—	—	—	—
40— 50 000 —.	—	—	—	—	—	7	7	8	8	9	10	11
50— 60 000 —.	—	—	—	—	—	—	8	9	9	10	11	12
60— 70 000 —.	—	—	—	—	—	—	—	10	10	11	12	13
70— 80 000 —.	—	—	—	—	—	—	—	—	11	12	13	14
80— 90 000 —.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	14	15
90—100 000 —.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	16

samt 17 pCt. for Merindtægter paa 100 000—200 000 Kr., stigende med 1 pCt. for hvert Hundredtusind Kroner indtil 26 pCt. for Merindtægter paa 1 Mill. Kr. og derover.

For her hjemmehørende Selskaber og Foreninger med en indbetalt Aktie- eller Andelskapital af 50 000 Kr. eller derover indtræder Skattepligten efter Lovens § 4, naar den skattepligtige Indkomst udgør mindst 15 pCt. af den indbetalte Aktie- eller Andelskapital, og denne Indkomst, beregnet som Procent af Kapitalen, overstiger Gennemsnittet af de tilsvarende Procenter for de ovennævnte 3 Sammenligningsaar*). Skatten udredes paa følgende Maade:

Naar den skattepligtige Indkomst udgør:

15— 20 pCt. af Kapitalen med	16 pCt. af Merindtægten.
20— 30 — — — — —	18 — — — — —
30— 40 — — — — —	20 — — — — —
40— 50 — — — — —	22 — — — — —
50— 75 — — — — —	25 — — — — —
75—100 — — — — —	30 — — — — —
mindst 100 — — — — —	35 — — — — —

Her hjemmehørende Selskaber og Foreninger med en mindre Kapital end 50 000 Kr. og udenlandske Selskaber beskattes efter de for Personer gældende Regler, men, naar Beskatning finder Sted, dog mindst med 6 pCt. af Merindtægten.

§ 5 indeholder nogle Særregler for Tilfælde, hvor det almindelige Beregningsgrundlag ikke er til Stede. Hvis saaledes den paagældende skattepligtige (Person eller Selskab) kun har været medtaget ved Skatteansættelsen for to af Sammenligningsaarene 1933—34, 1934—35 og 1935—36, beregnes Merindtægten i Forhold til Gennemsnittet af Indtægten i disse to Aar, og har Ansættelse alene fundet Sted for et af Aarene, lægges Indkomsten for dette Aar til Grund ved Beregningen. — Her hjemmehørende Selskaber og Foreninger, der er ansat til Skat for Skatteaaret 1937—38, men ikke har været medtaget ved Ansættelsen for noget af de 3

*) Hvis Aktie- eller Andelskapitalen er forøget efter Udløbet af Aaret 1934, beregnes Indkomstprocenten for 1937—38 og den Procent, der er bestemmende for Skatteprocentens Størrelse, efter Kapitalen forinden Udvidelsen. Hvis der ved Udvidelsen er tilført Selskabet eller Foreningen ny Kapital, fradrages dog 5 pCt. aarlig af dennes effektive Beløb i Merindtægten, forinden denne beregnes.

Sammenligningsaar, og hvis skattepligtige Indkomst for 1937—38 udgør mindst 15 pCt. af den indbetalte Kapital, svarer Skatten af det Beløb, hvormed Indkomsten overstiger 5 pCt. af Kapitalen. Skatten udredes med 12 pCt., stigende med 1 pCt. for hver 10 pCt. eller Del deraf, hvormed Indkomsten overstiger 20 pCt. af Kapitalen, dog kan Skatten ikke overstige 35 pCt. — *Personer* (samt udenlandske Selskaber og Selskaber uden indbetalt Kapital), som *ikke* har været medtaget ved Ansættelsen *for noget af de 3 Sammenligningsaar*, paalignes der alene *Tillægsskat* efter nedenævnte Regler.

§ 7 handler om Merindkomstskattens eventuelle *Bortfald* eller *Nedsættelse* og om Tilladelse til, naar Merindtægten overvejende skyldes Indtægt ved Skibsfart mellem udenlandske Havne, at benytte et *særligt Sammenligningsgrundlag*:

Skatten *bortfalder* eller *nedsættes* forholdsvis, saafremt den skattepligtige indgiver Ansøgning derom og over for Finansministeren paa en efter dennes Skøn fyldestgørende Maade godtgør, at hans Merindtægt i Henhold til denne Lov helt eller delvis skyldes *Livrente, Gave, Lotterigevinst, Ophør af Aftægtsydelse, Indtægt af Livs- eller Ulykkesforsikringssummer eller af Arv*, som er tilfaldet den paagældende efter 1. Januar 1935; for Arvs Vedkommende gælder denne Bestemmelse dog ikke ud over 4 pCt. af Arvebeløbet. Hvis der er paalignet den skattepligtige *Tillægsskat*, kan *Nedsættelse* ikke finde Sted til et lavere Beløb end det, der er paalignet som *Tillægsskat*.

Endvidere kan Skatten *bortfalde* eller *nedsættes* forholdsvis, saafremt et her hjemmehørende Selskab over for Finansministeren paa en efter dennes Skøn fyldestgørende Maade godtgør, at Merindtægten helt eller delvis skyldes Udbytte, som er tilfaldet Selskabet som Aktionær eller Andelshaver i et eller flere her hjemmehørende Selskaber, og at dette Udbytte allerede *har været medtaget ved Ansættelse til Merindkomstskat*. Skattens *Nedsættelse* kan dog i saadant Tilfælde kun udgøre det Beløb, som af det udbyttegivende Selskab er svaret eller skal svares i Merindkomstskat af det omhandlede Udbytte, og kan i hvert Fald ikke finde Sted til et lavere Beløb end det, der er paalignet som *Tillægsskat*.

Endelig kan *Finansministeren*, naar et her hjemmehørende Selskab indgiver Ansøgning derom og over for Finansministeren paa en efter dennes Skøn fyldestgørende Maade godtgør, at *den væsentligste Del af Selskabets Merindtægt skyldes Indtægt ved Skibsfart mellem udenlandske Havne, tillade*, at Selskabets Merindkomstskat beregnes paa Grundlag af Gennemsnittet af Indkomsterne for Skatteaarene 1934—35, 1935—36 og 1936—37.

Tillægsskat.

Lovens andet Hovedafsnit (§§ 8 og 9) indeholder Bestemmelser om en Tillægsskat for Skatteaaret 1937—38 paa Personer, Dødsboer og Selskaber.

For *Personers og Dødsboers* Vedkommende beskattes kun Indkomster over 8 000 Kr., og man anvender ved Beskatningen en lignende *Rateskala* som efter Loven af 10. April 1922. Hvor den skattepligtige Indtægt ikke overstiger 10 000 Kr., svares 0 Kr. af 8 000 Kr., 1 pCt. af Resten. I øvrigt indeholder Skalaen følgende Satser:

10 000— 15 000 Kr.:	20 Kr. af	10 000 Kr.	2 pCt. af	Resten.
15 000— 20 000 —	120 — -	15 000 —	3 — -	—
20 000— 30 000 —	270 — -	20 000 —	4 — -	—
30 000— 50 000 —	670 — -	30 000 —	5 — -	—
50 000—100 000 —	1 670 — -	50 000 —	6 — -	—
100 000 Kr. og derover	4 670 — -	100 000 —	7 — -	—

Samme Skala benyttes ved Beskatningen af *udenlandske* Selskaber, Foreninger og Dødsboer og af her hjemmehørende Selskaber m. v. uden indbetalt Kapital, dog med den *Ændring*, at Skatten, hvor den for Personer vilde blive 0 eller under 1 pCt., skal svares med 1 pCt.

Ogsaa ved Beskatningen af *her hjemmehørende Selskaber* og Foreninger med indbetalt Aktie- eller Andelskapital følger Loven lignende Regler, som gælder for den ordinære Indkomstskat, saaledes at Skatteprocenten retter sig efter Indkomstens procentvise Forhold til Aktiekapitalen. Skalaen er:

Indkomst over	5 pCt.	men ikke over	10 pCt.		4 pCt.
—	— 10	—	—	—	— 15
—	— 15	—	—	—	— 20
—	— 20	—	—	—	— 50

Udgør Indkomsten over 50 pCt., svares 7 pCt. af den Del, der ikke overstiger 50 pCt., 10 pCt. af Resten.

Skatten beregnes i øvrigt efter Reglerne i Loven af 10. April 1922, saaledes at Nedsættelse i den beregnede Skat af Hensyn til Henlæggelser til Reservefonds og af Hensyn til Virksomhed i Udlandet vil kunne finde Sted.

Den overordentlige Indkomstskat *forfalder* til Betaling af *Selskaber*, Foreninger og Dødsboer under eet for hele Skatteaaret den 1. September 1937, af *Personer* den 1. September 1937 og den 1. Februar 1938, hver Gang med Halvdelen af den for Skatteaaret paalignede Skat.

Optrævning, Inddrivning og Indbetaling i Statskassen sker i Overensstemmelse med Reglerne for Indkomst- og Formueskatten, dog at Skatten indbetales af Kommunalbestyrelserne i Statskassen senest henholdsvis den 30. Oktober 1937 og den 31. Marts 1938.

Det samlede *Udbytte* af Loven er anslaaet til ca. 25 Mill. Kr., hvoraf Halvdelen falder paa Personer, Halvdelen paa Selskaber og Foreninger.

Lovforslaget undergik under Rigsdagsbehandlingen enkelte *Ændringer*. I *Folketinget* indskrænkedes Tillægsskatten for Selskabers Vedkommende til den Del af Indkomsten, der overstiger 5 pCt. (i Stedet for 4 pCt.) af den indbetalte Kapital, og en Bestemmelse om, at det i Indkomst- og Formueskatte-lovens § 8, 4de sidste Stykke, hjemlede skattefri Fradrag af 5 pCt. af den indbetalte Aktiekapital m. v. ved Tillægsskattens Beregning kun skulde sættes til 4 pCt., blev udeladt. En tilsvarende Forhøjelse fra 4 til 5 pCt. blev foretaget i § 5 og ligeledes i § 4 (se Noten til denne Paragraf). Disse Ændringer blev foreslaaet af Finansministeren med Tilslutning af Udvalgets Flertal (Socialdemokrater og Radikale), og de vedtoges enstemmigt. — I *Landstinget* tilføjedes sidste Stykke af § 7 (om Tilladelse til ved Beregningen af Merindkomstskatten for Selskaber, hvis Merindtægt for den væsentligste Del skyldes Indtægt ved Skibsfart mellem udenlandske Havne, at medtage Indkomsten for 1936—37 i Stedet for Indkomsten for 1933—34). Foreslaaet af Regeringspartiernes Udvalgsmedlemmer og tiltraadt af de Konservative, som haabede derved i nogen Grad at afbøde Uretfærdigheden ved at udskrive en Merindkomstskat med Sammenligningsgrundlag i en Kriseperiodes daarlige Regnskabsresultater; vedtaget uden Afstemning.

Medens *Regeringspartierne* indstillede Lovforslaget til Vedtagelse med de nye nævnte Ændringer, kunde hverken

Venstre eller Det konservative Folkeparti medvirke til Forslagets Gennemførelse.

Venstre-Mindretallet i Folketingets Udvalg var velvilligt indstillet over for en Merindkomstskat af en saadan Karakter, at den nogenlunde kunde »ramme de Indtægter, der i Kraft af Statsbegunstigelse (Valutacentralen) er steget stærkt sammenlignet med Normalindtægter«; en saadan Skat vilde nemlig bidrage til at udjævne den ulige Indtjening, selv om det kun kunde ske i alt for ringe Udstrækning og ikke med samme Virkning for alle. Venstre vilde heller ikke vige tilbage for en ekstraordinær Beskatning af større Merindkomster og Indtægter, for saa vidt Skatteprovenuet skulde bruges enten til Nedsættelse af andre Skatter, »der tynger alt for haardt paa den Del af Erhvervslivet, der har lidt stærkt under Selvforsynings- og Afspærringspolitikken«, eller paa anden Maade til Støtte for det nævnte Erhvervsliv. Da Skatteprovenuet imidlertid skulde tjene til Dækning af Udgifterne ved en Række Love, »i det væsentlige Understøttelses- og Tilskudslove til tilfældig valgte Kredse og Personer«, Love, hvoraf en Del var gennemført mod Venstres Stemmer eller uden dets Medvirkning, kunde Partiet ikke medvirke til Dækningslovens Gennemførelse, men vilde overlade til Regeringspartierne at gennemføre den paa eget Ansvar.

Mindretallet havde sine Tvivl om, at de foreslaaede Sammenligningsaar var rigtigt valgt, men stillede ifølge sit principielle Standpunkt ikke Ændringsforslag.

I *Landstinget* foreslog *Venstre sammen med de Konservative* at give § 7 en Tilføjelse, der gik ud paa at gøre det til Pligt at meddele de skattepligtige saavel *Merindkomstansættelsen som Grundlaget derfor*, at give de skattepligtige *Adgang til Paaklage*, og at aabne Adgang til *Nedsættelse eller Bortfald* af Merindkomstskatten i Tilfælde, hvor særlige Omstændigheder maatte være Grund til *unormalt lave Indkomstansættelser i Sammenligningsaarene*. Mindretallet ansaa denne Ændring for en absolut Nødvendighed, om ganske urimelige og uretfærdige Beskatninger i nogen Maade skulde undgaas, og Mindretallet beklagede meget, at Flertallet ikke havde kunnet tiltræde Ændringsforslaget, da Merindkomstskattens Princip herefter i adskillige Tilfælde vilde faa et Præg af Ubillighed, som kunde have været undgaaet. — Ændringsforslaget forkastedes med 38 Stemmer mod 37.

Det konservative Mindretal indstillede Lovforslaget til Forkastelse. Mindretallet hævdede i Folketingsudvalgets Betænkning, at Regeringen burde have *administreret* saaledes, at det ikke havde været nødvendigt at udskrive nye Skatter, eftersom Statsindtægterne i de sidste 4—5 Aar delvis paa

Grund af en Højkonjunktur for væsentligere Dele af det danske Erhvervsliv og deraf følgende store Skatteindtægter gennem den direkte Skat, delvis paa Grund af nye indirekte Skatter var vokset med ca. 100 Millioner pr. Aar. Desuden anførte Mindretallet, at der trods de nye Skatter ikke blev tilvejebragt et *Forsvarsberedskab*, som efter Mindretallets Mening var blot nogenlunde tilfredsstillende, og at Samfundet — trods Statens stærkt forøgede Indtægter — var meget langt fra at være i *erhvervsmæssig Ligevægt*, idet Landbrugs-erhvervet stadig havde meget slette Kaar i Forhold til andre Erhverv.

Under saadanne Forhold at belaste Samfundet med meget store Skattebeløb ansaa Mindretallet for meget betænkeligt, idet der ikke kunde ses bort fra Muligheden af, at den Højkonjunktur, som visse betydelige Erhvervsgrupper nu nød godt af, vilde ophøre, hvilket maatte betyde, at Skatteindtægterne svigtede væsentligt samtidig med, at der blev forøget Arbejdsløshed.

Med Hensyn til *Enkeltheder* i Lovforslaget fremsatte Mindretallet en Række Indvendinger:

1. Efter Mindretallets Mening burde Merindkomstskatten saa vidt muligt kun ramme Indtægter, som er *skabt paa Grund af Statsmagtens Monopolisering* af Virksomheder. Mindretallet fandt det derfor urigtigt, at *udenlandsk Fortjeneste*, som for Aktieselskaber paa Grund af, at det her drejer sig om Dobbeltbeskatning, er skattefri, ikke fik en tilsvarende Behandling, naar det drejer sig om Merindkomstbeskatning, som naar det drejer sig om Tillægsskat, og det ikke mindst under Hensyn til det danske Samfunds store Interesse i, at saadanne Virksomheder udbygges, saa der herigennem skaffes udenlandsk Valuta til Supplering af den Valuta, som skaffes gennem andre Eksportvirksomheder. — Ud fra samme Synspunkt fandt Mindretallet det betænkeligt at angive *3 bestemte Sammenligningsaar*. Mindretallet vilde have fundet det ønskeligt, om Skatteyderne inden for f. Eks. Tiden 1925-26—1935-36 blev frit stillede med Hensyn til Valg af *3 sammenhængende Aar* som angivende Skatteydernes normale Indkomst.

2. Mindretallet ansaa det for principielt urigtigt, at *Tillægsskatten* ikke blev lignet efter Skatteevne, men efter en *vilkaarlig valgt Indtægtsgrænse*.

3. Mindretallet fandt det endvidere betænkeligt paa et *Tidspunkt*, hvor f. Eks. Aktieselskaber havde aflagt Regnskab og fordelt den i det forløbne Aar indvundne Fortjeneste, at komme med Krav om nye meget store Skatteudgifter, navnlig hvor det drejer sig om Merindkomstskat, et Forhold,

der gjorde *forsvarlige Dispositioner* fra Selskabsledelsernes Side *umulige*.

4. Endelig saa Mindretallet en Urimelighed i, at eventuel *Forøgelse af Aktiekapital*, hvis Forøgelsen havde fundet Sted efter et vist Tidspunkt, skulde *behandles anderledes* end anden Aktiekapital.

Angaaende de af det konservative Mindretal i *Landstinget* tiltraadte Ændringsforslag henvises til, hvad der foran er bemærket om de under Rigsdagsbehandlingen foretagne Ændringer og om en af Venstre i Landstinget foreslaaet Ændring.

Det frie Folkeparti saa i Forslaget om en Merindkomstbeskatning et fuldgyldigt Bevis paa en forfejlet Politik og en knusende Dom over den urimelige Fordeling af Indtjeningsmulighederne i Danmark. I Haab om, at Efterslægten heraf vilde lære at undgaa saa skæbnesvangre Fcjltagelser, som nu havde gjort en Merindkomstskat paakrævet, kunde Partiet imidlertid yde Lovforslaget Støtte.

Ved 2. Behandling i Folketinget stillede Det frie Folkeparti 3 Ændringsforslag. Det ene gik ud paa at sidestille *Tantième-indtægter* med Merindtægter. Det andet gav de Skatteydere, som i Sammenligningsaarene havde drevet *Landbrug*, Ret til at faa *Sammenligningsindtægterne forhøjet* med et Beløb, udgørende Forskellen mellem den af Landøkonomisk Driftsbureau for hvert af de paagældende Aar fastsatte Forrentningsprocent og 5 pCt. (normal Forrentning). Det tredje Ændringsforslag *fortsatte Progressionen for Tillægsskatten* paa Personer, idet der af Beløb over 100 000 Kr. skulde svares 8 pCt., hvorefter Procenten skulde forhøjes med 1 for hver 50 000 Kr.s Stigning i Indtægten. — Ændringsforslagene forkastedes med 64 à 66 Stemmer mod 4 (23 à 24 stemte hverken for eller imod), men Partiet mente desuagtet at kunne stemme for Lovforslaget som et Forslag, der virkede i den rigtige Retning.

Retsforbundet fandt det rimeligt, at Finansministeren søgte at indkassere en lille Del af de store Indtægter, som Lovgivningsmagten gav forholdsvis faa Mennesker Lejlighed til at tjene ved at lave kunstigt høje Priser i Ly af den Beskyttelses- og Monopolpolitik, som Regeringen havde skabt. Partiet vilde dog overlade Regeringen alene Ansvaret baade for den førte Monopolpolitik og for Skatteforslaget og undlade at stemme.

Det kommunistiske Parti betragtede Lovforslagets Fremsettelse som »en af de faa Begivenheder, der markerer det

skiftede Landstingsflertal, og haabede, at Forslaget vilde være en Indledning til den nye Finanspolitik, som Landstingsvalget skulde have skabt Forudsætninger for.

Ved 3. Behandling i *Folketinget* stod Stemmerne 76 (Regeringspartierne, Det frie Folkeparti og Kommunisterne) mod 20 (Det konservative Folkeparti). 23 Medlemmer (Venstre og Retsforbundet) stemte hverken for eller imod.

Landstinget vedtog Lovforslaget med 38 Stemmer mod 15 (Konservative); Venstre undlod at stemme.

I Folketingsudvalgets Erklæring erkendte Udvalgets Mindretal (Venstre og Konservative), at den i Landstinget foretagne Ændring var en Forbedring, men dette kunde dog ikke forandre Mindretallets Stilling til Lovforslaget. Den endelige Vedtagelse skete derefter med 74 Stemmer mod 10 (20 stemte hverken for eller imod).

11. Lov om Ændring i Lov om Beskatning til Staten af faste Ejendomme. (Finansminister *H. P. Hansen*). [A. Sp. 5773. — C. Sp. 1233 og 1287].

FremSAT i *Landstinget* $\frac{12}{3}$ (L. Sp. 1331). 1. Beh. $\frac{16}{3}$ (L. Sp. 1357). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov om en fælleskommunal Udligningsfond (se Side 286). Betænkning (B. Sp. 1561) afgivet $\frac{19}{3}$. (Ordfører: V. Buhl). 2. Beh. $\frac{1}{4}$ (L. Sp. 1628). 3. Beh. $\frac{2}{4}$ (L. Sp. 1645). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $\frac{7}{4}$ (F. Sp. 5300). 2. Beh. $\frac{8}{4}$ (F. Sp. 5343). 3. Beh. $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5574). *Loven stadfæstet 14. April 1937.* (Lov-Tid. Nr. 102).

Denne Lov staar i Forbindelse med Loven om en fælleskommunal Udligningsfond, der forudsætter Ændringer i Lov Nr. 352 af 7. August 1922 om Beskatning til Staten af faste Ejendomme gaaende ud paa, at den fælleskommunale Grundskyld og Ejendomsskyld opkræves sammen med Grundskyld og Ejendomsskyld til Staten og efter Opkrævningen afgives til Udligningsfonden.

•Det bestemmes nu i en ændret Affattelse af nævnte Lovs §§ 5 og 6, at der til Staten opkræves i *Grundskyld* 6 pro mille, hvoraf de 4,4 pro mille afgives til Udligningsfonden (for Skovejendomme dog kun henholdsvis 4,5 og 3,3 pro mille),

og i *Ejendomsskyld* 4,5 pro mille, hvoraf de 3,3 pro mille afgives til Udligningsfonden. Grundskyld og Ejendomsskyld *til Staten* er ved disse Sætses *forhøjet* med 0,1 pro mille, fra 1,5 til 1,6 pro mille og fra 1,1 til 1,2 pro mille.

Endvidere er det i Overensstemmelse med en tilsvarende Regel i Loven om kommunale Ejendomsskatter bestemt, at der ud over Fradraget paa 10 000 Kr. i det Beløb, hvormed Vurderingssummen til Ejendomsskyld overstiger Ejendommens Grundværdi, efter den skattepligtiges Begæring skal *fradrages 2 000 Kr. for hver Beboelseslejlighed*, som en Ejendom indeholder ud over een. Dette Fradrag faar altsaa Virkning baade for den fælleskommunale Ejendomsskyld og for Statsejendomsskylden.

Saadant Fradrag for Beboelseslejligheder har ikke tidligere været givet ved Statsejendomsskyldens Beregning. Nedgangen i Provenuet af Statsejendomsskylden som Følge heraf opvejes af de ovennævnte Forhøjelser af Promillerne af den Staten tilfaldende Grundskyld og Ejendomsskyld.

Endelig gaar en Ændring af 1922-Lovens § 8 ud paa, at Ejendomme, der nu helt eller delvis er fritaget for kommunale Ejendomsskatter, efter Finansministerens nærmere Bestemmelse ogsaa skal kunne *fritages* helt eller delvis for den fælleskommunale Ejendomsskyld.

Loven traadte i Kraft *1. Juli 1937*. Der vil herefter første Gang blive opkrævet fælleskommunal Grundskyld og Ejendomsskyld i Oktober Termin 1937, idet Opkrævningen i Oktober Termin angaar Skatten for andet Halvaar af Kalendareraaret.

Sagen blev behandlet sammen med den fælleskommunale Udligning (Nr. 47), og Partiernes Stilling blev bestemt ved deres Stilling til Hovedforslaget. Lovforslaget vedtoges i Landstinget med 39 Stemmer mod 32, i Folketinget med 61 Stemmer mod 28.

12. Lov om Forlængelse af Lov Nr. 173 af 16. Maj 1933 om midlertidig Afgift af Arv. (Finansminister H. P. Hansen). [A. Sp. 5421. — C. Sp. 421 og 439].

Fremsat i *Folketinget* $2\frac{1}{2}$ (F. Sp. 4253). 1. Beh. $\frac{2}{3}$ (F. Sp. 4396). 2. Beh. $\frac{4}{3}$ (F. Sp. 4500). 3. Beh. $\frac{11}{3}$ (F. Sp.

4601). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{12}{3}$ (L. Sp. 1351). 2. Beh. $\frac{17}{3}$ (L. Sp. 1410). 3. Beh. $\frac{17}{3}$ (L. Sp. 1444). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 78).

Som et Led i et Komplex af Skatter med det Formaal at skaffe Dækning for en Del af Underskuddet paa Finansloven for 1933—34 og den af forskellige Kriselove forarsagede Udgiftsforøgelse gennemførtes ved Lov Nr. 173 af 16. Maj 1933 (Aarvog 1932—33, Side 151) en *50 pCt.s Forhøjelse af Afgiften paa Arv, som tilfalder andre end Ægtefælle og Afkom eller Adoptivbørn*. Gyldigheden af denne Lov, der udløb den 31. Oktober 1936, blev ved Lov Nr. 114 af 7. April 1936 forlænget til 31. Marts 1937 og er nu yderligere forlænget til *30. Juni 1938*, det Tidspunkt, da de øvrige midlertidige Afgiftslove ophører at gælde.

Agiften er for Finansaaret 1936—37 budgetteret med 2,6 Mill. Kr.

I sin Forelæggelsestale henviste *Finansministeren* til, at da de øvrige midlertidige Afgiftslove gælder til 1. Juli 1938, syntes det rimeligt at forlænge denne Lovs Virketid i samme Tidsrum, saa at samtlige Love kunde optages til Drøftelse i den nedsatte Skattekommission. — *De Konservative*, der var imod den oprindelige Lov og i sidste Samling stemte imod dens Forlængelse, gik nu ogsaa imod en yderligere Forlængelse, og samme Standpunkt indtog *Venstre*, der i Fjor gav Tilslutning til at bevare Loven i Finansaaret 1936—37. Fra begge Sider pegedes der paa, at Lovens oprindelige Formaal ikke længer var til Stede, og man kunde ikke i Skattekommissionens Nedsættelse finde tilstrækkelig Grund til Lovens Fornyelse, som *Venstre* heller ikke fandt afgørende begrundet ved de finansielle Forhold.

Lovforslaget vedtoges i Folketinget med 57 Stemmer mod 26, i Landstinget med 38 Stemmer mod 32.

13. Lov om Ændringer i Lov Nr. 77 af 31. Marts 1926 om Statens Regnskabsvæsen og Revision. (Finansminister *H. P. Hansen*). [A. Sp. 5485. — C. Sp. 1461 og 1925].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{2}{3}$ (F. Sp. 4343). 1. Beh. $\frac{10}{3}$ (F. Sp. 4556). Henvist til samme Udvalg som Forslag til

Lov om Underretsdommeres og Politimestres Ansvar for deres Personale (se Side 606). Betænkning (B. Sp. 1835) afgivet $\frac{8}{4}$. (Ordfører: Sneum). 2. Beh. $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5618). 3. Beh. $\frac{14}{4}$ (F. Sp. 5791). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{21}{4}$ (L. Sp. 2083). 2. Beh. $\frac{27}{4}$ (L. Sp. 2176). 3. Beh. $\frac{29}{4}$ (L. Sp. 2256). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 129).

Hovedændringen i Regnskabsloven af 31. Marts 1926 staar i Forbindelse med den samtidig gennemførte Lov om Underretsdommeres og Politimestres Ansvar for deres Personale (se Nr. 100) og gaar ud paa en Begrænsning af Kassebetjentenes Ansvar for deres Personales Handlinger i Tjenesten. Ifølge Regnskabslovens § 34, der i det væsentlige stemte med § 30 i Kasseforordningen af 8. Juli 1840, var en Kassebetjent over for Statskassen ansvarlig for, hvad de af ham selv antagne Fuldmægtige og Kontorbetjente foretog sig i hans Embedssager, saaledes at han maatte tilsvare, hvad Tab og Skade derved forvoldtes. Denne Regel, der stod i naturlig Forbindelse med tidligere Tidens Embedsvilkaar og Lønningsmaade, har ikke længer rimeligt Grundlag, efter at Sportellønninger for Statens Kassebetjente i alt væsentligt er afløst af faste Lønninger, og da Kassebetjentene som Regel kun har ringe Indflydelse med Hensyn til Antagelse og Lønning af Medhjælpere. Kassebetjentenes Ansvar for deres Personales Handlinger i Tjenesten begrænses derfor nu til Tilfælde, hvor der er udvist *Forsømmelighed* fra Kassebetjentenes Side, idet det hedder i den nye Lovs § 3 (om en Nyaffattelse af Regnskabslovens § 34):

»Kassebetjentene er ansvarlige for det Tab, der i Tjenestens Udførelse forvoldes af deres Fuldmægtige og øvrige Kontorpersonale, for saa vidt de har udvist Forsømmelighed ved Personalets Antagelse, ved Tilrettelægningen af dets Arbejde eller ved Tilsynet med dets Udførelse.«

Der er samtidig foretaget et Par andre Ændringer i Regnskabsloven af 1926. Den ene gaar ud paa at *ophæve* den særlige Regel i Lovens § 31, Stk. 1, Pkt. 2, om, at *Postvæsenets Tilstaaelse for Modtagelse af et Beløb kan tjene Kassebetjenten som Kvittering*. Denne Regel har i Praksis vist sig at kunne medføre videregaaende Konsekvenser end tilsigtet,

ligesom Forholdet undertiden kan medføre en særlig Risiko for, at samme Beløb føres til Udgift 2 Gange. — Den anden Ændring indeholder en Tilføjelse til Lovens § 36, Stk. 3, Pkt. 1, hvorved der af Hensyn til Kasseeftersynenes Effektivitet hjemles Adgang til *under Undersøgelsen at inddrage Beholdninger, der er betroet Kassebetjenten uden for Tjenesten.* Den paagældende Bestemmelse har nu som Helhed følgende Ordlyd:

»Kassebetjentene skal forevise de Personer, der foretager Kasseeftersyn, deres Værdibeholdninger og alle de Embedsbøger og Dokumenter, der maatte blive forlangt, samt i øvrigt meddele alle de Oplysninger, der maatte blive dem afkrævet, herunder Redegørelse angaaende Kasseforretninger, som Kassebetjentene maatte have paataget sig uden for Tjenesten, idet de paagældende Beholdninger, Bøger m. v. da kan kræves forevist.«

Lovforslaget, der var udarbejdet efter Forhandling med Hovedrevisoraterne og tiltraadt af Statsregnskabsraadet, gennemførtes uændret og enstemmigt i begge Ting. Ved 1. Behandling i Landstinget ytrede *C. J. F. Sien* dog nogen Betænkelighed ved de Konsekvenser, som Udvidelsen af Kasseeftersynets Beføjelse til under Undersøgelsen at inddrage Beholdninger, der er betroet Kassebetjenten uden for Tjenesten, vil kunne medføre.

14. Lov om Ændringer i og Tilføjelser til Lov Nr. 98 af 31. Marts 1931 om Statens Tjenestemænd. (Hæren). (Finansminister *H. P. Hansen*). [A. Sp. 3949. — C. Sp. 1857 og 2065].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{4}{2}$ (F. Sp. 3067). 1. Beh. $\frac{12}{2}$ (F. Sp. 3670). Henvist til Lønningsudvalget (se Side 26). Betænkning (B. Sp. 2617) afgivet $\frac{22}{4}$. (Ordfører: N. P. Nielsen). 2. Beh. $\frac{28}{4}$ (F. Sp. 6368). 3. Beh. $\frac{29}{4}$ (F. Sp. 6468). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{4}{5}$ (L. Sp. 2356). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2472). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2484). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 127).

Loven *slutter sig til den nye Lov om Hærens Ordning* og indeholder i en Nyaffattelse af Tjenestemandslovens Afdeling 29 de Ændringer, der er en Følge af den for Hærens Vedkommende paaregnede Forøgelse af Befalingsmændenes Antal (se Nr. 110, A. I.). Desuden er indarbejdet nogle mindre betydende Ændringer, der blev optaget i Normeringsloven for 1937—38.

Inddelingen i *Lønklasser* er i det væsentlige uforandret. Af de enkelte Omplaceringer, der har fundet Sted, kan nævnes, at der er oprettet en ny Lønningsklasse for de ved Hærens tekniske Korps ansatte *Vaabeningeniører* og ligeledes en ny Lønningsklasse for den ved Hærloven indførte nye Stilling som *Intendant*.

Lønningsmaaden for *Sergenter* er ændret derhen, at en Del af Lønnen udbetales som Orlovspenge ved de paagældendes Hjemsendelse.

For Befalingsmænd i *Forstærkningen* er sket enkelte mindre Forbedringer af Lønningsforholdene.

Folketingets Lønningsudvalg overvejede forskellige Henvendelser om Ændringer i Lønsatserne, saaledes Ønsker om Forhøjelse af Begyndelseslønnen for *Kaptajner* fra 5 160 Kr. til 6 000 Kr. og Forhøjelse af Slutlønnen for *Officeranter* fra 2 820 Kr. til 2 970 Kr.

Finansministeren fraraadede imidlertid at imødekomme disse Ønsker, dels paa Grund af den dermed forbundne betydelige Merudgift, dels fordi Spørgsmaalene hørte sammen med Overvejelser af mere almindelige Ændringer i Tjenestemandslovens Regler, og Lønningsudvalget sluttede sig til Ministerens Synspunkter. Ligeledes var Udvalget enig med Ministeren om ikke at imødekomme en Anmodning om Oprykning af 2 Stillinger som *Feltingeniører* fra 3. til 2. Lønningsklasse og en Henstilling om Forhøjelse af Slutlønnen for *Felthaandværkere* fra 3 600 til 3 900 Kr.

Endelig modtog Udvalget en Ansøgning om Forbedring af Lønvilkaarene for *Hærens Musikere*, og denne Ansøgning mente Finansministeren at kunne anbefale. I Forening med Ministeren stillede Udvalget derefter et *Ændringsforslag*, hvorved der sker en Sammendragning af Lønklasserne for Musikere af 1., 2. og 3. Grad, saaledes at Begyndelseslønnen forhøjes fra 1 200 til 1 320 Kr. og Slutlønnen for den sammendragne Gruppe fastsættes til 2 670 Kr.

Desuden tiltraadte Udvalget en Del Ændringsforslag af redaktionel Karakter.

Med de nævnte Ændringer vedtoges Lovforslaget i Folketinget enstemmigt med 104 Stemmer, i Landstinget enstemmigt med 53 Stemmer (Venstre undlod at stemme).

15. Lov om Ændringer i og Tilføjelser til Lov Nr. 98 af 31. Marts 1931 om Statens Tjenestemænd. (Søværnet). (Finansminister *H. P. Hansen*). [A. Sp. 3975. — C. Sp. 1881 og 2065].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{4}{2}$ (F. Sp. 3067). 1. Beh. $\frac{12}{2}$ (F. Sp. 3670). Henvist til Lønningsudvalget (se Side 26). Betænkning (B. Sp. 2625) afgivet $\frac{22}{4}$. (Ordfører: N. P. Nielsen). 2. Beh. $\frac{28}{4}$ (F. Sp. 6370). 3. Beh. $\frac{29}{4}$ (F. Sp. 6468). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{4}{5}$ (L. Sp. 2357, jfr. 2356). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2473). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2484). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 128).

Denne Lov slutter sig til den nye Lov om Søværnets Ordning og indeholder i en Nyaffattelse af Tjenestemandslovens Afdeling 30 de Ændringer, der er en Følge af den for Søværnets Vedkommende paaregnede Forøgelse af det faste Personel (se Nr. 111 B. I.). Man har samtidig taget Hensyn til saadanne enkelte Forhold, som indhøstede Erfaringer har vist det ønskeligt at faa rettet.

De i Loven opførte Tjenestemandstillinger er med faa Undtagelser henført til *Lønklasser*, der er i Overensstemmelse med de for tilsvarende Stillinger hidtil fastsatte Lønninger, og *Normeringstallene* svarer til det Behov, der er en Følge af Søværnsloven, saavel med Hensyn til militært som civilt Personel.

Folketingets Udvalg stillede efter Anmodning af Finansministeren en Del *Ændringsforslag*. Nogle af disse tog Sigte paa en Forbedring af Avancementsforholdene for Kvartermestre, andre stod i Forbindelse med Ændringsforslag til Søværnsloven, hvorved Stillinger som Overfyrbødere, Fyrbødere og Minemekanikere, der var forudsat nedlagt og erstattet af Kvartermester-, Underkvartermester- og Mathstillinger, blev opretholdt som Tjenestemandstillinger.

Derimod kunde Ministeren og Udvalget ikke imødekomme en Række Anmodninger om Lønforbedring fra Organisationen af Radio- og Materielmestre, fra de ved Søværnets Flyver-

væsen tjenstgørende radiouddannede Flyvermekanikere og fra Søværnets Minemekanikere.

I den ændrede Skikkelse vedtoges Lovforslaget i Folketinget enstemmigt med 113 Stemmer, i Landstinget enstemmigt med 53 Stemmer (Venstre undlod at stemme).

16. Lov om Ændring i Lov Nr. 98 af 31. Marts 1931 om Statens Tjenestemænd. (Reguleringstillæg). (Finansminister *H. P. Hansen*). [A. Sp. 5791. — C. Sp. 1281 og 1469].

Fremsat i *Folketinget* $1^{9}/_{3}$ (F. Sp. 4966). 1. Beh. $31^{1}/_{3}$ (F. Sp. 5109). Henvist til Lønningsudvalget (se Side 26). Betænkning (B. Sp. 1661) afgivet $2^{1}/_{4}$. (Ordfører: N. P. Nielsen). 2. Beh. $6^{1}/_{4}$ (F. Sp. 5240). 3. Beh. $8^{1}/_{4}$ (F. Sp. 5341). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $9^{1}/_{4}$ (L. Sp. 1813). 2. Beh. $13^{1}/_{4}$ (L. Sp. 1818). 3. Beh. $14^{1}/_{4}$ (L. Sp. 1881). *Loven stadfæstet 19. April 1937.* (Lov-Tid. Nr. 106).

Efter de i Tjenestemandslovens Kapitel 5 givne Regler om Reguleringstillæg er der ikke Hjemmel til Forhøjelse af dette Tillæg, saa længe Udgiftstallet ligger mellem 2 427 og 2 842 Kr., medens en Forhøjelse ellers indtræder, saa snart Udgiftstallet stiger med 104 Kr.

Det i Januar 1937 beregnede Udgiftstal beløb sig til 2 710 Kr. og vilde saaledes, saafremt der ikke var fastsat det nævnte særlig vide Interval, have medført en *Stigning paa 2 Trin* for hver af Reguleringstillæggets Satser. Under disse Forhold rejste de 4 Centralorganisationer af Tjenestemænd Krav om, at Reglerne for Ydelse af Reguleringstillæg maatte blive ændret saaledes, at Tjenestemændene fik en til det nuværende Udgiftstal svarende Forhøjelse af Tillægget. Regeringen fandt det under Hensyn til den i det sidste Aar tiltagende Prisstigning rigtigt i nogen Grad at imødekomme det rejste Krav, men mente dog af finansielle Hensyn at maatte begrænse Forhøjelsen til kun at omfatte *een Portion* af Reguleringstillægget, dog saaledes at Satsen (og Procenten) for Tjenestemænd og Pensionister med under 1 800 Kr. i aarligt Grundbeløb fik en lidt større Forhøjelse. Dette Forslag fik de 4 Centralorganisationers Tilslutning.

I Overensstemmelse hermed bestemmer Loven, der førtes uændret gennem Rigsdagen, at det i Tjenestemandslovens

§ 91, Stk. 1, hjemlede *Reguleringsstillæg* i Finansaaret 1937—38 skal beregnes med følgende Beløb:

Aarlig Lønning	Aarlige Beløb
Under 1 500 Kr.....	39 pCt.
1 500— 1 799 Kr.....	624 Kr.
1 800— 2 999 —	660 —
3 000— 4 499 —	696 —
4 500— 5 999 —	756 —
6 000— 7 499 —	804 —
7 500— 8 999 —	864 —
9 000—10 499 —	936 —
10 500 Kr. og derover.....	1 020 —

Det tilføjes, at det i Tjenestemandslovens § 92, Stk. 3, hjemlede *Honorartillæg* (for Tiden 12 pCt.), der bl. a. angaar Rigsdagssmedlemmers Vederlag, forbliver uforandret.

Loven antages at ville medføre en *Merudgift* paa ca. 6½ Mill. Kr. til Tjenestemænd (herunder Folkeskolens og Folkekirkens Tjenestemænd), Pensionister m. fl. Den angaar, som nævnt, kun Finansaaret 1937—38. Der var Enighed mellem Finansministeren og Tjenestemændene om, at Spørgsmaalet om Reguleringsstillægget næste Aar maatte tages op til fornyet Overvejelse paa det da foreliggende Grundlag.

Lovforslaget blev anbefalet af Ordførerne for *Regeringspartierne* og fik desuden Støtte af *de Konservative*, som under Hensyn til den i det danske Samfund stedfundne Lønudvikling og Prisudvikling fandt det rimeligt og naturligt at gennemføre den foreslaaede Forbedring af Tjenestemændenes Lønvilkaar. Derimod kunde *Venstre* ikke stemme for Lovforslaget; man fandt det i og for sig naturligt, at der under den af Regeringens Valutapolitik og Toldpolitik foraarsagede Fordyrelse af Produktionen og Forhøjelse af Varepriserne opstod Krav om Lønstigning, men en Lønforhøjelse for Statens Tjenestemænd vilde formentlig medføre Lønforhøjelser i langt videre Kredse og resultere i en ny Prisstigning med forhøjede Varepriser, som saa atter vilde afføde nye Lønkrav; Venstre betragtede derfor Forslaget som en Videreførelse af en fejlet Politik og vilde undlade at stemme. — *Det frie Folkeparti* havde den Opfattelse, at der af Finansministeren og Regeringen var vist alt for stor Eftergivenhed over for Tjenestemandsgesandtsorganisationerne; man burde have ladet Organisa-

tionerne forstaa, at de i en Tid, hvor 150 000 Arbejdere var uden Beskæftigelse, og hvor Tusinder af Landbohjem kæmpede med de største økonomiske Vanskeligheder, simpelt hen ikke kunde være bekendt at rejse nye Lønkrav. Partiet vilde derfor af al Magt modarbejde Lovforslaget. — Paa den anden Side mente *Kommunisterne*, at Tjenestemændene var moralsk berettigede til ikke blot at faa 2 Portioner, men ogsaa Godtgørelse for »det, de siden 1931 er blevet snydt for«, og Aksel Larsen og Alfred Jensen stillede ved 2. Behandling Ændringsforslag om en ikke-tidsbegrænset Nyaffattelse af § 91, Stk. 2. Dette gik i Hovedtræk ud paa, at Reguleringstillægget for hver paaibegyndt Stigning af Udgiftstallet med 100 Kr. over 2 530 Kr. skulde forhøjes med en Portion (Procentsatsen for Lønninger under 1 500 Kr. med 10 pCt.), og at Tillægget for Tjenestemænd med Lønninger paa mindst 7 500 Kr. skulde vedblive at være det for Udgiftstal 2 427—2 842 fastsatte, indtil Udgiftstallet oversteg 2 930, derefter forøges med 1 Portion og saa atter med 1 Portion for hver yderligere paaibegyndt Stigning af Udgiftstallet med 200 Kr. over 2 930 Kr. Desuden bestemtes, at enhver Tjenestemand, hvis samlede Løn ikke oversteg og siden 1. Juli 1931 ikke havde overstegt 4 500 Kr. aarlig, havde Krav paa *Efterbetaling* af de Beløb, der siden 1. Juli 1931 vilde have tilkommet ham, dersom Intervallet mellem Udgiftstallene 2 427 og 2 842 Kr. havde været opdelt i 4 Intervaller af den normale Størrelse paa 104 Kr. — Ændringsforslaget forkastedes med 83 Stemmer mod 2.

Ved de endelige Afstemninger vedtoges Lovforslaget i *Folketinget* med 74 Stemmer mod 4 (26 Medlemmer stemte hverken for eller imod), i *Landstinget* enstemmigt med 51 Stemmer (Venstre undlod at stemme).

17. Lov om Ændringer i Lov Nr. 299 af 26. November 1931 om Statsanstalten for Livsforsikring. (Finansminister *H. P. Hansen*). [A. Sp. 2495. — C. Sp. 43 og 81].

Fremsat i *Landstinget* $\frac{4}{11}$ (L. Sp. 86). 1. Beh. $\frac{7}{11}$ (L. Sp. 94). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (V. Buhl [Formand], Bækgaard, P. Christensen, Grove, Jepsen Christensen, M. C. Jensen, H. P. Johansen, Jørgen Møller, Olaf Nielsen, Ch. Petersen, Rytter, Stein, Stumph, C. J. F. Sven

og Veistrup [Sekretær]). Betænkning (B. Sp. 87) afgivet $10/12$. (Ordfører: H. P. Johansen). 2. Beh. $11/12$ (L. Sp. 301). 3. Beh. $11/12$ (L. Sp. 304). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $15/12$ (F. Sp. 2074). 2. Beh. $16/12$ (F. Sp. 2112). 3. Beh. $16/12$ (F. Sp. 2122). *Loven stadfæstet 22. December 1936*. (Lov-Tid. Nr. 269).

De foretagne Ændringer i Loven om Statsanstalten for Livsforsikring skyldes hovedsagelig Ønsket om paa enkelte Punkter at ophæve en forsikringsmæssig ugunstig Særstilling for Kvinder og paa disse Punkter gennemføre den siden 1926 bestaaende principielle *Ligestilling af Forsikringsvilkårene for Mænd og Kvinder*. Desuden indeholder Loven nogle Ændringer paa Omraader, hvor det enten af rent *praktiske Grunde* eller som Følge af *den stedfundne Udvikling* har vist sig ønskeligt at ændre de hidtidige Regler.

1. Fra 1. Januar 1926 indførte Statsanstalten nye Livsforsikringstariffer, ifølge hvilke baade Præmierne og de »Forsikringstal«, hvorefter Bonus beregnes, skulde være ens for Mænd og Kvinder. Efter den Tid har Tegningen af Livsforsikring for Kvinder taget et betydeligt Opsving, og det er gaaet ind i den almindelige Bevidsthed, at Kvinder skal være livsforsikrede paa samme Vilkaar som Mænd. Under disse Forhold er der opstaaet en ugunstig Særstilling for den i øvrigt faatallige Bestand af *Kvinder, der har tegnet Livsforsikring før 1. Januar 1926*, idet Forsikringstillene i de ældre Tariffer, der var forskellige for Mænd og Kvinder, er fastsat saaledes, at Kvinder faar betydelig mindre Bonus end Mænd. Herpaa er der nu raadet Bod ved en Tilføjelse til Lovens § 43, der tager Sigte paa en saadan Regulering af Forsikringstillene ved Bonusberegningen for de paagældende Forsikringer, at *den virkelige Præmie*, nemlig aarlig Præmie med Fradrag af aarlig Bonus, bliver *ens for Mænd og Kvinder*.

2. Overlevelsesserter kom ikke ind under Tarifændringen i 1926, og *Overlevelsesserter med kvindelig Forsorger* har derfor været stillet lige saa uheldigt med Hensyn til Bonus som Livsforsikringer tegnet af Kvinder før 1. Januar 1926 (se foran). Det er nu ved en ændret Affattelse af § 43, Punkt c,

bestemt, at Forsikringstallene skal undergaa en tilsvarende Regulering.

3. *Tidspunktet for Forsikringsaftalens Bortfald* i Tilfælde af manglende Præmiebetaling er for Forsikringer med maanedlig eller kvartaarlig Præmiebetaling lovfæstet til *4 Maaneder efter Forfaldsdag*. (§ 20).

4. Da Regelen om, at *Tillægspræmie for søfarende* først bortfaldt ved den forsikredes fyldte 25. Aar, har virket meget strengt over for Forsikringer, tegnede for Børn og ganske unge Mennesker, er denne Særregel for søfarende i Lovens § 24, Punkt 1, *ophævet*. Ogsaa Punkt 3 i denne Paragraf er undergaaet en Ændring, hovedsagelig af Hensyn til, at den hidtidige Bestemmelse ikke skønnedes at yde Statsanstalten tilstrækkelig Beskyttelse mod visse Fareforøgelser ved *Flyvning*, f. Eks. Sportsflyvning, Svæveflyvning eller under Uddannelse til Flyver.

5. Den Bonus, der *uden for de ordinære femaarige Bonus-terminer* forfalder ved Dødsfald, Udtrædelse eller Forsikringstidens Ophør, har hidtil været beregnet med en konstant *Bonusfaktor* paa 9 pCt. Fremtidig skal i disse Tilfælde benyttes den Bonusfaktor, der var gældende ved den sidste ordinære Bonusudbetaling. (§ 48).

6. Bestemmelsen i Lovens § 28 om Statsanstaltens Ansvar i Tilfælde af den forsikredes *Selv mord* har hidtil haft følgende Affattelse: »Har den, paa hvis Liv Forsikringen er tegnet, berøvet sig Livet paa et Tidspunkt, hvor Forsikringen ikke har været i Kraft uafbrudt mindst de sidste 2 Aar, er Statsanstalten fri for Ansvar, medmindre det maa anses godtgjort, at Forsikringen er tegnet eller paa ny sat i Kraft uden Tanke paa Selvmordet, og at dette vilde være begaaet, selv om Forsikringen ikke havde foreligget.« De sidstnævnte Forbehold (Ordene »medmindre . . . foreligget«) er nu slettet, saa at der som Betingelse for Ansvarets Indtræden kun stilles, at Forsikringen har været i Kraft mindst de sidste 2 Aar.

Den hidtidige Formulering har faktisk i næsten alle Tilfælde af Selvmord ført til Forsikringssummens Udbetaling, og Statsanstalten har ønsket paa dette Omraade at følge samme Regel som den, de private danske Livsforsikringselskaber med en enkelt Undtagelse benytter.

7. Angaaende Følgerne af *svigagtige og urigtige Oplysninger* har Lovens § 17 hidtil kun indeholdt en Henvisning til de almindelige Bestemmelser i Forsikringsaftaleloven. Ikke mindst paa Grund af de Erfaringer, man har indhøstet i de senere Aar særlig ved Tegning af Forsikringer uden Lægeundersøgelse, der har taget et stort Opsving, har Statsanstalten imidlertid ønsket en Skærpelse af Reglerne paa dette Omraade, og det bestemmes nu, at hvis der er handlet *svigagtigt*, bortfalder ikke alene Forsikringsaftalen, men ogsaa den paagældendes Krav paa Tilbagekøbsværdien; hvis der som Følge af *urigtige Oplysninger* er opnaaet gunstigere Forsikringsvilkaar, end Forsikringstageren vilde have opnaaet paa Grundlag af de rigtige Oplysninger, kan der ske *Nedsættelse med indtil en Femtedel* af den formindskede Forsikringssum, for hvilken et Selskab hæfter ifølge Forsikringsaftalelovens § 6, Stk. 2, Pkt. 1, og ved Beregning af Tilbagekøbsværdien kan Statsanstalten søge *Dækning for den Ekstrarisiko*, den har løbet, inden Oplysningens Urigtighed konstateredes.

Nyaffattelsen af § 17 skete i *Landstinget*, hvor Finansministeren med Tilslutning af Udvalget stillede Ændringsforslag herom.

I øvrigt foretoges kun den Ændring, at den gældende Bestemmelse om en *3 Maaneders Frist*, før Strafrente kan kræves for forsinket Præmiebetaling, blev opretholdt, medens den i Regeringsforslaget var foreslaaet udeladt.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt i begge Ting.

18. Lov om Grundforbedring. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2441. — C. Sp. 305 og 331].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 30). 1. Beh. $\frac{5}{11}$ (F. Sp. 957). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Carl Petersen, Christen Andersen, Hinrichsen, Jensen [Lillering] [Formand], Levinsen, M. K. Sørensen, Sørensen [Sejlfjord], Rasmussen [Gylling] [Sekretær], Aage Fogh, Nørskov, Svend Nielsen, Edvard Sørensen, Grønning, Viggo Hansen og Carlsen-Skiødt). Betænkning (B. Sp. 591) afgivet $\frac{3}{2}$. (Ordfører: Carl

Petersen). 2. Beh. $1\frac{1}{2}$ (F. Sp. 3406). 3. Beh. $1\frac{1}{2}$ (F. Sp. 3564). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $1\frac{1}{2}$ (L. Sp. 1043). 2. Beh. $2\frac{1}{4}$ (L. Sp. 1063). 3. Beh. $2\frac{1}{2}$ (L. Sp. 1074). *Loven stadfæstet 26. Februar 1937*. (Lov-Tid. Nr. 33). Traadt i Kraft straks.

Grundforbedringsloven af 31. Marts 1933 med Tillæg af 22. December 1934 og 21. December 1935 har hvilet paa følgende 3 *Hovedprincipper*: billige *Statslaan* til Gennemførelse af Grundforbedringsarbejder i Landbruget, *Fortrinsstilling* for disse Laan fremfor andre Prioriteter i Ejendomme og direkte *Statstilskud* til det paagældende Arbejde, naar der blev anvendt arbejdsløse til Arbejdets Udførelse. I Løbet af de 3—4 Aar, der er forløbet siden Vedtagelsen af den første af disse Love, er der anvendt i alt 35 Mill. Kr. som Laan og Tilskud.

Under Forhandlingerne om den sidste Forhøjelse af Bevillingen var Folketingets Udvalg og Landbrugsministeren enige om, at man maatte søge gennemført en mere *varig* Lovgivning paa dette Omraade, ved at der blev givet *private* Laan til Grundforbedringsarbejder en tilsvarende *Fortrinsstilling* som de hidtidige Statslaan, og dette Princip er knæsat i nærværende Lov. Ved Siden deraf opretholdes Reglerne om *Tilskud* med nogen Udvidelse af Omraadet (Vejarbejder i Forbindelse med Grundforbedring).

Efter Indstilling af Folketingsudvalgets Flertal (Udvalget undtagen Svend Nielsen) foretoges en Del Ændringer i og Tilføjelser til Regeringens Forslag. I nedenstaaende Redegørelse for Lovens Indhold, hvor Vægten er lagt paa at fremhæve *Afviselserne* fra den hidtil bestaaende Ordning, er de under Rigsdagsarbejdet skete Ændringer nævnt ved Om-talen af de enkelte Paragraffer.

Lovens § 1 fastslaar det nys nævnte Princip om *Fortrinsret* som for kommunale Skatter for private Laan, der ydes til Grundforbedring af Ager og Eng. Hertil knyttes i § 2 af Hensyn til efterstaaende Panthavere den Betingelse, at Arbejdet efter det paagældende Grundforbedringsudvalgs Skøn vil medføre en *Værdiforøgelse*, der *væsentlig overstiger* de med Grundforbedringen forbundne Udgifter, og en *Afkastningsevne*, som muliggør de foreskrevne *Afdrags rettidige Erlægelse*.

Som Følge af Laanenes forandrede Karakter er der ikke mere anført nogen Rentesats i Loven. Derimod fastsættes *Afdragsvilkaarene* saaledes i § 1, Stk. 2: Laanene er *afdragsfri* i 3 Aar og afdrages derefter med $\frac{1}{20}$ halvvaarlig i 10 Aar.

Laan til *Kalkning* skal dog afdrages med $\frac{1}{14}$ halvaarlig i 7 Aar regnet fra Laanets *Stiftelse*.

Kravet om Grundforbedringsarbejdets *Afkastningserne* blev indsat i Folketinget efter Forslag af Udvalgets Flertal (Udvalget undtagen Svend Nielsen). Her indsattes ligeledes Regelen om en bestemt *Afdragsfriheds-Periode* paa 3 Aar*), (hidtil 5 Aar), medens det oprindelige Forslag kun aabnede Adgang til, hvor Omstændighederne maatte tale derfor, med Grundforbedringsudvalgets Samtykke at indrømme Afdragsfrihed i indtil 5 Aar. Ogsaa den kortere Afdragstid for Laan til *Kalkning* blev foreskrevet efter Ændringsforslag af Flertallet.

§ 3 tilsiger *Stempelfrihed* for Pantebreve om Grundforbedringslaan og for Transporter paa Laanesummen samt *Gebyrfrihed* for Tinglysning og Aflysning. Ifølge § 5 kan forfaldne Renter og Afdrag inddrives ved *Udpantning*.

Paa Initiativ af det ovennævnte Udvalgsflertal optoges en ny § 4, hvorefter der til Dækning af Udgifter til Arbejdsløn og Materialer med den tilsynsførendes Godkendelse kan *udbetales forskudsvis* indtil $\frac{2}{3}$ af Laanesummen, naar Pantebrev er behørigt tinglyst. Den tilsynsførende er ansvarlig for, at der inden hver Forskudsudbetaling er udført Arbejde for et større Beløb end Forskuddet, og at Arbejdet er forsvarligt udført efter den godkendte Plan.

Grundforbedringsudvalgene (§ 6) har hidtil bestaaet af 5 Medlemmer: 2 valgt af Landbrugsministeren (Formanden og en sagkyndig), 2 Repræsentanter for Landbrugerne og 1 Repræsentant for Arbejderne. Medlemstallet er nu forøget til 6, og det sjette Medlem skal *repræsentere Kreditorerne* (Kreditforeninger, Hypotekforeninger, Banker og Sparekasser m. v.).

Om *Tilsynet* med Grundforbedringsarbejdets forsvarlige Udførelse efter den godkendte Plan**) bestemmes det i § 8, at dette skal føres *paa Laantagerens Bekostning* af en *af Grundforbedringsudvalget udnævnt sagkyndig*, der er ansvarlig

*) Dette Tidsrum ansaas for fuldt ud tilstrækkeligt til, at Driftsudbyttets Stigning kan være indtraadt.

**) Planer og Overslag skal være udarbejdet af Personer, som er *autoriseret* i Henhold til § 31 i Lov om Vands Afledning og Afbenyttelse af 28. Maj 1880, eller som af Ministeriet anerkendes som sagkyndige.

over for Laantageren, dennes Pantekreditorer i Ejendommen, Grundforbedringsudvalget og Ministeriet for Landbrug og Fiskeri. De tilsynsførende og Grundforbedringsudvalgenes Medlemmer maa *ikke* være *økonomisk interesserede* i Arbejdets Udførelse eller Materialeleverance eller staa i Tjenesteforhold til Entreprenøren eller Leverandøren af Materialer.

I den gamle Lov hed det, at Udvalgene skulde *sikre Tilsyn* med Arbejdets Udførelse. Regeringsforslaget henlagde Tilsynet til den, der planlægger Arbejdet, men ved Ændringsforslag af Folketingsudvalgets Flertal fik Tilsynsbestemmelsen foranstaaende Affattelse.

Reglerne (i § 9) om Laan til *Fællesarbejder*, bestaaende i Afvanding, Vanding, Mergling og Kalkning, samt om Nedsættelse af *Afvandingskommissioner* svarer i det store og hele til de hidtil gældende. Afdragsbetingelserne er dog affattet som i § 1.

§ 10. Som nævnt i de indledende Bemærkninger oprettholder Loven Bestemmelserne om *Tilskud* af Staten til Grundforbedringsarbejder, hvortil der antages *arbejdsløse*, som oppebærer Understøttelse af Arbejdsløshedskasser eller af det offentlige. Tilskuddet udgør $\frac{1}{3}$ af *Arbejdslønnen*. Ligeledes kan der ydes et Tilskud paa $\frac{1}{3}$ af *Udgifterne til Indkøb af Drænvor*.

Der er nu sat den *Grænse* for Tilskuddets Størrelse, at det ikke uden Samtykke af Folketingets Finansudvalg kan overstige 30 000 Kr.

Lønvilkaarene er de samme som hidtil: der ydes den Betaling, som i Henhold til Overenskomst mellem Arbejdsgivere og Arbejdere maatte være fastsat for tilsvarende Arbejde; hvor saadan Overenskomst ikke foreligger, vederlægges Arbejdet efter Overenskomst mellem de paagældende Arbejdsgivere og Arbejdere.

For at give Grundforbedringsudvalgene Mulighed for i højere Grad end hidtil at kunne følge Sagerne Gang blev der efter Indstilling af Folketingsudvalgets Flertal foretaget nogle Ændringer med Hensyn til *Forretningsgangen*. Andragender om Tilskud skal indsendes til vedkommende Grundforbedringsudvalg, som indhenter Erklæring fra Kommunalbestyrelsen om, hvorvidt Grundforbedringsarbejdet falder

ind under Loven, og om vedkommende Jordbrugers Mulighed for at beskæftige arbejdsløse ved det paagældende Arbejde, og derefter sender Andragendet til Ministeriet med Indstilling om, hvorvidt Tilskud bør bevilges. — Ved Arbejdets Slutning skal Opgørelsen indsendes til Udvalget, der videresender den til Ministeriet.

En betydningsfuld *Udvidelse af Tilskudsreglerne* er sket ved, at der ogsaa kan ydes Tilskud til *Anlæg og Hovedstandsættelse af private Veje*, naar Vejarbejdet efter Ministerens Skøn er et naturligt *Led i Grundforbedringen* af tilstødende Jorder, og vedkommende Kommune forpligter sig til efter Vejarbejdets Afslutning at optage Vejen som offentlig. (Saadant Tilskud kan dog ikke ydes til Vejarbejder, hvortil Tilskud ydes af Midlerne til særlige Vejarbejder).

Sidstnævnte Bestemmelse blev indsat i Folketinget efter Henstilling fra de sønderjyske Marskegne.

Ifølge § 12 kan der i Finansaarene 1936—37 og 1937—38 anvendes i alt 4 *Mill. Kr. til Tilskud* og Administrationsudgifter. Derpaa fastsættes Beløbet ved Finansloven eller ved særlig Lov.

Endelig skal nævnes § 11, som hjemler *Kreditforeningerne* Adgang til at yde de i Loven omhandlede Grundforbedringslaan ved *Serielaan* med statutmæssigt Ansvar og saadanne Afdrag, som tilfredsstillor Lovens Fordringer (se § 1, Stk. 2).

Paragraffen, der imødekommer et af Kreditforeningernes staaende Fællesudvalg fremsat Ønske, blev indsat i Folketinget.

Der blev i *Folketingets Udvalg* fremsat Ønsker om at *beholde den hidtidige Form for Laan* til Grundforbedring, ligesom et stort Antal Deputationer, der havde Foretræde for Udvalget, fremsatte samme Ønske.

Udvalget rettede i den Anledning en Forespørgsel til *Nationalbanken*, som i sit Svar udtalte, at Banken vilde være villig til ved *Belaaning* at støtte mindre Banker, som paa Grund af disse Udlaan maatte have Trang til saadan Støtte. Udvalget gik dernæst ud fra, at Handelsministeriet vilde give *Dispensation fra Sparekasseloven*, saa at Sparekasserne ogsaa kan søge Belaaning i Nationalbanken for at tilfredsstille Kravet om Sparekasselaan til Grundforbedring. Da yderligere *Kreditforeningernes* staaende Fællesudvalg over for

Ministeriet havde udtalt Ønske om at faa Lov til at yde Laan til Grundforbedring, regnede Udvalgets Flertal (Udvalget undtagen Svend Nielsen) med, at der skulde være den bedst mulige Sikkerhed for, at *Finansieringen* af disse Laan kan gennemføres paa tilfredsstillende Maade.

De af Udvalgsflertallet stillede *Ændringsforslag*, der vedtoges enstemmigt eller uden Afstemning, er omtalt i det foregaaende. Her skal derfor blot nævnes, at de hovedsagelig tog Sigte paa at fastsætte en *bestemt Afdragsfrihed* for Laan til Drænings- og Kultiveringsarbejder, at muliggøre *forskudsvis Udbetaling* af Laanet, at skærpe Grundforbedringsudvalgenes Ansvar med Hensyn til *Tilsynets Udførelse*, at give Udvalgene bedre Mulighed for at følge Sagernes Gang, at inddrage *Hovedistandsøttelse af Veje*, der er Led i et Grundforbedringsarbejde, under Lovens *Tilskudsregler* og at hjemle *Kreditsforeningerne* Adgang til at yde *Serielaan*.

Et *Mindretal*, bestaaende af *Venstres* Medlemmer, ønskede at fastslaa, at *Laantageren*, for hvem Arbejdet udføres, maa betragtes som Arbejdsgiveren, og at det derfor er mellem ham og Arbejderne, Aftalen om Arbejdsbetingelserne maa træffes i de Egne af Landet, hvor Landmændene ikke er organiserede i Arbejdsgiverforeninger. *Ændringsforslaget* forkastedes med 67 Stemmer mod 19.

Et andet *Mindretal*, *Svend Nielsen* (V.), beklagede meget, at det ikke havde været muligt at opnaa Enighed om at stille Midler til Raadighed i Henhold til den *hidtil gældende Grundforbedringslov*, saaledes som adskillige Deputationer havde ønsket. Det foreliggende Forslag syntes paa næsten alle Omraader at byde Landmændene ringere Vilkaar end den gamle Lov, og *Mindretallet* anførte i saa Henseende, at *Rentefrihed* for Laanet i 2 Aar var udgaaet, at den afdragsfri Tid var formindsket med 2 Aar, og at den laantagende Landmand efter Forslaget selv skulde betale Tilsynsarbejdet. *Mindretallet* fandt det ogsaa meget uheldigt at *monopolisere* Planlægning af Grundforbedringsarbejdet for en begrænset Kreds, bestaaende af Landinspektører og visse andre, som Landbrugsministeriet maatte give Autorisation, ligesom det efter *Mindretallets* Opfattelse var ganske upaakrævet at *forøge Amtsgrundforbedringsudvalgene* med en Repræsentant for Pengeinstitutterne og derved yderligere forøge Administrationsudgifterne. — Da *Mindretallet* ikke inden for Udvalget havde kunnet opnaa tilstrækkelig Støtte for sine Synspunkter, stillede det ikke *Ændringsforslag*.

Det frie Folkeparti foreslog at *videreføre* den hidtil tilfredsstillende Lovgivning paa dette Omraade og at erstatte

Lovforslagets Bestemmelser med en Lov, der gav Grundforbedringsloven af 31. Marts 1933 med senere Ændringer Gyldighed *indtil videre*, saaledes at der kunde anvendes indtil 10 Mill. Kr. *aarlig* i Henhold til denne Lov.

Forslaget var motiveret med, at Regeringsforslaget vilde stille Laantagerne under ulige Vilkaar (hidtil Statslaan, nu Privatlaan), at det vilde blive vanskeligt at skaffe private Laan, hvoraf fulgte, at der blev sat mindre Arbejde i Gang, og at det maatte være Statens Opgave at skaffe de nødvendige Midler, da Loven i det væsentlige er en Beskæftigelseslov. Ændringsforslaget forkastedes med 80 Stemmer mod 5.

Retsforbundet beklagede, at man, selv om man nu var gaaet ind for et godt Princip, søgte det gennemført paa en omstændelig og bekostelig Maade, og Partiet kunde derfor ikke give Lovforslaget sin Tilslutning.

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget enstemmigt med 79 Stemmer. 4 Medlemmer stemte hverken for eller imod.

Landstinget gennemførte Forslaget i Folketingets Affattelse uden Ændringer og enstemmigt med 50 Stemmer.

19. Lov om Ændring i Lov Nr. 14 af 25. Januar 1936 om Fortrinsret i Høsten for Aaret 1936 for Gæld, der stiftes af Ejere og Brugere af Landbrugsejendomme til Anskaffelse af Saasæd, Frø og Kunstgødning. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2983. — C. Sp. 9 og 21].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{25}{11}$ (F. Sp. 1406). 1. Beh. $\frac{25}{11}$ (F. Sp. 1435). 2. Beh. $\frac{25}{11}$ (F. Sp. 1448). 3. Beh. $\frac{25}{11}$ (F. Sp. 1449). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{27}{11}$ (L. Sp. 242). 2. Beh. $\frac{27}{11}$ (L. Sp. 248). 3. Beh. $\frac{27}{11}$ (L. Sp. 249). *Loven stadfæstet 27. November 1936.* (Lov-Tid. Nr. 255).

Som Følge af, at Høsten i 1936 i mange Egne af Landet var betydeligt under Normalhøst, har Landmændene mange Steder haft Trang til yderligere Kredit med Hensyn til Indfrielsen af deres Høstpantebreve. En saadan Kredit har Kreditorerne imidlertid til en vis Grad paa Grund af de i Loven foreskrevne Frister været udelukket fra at tilstaa deres Debitorer, saafremt de vilde bevare deres Fortrinsret

efter Pantebrevene. Dels under Hensyn hertil, dels fordi man har ønsket at give fornøden Tid i det enkelte Tilfælde til at prøve Muligheden for Ombytning af Høstpantebreve med Saneringslaan, *forlænger Loven den Frist*, i hvilken Fortrinsretten efter et Høstpantebrev bevares, *med 2 Maaneder*. Hvis Begæring om Udpantning ikke er indgivet inden *1. Februar 1937* (i Stedet for 1. December 1936), bortfalder Fortrinsretten, og efter Udgangen af Februar udsletter Dommeren de tinglyste Pantebreve.

Forslaget til Loven, der var anbefalet af De samvirkende Landboforeninger og Husmandsforeninger samt af De samvirkende Købmandsforeninger, vedtoges uændret og enstemmigt i begge Ting.

20. Lov om Fortrinsret i Høsten for Aaret 1937 for Gæld, der stiftes af Ejere og Brugere af Landbrugsejendomme til Anskaffelse af Saasød, Frø og Kunstgødning. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2977. — C. Sp. 73 og 131].

FremSAT i *Folketinget* ^{25/11} (F. Sp. 1406). 1. Beh. ^{25/11} (F. Sp. 1435). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer*) (Jensen [Lillering], Hauberg, J. P. Jensen, Jensen [Horsebæk] [Formand], M. F. Mortensen, Smørum, Sørensen [Sejlfod], Aage Fogh [Sekretær], Rasmussen [Gylling], Løje, Svend Nielsen, Jørgen Gram, Fibiger, Viggo Hansen og J. S. Foget). Betænkning (B. Sp. 99) afgivet ^{11/12}. (Ordfører: Jensen [Lillering]). 2. Beh. ^{16/12} (F. Sp. 2113). 3. Beh. ^{17/12}

*) Ved 1. Behandling af Lovforslaget, der foretoges sammen med 1. Behandling af det af Det frie Folkeparti indbragte *Forslag om Laan til Indfrielse af Høstpantebreve*, udtalte J. S. Foget (Sp. 1444) Ønske om, at Sagen blev henvist til et Udvalg paa 16 Medlemmer. Hertil bemærkede *Christmas Møller* (Sp. 1445), at Venstre og Det konservative Folkeparti fandt det rimeligt, at det Parti, som havde stillet det ene Forslag, fik en Repræsentant i et Udvalg paa 15 Medlemmer, og at den paagældende Valgruppe paa 55 Medlemmer var rede hertil, saaledes at det ene af de 3 konservative Medlemmer ved denne Lejlighed gik ud. Derimod saa man ingen Grund til at fravige Regelen om 15 Mands Udvalg.

(F. Sp. 2175). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $1^8/_{12}$ (L. Sp. 379). 2. Beh. $1^8/_{12}$ (L. Sp. 400). 3. Beh. $1^8/_{12}$ (L. Sp. 404). *Loven stadfæstet 22. December 1936.* (Lov-Tid. Nr. 266).

I Lighed med de tilsvarende Love for Aarene 1932—36 giver Loven Ejere og Brugere af Landbrugsejendomme Ret til Sikkerhed for Betaling af Gæld, der i Foraaret 1937 stiftes til Anskaffelse af Saasæd, Frø og Kunstgødning, at indrømme Kreditor Fortrinsret i Høsten for Aaret 1937 efter de i Loven indeholdte Regler. Disse stemmer med Bestemmelserne i Lov Nr. 14 af 25. Januar 1936; dog er der i § 4, Stk. 1, sket den *Tilføjelse*, at Udpantningen uanset Fordringens Størrelse paa Landet kan foretages af *Sognefogeden*.

Folketingets Udvalg indstillede Lovforslaget til Vedtagelse uforandret. I Betænkningen henstillede Udvalget til Ministeren at indskærpe Nødvendigheden af, at Kommunalbestyrelserne paaser, at den *Mængde* Saasæd, Frø og Kunstgødning, for hvilken der ønskes udstedt Høstpantebrev, er passende for det Areal, til hvilket den skal anvendes, samt at *Prisen* ikke overstiger de for Egnen gældende Priser for nævnte Varer. Endvidere ønskede Udvalget fastslaaet, at Kommunalbestyrelsen skal paase, at der ikke beregnes mere end almindelig *Rente* paa Høstpantebrevene.

Vedrørende det til Udvalget henviste Lovforslag om *Laan til Indfrielse af Høstpantebreve* oplystes i Betænkningen, at der var Enighed i Udvalget om at arbejde videre paa dette Forslag.

Den ovennævnte *Tilføjelse* til Lovens § 4 skete ved 3. Behandling i Folketinget, og det paagældende Ændringsforslag var stillet af Landbrugsministeren efter en Henstilling ved 2. Behandling fra *J. S. Foget* (F. F.) om at søge at undgaa de meget høje Udgifter ved Udlægsforretninger. Ændringsforslaget vedtoges uden Afstemning. Derimod forkastedes (med 72 Stemmer mod 4) et *Underændringsforslag* af *J. S. Foget*, der gik ud paa yderligere at tilføje, at de ved en saadan Udpantning paaløbne Udgifter under ingen Omstændigheder kunde paalignes Debitor med et større Beløb end det, som en Sognefoged maatte faa tilkendt for at udføre en tilsvarende Forretning.

Med den omtalte *Tilføjelse* vedtoges Lovforslaget enstemmigt i begge Ting.

21. Lov om Tilskud til Indkøb af Saasæd til Brug i Foraaret 1937. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 4513. — C. Sp. 457 og 1187].

Fremsat i *Folketinget* $2\frac{4}{2}$ (F. Sp. 4082). 1. Beh. $2\frac{6}{2}$ (F. Sp. 4291). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (M. F. Mortensen, Christen Andersen [Sekretær], Hauberg, Jensen [Horsebæk], Jensen [Lillering], Carl Petersen [Formand], Sørensen [Sejlfjord], N. P. Andreasen, Rasmussen [Gylling], Løje, Svend Nielsen, Jørgen Gram, Petersen [Røj], Viggo Hansen og A. C. D. Petersen). Betænkning (B. Sp. 1477) afgivet $1\frac{2}{3}$. (Ordfører: M. F. Mortensen). 2. Beh. $1\frac{7}{3}$ (F. Sp. 4767). 3. Beh. $1\frac{8}{3}$ (F. Sp. 4813). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $1\frac{9}{3}$ (L. Sp. 1517). 2. Beh. $2\frac{2}{3}$ (L. Sp. 1542). 3. Beh. $2\frac{2}{3}$ (L. Sp. 1547). *Loven stadfæstet 23. Marts 1937.* (Lov-Tid. Nr. 53).

Kornhøsten i Danmark udgjorde i Aarene 1931—35 gennemsnitlig ca. 33,8 Mill. hkg, medens den i 1936 kun var 29,3 Mill. hkg eller 13,5 pCt. mindre end nævnte Gennemsnit. Nedgangen var størst i Viborg, Vejle, Aarhus og Randers Amter, hvor Kornhøsten i 1936 laa 22 à 23 pCt. under Gennemsnittet. For adskillige Ejendommers Vedkommende var Høsten imidlertid endnu langt ringere, end Gennemsnittallene udtrykker, forskellige Steder i Midtjylland endog saa ringe, at Udbyttet var over 70 pCt. lavere end det normale.

Under disse ekstraordinære Forhold mente Ministeriet at maatte regne med Muligheden af, at adskillige Landmænd *ikke* vilde have *tilstrækkeligt Korn til Udsaaning* i Foraaret 1937, og man ansaa det for nødvendigt, at Staten traadte hjælpende til, for at Besaaing af Kornarealerne i Landets Interesse kunde finde Sted i sædvanligt Omfang.

Dette er Baggrunden for nærværende Lov, der i § 1 indeholder følgende Bestemmelser:

1. Ministeren for Landbrug og Fiskeri bemyndiges til paa nedennævnte Betingelser at yde Ejere (Brugere) af Landbrugsejendomme et *Tilskud* paa indtil 5 Kr. pr. 100 kg, dog ikke ud over 150 Kr. pr. Ejendom, til Indkøb af Saasæd, for saa vidt Kornhøsten i 1936 er 40 pCt. under den normale Kornhøst, og indtil 10 Kr. pr. 100 kg, dog ikke ud over 250 Kr. pr. Ejendom, for saa vidt Kornhøsten i 1936 er 70 pCt. under den normale Kornhøst.

2. Vedkommende *Landbruger* skal afgive en *Erklæring* om,

- a) *at* han paa Grund af, at Kornhøsten i 1936 paa hans Ejendom er mindst 40 pCt. — 70 pCt., jfr. Stk. 1 — under den normale Kornhøst, *savner den fornødne Saasæd*,
- b) *at* hans *Formue* i Henhold til Ligningen til Statsskat for 1936—37 ikke overstiger 7 000 Kr.,
- c) *at* hans *Indkomst* er saa ringe, at han er ude af Stand til at indkøbe et nærmere angivet Kvantum Saasæd, der er nødvendigt for, at han i Foraaret 1937 kan tilsaa sin Ejendom som sædvanligt,
- d) *at* det Tilskud, der maatte blive ham tildelt, *udelukkende* vil blive anvendt *til Indkøb af Sæd til Udsaa-ning* som foran angivet,
- e) *at* der med Angivelse af Ejendommens Størrelse og det Areal, der skal besaas, udkræves en nærmere angivet *Mængde Sæd*, samt
- f) *at* *Prisen* med Angivelse af Sælgerens Navn og Post-adresse har en nærmere angivet Størrelse.

3. Vedkommende *Kommunalbestyrelse* skal *paaføre Erklæringen*,

- at* det af Landbrugeren under a), b) og c) anførte maa anses for rigtigt,
- at* det af ham angivne *Kvantum* staar i passende Forhold til Ejendommens Størrelse og den anvendte Driftsmaade, samt
- at* den af Sælgeren forlangte *Pris* for Sæden maa anses for rimelig.

4. De foran angivne Erklæringer skal afgives paa Blanketter, som foreskrives af Ministeren for Landbrug og Fiskeri.

§ 2 føjer hertil, at Tilskuddene skal holdes *inden for et Beløb af 2 Mill. Kr.**), og at de, saafremt de fremsatte Begæringer om Tilskud overstiger dette Beløb, skal forholdsmæssig nedskrives.

Loven gælder ikke for Færøerne.

*) De med Lovens Gennemførelse forbundne Udgifter skal afholdes af dette Beløb.

Det oprindelige Lovforslag afveg paa flere Punkter fra den endelige Lov. *Grænsen for Tilskuddets Størrelse* var saaledes i Regeringsforslaget sat ved 100 Kr. pr. Ejendom, naar Høsten i 1936 var 40 pCt. under den normale, og ved 150 Kr., naar den var 70 pCt. under Normalen. Der var *ikke* i Stk. 2 sat nogen *særlig Formuegrænse*, men den økonomiske Betingelse for at kunne faa Tilskud var formet mere almindeligt, idet den lød paa, at vedkommende var »ude af Stand til ved egne Midler« at købe den fornødne Saasæd. For det tredie brugtes i Begyndelsen af Stk. 3 det Udtryk, at Kommunalbestyrelsen skulde »attestere« de paagældende Oplysninger.

Paa disse Punkter *ændredes Lovforslaget* gennem nogle af Ministeren stillede og af Udvalgets *Flertal* (Socialdemokrater og Radikale) tiltraadte Ændringsforslag. Herved forhøjedes *Tilskudsgrænsen* til henholdsvis 150 og 250 Kr. pr. Ejendom, den økonomiske Betingelse udformedes nærmere i *en Formue- og en Indkomstbetingelse* (Litra b og c), og i Stk. 3 erstattedes »attestere« med »paaføre Erklæringen«.

De omtalte Ændringsforslag var stillet for at imødekomme Ønsker om udvidet Støtte, der var fremsat af Venstre og Konservative. Det lykkedes imidlertid ikke at tilvejebringe Enighed i Udvalget paa dette Grundlag.

Flertallet fandt Anledning til at understrege som sin Opfattelse, at Loven kun burde tilsigte at give et Tilskud til de Landbrugere, som havde haft en *unormalt lille Høst*, og som var saa *daarligt stillede økonomisk*, at de med de gældende høje Sædekornspriser vilde have vanskeligt ved at anskaffe det nødvendige Saakorn. Tilskuddet maatte tjene det Formaal at *udligne den store Forskelspris* mellem Foderkorn og Sædekorn.

Udvalgets *Mindretal* (Venstre og Konservative) udtalte i Betænkningen, at den for store Dele af Landbruget herskende Nødstilstand, hvortil Regeringens økonomiske Politik havde været en stærkt medvirkende Aarsag, nu havde ført til, at talrige Landbrugere havde opbrugt deres Reserver i en saadan Grad, at de paa Grund af den katastrofalt ringe Høst i 1936 ikke vilde være i Stand til at fremskaffe den i Foraaret 1937 nødvendige Saasæd paa normal Maade, og at der derfor var overhængende Fare for, at en Del af Kornarealet ikke vilde blive besaaet. Mindretallet var enig i, at det var i Landets Interesse, at Besaaning af Kornarealerne fandt Sted i normalt Omfang, og ansaa det ligesom Flertallet for nødvendigt, at Lovgivningsmagten traadte hjælpende til, men den af Flertallet foreslaaede Hjælp betragtede Mindretallet som *ganske utilstrækkelig*.

Mindretallet hævdede endvidere, at den foreslaaede *Be-grænsning af Hjælpen* til de enkelte Landbrugere var saglig set *uforsvarlig*, idet de middelstore og større Landejendomme vilde faa et saa ringe Tilskud, at det i Forhold til det Kornareal, der skulde besaas, ikke betød noget nævneværdigt. Selv om det af Flertallet stillede Forslag blev ophøjet til Lov, vilde der derfor efter Mindretallets Mening fremdeles være Fare for, at betydelige Dele af det med Korn normalt dyrkede Areal ikke blev besaaet, og denne Fare vilde være tiltagende ved stigende Ejendomsstørrelse.

Ud fra denne Opfattelse stillede Mindretallet *Ændringsforslag* om at *forhøje Tilskuddet* til indkøbt Saasæd, saa at det for alle Ejendomme, hvis Kornhøst i 1936 havde været mindst 40 pCt. under den normale, fastsattes til 10 Kr. pr. 100 kg. De i Lovforslaget anførte *Maksimumsbeløb* var *udeladt*, hvorved de forskellige Ejendomsstørrelser vilde blive Genstand for ensartet Behandling. — Den *økonomiske Betingelse* (Stk. 2, Litra b) ønskede Mindretallet affattet saaledes, at Tilskud kunde faas af den, som paa Grund af den daarlige Høst havde »Vanskelighed ved at indkøbe det i Foraaret 1937 nødvendige Sædekorn«, og det i § 2 nævnte Maksimumsbeløb paa 2 Mill. Kr. foreslog Mindretallet *stroget*, da der her var Tale om en Foranstaltning af vidtrækkende samfundsøkonomisk Betydning, hvorfor de nødvendige Pengemidler maatte stilles til Raadighed. — Endelig ønskede Mindretallet — i Lighed med Flertallet — en anden Formulering af Stk. 3, saa at Kommunalbestyrelsen ikke skulde »attestere«, men »afgive Erklæring om« de paagældende Forhold.

Ved *Afstemningen* forkastedes Mindretallets *Ændringsforslag*, der støttedes af *Det frie Folkeparti*, medens de ovennævnte, af Flertallet foreslaaede *Ændringer* vedtoges enten uden *Afstemning* eller uden at nogen stemte imod.

Efter dette Udfald anbefalede Ordførerne for Venstre og Det konservative Folkeparti at undlade at stemme ved 3. *Behandling*. Lovforslaget gennemførtes derefter med 56 Stemmer, medens 41 Medlemmer hverken stemte for eller imod.

Paa tilsvarende Maade stillede Partierne sig i *Landstinget*. Forslaget vedtoges her med 36 Stemmer (Regeringspartierne); 29 (Venstre og Konservative) undlod at stemme.

22. Lov om Foranstaltninger til Fremme af Af-sætningen af Kvæg og Oksekød. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2971. — C. Sp. 51 og 127].

Fremsat i *Folketinget* ²⁷/₁₁ (F. Sp. 1405). 1. Beh. ³/₁₂ (F. Sp. 1660). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer*) (Sørensen [Sejlfloed], Jensen [Lillering], J. P. Larsen, M. F. Mortensen [Formand], Carl Petersen, Smørum, Strøm, Aage Fogh, N. P. Andreasen [Sekretær], Simonsen, Clausager, Duborg, Fibiger, Petersen [Røj] og Ulrich). Betænkning (B. Sp. 95) afgivet ¹⁰/₁₂. (Ordfører: Sørensen [Sejlfloed]). 2. Beh. ¹¹/₁₂ (F. Sp. 1976). 3. Beh. ¹¹/₁₂ (F. Sp. 2056). *Over-sendt til Landstinget*. 1. Beh. ¹⁷/₁₂ (L. Sp. 338). 2. Beh. ¹⁸/₁₂ (L. Sp. 378). 3. Beh. ¹⁸/₁₂ (L. Sp. 399). *Loven stadfæstet 22. December 1936.* (Lov-Tid. Nr. 267).

Nærværende Lov afløser Lov Nr. 320 af 30. November 1935 (Aarbog 1935—36, Side 155) og gælder for *Kalender-aaret 1937*. Den nye Lov stemmer i det store og hele med sin Forgænger, men da Slagteafgifterne for 1937 ikke kunde paaregnes at indbringe mere end ca. 8 Mill. Kr., medens der tidligere er indkommet over 10 Mill. Kr., har man foretaget en Nedsættelse af Tilskuddet til Studesalget, ligesom Beløbene til Kvægtuberkulosens Bekæmpelse og til Fordeling af Oksekød til trængende Personer er noget nedsat. *Tilskuddet til Stude* er halveret (fra 6 til 3 Øre pr. kg), og det fremhævedes i Bemærkningerne til Lovforslaget, at denne Tilskudsordning maa afvikles. Til fortsat *Nedslagning af tuberkuløse Kreaturer* anviser Loven 4 Mill. Kr., til *Fordeling af Oksekød* ²/₁ Mill. Kr. mod henholdsvis 5 og 3 Millioner efter Loven af 30. November 1935; men da sidstnævnte Lov havde noget længere Varighed, er de til disse Udgifter afsatte Beløb forholdsmæssigt af omtrent samme Størrelse som det foregaaende Aar. En ny Bestemmelse gaar ud paa, at der af de 4 Mill. Kr. kan afholdes Udgifter til Undersøgelser og Forsøg vedrørende rationel *Bekæmpelse af smitsom Kalvekastning* inden for et anslaaet Beløb af 100 000 Kr.

Loven indeholder herefter følgende *Hovedbestemmelser*: Landbrugsministeren bemyndiges til med Tilslutning af

*) Forslaget herom vedtoges med 69 Stemmer mod 8, hvorved et Forslag af Jens Thomsen (F. F.) om at henvise Lovforslaget til et Udvalg paa 16 Medlemmer bortfaldt.

Landbrugsraadet at yde et Tilskud paa 3 Øre pr. kg for *Stude* paa mindst 500 kg, der leveres til Slagtning eller Eksport, og til at træffe Foranstaltninger til Fremme af Afsætningen af Kvæg og Oksekød gennem *Nedslagning* af tuberkuløse Kreaturer, af Kreaturer, der er angrebet af Mund- og Klovesyge, og af Udsætterkvæg. Endvidere bemyndiges Ministeren til at opkræve en *Afgift* paa indtil 20 Kr. pr. voksent Kreatur og indtil 5 à 10 Kr. pr. Fedekalv*). Afgifterne indgaar i en *Fond*, hvoraf der udredes 2,5 Mill. Kr. til *Fordeling af Oksekød* til trængende Personer og 4 Mill. Kr. til *Nedslagning af tuberkuløse Kreaturer fra Besætninger*, hvis Ejere underkaster sig nærmere af Landbrugsministeriet fastsatte Forpligtelser; af sidstnævnte Beløb kan indtil 100 000 Kr. (anslaet) anvendes til Undersøgelser og Forsøg vedrørende rationel Bekæmpelse af *smitsom Kalvekastning*.

Loven af 30. November 1935 havde efter Regeringens Opfattelse opfyldt begge sine Formaal: at bidrage til Bekæmpelse af Kvægtuberkulosen og at fremme Afsætningen af Kvæg og Oksekød. Efter Henstilling fra Landbrugsministeriets Kvæg- og Kødudvalg forelagdes Forslaget om Forlængelse af Lovens Varighed med de ovennævnte Ændringer.

I *Slagteafgifter* var der i Tiden 1. November 1935—1. November 1936 indgaaet 7,9 Mill. Kr. Heraf var anvendt ca. 690 000 Kr. som Tilskud til i alt 21 200 *Stude*. Til *Nedslagning af 67 100 tuberkuløse Kreaturer* var medgaaet 10,4 Mill. Kr., men heraf var indvundet 4,6 Mill. Kr. ved industriel Udnyttelse, saa at *Nettoudgiften* blev 5,8**) Mill. Kr. eller 87 Kr. pr. Stk. med en *Gennemsnitsvægt* af 193 kg***).

*) Afgiften af Fedekalve blev ved Loven af 30. November 1935 nedsat til højst 5 Kr. for Fedekalve fra 40 til 80 kg slagtet Vægt og højst 10 Kr. for Fedekalve fra 80 til 110 kg slagtet Vægt; samtidig hævedes Vægtgrænsen for de afgiftsfrie Spædekcalve fra 30 til 40 kg.

**) Der blev, som foran nævnt, ved Loven af 30. November 1935 stillet 5 Mill. Kr. til Raadighed til Bekæmpelse af Kvægtuberkulosen. Hertil kom 1,3 Mill. Kr., der overførtes som ikke benyttet i det forudgaaende Aar.

***) I den første Del af Aaret afregnedes med 85 Øre pr. kg slagtet Vægt for Dyr af 1. eller 2. Klasse, 45 Øre for kasserede Dyr, men fra 25. April blev de tuberkuløse Kreaturer afregnet med samme Beløb, nemlig 90 Øre pr. kg i Tiden 25. April—7. August, 80 Øre fra 7.—22. August og derefter 70 Øre pr. kg.

Endvidere havde Udgiften til Nedslagning af 26 500 *Udsætter-kreaturer* (à 35 Øre pr. kg slagtet Vægt for Kreaturer af 1. og 2. Klasse, 20 Øre for kasserede Dyr) beløbet sig til 1 252 000 Kr., men heraf var indvundet 756 000 Kr. ved den foretagne Udnyttelse af Kreaturerne — der blev i alt væsentligt kun destrueret kassabelt Kød —, saa at Netto-udgiften blev 496 000 Kr. eller 17,6 Kr. pr. Stk. med en Gennemsnitsvægt af 175 kg.

Folkeingsudvalgets Flertal (Socialdemokraterne og Det radikale Venstre) indstillede Lovforslaget til Vedtagelse uforandret. Derimod kunde hverken *Venstre-Mindretallet* eller *det konservative Mindretal* anbefale at stemme for Forslaget i den foreliggende Skikkelse, selv om begge Partier fandt det nødvendigt at opretholde en Lovgivning til Fremme af Afsætningen af Kvæg og Oksekød. Begge Mindretal ansaa det for urigtigt at anvise Midler af Kødfonden til Indkøb af Kød til trængende Personer, idet man betragtede dette som en rent social Foranstaltning, der burde bekostes af Samfundet som Helhed, ikke af Landbruget alene. Desuden vendte Venstre sig særlig imod, at der i Loven blev fastsat et bestemt Beløb til Kvægtuberkulosens Bekæmpelse — Eksportudvalget burde sammen med Ministeren have frie Hænder til at administrere Loven under berettigede Hensyn saavel til dette som til Lovens øvrige Formaal —, medens de Konservative særlig beklagede Nedsættelsen af Tilskuddet til Studene; det vilde formentlig være i hele Landbrugets Interesse at fortsætte Studeproduktionen, da Smørproduktionen derved blev aflastet, og saa meget naturligere at opretholde Tilskuddet til Studeopdræt, der med de bestaaende Priser ikke var rentabelt, som Studefederne ikke fik Svinekort i samme Forhold som Smørproducenterne.

Uden for Betænkningen stillede *Det frie Folkeparti* et Ændringsforslag om at lade de 2,5 Mill. Kr. til Fordeling af Oksekød blandt trængende Personer udgaa af Lovforslaget. Motiveringen var den, at naar de til Raadighed stillede Midler ikke var tilstrækkelige til at sikre Opnaaelsen af blot nogenlunde rimelige Priser for Kvæg, og de meget lave Priser var forarsagede ved Hindringerne for en udvidet Kreatur-eksport, maatte det anses for urimeligt at anvende 2½ Mill. Kr. af disse Midler til social Forsorg. Desuden henviste Forslagsstillerne ligesom fornævnte Mindretal til, at Omkostningerne ved Uddeling af Oksekød til trængende burde bæres af Samfundet som saadant; var det ikke muligt at fremskaffe Midlerne paa anden Maade, kunde man undlade at give den fulde Skattelettelse i Medfør af Finansministeriets Bekendtgørelse af 2. December 1936.

Ændringsforslaget, der fik Støtte af Venstre og Det konservative Folkeparti, forkastedes med 65 Stemmer mod 38.

Ved 3. Behandling i *Folketinget* afholdt Venstre, Konservative og Frie Folkeparti sig fra at stemme. Lovforslaget, der ved 1. Behandling foruden af Regeringspartierne anbefaledes af Kommunisterne, selv om disse ikke kunde billige, at Midlerne blev skaffet til Veje ved en indirekte Beskatning, vedtoges herefter enstemmigt med 71 Stemmer.

I *Landstinget* tog Partierne samme Stilling til Lovforslaget, som deres Meningsfæller i *Folketinget* havde indtaget. Forslaget gennemførtes her enstemmigt med 37 Stemmer (Regeringspartierne), medens 31 (Venstre og Konservative) hverken stemte for eller imod.

23. Lov om Tillæg til Lov Nr. 87 af 7. April 1936 om en Kornordning. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 3253. — C. Sp. 149 og 151].

Fremsat i *Folketinget* ²⁶/₁ (F. Sp. 2671). 1. Beh. ²⁷/₁ (F. Sp. 2734). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Carl Petersen, Christen Andersen, Jensen [Horsebæk], Levinsen, Hans Nielsen, Strøm [Formand], Sørensen [Sejlfjord], Rasmussen [Gylling] [Sekretær], N. P. Andreasen, Kyed, Brorsen, Duborg, Christmas Møller, Viggo Hansen og A. C. D. Petersen). Betænkning (B. Sp. 415) afgivet ²⁸/₁. (Ordfører: Carl Petersen). 2. Beh. ²⁸/₁ (F. Sp. 2835). 3. Beh. ²⁸/₁ (F. Sp. 2841). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. ²⁹/₁ (L. Sp. 594). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Bækgaard, P. Christensen, C. E. Christiansen, Gisselbæk, A. P. Hansen, Jens Høyer, Jensen-Aale [Formand], Kr. Johansen, Oluf Johansen [Sekretær], Laurits Knudsen, Lange, Nielsen Mann, P. C. Petersen, J. R. Poulsen og S. Rasmussen). Betænkning (B. Sp. 421) afgivet ²⁹/₁. (Ordfører: Jensen-Aale). 2. Beh. ²⁹/₁ (L. Sp. 617). 3. Beh. ²⁹/₁ (L. Sp. 621). *Loven stadfæstet 30. Januar 1937*. (Lov-Tid. Nr. 13).

Der foretages ved denne Lov følgende 5 Ændringer i Kornordningen af 7. April 1936:

1. Der tillægges Landbrugsministeren Bemyndigelse til efter Forhandling med Landbrugsraadet at *forbyde Udførsel*

her fra Landet af Korn samt *paabyde*, at *Importørerne* her til Landet *hjemtager* de Partier Korn, om hvilke de i Henhold til Tilsagn fra Nationalbankens Valutakontor har kontraheret.

2. *Tillægsafgiften paa haard Hvede* (100 pCt., mindst 3 Kr.) ophæves.

3. *Godtgørelsen til Rugavlerne* for dansk Rug, der sælges til Menneskeføde (1 Kr. pr. 100 kg), ophæves.

4. *Fordelingen af Kornfonden* begrænses til egentlige Landbrugsejendomme, idet kun de Arealer, der benyttes som Grundlag ved Tildeling af Svinekort, tages i Betragtning.

5. *Statens Tilskud til Kornfonden* forøges saaledes, at Andelene pr. 1. Februar og 1. September bliver paa 6 Kr. 50 Øre (o: samme Størrelse, som Andelene havde ved den sidste Fordeling af Kornfonden). Herved suppleres Fonden med 10 Mill. Kr. til 13 Millioner, hvoraf Staten udreder de 11 Millioner.

I sin Forelæggelsestale gjorde *Landbrugsministeren* udførligt Rede for *Lovforslagets Baggrund og Motiverne til de enkelte Ændringer*. Medens man ved Kornordningens Gennemførelse havde haft til Formaal at værne de *kornselgende* Landmænd mod Indførsel af Korn til Dumpingpriser, var Kornpriserne i de siden forløbne 9 Maaneder som Følge af den ringe Høst steget saaledes, at de nu laa fra 40 pCt. (for Majs) til 90 pCt. (for Rug) højere end i Fjor. Det maatte under disse Forhold blive en Opgave at yde de *kornkøbende* Landmænd et Værn mod urimeelig Prisstigning paa Korn, og med enstemmig Tilslutning af Landbrugsraadets Præsidium havde Ministeren truffet *Aftale med Fællesorganisationen for Kornimportører* om en Ordning, hvori det centrale var Sikring af Tilstedeværelsen af tilstrækkeligt Foderkorn og af en cif-Pris paa *Majs*, der udgjorde højst 13 Kr. pr. 100 kg (50 Øre mere end den i Kornloven fastsatte).

Den ovenfor under 1. nævnte Bemyndigelse for Ministeren til at *forbyde Udførsel* af Korn og *paabyde Hjemtagelse* af omkontraherede Kornpartier skulde give fornøden Basis for Gennemførelse af denne Aftale.

Tillægsafgiften paa haard Hvede, der hvilede tungt paa Forbrugerne, fandt Ministeren ingen Grund til at opretholde, naar Hvedepriisen var steget med 54 pCt.

Der syntes heller ikke at være Grund til at opretholde *Godtgørelsen til Rugavlerne* under Forhold, hvor Rugprisen laa betydeligt over Kornlovens Pris.

Den under 4. omtalte Ændring angaaende *Kornfondens Fordeling* skyldtes Ønsket om paa dette Omraade at lægge samme Synspunkt til Grund som ved Fordelingen af Svinekort og derved udelukke visse Ejendomme, der drives som Gartneri og Havebrug, fra at komme i Betragtning.

Hvad endelig *Forøgelsen af Kornfonden* angaar, oplyste Ministeren, at der fra 1. September til 1. Februar kun var indgaaet ca. 2 Mill. Kr. i Fonden, næsten udelukkende gennem den særlige Afgift paa haard Hvede. Hertil kom Statens Tilskud paa Halvdelen af det indkomne Afgiftsbeløb, altsaa 1 Mill. Kr. Et saa ringe Beløb vilde ikke være i Stand til at sikre det mindre Landbrug (Ejendomme med en Jordværdi under 10 000 Kr.) Foderkorn til rimelig Pris, men Statens Tilskud burde formentlig forøges med 10 Mill. Kr. (Om Dækningen af dette Beløb se under Nr. 10).

Folketingets Udvalg indstillede Lovforslaget til Vedtagelse med en enkelt, redaktionel Ændring. Desuden udtalte Udvalget, at der var Enighed med Ministeren om, at Udbetalingen af de ovfr. under Nr. 5 omhandlede Andele skal ske efter den gamle Grundskyldsvurdering.

Yderligere fremsatte et Flertal og 2 Mindretal Særudtalelser i Betænkningen.

Flertallet (Socialdemokrater og Radikale Venstre) tilkendegav sin Tilfredshed med, at Lovforslaget tog Sigte paa at komme det *mindre* kornkøbende Landbrug til gode i en for dette paa Grund af de høje Kornpriser vanskelig Situation.

Venstre-Mindretallet havde ønsket den Ændring i Lovforslaget, at man paa det foreliggende Tidspunkt kun havde beskæftiget sig med Fremskaffelsen af det Beløb, som Landmænd med under 10 000 Kr.s Grundskyld maatte have Krav paa, saafremt Lovens Afgiftsbestemmelser var forblevet uændrede Høstaaret ud; Mindretallet havde nemlig den Opfattelse, at naar der herudover skulde træffes Bestemmelse om Tilskud til kornkøbende Landmænd, kunde man ikke indskrænke sig til det Antal, der laa inden for nævnte Grundskyldsgrænse, men burde tage betydeligt større Antal med fra de Egne af Landet, der var haardest ramt af Kornmisvæksten i 1936, ligesom der i samme Forbindelse burde træffes Bestemmelse om Betingelserne for Fremskaffelse af Saasæd. Ministeren havde imidlertid henvist Behandlingen af Spørgsmaalet om Støtte til de kornkøbende Landmænd i de haardt ramte Egne uden for den af Grundskyldsgrænsen angivne Kreds til Drøftelse uden Behandlingen af Lovforslaget vedrørende Landbrugets Gældsforhold, og Mindretallet havde som Følge heraf maattet afstaa fra at faa de nævnte Støtteforanstaltninger behandlet under eet.

Mindretallet fandt det rimeligt at imødekomme et af Importører og Grossister i Melbranchen fremsat Ønske om, at der nu ved Ophævelsen af Tillægsafgiften paa haard Hvede ydedes *Melimportører og Melgrossister en Erstatning*, svarende til den ved Indklareringen betalte Afgift*); men paa Grundlag af Ministerens Redegørelse vedrørende dette Spørgsmaal havde Mindretallet ment at kunne tiltræde den foreslaaede Ordning.

Det konservative Mindretal havde ogsaa ønsket forskellige Ændringer i Lovforslaget, idet Mindretallet ikke følte sig overbevist med Hensyn til Nyttens af *Ophævelsen af Afgiften for den haarde Hvede* og havde haabet, at Ministeren vilde have stillet sig mere forstaaende over for *Molleindustrien*. Ministeren havde imidlertid ikke villet gaa med til Ændringer paa disse Omraader.

Mindretallet krævede en samlet Behandling af Landbrugets Vanskeligheder og *en samlet Plan* angaaende de Foranstaltninger, Regeringen maatte mene det formaalstjenligt at gennemføre, men erkendte, at Lovforslaget krævede hurtig Gennemførelse, og at en saadan Forhandling kunde føres under Behandlingen af Ændringer til Loven om Landbrugets Gæld.

Endelig ønskede Mindretallet at fremhæve, at Lovforslaget i sig selv var en overordentlig Indrømmelse fra Regeringens Side af, at Landbrugserhvervet som saadant maatte kræve Foranstaltninger gennemført fra det offentliges Side.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt med 92 Stemmer. 3 Medlemmer (*Retsforbundet*) undlod at stemme, idet Forslaget vel forekom dem slet og utilstrækkeligt (se ndfr.), men dog betød Ophævelse af den bestaaende Korntold.

Landstinget henviste efter Forslag af *Lunge* (K. F.) Lovforslaget til et Udvalg, hvor man modtog en Deputation fra Møllerne og paa ny drøftede Spørgsmaalet om en Godtgørelse til disse for Tab paa Lagerbeholdninger ved Tillægsafgiftens Bortfald. Da Ministeren erklærede ikke at kunne gaa ind paa denne Tanke, stilledes ikke noget Ændringsforslag, men hele Udvalget indstillede Lovforslaget til Vedtagelse uforandret. — Vedtagelsen skete enstemmigt med 45 Stemmer.

Ved Sagens 1. Behandling i Folketinget fremsatte *Oluf Pedersen* (D. R.) en *Paastand paa Overgang til Dagsordenen*,

*) Dette var bl. a. motiveret med, at der ved Afgiftens Indførelse blev beregnet Afgift af alle Partier, som var indklareret efter 24. Februar 1936, skønt Loven først blev vedtaget den 7. April.

hvor Folketinget i Erkendelse af, at »Husmandsbrugets store Vanskeligheder er skabt gennem den uretfærdige Lovgivning, som aarligt forærer den falske Kapital $\frac{1}{2}$ Milliard af Folkets Arbejdsudbytte«, og idet Tinget afviste Forslaget »som lige saa slet som utilstrækkeligt, da det ikke sænker de kunstigt forhøjede Driftsudgifter«, opfordrede Regeringen til en Lovgivning, der opfyldte Husmandsforeningernes Krav om Inddragning af de samfundsskabte Værdier til Ophævelse af Told og Skat, som uretfærdigt tynger de smaa Hjem. — Denne Paastand fik ikke Tilslutning fra anden Side, men *forkastedes* med 72 Stemmer mod 3.

24. Lov om Tillæg til Lov Nr. 87 af 7. April 1936 om en Kornordning. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bordning*). [A. Sp. 5923. — C. Sp. 2483 og 2491].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{29}{4}$ (F. Sp. 6458). 1. Beh. $\frac{30}{4}$ (F. Sp. 6507). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om en Smørordning (se Side 167). Betænkning (B. Sp. 3065) afgivet $\frac{5}{5}$. (Ordfører: Smørum). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (F. Sp. 7033 og 7110). 3. Beh. $\frac{6}{5}$ (F. Sp. 7119). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{6}{5}$ (L. Sp. 2563). 2. Beh. $\frac{6}{5}$ (L. Sp. 2564). 3. Beh. $\frac{6}{5}$ (L. Sp. 2566). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 144).

Den ved Loven af 7. April 1936 gennemførte Kornordning med Tillæg af 30. Januar 1937 (se Nr. 23) havde efter den oprindelige Bestemmelse kun Gyldighed til Udgangen af August 1937. Ved nærværende Lov holdes Kornordningen i Kraft til *Udgangen af December 1937*, til hvilket Tidspunkt ogsaa Svineordningen, Kødordningen og Smørordningen opfører at gælde.

Der er samtidig sket 3 *Ændringer* i Lovens Bestemmelser:

1. Man har ment at kunne *frafalde* det i Kornlovens § 1 stillede Krav om, at Importørerne *forlods* skal ansøge Valutacentralen om *Tilsagn om Indførsel* af et vist Kvantum. Derimod fastholdes — for at sikre Valutacentralen fornødent Overblik — Kravet om, at Importørerne inden 3 Dage efter Afslutning af en Kontrakt skal indsende denne (eller Køsbekræftelse) til Afstempling.

2. Under Hensyn til den paa Korn- og Foderstofmærkedet herskende Uro er der givet Hjemmel til, hvis det skønnes formaalstjenligt, at *standse Udførselen af Korn, Produkter heraf og Foderstoffer*. Stk. 3 i Kornlovens § 1 har heretter faaet følgende Affattelse:

»Saafremt det skønnes formaalstjenligt, kan Ministeren for Landbrug og Fiskeri i Samraad med Ministeren for Handel, Industri og Søfart og efter Forhandling med Landbrugsraadet, ud over de i § 3 nævnte Afgifter, træffe regulerende Foranstaltninger vedrørende Indførsel af Korn, Produkter heraf og Foderstoffer samt *forbyde Udførsel* her fra Landet af Korn, Produkter heraf og Foderstoffer.«

3. Den til 1. September fastsatte *Udbetaling af Kornfonden* rykkes frem til 15. Juni.

Forslaget til denne Lov blev fremsat og behandlet sammen med Lovforslagene om en Smørordning og om Regulering af Svineproduktionen (se Nr. 26 og 25). Som ovenfor nævnt udløber Kornordningen sammen med Svineordningen, Kødordningen og Smørordningen ved Udgangen af 1937, og det var Ministerens Hensigt i Sommerens Løb at optage Forhandlinger med Landbrugets Organisationer om disse Loves Forlængelse og eventuelle Ændringer deri.

Lovforslaget vedtoges — med en enkelt Ændring af redaktionel Karakter — enstemmigt i begge Ting, i Folketinget med 101 Stemmer, i Landstinget med 68 Stemmer.

25. Lov om Regulering af Svineproduktionen.

(Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 5919. — C. Sp. 2485 og 2491].

Fremsat i *Folketinget* $2\frac{3}{4}$ (F. Sp. 6458). 1. Beh. $\frac{3}{4}$ (F. Sp. 6507). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om en Smørordning (se Side 167). Betænkning (B. Sp. 3065) afgivet $\frac{5}{5}$. (Ordfører: Smørum). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (F. Sp. 7033 og 7111). 3. Beh. $\frac{6}{5}$ (F. Sp. 7119). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{6}{5}$ (L. Sp. 2563). 2. Beh. $\frac{6}{5}$ (L. Sp. 2565). 3. Beh. $\frac{6}{5}$ (L. Sp. 2567). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 145).

Ved Lov Nr. 86 af 7. April 1936 (Aarvog 1935—36, Side 162) fik Loven af 10. November 1934 om Regulering af Svineproduktionen (Aarvog 1934—35, Side 150) forlænget Gyldighed til Udgangen af August 1937. Der optoges desuden i Loven en fra Svinereguleringsloven af 3. August 1935 overført Bestemmelse om, at *det mindre Jordbrug* ikke maatte faa en ugunstigere Stilling ved en eventuel Revision af Reglerne for Svineproduktionen, endvidere en Bemyndigelse for Landbrugsministeren til med Tilslutning af Landbrugsraadet at fastsætte Bestemmelser vedrørende *Hjemmemarkedets Forsyning med Flæsk* og endelig Bemyndigelse for Socialministeren til at anvende 6 Mill. Kr. til *Fordeling af Flæsk og Svinekød* til trængende Personer efter Reglerne i Kødfordelingsloven.

Lovens Gyldighedstid er nu forlænget til *Udgangen af December 1937*, til hvilket Tidspunkt ogsaa Kornordningen, Kødordningen og Smørordningen ophører at gælde. I Forlængelsesperioden kan Socialministeren anvende *1,5 Mill. Kr.* til Fordeling af Flæsk og Svinekød blandt trængende Personer. Den stedfundne Nedsættelse af Beløbet svarer til Forlængelsesperiodens kortere Varighed. Derimod indeholder nærværende Lov en reel Afvigelse fra sin Forgænger derved, at den ikke giver Anvisning paa *Dækning* af Udgiften til Fordeling af Svinekød og Flæsk, medens Dækning efter Loven af 7. April 1936 blev tilvejebragt gennem Forhøjelse af Indkomstskatten. Regeringen har ønsket at vente til Efteraaret med Afgørelsen saavel af dette Spørgsmaal som af Spørgsmaalet om Dækning af Statens Bidrag til Smørordningen.

Forslaget til denne Lov blev fremsat og behandlet sammen med Lovforslagene om en Smørordning og Tillæg til Kornordningen (se Nr. 26 og 24). Som ovenfor nævnt udløber Svineordningen sammen med Kornordningen, Kødordningen og Smørordningen ved Udgangen af 1937, og det var Ministerens Hensigt i Sommerens Løb at optage Forhandlinger med Landbrugets Organisationer om disse Loves Forlængelse og eventuelle Ændringer deri.

Lovforslaget vedtoges uændret, i Folketinget med 93 Stemmer, i Landstinget med 58 Stemmer. *De Konservative* undlod i begge Ting at stemme under Hensyn til, at Partiet saa lidt som Rigsdagen i det hele har nogen Indflydelse paa, hvorledes Reguleringen foretages. *Retsforbundets* Ordfører udtalte ved 1. Behandling i Folketinget, at Partiet altid har modsat sig den hjemlige Svineregulering.

26. Lov om en Smørordning. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 5911. — C. Sp. 2477 og 2489].
FremSAT i *Folketinget* $\frac{2}{4}$ (F. Sp. 6458). 1. Beh. $\frac{3}{4}$ (F. Sp. 6507). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Smørum, Hartvig Frisch, Chr. Jensen, Jensen [Horsebæk], A. C. Mortensen [Formand], Carl Petersen, Strøm, Aage Fogh [Sekretær], Rasmussen [Gylling], Kyed, Brorsen, Løje, Christmas Møller, A. C. D. Petersen og Grønning). Betænkning (B. Sp. 3065) afgivet $\frac{5}{3}$. (Ordfører: Smørum). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (F. Sp. 7028 og 7109). 3. Beh. $\frac{6}{5}$ (F. Sp. 7117). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{6}{5}$ (L. Sp. 2549). 2. Beh. $\frac{6}{5}$ (L. Sp. 2564). 3. Beh. $\frac{6}{5}$ (L. Sp. 2566). *Loven stadfæstet 6. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 109).

Hensigten med denne Lov er — som Landbrugsministeren udtrykte det i sin Fremsættelsestale — at sikre et veludført Arbejde en forsvarlig Betaling ved at fastsætte en rimelig Pris paa den Mælk og de Mejeriprodukter, som afsættes af Landbruget paa Hjemmemarkedet (ca. 30 pCt. af den samlede Mælkeproduktion).

Dette Maal søges naaet dels gennem et *Afgiftssystem* af lignende Art som det i Smørordningen af 1933 benyttede (se Aarbogen 1933—34, Side 125*), hvorved Smørprisen paa Hjemmemarkedet efterhaanden bringes op til $2\frac{1}{2}$ Kr. pr. kg og Mælkeprisen forhøjes tilsvarende, dels ved *Tilskud* af Staten paa indtil 25 Øre pr. kg Smør og beregnet Smør til Udligning af Misforholdet mellem Smørprisen og Prisen paa de i Smørproduktionen benyttede Raastoffer. Hertil er knyttet Foranstaltninger, der tager Sigte paa *Smørmarkedets Regulering* og *Oplagring* af større Partier Smør (§ 4), og endelig Bestemmelser om *Tilskud til ubemidlede* til Indkøb af Sød-mælk (§ 3).

Hovedbestemmelserne, om *Afgift* og *Tilskud*, findes i Lovens § 1.

Der gives her Landbrugsministeren Bemyndigelse til med Tilslutning af Landbrugsraadet at lade opkræve en *Afgift pr. kg Smør*, der sælges paa *Hjemmemarkedet* eller fremstilles til erhvervsmæssig Anvendelse i egen Virksomhed. — *Afgiften* fastsættes saaledes, at Prisen paa Smør forhøjes med et Be-

*) Jfr. samme Aarvog Side 417, 423, 432 og 437. — Om to i Samlingen 1934—35 fremsatte Forslag til Lov om en Smørordning se Aarbogen Side 355 og 361.

løb, som udgør Forskellen mellem Københavns Smørnotering og 2 Kr. 20 Øre pr. kg i Tidsrummet 7. Maj—3. Juni, 2 Kr. 30 Øre pr. kg i Tidsrummet 4. Juni—1. Juli, 2 Kr. 40 Øre pr. kg i Tidsrummet 2. Juli—29. Juli og 2 Kr. 50 Øre pr. kg i Resten af 1937.

Ud over disse Afgifter yder Staten et *Tilskud* paa 25 Øre pr. kg Smør og beregnet Smør af Mælk og andre Mejeriprodukter — Ost dog undtaget —, der sælges paa *Hjemmemarkedet*, dog saaledes at Tilskuddet *formindskes* i samme Grad, som Noteringen stiger over 2 Kr. 50 Øre pr. kg.

Naar fornødne Kontrolforanstaltninger er tilvejebragt, kan Ministeren efter nærmere af ham foreskrevne Regler, med Tilslutning af Landbrugsraadet, i Stedet for ovennævnte Afgift pr. kg Smør lade opkræve en *tilsvarende Afgift pr. kg Mælk*, der sælges paa Hjemmemarkedet enten som Mælk eller som Produkter heraf.

Det anføres i Motiverne, at der med *Mælkeafgiften* vil være forbundet forskellige tekniske Vanskeligheder, som maa overvindes, ligesom fornødne Kontrolforanstaltninger maa tilvejebringes, inden man kan gaa over til denne Afgiftsordning.

Paragraffen geunemførtes uændret, bortset fra en Tydeliggørelse af Teksten.

Ifølge § 2 indgaar Afgifter og Statstilskud i en *Fond*, der sorterer under Landbrugsministeren og anvendes efter Regler fastsatte af Ministeren med Tilslutning af Landbrugsraadet. — Afgifterne vil i Tilfælde af manglende Betaling kunne indrives ved Udpantning. Ministeren er privilegeret Fordringshaver for Afgifterne.

§ 3 blev tilføjet i Folketinget. Hovedindholdet er, at Socialministeren til Fremme af Hjemmeforbruget af Mælk kan anvende 3 Mill. Kr. af Statskassen til Hjælp til *trængende Personers Indkøb af Sødælk* i Lovens Gyldighedsperiode, og at Beløbet fordeles mellem Kommunerne i samme Forhold, i hvilket der ved Lov af 22. December 1936 (se Nr. 63) er stillet Beløb til Raadighed for Kommunerne til *Fordeling af Oksekød*. — Ved Fastsættelsen af Hjælpen til trængende Familieforsørgere skal Kommunerne tage særligt Hensyn til, hvor mange *Børn* vedkommende forsørger i Hjemmet.

Hvis en Kommune for at opnaa en tilfredsstillende Ordning anser det for ønskeligt at anvende et *store Beløb* end

det, der stilles til Kommunens Raadighed, afholdes det resterende Beløb af vedkommende Kommunes Kasse, dog at der kun maa finde *mindre væsentlige Overskridelser* Sted af det til Kommunens Raadighed stillede Beløb.

Paragraffen indsattes ved et Ændringsforslag, der var stillet af Ministeren og Udvalgets Flertal (Socialdemokrater og Radikale), og som vedtoges enstemmigt med 77 Stemmer (34 undlod at stemme).

§ 4 handler om Støtte til *Regulering af Smørmarkedet* og Laan til Opførelse og Drift af *Kølehuse* eller Tilskud til Benyttelse af saadanne.

Til Støtte for en *Markedsregulering* af Smør kan Landbrugsministeren inden for et Tidsrum af 3 Aar *udlaane* et Beløb paa indtil 3 *Mill. Kr.* under Forudsætning af, at der ved Foranstaltning af *De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation* til samme Formaal stilles til Raadighed et Beløb af 2 *Mill. Kr.* — De Beløb, der ved Reguleringen maatte *gaa tabt*, fordeles med 3 Femtedele paa Statstilskuddet og 2 Femtedele paa det af Fællesorganisationen til Raadighed stillede Beløb. Det til Statskassen til enhver Tid skyldige Beløb skal *forrentes med 2 pCt.* aarlig.

Ministeren kan dernæst inden for et Tidsrum af 3 Aar paa nærmere fastsatte Vilkaar *udlaane* et Beløb af indtil 3 *Mill. Kr.* af Statskassen til De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation til Dækning af de til *Opførelse og Drift af Kølehuse* medgaaede Udgifter eller efter Forhandling med Finansministeren yde Fællesorganisationen *Tilskud til Benyttelse* af allerede bestaaende Kølehuse. Det til Statskassen til enhver Tid skyldige Beløb skal *forrentes med 2 pCt.* aarlig og afdrages med 1 pCt. aarlig. Ministeren har 1ste Prioritets Panteret i Kølehusene for de til Statskassen til enhver Tid skyldige Beløb. Kølehusene, der ikke maa sælges uden Ministerens Tilladelse, skal fortrinsvis anvendes til Opbevaring af Smør, men kan ogsaa anvendes til Opbevaring af andre let fordærlige Landbrugsvarer.

Der er i de sidste Aar med Held foretaget en Regulering af Smørmarkedet gennem et af De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation i Forbindelse med Foreningen for Eksportører af dansk Smør og De samvirkende danske Andels-Smørekøbsforeninger nedsat *Markedsreguleringsudvalg*. Udvalget har imidlertid kun været indstillet paa at gribe ind

over for mere tilfældige og tilsyneladende umotiverede Svingninger i Markedssituationen og har ikke raadet over tilstrækkelig store Pengemidler til at kunne gennemføre en Oplægning af større Partier Smør.

Bemyndigelsen til at yde Tilskud til Benyttelse af *bestaaende Kølehuse* tilføjedes i Folketinget efter Forslag af Ministeren og et Flertal, bestaaende af Regeringspartierne og de Konservative. Vedtagelsen skete enstemmigt med 87 Stemmer (24 stemte hverken for eller imod).

§ 5 giver Ministeren Hjemmel til at paabyde, at *Udførsel* af Mælk og Mejeriprodukter kun maa foregaa gennem *autoriserede Eksportører*, og til at *forbyde Indførsel* af Mælk og Mejeriprodukter, og § 6 overlader til Ministeren at fastsætte de nærmere Bestemmelser vedrørende Lovens Gennemførelse.

Straffen for Overtrædelse af Loven eller de i Medfør af samme fastsatte Bestemmelser er i § 7 fastsat til Bøder ikke under 20 Kr., i Gentagelsestilfælde ikke under 40 Kr. Bøderne tilfalder Fonden. — Ansvarlig for en Overtrædelse er den paagældende Virksomheds Ejer eller Bruger. Saafremt denne er et Andels-, Aktieselskab eller lignende, og Overtrædelsen kun medfører Bødestraf, skal Virksomheden ved Formanden for Selskabets Bestyrelse drages til Ansvar. — Sagerne behandles som Politisager, medmindre sigtede indgaaer paa at lade Sagen afgøre med en af Ministeren fastsat Bøde.

Sidste Punktum blev omformet i Folketinget.

Loven, der ikke gælder for Færøerne, traadte i Kraft straks og har Gyldighed *indtil Udgangen af 1937*.

Det økonomiske Resultat for Landbruget blev opgjort til 27,7 Mill. Kr. i et helt Aar, deraf 16,7 Mill. Kr. gennem Afgifter, 11 Mill. Kr. ved Statstilskud. Da Loven imidlertid kun skal gælde i ca. 8 Maaneder, bliver Beløbet kun ca. $\frac{2}{3}$ af den nævnte Sum, altsaa ca. 18 Mill. Kr. Hertil kommer paa den anden Side den Støtte, der gives til Markedsregulering, Kølehuse m. m.

Afgørelsen af Spørgsmaalet om *Dækning* af Statens Bidrag til Smørordningen — saavel som af Udgifterne ved Svineordningens Forlængelse — mente Regeringen at burde udskyde til Efteraaret, naar der forelaa Grundlag for Bedømmelse af Beløbets Størrelse.

I sin Fremsættelsestale omtalte *Landbrugsministeren* først de særlige Vanskeligheder, der havde ramt Landbruget i den senere Tid, og de Foranstaltninger, man allerede fra Lovgivningsmagtens Side havde truffet til Imødegaaelse heraf gennem Ændring af Kornloven, Tilskud til Indkøb af Saasød og Rentetilskud, Foranstaltninger, der sikkert for de haardest ramte Landmænd betød en Støtte paa en Snes Millioner Kroner. Herved var der imidlertid ikke bødet paa det indtraadte *Misforhold mellem Smørpriserne og Priserne paa Foderkager*, og Regeringen havde derfor ment det paakrævet at yde Mælkeproduktionen en Støtte, i alt Fald i 1937.

Det udarbejdede Lovforslag, som havde faaet Tilslutning fra »De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation«, tog kun Sigte paa at skaffe Landmændene en anstændig Pris for den Del af Mælkeproduktionen (ca. 30 pCt.), der afsættes paa *Hjemmemarkedet*. At yde *Eksporten* væsentlig Støtte ansaa Ministeren af flere Grunde for meget betænkeligt; særlig fremhævede Ministeren den handelspolitiske Fare ved en saadan Politik, og at Eksportstøtte vilde kræve Begrænsning af Produktionen efter de foreliggende Afsætningsmuligheder, en Begrænsning, som imidlertid var blevet absolut afvist fra Landbrugets Side, og som ogsaa vilde være vanskelig at praktisere.

Efter at have gjort Rede for Lovforslagets Indhold opgjorde Ministeren det *økonomiske Resultat* for Landmændene (se ovfr.) og ligeledes for Forbrugerne; dersom man regnede med samme Smørnotering som sidste Aar, vilde Smørprisen gennemsnitlig ligge ca. 36 Øre højere pr. kg end i 1936, Sød-mælksprisen 1½ Øre højere; den forhøjede Mælkepris vilde vel ikke være nogen nævneværdig Byrde paa Forbrugerne i Almindelighed, men Ministeren forbeholdt sig dog at forhandle med det kommende Udvalg om at fritage en vis Kreds af Befolkningen for Forhøjelsen.

I Slutningen af sin Tale kom Ministeren ind paa Landbrugets *Fremtidsudsigter*. Selv om man ved denne Lov, ved Kornordningen og Svineordningen, der samtidig foresloges forlænget Aaret ud, samt ved Kødordningen stabiliserede Priserne paa de vigtigste Landbrugsvarer, og selv om der var udfoldet vidtgaende Bestræbelser for at fremme Afsætningen af Landbrugsvarer i Udlandet, troede Ministeren ikke, der vilde kunne skabes fuld Forrentningsmulighed i Landbruget med den nuværende store Gældsbyrde. Naar der da næppe var Udsigt til væsentligt bedre Afsætningsforhold og højere Priser paa de udenlandske Markeder — Danmarks Konkurrenter syntes at have lettere ved at konkurrere under de lavere Priser —, blev det vigtigste Spørgsmaal for Landbruget en virkelig betydelig *Lettelse af Gælds- og Rentebyrden*,

og det burde overvejes, om man ikke skulde gaa over til Rentebetaling efter Landbrugets Forrentningsprocent ligesom for Saneringslaanenes Vedkommende. Regeringen ansaa det derfor for nødvendigt, at hele Spørgsmaalet om Landbrugets *Ejendoms-, Gælds- og Renteforhold* blev undersøgt snarest muligt, og at det tillige blev undersøgt, om en Videreførelse af Gældssaneringslovens Bestemmelser eventuelt var Vejen til mere stabile Forhold for Landbruget, eller andre Veje maatte være mere farbare.

I sin Betænkning meddelte *Folketingets Udvalg*, at Udvalget havde haft Samraad med Landbrugsministeren og ført Forhandlinger med Finansministeren, og at sidstnævnte havde erklæret, at han i Sommerens Løb vilde forsøge, om det var muligt at foretage en *dybtgaaende Undersøgelse af Landbrugets Gældsforhold*.

Udvalgets *Flertal* (Socialdemokrater og Radikale) indstillede Lovforslaget til Vedtagelse med de foran ved Om-talen af §§ 1, 3, 4 og 7 nævnte Ændringer.

Et Mindretal, *Venstre*, stillede Ændringsforslag om en helt ny Affattelse af Lovforslaget og motiverede i Betænkningen sit Standpunkt udførligt. De hidtil iværksatte Støtteforanstaltninger for Landbruget havde langtfra været tilstrækkelige, og Venstre maatte fortsat kræve en dybtgaaende *Ændring af hele Erhvervs- og Skattepolitikken*, herunder Billiggørelse af det stærkt beskyttede Hjemmemarkedserhvervs Produktion, som gaar ind i nødvendigt Forbrug.

Imidlertid var der gennem den af Regeringen praktiserede ensidige Beskyttelsespolitik for betydelige Dele af Erhvervs-livet skabt Hindring for en naturlig Tilpasning af de økonomiske Forhold, og Venstre maatte derfor — tvunget af Forholdene — kræve, at der gennemførtes afgørende *forbedrede Produktionsbetingelser for alle Markafgrøder*, idet man ikke kunde indskrænke sig til forbedrede Forhold alene for Korn, Sukkerroer og Fabrikskartofler, saa meget mindre som den saakaldte Grovfoderproduktion (Roer, Hø, Græs m. v.) omfatter ca. 60 pCt. af Afgrødernes samlede Værdi.

Mindretallet fremhævede, at Opretholdelsen af Landbrugsgets Raavareproduktion er en Betingelse for det Omfang, hvori der kan skaffes udenlandsk Valuta til de enkelte Erhverv og til Samfundet som Helhed, og at derfor Omsætningen af disse Raastoffer er ikke blot et Landbrugsspørgsmaal, men en *uafviselig Nødvendighed for hele Samfundet*. De herved beskæftigede burde da ogsaa have rimelige Betalingsvilkår for deres Arbejde paa lige Fod med andre Erhvervsudøvere, og dette Krav var saa meget stærkere, som den i de senere Aar stærkt forøgede Beskyttelse for betydelige Dele

af Erhvervslivet havde medført stigende Produktionsomkostninger og dermed formindsket Indtjeningsmulighed for Landbruget.

Ud fra disse Betragtninger stillede Mindretallet Ændringsforslag om at omforme Lovforslaget til et »*Forslag til Lov vedrørende Produktion og Omsætning af visse Raastoffer til Landbruget (Foderroer, Græs, Ho og Halm m. m.)*«.

Det bestemtes i Forslagets § 1, at der til *Støtte for Rentabilitet* ved Produktionen af saadanne indenlandske Raastoffer, som maa omsættes gennem Landbrugets Kvægbesætninger, og til *Udligning af Produktionsvilkår* mellem Landbrug og beskyttede Hjemmemarkeds erhverv skulde ydes Landbruget et *Udligningsbeløb*, hvis Størrelse vilde være at ansætte i Forhold til en Produktion af 30 *Millioner hkg Grovfoderenheder* (svarende til Forbruget af hjemmeavlet Grovfoder til Landets voksne Kvægbestand).

Udligningsbeløbet skulde for det første beregnes paa Grundlag af *Mælkeproduktionens Værdi*, og idet man gik ud fra, at 2 Kr. 50 Øre var den nøjeste Produktionspris for Smør, fastsattes Beløbet i § 2 til 100 Øre pr. hkg Grovfoderenhed for hver 25 Øre, Smørnoteringen gennem en 12 Ugers Periode maatte være lavere end 2 Kr. 50 Øre pr. kg (for mindre Afvigelser i Forhold dertil).

Men dernæst skulde der ved Beregningen tages Hensyn til *Hjælpestoffernes Pris*, og det bestemtes derfor i § 3, at de 2 Kr. 50 Øre vilde være at forhøje eller nedsætte med 5 Øre pr. kg for hver Øre, Prisen pr. 1 kg *Oliekager* var højere eller lavere end 13 Øre.

Herefter maatte der i den indeværende Periode regnes med en Produktionspris af 2 Kr. 75 Øre pr. kg Smør, og hvis man gik ud fra en Gennemsnitsnotering i et Aar paa 2 Kr. 10 Øre og en Oliekagepris paa 18 Øre pr. kg, vilde Udligningsbeløbet blive 2 Kr. 60 Øre pr. hkg Grovfoderenheder eller i alt 78 *Mill. Kr.*

Fordelingen af Beløbet foresloges i § 4 foretaget med Halvdelen efter den skattemæssige Værdiansættelse af Besætningerne (Svin og Fjerkræ undtagne) og med Halvdelen efter leveret Mælk, begge Fordelingsgrundlag beregnet efter Gennemsnittet for Aarene 1934—35 og 1935—36. Man mente herved at tilvejebringe den rette Udligning mellem smaa og store Ejendomme og mellem de forskellige Egnes Landbrug.

Endelig foreslog Venstre at give Loven samme *Gyldighedstid som Valutaloven*, idet dennes Bortfald vilde fjerne Hindringen for en naturlig Tilpasning imellem de forskellige Erhvervsgrøene.

Mindretallet erklærede sig villigt til at medvirke til Tilvejebringelse af den fornødne *Dækning*, idet man dog frem-

hævede Ønskeligheden af, at en væsentlig Del af Beløbet søgtes fremskaffet »ad Veje, som tjener til at udjævne Forskellen i Indtjeningsmuligheder mellem Landbruget og de for Hjemmemarkedet arbejdende beskyttede Virksomheder«.

Et andet Mindretal, *Det konservative Folkeparti*, var enig i, at der burde træffes Foranstaltninger til at hæve Landbrugets Priser paa Hjemmemarkedet op til Produktionsprisen, men kunde ikke tiltræde Regeringens Forslag ud fra den Betragtning, at dette gennem den øgede Pris vilde sætte *Forbruget ned*, hvad der for det første vilde medføre mindre Afgift og Tilskud, men dernæst — og navnlig — have den skæbnesvangre Virkning, at det overskydende Kvantum kunde afsættes paa det eneste tilbageværende aabne Marked og dær vilde fremkalde en Nedgang i Prisen; Resultatet af Loven kunde som Følge deraf blive, at den samlede Betaling til Smørproducenterne blev mindre i Stedet for større.

Mindretallet stillede derfor Ændringsforslag om en Tilføjelse til Loven, hvorefter et *3 Mands Udvalg*, valgt af Ministeren efter Indstilling af Smørnoteringsudvalget, hver Uge skulde bestemme, *hvor stort et Kvantum Smør* der maatte *eksporteres* til de forskellige udenlandske Markeder under Hensyntagen til, at Tilførselen ikke kunde til at virke pristrykkende for dansk Smør. Det Kvantum, der ikke fandt Afsætning paa de udenlandske Markeder og ikke anvendtes til Hjemmeforbruget, skulde saa anvendes til *Indblanding i Margarine*. Man regnede med en Indblandingsprocent paa 25, men hvis Lagerbeholdningerne gjorde det paakrævet, kunde Udvalget gøre Indstilling om en Forhøjelse, og Ministeren fik Ret til at forhøje Procenten indtil 50. — Ved Salg af Smør til Indblanding i Margarine skulde Staten yde et *Tilskud* og Køberen betale en *Pris*, der svarede til de i Regeringsforslaget fastsatte.

Mindretallet mente paa denne Maade at kunne aflaste Eksporten og give Forbrugerne i Inlandet et ganske vist dyrere, men ogsaa bedre Produkt. Mindretallet var klar over, at Foranstaltningen ikke kunde gennemføres som permanent Foranstaltning, uden at Spørgsmaalet om *Produktionsbegrænsning* kunde komme paa Tale, men da hele Ordningen kun skulde vare et Aar*), havde man ikke anset det for nødvendigt at rejse dette Spørgsmaal ved denne Lejlighed.

Yderligere stillede Mindretallet Ændringsforslag om i Finansaaret 1937—38 at *nedsatte de faste Ejendomsskatter* for

*) Et Ændringsforslag af Mindretallet gik ud paa at flytte den i § 1 nævnte Tidsgrænse: Udgangen af 1937 til *Udgangen af Marts 1938*.

Landbrugsejendomme med $\frac{2}{3}$, saa at Statsskatterne kun opkrævedes med $\frac{1}{3}$ og Kommunerne fik de $\frac{2}{3}$ af de kommunale Skatter refunderet af Staten. Mindretallet var ikke blind for, at visse Egne af Landet herved kunde opnaa større Hjælp end andre, og havde erklæret sig villigt til at drøfte dette Spørgsmaal.

Et af Mindretallet udtalt Ønske om, at der maatte blive fremskaffet et fyldigt *statistisk Materiale* til Bedømmelse af hele *Gældsituationen i Landbruget*, havde Finansministeren besvaret imødekommende, og Ministeren havde udtrykt sin Villighed til at søge Materialet fremskaffet i Løbet af Sommeren.

Et tredje Sæt Ændringsforslag blev til 2. Behandling stillet af *Det frie Folkeparti*. Smørafgiften var her suppleret med en *Margarineafgift* paa 30 Øre pr. kg for at hindre, at Forbruget flyttedes fra Smør til Margarine. Afgiften antoges at indbringe ca. 20 Mill. Kr. i et Aar. I Forbindelse hermed blev det foreslaaet at holde ubemidlede skadesløse for Prisforhøjelsen ved at anvende indtil 4 Mill. Kr. i de 8 Maaneder, Loven skulde gælde, til *Smør- og Margarinekort*, lydende paa henholdsvis 75 Øre pr. kg Smør og 30 Øre pr. kg Margarine. Desuden skulde der overføres indtil 2 Mill. Kr. af Fondens Midler til *Kødfonden*, saa at Kødudvalget fik Midler til at hæve Kreaturpriserne til den Højde, der var gældende for de forskellige Kvaliteter i 1928—29.

Endvidere foreslog Det frie Folkeparti at give *Landbruget fri Raadighed over Valutaattester* til et Beløb, der svarede til Værdien af de eksporterede Mængder Smør, Ost og Mælk. Udnyttelsen af disse Attester skulde overdrages et Udvalg paa 5 Medlemmer (1 valgt af Landbrugsministeren, 2 af Mejeriforeningernes Fællesorganisation, 1 af Landbrugsraadet, 1 af Erhvervsudvalget) og det opnaaede Provenu indgaa i Smørfonden. Forslagsstillerne hævdede, at Landbruget ikke med Underskud kunde opretholde »den Smørproduktion, der er en Nødvendighed baade af Hensyn til Landbruget og hele Landets Økonomi«, og at det kun var rimeligt, at Landbruget, naar det overlod Samfundet Valutaattesterne til fri Udnyttelse af de Produktioner, der opnaar Produktionsprisen, fik »overladt de Valutaattester, der kan taale en Afgift, for de Produktioner, der ikke ad direkte Vej kan opnaa Produktionsprisen«.

Efter Forslagsstillerens Mening vilde Smørproduktionen ved Gennemførelsen af disse Foranstaltninger afpasse sig efter Afsætningsmulighederne. For imidlertid at skabe Sikkerhed herfor overlodes det Ministeren med Tilslutning af fornævnte Udvalg at regulere Smørproduktionens Størrelse ved at paa-

lægge Importen af *Foderkager* en *Afgift*, der skulde indgaa i Smørfonden.

Endelig forelaa et Ændringsforslag, der var stillet af *Det kommunistiske Parti*, og som gik ud paa, at Udbetaling af Fonden til Landbrugere, som til Røgt af Malke kreaturer anvender fremmed Arbejdskraft, skulde være afhængig af, at de paagældende ikke lønede denne Arbejdskraft under de i Maribooverenskomsten mellem Landbrugets Arbejdsgivere og Dansk Arbejdsmands Forbund fastsatte Tariffer.

Ved *Afstemningen**) vedtoges alle Flertallets Ændringsforslag enstemmigt (et vekslende Antal undlod at stemme), medens Oppositionspartiernes forkastedes, Venstres med 66 Stemmer mod 17, de Konservatives om Smørindblanding i Margarine**) med 75 mod 12, Det frie Folkepartis om Margarineafgiften med 75 mod 3 og om Valutaattesterne med 86 mod 3. Kommunisternes med 103 mod 2.

Lovforslaget vedtoges ved 3. Behandling med 74 Stemmer (Regeringspartierne og Det frie Folkeparti) mod 4 (Retsforbundet, som mente, at Loven ikke vilde løse, men forværre Landbrugskrisen, og Kommunisterne, der betragtede Forslaget som »Flikkeri«). 28 Medlemmer (Venstre og Det konservative Folkeparti) stemte hverken for eller imod.

I *Landstinget* drejede Forhandlingen sig hovedsagelig om de forud for Lovforslagets Fremsættelse stedfundne Forhandlinger mellem Landbrugsministeren, Mejeriforeningerne og Landbrugsraadet (se herom Redegørelse af *Hauch* [V.] Sp. 2553—56 og et Replikskifte mellem Ministeren og *Hauch* Sp. 2558—63).

Vedtagelsen skete i dette Ting enstemmigt med 36 Stemmer (Regeringspartierne). 31 Medlemmer (Oppositionspartierne) undlod at stemme.

*) *Oluf Pedersen* (D. R.) gjorde Indsigelse mod Sagens Foretagelse til 2. Behandling. Tinget meddelte ved Navneoppraab sit Samtykke hertil med 79 Stemmer mod 1; 2 svarede: Stemmer ikke.

**) Ændringsforslaget om Nedsættelse af Ejendomsskatterne *afvistes* af Formanden som liggende for langt borte fra Sagen.

27. Lov om Tillæg til Lov Nr. 121 af 9. April 1936 om Foranstaltninger vedrørende Landbrugets Gæld. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 3257. — C. Sp. 405, 1179 og 1211].

Fremsat i *Folketinget* $26/1$ (F. Sp. 2678). 1. Beh. $28-29/1$ (F. Sp. 2779, 2873 og 2904). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer*) (Smørum, Christen Andersen, Jensen [Horsebæk], A. C. Mortensen [Formand], M. F. Mortensen, Carl Petersen, Retoft, Aage Fogh [Sekretær], Rasmussen [Gylling], Duborg, Clausager, Knud Kristensen, Fibiger, Christmas Møller og Grønning). Betænkning (B. Sp. 717) afgivet $25/2$. (Ordfører: Smørum). 2. Beh. $3/3$ (F. Sp. 4410). 3. Beh. $4/3$ (F. Sp. 4500). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $16/3$ (L. Sp. 1358). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (V. Buhl [Formand], Bækgaard, Gisselbæk, Ingeborg Hansen, Jepsen Christensen, Jensen-Aale, Kr. Johansen, Oluf Johansen [Sekretær], Korsgaard, Lange, Jørgen Møller, P. C. Petersen, J. R. Poulsen, Rytter og Simonsen). Betænkning (B. Sp. 1591) afgivet $20/3$. (Ordfører: Jensen-Aale). 2. Beh. $22/3$ (L. Sp. 1542). 3. Beh. $22/3$ (L. Sp. 1544). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 1647) afgivet $22/3$. Eneste Beh. $22/3$ (F. Sp. 5090). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937.* (Lov-Tid. Nr. 69). Traadt i Kraft straks.

Anledningen til denne Lov var hovedsagelig et voksende Misforhold mellem Priserne paa Landbrugets Raavarer og dets Færdigvarer, et Misforhold, der f. Eks. fandt Udtryk i, at Smørprisen i Femaaret 1909—14 var 14,1 Gange højere end Foderblandingsprisen, men ved Nytaar 1937 kun 9,8 Gange saa høj. Denne Prisudvikling, der var til Fordel for de største Landbrug, betød efter Landbrugsministerens Opfattelse en meget væsentlig Indtægtsnedgang for i det mindste $3/4$ af samtlige Husmænd og mindre Gaardmænd, som derved atter fik stigende Vanskelighed ved at forrente deres Gæld.

Regeringen genoptog under disse Forhold sit Forslag fra sidste Samling**) om et *Rentetilskud* til Landbrugere, hvis Gæld overstiger en vis Grænse, dog i en noget ændret Skikkelse. Desuden foreslog Regeringen paa Basis af indvundne

*) Vedtaget med 81 Stemmer mod 5. Hermed bortfaldt et af J. S. Foget stillet Forslag om at henvise Lovforslaget til et Udvalg paa 16 Medlemmer.

**) Se Aarbog 1935—36, Side 165 og 173.

Erfaringer nogle mindre *Ændringer i Gældssaneringsloven* af 9. April 1936, der efter Landbrugsministerens Mening i det store og hele var en fortrinlig Lov, som gav Landbruget en overordentlig stor Haandsrækning*). Under Behandlingen i Rigsdagen føjedes hertil en Del flere *Ændringer* af nævnte Lov, hvortil kom et Par *Ændringer* i Afsnittet om Rentetilskud, og i denne Skikkelse gennemførtes Lovforslaget med Støtte af Regeringspartierne og Det kommunistiske Parti imod Det konservative Folkepartis og Retsforbundets Stemmer. Venstre og Det frie Folkeparti undlod at stemme.

Loven er, som berørt, delt i to Afsnit, et om *Ændringer* i Gældssaneringsloven og et om Rentetilskud.

Afsnit I. *Sanering af Landbrugets Gældsforhold.*

I dette Afsnit er optaget nedennævnte *Ændringer* i Loven af 9. April 1936 om Foranstaltninger vedrørende Landbrugets Gæld:

1. Gældssaneringslovens § 4 *undtager Skyldnerens Gods fra Retsforfølgning* i indtil 16 Uger fra Indsendelsen af Anmodning om Bistand til Opnaaelse af Laan, og efter Indstilling af Akkordudvalget kan Bevillingsudvalget forlænge Fristen i indtil 8 Uger. Der er nu skabt Mulighed for en *Fornyelse af denne »Fredningstid«* (16 eller 24 Uger), ifald en Debitor *efter Afslug* paa et Andragende fremsætter en efter Akkordudvalgets Skøn begrundet *ny Anmodning* om Bistand til Opnaaelse af Laan. Hertil er yderligere føjet, at hvis Fristen (24 Uger) *udløber* eller er udløbet *under en Sags Behandling for Akkordudvalget og Bevillingsudvalget*, kan dette sidste forny Fritagelsen for Retsforfølgning, dog for højst 16 Uger ad Gangen, naar Akkordudvalget finder saadan Fritagelse fornøden og berettiget samt gør Indstilling til Bevillingsudvalget herom, eventuelt med de Undtagelser, som Udvalgene finder paakrævet.

De indskrænkende Bestemmelser i sidste Punktum (»for højst 16 Uger ad Gangen« og »eventuelt med de Undtagelser,

*) Angaaende Lovens hidtidige Virkninger oplyste Ministeren i sin Forelæggelsestale, at der den 17. Januar 1937 var indgaaet ca. 13 500 Ansøgninger til *Amtsudvalgene*, af hvilke ca. 10 500 ventedes bevilget, ca. 3 000 afslaaet. — Den 25. Januar var til *Bevillingsudvalget* indgaaet 5 297 Sager; heraf var ekspederet 3 065, idet Andragendet blev imødekommet i 2 398 Tilfælde, afslaaet i 667.

som Udvalgene finder paakrævet*) blev indsat ved Ændringsforslag af *Folketingsudvalgets Flertal* (Regeringspartierne), som motiverede Ændringerne med, at der for Udvalget var fremført Eksempler paa ukvalificerede Ansøgers Udnyttelse af Fredningstiden paa en saadan Maade, at Kredit- og Hypotekforeningers samt andre Panthaveres Interesser led Skade ved Pantets Forringelse. — Vedtaget med henholdsvis 67 Stemmer mod 4 og enstemmigt med 67 Stemmer; 30 (32) undlod at stemme.

2. Da Fritagelsen for Retsforfølgning undertiden vil kunne strække sig ud over den Tid, hvor de paagældende Kreditorer har Fortrinsret for Skatter og Renter, er der til Lovens § 4, Stk. 2, føjet en Bestemmelse, hvorefter *Forløbet af de i Retsplejelovens §§ 533 og 597 (jfr. Lov Nr. 185 af 23. Juni 1932 § 7) fastsatte Frister* betragtes som *hvilende i Fredningstiden*.

Foreslaaet af ovennævnte *Flertal* i Folketingets Udvalg og vedtaget enstemmigt.

3. Medens Saneringslaan i Almindelighed skal have Sikkerhed inden for *110 pCt.* af Ejendommens Panteværdi, er der nu for de Ejendomme, hvis *Grundværdi andrager 100 000 Kr.* eller derover, trukket en snævrere Grænse, idet Laanene dèr skal have Sikkerhed inden for *Panteværdien*. Samtidig er der fastsat et *Maksimum* for det enkelte Laan paa 100 000 Kr.

Foreslaaet af ovennævnte *Flertal* og vedtaget med 67 Stemmer mod 4 (34 undlod at stemme).

4. Ved en Tilføjelse til Gældssaneringslovens § 6 er det fastslaet, at *efterstaaende Panthavere* ikke kan rejse noget Krav i Anledning af de i Loven omhandlede Lempelser eller paa Grundlag af de i øvrigt af Lovens Bestemmelser foranledigede Forskydninger i Vilkaarene for de forud for deres Krav prioriterede Hæftelser eller disses Ombytning med Gældssaneringslaan eller andre Prioriteter med samme Paa-lydende*).

Foreslaaet af ovennævnte *Flertal* og vedtaget enstemmigt.

*) Uanset Bestemmelsen i Lovens § 8 kan der samtidig med Lysningen af Pantebrev for Gældssaneringslaan paa Foranledning af Bevillingsudvalget lyses efterstaaende Pantebreve som Led i Gældssaneringen.

5. Saneringslaan har hidtil kun kunnet ydes, naar den paagældende Landbruger har erhvervet Ejendommen inden 1. Januar 1933. Denne *Tidsgrænse for Ejendommens Erhvervelse* er nu flyttet til 1. Oktober 1935, idet vedkommende heller ikke kan antages at have erhvervet Ejendommen med Spekulation i Gældssaneringslaan for Øje inden for Tidsrummet Januar 1933—Oktober 1935.

6. Efter Gældssaneringslovens § 12 er det en Forudsætning for at kunne faa Laan, at den paagældende ikke har opnaaet *konjunkturbestemt Rente* i Henhold til herom gældende Love. Det kan imidlertid være uretfærdigt at udelukke en Skyldner fra Gældssaneringslaan, blot fordi han har opnaaet konjunkturbestemt Rente af et Laan, som *ikke* tænkes indfriet af Gældssaneringslaanet, og der er derfor ved en ny Formulering af Paragraffens Stk. 2, ifølge hvilken der ikke maa ydes Laan til *Indfrielse* af Gæld, hvoraf Renten er konjunkturbestemt, aabnet Adgang til at yde Laan til Indfrielse af *anden* Gæld.

7. I Forbindelse med de under 1 omtalte, i Folketinget foretagne Ændringer har man *undtaget* »Afvisning eller Ophevelse af Fredning paa Grund af Misligholdelse af Ejendommen« fra de Akkordudvalgs-Afgørelser, der kan *indankes* for Bevillingsudvalget.

Foreslaaet af ovennævnte Flertal og vedtaget enstemmigt.

Afsnit II. *Rentetilskud.*

De i dette Afsnit indeholdte Bestemmelser, der er indsat i Gældssaneringsloven som §§ 15—19, gengives nedenfor som Helhed.

§ 15. Enhver Ejer af en Landbrugsejendom kan, saafremt Ejendommens *Grundværdi ikke* andrager over 30 000 Kr. og hans *Gæld* andrager *mindst 85 pCt.* af Ejendommens Panteværdi, paa Begæring opnaa i *Rentetilskud* af Statskassen i 1 Aar fra 1. Januar 1937 at regne 3 pCt. p. a. af *Gældsbeløb* (Restgæld) *efter 85 pCt., men ikke ud over 110 pCt. af Panteværdien*, dog *ikke over 300 Kr.* og ikke under 20 Kr. i Tilskud for nævnte Aar. I de sønderjyske Landsdele fradrages dog i Rentetilskuddet det Rentetilskud, der ydes i Medfør af Bekendtgørelse af 22. April 1936 af Lov Nr. 164 af 16. Maj

1934 om Lempelser for visse Laan til sønderjyske Landbrugere, Haandværkere, handlende og Fiskere m. fl. med de i Lov Nr. 105 af 7. April 1936 fastsatte Ændringer. — I Gælden fradrages den skattemæssigt ansatte Værdi af paagældende Landbrugers øvrige Formue. — Ejeren skal være i Besiddelse af dansk Indfødsret.

Efter det i sidste Samling fremsatte Lovforslag skulde Rentetilskud ydes i 2 Aar, og der var ikke sat en Grænse for Ejendommens Størrelse, svarende til ovennævnte, der skyldtes, at Udviklingen havde begunstiget de største Landbrug.

Efter Forslag af Folketingsudvalgets ovennævnte Flertal affattedes Stk. 1 saaledes, at der kan ydes Rentetilskud til den Del af Gælden, der ligger mellem 85 og 110 pCt. af Panteværdien, *selv om den samlede Gæld overstiger denne Grænse*. Sidste Punktum i Stk. 1, om Fradrag af det i Sønderjylland ydede Rentetilskud, blev ogsaa tilføjet i Folketinget. Begge Ændringsforslag vedtoges enstemmigt.

Endvidere blev Paragraffens Formulering ændret i Lands­tinget gennem et Ændringsforslag af Udvalgets Flertal om, at der ved Beregningen af selve det Gældsbeløb, hvortil der kan ydes Rentetilskud, kan *medtages renteforpligtende los Gæld*. — Vedtaget uden Afstemning.

§ 16. Andragende om Rentetilskud i Henhold til nærværende Afsnit indgives til *Kommunalraadet*, bilagt med saadanne Oplysninger og Attestationer, som dette maatte kræve, hvorefter Sagen indsendes til Finansministeriet, som foranlediger det af Raadet fastsatte Tilskud udbetalt. — Kommunalraadets Afgørelser kan inden 8 Dage efter Modtagelsen af Meddelelse om Afgørelsen, der skal ske ved anbefalet Brev, *indankes* for Ministeren for Landbrug og Fiskeri.

§ 17. Tilskud efter nærværende Afsnit kan kun ydes til Landbrugere, der har *erhvervet den paagældende Ejendom før 1. Oktober 1935*, medmindre Overdragelsen er sket til Ægtefælle, Børn eller anden nær paarørende af den tidligere Ejer eller til Kautionsister, der har maattet holde den tidligere Ejers Kreditorer skadesløse for hans Gæld til disse. — I Tilfælde af Ejerskifte eller Retsforfølgning *bortfalder* Rentetilskuddet. Dog kan Tilskuddet ydes den nye Ejer paa samme Vilkaar som den tidligere Ejer, hvor særlige Omstændigheder taler derfor, navnlig hvor Overdragelsen sker til Ægtefælle, Børn eller anden nær paarørende.

§ 18. Naar *Kommunalraadet* har modtaget Begæring om Rentetilskud, vil det have nøje at *undersøge Andragereis personlige Kvalifikationer* m. v. i Overensstemmelse med de i § 12, 1ste Stykke, for Laan givne Regler. — Rentetilskud kan ikke overstige den Skyldneren paahvilende Renteforpligtelse. — Det er en Forudsætning for at kunne erholde Rentetilskud, at den paagældende Landbruger efter Raadets Skøn *derved sættes i Stand til at fortsætte sin Bedrift* og opfylde sine Forpligtelser.

§ 19. Ministeren for Landbrug og Fiskeri bemyndiges til efter Forhandling med Finansministeren at udstede saadanne vejledende og supplerende Bestemmelser, som §§ 15—18 maatte gøre nødvendige. Landbrugsministerens Afgørelser i Tvilsspørgsmaal er endelige.

Folketingets Udvalg rettede i Tilslutning til en Henvendelse fra Akkordudvalget for Haderslev Østeramt en Henstilling om, at Skæringsdagen for Gæld, som kan afløses ved Hjælp af Saneringslaan, og som hidtil har været den 24. April 1936, fremtidig blev fastsat til 1. Oktober 1936.

I øvrigt delte Udvalget sig i et Flertal (Socialdemokrater og Radikale) og to Mindretal, Venstre og Det konservative Folkeparti.

Flertallet udtalte i Betænkningen, at det under Hensyn til de øgede Produktions- og Afsætningsvanskeligheder og de efter den ringe Høst mange Steder indtraadte særlige Vanskeligheder ved at overkomme Betalingen af *de seneste Skatte- og Terminsrestancer* ikke vilde finde det betænkeligt eller stridende mod de i Gældssaneringslovens §§ 2 og 12 indeholdte Principper, om Bevillingsudvalgene under saadanne særlige Omstændigheder lader *Gældssaneringslaan bidrage til Indfrielse af ovennævnte Restancer*. Ligeledes kunde Flertallet slutte sig til, at *Akkordlaan* i visse Tilfælde bør medtages i Saneringsordningen.

Med de foran ved Nr. 1, 2, 3, 4 og 7 samt ved § 15 omtalte Ændringer indstillede Flertallet Lovforslaget til Vedtagelse.

Venstre-Mindretallet fandt *selve Systemet* med Rentetilskud til et Udsnit af Landmænd ganske *forfejlet* og saa deri en Bekræftelse paa, at den førte økonomiske Politik byggede paa forkastelige Principper; thi hvis Landbruget skattemæssigt og produktionsmæssigt var ligestillet med andre Erhverv, behøvedes ingen Tilskud fra Staten til Landmændenes Rentebetaling.

Man fandt det ogsaa sagligt uden Begrundelse at fastsætte en *vilkaarlig Grænse* ved 30 000 Kr. Grundskyld for at kunne opnaa Rentetilskud.

Mindretallet stillede kun et enkelt *Ændringsforslag*, der gik ud paa, at *Staten overtog Kurstabet paa Gældssaneringsobligationerne*. Mindretallet hævdede, at den senere Tids stærke Kursfald forringede Vilkaarene for Laantagerne i langt højere Grad, end Forudsætningen var ved Lovens Vedtagelse. Man havde dengang berettiget Grund til at antage, at Regeringens Politik vilde gaa ud paa at tilvejebringe et lavere Renteniveau og dermed en relativt høj Kurs paa Obligationer, men Tiden siden og særlig efter Landstingsvalget havde desværre vist, at Regeringens økonomiske Politik førte til et stigende Renteniveau og dermed lavere Kurs paa Obligationer. Ud fra den Betragtning, at den nuværende lave Kurs paa Obligationerne dannede en alvorlig Hindring for Gennemførelse af Gældssaneringen, foreslog Mindretallet da i sit *Ændringsforslag*, at Laanet skulde udbetales til Kreditorerne af Finansministeriet, og at Finansministeriet derefter kunde afhænde tilsvarende Beløb i $4\frac{1}{2}$ pCt.s rentebærende Statsobligationer, saaledes at det eventuelle Kurstab afholdtes af Statskassen.

Flertallet fraraadede *Ændringsforslagets* Vedtagelse med den Begrundelse, at det vilde medføre en meget ulige Behandling af de Folk, der allerede havde faaet Saneringslaan, og de fremtidige Laantagere, og *Ændringsforslaget*, hvortil de Konservative var Medforslagsstillere, og som ligeledes støttedes af Det frie Folkeparti og Kommunisterne, blev forkastet med 66 Stemmer mod 35.

Det konservative Mindretal indstillede Lovforslaget til Forkastelse, da Mindretallet ikke kunde tiltræde, at det offentlige søgte »at bøde en Smule paa hele Landbrugets store Vanskeligheder ved at give Rentetilskud til et Udsnit af Erhvervet.« Hjelpeforanstaltninger for Landbruget maatte, som de Konservative atter og atter havde hævdet, tage Sigte paa det *samlede* Erhverv, og Mindretallet havde i Udvalget søgt at faa Forhandling om en almindelig Støtte til Landbrugserhvervet, men Regeringspartierne havde ikke været villige hertil. I 6 Kriseaar havde Landets Hovederhverv nu haft en gennemsnitlig Forrentningsprocent af 1,9 af Handelsværdien og 2,4 af de bogførte Værdier, og denne farlige Situation kunde medføre Konsekvenser, som det maatte være Samfundets Pligt at afværge.

Mindretallet stillede ikke noget *Ændringsforslag*, da Regeringens Politik — særlig dens Politik i de senere Maaneder med Hensyn til Indførelsen af nye Ejendomsskatter — tydeligt

viste, at der var en Afgrund mellem Regeringens og Mindretallets Opfattelse af, hvad der i Tiden burde gøres.

Efter Mindretallets Anskuelse skulde Gældssaneringsforanstaltninger tilvejebringes paa Baggrund af en økonomisk Politik, som underbyggede Erhvervslivet og skabte den for billigere Penge nødvendige Kapitalrigelighed. Man maatte først og fremmest have lettet Landbrugets faste Skatter; dernæst burde der gennemføres en Smør- og Mælkeordning, som gav Landbruget Produktionspris og rimelig Avance paa Hjemmemarkedet, ligesom der burde træffes Foranstaltninger til at fremme Forbruget og Afsætningen.

Idet Mindretallet henviste til den af Regeringen gennemførte Lov om direkte Statstilskud til det mindre Landbrug (Lov Nr. 13 af 30. Januar 1937)*), pegede Mindretallet paa, at der, om der var Vilje, ogsaa nok var Vej frem til at afbøde Virkningerne af de Toldforanstaltninger, Udlandet har paalagt danske Landbrugsvarer — Told, som den danske Producent og ikke den fremmede Forbruger betaler.

Det frie Folkeparti stillede til 2. Behandling Ændringsforslag om at erstatte Lovforslagets Bestemmelser med det af Partiet forelagte Forslag om Ændringer i Loven om Foranstaltninger vedrørende Landbrugets Gæld (se B. Nr. 11). Ændringsforslaget forkastedes med 66 Stemmer mod 4 (28 stemte hverken for eller imod). Partiets Medlemmer vilde derefter undlade at stemme, thi selv om Lovforslagets første Afsnit realiserede en Del af Det frie Folkepartis Ønsker, kunde det ikke tage Medansvar for Afsnittet om Rentetilskud, der formentlig betød det stik modsatte af Rentesækning.

Retsforbundet stemte imod Lovforslaget. Det, der tiltrængtes, var efter Partiets Mening en Sækning af Rente- og Driftsomkostninger, som kun var mulig ved en rationelt gennemført Grundskyld med Hensyntagen til Gæld og Afskaffelse af Varefordyrelse, men Lovforslaget tog kun Sigte paa at hjælpe de ringest stillede til at bære de paalagte uretfærdige Byrder og vilde saaledes blive »til Gavn for dem, som oppebærer den uretmæssige Gevinst«.

Det kommunistiske Parti betragtede Lovforslaget som ganske utilstrækkeligt, men vilde dog stemme for det, fordi Loven vilde virke som en øjeblikkelig Nødhjælp for Landbrugerne.

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 63 Stemmer (Regeringspartierne og Kommunisterne) mod 20 (Det konservative Folkeparti og Retsforbundet). 25 Medlemmer (Venstre og Det frie Folkeparti) stemte hverken for eller imod.

*) Se Nr. 23 om Tillæg til Kornordningen.

Under Sagens Behandling i *Landstinget* foretoges — med Tilslutning fra alle Sider — den ved § 15 omtalte Ændring, der giver Ret til ved Beregningen af det Gældsbeløb, hvortil der kan ydes Rentetilskud, at medtage *renteforpligtende los Gæld*.

Derimod forkastedes (med 36 Stemmer mod 32) et paa ny af Venstre og Konservative stillet Ændringsforslag om at lade Staten overtage Kurstabet paa Gældssaneringsobligationerne.

Lovforslagets Vedtagelse fandt Sted med 36 Stemmer mod 12 (Konservative); Venstre undlod at stemme.

Den endelige Vedtagelse i *Folketinget* ved »eneste« Behandling skete med 61 Stemmer mod 11; 19 stemte ikke.

28. Lov om Tilvejebringelse af Tillægsjord til mindre Landbrug. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 3265. — C. Sp. 1319, 2013 og 2499].

Fremsat i *Folketinget* $26\frac{1}{1}$ (F. Sp. 2683). 1. Beh. $10\frac{1}{2}$ (F. Sp. 3357). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Jensen [Horsebæk], Jensen [Lillering], J. P. Jensen, M. F. Mortensen, Viggo Nielsen [Formand], Carl Petersen, Smørum, N. P. Andreasen, Aage Fogh [Sekretær], Sønderup, Brorsen, Nørskov, Ulrich, Fibiger og A. C. D. Petersen). Betænkning (B. Sp. 1723) afgivet $\frac{2}{4}$. (Ordfører: Jensen [Horsebæk]). 2. Beh. $\frac{8}{4}$ (F. Sp. 5344). 3. Beh. $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5473). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $13\frac{1}{4}$ (L. Sp. 1837). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Bækgaard, Johs. Clausen, Gisselbæk, A. P. Hansen, Ingeborg Hansen, Jensen-Aale, H. P. Johansen, Kr. Johansen [Formand], Oluf Johansen [Sekretær], Korsgaard, Larsen-Badse, Nielsen Mann, Offersen, P. C. Petersen og J. R. Poulsen). Betænkning I (B. Sp. 2821) afgivet $29\frac{1}{4}$. (Ordfører: Jensen-Aale). 2. Beh. $30\frac{1}{4}$ (L. Sp. 2322). Behandlingen standset og Lovforslaget paa ny henvist til Udvalget. Betænkning II (B. Sp. 2825) afgivet $30\frac{1}{4}$. Fortsættelse af 2. Beh. $\frac{3}{5}$ (L. Sp. 2342). 3. Beh. $\frac{3}{5}$ (L. Sp. 2353). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 2969) afgivet $\frac{4}{5}$. Eneste Beh. $\frac{7}{5}$ (F. Sp. 7176). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lovtid. Nr. 168).

Fra forskellig Side inden for det mindre Landbrug har Regeringen i Aarevis modtaget Henvendelser om en bedre

Adgang til Tilvejebringelse af *Tillægsjord* til Husmænd, som har mindre Jord, end de behøver for at kunne leve af at drive almindeligt Landbrug*), og som paa Grund af Brugenes Beliggenhed har vanskeligt ved at faa deres Jordtilliggende forøget (saakaldte *indeklemt* Husmænd). De senere Aars Afsætningsvanskeligheder for Landbrugsprodukter og den derved forårsagede Indskrænkning i Husdyrholdet er særlig gaaet ud over disse Smaabrug, og det er derfor blevet endnu mere paakrævet end tidligere at skaffe dem Tillægsjord til Afbalancering af Tabet ved Nedgangen i Husdyrholdet.

Der aabnes ved nærværende Lov enhver Ejer af et bestaaende mindre Landbrug, hvis Jordtilliggende højst svarer til *5 ha middelsgod Jord*, Adgang til at søge Bistand af det offentlige til en *Udvidelse* af Brugets Jordtilliggende, naar han anser en saadan for nødvendig for sin Bedrift og ikke selv ser sig i Stand til at erhverve den fornødne Jord.

Den paagældende skal da indsende Andragende til den lokale *Amtskommission*, som undersøger, hvorvidt der er Grund til en Udvidelse, og om Andrageren selv kan tilvejebringe det nødvendige Areal.

Om den videre Fremgangsmaade bestemmer § 2, Stk. 2—6:

Finder Kommissionen, at Betingelserne for dens Bistand er til Stede, skal den undersøge, om Andrageren kan faa den fornødne Tillægsjord ved Anvendelse af § 37 i Lovbekendtgørelsen af 30. April 1936**) angaaende Oprettelse og Udvidelse af mindre Landbrug m. v. Der stilles herved billige, delvis rentefri Laan til Raadighed ved Privatkøb af Jord til Udvidelse af Husmandsbrug. Nu lempes tillige Kravet til den forlangte Sikkerhed, idet *Jordkøbslaanet*, der hidtil har skullet placeres efter den oprindelige Ejendoms Ejendoms-skyldværdi, fremtidig kan *placeres yderligere*, nemlig efter Ejendomsskylden plus Værdien af Besætning og Inventar plus et Tillæg af 10 pCt. (Grundværdien af det oprindelige Brug kan udgøre indtil 6000 Kr.).

Endvidere kan Tillægsjord tilvejebringes ved *Sammenlægning* af Andragerens Brug med et andet Brug, navnlig

*) Det drejer sig her om mellem 40 000 og 50 000 Husmænd.

**) o: Bekendtgørelsen af Lov Nr. 163 af 14. Maj 1934 med de ved Lov Nr. 75 af 31. Marts 1936 foretagne Ændringer.

naar Bygningerne paa dette er daarlige eller utidssvarende og derfor egnede til Nedbrydning. Den samlede Ejendoms Tilliggende kan *ikke overstige 8 ha middelgod Jord*. Den, hvis Brug bortfalder, uden at han erhverver det sammenlagte Brug, har, naar han i øvrigt opfylder Lovens Betingelser, *Fortrinsret* til at erholde et nyt selvstændigt Brug. Saadan Sammenlægning kan finde Sted uden Statslaan, men Statens Jordlovsudvalg skal i dette Tilfælde, ligesom naar Tillægsjord fremskaffes efter § 37, tiltræde Sammenlægningen (§ 2, Stk. 3).

For det tredie giver Loven — i § 2, Stk. 4 — Anvisning paa at *sammenlægge* et mindre Landbrug — navnlig naar Bygningerne paa dette er daarlige eller utidssvarende og derfor egnede til Nedbrydning — *med et større Landbrug*, saafremt Ejeren af dette er villig til at *afgive saa meget Jord*, at der derpaa kan oprettes et *nyt Husmandsbrug* af den i Lovbekendtgørelse af 30. April 1936 forudsatte Størrelse.

Til Fremme af de i de to foranstaaende Stykker omtalte Foranstaltninger bemyndiges Jordlovsudvalget til, hvis Udvalget og Kommissionen anser Beboelseshuset paa det Brug, der nedlægges, for anvendeligt som Landarbejderbolig, at overtage Bygningerne med et Tilliggende af indtil $\frac{1}{4}$ Hektar Land og *overlade Bruget til en Landarbejder paa sædvanlige Jordrentevilkøer med Byggelaan*, svarende til Bygningernes Værdi og den Istandsættelse m. v., som maatte udkræves.

Endelig bestemmer § 2, Stk. 6, at hvis Ejeren af et mindre Landbrug ikke selv eller med Amtskommissionens Bistand har kunnet erhverve Tillægsjord paa en af de i det foregaaende nævnte Maader, men derimod kan se Lejlighed til at *afhænde* sit Brug, skal han, naar han i øvrigt opfylder Lovens Betingelser, være *fortrinsberettiget til at erholde et nyt selvstændigt Brug*.

§ 2 blev under Behandlingen i *Folketinget* ændret paa flere Punkter. Efter Forslag af Ministeren og hele Udvalget slettedes saaledes i Stk. 3, om Sammenlægning med et andet Brug, den for dette fastsatte Grænse paa 3 ha middelgod Jord og i Stedet indførtes Grænsen 8 ha middelgod Jord for den *samlede* Ejendoms Tilliggende. Endvidere indsattes Stk. 4, om Sammenlægning med et større Landbrug, naar dette afgiver Jord til et nyt Husmandsbrug. Fremdeles Stk. 5, om Overdragelse af et nedlagt Brug til Landarbejderbolig paa

sædvanlige Jordrentevilkaar med Byggelaan; dette sidste Ændringsforslag var alene tiltraadt af Regeringspartiernes Udvalgsmedlemmer, da man fra anden Side var imod at binde en Del af Jordfondens Midler i jordløse Huse (vedtaget enstemmigt med 59 Stemmer; 44 undlod at stemme).

§ 3 bestemmer i Tilslutning til § 2, at hvis der ikke skaffes den paagældende Andrager Jord paa de dèr angivne Maader, og Amtskommissionen skønner, at der fra en *større* Ejendom kan fraskilles Jord, som er velegnet og velbeliggende til Sammenlægning med Ansøgerens Ejendom, kan Kommissionen indstille til Jordlovsudvalget, at der ved Forhandling med Ejeren erhverves et passende Areal til Sammenlægning med Andragerens Ejendom til *en rimelig Pris*. Dersom Jordlovsudvalget slutter sig til Amtskommissionens Indstilling, og Ejeren af Gaarden, hvorfra Jord søges tilvejebragt, tiltræder at sælge denne for en Pris, som Udvalget finder forsvarlig, iværksættes Overdragelsen af det erhvervede Areal fra Staten til Andrageren efter de i Lovbekendtgørelse af 30. April 1936 for Salg af Jord i Statens Eje mod Jordrente givne Regler.

Efter Anmodning af De samvirkende Husmandsforeninger indeholder Loven yderligere (i § 4) en *Forhøjelse af Grænsen for Tillægslaan*, idet Tillægslaanet fremtidig kan udgøre Forskellen mellem 14 000 Kr. (hidtil 12 000 Kr.) og tidligere modtagne Laan.

§ 5. Foruden de i § 37 i Lovbekendtgørelse af 30. April 1936 til Raadighed stillede Beløb kan der til *Erhvervelse af Tillægsjord og Udredelse af Byggelaan* efter denne Lov anvendes indtil 3 Mill. Kr. af *Jordfonden*.

Forhandlingerne paa Rigsdagen drejede sig særlig om nogle i Regeringsforslaget optagne Paragraffer (§§ 3—5), der aabnede Adgang til *Ekspropriation* af Jord fra større Ejendomme, naar der ikke kunde skaffes den paagældende Andrager Tillægsjord paa de i § 2 angivne Maader. Disse Paragraffer, der dog først skulde træde i Kraft 1. Oktober 1939, gengives nedenfor, til Dels i Uddrag.

§ 3. Kan der ikke skaffes den paagældende Andrager Jord paa de i § 2 angivne Maader, og Amtskommissionen skønner, at der fra en *større Ejendom i umiddelbar Nærhed* kan fraskilles Jord, som er velegnet og velbeliggende til Sammenlægning med Ansøgerens Ejendom, og som Kommissionen finder det *forsvarligt over for Gaardens Drift og Bygningernes Størrelse at*

fraskille denne, kan Kommissionen, naar den forgæves har gjort Forsøg paa til en rimelig Pris at erhverve Arealet ved frivillig Overdragelse, indstille til Statens Jordlovsudvalg, at der foretages *Ekspropriation* af et passende Areal til Sammenlægning med Andragerens Ejendom. — Dersom Jordlovsudvalget slutter sig til Amtskommissionens Indstilling, og Ejeren af Gaarden, hvorfra Jord søges tilvejebragt, nægter at sælge denne for en Pris, som Udvalget finder forsvarlig, kan Udvalget lade det paagældende Areal ekspropriere. — Overdragelsen af det eksproprierede Areal fra Staten til Andrageren iværksættes efter de i Lovbekendtgørelse af 30. April 1936 for Salg af Jord i Statens Eje mod Jordrente givne Regler.

Af § 4. For den eksproprierede Jord ydes *fuld Erstatning*, der fastsættes af vedkommende *Vurderingsraad* under Appel til *Over-Skyldraadet*. — Finder Jordlovsudvalget ikke at kunne tiltræde den af Over-Skyldraadet endeligt fastsatte Erstatning, bortfalder Ekspropriationen.

§ 5. Ekspropriation til disse Formaal kan som Regel kun foretages fra Landejendomme med en *Grundværdi af over 50 000 Kr.* I ganske særlige Tilfælde kan der dog efter Indstilling fra Statens Jordlovsudvalg til Ministeriet for Landbrug og Fiskeri med dettes Billigelse eksproprieres fra mindre Landejendomme, naar deres Grundværdi overstiger 40 000 Kr. — Ekspropriationen maa kun gøres gældende med Hensyn til Jordarealer, hvis Adskillelse fra Hovedlodden ogsaa efter *Jordlovsudvalgets* Skøn ikke virker skadelig for Ejendommens Drift, ligesom den ikke maa formindske en Gaards Areal saaledes, at Resten efter Udvalgets Opfattelse kommer til staa i Misforhold til Avlsbygningerne. — *Ingen Landejendom kan ved Ekspropriationen nedbringes under 40 000 Kr. Grundværdi.*

Ekspropriationsbestemmelserne fik i det hele Tilslutning af *Regeringspartiernes* Medlemmer af *Folketingets* Udvalg, som dog i Forbindelse med Ministeren stillede et Par Ændringsforslag til § 4. Det ene gik ud paa, at Erstatningen skulde fastsættes af *Vurderingsraadet* under Appel til *Skyldraadet* og *Over-Skyldraadet*, hvorhos en i Regeringsforslaget optaget Ankefrist paa 4 Uger foresloges udeladt. Det andet udførte Paragraffens sidste Stykke saaledes: »Finder Jordlovsudvalget, at den Erstatning, som ifølge *Over-Skyldraadets* Ansættelse skal udredes af Jordfonden til Ejeren af Gaarden, er for stor i Forhold til det offentlige Interesse i Ekspropriationens Gennemførelse, bortfalder Ekspropriationen.»

Derimod foreslog Venstre og Det konservative Folkeparti at slette Ekspropriationsbestemmelserne. *Venstre-Mindre-tallet* udtalte i Betænkningen den Opfattelse, at disse Bestemmelser sagligt set var unødvendige, og at man ved at bringe

dem i Anvendelse krænkede Retsbegrebet, og *det konservative Mindretal* ansaa dem for ganske upaakrævede og stridende mod Grundloven.

Mindretallets Ændringsforslag fik Tilslutning af *Det frie Folkeparti* og tillige af *Steen* (R. V.), som mente, at man ved en smidig og forstandig Praktisering af Lovforslagets første Paragraffer i alt væsentligt vilde kunne opnaa Lovforslagets Hensigt. Endvidere anbefalede *Oluf Pedersen* (D. R.) at udstemme § 3, medens han ikke saa nogen Grund til at stemme mod §§ 4 og 5.

Ved Afstemningen vedtoges Udvalgets og Flertallets Ændringsforslag (se lige ovenfor og ved Omtalen af § 2). Ligeledes vedtoges de omstridte Paragraffer, § 3 med 56 Stemmer mod 49, §§ 4 og 5 med 56 Stemmer mod henholdsvis 46 og 45.

Herefter stemte Venstre, Det konservative Folkeparti og Det frie Folkeparti imod Lovforslaget. Retsforbundet vilde ikke medvirke til Forslagets Gennemførelse, da det ansaa den foreslaaede Vej til en Ordning af Jordspørgsmaalet for mindre god; en Løsning af dette Spørgsmaal kunde kun naas ad Grundskyldens Vej. — Stemmerne stod ved 3. Behandling: 66 mod 43.

I *Landstingets* Udvalg delte Partierne sig som i Folketingets. *Flertallet* (Socialdemokrater og Radikale) indstillede Lovforslaget til Vedtagelse uændret, men knyttede den Bemærkning til Forslagets § 5, at naar Ekspropriationen her var indskrænket til Landejendomme med en Grundværdi af over 50 000 Kr., i ganske særlige Tilfælde 40 000 Kr., maatte Vægten lægges paa, at det drejede sig om Landbrug, saaledes at der i Grundværdien maatte fradrages Værdier, som stammede fra f. Eks. byggemoden Jord. Hvis en Ejendom var vurderet til en Grundværdi af 55 000 Kr., og 5 000 Kr. hidrørte fra Jord, hvis Værdi var bestemt af andet end landbrugsmæssige Ejendomme, kunde Ekspropriation i Almindelighed ikke finde Sted paa den paagældende Ejendom.

Mindretallet (Venstre og Konservative) stillede de samme Ændringsforslag, som var forkastet i Folketinget, idet Mindretallet under ingen Omstændigheder kunde gaa med til, at Jorden blev fremskaffet ved Ekspropriation. »En saadan Fremgangsmaade vil efter Mindretallets Opfattelse krænke Retsbevidstheden i Folket og er stridende mod den i Grundloven tilsikrede Ejendomsret. Med alle til Raadighed staaende Midler agter Mindretallet derfor at modsætte sig en saadan Bestemmelse indført i en Lov, tilmed da den maa anses for ganske overflødig. Der vil som Regel være Jord nok, der kan erhverves til rimelige Priser, og Lovforslagets øvrige Bestemmelser vil kunne gøre god Nytte ved Omlægning eller

Sammenlægning af Jord, hørende til eller beliggende ved de Husmandsbrug, som Lovforslaget tager Sigte paa at tildele et passende Jordareal.«

Da Sagen kom til 2. Behandling, spurgte Udvalgets Ordfører (Jensen-Aale), om Mindretallet med det benyttede Udtryk: at det med alle til Raadighed staaende Midler vilde modsætte sig Ekspropriationsbestemmelsen, sigtede til, at det vilde gøre Brug af Grundlovens § 80, Stk. 2*), og da Ordførerne for begge Oppositionspartier svarede bekræftende, foreslog Jensen-Aale, at Behandlingen standsedes og Sagen vistes tilbage til Udvalget, for at dette kunde drøfte den herved opstaaede Situation.

I en ny Betænkning indstillede derefter *det samlede Udvalg* at udtage Ekspropriationsbestemmelserne og omforme § 3 som ovenfor angivet, og denne Indstilling tiltraadte *Landbrugsministeren* for at faa saa meget som muligt ud af Lovforslaget; men Ministeren forbeholdt Regeringen Ret til senere i Valgperioden at fremsætte Forslag om Gennemførelse af Ekspropriation, dersom det viste sig nødvendigt, hvad Ministeren for sit Vedkommende ansaa for givet.

Lovforslaget vedtoges i den af Udvalget foreslaaede Skikkelse enstemmigt af *Landstinget* med 60 Stemmer, og *Folketinget* sluttede sig ved »eneste« Behandling enstemmigt til denne Affattelse med 94 Stemmer.

29. Lov om Tillæg til Lov Nr. 95 af 1. April 1925 om Tilvirkning og Forhandling af Margarine m. m. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 5841. — C. Sp. 1851 og 2057].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{6}{4}$ (F. Sp. 5237). 1. Beh. $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5636). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Holger Eriksen, Nina Andersen, J. P. Jensen, Jensen [Horsebæk], A. C. Mortensen [Formand], Strøm, M. K. Sørensen, Aage Fogh [Sekretær], Valdemar Sørensen, Marius Jensen, Jørgen Gram, Kjær, Grønning, Boeck-Hansen og Prieme). Betænk-

*) Denne Bestemmelse har følgende Ordlyd: »Naar et Lovforslag vedrørende Ekspropriation af Ejendom er vedtaget, kan $\frac{1}{3}$ af Folketingets Medlemmer senest 14 Dage efter Forslagets endelige Vedtagelse kræve, at det først indstilles til kongelig Stadfæstelse, naar nye Valg til Folketinget har fundet Sted, og Forslaget paa ny er vedtaget af den derefter sammentrædende Rigsdag.«

ning (B. Sp. 2573) afgivet $\frac{2}{4}$. (Ordfører: Holger Eriksen). 2. Beh. $\frac{27}{4}$ (F. Sp. 6346). 3. Beh. $\frac{29}{4}$ (F. Sp. 6469). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{3}{5}$ (L. Sp. 2344). 2. Beh. $\frac{4}{5}$ (L. Sp. 2356). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2434). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 143).

Der er i de senere Aar baade her i Landet og i Udlandet arbejdet med *Vitaminisering af Margarine*, og det er lykkedes saavel danske som udenlandske Virksomheder at fremstille tilfredsstillende Præparater.

Da der fra lægevidenskabelig Side tillægges en gennemført Vitaminisering af Margarinen med A- og D-Vitaminer meget væsentlig Betydning for Befolkningens Sundhedstilstand, idet store Dele af Befolkningen kun ad denne Vej vil kunne faa deres naturlige Vitaminbehov dækket paa en økonomisk overkommelig Maade, nedsatte Indenrigsministeren i Samraad med Landbrugsministeren i December 1936 et *Udvalg* med den Opgave at undersøge og overveje de i Forbindelse med Vitaminiseringen af Margarine opstaaede Spørgsmaal og til eventuel at fremkomme med Forslag om, hvilke Bestemmelser der af det offentlige burde træffes til Løsning af disse Spørgsmaal. Udvalget, der havde Sundhedsstyrelsens Chef som Formand, og som talte Repræsentanter for saavel særlig sagkyndige Sundhedsautoriteter som Landbrugsministeriet, Margarinefabrikkerne og Landbrugsraadet, anbefalede i sin Indstilling til Indenrigsministeriet enstemmigt, at der skabtes fornøden lovmæssig Hjemmel til at paabyde en *ensartet Vitaminisering* af al Margarine, saaledes at de nærmere Regler herfor samt for *Kontrollen* blev fastsat ved Bekendtgørelse. Endvidere stillede Udvalget Forslag om Afholdelse af *Udgifterne* til Kontrollen og henstillede endelig med Hensyn til *Reklamerings* med Margarinens Vitaminindhold at opretholde den ved Landbrugsministeriets Cirkulære af 19. Decbr. 1936 gennemførte Ordning, saaledes at Reklamerings alene maatte finde Sted ved Paatryk paa Emballagen af Ordet »vitaminiseret«, medens enhver anden Angivelse af samt Avertering og Reklamerings med Margarinens Indhold af Vitaminer skulde være forbudt.

Landbrugsministeriet, under hvilket Margarinelovgivningen sorterer, kunde i det hele slutte sig til Udvalgets Indstilling, og denne danner da Grundlaget for *Hovedbestemmelsen* i nærværende Tillæg til Margarineloven, hvorved der efter Lovens § 9 indsættes følgende *nye Paragraf*:

1. Landbrugsministeren kan efter Forhandling med Sundhedsstyrelsen paabyde, at Margarine, der her i Landet tilvirkes, falbydes, forhandles eller fordeles, saavel som Margarine, der indføres her til Landet til Forhandling eller Fordeling, skal *opfylde de af ham fastsatte Betingelser med Hensyn til Vitaminvirkning*, ligesom han kan paabyde, at der til Opnaaelse af nævnte Vitaminvirkning kun maa *anvendes de af ham godkendte Præparater, Stoffer og Blandinger i de af ham fastsatte Mængder*.

2. Landbrugsministeren kan fastsætte Bestemmelser til *Kontrol* med Overholdelsen af de af ham i Henhold til Stk. 1 givne Forskrifter samt forbyde Indførsel af Margarine her til Landet, for saa vidt han skønner, at fornøden Kontrol med denne ikke kan gennemføres paa betryggende Maade.

3. *Udgifter*, der foranlediges ved *Anmodning om Godkendelse* af de i Stk. 1 nævnte Præparater, Stoffer og Blandinger, skal afholdes af vedkommende Fabrikant eller Importør, og denne skal, forinden Undersøgelserne paabegyndes, stille et af Landbrugsministeren fastsat Depositum. Udgifterne til Kontrollen med *de godkendte Præparater* m. m. skal afholdes af Fabrikanterne og Importørerne af disse gennem en dem i Forhold til leverede eller indførte Antal Vitamin-Enheder paalignet Afgift, og Udgifterne til Kontrollen med *Margarinens Vitaminvirkning* skal afholdes af Fabrikanterne og Importørerne af Margarine gennem en dem i Forhold til tilvirkede eller indførte Kvanta Margarine paalignet Afgift. Størrelsen af de fornævnte Afgifter fastsættes af Landbrugsministeren, og Afgifterne vil i Tilfælde af manglende Betaling kunne inddrives ved Udpantning.

4. Enhver Avertering eller *Reklamering med eller Angivelse af Margarinens Vitaminvirkning er forbudt*; dog kan Landbrugsministeren foreskrive en *Angivelse paa Emballagen af Margarinens Vitaminvirkning*.

ad 1. I sin Indstilling til Ministeriet foreslog det ovennævnte Udvalg under Hensyntagen til den menneskelige Organismes Vitaminbehov og til de Vitaminmængder, som indholdes i Smørret, i Bekendtgørelsen at paabyde, at al Margarine fremtidig skal indeholde 14—18 internationale A-Vitamin-Enheder og 0,1—1 internationale D-Vitamin-Enheder pr. g,

saaledes at disse Grænser danner det absolutte Minimum og Maksimum for Margarinens Vitaminindhold.

Da Margarinens Vitaminisering vil kræve meget betydelige Mængder Vitaminpræparater, forhandlede Udvalget med de 2 danske Fabrikker, som fremstiller de anvendte Præparater (Aarhus Oliefabrik og Dansk Sojakagefabrik i Samarbejde med A/S Ferrosan), og begge Fabrikker erklærede, at de uden Vanskeligheder vilde kunne fremstille de fornødne Mængder Vitaminpræparater.

Ordene »efter Forhandling med Sundhedsstyrelsen« i Begyndelsen af Stk. 1 indsattes under Behandlingen i Folketinget.

ad 2. Med Hensyn til *Kontrollen* med Vitaminiseringen henstillede Udvalget, at den blev henlagt til Statskontrollen med Smør og Æg m. m. med Bistand af Statens Vitaminlaboratorium.

ad 3. Bestemmelserne i Stk. 3 om Fordelingen af *Udgifterne* fik deres nærmere Udformning i Folketinget efter Forslag af Ministeren og Folketingsudvalget.

ad 4. Som omtalt i de indledende Bemærkninger anbefalede Udvalget enstemmigt at opretholde Forbudet mod *Reklamer* med Margarinens Vitaminindhold, bortset fra en Angivelse paa Emballagen. Grunden hertil var dels, at Reklamer med eller Angivelse af Margarinens Vitaminvirkning skønnedes upaakrævet, naar al Margarine skal være ensartet vitaminiseret, dels ansaa man det — ikke mindst fra Sundhedsautoriteternes Side — for betænkeligt, om en stærk Reklame med Vitaminisering af Margarine skulde medføre en Formindskelse af Smørforbruget.

Den Landbrugsministeren ved Margarinelovens § 13 givne Bemyndigelse til at fastsætte Bestemmelser for *Fedt-emulsioner* m. m., der svarer til de for Margarine fastsatte, udvides ved nærværende Lovs § 2 til at omfatte Bestemmelser vedrørende Vitaminvirkning m. m.

Ud over de omtalte Tilføjelser til Margarineloven er der foretaget en Nyaffattelse af Lovens § 12, Stk. 2, som gaar ud paa i højere Grad at sikre, at *Blandinger*, der er bestemt til Anvendelse som *Erstatningsmidler for Fedt*, kan underkastes en lignende Kontrol og Bestemmelser som fastsat for Margarine. Dette er sket ved at erstatte Ordet Fedt med »Svinefedt« — idet Tanken særlig har været at beskytte dansk Svinefedt —, hvortil for Fuldstændigheds Skyld er føjet »Talg« (d: Fedt af Kreaturer); desuden er Afgørelsen af, om en Blan-

ding falder ind under Bestemmelserne i § 12, henlagt fra Domstolene til Landbrugsministeren.

Yderligere er der foretaget nogle Ændringer af Forskrifterne om *Overtrædelser*, idet man har udeladt forskellige Bestemmelser, der dels har vist sig at være upaakrævede, dels er overflødiggjort ved, at Bestemmelser i Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 finder Anvendelse.

Loven gælder ikke for Færøerne, men kan ved kgl. Anordning gøres gældende der med de Lempelser, som efter Øernes særlige Forhold maatte findes ønskelige.

Der var i *Folketingets Udvalg* Enighed om at anbefale Lovforslaget til Vedtagelse med de to Ændringer, der er omtalt ovenfor under *ad 1* og *ad 3*.

I Betænkningen fremsatte Udvalgets Flertal (Socialdemokrater og Radikale) og to Mindretal (Venstre og Det konservative Folkeparti) en Række Udtalelser til Belysning af deres Syn paa Lovforslagets Principper.

Venstre-Mindretallet erklærede ganske kort, at Partiet kunde tiltræde Lovforslaget, da det var Udtryk for den Ordning, hvorom der i Udvalget angaaende Vitaminisering af Margarine var opnaaet Enighed mellem Mejeriorganisationerne og Margarinefabrikkerne.

Det konservative Mindretal, som tiltraadte Lovforslaget af folkehigiejniske Grunde, henviste til, at Partiets Ordfører ved 1. Behandling havde krævet, at Vitaminiseringen blev gennemført paa en saadan Maade, at man ikke herved svækkede *Smørrets konkurrencemæssige Stilling* paa Markedet, og at de Konservative ligeledes havde rejst Spørgsmaalet om Vitaminiseringens delvise Gennemførelse ved en lovpaabudt *Iblanding af 25 pCt. Smør*, fortrinsvis Græssmør, i Margarinen, men ikke havde fundet Tilslutning hertil.

I den Anledning udtalte Udvalgets *Flertal*, som fuldt ud anerkendte Betydningen af den danske Smørproduktion, at det principielt maatte afvise Tanken om, at en Margarinelov skal være en Beskyttelsesforanstaltning for Smørproduktionen. »En Margarine Lovgivnings Formaal maa altid være blot det at sikre Smørproducenten, at Margarinen ikke sælges som Smør, og at sikre Forbrugerne, at de faar en sundhedsmæssig tilfredsstillende Vare.« Spørgsmaal om Smørordning, derunder tvungen Iblanding af Smør i Margarinen, henhørte derfor efter Flertallets Mening ikke under det foreliggende Lovforslag.

Endvidere anførte *det konservative Mindretal*, at det til Beskyttelse af de overordentlig store Forbrugerinteresser, der i Danmark knytter sig til Margarineforbruget, og til Fremme

af Forbruget af danske Fedtstoffer i Margarinen havde stillet Forslag i Udvalget om Gennemførelse af en Ordning, hvorefter hver Margarinepakning eller Omslag skulde være forsynet med paatrykt *Oplysning om Indholdet af Raastoffer*; det forekom Mindretallet urimeligt, at man gennem Lovgivningen om Handel med Gødning og Foderstoffer vilde paabyde langt strengere Bestemmelser, hvor det drejer sig om Fabrikation og Handel med Næringsstoffer, der er bestemt til Planters og Dyrs Ernæring, end hvor det drejer sig om Fabrikation og Handel med Levnedsmidler til Befolkningens Forbrug. Skønt Udvalgets Flertalspartier heller ikke havde kunnet slutte sig til dette Forslag, havde Mindretallet dog undladt at stille Ændringsforslag, idet man forventede, at det skulde lykkes gennem en ny Forhandling om Oplysningspligten at naa til Enighed herom saavel med Ministeren som med de i Udvalget repræsenterede Partier.

Angaaende dette Spørgsmaal bemærkede *Flertallet*, at det bl. a. af Hensyn til den opnaaede Enighed mellem Sundhedsstyrelsen, Mejeriorganisationerne og Margarinefabrikkerne maatte afvise Tanken om at paabyde Anførelse af Margarinenes Næringsindhold og dets Oprindelse (de anvendte Raastoffer) paa Emballagen. Et saadant Paabud vilde ogsaa vanskeligt kunne overholdes, da Indholdet af de enkelte Raastoffer langtfræ er konstant i det færdige Produkt.

Flertallet havde været betænkeligt ved *Forbudet mod Avertering med Vitaminiseringen*, men paa Grund af, at der i Forvejen var tilvejebragt Enighed herom (se lige ovfr.), havde man ikke villet stille noget Ændringsforslag.

Uden for Betænkningen stillede *Oluf Pedersen* (D. R.) Ændringsforslag om at udelade Stk. 4 i den foreslaaede nye Paragraf, idet han fandt det *urimeligt at forbyde Reklame* med Margarinenes Vitaminindhold. Da Ændringsforslaget først var fremkommet 1 Minut før Mødets Begyndelse, vilde Folketingets Formand ikke udbede sig Tingets Samtykke til dets Behandling, men foreslog, at man *ikke* behandlede dette Ændringsforslag. Det vedtoges derefter med 74 Stemmer mod 8 at nægte Samtykke til Forslagets Behandling. *Oluf Pedersen* anmodede saa om *delt Afstemning* over Paragraffen, og ved et paa Grund af utilstrækkeligt Stemmetal foretaget Navneoppraab vedtoges Stk. 4 med 94 Stemmer mod 3 (Gregeresen, Hans Hansen [Rørby] og *Oluf Pedersen*); 6 (nemlig Medlemmerne af Det frie Folkeparti og *Aksel Larsen* [D. K.]) svarede: Stemmer ikke.

Ved 3. Behandling undlod *Retsforbundet* herefter at stemme. Samme Stilling indtog *Det frie Folkeparti* med den Motivering, at man ikke havde imødekømt Partiets Ønske om, at der

paa Emballagen skulde gives Forbrugerne detailleret Oplysning om Vitaminindholdet; man kunde nu gennem Angivelsen »vitaminiseret« fremkalde det urigtige Indtryk hos Forbrugerne, at Margarinen var tilstrækkeligt vitaminiseret. Endelig undlod ogsaa *Kommunisterne* at stemme ud fra den Opfattelse, at *Vitaminiseringen ikke gennemførtes paa tilstrækkelig betryggende Maade og i tilstrækkeligt Omfang.*

Lovforslagets Vedtagelse skete da med 96 Stemmer (de fire store Partier), medens 10 Medlemmer hverken stemte for eller imod.

I *Landstinget* vedtoges Lovforslaget i Folketingets Affattelse enstemmigt med 71 Stemmer.

30. Lov om Bekæmpelse af Raager. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2469. — C. Sp. 247 og 393].

Fremsat i *Landstinget* $7/_{10}$ (L. Sp. 20). 1. Beh. $14/_{10}$ (L. Sp. 25). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (P. Christensen, Gunnar Fog-Petersen [Sekretær], A. P. Hansen, Jens Høyer, Jensen-Aale, Kr. Johansen [Formand], Rs. Jørgensen, Korsgaard, Larsen-Badse, Møller Nørgaard, Offeren, P. C. Petersen, J. R. Poulsen, Rahbek og Thomsen). Betænkning (B. Sp. 409) afgivet $27/_{1}$. (Ordfører: Kr. Johansen). 2. Beh. $3/_{2}$ (L. Sp. 633). 3. Beh. $5/_{2}$ (L. Sp. 650). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $23/_{2}$ (F. Sp. 4011). 2. Beh. $25/_{2}$ (F. Sp. 4174). 3. Beh. $3/_{3}$ (F. Sp. 4405). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937.* (Lov-Tid. Nr. 68).

Lov Nr. 102 af 4. April 1928 om Bekæmpelse af Raager, der ved Lov Nr. 51 af 4. Marts 1932 fik Gyldighed til 1. Juli 1937, holdes ved nærværende Lov i Kraft i 5 Aar til, indtil 1. Juli 1942.

Landstingets Udvalg indhentede Oplysninger om Lovens Virkninger i de forskellige Amter. Det fremgik heraf, at Raageplagen ved Lovens Hjælp er stærkt formindsket, men at det dog vedblivende vil være formaalstjenligt at fortsætte med en Lovgivning paa dette Omraade.

I Anledning af en til Udvalget indgiven Besværing over, at Ejerne af Raagekolonier — formentlig i Strid med For- skriften i Grundlovens § 80 — ikke fik fuld Erstatning for

mistet Indtægt ved Raagejagten, udbad Udvalget sig en Erklæring fra Kammeradvokaten om, hvorvidt Raagelovens Bestemmelser om Erstatning kunde anses for at være stridende mod grundlovhjemlede Rettigheder. I sit Svar, der blev optrykt som Bilag til Betænkningen, udtalte Kammeradvokaten den Opfattelse, at Lovens Bestemmelser ikke paa noget Punkt kommer i Strid med Reglerne i Grundlovens § 80.

Lovforslaget vedtoges i Landstinget enstemmigt med 55 Stemmer, i Folketinget enstemmigt med 115 Stemmer (4 stemte hverken for eller imod).

31. Lov om Udførsel af Landbrugsprodukter. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2795. — C. Sp. 13 og 37].

Fremsat i *Folketinget* $19/11$ (F. Sp. 1297). 1. Beh. $20/11$ (F. Sp. 1382). 2. Beh. $24/11$ (F. Sp. 1397). 3. Beh. $26/11$ (F. Sp. 1452). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $4/12$ (L. Sp. 272). 2. Beh. $9/12$ (L. Sp. 289). 3. Beh. $11/12$ (L. Sp. 300). *Loven stadfæstet 14. December 1936*. (Lov-Tid. Nr. 261).

Ved Lov Nr. 349 af 22. December 1934 (se Aarbog 1934—35, Side 140), der afløste Lov Nr. 341 af 23. December 1932 med Tillæg af 20. Maj 1933 (se Aarbog 1932—33, Side 201 og 203), blev der under Hensyn til Udlandets Kontingenteringsbestemmelser givet Landbrugsministeren Bemyndigelse til efter Indstilling af Landbrugsraadet at paabyde, at Udførsel her fra Landet af *Heste, Kvæg, Svin, Fjerkræ, Mælk og Æg samt Produkter af nævnte Dyr og Varer* kun maatte finde Sted under lagttagelse af de i saa Henseende af Ministeren givne Forskrifter*). Denne Lov, der efter den oprindelige Bestemmelse kun skulde gælde til Udgangen af 1936, har nu faaet Gyldighed *indtil 31. December 1938*.

Efter Regeringens Forslag skulde Loven vedblive at gælde til Udgangen af 1939, altsaa i 3 Aar til, men efter Henstilling

*) Hvis Forarbejdning og Afsætning af de nævnte Landbrugsprodukter, f. Eks. Kød- og Mælkekonserver, maatte ske igennem private industrielle Virksomheder, kunde de omhandlede Forskrifter kun fastsættes efter forudgaaende Forhandling med Industriraadet.

af Ordførerne for Venstre og Det konservative Folkeparti stillede Landbrugsministeren i Folketinget et Ændringsforslag om at forkorte Forlængelsesperioden til 2 Aar. I denne Skikkelse vedtoges Lovforslaget enstemmigt i begge Ting. Medlemmerne af Det frie Folkeparti undlod dog at stemme, da de fandt, at den Landbrugsraadet og Ministeren givne Bemyndigelse i visse Tilfælde var blevet misbrugt.

32. Lov om Ind- og Udførsel af Fisk. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2799. — C. Sp. 15, 39 og 81].

Fremsat i *Folketinget* 1⁹/₁₁ (F. Sp. 1297). 1. Beh. 2⁰/₁₁ (F. Sp. 1386). 2. Beh. 2⁴/₁₁ (F. Sp. 1398). 3. Beh. 2⁶/₁₁ (F. Sp. 1453). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. 4¹/₁₂ (L. Sp. 274). 2. Beh. 9¹/₁₂ (L. Sp. 290). 3. Beh. 11¹/₁₂ (L. Sp. 301). *Tilbage-sendt til Folketinget*. Eneste Beh. 17¹/₁₂ (F. Sp. 2177). *Loven stadfæstet 22. December 1936*. (Lov-Tid. Nr. 264).

Ved Lov af 19. December 1933 (Aarbog 1933—34, Side 346) fik Landbrugsministeren Bemyndigelse til at forbyde Ind- og Udførsel af fersk og saltet Fisk samt Fiskevarer og til at paabyde, at Ind- og Udførsel kun maatte finde Sted under Iagttagelse af de af Ministeren givne Forskrifter. Denne Lov, der kun gjaldt til Udgangen af 1934, blev ved Lov af 22. December 1934 forlænget for Aaret 1935, ved Lov af 23. December 1935 for Aaret 1936 og har nu yderligere — da de vanskelige Udførselsforhold stadig gør det nødvendigt at regulere Ind- og Udførselen af Fisk — faaet *Gyldighed for 1937*.

Der foretoges i Landstinget en Ændring af *Bødebestem-melsen*, der i Lovforslagets oprindelige Affattelse gik ud paa, at Bøderne skulde tilfalde Statskassen, men dog for indtil *Halvdelen* Vedkommende kunde anvendes til Hjælp for vanskeligt stillede Fiskere og deres efterladte. Dette blev efter Henstilling af samtlige Ordførere gennem et af Ministeren stillet Ændringsforslag ændret til, at Bøderne med *hele* Beløbet skal anvendes til Hjælp for vanskeligt stillede Fiskere og deres efterladte.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt i begge Ting.

33. Lov om midlertidig Ændring i Lov Nr. 93 af 31. Marts 1931 om Saltvandsfiskeri. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2803. — C. Sp. 17, 41 og 83].
 Fremsat i *Folketinget* $19/11$ (F. Sp. 1298). 1. Beh. $20/11$ (F. Sp. 1393). 2. Beh. $24/11$ (F. Sp. 1398). 3. Beh. $26/11$ (F. Sp. 1456). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $4/12$ (L. Sp. 278). 2. Beh. $9/12$ (L. Sp. 291). 3. Beh. $11/12$ (L. Sp. 301). *Tilbage-sendt til Folketinget*. Eneste Beh. $17/12$ (F. Sp. 2178). *Loven stadfæstet 22. December 1936*. (Lov-Tid. Nr. 265).

Loven er i Hovedsagen en Forlængelse for Aaret 1937 af de i Lov Nr. 347 af 23. December 1935 givne Bestemmelser (se Aarvog 1935—36, Side 180). Den bemyndiger for det første Ministeren for Landbrug og Fiskeri til — da Af-sætningsforholdene stadig nødvendiggør en Begrænsning af den Mængde Fisk, der kan ilandbringes — at *forhøje* de i Saltvandsfiskerilovens § 15 fastsatte *Mindstemaal for Fisk* og at fastsætte Mindstemaal for andre end de i Paragraffens 1. Stykke nævnte Fiskearter. Dernæst bemyndiger Loven Ministeren til paa nærmere af ham fastsatte Betingelser at meddele *Dispensation i indtil 5 1/2 Maaned* fra det i Saltvandsfiskerilovens § 10 indeholdte *Forbud mod Trawlfiskeri*, for saa vidt angaar *Fiskeri med Brislingetrawl*, til at træffe Bestemmelser om *Fredning af Rødspætter* i de Farvande, hvor *Indplantning* af Rødspætter har fundet Sted i Aaret 1936, og til at fastsætte *Mindstemaal for Jomfruummer*.

En ny Bestemmelse i Loven gaar ud paa ved *Beregningen af Maalet for Hummer* at anvende de samme Maaleregler, som efter de gældende Fiskerilove benyttes ved *Beregningen af Maalet for Fisk*, nemlig Totallængden, og Mindstemaalet er i § 5 fastsat til »210 Millimeter, regnet fra Spidsen af Pandehornet til den faste Bagkant af Svømmeviftens Midterstykke«. (Dette dækker det hidtil gældende Mindstemaal paa 180 Millimeter til Svømmeviftens Rod).

Der blev under Sagens Behandling i Landstinget foretaget en enkelt Ændring, idet Ministeren efter Henstilling af *M. C. Jensen (V.)* foreslog at forlænge det Tidsrum, i hvilket Fiskeri med Brislingetrawl skal kunne tillades, fra 5 Maaneder til $5\frac{1}{2}$ Maaned.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt i begge Ting.

34. Lov om Inddragelse af Dele af Søterritoriet under de for de ferske Vande gældende Retsregler. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2465. — C. Sp. 427 og 1777].

Fremsat i *Landstinget* $\frac{7}{10}$ (L. Sp. 19). 1. Beh. $\frac{14}{10}$ (L. Sp. 27). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Albert Andersen, C. E. Christiansen, Johs. Clausen, A. P. Hansen, Severin Hansen [Sekretær], Albert Jensen, M. C. Jensen, Josiassen [Formand], Fr. Kristiansen, Larsen-Badse, Ch. Petersen, S. Rasmussen, Rasmussen Flemløse, Rytter og C. J. F. Sven). Betænkning (B. Sp. 731) afgivet $\frac{27}{2}$. (Ordfører: Josiassen). 2. Beh. $\frac{11}{3}$ (L. Sp. 1276). 3. Beh. $\frac{12}{3}$ (L. Sp. 1343). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $\frac{1}{4}$ (F. Sp. 5177). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Gustav Pedersen, P. Andersen, Bomholt, Chr. Christiansen [Formand], H. P. Hansen (Præstø A.), P. Mortensen, Viggo Nielsen, Steen, Kristian Nygaard [Sekretær], Hans Pinstrup, Vanggaard, Nørgaard, Hasle, Fibiger og Westermann). Betænkning (B. Sp. 2199) afgivet $\frac{12}{4}$. (Ordfører: Gustav Pedersen). 2. Beh. $\frac{14}{4}$ (F. Sp. 5799). 3. Beh. $\frac{20}{4}$ (F. Sp. 6093). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 146).

I Henhold til § 1, Stk. 8, i Lov Nr. 94 af 31. Marts 1931 om Ferskvandsfiskeri er Ministeren for Landbrug og Fiskeri bemvndiget til at inddrage Dele af Søterritoriet, der enten som Følge af kunstige Anlæg eller ved Naturkræfternes Indvirken er blevet saaledes adskilt fra Havet, at de fuldstændigt har antaget Karakteren af ferske Vande, under Reglerne i Ferskvandsfiskeriloven. Regeringen fandt det imidlertid rettest, at der ogsaa blev givet Ministeren Adgang til at bestemme, at saadanne Arealer inddrages under *alle* de for de ferske Vande gældende Retsregler, saa at ikke blot Ferskvandsfiskerilovens Regler, men ogsaa de øvrige for de ferske Vande gældende særlige Regler, saasom Loven om Vands Afledning og Afbenyttelse og Jagtlovens Bestemmelse om Jagtretten paa Søer, Aær og lignende Vande, finder Anvendelse.

Dette er da Formaalet med denne Lov, hvortil den umiddelbare Anledning var et Andragende fra Hobro Byraad om, at *Hobro Vesterfjord* samt Afløbet derfra maatte blive bragt ind under Vandløbslovgivningens Regler. Under Hensyn til, at der ved Inddragelsen af et Vandareal under de for de ferske Vande gældende Retsregler paa den ene Side paalægges Lods-

ejerne Byrder gennem Bidrag til Oprensning og Regulering af vedkommende Vandomraade, paa den anden Side unddrages Almenheden Adgangen til Jagt og Fiskeri, der i Almindelighed tillægges den eller de tilstødende Lodders Ejere, er Beføjelsen til at træffe Bestemmelse herom dog *betinget af*, at en i Sagens Anledning nedsat Landvæsenskommission — under eventuel Appel til en Overlandvæsenskommission — har fundet Foranstaltningen begrundet i Forholdenes Forandring samt rimelig og naturlig.

Hovedbestemmelsen findes i § 1, der udtaler:

»Ministeren for Landbrug og Fiskeri skal være bemyndiget til *under de for de ferske Vande gældende Retsregler at inddrage Dele af Søterritoriet*, der som Følge af Naturkræfternes Indvirken, kunstige Anlæg eller paa anden Maade er gaaet over til at have Karakteren af ferske Vande.

Inddragelsen er *betinget af*, at en i Sagens Anledning nedsat Landvæsenskommission har udtalt, at de faktiske Forhold har forandret sig som nævnt, og at Anvendelsen af de for de ferske Vande gældende Retsregler paa det omhandlede Vandomraade er rimelig og naturlig.«

Der følger saa i § 2 Bestemmelser om *Nedsættelse af* den nys nævnte Landvæsenskommission. Begæring herom kan fremsættes af de i Sagen interesserede Lodsejere, af Bestyrrelserne for de til den paagældende Del af Søterritoriet grænsende Kommuner samt af Ministeriet for Landbrug og Fiskeri. — Nedsættelse af Landvæsenskommissionen og Sagens Behandling for samme finder Sted i Overensstemmelse med Reglerne i Loven af 30. December 1858. Det paahviler Kommissionen dels ved særskilt Indkaldelse at indkalde de paagældende Lodsejere og Kommunalraad, dels ved offentlig Bekendtgørelse 1 Gang i Statstidende og de vigtigste stedlige Blade at indkalde alle i Vandomraadet i øvrigt interesserede Fiskere, Jægere og andre, saaledes at disse kan faa Lejlighed til at udtale sig for Kommissionen, inden Kendelse afsiges.

Landvæsenskommissionens Kendelser kan ifølge § 3 af Ministeriet og enhver, der har paaviselig Interesse i det paagældende Omraade, *indankes for Overlandvæsenskommissionen*. Sagens Behandling her sker ligeledes efter Reglerne i Loven af 30. December 1858.

Lovens § 4, der blev indsat i Landstinget, gaar ud paa, at der i disse Sager tillige skal udmeldes *et fiskerikyndigt Medlem* til at deltage i den paagældende Landvæsenskommissions eller Overlandvæsenskommissions Behandling og Paakendelse af Sagen. I Tilfælde af Stemmelighed gør Formandens Stemme Udslaget. Det fiskerikyndige Medlem erholder samme Diæter og Befordringsgodtgørelse som de øvrige Medlemmer af Kommissionerne.

Ogsaa § 5 blev tilføjet i Landstinget. Den foreskriver, at Sager, der inden for et rimeligt Tidsrum efter den af Ministeren udstedte Bekendtgørelse (se § 6) maatte opstaa i Anledning af et Søterritoriums Inddragning under de for de ferske Vande gældende Retsregler, og som ifølge den øvrige Lovgivning henhører under Landvæsenskommissioners og Overlandvæsenskommissioners Afgørelse, skal *henvises til Behandling af den Landvæsenskommission*, der har behandlet Sagen om Inddragningen, eventuelt under Appel til den Overlandvæsenskommission, som har paakendt Anke over Inddragningen.

§ 6 paalægger Formanden for Landvæsenskommissionen (Overlandvæsenskommissionen) at indsende Udskrift af den afsagte Kendelse til Ministeren, der, saafremt Kendelsen gaar ud paa, at vedkommende Vandareal bør inddrages under de for de ferske Vande gældende Retsregler, udsteder en *Bekendtgørelse* herom, hvilken Bekendtgørelse optages i Lovtidende.

§§ 7 og 8. Den i Indledningen nævnte Bestemmelse i Ferskvandsfiskerilovens § 1, Stk. 8, saavel som Beføjelsen til at meddele Bevillinger til Inddæmning eller Opfyldelse m. v. berøres ikke af denne Lov.

Loven, der ikke gælder for Færøerne, traadte i Kraft straks.

Landstingets Udvalg indhentede en Række Oplysninger og modtog forskellige Henvendelser angaaende Lovens Nødvendighed eller Ønskelighed. *Dansk Fiskeriforening* henstillede indtrængende, at Lovforslaget ikke blev ophøjet til Lov, medens *Ferskvandsfiskeriforeningen* tilsagde sin stærkeste Støtte til Sagens Gennemførelse. Endvidere indeholdt Udvalgets Betænkning en Erklæring fra *Kammeradvokaten*, hvori denne anbefalede, at der skabtes Lovhjemmel for Indførelse

af Vandløbslovens Regler for saadanne Arealer, som omhandles i ovennævnte Andragende fra Hobro Byraad. Endelig udsendtes en Forespørgsel til samtlige *Amtmænd* om den praktiske Trang til en saadan Lov; de indløbne Svar var vidt forskellige.

Et *Flertal*, bestaaende af Socialdemokrater og Radikale, indstillede herefter Lovforslaget til Gennemførelse med Tilføjelse af de ovenfor omtalte §§ 4 og 5 samt § 8 (angaaende Lovens Omraade og Ikrafttræden), hvorom Ministeren stillede Ændringsforslag.

Et *Mindretal* (Venstre og Konservative) fandt derimod, at de indkomne Besvarelser fra Amtmændene i det hele taget viste, at der ikke er nogen Trang til en almindelig, hele Landet omfattende Lovgivning paa dette Omraade. Da Mindretallet derhos ikke kunde tiltræde Ændringsforslaget om den ændrede Sammensætning af Landvæsenskommissionen, respektive Overlandvæsenskommissionen (§ 4) — Mindretallet havde ikke noget imod, at Kommissionerne fik Pligt til at antage fiskerikyndig Medhjælp ved disse Sagers Behandling, men holdt paa, at en Ændring af Landvæsenskommissionernes Sammensætning maatte ske ved en Ændring af Loven af 30. December 1858 —, kunde Mindretallet ikke medvirke til Lovforslagets Gennemførelse.

Det nys nævnte Ændringsforslag vedtoges med 36 Stemmer mod 32. Lovforslagets endelige Vedtagelse skete med 37 Stemmer mod 30.

I *Folketinget* henvistes Forslaget efter Ønske af *Hasle* (K. F.) til Udvalgsbehandling, men det lykkedes ikke at tilvejebringe Enighed om Sagen. Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 64 Stemmer mod 47.

35. Lov om Ydelse af midlertidig Hjælp til vanskeligt stillede Fiskere. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 3273. — C. Sp. 401, 431 og 439].

Fremsat i *Folketinget* ²⁶/₁ (F. Sp. 2686). 1. Beh. ⁹/₂ (F. Sp. 3322). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Viggo Nielsen, P. Andersen, Bomholt, Chr. Christiansen [Formand], H. P. Hansen [Præstø A.], J. P. Larsen, P. Mortensen; Jensen [Gørding] [Sekretær], Kristian Nygaard, Hans Pinstrup, Vanggaard, Nørgaard, Fibiger, Vesterager og Westermann). Be-

tænkning (B. Sp. 707) afgivet $1\frac{1}{2}$. (Ordfører: Viggo Nielsen). 2. Beh. $2\frac{1}{2}$ (F. Sp. 4277). 3. Beh. $\frac{3}{3}$ (F. Sp. 4405). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $1\frac{0}{3}$ (L. Sp. 1256). 2. Beh. $1\frac{2}{3}$ (L. Sp. 1335). 3. Beh. $1\frac{2}{3}$ (L. Sp. 1344). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 1525) afgivet $1\frac{0}{3}$. Eneste Beh. $1\frac{7}{3}$ (F. Sp. 4766). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937.* (Lov-Tid. Nr. 70).

Ved Lov Nr. 68 af 31. Marts 1936 (Aarvog 1935—36, Side 181) stilledes et Beløb af 800 000 Kr. til Raadighed til Hjælp til vanskeligt stillede *Fiskere her* til Anskaffelse og Reparation af Fiskeredskaber eller andet til Fiskeriets Udøvelse nødvendigt Driftsmateriel og til Istandsættelse og Anskaffelse af Fiskeredskaber, der helt eller delvis var ødelagt ved Stormene i Oktober Maaned 1935, samt et Beløb af 150 000 Kr. til Raadighed til Hjælp til vanskeligt stillede *Fiskere paa Færøerne* til Anskaffelse og Reparation af Fiskeredskaber og andet til Fiskeriets Udøvelse nødvendigt Driftsmateriel samt til Understøttelse af Fiskere, der er Familieforsørgere, og som ikke ejer Baad eller Redskab.

De 800 000 Kr. fordeltes til ca. 5 600 Fiskere, der fik Tilskud fra 75 til 500 Kr.

Fra Dansk Fiskeriforening, Vestjysk Fiskeriforening og Færøernes Lagting modtog Ministeriet Andragender om, at der for Finansaaret 1937—38 skabtes Lovhjemmel for Ydelse af en lignende Hjælp til Fiskerne, og da Fiskeriet stadig arbejder under yderst vanskelige Forhold, ansaa Regeringen det for paakrævet, at disse Andragender blev imødekommet. I Betragtning af, at Fiskernes Kaar i Løbet af det sidste Aar snarere er blevet forringet end forbedret, og at Priserne paa Fiskemateriel i flere Tilfælde er steget, mente Ministeriet tillige, at Beløbene burde forhøjes noget, saaledes at der anvendtes 1 Mill. Kr. til Hjælp til Fiskere her og 200 000 Kr. til Hjælp til Fiskere paa Færøerne.

Lovens § 1 bemyndiger Ministeren for Landbrug og Fiskeri til i Finansaaret 1937—38 at anvende et Beløb af højst 1 Mill. Kr. til Hjælp til vanskeligt stillede Fiskere. Beløbet kan anvendes som Tilskud til *Anskaffelse og Reparation af Fiskeredskaber* og andet til Fiskeriets Udøvelse nødvendigt Driftsmateriel og til *Istandsættelse* af Fiskeredskaber, der delvis er ødelagt ved *Stormene i Efteraaret 1936 og i Januar 1937*, og til *Anskaffelse af nye Fiskeredskaber* i Stedet for de under førnævnte Storme ødelagte.

Under Behandlingen i Folketinget inddroges *Stormskaderne i Januar 1937* under Loven. Efter Henstilling af *Hendriksen* (K. F.) omredigeredes Paragraffen i Landstinget ved et af Ministeren stillet Ændringsforslag.

De i § 2 fastsatte *Betingelser* for Opnaaelse af Tilskud er overført i det væsentlige uændrede fra Loven af 31. Marts 1936 (se Aarbogen 1935—36, Side 182); dog er tilføjet som et yderligere Vilkaar, at Andrageren er Medlem af Ulykkesforsikringsforbundet for dansk Søfart og Fiskeri (Fiskerifdelingen).

Ogsaa Bestemmelserne om Tilskuds-Andragernes Indsendelse og de krævede Attester er uforandrede. Derimod er *den almindelige Maksimumsgrænse for det enkelte Tilskuds Størrelse forhøjet* fra 200 til 250 Kr.

I Afsnittet om Støtte til *de færøske Fiskere* (Lovens § 3) er foruden Forhøjelsen af Beløbet fra 150 000 Kr. til 200 000 Kr. efter Lagtingets Forslag sket den Ændring, at det ikke skal være et Vilkaar for Opnaaelse af *Understøttelse*, at Andrageren ikke ejer Baad eller Redskab. — Maksimum for det enkelte *Tilskud til Anskaffelse og Reparation af Fiskeredskab* er stadig 200 Kr.; det er dog tilføjet, at Ministeren i ganske særlige Tilfælde, f. Eks. hvor en Andrager har lidt store Tab ved Stormskade i Vinteren 1936—37, kan fravige denne Maksimumsgrænse. Ogsaa Bestemmelsen om *Understøttelsens Størrelse* er uforandret: i Almindelighed kan Understøttelsen ikke overstige 100 Kr., men under særlige Forhold kan den udgøre indtil 200 Kr.

Bemyndigelsen til at fravige Maksimumsgrænsen for Tilskud til Anskaffelse og Reparation af Fiskeredskab blev tilføjet i Folketinget.

Der var i *Folketingets Udvalg* Enighed om de ved Omtalen af §§ 1 og 3 nævnte Ændringsforslag, der blev stillet af Ministeren og hele Udvalget.

Et *Mindretal*, bestaaende af *Det konservative Folkepartis* Udvalgsmedlemmer, stillede desuden Ændringsforslag om en Udvidelse af Lovens Rammer, hvorved de Vestkystfiskere, der fisker fra den aabne Kyst, kunde faa en haardt tiltrængt Hjælp. Mindretallet gjorde gældende, at disse Fiskere paa Grund af de slette Vejr- og Landingsforhold havde lidt endnu større økonomisk Tab end de Fiskere, der havde faaet deres

Redskaber ødelagt, og at det var naturligt, at de fik Mulighed for Understøttelse uden at søge social Hjælp, idet en saadan Understøttelse maatte anvendes til den ved den tabte Arbejdsfortjeneste forsømte Vedligeholdelse og Nyanskaffelse af Materiel. — Efter den af Mindretallet foreslaaede Ændring skulde der kunne anvendes højst 100 000 Kr. til Understøttelse af vanskeligt stillede *Kystfiskere*, som er Familieforsørgere, og som grundet paa de vanskelige Vejr- og Landingsforhold i længere Tid har været gjort arbejdsløse i deres Erhverv. Understøttelsen kunde i de enkelte Tilfælde ikke overstige 250 Kr.

Ministeren tog Afstand fra dette Ændringsforslag, der efter Ministerens Mening gik langt ud over Lovforslagets Principper, og Ændringsforslaget, som derimod fik Støtte af Det frie Folkeparti, forkastedes med 51 Stemmer mod 10. Venstre, hvis Ordfører fandt det klogere at forhøje Tilskudsbeløbet i Overensstemmelse med et af Dansk Fiskeriforening fremsat Ønske, og som haabede, at det maatte lykkes at faa dette Ønske opfyldt under Sagens Behandling i Landstinget, undlod at stemme.

Som ovenfor nævnt blev § 1 omredigeret i *Landstinget* efter Henstilling af *Hendriksen* (K. F.). Der forelaa desuden ved 2. Behandling nogle af *M. C. Jensen* og 7 andre Medlemmer af Venstre stillede Ændringsforslag, der tog Sigte paa at imødekomme Dansk Fiskeriforenings nysnævnte Ønske ved at forhøje Tilskudsbeløbet fra 1 til 1,2 Mill. Kr. og i Forbindelse dermed at forhøje de fastsatte Indtægtsgrænser med 300 Kr. og Maksimum for det enkelte Tilskud fra 250 til 300 Kr. — Ministeren kunde af finansielle Hensyn og under Hensyn til Forholdene i andre Erhverv ikke tiltræde disse Ændringsforslag. Ved Afstemningen forkastedes Hovedændringen, om Tilskudsbeløbets Forhøjelse, med 37 Stemmer (Regeringspartierne) imod 30 (Venstre og Konservative), hvorefter de øvrige Ændringer betragtedes som bortfaldne.

Lovforslagets endelige Vedtagelse skete enstemmigt i begge Ting, i Landstinget med 67 Stemmer, i Folketinget (ved »eneste« Behandling) med 94 Stemmer.

36. Lov om Ændring i Lov Nr. 92 af 31. Marts 1931 om Oprettelse af et Fiskerinævn for Færøerne. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 5423. — C. Sp. 419 og 461].

Fremsat i *Folketinget* $2\frac{1}{2}$ (F. Sp. 4261). 1. Beh. $\frac{3}{8}$ (F. Sp. 4405). 2. Beh. $\frac{5}{3}$ (F. Sp. 4532). 3. Beh. $1\frac{10}{3}$ (F. Sp.

4555). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $12/3$ (L. Sp. 1344). 2. Beh. $17/3$ (L. Sp. 1410). 3. Beh. $18/3$ (L. Sp. 1466). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 71).

Forslaget til Loven blev fremsat i Henhold til et Revisionspaabud i Lov Nr. 92 af 31. Marts 1931 om Oprettelse af et Fiskerinævn for Færøerne, og efter Indstilling af Lagtinget er denne Lov *forlænget for et Tidsrum af 6 Aar* (til Rigsdagssamlingen 1942—43) med den Ændring, at Bestemmelsen om Tavshedspligt for Nævnets Medlemmer er udeladt — denne Bestemmelse har vist sig upaakrævet og uhensigtsmæssig —, og at Genpart af Nævnets Indberetninger til Ministeriet fremtidig skal tilstilles Lagtinget.

I Landstinget henstillede *Niclasen* til Ministeren at tage Spørgsmaalet om en ændret Sammensætning af Fiskerinævnet op til Overvejelse. Han pegede paa det upraktiske i, at de 4 af Nævnets 5 Medlemmer er bosat paa Færøerne, medens det 5te Medlem er bosat i København, og antydede desuden Muligheden af, at de 2 Medlemmer af Nævnet, der udnævnes af Ministeren uden Lagtingets Indstilling, blev udnævnt efter Indstilling af f. Eks. Færøernes Rederiforening og Færøernes Fiskerforening, idet han gjorde opmærksom paa, at Amtmanden og Fiskeridirektøren har Lejlighed og Pligt til paa anden Maade at gøre deres Anskuelser gældende angaaende de Spørgsmaal, der forelægges Fiskerinævnet. — *Ministeren* lovede at tage Henstillingen under Overvejelse.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt i begge Ting.

37. Lov for Færøerne om Jordbrugets Fremme. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2329. — C. Sp. 1351, 2017 og 2499].

Fremsat i *Folketinget* $7/10$ (F. Sp. 29). 1. Beh. $24/11$ (F. Sp. 1398). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Jensen [Lillering], J. P. Jensen, M. F. Mortensen, Hans Nielsen, Carl Petersen, Smørum, Sørensen [Sejlfjord], Steen, Kristian Nygaard [Sekretær], Vanggaard, Samuelsen [Formand], Brørsen, Grønning, Vesterager og Westermann). Betænkning (B. Sp. 1653) afgivet $1/4$. (Ordfører: Jensen [Lillering]). 2. Beh.

$\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5474). 3. Beh. $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5613). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{15}{4}$ (L. Sp. 1963). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Gisselbæk, A. P. Hansen, Severin Hansen, Hendriksen, Kr. Johansen, Oluf Johansen [Sekretær], Josiassen, Laurits Knudsen, Korsgaard, Niclasen [Formand], Niels Nielsen, J. R. Poulsen, Rahbek, Rytter og Villemoes). Betænkning (B. Sp. 2767) afgivet $\frac{28}{4}$. (Ordfører: Niclasen). 2. Beh. $\frac{30}{4}$ (L. Sp. 2319). 3. Beh. $\frac{3}{5}$ (L. Sp. 2339). *Tilbage-sendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 2967) afgivet $\frac{4}{5}$. Eneste Beh. $\frac{7}{5}$ (F. Sp. 7181). *Loven stadfæstet 24. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 174). Træder i Kraft 1. April 1938.

Efter at Lagtinget i Samlingerne 1927, 1928 og 1929 havde vedtaget et Forslag om direkte Statsbidrag til Opdyrkning m. v. paa Færøerne, et Forslag, som Landbrugsministeriet imidlertid ikke ansaa for egnet til Gennemførelse i den foreliggende Skikkelse, nedsatte Ministeriet under 15. Juli 1930 et *Udvalg*, bestaaende af Amtmanden over Færøerne, Landbrugskonsulenten paa Færøerne og 3 af Lagtinget valgte Medlemmer, 1 fra hver af Lagtingets Grupper, til Behandling af Spørgsmaalet om, hvorvidt der burde gennemføres en særlig Lovgivning sigtende til *Fremme af Opdyrkingen* paa Færøerne.

Udvalget afgav i April 1932 en Betænkning, indeholdende Udkast til Lov for Færøerne om Jordbrugets Fremme m. m., og dette Udkast vedtoges 1934 med nogle Ændringer af *Lagtinget*, af hvis 21 Medlemmer 16 stemte for Udkastet, 3 imod, medens 2 undlod at stemme. Ved fornyet Behandling i Lagtinget 1935 gennemførtes Udkastet med 13 Stemmer; 8 undlod at stemme.

I sidste Rigsdagssamling fremsatte *Landbrugsministeren* saa i Folketinget et Lovforslag om Fremme af Jordbruget paa Færøerne, der i alt væsentligt stemte overens med det af Lagtinget vedtagne Udkast. Da Forslaget fremkom ret sent paa Samlingen, naaede vedkommende Udvalg imidlertid ikke at afslutte sit Arbejde. Ved Begyndelsen af denne Samling fremsatte Ministeren derfor Lovforslaget paa ny — denne Gang med en Tilføjelse om Adgang til af Jordfonden at yde Tilskud til en Landbrugsskole. Der opnaaedes i Folketingets Udvalg Enighed om Lovforslagets Affattelse paa alle Punkter undtagen et enkelt (Bestemmelserne om Jordfondens Overtagelse af Præstegaardsjorderne), men da de Konservatives Ændringsforslag i saa Henseende blev forkastet, stemte de ved 3. Behandling imod Lovforslaget. Det lykkedes imidlertid

i Landstingets Udvalg at tilvejebringe Enighed ogsaa paa dette Omraade, og den endelige Vedtagelse af Lovforslaget skete derefter *enstemmigt* i begge Ting.

Til Belysning af *Lovens Formaal og Betydning* hid sættes følgende Udtalelser af de færøske Rigsdagsmænd.

Folketingsmand *Samuelson* udtalte ved Lovforslagets 1. Behandling i Fjor (F. T. Sp. 4772—73): »Forslagets Formaal er at fremme Færøernes Jordbrug ved at skaffe de flest mulige Adgang til Opdyrkningsjord paa den ukultiverede Udmærk. Endemaalet for dem, der har arbejdet med dette Lovforslag, er, at ingen færøsk Fisker eller Arbejdsmand skal kunne sige med Sandhed, at han ikke kan ernære sin Familie, fordi han ikke kan faa en Jordlod at arbejde med, skønt der findes nok af Jord, som ikke er inddraget under Kultur.«

Under Sagens 1. Behandling i Aar udtalte Landstingsmand *Niclasen* (L. T. Sp. 1975—76) efter at have gjort Rede for de ejendommelige Landbrugsforhold paa Færøerne og for Lovforslagets Hovedindhold: »At den her foreslaaede Jordreform vil faa stor Betydning for Færøerne, føler jeg mig forvisset om. Der vil herved være ydet den færøske Befolkning en god Hjælp til Selvhjælp, og man vil langt bedre end hidtil faa Adgang til ved produktivt Arbejde at højne Levevilkaarene, særlig for de mindre bemidlede Et gammelt færøsk Ordsprog siger, at det er farligt at have sit Forraads-hus paa Havet — og det har den sidste Tids Erfaringer bittert bekræftet. Derfor gælder det om, at vi søger at udnytte de Muligheder, der findes paa Landjorden, og det er givet, at der i saa Henseende findes betydelige Muligheder paa Færøerne, der ved Hjælp af den her foreslaaede Lovgivning vil kunne udnyttes langt mere effektivt, end de under den nuværende forældede Lovgivning paa disse specielle Omraader er blevet udnyttet.«

Der gives i det følgende et Referat af Lovens Hovedindhold med Fremhævelse af de nye Bestemmelser i denne Lovgivning og af de under Rigsdagsbehandlingen foretagne Ændringer.

Ifølge Bestemmelserne i Lovens Kapitel I henlægges hele *Administrationen af og Tilsynet med* det færøske Landbrug under et Centralorgan paa Færøerne, *Landbrugsraadet*, som bistaas af 10 *Landbrugsudvalg*, et for hvert af de 10 Distrikter, hvori Øerne inddeles. — Landbrugsraadet bestaar af 3 Medlemmer, af hvilke Landbrugsministeren vælger det ene, Lagtinget de 2; Ministeren udpeger Formanden. Den af Staten

antagne Landbrugskonsulent kan i Embeds Medfør deltage i Raadets Forhandlinger. Landbrugsudvalgene tæller ogsaa 3 Medlemmer, alle valgte af Lagtinget. — Hvor intet andet er fastsat, kan Landbrugsudvalgenes Afgørelser indankes for Landbrugsraadet, og dette kan til enhver Tid af egen Drift ændre en af et Landbrugsudvalg truffen Afgørelse.

Denne Ordning betyder en *Centralisation* af Administrationen i Forhold til den hittidige Ordning, hvorunder Færø Amts Godsbestyrelse bestyrede Statens Fæstegods, og Præsterne (under Tilsyn af Amt og Provsti) bestyrede Præstegaardsjorderne, og hvorunder Laan til Oprettelse af Husmandsbrug blev ydet af en Kommission paa 3 Medlemmer, Laan og Tilskud til Grundforbedringer af Grundforbedringsudvalg paa 5 Medlemmer.

Kapitel II gaar ud paa Oprettelse af en *selvejende Jordfond* for Færøerne til Fremme af Jordbrug, Havebrug m. v. Til denne Fond skal *Staten* yde 100 000 Kr. og *Lagtinget* 10 000 Kr. aarlig i 10 Aar. Som *Grundfond* faar Jordfonden overdraget de for Husmandslaan og Grundforbedringslaan til Statskassen udstedte Obligationer*), og i Fonden indgaar endvidere alle *Indtægter af Jordegods* og ved *Salg af Jordegods*. — Loven skal revideres i Rigsdagssamlingen 1946—47, og hvis den til den Tid ikke fornyes, skal der — efter at Lagtinget har afgivet Betænkning — ved Lov træffes Bestemmelse om, hvorledes der skal forholdes med Jordfonden.

Ved Jordfondens Indførelse vil Staten *aflastes* for Udgifter til Husmandslaan, Grundforbedringslaan og Laan til Drifts-laaneforeninger samt for Udgifter ved Opdyrkning og Indhegning af Opdyrkningsjord. Paa den anden Side *mister* Staten Indtægten af Fæstegodset og ved Salg af Fæstegods; desuden vil Staten miste Renteindtægter af Udlaan til Jordfonden.

Kapitel III indeholder Forskrifter for *Landbrugsraadets Bestyrelse af Jord i offentligt Eje*, nemlig 1) de til Statens Fæstegods paa Færøerne hørende Ejendomme, 2) Præste-

*) Herved vil Fonden blive ca. 189 000 Kr. eller pr. Indbygger lidt større end Jordfonden for det øvrige Land.

gaardsjorderne*) og 3) de Ejendomme, der erhverves for Jordfondens Midler (se Kapitel IV). Landbrugsministeren kan udfærdige nærmere Forskrifter for Bestyrelsen, og de af Raadet trufne Afgørelser kan af vedkommende Bruger begæres forelagt Ministeren.

Alle de under 1—3 nævnte Ejendomme kan for det første anvendes til *offentlige Formaal*. Dernæst kan de *overdrages til Selvejendom* (Byggegrunde, Havelodder, Fisketøringspladser, Lagerpladser o. lign.; til Jordbrug bør Afhændelse i Almindelighed kun ske for mindre Ejendommers Vedkommende, og kun naar Landbrugsraadet skønner, at det offentlige ikke har Interesse i at forbeholde sig Ret til at raade over vedkommende Jordlod). Endelig kan Ejendommene *bortfæstes* — paa Aaremaal (højest 70 Aar) eller paa Fæsters og Enkes Livstid — eller *bortforpagtes* paa Aaremaal eller paa Forpagters eller Enkes Livstid.

Reglerne om *Afhændelse* af Jord til Byggegrunde o. lign. og til Opdyrkning stemmer i det hele med hidtil gældende Praksis. Købesummen kan efter Landbrugsraadets Bestemmelse enten kræves kontant indbetalt eller betalt afdragsvis. Endvidere kan Købesummen for *Jordbrug* fastsættes til en aarlig Afgift, svarende til 4 pCt. af Brugets Taksationsværdi. Landbrugsraadet er bemyndiget til undtagelsesvis i indtil 5 Aar ad Gangen at tilstaa Afdragsfrihed og nedsætte Renten

*) Angaaende Vilkaarene for Jordfondens *Erhvervelse af Præste-gaardsjorderne* bestemmes i § 21, Stk. 1 og 3:

»For Overtagelsen af de til Præsteembederne paa Færøerne henlagte Ejendomme udredes af Jordfonden et Beløb af 250 000 Kr., der erlægges med $\frac{1}{10}$ aarlig i 10 Aar. Beløbet eller dets Rest forrentes med 5 pCt., indtil hele Summen er betalt.

Saaftremt *Provsten* paa Færøerne eller *Menighedsraadene* i de Sogne, hvori Præstegaardsjorderne er beliggende, maatte fornene, at Vurderingssummerne for de enkelte Præstegaardsjorder, paa Grundlag af hvilke fornævnte Købesum er fastsat, er for lave, kan Provsten paa Færøerne eller hvert enkelt Raad indbringe Taksationen for vedkommende *Landvæsenkommission* under Appel til Overlandvæsenkommissionen, hvis Vurdering er endelig. De med eventuelle Taksationer eller Omtaksationer forbundne Udgifter afholdes af Jordfonden.«

under normal Udlaansrente, dog ikke under 2 pCt. — De til Opdyrkning solgte Arealer vil fremtidig staa under Landbrugsraadets Tilsyn.

Ogsaa de om Retsforholdet mellem Landbrugsraadet og *Brugeren* fastsatte Regler svarer i Hovedsagen til det allerede i Henhold til forskellige ældre Bestemmelser og fast Praksis gældende.

Med Hensyn til *Fæsteafgiften* bestemmes det i § 16, at denne skal udgøre 8 *pro mille**) aarlig af Jordbrugets Takstationsværdi (o: Nettoværdien eller Fæstets Kapitalværdi). Vurderingen foretages af *Landbrugsraadet* efter Indstilling af Distriktets Landbrugsudvalg. Ved hvert Fæsterskifte foretages ny Vurdering, og i øvrigt kan Omvurdering kræves af Fæsteren eller foretages af Landbrugsraadet, naar der er forløbet mindst 10 Aar fra den forrige Vurdering. — Hvis en Fæster finder Værdiansættelsen for høj, kan han kræve Sagen forelagt *Landvæsenkommissionen*, men skal selv afholde Omkostningerne derved, medmindre Værdien sættes mindst 10 pCt. lavere end den af Landbrugsraadet fastsatte Takstationsværdi. Der kan ved Sagens Rejsning kun afkræves Fæsterne Halvdelen af disse Omkostninger i Depositum.

I Tilfælde af indtrædende *Fæsteledighed* efter Livsfæste tilsikres der Fæsterens *Afkom* noget videregaaende Ret end hidtil til fortrinsvis at komme i Betragtning. Hvis Landbrugsraadet finder den paagældende egnet, gælder følgende *Orden*: 1) ældste Søn eller dennes Afkom, 2) yngre Søn eller dennes Afkom, 3) ældste Datter eller dennes Afkom, 4) yngre Datter eller dennes Afkom. — Hvis en fortrinsberettiget allerede er Bruger af Jord i offentligt Eje, bortfalder hans Fortrinsret, medmindre han giver Afkald paa det Brug, han besidder. Det samme gælder, hvis Hustruen har et saadant Brug i Særeje.

Naar et i Henhold til Loven afhændet Jordbrug søges overdraget til andre end den hidtidige Ejers Livsarvinger,

*) Denne Afgiftssats stemmer med den af Lagtinget vedtagne, medens Udvalget af 1930 foreslog, at Afgiften skulde være 2 pCt. Da Indtægterne skal tilfalde det færøske Landbrug alene, mente Ministeriet at maatte følge Lagtingets Vedtagelse, selv om Afgiften kun bliver en Brøkdel af Forrentningen af den i Odelsgoods af tilsvarende Værdi indestaaende Kapital.

tillægges der *Jordfonden Forkøbsret* til den oprindelige Købepris med Tillæg af Værdien af de ved Ejeren Foranstaltning skete Forbedringer. I Tilfælde af Uenighed fastsættes Værdien af vedkommende Syssels Landvæsenkommission under Appel til Overlandvæsenkommissionen.

Af Bestemmelserne i dette Kapitel skal endnu blot nævnes § 30 om Oprettelse af en *gensidig Forsikringsforening*, hvor Ejere og Brugere af de i Loven omhandlede Jordbrug skal tegne Forsikring mod Brand- og Stormskade m. v. Paragraffen fik med nogle i Folketinget foretagne Ændringer følgende Ordlyd:

§ 30. Ejere og Brugere af de i denne Lov omhandlede Jordbrug er forpligtet til at forsikre de til Bruget hørende *Bygninger med Inventar og Besætning paa Stald* mod Skade ved *Brand, Storm, Fjeldskred* o. lign. Forsikringen sker gennem en *gensidig Forsikringsforening*, for hvilken der oprettes en af Justitsministeren godkendt Vedtægt. — Forsikringsforeningen kan som Medlemmer optage offentlige Institutioner paa Færøerne samt efter nærmere i Vedtægten fastsatte Bestemmelser tegne Forsikringer for private. — For Forsikringerne *hæfter Jordfonden*, indtil Foreningen har samlet en efter Justitsministerens Skøn tilstrækkelig Kapitalreserve. — Ydelsen til Forsikringsforeningen kan inddrives ved Udpantning.

Der følger saa i Kapitel IV en Række Bestemmelser om *Landbrugsraadets Erhvervelse af Jord*, dels til Byggegrunde o. lign., dels til Opdyrkning, om fornødent ved Ekspropriation. Da disse Bestemmelser er helt nye og har givet Anledning til megen Diskussion, gengives de nedenfor i Hovedtræk:

§ 31. Vedkommende Landbrugsudvalg skal *soge til det offentlige at erhverve* Arealer, som er egnede til Udstykning til Byggegrunde o. lign., eller som er bekvemt beliggende til Opdyrkning, saaledes at der til enhver Tid i saa vidt Omfang som muligt haves fornødne Arealer til Raadighed til Imødekommelse af begrundede Ansøgninger. — Udvalget skal forhandle med vedkommende Forstanderskab om Erhvervelse af saadan Jord, der agtes anvendt til Byggegrunde, offentlige Anlæg o. lign., og bistaa Forstanderskabet, for saa vidt *Kommunen* ønsker at overtage Ejendomsretten over de paagældende Arealer. — Hvis Arealerne ikke ønskes overtaget af Kommunen, gør Landbrugsudvalget Indstilling til Landbrugs-

raadet om Arealernes Erhvervelse for *Jordfondens* Midler. Den endelige Afgørelse træffes af Landbrugsraadet.

§ 32. Naar der i eller ved en Bygd eller i Anledning af en Nybygds Oprettelse ikke fremkommer tilstrækkelige Tilbud om Salg af Byggegrunde til rimelig Pris, undersøger Landbrugsudvalget, om der paa vedkommende Plads findes Arealer, som maa antages at blive *tilbageholdt i Spekulationsøjemed*. I bekræftende Fald indleder Landbrugsudvalget Forhandling med Ejeren om Arealernes Salg, enten direkte til dem, der ønsker at bygge straks, eller til det offentlige efter Reglerne i § 31.

§ 33. Naar Ejere af Jord, der er bekvemt beliggende til Opdyrkning, *ikke selv sørger for behørig Opdyrkning*, eller Ejendomsforholdene eller Løddernes Størrelse skønnes at være til Hinder for en planmæssig Opdyrkning, indleder Landbrugsudvalget Forhandling med Ejerne om Arealernes Overdragelse til Opdyrkning enten direkte til dem, der søger Opdyrkningsjord, eller til det offentlige efter Reglerne i § 31.

§ 34. *Nægtes Salg* eller i de i § 33 nævnte Tilfælde Udleje paa mindst vedkommende Opdyrkers og Hustrus Livstid, indstiller Landbrugsudvalget til Landbrugsraadet, at Sagen ved dettes Foranstaltning forelægges Sysselrets *Landvæsenskommission* til Afgørelse. Afgørelsen kan appelleres til Overlandvæsenskommissionen.

§ 35. Den af en Ejer fremsatte *Nægtelse* af at overlade Arealer til Bebyggelse, Opdyrkning m. m. kan *kun tilside-sættes* af Landvæsenskommissionen, for saa vidt det skønnes, at de *Fordele*, der herved opnaas, *overstiger de Ulemper*, der forvoldes. Landvæsenskommissionens Kendelse kan appelleres til Overlandvæsenskommissionen. — Hvis en Afstaaelse af et Areal, der henligger i Fællig, vil forvolde enkelte af Ejerne *særlige Ulemper*, kan det af Landvæsenskommissionen fastsættes, at en Del af Arealet for et bestemt Tidsrum skal overlades disse Ejere til Brug. — Afstaaelse af *en Del* af en Ejendom kan ikke kræves, naar Landvæsenskommissionen skønner, at Fraskillelsen vil medføre uforholdsmæssig Skade eller Ulempe.

§ 36. Med Undtagelse af de Tilfælde, hvor det drejer sig om Jord til Byggegrunde, offentlige Anlæg o. lign., skal der *kun* kunne tages *udyrkede* Arealer. — Hvor det drejer sig om Jord til *Byggegrunde*, *offentlige Anlæg* o. lign., skal *udyrkede* under i øvrigt lige Forhold *tages før dyrkede*.

Af § 37. For saa vidt der ikke opnaas Forlig om den Ejeren tilkommende *Erstatning*, fastsættes denne af Landvæsenskommissionen til et Pengebeløb. Ejeren skal have Erstatning ikke alene for Jordens Værdi, men ogsaa for de øvrige Tab, som han af særlige Grunde maatte lide ved at miste

Jorden. — For saa vidt der paa Grund af offentlige Foranstaltninger saasom Vejanlæg m. v. inden for det sidste Aar, før Begæringen er indkommet for Landvæsenskommissionen, er tilført de paagældende Arealer en *særlig Værdiforøgelse*, skal der ved Værdiens Ansættelse ses bort herfra.

Af §§ 38 og 39. Af Jord i offentligt Eje kan Landbrugsraadet, *uanset bestaaende Brugsforhold*, til andre overdrage Arealer til Byggegrunde, Havelodder, Fisketørringspladser, Lagerpladser o. lign. eller til Opdyrkning, men Brugeren kan i saa Fald kræve ny Taksation; Udgiften hertil afholdes af Jordfonden. — Bortset fra Afstaaelse af Arealer til Byggegrunde eller af nøgne Klipper kan en Bruger i de nys nævnte Tilfælde kræve Sagen forelagt Sysselets Landvæsenskommission, naar han inden 4 Uger fremsætter Begøring herom til Landbrugsraadet. Sagen kan paa sædvanlig Maade indankes for Overlandvæsenskommissionen. Brugeren maa selv bære Omkostningerne ved Landvæsenskommissionens Behandling af Sagen, men Omkostningerne godtgøres ham af Jordfonden, for saa vidt Landvæsenskommissionen skønner, at Afstaaelsen ikke bør kræves, fordi denne er til væsentlig Skade for Driften af Bruget, hvorhos Sagen i saa Tilfælde vil være at optage til ny Behandling og Afgørelse af Landbrugsraadet.

Kapitel V handler om *Udlaan af Jordfonden* til Opretelse af Husmandsbrug, til Grundforbedringer, til Opførelse af nye Bygninger paa Jord i offentligt Eje, til Driftslaaneforønelser m. m. De for Laans Ydelse fastsatte Betingelser svarer i det hele til de i de hidtil gældende Love om Husmandslaan, Grundforbedringslaan og Laan til Driftslaaneforønelser indeholdte Regler. Renten er 3 pCt. I de første 5 Aar er andre Laan end Driftslaan afdragsfrie; derefter forrentes og afdrages de med 5 pCt. aarlig. — Uden Samtykke af Landbrugsministeren (efter Forhandling med Finansministeren) kan der i et enkelt Aar ikke udbetales et større samlet Beløb som Laan end 70 000 Kr.

I Kapitel VI er der givet Regler om *Præmier* af Jordfonden for *veldrevne Brug* samt om *Tilskud* af Fonden til *Opdyrkning, Indhegning, Opførelse af Møddinger og Ajebeholdere* m. m. I et enkelt Aar kan der ikke uden Samtykke af Landbrugsministeren (efter Forhandling med Finansministeren) udbetales et større samlet Beløb som Tilskud til disse Formaal end 20 000 Kr., heri indbefattet Jordfondens Renter

og anden Indtægt i hvert af de første 5 Aar, derefter kun de indvundne Renter og Indtægt.

Endelig indeholder Kapitel VII nogle *særlige Bestemmelser*, af hvilke her blot skal nævnes Bestemmelserne om *Oprettelse af et Realregister* over samtlige af Landbrugsraadet bestyrede Brug og Forskriften om, at Loven skal forelægges Rigsdagen til *Revision* i Samlingen 1946—47.

Der var i *Folketingets Udvalg* Enighed om 21 *Ændringsforslag*, hvoraf nedenfor gengives nogle af de væsentligste:

1) I Kapitel II tilføjedes Ordet »selvejende« foran »Jordfond« for at understrege, at det er en *Færøernes Jordfond*, men tillige Bestemmelsen om, at der — hvis denne Lovgivning ikke fornyes — ved Lov skal træffes Bestemmelse om, hvorledes Fondens Midler skal fordeles.

2) Landbrugsraadet fik Bemyndigelse til at tilstaa ikke blot Afdragsfrihed, men ogsaa *Rentenedsættelse* i indtil 5 Aar ad Gangen.

3) Det paalagdes Landbrugsudvalgene at sørge for, at de besiddelsesløse Indbyggere paa Færøerne ikke berøves den Adgang til *Torveskær*, som de hidtil har haft.

4) Naar der af en Fæster rejses Sag for Landvæsenskommissionen i Anledning af Jordbrugets Værdiansættelse, kan der kun afkræves ham *Halvdelen* af Omkostningerne som Depositum.

5) Det fastsloges, at en *fortrinsberettigets Adgang* til ved Fæsteledighed at faa overdraget et Jordbrug *bortfalder*, naar Hustruen har et saadant Brug i Særeje.

6) Unighed om Værdiansættelsen, naar Jordfonden vil gøre sin Forkøbsret gældende, afgøres af Landvæsenskommissionen *under Appel til Overlandvæsenskommissionen*.

7) Ogsaa i §§ 34, 35 og 39 optoges Bestemmelser om Appel til Overlandvæsenskommissionen.

8) Lovforslagets § 30 om *Forsikringspligten* (se foran) ændredes paa flere Punkter; i første Stykke indsattes saaledes Ordene »paa Stald« efter »Besætning«, og der blev sat en Grænse for Jordfondens Pligt til at hæfte for Forsikringerne.

9) Den i Lovforslaget i Aar optagne Bestemmelse om, at der ogsaa skulde kunne ydes Tilskud til en *Landbrugsskole*, blev udeladt, da en saadan Skole endnu ikke er bygget.

10) Det aarlige Maksimum for *Præmier og Tilskud* nedsattes fra 60 000 Kr. til det under Omtalen af Kapitel VI angivne Beløb.

Derimod delte *Udvalget sig* paa Spørgsmaalet om Vilkaarene for Jordfondens Overtagelse af de til *Præsteembederne* hørende

Jorder. Et *Mindretal*, bestaaende af *Det konservative Folkepartis* Udvalgsmedlemmer, ansaa Bestemmelsen i § 21 om Fondens Overtagelse af Præstegaardsjorderne til en fastsat Sum for værende i Uoverensstemmelse med Grundlovens § 80, idet der ikke forelaa den af Grundloven krævede Betingelse for Ekspropriation, at Almenvellet kræver det, og ikke tilsikredes fuld Erstatning, da Erstatningssummen er baseret paa en ca. 70 Aar gammel Vurdering. Mindretallet stillede derfor Ændringsforslag om at udelade Paragraffen. — Udvalgets *Flertal* (Regeringspartierne og Venstre) erkendte, at Taksationen er af gammel Dato, og foreslog som Følge heraf at give *Menighedsruadene* i de Sogne, hvor Præstegaardsjorderne er beliggende, Adgang til, hvis de maatte finde Taksationen for lav, at indbringe den til Afgørelse for vedkommende *Landvæsenskommission* under Appel til Overlandvæsenskommissionen.

Flertallets Ændringsforslag vedtoges (med 84 Stemmer mod 15), medens Mindretallets forkastedes (med 85 Stemmer mod 15). Herefter stemte *Det konservative Folkeparti* ved 3. Behandling imod Lovforslaget.

Under Sagens Behandling i *Landstinget*, hvor *Rytter* (V.) hævdede, at der i det omhandlede Tilfælde ikke er Tale om Ekspropriation, men om, at Staten som Repræsentant for Kirken sælger Kirkens Gods til en forud aftalt Pris, enedes *hele Udvalget* om den Side 212, i Noten gengivne Affattelse af § 21, Stk. 3. Herefter kan ikke blot de enkelte Menighedsraad, men ogsaa *Provsten* paa Færøerne indbringe Taksationen for en Landvæsenskommission. Yderligere tilføjedes, at de med eventuelle Taksationer eller Omtaksationer forbundne Udgifter afholdes af Jordfonden. Udvalget knyttede til sin Indstilling den Bemærkning, at man gik ud fra, at der ved Sammensætningen af Landvæsenskommission og Overlandvæsenskommissionen vil blive taget Hensyn baade til den Part, der skal overtage, og til den Part, der skal afgive de her omhandlede Jorder.

I den saaledes ændrede Skikkelse vedtoges Lovforslaget enstemmigt af Landstinget med 66 Stemmer og derefter ved »eneste« Behandling i Folketinget enstemmigt med 91 Stemmer.

38. Lov for Færøerne om Grandestævne m. m. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2363. — C. Sp. 1385 og 2051].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 29). 1. Beh. $\frac{24}{11}$ (F. Sp. 1399). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov

for Færøerne om Jordbrugets Fremme (se Side 208). Betænkning (B. Sp. 1653) afgivet $\frac{1}{4}$. (Ordfører: Jensen [Lillering]). 2. Beh. $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5474). 3. Beh. $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5616). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{15}{4}$ (L. Sp. 1992, jfr. 1963). 2. Beh. $\frac{30}{4}$ (L. Sp. 2320). 3. Beh. $\frac{3}{5}$ (L. Sp. 2340). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 170). Træder i Kraft 1. Juli 1938.

Der sker ved denne Lov en Række Ændringer i Loven af 1. April 1891 om Grandestævne paa Færøerne. Den nye Lov stemmer i alt væsentligt med Lagtingets Indstilling, der atter hvilede paa et af den færøske Landbokommission af 1908 udarbejdet Udkast.

Hovedændringen gaar ud paa at *indsnævre Grandestævnets Kompetence* paa Omraader, hvor Vedtægter kan oprettes uden Amtmandens Godkendelse, idet man har fundet det praktisk at henlægge Varetagelsen af en Del Opgaver fra Grandestævnet, der kun afholdes en Gang om Aaret, til mindre Bestyrelser (jfr. de følgende Love), som hurtigere vil kunne træde sammen og i mange Tilfælde lettere vil kunne naa til et Resultat.

De Sager, der herefter forbeholdes Grandestævnet, er:

- 1) Vedtægter om Brugen af Jordejendomme og Herligheder, som er *i Fællig*, og om hvis Brug der ikke ifølge Lovgivningen skal træffes Bestemmelse af Haugestævne eller paa anden særlig Maade;
- 2) Vedtægter om, hvad der skal betales til *Tyrehold* i vedkommende Bygd;
- 3) Vedtægter om saadanne Forhold, som ved *specielle Bestemmelser* i Haugeloven, Hegnsloven, Loven om Vands Benyttelse, Lov om Jagt og Fuglefangst m. m. er henlagt under Grandestævnets Afgørelse.

Grandestævne skal som hidtil afholdes i Januar eller Februar.

Der er i Loven optaget nye Bestemmelser om en Sags eventuelle Henviisning til *Voldgift*, naar Stemmerne paa Grandestævnet, beregnede efter Antallet og efter Marketallet, staar imod hinanden. Der vælges da 2 Voldgiftsmænd, som atter vælger en Opmand. Voldgiftskendelsen skal afsiges inden 4 Uger efter Grandestævnet.

Forslaget til Loven svarede nøje til et i sidste Samling fremsat Lovforslag (Aarbog 1935—36, Side 339), der behandlede sammen med 4 andre Forslag vedrørende færøske Landbrugsforhold, uden at det paagældende Folketingsudvalg naaede at afslutte sit Arbejde.

Efter Udvalgets Indstilling foretoges enkelte Ændringer i Lovforslaget, overvejende af redaktionel Karakter, og i den ændrede Affattelse vedtoges Lovforslaget *enstemmigt* i begge Ting.

39. Lov for Færøerne om Haugers Styrelse og Drift m. m. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2373. — C. Sp. 1395 og 2051].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 29). 1. Beh. $\frac{24}{11}$ (F. Sp. 1399). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov for Færøerne om Jordbrugets Fremme (se Side 208). Betænkning (B. Sp. 1653) afgivet $\frac{1}{4}$. (Ordfører: Jensen [Lillering]). 2. Beh. $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5474). 3. Beh. $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5616). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{15}{4}$ (L. Sp. 1992, jfr. 1963). 2. Beh. $\frac{30}{4}$ (L. Sp. 2321). 3. Beh. $\frac{3}{5}$ (L. Sp. 2340). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 172). Træder i Kraft 1. Juli 1938.

Grundlaget for denne Lov er et af den færøske Landbo-kommission af 1908 udarbejdet Udkast. Udkastet blev behandlet af Lagtinget i flere Samlinger og vedtaget med enkelte Ændringer. I sidste Rigsdagssamling fremsatte Landbrugsministeren et Lovforslag (Aarbog 1935—36, Side 340), der — bortset fra et Par Tilføjelser — stemte overens med Lagtingets Vedtagelse, men vedkommende Folketingsudvalg naaede ikke at tilendebringe sit Arbejde. Ved Begyndelsen af denne Samling blev Lovforslaget da forelagt paa ny, og det gennemførtes i væsentlig uforandret Skikkelse.

Loven betegner i formel Henseende en gennemgribende Revision af Loven af 23. Februar 1866 om Ordningen af de til Havgevæsenet paa Færøerne hørende Forhold, idet en Række af nævnte Lovs Forskrifter er overført til Loven om Hegn og Markfred (Nr. 40), andre er forenklet og hele Stoffet omgrupperet. I reel Henseende opretholdes derimod den største Del af den gamle Lovs Bestemmelser. Man har ved den stedfundne Revision særlig haft Opmærksomheden henvendt paa at søge

Lempelser i det fra gammel Tid bestaaende Fællesskab, hvor dette vil kunne ske uden alt for stort Anstød mod tilvante Opfattelser, og — hvor Fællesskabet ikke helt kan hæves — at indsætte en for Parterne let tilgængelig afgørende og ordnende Myndighed (*Voldgift*). Endelig indføres ved Styrelsen af Fælleshauger en *mindre tungt arbejdende Styrelsesform* end hidtil.

Paa dette sidste Omraade findes de nye Bestemmelser i Lovens Afsnit I, der omhandler Haugestævne, Bestyrelse og Haugerøgtene*). Medens *Styrelsen af Fælleshauger* (3: Hauger [Udmarker], som er i Sameje mellem 2 eller flere Ejere) hidtil har været overladt Grandestævnet, der kun afholdes een Gang aarlig, og hvor ogsaa andre end den paagældende Hauges Ejere har Ret til at være til Stede, har man nu udsondret Ejerforsamlingen fra Grandestævnet under Navn af »*Haugestævne*« og samlet den daglige Drift hos en faatallig *Bestyrelse* (3 eller 5 Medlemmer). Hvis Haugestævnet holdes samtidig med Grandestævne, leder Sysselmanden Forhandlingerne, ellers ledes de af en valgt Ordstyrer. For hver Hauge skal der være mindst 1 *Haugerøgt*, valgt af Haugestævnet. Haugerøgtene forestaar Faarenes Røgt, Fjældgangene og Mærkningen, de sørger for Overholdelse af Bestemmelserne om Fred i Haugen og paaser, at Haugens Besætning ikke trænger ind paa fremmed Ejendom.

Bestemmelserne i Afsnit II om »Besætningen« svarer, baade hvad Forskrifterne om Faar og Heste angaar, i Hovedsagen til de hidtil gældende Regler. Derimod har man ikke længer fundet Grund til at opretholde Fællesskabet mellem de forskellige Hauger for *Gaaseholdets* Vedkommende, og det overlades derfor Haugens Ejer (i Fælleshauge: Haugestævnet) at træffe Beslutning om, hvorvidt det skal være tilladt at holde Gæs i Haugen.

I Lovens Afsnit IV er samlet Bestemmelser angaaende den *Udvidelse* af Haugeejerens Rettigheder, som kan fremkomme ved, at der i visse Tilfælde til Haugen er knyttet en begrænset Brugsret over anden Ejendom (*Vintergræsningsret paa Indmark*). Her er nu aabnet Adgang for begge Parter, baade Grundejeren og Haugeejereren, til at kræve Græsnings-

*) Denne Benævnelse er indført i Stedet for »Søjdemænd«.

retten *aflost* mod fuld Erstatning i visse særlige Tilfælde, nemlig naar det paagældende Areal agtes benyttet til Træplantning, Have eller Fisketørringsplads o. desl. Tvist om selve Afløsningsspørgsmaalet eller om Erstatningens Størrelse henvises til *Voldgift*. Endvidere er der indrømmet Ejeren Ret til ved Indhegning at *værne Indmarksstykker*, som udnyttes paa særlig intensiv Vis — dog kun indtil $\frac{1}{4}$ af Indmarken —, mod Skade ved Faarenes Vintergræsning.

Omvendt kan Haugeejerens Beføjelser til at bruge Haugen *indskrænkes* ved, at der tilkommer andre Personer begrænsede Brugsrettigheder over Dele af Haugen, nemlig i Form af *Ret til Sommergræsning for Kvæg* og *Ret til Tørveskær* i Haugen. Herom findes delvis nye Regler i Afsnit V. I førstnævnte Henseende har Loven til Afløsning af den gamle Haugelovs System ordnet Forholdet som et simpelt Retsforhold mellem Haugens Ejer og den, der paastaar at have Græsningsret i Haugen, saa at eventuel Tvist om Sagen afgøres af Landvæsenskommissionen. I sidstnævnte Henseende er optaget en Bestemmelse, der kan hemme hensynsløst Tørveskær — i ikke udskiftet Tørvejord maa kun skæres til fornødent Husbrug —, og der er tilføjet en Række nye Paragraffer om *Afløsning* af Tørveskærsrettigheder og — hvor Afløsning ikke kan ske — om Ordning ved Voldgift af Forholdet mellem Ejer og Bruger.

I et sjette Afsnit er der givet Lagtinget en udtrykkelig Bemyndigelse til at fastsætte Regler om Vedligeholdelse af *Vardeveje*.

Folketingets Udvalg indstillede Lovforslaget til Vedtagelse med enkelte Ændringer, overvejende af formel Natur, og Forslaget gennemførtes derefter med *enstemmig* Tilslutning i begge Ting.

40. Lov for Færøerne om Hegn og Markfred.
(Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2399. — C. Sp. 1419 og 2053].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 29). 1. Beh. $\frac{24}{11}$ (F. Sp. 1399). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov for Færøerne om Jordbrugets Fremme (se Side 208). Betænk-

ning (B. Sp. 1653) afgivet $\frac{1}{4}$. (Ordfører: Jensen [Lillering]). 2. Beh. $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5474). 3. Beh. $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5617). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{15}{4}$ (L. Sp. 1992, jfr. 1963). 2. Beh. $\frac{30}{4}$ (L. Sp. 2321). 3. Beh. $\frac{3}{5}$ (L. Sp. 2340). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 171). Træder i Kraft 1. Juli 1938.

Reglerne om Hegn og Markfred paa Færøerne har hidtil været spredt paa mange forskellige Steder — for Udmarkens Vedkommende fandtes en Del Bestemmelser i Havgeloven af 23. Februar 1866, for Indmarkens Vedkommende nogle gamle Regler i Chr. V.s Norske Lov 3—12—16 til 23 —, og de er i Nutiden ganske utilstrækkelige til at skaffe Landbrugerne den for deres Arbejde nødvendige Fred, saa meget mere som en talrig Klasse af Jordbrugere nu ikke er lodtagne i Haugen, men ganske overvejende er interesserede i Indmarksbruget. Nærværende Lov, der hviler paa et af Landbokommissionen af 1908 udarbejdet Udkast og er vedtaget af Lagtinget, tager Sigte paa at afhjælpe disse Mangler. Loven bygger foruden paa de gældende Bestemmelser om Fred i Udmarken væsentlig paa en norsk Lov af 16. Maj 1860 og — særlig hvad Sagernes Behandling angaar — paa de danske Love af 1869 og 1872 om Hegn og Mark- og Vejfred.

Lovens Kapitel 1, om *Hegn*, indeholder følgende Hovedregler om Hegnspligten: I *Indmark* kan Nabo af Nabo*) kræve Hegn for Heste og Kvæg. — *Imellem Indmark og Udmark* kan Udmarkens Ejer kræve Hegn for Heste, Kvæg og Faar. Hegnspligten paahviler Indmarken. Ved Vedtægt paa Grandestævne kan det bestemmes, at Hegnet skal være *fælles* for flere eller alle Indmarkslodder i Bygden. — *Imellem Udmark og Udmark* kan Nabo kræve Hegn af Nabo, saafremt han godtgør, at Hegnet for begge Ejendomme vil være af overvejende Nytte i Forhold til Bekostningen, eller at den bestaaende Tilstand medfører en uforholdsmæssig Ulempe for hans Ejendom. Om Hegnet skal frede for Kvæg og Heste eller tillige for Faar, afgøres i Tilfælde af Tvist af Hegnsyndmændene.

*) I saa Fald skal de sammenstødende Ejendomme tage hver sin Halvdel af Hegnet. Dog skal den, der ikke selv forlanger Hegn, og som godtgør, at denne Bestemmelse vilde uforholdsmæssig betynde ham, nyde billig Formindskelse i sin Hegnspligt.

Kapitel 2 omhandler *Ansvar for Husdyr* og giver Regler dels for de Tilfælde, hvor Dyrets ulovlige Tilstedeværelse paa den paagældende Ejendom paaviselig skyldes menneskelig Virksomhed, dels for hændelig Skade. I sidstnævnte Henseende bevares for *Udmarkens* Vedkommende i det væsentlige Forskrifterne i Havgeloven af 1866; for *Indmarkens* Vedkommende opstilles som Hovedregel, at Dyrets Ejer skal erstatte Skaden, medmindre den skadelidte har forsømt sin Hegnspligt og Dyrets Ejer enten ikke har Hegnspligt eller har opfyldt denne.

Medens Loven om Mark- og Vejfred af 25. Marts 1872 tillægger den skadelidende Grundejer Ret til *fuld* Erstatning hos Dyrets Ejer, men ikke tillader ham for Erstatningen at holde sig til Dyret, begrænser Lovens Kapitel 3, om *Indsættelse af Husdyr*, efter norsk Forbillede Erstatningskravet til Dyrets Værdi, men giver paa den anden Side Grundejeren Ret til at indsætte Dyret og beholde det, indtil han er blevet fyldestgjort. — Hvis Skaden er forvoldt af Faar, som hører til Besætningen i *Fælleshauge*, kan Erstatningskravet gøres gældende mod ethvert Medlem af Haugens Bestyrelse, hvorefter den paagældende atter kan søge sit Udlæg godtgjort ved Udpantning hos Dyrets Ejer eller, hvis han ikke kan findes, hos alle Haugens Ejere i Forhold til deres Marketal.

Af Bestemmelserne i Kapitlerne 4 og 5, der handler om Fællesgræsning af Kvæg, Gæs og Heste paa Indmark og om Færdsel paa Andenmands Grund, skal her blot fremhæves § 39 om *Ophævelse af Fællesgræsning for Kvæg og Gæs*, hvis dette forlanges af $\frac{1}{3}$ af Ejerne eller Brugerne eller saa mange af disse, som ejer eller bruger $\frac{1}{3}$ af Indmarken.

Som ovenfor berørt svarer Lovens Bestemmelser om *Hegnssagers Behandling* i alt væsentligt til Mark- og Vejfredslovens Bestemmelser herom. Varetagelsen af de af Loven flydende Opgaver, herunder Bilæggelse af Tvistigheder, der hidtil har været henvist til Grandestævne, henlægges i Kapitel 6 til *Hegnssynsmænd*, af hvilke der ansættes 3 for hvert Sogn (eller efter Lagtingets Bestemmelse for Dele af et Sogn). Hegnssynsmændene udnævnes af Forstanderskabet for 4 Aar ad Gangen.

Et ganske enslydende Lovforslag blev fremsat i sidste Rigsdagssamling (Aarvog 1935—36, Side 342), men vedkom-

mende Folketingsudvalg naaede da ikke at afslutte sit Arbejde.

Forslaget vedtoges med nogle faa, uvæsentlige Ændringer enstemmigt i begge Ting.

41. Lov for Færøerne om Benyttelse af Indsøer og Vandløb. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2429. — C. Sp. 1449 og 2053].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 29). 1. Beh. $\frac{24}{11}$ (F. Sp. 1399). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov for Færøerne om Jordbrugets Fremme (se Side 208). Betænkning (B. Sp. 1653) afgivet $\frac{1}{4}$. (Ordfører: Jensen [Lillering]). 2. Beh. $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5474). 3. Beh. $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5617). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{15}{4}$ (L. Sp. 1992, jfr. 1963). 2. Beh. $\frac{30}{4}$ (L. Sp. 2322). 3. Beh. $\frac{3}{5}$ (L. Sp. 2341). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 169). Træder i Kraft 1. Juli 1938.

Man har hidtil paa Færøerne savnet *samlede Lovregler* om Benyttelse af Vand i Indsøer og Vandløb. Dette Savn søges afhjulpet ved nærværende Lov, der væsentlig er bygget paa et af Landbokommissionen af 1908 udarbejdet Udkast og vedtaget af Lagtinget. I Hovedprincipperne indeholder Loven ikke mange Afvigelser fra den bestaaende Retstilstand; væsentligt nyt er dog Indførelsen — efter norsk Mønster — af et Forhaandsskøn ved sagkyndige Mænd før Paabegyndelsen af Anlæg, der mulig kunde medføre Skade for anden Mand (§ 7).

§§ 1 og 2. Raadigheden over Vand paa en Ejendom (Indsø, Aa eller mindre Vandløb) tilkommer som Hovedregel *Grundejeren* som saadan. Til denne Regel, der stemmer med hidtil gældende Ret, er efter Færø Amts Henstilling føjet, at en Ejer ikke kan modsætte sig, at der af Staten efter Lagtingets Indstilling meddeles *Koncession paa Vandkraftens Udnyttelse* til Elektricitetsværker eller andre Anlæg. Hvis Ejeren ikke selv hidtil har udnyttet Vandkraften, tilkommer der ham ingen Erstatning. I modsat Fald kan den, der har faaet Koncession meddelt, ekspropriere Anlæggene efter Reg-

lerne om Forpligtelse til Jords Afgivelse (Lov Nr. 69 af 7. Maj 1881).

For det Tilfælde, at Ejendom ligger i *Sameje*, tilkommer Raadigheden over det paa Ejendommen værende Vand samtlige Lodtagere. Medejerne kan dog ikke modsætte sig den enkelte Ejers Raaden over Vandet, naar denne ikke frembyder nogen Hindring for de øvriges Benyttelse af Vandet.

§§ 3 og 4 indeholder Regler om Oprettelse af *Vedtægt* — paa Grandestævne eller paa Haugestævne — angaaende *Benyttelse* af og *Fiskeri* i *Samejevand*. § 4 giver tillige Forskrifter om Tilvejebringelse af *Vedtægt* angaaende *Fiskeri* i *Grænsevand*. Hvis Ejerne af de tilgrænsende Ejendomme her ikke kan blive enige, kan Sagen indbringes for Landvæsenskommissionen, som, naar overvejende Grunde taler derfor, kan stadfæste en *Vedtægt*, der er tiltraadt af mindst Halvdelen af Ejerne.

Med Hensyn til *Benyttelse* af *Grænsevand* bestemmer § 8, at en Ejer, som ønsker at foretage Anlæg i Sø eller Vandløb, der ligger paa Grænsen til Naboejendom, skal opfordre Naboejendommens Ejer til at deltage i Anlægget. Er denne uvillig hertil, eller opnaas ikke Enighed om Vilkaarene, kan den, der ønsker Anlægget udført, begære Vandsynsmændenes Skøn om, hvorvidt det kan tillades ham alene at lade Anlægget udføre. Hvis Vandsynsmændene da skønner, at aldeles overvejende Grunde taler for, at Anlægget udføres, tillader de Rekvirenten alene at udføre Anlægget og fastsætter Betingelserne herfor, derunder Vederlaget til Naboejeren.

I § 5 forbydes det til anden Mands Skade at forandre eller standse Vands naturlige Løb, selv om det sker ved Foranstaltninger paa egen Grund. Der gøres dog i § 6 en vis Begrænsning for det Tilfælde, at Naturbegivenheder har forandret Vandets regelmæssige Løb.

Som ovenfor berørt indføres i § 7 den nye Bestemmelse, at enhver, der ønsker at foretage Arbejder ved Vand, hvorover han har Raadighed, kan *begrænse sit Ansvar* over for anden Mand, som kan være udsat for Skade ved Foranstaltningen, ved inden Arbejdets Paabegyndelse at lade *afholde Skøn over Arbejdets Forsvarlighed* ved Vandsynsmændene. Disse har i en Kendelse at bestemme, hvorvidt det paatænkte Arbejde helt eller delvis kan udføres, eller om det kun kan

udføres paa visse Vilkaar eller paa en vis Maade, der da fastsættes. — Udføres Arbejdet i Overensstemmelse med den afsagte Kendelse, og viser det sig dog at medføre Skade, erstattes denne kun, naar Skaden indtræder i Løbet af 5 Aar efter Arbejdets Fuldførelse, eller Skaden er forvoldt med Forsæt eller ved grov Uagtsomhed. — Paabegyndes saadant Arbejde uden Afholdelse af Skøn, kan enhver, der kan paavise rimelig Grund til at befrygte Skade derved, forlange Skøn afholdt paa Bekostning af den, der lader Arbejdet udføre. Saa snart Skøn er begæret, skal Arbejdet standses og maa ikke fortsættes, førend dette ved Kendelse er tilladt.

§ 9 indeholder Forbud mod at lede *Spildevand* fra industrielle Anlæg, Sygehuse, Sanatorier o. desl. ind paa fremmed Grund uden efter Regler, der fastsættes ved Skøn af Vandsynsmændene. Det kan altid fordres, at Afløb af Vand fra saadanne Steder sker i lukket Rørledning.

§§ 10 og 11 angaar *Afledning og Tilledning* af Vand over fremmed Grund og giver Ret til efter Kendelse af Vandsynsmændene og mod et af disse fastsat Vederlag at grave Grøft eller lægge Ledning over anden Mands Grund, »naar Nyttens ved saadan Foranstaltning i betydelig Grad overvejer de dermed følgende Ulemper«. Vandsynsmændene kan paalægge en Ejer selv eller i Forening med andre Ejere at grave Grøft eller lægge Ledning gennem sin Lod for Vand fra anden Lod.

Udøvelsen af de i Loven omhandlede Skøn er i § 15 henlagt til *Hegnssynsmændene* (se foranstaaende Sag), som i deres Virksomhed for Afgørelse af disse Forhold benævnes Vandsynsmænd. Spørgsmaal om Vands Benyttelse og Ledning, der staar i Forbindelse med Udskiftning, henhører dog ifølge § 13 under Udskiftningskommissionen.

Sagen blev ogsaa behandlet i sidste Samling sammen med en Række andre færøske Landbrugsspørgsmaal, men det da nedsatte Folketingsudvalg naaede ikke at tilendebringe sit Arbejde.

Der foretoges efter Indstilling af Folketingets Udvalg 5 Smaaændringer i Regeringens Forslag, der var ganske enslydende med det i Fjor fremsatte, og i den saaledes ændrede Skikkelse vedtoges Lovforslaget *enstemmigt* i begge Ting.

42. Lov om Tillæg til Lov for Færøerne af 28. Februar 1908 om smitsomme Sygdomme hos Husdyrene m. m. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 2461. — C. Sp. 3 og 21].

Fremsat i *Landstinget* $7/_{10}$ (L. Sp. 19). 1. Beh. $4/_{11}$ (L. Sp. 89). 2. Beh. $6/_{11}$ (L. Sp. 94). 3. Beh. $11/_{11}$ (L. Sp. 110). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $20/_{11}$ (F. Sp. 1381). 2. Beh. $24/_{11}$ (F. Sp. 1397). 3. Beh. $26/_{11}$ (F. Sp. 1452). *Loven stadfæstet 27. November 1936.* (Lov-Tid. Nr. 256).

Indførsel til Færøerne af Rovdyr, som ikke er Husdyr, har hidtil været forbudt. I Aarene 1930 og 1931 modtog Færø Amt imidlertid nogle Andragender om Tilvejebringelse af fornøden Hjemmel til Indførsel af Sølvræve og Blaaræve med Anlæg af *Rævefarme* for Øje, og paa dette Grundlag vedtog Lagtinget i 1931 et Forslag, der gjorde det muligt at indføre Ræve og Nerz til Øerne. Landbrugsministeriet fremhævede i Overensstemmelse med Veterinærdirektoratets Synspunkter Faren ved Indførsel til Færøerne af Pelsdyr, der ikke forud findes paa Øerne, og som kan antages at finde Levevilkaar paa disse i fri Tilstand, men i 1935 vedtog Lagtinget et Forslag af væsentlig samme Indhold som det i 1931 vedtagne, og det udtaltes i en afgiven Betænkning, at man maatte mene, der var Betingelser til Stede paa Øerne for en rentabel Pelsdyravl.

Under disse Omstændigheder mente Landbrugsministeren ikke at burde modsætte sig Forslaget, men fremsatte dette i den Skikkelse, hvori det efter at være underkastet visse Ændringer, væsentlig af formel Art, havde faaet Lagtingets enstemmige Tilslutning.

Hovedbestemmelsen i Loven gaar da ud paa til det almindelige Forbud mod Indførsel til Færøerne af Rovdyr, som ikke er Husdyr, at knytte følgende Undtagelse:

»Tilladelse til Indførsel af *Ræve og Nerz* (Minks) kan dog meddeles af Ministeren for Landbrug og Fiskeri paa nærmere af ham fastsatte Vilkaar, saafremt Indførselen sker til *Pelsdyravl*. Ræve og Nerz (Minks), der indføres til eller forsendes paa Færøerne, skal under *Transporten* være anbragt i solide og sikkert lukkede Kasser eller Bure. Ræve og Nerz (Minks), der findes paa Færøerne, skal i øvrigt være anbragt i en af Politiet godkendt *Indhegning*. Politiets Godkendelse skal foreligge, forinden Anbringelsen finder Sted, og kan til enhver Tid tilbagekaldes.«

Hvis de nævnte Dyr *forvolder Skade*, er den eller de for Dyret ansvarlige pligtige at *erstatte Skaden*, medmindre det oplyses, at den skadelidende selv forsætlig eller ved Uagtsomhed har hidført Skaden, eller at denne ikke kunde have været afværget ved den Agtpaaagivenhed og Omhu, som udkræves ved Transport, Opbevaring og Anbringelse af saadanne Dyr. Dyrets Ejer skal altid anses for ansvarlig for Dyret. (Disse Regler gælder ogsaa med Hensyn til saadanne Dyr, som fra et Fartøj slipper i Land paa Færøerne; i saa Fald skal Fartøjets Skipper anses for ansvarlig for Dyret).

Enhver, der paa Land maatte træffe et af de omtalte Dyr *i fri Tilstand*, er berettiget til at dræbe det. Den, der dræber Dyret, har Ret til at tage det.

43. Lov om Leje. (Indenrigsminister Bertel Dahlgaard). [A. Sp. 2699. — C. Sp. 337, 1111 og 1209].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{5}{11}$ (F. Sp. 923). 1. Beh. $\frac{11}{11}$ (F. Sp. 1095). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Einer-Jensen, H. P. Hansen [Præstø A.], Leonhard Hansen [Formand], Rasmus Hansen, J. Chr. Jensen, J. P. Larsen, N. P. Nielsen, Valdemar Sørensen [Sekretær], Hassing-Jørgensen, Elgaard, Inger Gautier Schmit, Jensen-Broby, Christmas Møller, Carlsen-Skiødt og Bindslev). Betænkning (B. Sp. 655) afgivet $\frac{17}{2}$. (Ordfører: Einer-Jensen). 2. Beh. $\frac{24}{2}$ (F. Sp. 4096). 3. Beh. $\frac{26}{2}$ (F. Sp. 4265). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{3}{3}$ (L. Sp. 1112). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Andrea Brochmann, Axel Christensen [Sekretær], Grove, Ingeborg Hansen, Laurits Knudsen, Johs. Nielsen, Olaf Nielsen, S. C. Nørgaard, Ch. Petersen, H. Chr. Petersen, Rytter, Simonsen [Formand], Stein, Stensballe og Villemoes). Betænkning (B. Sp. 1527) afgivet $\frac{17}{3}$. (Ordfører: Ch. Petersen). 2. Beh. $\frac{18}{3}$ (L. Sp. 1473). 3. Beh. $\frac{19}{3}$ (L. Sp. 1507). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 1589) afgivet $\frac{20}{3}$. Eneste Beh. $\frac{22}{3}$ (F. Sp. 5048). *Loven stadfæstet 23. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 54).

I Juni 1934 nedsatte Indenrigsministeriet et *Udvalg* med den Opgave at udarbejde et Lovforslag indeholdende *mere*

almindelige Regler om Retsforholdet mellem Ejer og Lejer ved Udleje af Beboelseslejligheder og Forretningslokaler. Reglerne skulde i første Række tage Sigte paa at sikre Parterne mod uberettiget økonomisk Udnyttelse af det særlige gensidige Afhængighedsforhold, som Lejeforholdet kan medføre. Endvidere blev Udvalget anmodet om at tage Stilling til Spørgsmaalet om Indførelse af en *Standard-Lejekontrakt* paa de Omraader, hvor Forholdet maatte tillade Fastsættelse af nærmere Regler for Udleje, Spørgsmaalet om Fastsættelse af mere almindelige Bestemmelser vedrørende *Vedligeholdelsespligten* for det udlejede og Overholdelsen af denne Pligt samt Spørgsmaalet om at tilvejebringe Regler, der skaber større Sikkerhed for, at de *næringsdrivendes* Afhængighed af en bestemt lokal Kundekreds *ikke* uberettiget *udnyttes* af Udlejeren; fremdeles Spørgsmaalene om Ændring i Lovgivningen om *Flyttedage* og om Indførelse af *Betalingssterminer* i Lejeforhold; endelig ogsaa Spørgsmaalet om Indførelse af Forbud mod at betinge sig Husleje i *Nybygninger*, forinden de paagældende Lokaler er færdige til Indflytning. Udvalget, hvis Formand var fhv. Landsdommer Bærentsen, og som desuden bestod af 3 Repræsentanter for Grundejerforeningerne, 3 Repræsentanter for Lejerforeningerne, 1 Repræsentant for de mindre næringsdrivendes Interesser og 1 Repræsentant for Indenrigsministeriet, afgav for Flertallets Vedkommende (6 Medlemmer) Betænkning i September 1935, medens et Mindretal, bestaaende af Grundejerforeningernes 3 Repræsentanter, afgav Særbetænkning i Slutningen af Oktober. Flertallet havde udarbejdet to Lovudkast, et om Leje, indeholdende almindelige Regler om Retsforholdet mellem Ejer og Lejer, og et angaaende de specielle Problemer, der knytter sig til de næringsdrivendes Lejeforhold. Mindretallet havde ikke kunnet tiltræde disse Udkast.

Flertallet udviklede i Betænkningen de *principielle Synspunkter*, der laa til Grund for dets Lejeforslag: Mangelen af regulerende Lovbestemmelser om Lejeforholdet har medført, at Udlejernes Organisationer i trykte Blanketter har samlet et Sæt af de Regler, som deres Erfaring har lært dem at finde nødvendige eller hensigtsmæssige til Varetagelse af deres Interesser. Disse Regler har imidlertid efter Sagens Natur maattet faa et ensidigt Præg og er tillige lidet overskuelige. Under disse Omstændigheder er Aftalefriheden, hvorpaa hele Retsforholdet er baseret, set fra et Lejerstandpunkt ofte kun et Skin. Samfundshensyn kræver imidlertid bydende, at der i Lejeforholdet findes visse *ufravigelige* Regler, bl. a. om Misligholdelse af Udlejeren eller Lejerens Forpligtelser, og ved Siden heraf bør Loven fastslaa *Normalregler*, som, selv om de kan fraviges ved Parternes Aftale, dog vil have stor Betyd-

ning ved at vise, hvad der efter den herskende Opfattelse i Samfundet bør være gældende Ret i normale Tilfælde. Disse Synspunkter er ogsaa for længst kommet til Udtryk i de fleste europæiske Landes Lovgivning.

Indenrigsministeren kunde i det store og hele tiltræde de her anførte Betragtninger, og i sidste Samling fremsatte Ministeren et Lovforslag, der i det allervæsentligste havde det af Udvalgsflertallet foreslaaede Indhold (Aarbogen 1935—36, Side 369). Lovforslaget, der fik Støtte af Regeringspartierne, Det frie Folkeparti, Retsforbundet og Kommunisterne, gennemførtes uændret i Folketinget imod Venstres og de Konservatives Støttemer. I Landstinget naaede man derimod ikke at tilendebringe Forhandlingerne om Lovforslaget eller om de fra forskellig Side, bl. a. af Ministeren, stillede Ændringsforslag.

Ved Begyndelsen af denne Rigsdagssamling blev Lovforslaget fremsat i saa at sige uforandret Skikkelse. Efter Indstilling af Folketingsudvalgets Flertal undergik det et betydeligt Antal Ændringer, hvoraf største Delen ganske vist tog Sigte paa Tydeliggørelse af en Række Enkeltheder, men flere dog havde stor reel Betydning, saaledes navnlig Ændringer om i 10 Aar at holde Nybygninger og nyindrettede Lejligheder uden for Lovens Regler om Lejeansættelse, om samme Flyttedage uden Hensyn til Lejlighedens Størrelse, om Indskrænkning af Retten til Fremleje, om Undtagelse fra Uopsigelsesreglerne af Forretningslokaler, hvor Kundekredsen betinges af Udlejerens Virksomhed, om Indførelse af Kontrol med erhvervsmæssig Virksomhed ved Udlejning af Lejligheder og om Oprettelse af en Voldgiftsret til Behandling af Lejesager i Hovedstadskommunerne. Derimod forkastedes et Ændringsforslag af Det konservative Folkeparti om en helt ny Affattelse af Lovforslaget, ligeledes Forslag af Det kommunistiske Parti om Ændring af flere Enkelbestemmelser. — I Landstinget foretoges yderligere en Del Ændringer, overvejende af formel Natur, alle foreslaaet af Udvalgsflertallet og Ministeren.

Lovforslagets endelige Vedtagelse skete i Landstinget med 36 Stemmer mod 32, i Folketinget med 70 Stemmer mod 26.

I nedenstaaende Redegørelse for Lovens Hovedindhold er særlig fremhævet dens ufravigelige Forskrifter.

Almindelige Bestemmelser, §§ 1—12.

Omraadet fastlægges i § 1, der udtaler, at Loven finder Anvendelse paa ethvert Lejemaal om *Boliger* (undtagen Lejemaal med fuld Kost og Hotelvirksomhed) og om *Lokaler*, der

benyttes helt eller delvis til erhvervsmæssig Virksomhed, samt om egentlige *Forretningslokaler* med eller uden Beboelse, det vil sige Butikker, Beværtninger, Kontorer, Værksteder og Lagre.

Idet Loven gaar ud fra Formuerettens almindelige Hovedregel, Aftalefriheden, hedder det i § 3, at Lovens Bestemmelser (undtagen Slutningsbestemmelserne), for saa vidt de ikke udtrykkeligt er erklæret for ufravigelige, kun kommer til Anvendelse, *hvis ikke andet udtrykkeligt er aftalt* eller maa anses for indeholdt i Aftalen.

I §§ 4—6 er optaget tre ufravigelige Forskrifter: at Lejeaftalen skal udfærdiges *skriftligt*, saafremt nogen af Parterne kræver det, at Udfærdigelsen af Aftalen, hvis denne sker ved Benyttelsen af trykt eller paa anden mekanisk Maade fremstillet Blanket, skal ske saaledes, at det klart fremgaar, om der tillægges Lejeren *mindre vidtgaende Rettigheder* eller paalægges ham *mere vidtgaende Forpligtelser* end angivet i Loven, og da paa hvilke Punkter, og at Lejeren i de Tilfælde, hvor han skal indhente Udlejerens Samtykke, har Ret til, hvis Samtykket gives, at faa dette *skriftligt bekræftet*.

Efter en Bestemmelse i § 7, der paalægger Lejeren Pligt til ved Ophør af et tinglyst Lejemaal at foranledige Lejeaftalen aflyst, følger i § 8 nye Regler om *Flyttedage*, et Spørgsmaal, der har vidtrækkende Betydning, ikke mindst med Hensyn til Byggeriet og Omkostningerne ved dette. Loven fastsætter *ens Flyttedage* over hele Landet og gør *den første Dag i hver Maaned* til almindelig Flyttedag. (Hvis denne Dag er en Helligdag eller Dagen før en Helligdag, udskydes Flyttedagen til den næste Søgnedag).

Regeringsforslaget opretholdt halvaarlige Flyttedage for større Lejligheder (Aarsleje over 1500 Kr. i Hovedstadskommunerne, over 1000 Kr. i andre Kommuner); men Folketingsudvalgets Flertal kunde ikke erkende det formaalstjenlige heri og foreslog den samme Regel for smaa og store Lejligheder. Vedtaget enstemmigt med 68 Stemmer (47 stemte hverken for eller imod).

§§ 9—12 indeholder deklaratoriske Bestemmelser om Adgang til *Opsigelse* af Lejemaalet, hvad begge Parter har Ret til, naar dette ikke er indgaaet for et bestemt Tidsrum, om

Tidspunktet for Lejemaalets *Ophør*, hvis Opsigelsesvarsel ikke er aftalt, om den saakaldte *stiltiende Fornyelse* og om *Betalingstiden* i de sjældne Tilfælde, hvor Aftale herom ikke er truffet. En Del af disse Bestemmelser stemmer med, hvad der hidtil er antaget for gældende Ret, og de er i øvrigt søgt udformet i Overensstemmelse med, hvad der formentlig svarer til det sædvanemæssige og rimelige. Her skal blot (af § 10) nævnes, at Lejemaalet, ifald Opsigelsesvarsel ikke er aftalt, skal ophøre paa den Flyttedag, der indtræffer efter Forløbet af 3 Maaneder fra Opsigelsen, hvis Lejen beregnes for mindst et Fjerdingaar, ved Slutningen af en Maaned efter Opsigelse senest den 15. i Maaneden, hvis Lejen beregnes pr. Maaned, og en Lørdag efter Opsigelse senest den første Hverdag i samme Uge, hvis Lejen beregnes pr. Uge.

Om det lejedes Overlevering til Lejeren, §§ 13—22.

Udlejerens *normale Pligt* til at stille det lejede til Lejeren Raadighed er angivet i § 14, som paalægger Udlejeren at overlevere Lejligheden i god og forsvarlig Stand, rengjort og fri for Utøj, med hele Ruder og brugelige Laase med Nøgler til alle udvendige Døre. Alle til det lejede hørende Indretninger til Afløb og til Forsyning med Lys, Gas, Vand og Varme skal ved Afleveringen være i god og brugbar Stand.

Der følger saa i §§ 15—17 en Række Regler om Virkningen af *Misligholdelse* fra Udlejerens Side, Regler, der ikke ved Aftale kan fraviges til Ugunst for Lejeren.

Hvis det lejede ikke ved Lejemaalets Begyndelse er i »den Stand, som Lejeren efter Retsforholdet mellem ham og Udlejeren kan kræve«, og Udlejeren ikke efter Paakrav uden Ophold træffer Foranstaltning til *Mangelens* Afhjælpning, er Lejeren berettiget til *selv at afhjælpe den* for Udlejerens Regning. Efterkommer Udlejeren ikke uden Ophold Lejerens Paakrav, eller kan Mangelen ikke afhjælpes inden for rimelig Tid, kan Lejeren *hæve Lejemaalet*, saafremt Mangelen ikke maa anses for uvæsentlig. (Hvis Udlejeren har handlet svigagtigt, kan Lejeren *i alle Tilfælde* hæve Lejemaalet). — For den Tid, i hvilken det lejede lider af en Mangel, der forringer dets Værdi for Lejeren, kan denne kræve *forholdsmæssigt Afslag* i Lejen. — Savnede det lejede ved Aftalens Indgaaelse Egenskaber, som maa anses *tilsikrede*, eller er Mangelen efter

Aftalens Indgaaelse forarsaget ved Udlejerens Forsømmelse, eller har Udlejeren handlet svigagtigt, kan Lejeren kræve *Erstatning*. — Der indrømmes Lejeren en Uges Frist til at paaberaabe sig Mangler, som han med sædvanlig Agtpaa-givenhed burde have opdaget.

Flere af de i § 15 benyttede Udtryk blev omformet i Landstinget.

Et særligt Tilfælde af Misligholdelse er udsondret i § 16, nemlig det i Praksis ret hyppigt forekommende Tilfælde, at Lejligheden *ikke i rette Tid er rømmet* af den tidligere Indehaver. Lejeren har da Ret til *forholdsmæssig Afkortning* i Lejen for den Tid, i hvilken det lejede ikke staa til hans Raadighed. Bliver Hindringen ikke uden ufornødent Ophold fjernet, efter at Udlejerer er underrettet, kan Lejeren *hæve* Lejemaalet. Han kan endvidere kræve *Erstatning*, medmindre Udlejerer godtgør, at Forsinkelsen ikke skyldes noget Forhold, for hvilket han har Ansvar.

Naar man her har lempet Udlejerens Erstatningspligt, skyldes det dels, at det ofte maa staa Lejeren klart, at Udlejerer ikke kan paatage sig en Garanti mod denne Hindring for Lejemalets rettidige Ikrafttræden, dels, at Hindringen almindeligvis hurtigt kan ryddes af Vejen.

Er det lejede behæftet med saadan Mangel, at det ligefrem er forbundet med *Sundhedsfare* at opholde sig dèr, kan Lejeren til enhver Tid *hæve Lejemaalet*, hvis Mangelen ikke efter Opfordring straks afhjælpes af Udlejerer (§ 17).

Det følger af sig selv, at en Lejer ikke kan benytte sin Ret til at hæve Lejemaalet, *efter* at Udlejerer har sørget for at bringe Forholdet i Orden (§ 18).

§§ 19—21 giver om Virkningen af forskellige *retlige Hindringer* (som Følge af offentlige Forbud eller privates Rettigheder) Regler, der svarer til de angaaende *faktiske* Mangler eller Hindringer fastsatte.

Endelig omhandler § 22 Lejemaal om ufuldførte *Nybygninger*. Saadanne Lejemaal kan, indtil det lejede er rede til Indflytning, til enhver Tid hæves af Lejeren, dersom der ikke i Lejeaftalen er fastsat en bestemt angiven Dag for Lejemalets Begyndelse, og Forbehold om, at Lejeren skal være forpligtet til at afvente Husets Fuldførelse eller lignende, er

uden Retsvirkning. Saafremt Udlejeren imidlertid senest 2 Maaneder, førend Lejemaalet skal træde i Kraft, meddeler Lejeren, at han ikke kan indestaa for rettidig og behørig Overlevering af det lejede, er han — bortset fra grov Forsømmelse — fritaget for at betale Erstatning, og Lejeren kan, hvis han ikke inden en Uge efter at have modtaget Udlejeren Meddelelse underretter Udlejeren om, at han hæver Lejemaalet, ikke senere hæve det paa Grund af manglende rettidig og behørig Overlevering. Ej heller kan Lejeren kræve Skadeserstatning eller hæve Lejemaalet, naar Forsinkelsen med det lejedes Overlevering skyldes udefra kommende Begivenheder, hvis Virkning ikke kunde have været afværget ved pligtmæssige Forholdsreglers Iagttagelse (*force majeure*), og Udlejeren uden ugrundet Ophold efter Begivenhedens Indtræden har givet Lejeren Underretning. Lejeren kan dog under alle Omstændigheder hæve Lejemaalet, saafremt det lejede ikke er overleveret til ham i behørig Stand *senest 2 Uger efter det aftalte Tidspunkt for Lejemaalets Ikrafttræden*.

Force majeure-Bestemmelsen blev indsat i Folketinget. Landstinget foretog en Ændring af § 22 til Klargørelse af Virkningen af, at Lejeaftalen ikke angiver en bestemt Dag for Lejemaalets Begyndelse, og tilføjede Forskriften om Ydelse af Erstatning, naar Udlejeren gør sig skyldig i grov Forsømmelse.

Om Vedligeholdelse af det lejede, §§ 23 og 24.

Vedligeholdelsespligten paahviler overvejende *Udlejeren*, idet § 23 paalægger ham at holde det lejede forsvarligt ved lige og at holde alle Indretninger til Afløb og til Forsyning med Lys, Gas, Vand og Varme i god og brugbar Stand. Fornylse af Tapet, Maling eller anden Istandsættelse som Følge af Forringelse ved Slid og Ælde skal foretages af Udlejeren, saa ofte saadant under Hensyn til Ejendommens og det lejedes Karakter sædvanemæssigt er paakrævet. — Udlejeren er ligeledes pligtig at renholde og sørge for sædvanlig Belysning af Porte, Trapper og Gange samt at renholde Fortov og Gaard og de i denne værende Indretninger. Desuden skal han sørge for, at Ejendommen i det hele er i ordentlig Stand.

Lejerens Vedligeholdelsespligt begrænses i § 24 til Laase, Nøgler, Ruder, Vand- og Gashaner, W. C.-Skaale, Badeovne

og elektriske Kontakter. (Udlejeren er dog pligtig at istandsætte W. C.-Skaale og Badeovne, naar Lejeren kan godtgøre, at disse Genstandes Forringelse ikke skyldes hans Forsømmelse). Hvis det aftales, at Lejeren skal overtage nogen Del af Udlejerens Vedligeholdelses- og Renholdelsespligt, har Lejeren kun saadan Pligt i det Omfang, Aftalen *udtrykkeligt* paalægger ham det. (Er Lejeaftalen udfærdiget skriftligt, kan der efter nærværende Lovs Ikrafttræden ikke med Retsvirkning i selve Lejeaftalen optages Bestemmelser om, at Lejeren skal overtage Udlejerens Pligt til Renholdelse af Fortov og Gaard).

§ 24 ændredes i Folketinget dels ved Tilføjelse af Bestemmelsen om Udlejerens eventuelle Pligt til Istandsættelse af W. C.-Skaale og Badeovne, dels ved Indføjelse af Ordene »efter nærværende Lovs Ikrafttræden« i Paragraffens sidste Punktum.

Om Tid og Sted for Betaling af Leje m. v., §§ 25 og 26.

Man har hidtil savnet en almindelig Regel om, hvornaar Lejen skulde betales, hvis Forfaldsdagen faldt paa en Helligdag eller Grundlovsdagen. Det bestemmes nu, at Forfaldsdagen i saa Fald udskydes til den følgende Søgnedag (§ 25). — Lejen skal betales paa Udlejerens Bopæl eller andet af ham anvist Sted. Hvis Udlejeren flytter til Udlandet, skal Betalingen ske paa anvist Sted i Indlandet. Lejeren er berettiget til at indbetale det skyldige Beløb til *Postvæsenet* til Befordring til Udlejerens Bopæl eller det af ham anviste Sted (§ 26).

Om Nedsættelse eller Forhøjelse af Leje m. v., §§ 27—38.

Bestemmelserne i dette Afsnit stemmer paa Hovedpunkter overens med Reglerne i §§ 1—3 i Lov Nr. 133 af 28. April 1931, de saakaldte *Agerbestemmelser*, som dog er ændret paa enkelte Punkter — f. Eks. med Hensyn til Varigheden af fastsatte Frister — og suppleret med nogle nye Forskrifter. For Oversigtens Skyld gengives Hovedindholdet af samtlige Paragraffer.

§ 27. Saafremt en Udlejer betinger sig eller oppebærer *Leje*, der staar i *Misforhold til det lejedes Værdi*, kan Lejeren

kræve Beløbet *nedsat* til en saadan Leje, som af Retten skønnes rimelig. Ved Afgørelsen heraf vil der være at tage Hensyn til det lejedes Beliggenhed, Art, tidligere Lejeansættelser og Vedligeholdelsestilstand, sammenholdt med den i Kommunen almindelige Leje for Boliger og Lokaler af tilsvarende Beskaffenhed.

§ 28. Hvis Lejen nedsættes af Retten, har Lejeren Ret til at kræve det for meget betalte Beløb *tilbagebetalt* og til at *fortsætte Lejemaalet* for den nedsatte Leje i et Tidsrum, der af Retten fastsættes for Boligers Vedkommende fra 2 til 5 Aar (for Erhvervs- eller Forretningslokaler fra 4 til 8 Aar) efter den endelige Retsafgørelse i Sagen.

§ 29. Saafremt en Lejer *opsiges* af Udlejeren til Fraflytning, og det skønnes, at Opsigelsen er foranlediget ved eller staar i Forbindelse med Forsøg fra Udlejers Side paa at opnaa en Leje, der staar i Misforhold til det lejedes Værdi, kan Retten *forkaste Opsigelsens Gyldighed*. Lejeren har da Ret til at *fortsætte Lejemaalet* for den Leje, som af Retten skønnes rimelig, i et Tidsrum, der af Retten fastsættes for Boligers Vedkommende til fra 2 til 5 Aar (for Erhvervs- eller Forretningslokaler fra 4 til 8 Aar) efter den endelige Retsafgørelse i Sagen. Dersom Lejeren har maattet fraflytte det lejede, paahviler det Udlejeren at yde ham fuld Erstatning for alt herved forvoldt Tab.

I § 30 gives der Retten Beføjelse til at *tilsidesætte* saadanne Bestemmelser i Lejeaftaler, som skønnes at være *aabenbart ubillige* for en af Parterne, idet der ved Afgørelsen vil være at tage Hensyn saavel til den Byrde, som Bestemmelsen paalægger den ene Part, som til den Interesse, den anden Part har i at kræve Bestemmelsen overholdt.

Ifølge § 31 kan Retten endvidere bestemme, at Lejeren *ikke skal kunne opsiges til Fraflytning* til et Tidspunkt, der ligger *tidligere end fra 6 Maanedes til 2 Aar fra Sagens Anlæg*, naar Retten (bortset fra de Tilfælde, hvor Uopsigelighed tilkendes i Henhold til §§ 27—29) i en Sag mellem Udlejer og Lejer enten giver Lejeren Medhold eller dog finder, at han har haft Føje til at lade det i Sagen rejste Spørgsmaal paa-kende af Domstolene. En saadan Uopsigelighed kan dog ikke tillægges Lejeren, saafremt Sagen angaar Udlejers Ret til at ophæve eller opsiges Lejemaalet og Retten giver Udlejeren

Medhold. — Hvis Lejeren allerede maatte være flyttet i Henhold til Opsigelse, kan Retten tilkende ham passende Godtgørelse.

Fremdeles tillægger § 32 Retten Bemyndigelse til, naar Omstændighederne taler derfor, at afgive *foreløbig Kendelse* om, at Lejemaalet ikke kan opsiges saaledes, at Lejeren skal flytte, førend der er afsagt endelig Dom i Sagen. Denne Kendelse kan Retten til enhver Tid omgøre.

§ 33. Saafremt der er *tilkendt* en Lejer en vis Tids *Uopsigelighed*, kan Lejeren dog, naar Omstændighederne taler derfor, med Samtykke af den Ret, der i første Instans har paadømt Sagen, *opsiges til et tidligere Tidspunkt* med det i Lejeaftalen fastsatte Varsel eller, i Mangel af saadant, med Varsel i Overensstemmelse med § 10. Samtykket kan gøres betinget af, at Udlejeren betaler Lejeren en ved Rettens Skøn fastsat Sum som Flyttegodtgørelse.

§ 34. Bestemmelserne i §§ 27—33 kommer til Anvendelse paa alle Lejemaal. Sag kan dog *ikke* anlægges i Medfør af § 27, jfr. § 28, forinden der er hengaaet *10 Aar fra Paabegyndelsen af vedkommende Ejendoms Opførelse* eller — for saa vidt angaar *helt nye Lejligheder*, der indrettes i bestaaende Ejendomme — *Paabegyndelsen af Lejlighedens Indretning*. (Den nedenfor omtalte Forældelsesfrist af 1 Aar [2 Aar] begynder i saa Fald først at løbe fra Udløbet af Tiaarsfristen. Leje, der er betalt for Tiden indtil Tiaarsfristens Udløb, kan ikke kræves tilbagebetalt).

Efter Regeringsforslaget skulde »Aagerbestemmelserne« ogsaa omfatte Nybygninger. Undtagelsen for Lejligheder og Lokaler i nyopførte Ejendomme og for nye Lejligheder og Lokaler i ældre Ejendomme blev indsat efter Forslag af Folketingsudvalgets Flertal (Regeringspartierne), som paa dette Punkt kunde tiltræde den af et Mindretal i Indenrigsministeriets Huslejudvalg hævdede Anskuelse. — Vedtaget med 64 Stemmer mod 1 (49 stemte hverken for eller imod).

§ 35 fastsætter følgende *Forældelsesfrister*: Lejerens Krav efter § 27 forældes i Løbet af 1 Aar (for Forretningslokaler 2 Aar) efter Indgaaelsen af Aftale om Leje eller Lejeforhøjelse. Lejerens Krav paa Tilbagebetaling af for meget erlagt Leje (§ 28) forældes i Løbet af 1 Aar. Lejerens Krav efter § 29 forældes i Løbet af 2 Maaneder fra Opsigelsen.

Hvad der i §§ 27—29 og 35 er bestemt om »Leje«, skal ifølge § 36 finde tilsvarende Anvendelse paa Vederlag for en i Forbindelse med et Lejemaal staaende Ydelse. — Hvis det er aftalt, at Lejeren skal betale særskilt Bidrag til Ejendommens *Opvarmningsomkostninger*, er Udlejeren pligtig til paa Lejerens Forlangende at fremlægge *Regnskab for Omkostningerne og for deres Fordeling* paa Ejendommens Lejligheder. — Er der *forudbetalt Leje* for et længere Tidsrum end 4 Maaneder, skal det Beløb, der er betalt ud over 4 Maaneders Leje, *forrentes* med 5 pCt. aarlig. (Ved forudbetalt Leje forstaas i denne Forbindelse det Beløb, som umiddelbart inden de aftalte Betalingsterminer henstaar som indbetalt hos Udlejeren).

Udlejers Pligt til paa Forlangende at aflægge Regnskab for Centralvarme-Omkostningerne og deres Fordeling blev fastslaaet ved et af Folketingsudvalgets Flertal stillet Ændringsforslag, der tillige fastslog Pligten til at svare Rente af Lejebeløb, forudbetalt for længere Tid end sædvanlig. Vedtaget enstemmig med 67 Stemmer (44 stemte ikke). — I Landstinget omformedes Bestemmelsen om Opvarmningsudgifterne.

De ovenfor omhandlede Forskrifter (§§ 27—36) kan efter deres hele *Øjemed ikke fraviges til Ugunst for Lejeren*. Derimod er der intet til Hinder for, at Lejeren, naar han ved Dom har faaet tilkendt en vis Tids Uopsigelighed, ved Overenskomst giver Afkald derpaa (§ 37, Stk. 2).

I § 38 er der med Forbillede i Loven af 28. April 1931 § 6 aabnet Udlejeren Adgang til med 3 Maaneders Varsel (eventuelt kortere Frist) at kræve nye *Vej- og Kloakbidrag* paa Ejendommen *udlignet* paa samtlige Lejligheder og Lokaler gennem en passende Lejeforhøjelse. Indsigelse af Lejeren maa fremsættes inden 2 Uger efter Modtagelsen af Udlejers Krav. I Modsætning til tidligere omfatter Paragraffen ikke tillige Forhøjelse af Ejendomsskatter.

Om Forringelse af det lejede, § 39.

Den eneste Paragraf i dette Afsnit drejer sig om Følgerne af, at Lejligheden efter Lejemaalets Ikrafttræden lider Skade, for hvilken Lejeren ikke har Ansvar, eller at der paa Grund af Ejerens Forsømmelse af sin Vedligeholdelsespligt eller

anden Lejeren utilregnelig Aarsag opstaar Hindringer eller Ulemper for hans Brugsret. I saa Fald finder Bestemmelserne i §§ 15, 17 og 18 (se ovenfor) tilsvarende Anvendelse. § 39 kan ikke ved Aftale fraviges til Ugunst for Lejeren.

Om Lejerens Brug af det lejede, §§ 40—46.

Det følger af Sagens Natur, at Lejeren under Lejemaalet skal omgaas forsvarligt med det lejede og dettes Tilbehør samt Ejendommen. Derimod gaar hans *Erstatningspligt* ud over de almindelige Regler, naar det i § 40, Pkt. 2, paalægges ham at erstatte al Skade, som ved Vanrøgt eller Forsømmelse forvoldes paa det lejede af hans Husstand eller andre Personer, som af ham har faaet Adgang til det lejede.

Hvis der sker saadan Skade paa Ejendommen, at Udbedring er uopsættelig, skal Lejeren straks *anmelde* det til Udlejeren. Andre Skader skal han anmelde uden ugrundet Ophold. Forsømmelse af Anmeldelsespligt medfører, at Lejeren skal svare til al deraf flydende Skade (§ 41).

Udlejeren skal efter bedste Evne sørge for, at der i det hele hersker god Orden i Ejendommen. Lejeren er pligtig at *efterkomme* de af Udlejeren i saa Henseende givne almindelige *Ordensregler* og andre rimelige Paabud til Sikring af god Husorden og det lejedes forsvarlige Brug. Han skal endvidere sørge for, at hvad der saaledes paahviler ham, ogsaa iagttages af de Personer, for hvis Handlinger han efter § 40 er ansvarlig. — Viser der sig under Lejemaalet Angreb af *Væggetøj* eller lignende i det lejede, er Udlejeren pligtig til uden Ophold at træffe Foranstaltning til dets Udryddelse. Om Udlejeren kan kræve Erstatning for Utoøjets Indførelse i Huset, afgøres efter Lovgivningens almindelige Regler (§ 42).

Paragraffens sidste Punktum blev tilføjet i Landstinget, efter at en i Regeringsforslaget optagen Bestemmelse om, at Lejeren, hvis han var ansvarlig for Utoøjets Indførelse i Huset, skulde tilsvare Udlejeren enhver deraf følgende Udgift, var udeladt i Folketinget. Udvalgets Flertal fandt ikke, at Bestemmelser om Retsforholdet mellem Lejer og Udlejer var den naturlige Ramme for lovmæssige Foranstaltninger mod *den voksende Utoøjplage*, men Flertallet henstillede til Ministeren at overveje, hvad det offentlige kunde foretage i dette for Befolkningens Sundhedsforhold vigtige Spørgsmaal.

§§ 43—46. Uden *Udlejerens Samtykke* maa Lejeren ikke anbringe Radioantenne paa Ejendommen eller foretage nogen Forandring af det lejede, herunder forsyne det med fast Gulvbelægning, fjerne eller flytte Kakkelovne, Komfurer, Døre, Forsatsvinduer o. lign. Heller ikke maa han uden Samtykke bruge det lejede til andet Øjemed, end Lejestaften hjemler. Endelig kræves Udlejerens Samtykke til at *overlade Brugen* af det lejede (eller nogen Del deraf) til andre end Medlemmer af Lejerens Husstand, hvad enten det sker mod eller uden Vederlag til Lejeren. Der hjemles dog i § 45, Stk. 2, Lejeren en Ret, der ikke kan fraskrives, til at laane eller leje *en mindre Del af sin Beboelseslejlighed til sine eller sin Ægtefælles nærstaaende Slægtninge*. — Hvis Lejeren handler i Strid med Reglerne om Lejlighedens Benyttelse og om Fremlaan og Fremleje, er han over for Udlejeren ansvarlig for enhver deraf følgende Skade.

Regeringsforslaget gav Lejeren Ret til Fremleje uden Samtykke »til Slægtninge eller andre ham nærstaaende Personer«. I Folketinget indskrænkede man — navnlig for at modvirke Overbefolkning af mindre Lejligheder — Retten til at omfatte »nærstaaende Slægtninge« (vedtaget med 64 Stemmer mod 1, 48 undlod at stemme). Sin endelige Form fik Bestemmelsen i Landstinget.

Om Udlejerens Adgang til det lejede, §§ 47—53.

Udlejeren eller dennes Stedfortræder har Ret til, naar Forholdene kræver det, at faa eller skaffe sig Adgang til det lejede. Særlig paalægger § 47, Stk. 2, Lejeren Pligt til, naar Lejligheden skal fraflyttes, at give *Adgang for lejesøgende* til at bese den paa dertil passende Tider. Er der ikke truffet Aftale om bestemte Tider for Lejlighedens Forevisning, kan Lejeren fastsætte Tiden; dog maa denne ikke være ubekvem for lejesøgende, og den skal være mindst to Timer hver anden Søndag.

Udlejeren har dernæst ifølge § 48 Ret til at lade foretage *sædvanlige Reparationer* i Lejligheden, for saa vidt det ikke med Rimelighed kan kræves, at Reparationerne udsættes til efter Lejemaalets Ophør.

I øvrigt skelnes der i Loven mellem Arbejder, som maa antages at paaføre Lejeren væsentlig Ulempe eller forringe

Brugsværdien af det lejede eller medføre Lejeforhøjelse (§ 51), og paa den anden Side Arbejder, der ikke har saadanne Følger.

Til den sidste Gruppe hører de i § 49 omhandlede Arbejder, der gaar ud paa at føre *Ledninger* for Lys, Gas, Varme og Afløb gennem Lejligheden. Saadanne Arbejder har Udlejeren Ret til at lade udføre med mindst 2 Ugers Varsel. — Fremdeles hører herhen *Installation af Varme anlæg* i Ejendommen, for saa vidt som Udlejeren i saa Fald har Ret til at *raade over* de til Arbejdets Udførelse nødvendige *Kælder-rum* og *Loftsrum*, naar der anvises Lejeren andre til den fastsatte Brug anvendelige Rum (§ 50). — For det tredje kan i denne Forbindelse nævnes de i § 52 omtalte Tilfælde, hvor *Installation af W. C.* ifølge kommunal Vedtægt skal være tilendebragt inden et bestemt Tidspunkt. Lejeren kan da kræve et Varsel om Arbejdets Paabegyndelse af mindst 3 Maaneder til den 1. i en Maaned.

§ 51. *Forandringer og Nyindretninger* i Ejendommen eller det lejede, som *ikke* omfattes af Bestemmelserne i §§ 48, 49 og 52, og som under Arbejdets Udførelse eller i Tiden derefter enten volder Lejeren *væsentlig Ulempe* eller *forringer Brugsværdien* af det lejede eller vil *medføre Lejeforhøjelse*, kan derimod ikke foretages, førend der er givet Lejeren *Varsel* med saadan Frist, at han kan *opsige Lejemaalet* med det i dette gældende Opsigelsesvarsel og *fraflytte* det lejede, inden Arbejdet paabegyndes. Aftale om Udførelse af de nævnte Arbejder med kortere Frist kan ikke retsgyldigt træffes.

En ufravigelig Forskrift findes ogsaa i § 53, som paabyder, at *ethvert* af Udlejeren iværksat *Reparations- eller Installationsarbejde* skal udføres med al mulig *Hurtighed* og med den størst mulige *Hensyntagen* til Lejeren. Ved *Installationsarbejde* er Udlejeren pligtig til straks at foretage fornødne *Efterreparationer*. Udvises der *Forsømmelse* ved Arbejdets Udførelse, kan Lejeren kræve *Erstatning*.

Særlige Regler om Hus eller Husrum, der udlejes til Beboelse, §§ 54—58.

I dette Afsnit findes nogle af Lovens vigtigste Bestemmelser, som har til Formaal at give Boligforholdene en vis Fasthed ved Indførelse af *3-aarige Lejeperioder* i Forbindelse med et saakaldt *Prøveaar* i Lejeforholdet. Det bestemmes

nemlig i § 55, at hvis Lejemaalet ikke ved Opsigelse eller anden lovlig Ophørsgrund er bragt til Ophør *senest et Aar* efter dets Ikrafttræden, *fortsættes det* paa de aftalte Vilkaar *uopsigeligt* fra Udlejerens Side indtil den Flyttedag, der indtræffer *3 Aar* fra Lejemaalets Ikrafttræden. Hvis dernæst Lejemaalet ikke ved Opsigelse eller anden lovlig Ophørsgrund er hævet ved Udløbet af disse 3 Aar, fortsættes det i et *nyt Tidsrum af 3 Aar* uopsigeligt fra Udlejerens Side paa samme Vilkaar som hidtil (§ 57). Forinden Uopsigeligheden er indtraadt, kan Lejeren ikke give Afkald paa den.*)

Disse Regler *gælder* dog ifølge § 54 *ikke* Huse med kun 2 Lejligheder, hvoraf Ejeren bebor den ene. De gælder heller ikke Lejemaal om enkelte Værelser eller om møbleret Lejlighed, samt naar Lejeaftalen kun skal gælde for et bestemt Tidsrum.

Endvidere indrømmes der i § 56 Adgang til *Opsigelse af Lejeren* med det fastsatte Varsel i Tilfælde af Ejendommens *Nedrivning eller Ombygning*, og naar der er foretaget *Forbedringer* og Lejeren nægter at indgaa paa en til den øgede Brugsværdi svarende Lejeforhøjelse. Fremdeles gøres der Undtagelse fra Uopsigeligheden i Tilfælde, hvor det drejer sig om *Funktionær- eller Arbejderboliger* eller Boliger i velgørende *Stiftelser*, og naar Udlejeren ønsker *selv* at bebo den paagældende Lejlighed. Endelig bortfalder Uopsigeligheden, naar *vægtige Grunde i øvrigt* gør det særlig magtpaaliggende for Udlejeren at blive løst fra Lejemaalet, navnlig hvor en offentlig Interesse eller betydelige erhvervsmæssige Hensyn taler for at imødekomme Udlejerens Ønske.

§ 56 undergik i Folketinget flere Ændringer, der vedtoges uden Afstemning. Bl. a. udgik en Betingelse om, at Udlejeren, naar han selv maatte ønske at bebo den paagældende Lejlighed, skulde have ejet Ejendommen mindst 1 Aar. I sidste Punktum tilføjedes Bestemmelsen om Hensyn til en offentlig eller betydelig erhvervsmæssig Interesse.

Hvis Lejeren ikke vil godkende en Opsigelse i Henhold til § 56, skal han senest 2 Uger efter Opsigelsens Modtagelse skriftlig fremsætte Indsigelse derimod, og Udlejeren maa da

*) Om Lejemaalets Fortsættelse i *bestaaende* Lejeforhold, se § 79.

forelægge Opsigelsen for Retten til Godkendelse inden 2 Uger efter Indsigelsens Modtagelse (§ 58).

Særlige Regler om Erhvervs- og Forretningslokaler,
§§ 59—64.

De ovenfor omtalte Regler i §§ 55—57 om *Lejemaalets Fortsættelse* finder ifølge § 60 tilsvarende Anvendelse paa Erhvervs- og Forretningslokaler.*) Dog gøres der den Forskel, at *Lejeperioderne* her bliver *5-aarige* i Stedet for 3-aarige, og at Adgangen til Opsigelse efter § 56 her ikke staar aaben, hvor det drejer sig om Anvendelse til Funktionær- eller Arbejderboliger eller til en Stiftelses Formaal, ligesom de øvrige i § 56 hjemlede Opsigelsesgrunde ikke finder Anvendelse paa de Lejemaal, som omfattes af Loven om Beskyttelse af Erhvervsvirksomheder i lejet Ejendom.

Undtaget fra Uopsigeligheden er de Lejemaal, som ifølge Lejeaftalen kun skal gælde for et bestemt Tidsrum. Endvidere undtages Lejemaal om Lokaler til Restauration, Butik, Kiosk eller tilsvarende Brug paa *Banegaarde*, i *Teatre*, *Forretningsbygninger*, *Forlystelsesetablissementer* o. lign., hvor *Forretningen* maa antages hovedsagelig at blive *søgt af det Publikum, der benytter de nævnte Etablissementer*, og hvor Forretningen staar i direkte Tilknytning til disse.

Undtagelsen fra Uopsigeligheden af Forretningslokaler, der faktisk er baseret paa en af Udlejerens Virksomhed betinget Kundekreds, skete i Folketinget. Vedtaget uden Afstemning.

Yderligere indeholder dette Afsnit nogle Bestemmelser, som svarer til, hvad der sædvanlig vedtages i Lejekontrakter om Forretningslokaler: angaaende Ret for Lejeren til den efter Forretningens og Ejendommens Art sædvanlige *Skiltning* paa Mure, Døre og Vinduer samt til Anbringelse af Markiser, sædvanlige Udhængsskabe, Automater o. lign. (§ 62), angaaende Udførelse af paabudt *Hvidtning* af Lokaler paa Lejerens Bekostning (§ 63) og angaaende Pligt for Lejere af Butikker

*) Om de særlige Regler for saadanne Erhvervsvirksomheder, hvis *stedlige Forbliven* er af væsentlig Betydning og Værdi for Virksomheden, se Nr. 44. Om Lejemaalets Fortsættelse i *bestaaende* Lejeforhold, se § 79.

og Beværtninger til at holde Forretningen aaben og i forsvarelige daglig Drift (§ 64).

Om Lejerens Død, Separation eller Skilsmisse m. v.,
§§ 65 og 66.

Hvis Lejeren dør før Lejemaalets Udløb, skal saavel Udlejeren som Dødsboet ligesom hidtil være berettiget til at opsiges Lejemaalet med sædvanligt Varsel til almindelig Flyttedag, selv om det maatte være indgaaet for en bestemt længere Tid eller med længere Opsigelsesfrist. *Efterlevende Ægtefælle* faar dog, selv om hun ikke hensidder i uskiftet Bo, Ret til at *fortsætte Lejemaalet*, medmindre Udlejeren gør det antageligt, at han har vægtige Grunde til at modsætte sig det. — Saafremt Lejemaalet er indgaaet med den ene Ægtefælle og denne *forlader* det fælles Hjem, har den anden Ægtefælle den samme Ret til at fortsætte Lejemaalet som den, der tilkommer en efterlevende Ægtefælle.

Saaframt Lejeren bliver *separeret*, eller hans Ægteskab omstødes eller opløses ved *Skilsmisse*, bliver der om fornødent ved Bevillingen eller Dommen at træffe Bestemmelse om, hvilken af Ægtefællerne der skal have Ret til at fortsætte Lejemaalet. Den Ægtefælle, hvis Erhvervsvirksomhed er knyttet til et Forretningslokale, har Fortrinsret til dette og den dertil nødvendige Beboelseslejlighed, medmindre Udlejeren gør det antageligt, at han har vægtige Grunde til at sætte sig derimod.

Lejeren kan ikke med Retsvirkning give Afkald paa den hans Ægtefælle efter §§ 65 og 66 tilkommende Ret.

Om Udlejers Ret til at hæve Lejemaalet,
§§ 67—71.

Lovens § 67 opregner 9 Tilfælde, hvor Udlejeren skal være berettiget til uden Varsel at ophæve Lejemaalet som Følge af *væsentlig Misligholdelse* fra Lejerens Side, og tilføjer under Punkt 10: »hvis Lejeren *i øvrigt* misligholder nogen ham ifølge Lejemaalet paahvilende Forpligtelse paa saadan Maade, at hans Fjernelse er paakrævet«. — Uden forudgaaende Paakrav eller Indsigelse kan Udlejeren hæve Lejeforholdet, naar Lejen ikke er betalt senest 3die Søndag

efter Forfaldsdag, og naar en Lejer, som helt eller delvis skal erlægge Lejen ved at udføre Arbejde, groft tilsidesætter sine Pligter ved Arbejdets Udførelse; fremdeles hvis Lejeren uden gyldig Aarsag modsætter sig at give Udlejeren eller andre Adgang til det lejede, eller hvis han endeligt fraflytter Lejligheden i Utide uden at have truffet fornøden Aftale med Udlejeren. Hvis det derimod drejer sig om Benyttelse af det lejede til anden Brug end hjemlet, uberettiget Fremleje, Undladelse af at holde en Forretning i pligtig Drift, Vanrøgt af det lejede eller Overtrædelse af Pligten til at iagttage god Skik og Orden i Ejendommen, kan Forholdet først hæves, naar Udlejeren forgæves har opfordret Lejeren til at bringe det utilladte Forhold til Ophør.

Det kan ikke retsgyldigt aftales, at Udlejeren skal kunne ophæve Lejemaalet af anden Grund end angivet i § 67.

Retsvirkningerne af Lejemaalets Ophævelse omhandles i §§ 68—71. *Lejeren* er pligtig *straks at betale Leje* for den Tid, til hvilken Lejemaalet kunde opsiges af ham til en almindelig Flyttedag og med almindeligt Varsel, og at *erstatte* Udlejeren ethvert ham ved Misligholdelsen paaført Tab, derunder Omkostninger ved Lejerens Udsættelse. — *Udlejeren* er pligtig til at foretage sædvanlige Bestræbelser for at *genudleje* det lejede for en passende Leje, og hvad han indvinder eller burde have indvundet ved det lejedes Udnyttelse inden for det nysnævnte Tidsrum, skal komme den forrige Lejer til gode til Fradrag i, hvad han er pligtig at betale Udlejeren. — I § 70 er optaget en Bestemmelse, som afskærer Udlejeren fra i en ubestemt Fremtid at kunne kræve Lejeren fjernet, fordi der engang har foreligget et Misligholdelses-tilfælde.

Om Aflevering af det lejede til Udlejeren, §§ 72 og 73.

Ved Lejemaalets Ophør skal Lejeren aflevere det lejede, med hvad dertil hører, til Udlejeren *i samme Stand som ved Overleveringen med Undtagelse af* den Forringelse, der hidrører fra *Ælde og almindeligt Slid* og Mangler, som det paa-hviler Udlejeren at udbedre. Al anden Forringelse erstattes af Lejeren. — Mangler, som ved Anvendelse af sædvanlig Agtpaagivenhed burde være opdaget af Udlejeren, kan ikke

paaberaabes af ham, hvis han ikke i Løbet af en Uge meddeeler Lejeren, at han vil gøre dem gældende.

Fast Inventar, hvormed Lejeren har forsynet det lejede, maa han kun fjerne, naar han paa egen Bekostning bringer det lejede i den Stand, hvori han overtog det.

Slutningsbestemmelser, §§ 74—80.

I dette Afsnit findes foruden Overgangs- og Ikrafttrædelsesbestemmelser (§ 79) navnlig Regler om *Kontrol med Udlejningsvirksomheder* af erhvervsmæssig Karakter (§ 75) og om Organisering for de tre Hovedstadskommuner af en *Voldgiftsret* til Afgørelse af Tvistemaal om Lejeforhold (§§ 76 og 77).

§ 75 bestemmer, at erhvervsmæssig Virksomhed som *Mellemmand ved Udlejning af Lokaler*, der omfattes af Lovens § 1, kun maa drives af 1) *Sagførere*, 2) *Ejendomsmæglere* og 3) *Personer, der paa Aaremaal autoriseres*, i København af Magistraten, uden for København af vedkommende Politimester.

De under 3) nævnte Personer er pligtige at føre *autoriserede Forretningsbøger* samt de Bøger, som det paalægges dem at føre af Politimesteren (Magistraten), der ligeledes kan paalægge dem at gøre *Indberetning* om deres Forretninger. *Taksterne* for deres Virksomhed fastsættes af Politimesteren (Magistraten), der kan træffe Bestemmelse om deres Ret til at kræve Forudbetaling af Vederlag. Politiet har til enhver Tid Adgang til deres Forretningslokaler og Forretningsbøger. — Hvis en af de omtalte Personer gør sig skyldig i et Forhold, der gør det betænkeligt at lade ham drive den her omhandlede Virksomhed, kan *Autorisationen frakendes* ham for et bestemt Aaremaal under en særlig i dette Øjemed rejst Straffesag.

Personer, der som *Administratorer, Inspektører, Viceværter* eller i anden lignende Egenskab har foretaget eller været medvirkende til at foretage Opsigelse af et Lejemaal, maa *ikke* under nogen Form i *Anledning af Genudlejningen betinge sig eller oppebære Vederlag* fra den eller dem, som ønsker at indtræde i Lejemaalet. Er Vederlag betalt, skal det tilbagebetales.

Overtrædelse af § 75 straffes med Bøder, hvis Forholdet ikke efter sin Beskaffenhed medfører højere Straf efter den øvrige Lovgivning.

Paragraffen blev indsat i Folketinget efter Forslag af Udvalgsflertallet, som fandt det nødvendigt at træffe Foranstaltninger mod det udbredte uheldige Dusørsystem. — Vedtaget enstemmigt med 65 Stemmer (49 stemte hverken for eller imod).

§§ 76 og 77 giver udførlige Regler om den ovennævnte *Boligdomstol* for Hovedstadskommunerne.

Alle egentlige *Retssager om Boliger eller Lokaler*, der er beliggende i *København, Frederiksberg eller Gentofte* Kommune, og som omfattes af denne Lov, indbringes i første Instans, uden Hensyn til Sagsgenstandens Værdi, for en *Voldgiftsret*.

Voldgiftsretten *bestaar af* en Formand og 2 Lægdommere. *Formanden*, der skal opfylde de almindelige Betingelser for at kunne beskikkes som Underretsdommer, udnævnes af Kongen efter Indstilling af Justitsministeren. *Lægdommerne* udtages af 2 Lister, der opstilles for 3 Aar ad Gangen af Præsidenten for Østre Landsret, og som indeholder et lige stort Antal Personer, der fortrinsvis skal være bosat eller have Forretningslokale i København, Frederiksberg eller Gentofte Kommune. Personerne paa den ene Liste optages efter Forhandling med de større *Foreninger af Grundejere* inden for de 3 Kommuner, medens Personerne paa den anden Liste optages efter Forhandling med de større *Lejerforeninger* og de interesserede større *Erhvervsorganisationer* inden for Kommunerne. De skal alle være kendt med Bolig- og Husleje forhold, og nogle af de paa hver Liste opstillede bør have særligt Kendskab til de tekniske Forhold, der har Forbindelse med Huslejespørgsmaal. — Af de paa Listerne opførte Personer tilkalder Formanden efter Forhandling med Parterne i hvert enkelt Tilfælde en fra hver Liste som Lægdommer.

Sagerne *behandles* af Voldgiftsretten i Overensstemmelse med Retsplejelovens Regler for Underretssager med de *Ændringer*, som Forholdene gør nødvendige. *Forligsmægling* foretages af Voldgiftsretten; under Forberedelsen af Domsforhandlingen kan Mæglingen dog foretages af Formanden

alene.*) Lægdommerne kan (ogsaa uden Ledsagelse af Formanden) foretage *Besigtigelse af det lejede*, og saadan Besigtigelse bør i det Omfang, Forholdene tillader det, træde i Stedet for Foretagelse af Syn og Skøn. — Voldgiftsrettens Afgørelse træffes ved *Stemme flerhed*. Dom skal under normale Forhold afsiges inden en Uge efter Forhandlingens Slutning.

Anke og Kære sker til Østre Landsret. Den sædvanlige Ankefrist er 2 Uger, Kærefristen 1 Uge. — Saafremt Sagen efter sin Beskaffenhed ellers vilde være behandlet ved Underretten, kan Anke af Voldgiftsrettens endelige Afgørelse som Regel ikke finde Sted; naar særlige Grunde taler derfor, kan Justitsministeren dog tillade, at Sagen indbringes for Landsretten.

Voldgiftsrettens Afgørelser og Forlig indgaaede for Voldgiftsretten kan *tvangsfuldbyrdes* efter Lovgivningens almindelige Bestemmelser om Fuldbyrdelse af Domme og Forlig.

Bestemmelserne i §§ 76 og 77 blev optaget i Loven efter Forslag af Folketingsudvalgets Flertal, der under Hensyn til Omraadets Udstrækning betragtede det som nødvendigt at faa oprettet en saadan særlig Domstol for de tre Hovedstadskommuner. — Ændringsforslagene vedtoges med 69 Stemmer mod 19 (26 undlod at stemme).

§ 79. For de Lejemaal, der maatte være *løbende ved Lovens Ikrafttræden* — 1. April 1937 —, begynder de i §§ 55 og 60 omhandlede Lejeperioder paa henholdsvis 3 og 5 Aar at løbe fra det Tidspunkt, til hvilket Lejemaalet første Gang efter Lovens Ikrafttræden kunde opsiges.

Lejemaal, der ved Lovens Ikrafttræden allerede *har været* løbende i mere end 1 Aar, kan dog tidligst af Udlejeren opsiges til Fraflytning paa den første almindelige Flyttedag, der indtræffer 2 Aar efter Lovens Ikrafttræden (jfr. dog §§ 56 og 67). For at denne Bestemmelse ikke i mange Tilfælde skal blive illusorisk, er det tilføjet, at *Opsigelser* til Ophør den 1. April 1937 eller senere af Lejemaal, der den nævnte Dato har været løbende i mere end 1 Aar, er *ugyldige*,

*) Lægdommerne deltager ikke i Forberedelsen af Domsforhandlingen, medmindre Retshandlingen bestaar i Vidneførsel, Afhjæmning af Syn og Skøn, Afhøring af Part, Modtagelse af Partsed eller en Kendelse om et omtvistet Punkt.

saafremt Opsigelsen enten er afgivet den 5. November 1936 (Lovforslagets Forelæggelsesdag) eller senere eller er afgivet inden den 5. November 1936, og der i sidste Fald er givet et Opsigelsesvarsel, der er 1 Maaned eller mere længere end vedtaget i Lejeaftalen (jfr. dog §§ 56 og 67). — En Lejer kan efter 1. April 1937 give Afkald paa den ham ved dette Stykke tillagte Uopsigelighed.

§ 74 bemyndiger Indenrigsministeren til at *autorisere trykte Blanketter* til Lejekontrakter, og § 80 indeholder Bemyndigelse til ved kgl. Anordning at sætte Loven i Kraft paa *Færøerne* med de Ændringer, som følger af Øernes særlige Forhold.

Et *Flertal i Folketingets Udvalg*, bestaaende af Socialdemokrater og Radikale Venstre, stillede i alt 31 Ændringsforslag. De væsentligste af disse er omtalt samlet i de indledende Bemærkninger og enkeltvis ved §§ 8, 22, 34, 36, 45, 56, 60, 75, 76 og 77, hvor ogsaa Stemmetallene for og imod er anført. Flertallet havde stillet sine Ændringsforslag »efter en omhyggelig Gennemgang af Lovforslagene, den foreliggende Betænkning fra Indenrigsministeriets Huslejudvalg af 1934 og af alle Henvendelser fra de i Sagen interesserede Parter«.

Venstre-Mindretallet udtalte i Betænkningen den Opfattelse, at Huslejerrestriktionerne maatte være forbi med Udløbet af Loven af 1931, der var en udpræget Afviklingslov, idet Erfaringerne siden da havde vist, at en Lovgivning for hele Landet ikke var nødvendig. Mindretallet havde dog tilbudt at ville medvirke til at faa udarbejdet en *Normalkontrakt* som Rettesnor for fremtidige Huslejekontrakter, ligesom Mindretallet intet havde haft imod at beholde *Agerparagrafferne*, men da Flertallet og Ministeren ikke havde vist nogen Interesse for disse Tilbud, stillede man ikke Ændringsforslag derom. Mindretallet vilde stemme imod Lovforslaget.

Mindretallet kunde ikke stemme for *Flertallets Ændringsforslag*, som delte Lejerne i to Klasser, »nemlig Lejere i Bygninger opført før 1927, hvor Lejen er underkastet Kontrol, og Lejere i Bygninger opført efter 1927, hvor Lejen kan fastsættes efter Behag, og hvor Ejeren med Lovens Billigelse kan udnytte Lejeren, som han vil«. Mindretallet forstod ikke Retfærdigheden i dette Forslag, der overlod de dyreste Lejligheder og Forretningslokaler til Ejeren egen Lejefastsættelse, og hvorved man hindrede ca. 25—30 pCt. af Lejerne i »at faa Del i Huslejelovens Velsignelser«.

Det konservative Mindretal henviste til de Konservatives Udtalelse i Folketingsudvalgets Betænkning over Lejefor-

slaget af 28. Februar 1936, hvor man gjorde gældende, at Ønsket om Gennemførelse af en almindelig Huslejelovgivning ikke var begrundet, og at Lovgivningsmagtens Opgave med Hensyn til Retsforholdet mellem Ejer og Lejer maatte være: at opstille visse Hovedretsregler, men i øvrigt hævde Kontraktfrihedens Princip. Der var heller ikke nu givet nogen økonomisk Begrundelse for Lovforslaget, og de Ændringer, som Regeringspartierne havde foreslaaet, navnlig Ændringsforslaget til § 34, viste tydeligt, at det ikke var de Betragtninger, som Flertalspartierne i en Aarrække havde agiteret med, der var afgørende, men at Regeringspartierne, i samme Øjeblik de blev ængstelige for, at Regeringens økonomiske Politik ogsaa paa dette Omraade skulde faa ødelæggende Følger for Beskæftigelsen, maatte lade Beskyttelsen for Lejerne fære ved Gennemførelse af Bestemmelser om en 10 Aars Frihed med Hensyn til Lejefastsættelse for Nybygninger m. v. Særlig fremhævede Mindretallet, at Flertallet ved denne Bestemmelse paa ny vilde skabe et stort Skel mellem Lejerne, »gøre Lejerne i Ejendomme, som er ældre end 10 Aar, til en privilegeret Klasse«.

Om *Udvalgsarbejdet* udtalte Mindretallet, at det mere havde formet sig som en uden-Udvalgsforhandling mellem de to Regeringspartier og Regeringen end som en egentlig Udvalgsbehandling.

Det af Mindretallet stillede *Ændringsforslag* om »Retsforholdet mellem Ejer og Lejer« indskrænkede Lovforslaget til 5 Paragraffer: § 1 angav Lovens *Omraade* paa samme Maade som Regeringsforslagets § 1, §§ 2 og 5 *paabød* Udfærdigelse af *skriftlig Lejestaale* paa en som Bilag aftrykt *Kontrakt-Blanket*, og at eventuelle Afvigelser fra de i Blanketten opstillede almindelige Regler udtrykkeligt skulde angives i Kontrakten; endelig var der i §§ 3 og 4 knyttet betydningsfulde Retsvirkninger til Forsøg fra Ejerens Side paa at opnaa en Leje, der stod i *Misforhold* til det lejedes Værdi, idet Lejesummen i saa Fald kunde fastsættes ved Rettens Skøn og Lejeren opnaa Uopsigelse i 8 Aar (Forretningslokaler) eller 4 Aar (øvrige Lejemaal), medmindre Retten gav sit Samtykke til en Opsigelse.

Ændringsforslaget forkastedes med 65 Stemmer mod 19 (27 stemte hverken for eller imod).

Det kommunistiske Parti kunde i det hele tiltræde Lovforslaget, men ønskede det dog forbedret paa flere Punkter og stillede i alt 7 Ændringsforslag. De vigtigste gik ud paa:

at Lovens Bestemmelser *ikke* skulde kunne *fraviges* ved Aftale mellem Parterne, og at Afsnittene om Nedsættelse eller Forhøjelse af Leje og om Udlejerens Ret til at hæve Leje-

maalet skulde have tilbagevirkende Gyldighed fra 15. September 1936,

at Retten ved Afgørelser efter § 27 kunde forlange sig forelagt Ejendommens Regnskab eller andre Bevisligheder til Brug ved Bedømmelse af Lejens rimelige Højde,

at betalt Indskud og Leje, forudbetalt for et længere Tidsrum end 4 Uger, skulde forrentes med 5 pCt.,

at Udlejerens Opsigelsesret over for en Arbejder eller Funktionær, der træder ud af sit Arbejdsforhold, ikke kunde anvendes under Strejke eller Lockout, og

at Formænd og Bestyrelsesmedlemmer for Lejerforeninger ikke uden Lejerforeningens Samtykke skulde kunne opsiges til Fraflytning, saa længe de udøver Funktion som Lejernes valgte Tillidsrepræsentanter.

Disse Ændringsforslag forkastedes med 82 à 84 Stemmer mod 1.

Af de af Flertallet foreslaaede Ændringer ansaa Kommunerne nogle for Forbedringer, andre for Føringelser.

Det frie Folkeparti anbefalede Lovforslaget til Gennemførelse med Flertallets Ændringer.

Derimod ønskede *Retsforbundet* ikke længer at bidrage til Opretholdelse af den Illusion, at Boligproblemet skulde kunne løses gennem en saadan Lovgivning, der i Virkeligheden vilde fordyre Byggeriet. Løsningen af Boligspørgsmaalet var betinget af Indskriden over for Grundspekulationen, men Regeringen havde ikke fulgt denne Vej, og flere af de stillede Ændringsforslag syntes at være af den Beskaffenhed, at det var et Spørgsmaal, om det, man her foreslog, vilde være til Støtte for Lejerne eller for Grundspekulanterne.

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 65 Stemmer mod 40.

I *Landstinget* stillede *Regeringspartierne* og Ministeren i alt 14 Ændringsforslag, hvormed man tilsigtede dels at tydeliggøre Lovteksten, dels at imødekomme nogle af de Ønsker, der var forebragt Udvalget af forskellige Organisationer. Enkelte af disse Ændringsforslag er omtalt ved §§ 22, 36, 42 og 45. De vedtoges alle uden Afstemning.

Flertallet bemærkede i Betænkningen, at det straks under Forhandlingerne i Udvalget viste sig, at Venstre og Konservative indtog et principielt Standpunkt saa vidt forskelligt fra det, Lovforslagene*) hvilede paa, at Muligheden for en Over-

*) 0: Lovforslagene om Leje og om Beskyttelse af Erhvervs-virksomheder i lejet Ejendom.

enskomst var udelukket. Dette bekræftedes efter Flertallets Mening ved, at disse Partier ikke havde fundet Anledning til at stille Ændringsforslag.

Mindretallet (Venstre og Konservative) udtalte heroverfor, at der ikke i Udvalget havde været Mulighed for nogen Realitetsforhandling. Man havde fra Ministerens Side faaet at vide, at der ikke kunde ændres ved Grundlaget, samtidig med at der fra Regeringspartiernes Side blev dekretet en saa hurtig Gennemførelse, at man havde været afskaaret fra at sætte sig ind i og drøfte de Henvendelser og det Materiale, der var tilgaaet Udvalget udefra. Under disse Omstændigheder havde Mindretallet anset det for ørkesløst at stille Ændringsforslag og nøjedes med at indstille Lovforslagene til Forkastelse.

Lovforslaget vedtoges i Landstinget med 36 Stemmer mod 32.

Ved »eneste« Behandling i Folketinget stod Stemmerne: 70 mod 26.

44. Lov om Beskyttelse af Erhvervsvirksomheder i lejet Ejendom. (Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 2729. — C. Sp. 371, 1145 og 1209].

FremSAT i *Folketinget* $\frac{5}{11}$ (F. Sp. 923). 1. Beh. $\frac{11}{11}$ (F. Sp. 1096). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov om Leje (se Side 229). Betænkning (B. Sp. 655) afgivet $\frac{17}{2}$. (Ordfører: Einer-Jensen). 2. Beh. $\frac{24}{2}$ (F. Sp. 4096). 3. Beh. $\frac{26}{2}$ (F. Sp. 4277). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{3}{3}$ (L. Sp. 1163, jfr. 1112). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov om Leje (se Side 229). Betænkning (B. Sp. 1527) afgivet $\frac{17}{3}$. (Ordfører: Ch. Petersen). 2. Beh. $\frac{18}{3}$ (L. Sp. 1485). 3. Beh. $\frac{19}{3}$ (L. Sp. 1508). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 1589) afgivet $\frac{20}{3}$. Eneste Beh. $\frac{22}{3}$ (F. Sp. 5057). *Loven stadfæstet 23. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 55).

Denne Lov er ligesom den foregaaende bygget paa et Udcast, der blev udarbejdet af Flertallet i det af Indenrigsministeriet nedsatte *Udvalg* til Forberedelse af en Lovgivning om Retsforholdet mellem Ejere og Lejere af Beboelseslejligheder og Forretningslokaler.*) Angaaende Udvalgets

*) Bistand ved Udarbejdelsen var ydet Udvalget af Dommer John Knox, Professor Vinding Kruse og Lektor, Overretts-sagfører O. K. Magnussen.

Sammensætning, dets Opgaver og Betænkning henvises til Indledningen til foranstaaende Sag.

Flertallet var ved Udarbejdelsen af sit Lovudkast gaaet ud fra det *principielle Synspunkt*, at der for Lejere af Lokaler, der benyttes til Erhvervsvirksomhed, tiltrænges en *særlig Beskyttelse* over for Udlejerens. Man fandt det urimeligt, at den Værdi, der ligger i, at en Mand gennem Aars Arbejde har skabt sig en Kundekreds i en bestemt Forretning paa et bestemt Sted, skal kunne overføres til andre, enten det nu er Værten selv, der vil overtage Forretningen, eller han har fundet en ny Lejer, som er villig til at give en større Leje, netop under Hensyn til, at han tillige faar en fast Kundekreds. Ogsaa i Tilfælde, hvor der ikke bliver Tale om, at en Efterfølger faar Gavn af den Kundekreds, der er skabt, fandt Flertallet Grund til at beskytte den erhvervsdrivende som den svagere Part i Forholdet, idet han vil lide et Tab, hvis Værten f. Eks. vil leje ud til en helt anden Slags Forretning end den, der hidtil har været, eller han vil udvide en bestaaende Forretning i en anden Branche med Lokalerne fra den paagældende Forretning. Lovudkastets Grundtanke var derfor, at lige saa vel som Udlejerens Ejendomsret er beskyttet, saaledes bør det ogsaa anerkendes, at *den forretningsdrivende har en virkelig Ret over de af ham skabte Værdier*, og at Lovgivningen bør søge at finde en Løsning af Kollisionen mellem Ejeres og Lejeres Interesser, som det ogsaa i de senere Aar er sket ved Lovforanstaltninger i Frankrig og England.

Disse Betragtninger kunde *Indenrigsministeren* tiltræde, og et i sidste Samling fremsat Lovforslag (Aarvog 1935—36, Side 384) var i det hele bygget paa Udvalgsflertallets Indstilling. Lovforslaget fik Tilslutning af de to Regeringspartier, af Det frie Folkeparti, Retsforbundet og Kommunisterne, medens Venstre fandt Forslaget alt for vidtgaaende og stillede Ændringsforslag om en helt ny Affattelse, og de Konservative ligeledes foreslog indgribende Ændringer. Lovforslaget gik uændret gennem Folketinget, men naaede i Landstinget ikke frem til 2. Behandling, da Udvalget ikke afsluttede sine Forhandlinger.

Ved Begyndelsen af denne Rigsdagssamling blev Lovforslaget fremsat i saa at sige uforandret Skikkelse. Efter Indstilling af Folketingsudvalgets Flertal undergik det et betydeligt Antal Ændringer, hvoraf de væsentligste gik ud paa: at forhøje Indbyggertallet for de Købstadkommuner, der straks omfattes af Loven, fra 4 000 til 15 000, at undtage fra Lovens Beskyttelse saadanne Lejemaal om Forretningslokaler, hvor Kundekredsen betinges af Udlejerens Virksomhed, at give Regler om Tilbagebetaling af Erstatning til Ud-

lejerer, naar en Lejer ved Flytning til et andet Forretningslokale bevarer den Kundekreds, hvis Tab han har faaet Godtgørelse for, og at begrænse Lejerens Adgang til Erstatning i Tilfælde af gennemgribende Ombygning eller Nedrivning. Derimod forkastedes vidtgaaende Ændringsforslag dels af Venstre, dels af Det konservative Folkeparti. — I Landstinget foretoges yderligere nogle Ændringer, overvejende af redaktionel Karakter, alle foreslaaet af Udvalgsflertallet og Ministeren.

Lovforslagets endelige Vedtagelse skete i Landstinget med 36 Stemmer mod 32, i Folketinget med 71 Stemmer mod 27.

I nedenstaaende Redegørelse for Lovens Indhold er refereret det væsentlige af Bestemmelserne i §§ 1—13; de øvrige Paragraffer indeholder hovedsagelig processuelle Forskrifter angaaende Sagers Behandling ved Voldgiftsretterne.

Ved Afgrænsningen i § 1 af de Erhvervs- eller Forretningsvirksomheder, der falder ind under Loven, har man for det første lagt Vægt paa, at Virksomhedens *stedlige Forbliven* i den paagældende Ejendom *»er af væsentlig Betydning og Værdi for Virksomhedens«*. Dernæst er Beskyttelsens *lokale Omraade* begrænset til København, Frederiksberg og Gentofte, Købstadkommuner med mere end 15 000 Indbyggere og saadanne Kommuners Forstæder. Efter Indstilling fra vedkommende Kommunalbestyrelse kan Indenrigsministeren dog bestemme, at Lovens Regler ogsaa skal finde Anvendelse i andre Købstadkommuner eller bymæssige Bebyggelser. — *Undtaget* fra Beskyttelsen uden Hensyn til Beliggenheden er alle *Landbrugsejendomme* og de dertil knyttede Landbrugsvirksomheder. Endvidere er undtaget Lejemaal om Lokaler til Restauration, Butik, Kiosk eller tilsvarende Brug paa *Banegaarde*, i *Teatre*, *Foreningsbygninger*, *Forlystelsesetablisseringer* o. lign., hvor *Forretningen* maa antages hovedsagelig at blive *søgt af det Publikum, der benytter de nævnte Etablisseringer*, og hvor Forretningen staar i direkte Tilknytning til disse.

Efter Regeringsforslaget skulde Loven foruden i Hovedstadskommunerne komme til Anvendelse i Købstæder og Stationsbyer med mere end 4000 Indbyggere. Folketingsudvalgets Flertal ansaa det imidlertid for forsvarligt at sætte Grænsen op til et Indbyggertal paa 15 000, naar man bibeholdt Bestemmelsen om Udvidelse af Lovens Omraade ved

Indenrigsministerens Godkendelse af Kommunalbestyrelsens Beslutning herom. Vedtaget med 68 Stemmer mod 1 (45 stemte ikke). — *Undtagelsen* i de Tilfælde, hvor Kundekredsen betinges af Udlejerens Virksomhed, blev ligeledes indsat i Folketinget; den stemte overens med en Ændring af Lejeforslagets § 60.

§ 2 indfører med Forbillede i fransk Ret en *Voldgiftsordning* som Afgørelsesmaade, idet der nedsættes en *Voldgiftsret* for København, Frederiksberg og Gentofte Kommuner og i øvrigt en *Voldgiftsret* for hver Amsraadskreds med de i denne beliggende Købstæder og Flækker (dog kun for saa vidt der i Kredsen findes Købstadkommuner eller bymæssige Bebyggelser, for hvilke Loven er gældende, se ovfr.). *Voldgiftsretten* bestaar af en Formand og 4 andre Medlemmer, hvoraf to vælges af Lejeren og to af Udlejeren i den paagældende Sag. *Formanden*, der skal være juridisk uddannet, vælges for tre Aar ad Gangen af Præsidenten for Landsretten i den Landsdel, hvortil vedkommende *Voldgiftskreds* hører. (Stillingen som Formand for *Voldgiftsretten* for Hovedstadskommunerne beklædes dog af Formanden for den i Lejens § 76 omhandlede *Voldgiftsret*). Inden Valget foretages, skal Præsidenten indkalde Repræsentanter for de i *Voldgiftskredsen* værende interesserede Erhvervsorganisationer og Lejer- og Udlejerorganisationer til et Møde og indhente deres Udtalelser om, hvilke Personer der maatte findes egnede til Formandsstillingen (§ 13). — Naar en af Parterne i Lejeforholdet indbringer Spørgsmaal vedrørende dette for *Voldgiftsretten*, skal han samtidig udpege de 2 *Medlemmer* af Retten, som det paahviler ham at vælge. Han skal endvidere samtidig opfordre den anden Part til at vælge sine 2 *Medlemmer* og til inden 2 Uger at give Meddelelse om dette Valg til *Voldgiftsrettens* Formand. Har den anden Part ikke inden nævnte Frist valgt sine 2 Medlemmer uden at have faaet Udsættelse hermed hos *Voldgiftsrettens* Formand, betragtes han som udeblevet fra *Voldgiften*.

I § 3 omhandles det Tilfælde, at Udlejeren *efter Udlobet af et Aar* fra Lejemaalets Ikrafttræden *opsiger Lejeren til Fraflytning* af de Lokaler, hvori Virksomheden drives. Hvis Lejeren da ikke kan blive enig med Udlejeren om Lejemaalets Fortsættelse eller om Vilkaarene herfor, kan han

senest 1 Maaned efter Opsigelsens Modtagelse *indbringe Spørgsmaalet herom for Voldgiftsretten* i den paagældende Voldgiftskreds. — Indsigelse mod Sagens Behandling for Voldgiftsretten maa senest fremsættes den første Dag, Parterne møder for Retten. Opstaar der saaledes Tvist om, hvorvidt der haves Ret til at lade et Spørgsmaal underkaste Prøvelse for Voldgiftsretten, afgør denne Ret Tvisten ved en af Grunde ledsaget Kendelse, ligesom Retten selv ved saadan Kendelse kan afvise en for den indbragt Sag. Voldgiftsrettens Kendelser angaaende dens Competence kan paa-kæres til Højesteret. — Udebliver Udlejeren uden lovligt Forfald, betragtes Opsigelsen som endeligt frafaldet. Udebliver Lejeren uden lovligt Forfald, betragtes den som endeligt godkendt.

§§ 4 og 5. Voldgiftsrettens *Formand* skal først søge at *mægle* mellem Udlejeren og Lejeren og tilvejebringe et Forlig mellem dem, enten om Lejemaalets Fortsættelse og Vilkaarene herfor eller om Fraflytning mod en passende Erstatning, eller eventuelt uden en saadan. Opnaas der *Forlig*, har dette samme Gyldighed som en ny Lejekontrakt eller som en Aftale om Ophævelsen af Lejeforholdet, mod eller uden Erstatning.

Opnaas der *ikke Forlig*, skal Voldgiftsretten ved *Kendelse* afgøre, *enten* at Lejemaalet skal *fortsættes* uopsigeligt i et vist, nærmere fastsat Aaremaal — dog ikke ud over 5 Aar, i særlige Tilfælde indtil 8 Aar — og fastsætte *Vilkaarene* derfor, *eller* at Lejemaalet skal *ophøre*, enten mod en af Voldgiftsretten fastsat *Erstatning* til Lejeren eller uden Erstatning. — Saafremt Voldgiftsretten bestemmer, at Lejemaalet skal ophøre mod Erstatning til Lejeren, skal det, medmindre der foreligger særlige Forhold, fastsættes, at *Erstatningen* eller eventuelt en Del af denne skal *tilbagebetales til Udlejeren*, saafremt Lejeren inden for en af Voldgiftsretten fastsat *Tidsfrist*, dog ikke ud over 3 Aar, og inden for en af Voldgiftsretten fastsat *Afstand* fra det tidligere Forretningslokale, paa ny aabner Forretning i samme Branche. Indtil Erstatningen er betalt tilbage eller den fastsatte Tidsfrist udløbet, kan Udlejeren nedlægge Forbud mod, at Lejeren aabner Forretning i samme Branche inden for den fastsatte Afstand. — Dersom Parterne er enige om Lejemaalets Fortsættelse, men uenige om Vilkaarene,

fastsættes disse af Voldgiftsretten. — Voldgiftsrettens Kendelser er *upaaankelige* og *endelige*, og de kan tvangsfuldbyrdes efter Lovgivningens almindelige Bestemmelser om Fuldbyrkelse af Forlig og Domme.

Folketingsudvalgets Flertal var opmærksomt paa, at en Lejer, efter at have opnaaet Erstatning for Fraflytningen af sit hidtidige Forretningslokale, muligt kan finde sig et andet i Nærheden og herved bevare den Beliggenhedsværdi og Kundekreds, hvis Tab han har faaet Godtgørelse for. Under Hensyn hertil stillede Flertallet Ændringsforslag om eventuel *Tilbagebetaling* af Erstatningen. Vedtaget enstemmigt med 67 Stemmer (40 stemte ikke).

§§ 6 og 7. Inden Afgørelsen skal Voldgiftsretten iværksætte en *nøje Undersøgelse* af alle Forholdets faktiske Omstændigheder, derunder en Undersøgelse paa Stedet, og til dette Formaal indkalde Udlejer og Lejer til at afgive personlig Forklaring. Voldgiftsretten kan ogsaa indkalde andre, der maatte være økonomisk interesserede i Sagen eller særlig egnede til at oplyse denne.

Til Basis for Voldgiftsrettens Afgørelse fremhæver § 7 nogle *vejledende Synspunkter*: Længden af det Tidsrum, hvori den erhvervsdrivende har haft sin Forretning i de lejede Lokaler, Værdien af den Kundekreds, som han ved sin Virksomhed har oparbejdet, det Nettooverskud, Forretningen i de sidste 3 Aar gennemsnitlig har givet pr. Aar, hans regelmæssige, rettidige Lejebetalinge, hans Forhold i øvrigt over for Udlejeren gennem Lejetiden, vægtige Indvendinger mod hans Person eller Forretningsførelse, hans Behandling af de lejede Lokaler og hans Forbedringer af disse.

Saafremt Voldgiftsretten fastsætter en Fornyelse af Lejemaalet, kan den bestemme saadanne *Ændringer i de hidtil gældende Vilkaar*, som den anser for rimelige og retfærdige, derunder ændre den hidtil svarede Leje, saafremt vægtige Grunde taler derfor, saasom *at* Lejen oprindeligt har været urimelig lavt ansat, *at* Forholdene paa det paagældende Sted siden den sidste Fastsættelse af Lejen har ændret sig saaledes, *at* Lejen ikke længer svarer til, hvad der maa anses som rimeligt, *at* Udlejeren har forbedret Ejendommen saa væsentligt, *at* ogsaa Lejerens Virksomhed derigennem har

faaet en betydelig Værdiforøgelse, eller at der er sket en afgørende Ændring i det almindelige Prislæg.

§ 8. Under Hensyn til det Interessesfællesskab, som Indførelsen af den omhandlede Beskyttelse vil skabe mellem Udlejer og Lejer, bemyndiger § 8 Voldgiftsretten til, hvis Forholdene i øvrigt taler derfor, at *paalægge Lejeren at bidrage til Omkostningerne* ved »væsentlige Forbedringer« af Ejendommen eller ved »omfattende Istandsættelse, Ombygning eller Nybygning« gennem en passende Lejeforhøjelse for en bestemt Aarrække eller for ubestemt Tid. — Lejeren kan senest 2 Uger efter Voldgiftsrettens Afgørelse skriftligt erklære, at han ikke vil betale den forhøjede Leje, og han kan da *opsiges* med det i Lejeforholdet gældende Varsel.

Paragraffen blev ændret i Folketinget særlig ved, at ogsaa »væsentlige Forbedringer« (ud over pligtig Vedligeholdelse) kan motivere Lejerens Bidrag til Omkostningerne, og ved Tilføjelse af sidste Punktum. Vedtaget enstemmigt med 67 Stemmer (40 stemte ikke).

§ 9. Dersom der skal foretages en *fuldstændig Nedrivning* eller en *indgribende Ombygning* af hele Ejendommen eller en Del af denne, saaledes at Virksomhedens fortsatte Drift er uforenelig hermed, kan *Lejeren*, uanset den ham ved Lejelovens §§ 55 og 60 tilsagte Uopsigelighed inden for en 3, henholdsvis 5 Aars Periode, *opsiges* med det i Lejeforholdet gældende Varsel. — Lejeren kan indbringe Spørgsmaalet om, hvorvidt de ovennævnte Betingelser for Opsigelsens Berettigelse foreligger, for Voldgiftsretten, og denne kan paa Lejerens Forlangende fastsætte en passende *Erstatning* til ham for Forholdets Afbrydelse. Erstatningen kan — medmindre det kun drejer sig om en Ombygning af en mindre Del af Ejendommen —, naar Lejeren er opsagt med det i Lejeforholdet gældende Varsel, dog mindst et Aar, *ikke overstige* en rimelig Godtgørelse, dels for hans direkte Udgifter til Flytning inden for samme By, dels for den Værdiforringelse, det Lejeren tilhørende Inventar, Skilte, Køleanlæg, Installationer o. lign. lider ved, at Forretningen maa flytte, sammenlignet med dets Værdi, hvis Forretningen kunde være fortsat paa Stedet.

Regeringsforslagets § 9 gik ud paa, at Voldgiftsretten, dersom Udlejeren foretog en indgribende Ombygning eller fuld-

stændig Nybygning af saadan Beskaffenhed, at Virksomhedens Fortsættelse i Ejendommen blev uforenelig hermed, skulde fastsætte en passende Erstatning til Lejeren for Forholdets Afbrydelse. Folketingsudvalgets Flertal mente imidlertid, at man af Hensyn til den offentlige Interesse i at fremme By-saneringer burde *begrænse Lejerens Adgang til Erstatning*, naar et Forretningslokales Rømning er nødvendig som Følge af Ejendommens gennemgribende Ombygning eller fuldstændige Nedrivning, og foreslog derfor at give Paragraffen ovenstaaende Affattelse. Ændringsforslaget vedtoges, uden at nogen stemte imod.

Ifølge § 10 kan Lejeren — uanset Bestemmelsen i Lejelovens § 55, jfr. § 60 — *opsiges* med det i Lejeforholdet gældende Varsel, 1) naar *Udlejeren* ved Lejerens Fraflytning vil have ejet Ejendommen i mindst et Aar og *onsker for sig selv eller sine Livsarvinger at drive et Erhverv* i de af den omhandlede Erhvervsvirksomhed hidtil benyttede Lokaler, 2) naar vægtige Grunde *i øvrigt* gør det særlig magtpaaliggende for Udlejeren at blive løst fra Lejemaalet, navnlig hvor en offentlig Interesse eller betydelige erhvervsmæssige Hensyn taler for at imødekomme Udlejerens Ønske. — Det er en Betingelse for Udlejerens Ret til Opsigelse, at Voldgiftsretten finder hans Ønske rimeligt og retfærdigt begrundet. Naar Opsigelsesret indrømmes, kan Voldgiftsretten fastsætte en passende *Erstatning* til Lejeren for Lejeforholdets Afbrydelse.

I Folketinget indsattes Bestemmelsen under 2) om, at Opsigelse navnlig kan finde Sted, hvor en offentlig Interesse eller betydelige erhvervsmæssige Hensyn taler for at imødekomme Udlejerens Ønske (en tilsvarende Ændring foretoges i Lejelovens § 56); i Landstinget erstattedes »skal« i sidste Punktum med »kan«, idet man vilde stille Voldgiftsretten helt frit ved Afgørelsen af Spørgsmaalet om Ydelse af Erstatning.

§ 11 indeholder nogle nærmere Regler om *Beregningen af den Erstatning*, som tilkommer Lejeren for det Tab, han lider ved Lejeforholdets Ophævelse. Der skal ved Erstatningens Fastsættelse tages Hensyn til: a) det Antal Aar, Lejeren har drevet Forretning i Ejendommen, og det Nettooverskud, Forretningen i de sidste 3 Aar gennemsnitlig har givet pr. Aar, dog at der vil være at tage Hensyn til, om Forretningens Nettooverskud er paavirket af, at Lejen har

været lavere end sædvanligt for tilsvarende Lokaler, b) den Værdiforringelse, det Lejeren tilhørende Inventar, Skilte, Køleanlæg, Installationer o. lign. lider ved, at Forretningen standser, sammenlignet med dets Værdi, hvis Forretningen kunde være fortsat paa Stedet, c) de Flytteudgifter, Lejeren vil faa, d) den Fordel, den nye Indehaver af Lokalerne maatte faa af den af Lejeren oparbejdede Kundekreds, e) det Forhold, at den paagældende Ejendom kun er opført som midlertidig, naar dette er tilkendegivet Lejeren ved Lejemaalets Indgaaelse.

Den fastsatte Erstatning skal af Udlejeren betales kontant inden 15 Dage efter Voldgiftsrettens Kendelse, med Fradrag af den skyldige Leje. I modsat Fald kan Lejeren inden en Uge derefter bestemme, om han vil fastholde Kravet paa Erstatning eller vil fortsætte Lejemaalet paa de hidtil gældende Vilkaar.

I Folketinget tilføjedes Litra e, ligeledes Slutningen af Litra a, hvorefter der skal tages Hensyn til, om Nettooverskuddet er paavirket af en usædvanlig lav Leje.

§ 12 bestemmer, at hvis der ikke ifølge Lejelovens § 65 tilkommer Lejerens Ægtefælle Ret til at indtræde i Lejemaalet, men Lejeren efterlader sig *Livsarvinger eller Svigerbørn, der er oplært i den Branche*, hvori Forretningen hidtil har været drevet, skal en af disse være berettiget til at overtage Lejemaalet i hans Sted paa de for dette gældende Vilkaar, saafremt den paagældende ønsker personlig at drive Forretningen videre. Tvist herom kan indbringes for Voldgiftsretten, dog at Tvist mellem Livsarvingerne om, hvem af dem der bør have Fortrin til at overtage Lejemaalet, afgøres ved Kendelse af Skifteretten i den Retskreds, hvor Ejendommen er beliggende. — Ligesom Udlejeren kan modsætte sig Ægtefællens Overtagelse af Lejemaalet, hvis han har vægtige Grunde til sin Vægring, kan han dog ogsaa under samme Betingelse modsætte sig dets Overgang til en af Livsarvingerne.

De i §§ 14—20 indeholdte Bestemmelser om *Fremgangsmaaden ved Voldgiftssagers Behandling* har i det væsentlige deres Forbillede i Loven af 4. Oktober 1919 om den faste Voldgiftsret.

Loven *traadte i Kraft* 1. April 1937. Den gælder ikke for Færøerne.

De væsentligste af de *Ændringsforslag*, der blev vedtaget efter Indstilling af Udvalgsflertallene i de to Ting, er nævnt i de indledende Bemærkninger og ved Omtalen af §§ 1, 5, 8, 9, 10 og 11.

I *Folketinget* fik Lovforslaget foruden af *Regeringspartierne* Tilslutning af *Det frie Folkeparti* og af *Kommunisterne*. Aksel Larsen og Alfred Jensen stillede dog ved 2. Behandling et *Ændringsforslag* om at give Adgang til at bringe Lovens Bestemmelser om Opsigelser og om Lejemaals Varighed i Anvendelse med tilbagevirkende Kraft; *Ændringsforslaget* forkastedes.

Venstre fandt derimod Forslaget alt for vidtgaende og stillede *Ændringsforslag* om en helt ny Affattelse. I stedlig Henseende vilde man begrænse Loven til *København, Frederiksberg og Gentofte Kommuner samt Købstadkommuner med mindst 25 000 Indbyggere* ud fra den Opfattelse, at der for Forretningsmanden i Hovedstadskommunerne og de større Provinsbyer gør sig et andet Forhold gældende over for den Kundekreds, der er oparbejdet, end i det øvrige Land. Man foreslog dernæst at tilsikre Erhvervsudøvere en vis *Uopsigelighed*, idet Lejemaalet, hvis det ikke ved Opsigelse eller anden lovlig Ophørsgrund blev bragt til Ophør senest 1 Aar efter dets Ikrafttræden, skulde fortsættes uopsigeligt fra *begge Sider i 5 Aar* fra Ikrafttrædelsesdagen. Udlejerens skulde dog kunne *hæve* Lejemaalet i Tilfælde af væsentlig Misligholdelse fra Lejerens Side, i hvilken Henseende *Ændringsforslaget* anførte omtrent de samme Forhold, som er nævnt i Lejelovens § 67 (se Side 245). — Endvidere blev der aabnet en Lejer Adgang til, dersom han blev opsagt til Fraflytning af Forretningens Lokaler og ikke kunde blive enig med Udlejerens om Lejemaalets Fortsættelse eller om Vilkaarene herfor, at indbringe Spørgsmaalet om Opsigelsens Gyldighed for *Retten*, som saa kunde nægte at godkende Opsigelsen, naar Virksomhedens stedlige Forbliven i Ejendommen maatte anses for at være af væsentlig Betydning og Værdi for Indehaveren af Virksomheden, *medmindre* der ydedes Lejeren en rimelig *Erstatning, dog ikke ud over 2 Aars Leje*; ved Bedømmelsen heraf skulde *Retten* tage Hensyn til Indstilling afgivet af 2 faste faglige Skønsmand, udpeget af Parternes Organisation i hver Retskreds, og til en Række særlig nævnte Forhold (Udlejerens Ønske om at drive et Erhverv i Forretningens Lokaler, Ejendommens Nedrivning eller Ombygning, Forbedringer af Ejendommen, som Lejeren ikke vil bidrage til,

m. m.). — Endelig gav Ændringsforslaget ogsaa Mulighed for *Nedsættelse eller Forhøjelse af Lejen* ved Fornyelse af de heromhandlede Lejemaal; de Tilfælde, i hvilke *Forhøjelse* skulde kunne ske, svarede omtrent til de i Lovens § 7 anførte (se foran).

Ændringsforslaget forkastedes med 65 Stemmer mod 23.

Det konservative Mindretal foreslog at indskrænke Beskyttelsen til en *Butiksbeskyttelse*, idet der formentlig kun her var en virkelig Interesse til Stede. Man opretholdt Regeringsforslagets Bestemmelse om en *Voldgiftsret*, hvis mæglende Virksomhed mellem Parterne antagelig i de fleste Tilfælde vilde føre til positivt Resultat. Voldgiftsretten kunde dog efter de foreslaaede Ændringer ikke bestemme, at Lejemaalet skulde fortsættes, men var alene kompetent til at afgøre, om den gamle Butiksindehaver ved Lejemaalets Ophør havde Krav paa *Erstatning*, og hvilken Erstatning den nye Lejer af Butikken skulde yde den tidligere Lejer, eller om denne skulde fraflytte Butikken uden Erstatning. Voldgiftsrettens Kendelser kunde indankes for *Højesteret*. — I Tilfælde af Lejerens Død før Lejemaalets Udløb gav Ændringsforslaget Dødsboet Ret til at indbringe for Voldgiftsretten Spørgsmaalet om, hvorvidt Lejerens *Ægtefælle, Livsarvinger eller Testamentsarvinger* skulde have Ret til at fortsætte Lejemaalet i den aftalte Tid.

Samtlige de fra konservativ Side stillede Ændringsforslag forkastedes.

Lovforslaget vedtoges ved 3. Behandling i Folketinget med 66 Stemmer mod 38. Ved »neste« Behandling stod Stemmerne 71 mod 27.

Idet der med Hensyn til Partiernes Stilling i *Landstinget* henvises til det Side 252 anførte, skal her blot tilføjes, at Lovforslagets Vedtagelse i dette Ting skete med 36 Stemmer mod 32.

45. Lov om Ændringer i Lov om kommunale Valg. (Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 2759. — C. Sp. 59 og 129].

Fremsat i *Folketinget* ^{10/11} (F. Sp. 1047). 1. Beh. ^{10/11} (F. Sp. 1327). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (A. C. Mortensen, Chr. Christiansen, Holger Eriksen, E. Friis, Knud Hansen, M. F. Mortensen [Formand], Smørum, Nøhr [Sekretær], N. P. Andreasen, Edvard Sørensen, Brorsen, Arnth

Jensen, A. C. D. Petersen, Carlsen-Skiødt og Ole Bjørn Kraft). Betænkning (B. Sp. 43) afgivet $9/_{12}$. (Ordfører: A. C. Mortensen). 2. Beh. $11/_{12}$ (F. Sp. 2006). 3. Beh. $11/_{12}$ (F. Sp. 2057). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $10/_{12}$ (L. Sp. 308). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Andrea Brochmann, V. Buhl, P. Christensen, C. E. Christiansen [Formand], A. P. Hansen, Korsgaard, N. K. Kristensen, Niels Nielsen, Olaf Nielsen, Offersen, K. Pedersen, Rahbek, Rasmussen Flemløse, C. J. F. Sven og Martin Sørensen [Peterslund] [Sekretær]). Betænkning (B. Sp. 321) afgivet $17/_{12}$. (Ordfører: C. E. Christiansen). 2. Beh. $18/_{12}$ (L. Sp. 388). 3. Beh. $18/_{12}$ (L. Sp. 400). *Loven stadfæstet 22. December 1936*. (Lov-Tid. Nr. 290). Traadt i Kraft straks.

De væsentligste Ændringer i den kommunale Valglov vedrører *Valgretsalderen*, *Bopælsbetingelsen* og *Skattebetingelsen* samt Reglerne om *Eftergivelse af Skat*. I øvrigt indeholder Loven en Række mindre Ændringer paa Punkter, hvor der i Praksis har vist sig Trang dertil, endvidere tekniske Ændringer, der tager Sigte paa at tilvejebringe Overensstemmelse mellem den kommunale Valglov og forskellige nyere Love, samt nogle midlertidige Bestemmelser.

1—3. *Valgretsalderen* har hidtil været fastsat til 25 Aar. *Bopælsbetingelsen* har været: fast Bopæl i Kommunen siden 1. Januar i Kalenderaaret forud for Valget. *Skattebetingelsen* blev i Lov Nr. 101 af 29. Marts 1924 formet saaledes, at vedkommende ved Valgets Foretagelse skulde have betalt den til Inddrivelse ved Udpantning forfaldne Skat siden 1. Januar i det Kalenderaar, der laa forud for Valget; ved Lov Nr. 131 af 4. April 1928*) skærpedes Kravet, saaledes at man skulde have betalt den til Udpantning forfaldne Skat i det Skatteaar, hvori Valget foregik, samt i det umiddelbart forudgaaende Skatteaar, men ved Lov Nr. 28 af 4. Februar 1933 lempedes Betingelsen, idet man for at bevare Valgretten kun skulde have betalt den for Tidsrummet 1. April—30. September i det Skatteaar, hvori Valget foregik, samt for det umiddelbart foregaaende Skatteaar paalignede direkte Skat.

*) Om Lovforslag angaaende Ophævelse af denne Lov se Aarbog 1931—32, Side 514, og Aarbog 1932—33, Side 236.

Paa disse 3 Punkter indeholder den nye Lov følgende ændrede Affattelse af Stk. 1—3 i den kommunale Valglovs § 1:

Stk. 1. Valgret til Borgerrepræsentantskabet i København, til Byraadene i Købstæderne samt til Sogneraadene paa Landet tilkommer enhver Mand og Kvinde, som har Indfødsret, opfylder *Aldersbetingelsen for Valgret til Folketinget* samt ved Valgets Foretagelse *er Skatteyder* til vedkommende Kommune (Valgkommunen) og *siden 15. November forud for Valget har haft Bopæl* i denne.

Stk. 2. Det er endvidere en Betingelse for at optages paa de kommunale Valglistes, at Vælgeren er paalignet og *har betalt de ham (hende) paalignede direkte Skatter* (i København Indkomstskat) til Valgkommunen *inden for det forud for Valget senest afsluttede Skatteaar eller, saafremt saadan Paaligning ikke har fundet Sted, er paalignet og har betalt de tilsvarende Skatter inden for det paafølgende Skattehalvaar.* (Svarelse af Erhvervsskat til en Kommune kommer ikke i Betragtning ved Afgørelse af, hvorvidt Betingelserne for Udøvelse af kommunal Valgret er opfyldt).

Stk. 3. Personer, der er *tilflyttet* en Kommune i Tiden mellem 1. Juli og 15. November i det Kalenderaar, der ligger umiddelbart forud for Valgaaret, skal — for saa vidt deres Optagelse paa Kommunens Valglistes ikke allerede følger af Reglerne i Stk. 2 — optages paa disse, saafremt de senest den paafølgende *15. December* skriftligt over for Valgkommunen *fremsetter Begæring* om at blive optaget paa Valglisterne. Kravet om *Skattesvarelse* anses som opfyldt af disse Personer, naar de samtidig med Begæringen paa en af Indenrigsministeren foreskrevet Maade godtgør, at de er *ansat til Opholdskommuneskat til en Kommune her i Landet for Januar Kvartal i det senest forud for Valgaaret afsluttede Skatteaar*, og at de — bortset fra, hvad der maatte være eftergivet inden for de af Loven fastsatte Grænser — *har betalt de dem i nævnte Kommune for det anførte Skatteaar paalignede direkte kommunale Skatter* (i København Indkomstskat).

Den nye Bestemmelse om *Valgretsaldere* blev indsat ud fra den Betragtning, at de af Regeringen bebudede Overvejelser vedrørende en Grundlovsændring antagelig inden for et forholdsvis kort Tidsrum vilde føre til et Resultat, hvorved bl. a. Valgretsaldere for Valg til Folketinget nedsættes, og

at man ogsaa ved den fremtidige lavere Valgrets alder principielt burde tilstræbe samme Alder for Valgret til Folketinget og til kommunale Raad. Bestemmelsen er saaledes formet, at den ved en ny Grundlov fastsatte lavere Valgrets alder umiddelbart bliver gældende ogsaa for Valg til de kommunale Raad.

Med Hensyn til *Bopælsbetingelsen* gik Regeringens Forslag ud paa, at man skulde have haft Bopæl i Kommunen fra 30. Juni i det forud for Valget liggende Kalenderaar. Ved et af Indenrigsministeren i Forbindelse med *Folketingsudvalgets Flertal* (Socialdemokrater og Radikale) stillet Ændringsforslag flyttedes Grænsen til 15. November, og samtidig indsattes Stk. 3 om, at *Tilflyttere* til Valgkommunen i Tidsrummet 1. Juli—15. November kan kræve sig optaget paa Valglisten ved senest 15. December at indgive Begæring herom til Kommunalbestyrelsen sammen med Bevis for, at de har betalt paalignet Kommuneskat i den Kommune, hvor de er ansat til Skat, for Januar Kvartal i det senest forud for Valget afsluttede Skatteaar.

Ogsaa *Skattebetingelsen* blev ændret i Folketinget. Efter Regeringsforslaget var Betingelsen, at man var Skatteyder ved Valgets Foretagelse og havde betalt den for Tiden 1. April—30. September i det Skatteaar, hvori Valget foregaar, paalignede direkte Skat. Efter Indstilling af Ministeren og nysnævnte Flertal omformedes Betingelsen saaledes i Stk. 2, at fastboende i en Kommune har Valgret, saafremt de har betalt paalignet Skat for det senest forud for Valget afsluttede Skatteaar, og at Skatteydere, der ikke har været paalignet Skat for nævnte Skatteaar, har Valgret, saafremt de har betalt paalignet Skat for det paafølgende Skattehalvaar. (Om Skattebetingelsen for Tilflyttere i Tidsrummet 1. Juli—15. November se lige foran).

Det samlede Ændringsforslag vedtoges med 70 Stemmer mod 42.

4. Der blev ved Valglovsændringerne i 1928 fastsat den særlige Betingelse, at højst $\frac{1}{3}$ af den paalignede personlige Kommuneskat maatte være *eftergivet*, hvis Valgretten skulde bevares. Denne Betingelse, der opretholdtes i 1933, blev efter Indstilling af Ministeren og Udvalgsflertallet *slettet* i Folketinget med 71 Stemmer mod 43. Skatterestance, for hvilken der lovlig er bevilget Eftergivelse, skal herefter ikke være til Hinder for Udøvelse af Valgretten, saafremt det paagældende Andragende er indgivet senest den 30. September forud for Valget. Derimod udtales det i en Tilføjelse til

Lovens § 7, Stk. 6, at Eftergivelse (herunder Henstand og Udsættelse), som er bevilget i Henhold til Andragende, der er indgivet *senere end 30. September* forud for Valget, ingen Sinde vil kunne tages i Betragtning ved Bedømmelse af vedkommendes Valgret.

5. Regelen om Vælgerens Ret til selv at bestemme, *paa hvilken Kommunes Valgliste* han ønsker sig optaget, er begrænset til alene at omfatte en saadan Kommune, hvori Vælgeren er *personlig Skatteyder for Januar Kvartal i det Aar, hvori Valget foregaar*. (§ 1, Stk. 4).

6. Medens *Tillægslisten* hidtil har skullet omfatte alle de Personer, der inden 1. Marts i det efter Valget følgende Kalenderaar opnaaede Valgretsaldere, indskrænkes den fremtidig til at omfatte dem, der opnaar Valgretsaldere *i Tiden mellem 1. og 16. Marts* i det Aar, i hvilket Valget foregaar. Der maa saa i fornødent Fald udarbejdes supplerende Tillægslister.

Bestemmelsen blev tilføjet i Folketinget (vedtaget med 68 Stemmer mod 14).

7. Den i den kommunale Valglov fastsatte Begrænsning for en *Partibetegnelses* Indhold, at den højst maatte bestaa af 2 Ord, er slettet.

Der er desuden — ved en Tilføjelse til Lovens § 13 — givet Partier, som maatte ønske det, Adgang til at anvende *samme Bogstavbetegnelse* for deres Kandidatlisters *i hele Landet*. Vedkommende Partis Landsorganisation skal da senest 1. Februar i det Kalenderaar, hvori Valget foregaar, indsende Begæring herom til Indenrigsministeren, som træffer Beslutning om, hvilken Bogstavbetegnelse der skal anvendes, og afgør mulige Tvistigheder.

Sidstnævnte Bestemmelse blev tilføjet i Folketinget, hvor den vedtoges med 96 Stemmer mod 15.

8. Lovens § 17, Stk. 5, har hidtil været formet som en Bemyndigelse for Kommunalbestyrelserne i Kommuner med flere end 2 000 *Vælgere* til at beslutte, at Kandidaternes Navne ikke skulde opføres paa Stemmesedlerne. Paa Grund af den til saadan Beslutning knyttede Offentliggørelsesfrist har Bestemmelsen været vanskelig at praktisere efter sit

Bogstav, og den er derfor ændret saaledes, at man i Kommuner med flere end 5 000 Indbyggere kan undlade at opføre Kandidaternes Navne paa Stemmesedlerne.

9. Om *Stedfortrædernes Orden* har Lovens § 27 givet den Regel, at de paa en Liste opførte Kandidater, der ikke opnaaede Valg, betragtedes som Stedfortrædere i Rækkefølge efter Størrelsen af de af dem opnaaede Stemmetal, personlige Stemmer og Listestemmer tilsammen. For at hindre, at nogle faa personlige Stemmer bliver afgørende for Stedfortræderordenen, er Paragraffen nu omformet saaledes, at de ikke valgte betragtes som Stedfortrædere i den Rækkefølge, i hvilken de er opført paa Listen.

Ændringen skete i Folketinget efter Forslag af Ministeren og fornævnte Udvalgsflertal; vedtaget enstemmigt med 84 Stemmer.

10. Hvad *Amtsraadsvalgene* angaar, indeholder Loven forskellige Ændringer. Man har saaledes bragt Bestemmelsen om, *hvor længe* en Person er pligtig at være Medlem af et Amtsraad, i Overensstemmelse med de for Kommunalbestyrelsesmedlemmer (i § 28) fastsatte Regler og udvidet Reglerne for, i hvilke Tilfælde *nærbeslægtede* kan være Medlemmer af en Kommunalbestyrelse (§ 29), til ogsaa at gælde Amtsraad. Fremdeles er det bestemt, at Kandidatlisterne til Amtsraadsvalgene skal *mærkes med Bogstaver* i Stedet for med Tal, og man har tilstræbt at fremme *Stemmeoptællingen* paa Basis af de indhøstede Erfaringer ved Amtsvalgbestyrelsernes Opgørelse af Valgene i 1935.

11. Som Følge af Bestemmelser i flere nyere Love (Købstadkommunalloven og Forsorgsloven) er den kommunale Valglov ogsaa undergaaet en Del *tekniske Ændringer*; saaledes er Reglerne om Ligningskommissioners Valg udgaaet, og Bestemmelsen om Tab af Valgretten i Tilfælde af modtagen Fattighjælp er omredigeret.

12. Paa Grund af det sene Tidspunkt for Lovforslagets Vedtagelse blev der indsat nogle *midlertidige Bestemmelser* vedrørende de kommunale Valg i Marts 1937. Det blev bl. a. tilladt at tage *Eftergivelse*, der inden for Lovens Rammer maatte være bevilget i Henhold til Andragende, indgivet efter 30. September 1936, men dog inden Udgangen af Novem-

ber s. A., i Betragtning ved Bedømmelsen af vedkommendes Valgret, og Indenrigsministeren fik Bemyndigelse til i Tilfælde, hvor der er rejst Spørgsmaal om Omlægning af Kommunegrænser, at *udskyde* Kommunevalgenes Foretagelse til *Marts 1938*.

Disse Bestemmelser blev indsat i Folketinget med 71 Stemmer mod 15.

Folketingsudvalgets Flertal (Regeringspartierne) indstillede Lovforslaget til Vedtagelse med en Række Ændringer, hvoraf de væsentligste er omtalt i det foregaaende under 1—3, 4, 6, 7, 9 og 12, hvor ogsaa Stemmetallene for og imod er nævnt.

Derimod kunde de i Udvalget repræsenterede Oppositionspartier ikke tiltræde Lovforslaget.

Det konservative Mindretal ansaa det for urigtigt, at man ved det foreliggende Forslag ganske saa bort fra det rimelige Krav, at den, der faar Indtjydelse i Kommunens Styrelse, ogsaa har en virkelig saglig Interesse for sund Økonomi og fornuftig Styrelse; dette kunde f. Eks. Personer, som *flytter* fra Kommune til Kommune, efter Mindretallets Mening ikke have, men saadanne Personer vilde efter Forslaget faa Valgret paa lige Kaar med Kommunens faste Beboere, »der maa bære Byrden af Misgreb provokeret af tilfældige Beboere«. Dernæst hævdede Mindretallet, at en vis *Aldersmodenhed* bør bibeholdes *især i Kommunevalgretten*, og man betragtede her 25 Aar som passende. Endelig holdt Mindretallet paa, at *Ejendomsskatten* ikke bør sætte Skel mellem kommunale Vælgere. »En Mand, der sættes i Skat efter Ejendomsstørrelse, medens Ejendomsindtægten selv ved nok saa god Drift end ikke skaffer Midler til at betale Skatten med, kan ikke og bør ikke sidestilles med den Skatterestant, der kun har faaet Skatten lignet for en virkelig tilstedeværende Indtægt, og som derfor har haft en Indtægt, men blot forsømt at henlægge af Indtægten et Beløb til at betale Skatten med«. Valgretten burde derfor være betinget af *Indkomstskatbetaling*.

I Overensstemmelse med disse Synspunkter stillede Mindretallet et *Ændringsforslag*, der bibeholdt *Valgretsalderen 25 Aar* og ligeledes Kravet om *Bopæl* i Kommunen siden 1. Januar i Kalenderaaret forud for Valget, og som formulerede *Skattebetingelsen* saaledes: »er Skatteyder til Kommunen og i det Skatteaar, hvori Valget foregaar, samt i det umiddelbart forudgaaende Skatteaar har svaret sin til Inddrivelse ved Udpanntning forfaldne *Indkomstskat* til Kommunen«. — Ændringsforslaget forkastedes med 72 Stemmer mod 13.

Venstremindretallet stillede ligeledes Ændringsforslag om Bevarelse af 25 Aars *Valgretsaldere* og var ligesom det konservative Mindretal imod, at Betaling af *Ejendoms-skatterne* skal være Betingelse for Valgret; fra Venstres Side foreslog man *Skattebetingelsen* affattet saaledes: »ved Valgets Foretagelse er Skatteyder til Kommunen samt har betalt den ham (hende) paalignede direkte *Indkomstskat* til Kommunen for Tiden forud for det Skatteaar, hvori Valget foregaar — Tilflyttere skal over for Kommunalbestyrelsen dokumentere, at de har betalt den nævnte Skat i Fraflytningskommunen«.

Af Venstres Ændringsforslag, der anbefaledes af *Det frie Folkeparti*, forkastedes det første (om *Valgretsaldere*) med 72 Stemmer mod 43, de øvrige (om *Skattebetingelsen* for fastboende og Tilflyttere) med 70 Stemmer mod 29.

Det kommunistiske Parti var i det hele tilfreds med Flertallets Ændringsforslag, som man ansaa for meget imødekommende over for de af Partiets Ordfører ved 1. Behandling fremsatte Ønsker, men stillede dog et Underændringsforslag, der fastsatte *Valgretsaldere* til 21 Aar. — Ændringsforslaget, der fik Støtte af Retsforbundet, forkastedes med 103 Stemmer mod 3.

Retsforbundet beklagede den af Flertallet foreslaaede Affattelse af *Skattebetingelsen*, men vilde stemme for Lovforslaget.

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 74 Stemmer mod 40.

I *Landstingsudvalgets* Betænkning henviste et Mindretal, bestaaende af *Venstres* Medlemmer, til de af Venstre i Folketinget stillede Ændringsforslag, som man dog ikke vilde stille paa ny, da de ikke havde faaet fornøden Tilslutning i Udvalget. Yderligere udtalte Mindretallet sin Sympati for en fra »Danske Kvinders Nationalraad« og »Danske Kvinders politiske Samraad« modtagen Henvendelse, der gik ud paa at bevare den gældende Regel om *Stedfortrædernes Rækkefølge* (se ovenfor under Nr. 9).

De Konservative stillede atter det i Folketinget nedstemte Ændringsforslag om Alders-, Bopæls- og *Skattebetingelsen* og foreslog tillige at udelade Bestemmelserne om Skatteeftergivelse, de midlertidige Bestemmelser m. m. Hovedændringsforslaget forkastedes med 38 Stemmer mod 12.

Lovforslagets endelige Vedtagelse skete med 38 Stemmer (Regeringspartierne) mod 33 (Venstre og Konservative).

46. Lov om økonomisk Udligning m. v. mellem Københavns Kommune og Frederiksberg og Gentofte Kommuner. (Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 2627. — C. Sp. 137, 1099 og 1207].

FremSAT i *Folketinget* $\frac{4}{11}$ (F. Sp. 887). 1. Beh. $\frac{10}{11}$ (F. Sp. 1077). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (S. Munk, Fr. Dalgaard, E. Friis, Fornæs, Chr. Jensen [Formand], N. P. Nielsen, Smørum, Valdemar Sørensen [Sekretær], Rager, Himmelstrup, Krag, Christmas Møller, Bindsløv, Drachmann og Skjerbæk). Betænkning (B. Sp. 101) afgivet $\frac{17}{12}$. (Ordfører: S. Munk). 2. Beh. $\frac{15}{1}$ (F. Sp. 2387). 3. Beh. $\frac{19}{1}$ (F. Sp. 2454). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{22}{1}$ (L. Sp. 529). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Holger Andersen, Andrea Brochmann, V. Buhl [Formand], Bækgaard, P. Christensen, C. E. Christiansen, Hendriksen, Jensen-Stevns, Kantsø, Lange, S. C. Nørgaard, C. J. F. Sven, C. F. Sørensen, Thomsen og Veistrup [Sekretær]). Betænkning (B. Sp. 1517) afgivet $\frac{16}{3}$. (Ordfører: V. Buhl). 2. Beh. $\frac{18}{3}$ (L. Sp. 1467). 3. Beh. $\frac{19}{3}$ (L. Sp. 1488). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 1553) afgivet $\frac{19}{3}$. Eneste Beh. $\frac{22}{3}$ (F. Sp. 5046). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937.* (Lov-Tid. Nr. 84).

Ved Omtalen i Aarbogen af det i sidste Samling fremsatte Lovforslag om økonomisk Udligning mellem København, Frederiksberg og Gentofte blev givet en udførlig Redegørelse for det *Kommissions- og Udvalgsarbejde*, der var gaaet forud for Lovforslagets Udarbejdelse, og for de interesserede *Kommunalbestyrelser*s Stilling til Sagen. Idet der herom henvises til Fremstillingen i Aarbogen for 1935 — 36, Side 357 — 60, skal her kun meddeles et kort *Resumé*.

I April 1930 nedsatte Indenrigsministeriet efter Anmodning af Københavns Kommunalbestyrelse en *Kommission* til Undersøgelse af Forholdet mellem *Københavns og Frederiksberg* Kommuner. Kommissionen bestod foruden af Formanden, Næstformand i Landsoverskatteraadet H. C. Henningsen, af 4 Embedsmænd fra hver Kommune, udpeget af de to Kommunalbestyrelser, og en Repræsentant for Indenrigsministeriet. Kommissionens *Flertal* (Formanden, Indenrigsministeriets Repræsentant og Københavns Kommunes Repræsentanter) udtalte i Betænkning af 12. Juli 1935, at det ansaa »en Sammenslutning af de to Kommuner, saaledes at Frederiksberg indlemmes i København«, for den ratio-

nelle Løsning. Som en *alternativ* Løsning kunde Flertallet tiltræde »en Ordning, indeholdende betryggende Regler for økonomisk Udligning og teknisk Samarbejde«. *Mindretallet* (Frederiksbergs Repræsentanter) afviste en Løsning gaaende ud paa Frederiksbergs Indlemmelse i København. Ligeledes modsatte Mindretallet sig, at de sociale Udgifter blev inddraget under Udligning. Derimod ansaa Mindretallet »en nærmere begrænset Indtægtsudligning for at være den anvendelige Fremgangsmaade til Opnaaelse af en forsvarlig økonomisk Udligning«, dog »med den af Forholdenes Udvikling i de tre Hovedstadskommuner absolut nødvendiggjorte Forudsætning«, at Ordningen ogsaa kom til at omfatte *Gentofte* Kommune. Endelig udtalte *den samlede Kommission*, at den var enig i, at det Betænkningen ledsagende Forslag til økonomisk Udligning mellem København og Frederiksberg vilde kunne »afgive et egnet Grundlag for Tilvejebringelsen af en Løsning, som alene tager Sigte paa økonomisk Udligning og teknisk Samarbejde mellem Kommunerne«.

I August 1935 nedsatte Indenrigsministeriet derefter et Udvalg — det saakaldte *Gentofteudvalg* — med den Opgave at fremkomme med Forslag om »Formerne for Gentofte Kommunes Indpasning« i den af Kommissionen foreslaaede Udligningsordning. Dette Udvalg havde Departementschef Ulrich som Formand og bestod i øvrigt af 4 Repræsentanter for Gentofte Kommune, beskikkede efter Forslag af Kommunalbestyrelsen, en Repræsentant for hver af Kommunerne København og Frederiksberg, Repræsentanter for Indenrigsministeriet, Chefen for Statistisk Departement samt København—Frederiksberg-Kommissionens Formand. Udvalgets *Flertal* (Udvalget undtagen Gentoftes Repræsentanter) stillede i Betænkningen af 25. Januar 1936 Forslag om at lade Udligningsforslaget finde Anvendelse over for Gentofte, dog med nogle Ændringer, der navnlig gik ud paa at lade Paaligningen af Indkomstskat til Kommunen foregaa inden for Rammerne af Hovedstadens Rateskala (dog med en Overgangsperiode), at lade Erhvervsbeskatningen bortfalde mellem de tre Kommuner indbyrdes og at indrømme Gentofte en Nedsættelse i Tilsvaret (en Dekort), uden at man dog tog Stilling til dennes Størrelse. *Mindretallet* — *Gentofte Kommunes Repræsentanter* — protesterede imod, at der blev gennemført et Lovforslag om økonomisk Udligning for Kommunen, inden der havde fundet en virkelig gennemgribende Undersøgelse Sted, men for det Tilfælde, at Gentofte mod Kommunens Protest skulde blive inddraget under Udligningen, krævede Mindretallet visse Betingelser opfyldt, særlig at København og Frederiksberg i første Række udlignede indbyrdes, og at Gentofte først derefter udlignede med Køben-

havn, at der indrømmedes Gentofte en varig (eventuelt voksende) Dekort, saa at Kommunen stadig kunde nøjes med en noget lavere Skat end Frederiksberg, og at der fastsattes en Overgangstid, inden Udligningen kom til at virke med sit fulde Beløb.

De to Betænkninger blev tilstillet Københavns og Frederiksberg Kommunalbestyrelser til Erklæring. *Københavns Kommunalbestyrelse* erkendte, at de Principper, hvorefter det i Kommissionsbetænkningen stillede Forslag var udformet, vilde kunne afgive et egnet Grundlag for et kommunalt Fællesskab mellem København og saavel Frederiksberg som Gentofte Kommune, og kunde give sin Tilslutning til, at Sagen søgtes løst i Overensstemmelse hermed. Kommunalbestyrelsen kunde tiltræde, at Erhvervsbeskatningen bortfaldt de udlignende Kommuner imellem, at Udligningen vedrørende de sociale Udgifter kun skete for to Trediedeles Vedkommende, og at Udligningen mellem København og Gentofte skulde ske paa særskilt Grundlag, ligesom man erkendte, at der kunde være Anledning til at indrømme Gentofte en Nedsættelse i Udligningstilsvaret. *Frederiksberg Kommunalbestyrelse* afgav dels en Flertalsudtalelse, dels en Mindretalsudtalelse. *Flertallet* betragtede ikke den Stilling, som Frederiksberg Kommunes Repræsentanter i Kommissionen havde indtaget i denne, som bindende for Kommunalbestyrelsen og udtalte derefter som sin principielle Opfattelse, at man vilde finde det mest rationelt, at en fremtidig Ordning byggedes paa Oprettelsen af en Art kommunalt Forbund mellem de Kommuner, som udgør Hovedstadsomraadet i videste Forstand. *Mindretallet* gav principiel Tilslutning til det Standpunkt, som Frederiksbergs Repræsentanter i København—Frederiksberg-Kommissionen havde indtaget, og kunde i det store og hele slutte sig til det foreliggende Udligningsforslag (dog uden den saakaldte sociale Udligning). Ligeledes fandt Mindretallet Gentofteudvalgets Udligningsforslag anvendeligt med visse Ændringer.

Det af *Indenrigsministeren* den 14. Februar 1936 fremsatte Lovforslag var udarbejdet paa Grundlag af de af Kommissionen og Gentofteudvalget stillede Forslag. Under Hensyn til den paa anden Maade stedfindende Udligning af de *sociale Udgifter* fandt Ministeriet det dog rigtigst at undlade den foreslaaede yderligere Udligning af disse Udgifter. Hvad Forholdet mellem *København og Frederiksberg* angaar, foreslog Ministeriet at ophæve *Erhvervsbeskatningen* mellem disse to Kommuner (saavel som mellem København og Gentofte). Med Hensyn til *Gentoftes* Indpasning i Udligningsordningen var Ministeriet enigt i, at der burde indrømmes Kommunen en *Nedsættelse* i Udligningstilsvaret, og foreslog denne gennem-

ført dels ved en *Dekort*, dels ved at lade Udligningen mellem København og Gentofte foretage *efter* Opgørelsen af Udligningstilsvaret i Forholdet København—Frederiksberg.

Da Lovforslagets Behandling ikke blev tilendebragt i sidste Rigsdagssamling, blev det fremsat paa ny ved Begyndelsen af denne Samling— i væsentlig uforandret Skikkelse. Der foretoges under Behandlingen i Rigsdagen adskillige Ændringer, hvoraf flere af de i Folketinget foretagne var af ret indgribende Betydning (se Side 282), medens de i Landstinget indførte Ændringer overvejende var af formel eller teknisk Natur. Ved den endelige Afstemning vedtoges Lovforslaget i Landstinget med 36 Stemmer mod 32, i Folketinget med 59 Stemmer mod 26 (4 undlod at stemme).

Loven falder i 2 Hovedafsnit, angaaende Udligningen mellem København og Frederiksberg og Udligningen mellem København og Gentofte. Hertil slutter sig et lille fælles Afsnit om Afregning mellem Kommunerne. Endvidere findes der i et 4. Afsnit Bestemmelser om Ordning af fremtidigt teknisk Samarbejde mellem de tre Kommuner og i 5. Afsnit dels en midlertidig Bestemmelse, dels Revisionspaabud m. m.

I. Økonomisk Udligning mellem København og Frederiksberg, §§ 1—4.

I § 1 fastslaas *Princippet for Udligningen* af Forskellen mellem Kommunernes Skatteevne (Bæreevne): Paa Grundlag af Kommunernes aarlige Regnskaber opgøres for hver Kommune for sig, hvilket *Nettoudbytte Opholdskommuneskatten og Erhvervsskatten* vilde udbringe ved lige Anvendelse af den i Lov Nr. 671 af 22. December 1919 angivne Rateskala*). (Ved Opgørelsen medregnes ikke Erhvervsskat, udredet til Frederiksberg af Beboere i Gentofte Kommune). Endvidere opgøres Kommunernes *Nettoudbytte af Selskabsskat**)*, og

*) Beregningen af *Opholdskommuneskattens* Nettoudbytte sker under Anvendelse af det i København faktisk benyttede Børnefradrag og de københavnske Regler om Fradrag for Hustruers Selverhverv (§ 3, Stk. 4). Se endvidere § 2 og § 3, Stk. 1.

***) Hvis *Selskabsskatten* udskrives med forskellige Procenter, skal den kun indgaa i Udligningsberegningen med det Provenu, som Skatten vilde indbringe, saafremt den var udskrevet med den laveste Procent (§ 3, Stk. 2).

endelig udregnes, hvilket Nettoudbytte de kommunale *Ejendomsskatter* (Grundskyld, Ejendomsskyld, Tillægsskat og Dækningsafgift samt Grundstigningsskyld i Henhold til Lov Nr. 202 af 20. Maj 1933) vilde udbringe ved Anvendelse af samme Grundskyldspromille for begge Kommuner*). Derefter udfindes, hvor meget de nævnte Skatter vilde indbringe *pr. Indbygger* i hver enkelt Kommune og i begge Kommuner under eet, og den Kommune, hvis Skatteindtægt *pr. Indbygger* er højest, skal da *tilsvare* den anden et Beløb, der udfindes ved at multiplicere Kommunens Indbyggertal med Forskellen mellem Kommunens Skatteindtægt *pr. Indbygger* og Skatteindtægten *pr. Indbygger* for begge Kommuner under eet.

§ 2. Ligesom der ved den faktiske Skatteudskrivning paa Kommunernes Budgetter træffes Bestemmelse om, hvorvidt Opholdskommuneskatten skal udskrives efter Rateskalaens Grundbeløb eller med Forhøjelse eller Nedsættelse af dette, maa det til Brug ved Skatteudligningen fastsættes, efter hvilken Procent af Grundbeløbet Udbyttet ved lige Udskrivning af Skatter skal opgøres til Udfindelse af Udligningstilsvaret. De Faktorer, der maa være bestemmende for den Maalestok, der her skal anvendes, er dels det almindelige kommunale Udgiftsniveau, dels det Indtægtsniveau og det Vurderingsniveau for faste Ejendomme, hvoraf Skatteudbyttet afhænger. I Overensstemmelse hermed er der i Lovens § 2 for Jævnføringen af de to Kommuners Opholdsskat foreskrevet en *Maalestok*, som følger Bevægelserne i begge de nævnte Faktorer. Disse er udtrykt i et *Udgiftstal* og et *Skattetal*, hvis Størrelse er bestemmende for, om Opholdskommuneskatten skal indgaa i Udligningsberegningen med sit Grundbeløb eller med et højere eller lavere Beløb. *Udgiftstallet* er sammensat af Udgifterne til Centraladministration, sociale Formaal, Hospitalsvæsen, Sindssygevæsen, Sundhedsvæsen og Skolevæsen, der opgøres *pr. Indbygger* i begge Kommuner tilsammen. *Skattetallet* fremkommer ved en Beregning af, hvilket Beløb Opholdskommuneskatten vilde indbringe *pr.*

*) Nettoudbyttet af *Ejendomsskatterne* beregnes paa Grundlag af den for Københavns Kommune faktisk anvendte Grundskyldspromille, ligesom ogsaa de københavnske Fradrag for den enkelte Ejendom lægges til Grund (§ 3, Stk. 3).

Indbygger i begge Kommuner tilsammen, dersom den var blevet udskrevet i Kommunerne paa Grundlag af Rateskalaens Grundbeløb; til det saaledes udfundne Beløb lægges Kommunernes samlede Nettoudbytte pr. Indbygger af Erhvervsskat, Selskabsskat og Ejendomsbeskatning. For hver Krone, som Kommunernes Udgiftstal for vedkommende Regnskabsaar da er lavere eller højere end 100 Kr., henholdsvis nedsættes eller forhøjes Grundbeløbet med 1 pCt., og for hver Krone, som Kommunernes Skattetal er lavere eller højere end 100 Kr., henholdsvis forhøjes eller nedsættes Grundbeløbet med 1 pCt.

§ 3 giver Regler om, hvorledes Grundlaget for den tilsvarende pligtige Kommunes Ydelse til Udligning af Forskellen i Skatteevne *nærmere skal opgøres*. Det bestemmes først i Stk. 1, at det for hver Kommune beregnede Nettoudbytte af Opholdskommuneskattens Grundbeløb skal *omregnes* i Overensstemmelse med den efter § 2 udfundne Procent, og at den i hver af Kommunerne skete Skatteregulering som Følge af mellemkommunal Skattefordeling og Erhvervsbeskatning skal indgaa i Beregningen med de *faktisk* afregnede Beløb (den af Frederiksberg Kommune ydede Godtgørelse for Erhvervsskat til Gentofte Kommune medregnes ikke). Yderligere Regler om Beregningen af *Opholdskommuneskatten* er optaget i Stk. 4. Herom saavel som om Beregningen af Nettoudbyttet af *Selskabsskatten* og af *Ejendomsskatterne* henvises til de ved § 1 anførte 3 Noter.

Ifølge § 4 *ophæves Erhvervsbeskatningen* mellem København og Frederiksberg samtidig med Udligningsordningens Ikrafttræden. En tilsvarende Regel er i § 8 givet angaaende Forholdet mellem København og Gentofte.*)

II. Økonomisk Udligning mellem København og Gentofte, §§ 5—9.

Efter at Størrelsen af Udligningstilsvaret i Forholdet København—Frederiksberg er beregnet i Henhold til Af-snit I, foretages der Udligning mellem Københavns Kom-

*) Disse Bestemmelser berører *ikke* Forholdet mellem *Frederiksberg og Gentofte*, mellem hvilke Kommuner Erhvervsbeskatningen opretholdes uændret.

mune og Gentofte Kommune efter de samme Regler, dog med de af §§ 6—9 følgende *Ændringer*.

§§ 6 og 7. Som Følge af Gentofte Kommunes Tilknytning til Københavns Amtskommune skal der ved Udfindelsen af det i § 2 omhandlede *Udgiftstal* til Gentoftes Udgifter til *Hospitalsvæsen og Sundhedsvæsen* henregnes den Del af Amtskommunens Udgifter til disse Formaal, der i vedkommende Regnskabsaar er afholdt gennem Beskatningen af de i Gentofte Kommune beliggende Ejendomme, med Tillæg af eventuelt udskrevne personlige Skatter til Amtskommunen.

Det udtales dernæst i § 6, Stk. 2, at Beregningen af *Skattetallet* som Grundlag for Udligningsberegningen i Forholdet til Gentofte skal foretages saaledes, at Københavns Kommunes skattemæssige Bæreevne udmaales paa Basis af Kommunens samlede Nettoudbytte af Skatterne *med Tillæg af eller Fradrag for det Beløb, der* i vedkommende Regnskabsaar *indgaar fra eller udbetales til Frederiksberg* som Følge af Udligningen med denne Kommune.

Ud over den Indflydelse, der herigennem tillægges Udligningstilsvaret vedrørende København—Frederiksberg i Forholdet til Gentofte, faar dette imidlertid ogsaa *direkte* Betydning i nævnte Henseende derigennem, at Opgørelsen af Københavns Kommunes Nettoudbytte af Skatterne i Medfør af § 3 skal ske med *Tillæg* af det Beløb, der er beregnet som Frederiksberg Kommunes Udligningstilsvare (§ 7, Stk. 1).

I § 7, Stk. 2, er indsat en Bestemmelse, der sikrer Gentofte Kommune, at en inden for *Hospitalsvæsenet, Sundhedsvæsenet og Rets- og Politivæsenet* indtrædende *Udgiftforhøjelse* af en saadan Størrelse, at Kommunens Udgifter til disse Formaal pr. Indbygger kommer til at overstige de tilsvarende gennemsnitlige Udgifter i København og Frederiksberg, bevirker en tilsvarende *Nedsættelse* i den for Kommunen beregnede *Bæreevne*.

§ 8 indeholder i Stk. 1 den ovennævnte Bestemmelse om *Erhvervsskattens Bortfald* i Forholdet mellem København og Gentofte.

Derpaa følger en Række Bestemmelser om det fremtidige *Grundlag for Udskrivning af personlig Skat til Gentofte Kommune*. Den personlige Skat er hidtil udskrevet efter

Formue- og Lejlighedsprincippet, og den afviger i sin Progression — navnlig for de højeste Indtægters Vedkommende — saa stærkt fra de i København gældende Beskatningsregler, at det ikke vilde være rimeligt over for de mindre og mellemstore Indtægter under den nye Ordning at udskrive den personlige Skat i Gentofte paa det hidtidige Udskrivningsgrundlag, ligesom ogsaa Erhvervsbeskatningens Bortfald maa forudsætte Tilvejebringelsen af et ensartet Skattegrundlag i de to Kommuner. Det er derfor foreskrevet, at Paaligning af personlig Skat til Gentofte Kommune efter en Overgangstid paa 8 Aar — fra Skatteaaret 1945—46 — skal ske efter en Skala, der fastsættes *inden for de Rammer*, som angives i den for København og Frederiksberg gældende *Rateskala**). Herom kan Indenrigsministeren stadfæste en Skattevedtægt, hvori der ogsaa kan optages Bestemmelse om, at de for København gældende Regler om Børnefradrag og om Fradrag for Hustruers Selverhverv efter Kommunalbestyrelsens Beslutning kan bringes til Anvendelse i Gentofte Kommune (§ 8, Stk. 2).

I Tiden *indtil Udgangen af Skatteaaret 1944—45* vil de for Gentofte Kommune gældende Udskrivningsregler, herunder Reglerne for Forhøjelser og Nedsættelser efter Formue og Lejlighed, være at *ændre* saaledes, at der derved fra og med Skatteaaret 1937—38 tilvejebringes en *Overgang* til det københavnske Skattesystem. Indenrigsministeren fastsætter efter forudgaaende Forhandling med Kommunalbestyrelsen de nærmere Regler for Overgangen, der gennem en Ratebeskatning tilrettelægges saaledes, at *det indbyrdes Forhold mellem Beskatningen af de enkelte Indtægter* for hvert Overgangstrin *bringes i stedse nøjere Overensstemmelse med den københavnske Skala*. Endvidere fastsætter Indenrigsministeren efter Forhandling med Kommunalbestyrelsen de Ændringer, der i Anledning af Overgangen vil være at foretage i de for Gentofte Kommune gældende Bestemmelser vedrørende Skatteligningen og Ligningslistens Fremlæggelse til almindeligt Eftersyn. (§ 8, Stk. 3).

Inden for nysnævnte Overgangsperiode skal der ved den i § 3, Stk. 1, omhandlede Regulering af det regnskabsmæssige

*) Lov Nr. 671 af 22. December 1919, § 5.

Nettoudbytte af Opholdskommuneskatten som faktisk anvendt Procent af Grundbeløbet for Gentofte Kommune regnes med den Procent af Grundbeløbet i den københavnske Skala, som i det paagældende Regnskabsaar skulde anvendes i Gentofte Kommune for at opnaa samme Nettoudbytte af Opholdskommuneskatten, som Kommunen faktisk har haft.

§ 8 undergik under Behandlingen i Rigsdagen flere *Ændringer*. Efter Forslag af *Folketingsudvalgets* Flertal (Socialdemokrater og Radikale) og Indenrigsministeren forkortedes Overgangstiden til den københavnske Rateskala fra 10 til 8 Aar, og Stk. 3 omformedes, særlig ved Tilføjelsen i næstsidste Punktum om, at *det indbyrdes Forhold* mellem Beskatningen af de enkelte Indtægter for hvert Overgangstrin skal bringes i stedse nøjere Overensstemmelse med den københavnske Skala. (Sidstnævnte *Ændringsforslag* vedtoges med 62 Stemmer mod 32). Efter Forslag af Ministeren og Regeringspartierne i *Landstingets* Udvalg slettedes dernæst i Begyndelsen af samme Stykke Ordet »gradvis« foran »Overgang«. Det var i Udvalget gjort gældende, at dette Udtryk maatte betyde, at Overgangen skulde ske i lige store — eller i hvert Fald paa det nærmeste lige store — Trin; men under Hensyn til Gentoftes langt lavere Beskatning af de store Indtægter burde der efter Flertallets Opfattelse være Adgang til at lade Skatten for de højere Indtægtsgrupper stige væsentlig stærkere paa det første Overgangstrin end paa de senere. Sidste Punktum i Stk. 3 blev ogsaa indsat i Landstinget.

§ 9. Som foran omtalt har man paa Grundlag af foretagne Beregninger over Udligningsordningens sandsynlige Virkninger fundet det nødvendigt at indrømme Gentofte Kommune en *Dekort* i Udligningstilsvaret. Denne er for Skatteaarene 1937—38 og 1938—39 sat til 25 pCt., for 1939—40 og 1940—41 til 20 pCt., for 1941—42 og 1942—43 til 15 pCt. og for 1943—44 og 1944—45 til 10 pCt. Hertil er føjet, at Nedsættelsen for de 3 sidste Perioder ikke kan overstige henholdsvis 20, 15 og 10 pCt. af Udligningstilsvaret for Skatteåret 1938—39.

Paragraffen fik denne Affattelse efter Indstilling af *Folketingsudvalgets* ovennævnte Flertal. Efter det oprindelige Forslag strakte Dekortperioden sig over 10 Aar, og Dekorten var for de første to Skatteaar sat til 22 pCt., for de næste to til 20 pCt., for de følgende tre til 18 pCt. og for de sidste 3 til 15 pCt. For en følgende 10-Aars Periode skulde dernæst

en Voldgiftsret afgøre, om *Tilsvaret* burde udredes med 85 pCt. af det beregnede Beløb eller med en derudover stigende Procentdel, og endelig skulde Voldgiftsretten inden Udgangen af Skatteaaret 1954—55 gøre Indstilling til Ministeren om, hvorvidt og da i hvilket Omfang der fra og med Skatteaaret 1956—57 vilde være at yde Gentofte Nedsættelse i Udligningstilsvaret. — Ændringsforslaget vedtoges med 62 Stemmer mod 32.

III. Afregning mellem Kommunerne, §§ 10 og 11.

Udligning i Henhold til Afsnit I og II finder første Gang Sted for Regnskabsaaret 1937—38. — Som *Forskud paa Afregningen* udreder den tilsværsplichtige Kommune senest den 15. November i vedkommende Regnskabsaar og derefter senest den 15. Maj i det paafølgende Regnskabsaar til den tilsværberettigede Kommune et Beløb svarende hver Gang til 40 pCt. af det Udligningsbeløb, som fremkommer, naar Nettobeløbet pr. Indbygger af Skatterne beregnes efter Udfaldet af *Skatteligningen* for vedkommende Skatteaar, og Summen af de for Udgiftstallet bestemmende Udgifter beregnes paa Grundlag af Kommunernes *Overslag* for vedkommende Regnskabsaar. *Endelig Afregning* paa Grundlag af Regnskabstallene for vedkommende Regnskabsaar finder derefter Sted senest den 15. November i det paafølgende Regnskabsaar. — Udligningsberegningen sker paa Grundlag af Kommunernes *Folketal* i Regnskabsaaret, hvilket bestemmes ved Middeltallet af Folketallene den 5. November i det paagældende og det forudgaaende Regnskabsaar. Ved den foreløbige Afregning anvendes det tilsvarende Folketal i det foregaaende Regnskabsaar.

Opstaar der mellem Kommunerne *Uenighed* om Beregningen af Udligningstilsvaret, afgøres Sagen endeligt af den i Afsnit IV omhandlede Voldgiftsret.

IV. Teknisk Samarbejde, §§ 12—14.

§§ 12 og 13. Saafremt Bestyrelsen for en af de interesserede Kommuner finder, at en af de to andre Kommuner eller begge disse bør deltage i en *teknisk Foranstaltning*, som berører saavel vedkommende Kommunes eget som en af de andre Kommuners eller begge disses territoriale Omraader, og der ikke ved Forhandling opnaas Enighed, kan Sagen

af vedkommende Kommunalbestyrelse forelægges en *Voldgiftsret* til endelig Afgørelse. — Voldgiftsretten afgør, om Samarbejde vedrørende den paagældende Foranstaltning skal finde Sted eller ej, og i bekræftende Fald i hvilket Omfang og paa hvilket teknisk og økonomisk Grundlag Samarbejde skal foregaa.

§ 14. Voldgiftsretten udmeldes for hver enkelt Sag og skal *bestaa af* 3 Medlemmer for hver af de Kommuner, der er interesseret i vedkommende Sag, samt 3 Opmænd, hvoraf den ene fungerer som Rettens Formand. *Voldgiftsmændene* vælges af vedkommende Kommunalbestyrelse ved simpel Stemme flerhed*); af disse Voldgiftsmænd maa højst 2 for hver Kommune være Medlem af vedkommende Kommunalbestyrelse eller staa i Tjenesteforhold til Kommunen. *Opmændene* vælges af Præsidenten for Højesteret, der ligeledes udpeger Formanden.

Efter at være optaget til Kendelse *afgøres Sagen* ved simpel Stemme flerhed mellem Voldgiftsmændene. Saafremt Sagen vedrører alle tre Kommuner, kræves derhos, at mindst een Voldgiftsmand fra hver af de paagældende Kommuner har stemt for Afgørelsen. — Kan Stemme flerhed ikke opnaas, eller foreligger der ikke Tilslutning fra mindst een Voldgiftsmand fra hver af de paagældende Kommuner, træffes Afgørelsen af Opmændene ved simpel Stemme flerhed.

V. *Særlige Bestemmelser*, §§ 15—17.

§ 15 angaar Udligningens Iværksættelse i Regnskabsaaret 1937—38. § 16 paabyder, at Forslag til *Revision* af Loven skal fremsættes i den ordentlige Rigsdagssamling 1944—45. § 17 paalægger den i Afsnit IV omhandlede Voldgiftsret inden Udgangen af Aaret 1943 til Indenrigsministeren at afgive en Udtalelse om, hvorvidt og da i hvilke Henseender Ændringer i denne Lov maatte være ønskelige under Hensyn til de 3 Kommuners indbyrdes Stilling til den Tid; Voldgiftsretten nedsættes i denne Sag af Indenrigsministeren, der ligeledes her vælger Opmændene og udpeger Formanden.

*) Hvis Valget ikke er foretaget inden en vis Frist, udpeger Indenrigsministeren den eller de manglende Voldgiftsmænd.

§ 15 blev tilføjet i Landstinget, §§ 16 og 17 i Folketinget.

De væsentligste af de *Ændringer*, der blev foretaget i Lovforslaget, og som blev foreslaaet af Regeringspartiernes Medlemmer af de to Udvalg, er nævnt ved Omtalen af §§ 8 og 9 samt Afsnit V, hvor ligeledes er angivet Stemmetallene ved de stedfundne Afstemninger. *Folketingsflertallets* Ændringsforslag tog i Hovedsagen Sigte paa at forkorte den Gentofte Kommune indrømmede Frist til at skabe en Overgang til den københavnske Skatteskala og i denne Tid i højere Grad at sikre Skatteyderne Ligestilling ved Beskatningsreglernes Anvendelse; fremdeles at afkorte Dekortperioden og at forhøje Dekorten i det første Par Aar, men nedsætte den i de sidste, og at give Lovgivningsmagten Lejlighed til allerede i Samlingen 1944—45 at afgøre, om og i hvilken Udstrækning det under Hensyn til Kommunernes indbyrdes Stilling til den Tid vil være ønskeligt at foretage Ændringer i Loven. — *Landstingsflertallets* Ændringer var overvejende af tydeliggørende eller teknisk Karakter.

Under Sagens Behandling i Folketingets Udvalg blev der peget paa Lovens mulige Forøgelse af Frederiksbergs og Gentoftes Ydelser til Sociallovens *Refusionsforbund*, og *hele Udvalget* tiltraadte sammen med Indenrigsministeren en Henstilling om, at disse Virkninger samtidig blev *afbødet* ved en Ændring af Sociallovens Regler for mellemkommunal Refusion.

Et *Mindretal*, bestaaende af *Det konservative Folkepartis* 4 Udvalgsmedlemmer, udtalte den Opfattelse, at den Række af store, indviklede og økonomisk saare betydningsfulde Lovforslag, som Regeringen havde forelagt Rigsdagen, baade angaaende en økonomisk Udligning mellem de 3 Hovedstadskommuner, den almindelige Landsudligning og den personlige Skat til Kommunen, var saa uafklarede og kun saa overfladisk behandlede paa Rigsdagen, at denne ikke paa nærværende Tidspunkt kunde siges at have Forudsætninger for at træffe en saglig begrundet Afgørelse. Hertil kom det mere almindelige Spørgsmaal om, hvilke Opgaver der skulde bæres af Staten og hvilke af Kommunen, et Spørgsmaal, som med den truende Udvikling af Kommunernes Økonomi trængte sig mere og mere paa.

Mindretallet stillede derfor Ændringsforslag om en *Nyaffattelse* af Lovforslaget, hvorefter der skulde nedsættes et *Udvalg af 16 Rigsdagsmedlemmer* med den Opgave inden 1. Januar 1938 at afgive Indstilling til Regering og Rigsdag om Fordeling af de offentlige Byrder mellem Stat og Kommune, om Skatternes Fordeling i de forskellige Dele af Landet,

om Udligning mellem de 3 Hovedstadskommuner og mulig andre tilgrænsende Kommuner samt om Ændringer i Sociallovgivningens Refusionsregler.

Mindretallet erkendte, at den stedfundne Udvikling mellem de 3 Hovedstadskommuner til en vis Grad kunde rejse Problemet om en mere eller mindre omfattende økonomisk Fordeling dem imellem, og Mindretallet gav i sit Ændringsforslag Udtryk herfor ved en Bestemmelse om, at hvis den Lov, der maatte blive Resultatet af det foreslaaede Rigsdagsudvalgs Indstilling, fastslog, at Udligningsbeløb skulde ydes, skulde disse efterbetales fra 1. April 1937 at regne.

Det var — hed det videre i Udvalgets Betænkning — under Udvalgsforhandlingerne bestemt udtalt fra Regeringspartierne Side, at med Regeringsforslagets Fremsættelse var Spørgsmaalet *Indlemmelse* skrinlagt*). Hermed var Mindretallet overordentlig tilfreds. Derimod beklagede man, at Flertallet ikke havde villet medvirke til en midlertidig Ordning af nogen som helst Karakter, skønt hverken Ministeren eller Flertallet havde kunnet benægte, at den foreslaaede Ordning muligt kunde føre til det Resultat, at Skatterne i de tilskudsgivende Kommuner blev større, end de er i den modtagende Kommune. Alene denne Omstændighed maatte efter Mindretallets Mening være tilstrækkeligt til, at man foretog den foreslaaede yderligere Undersøgelse af Sagen.

Sluttelig henviste Mindretallet til, at der baade af Frederiksberg og Gentofte Kommuner var fremsat Ønsker om forskellige Ændringer, men at der under Udvalgsbehandlingen end ikke havde været Mulighed for at opnaa en saglig Behandling af disse, og at man yderligere havde *skærpet Kravene* over for Gentofte Kommune ved at forkorte den Periode, i hvilken der ydes en Nedsættelse i Tilsvaret, og ved i Slutningen af denne Periode at formindske Nedsættelsen, hvad der havde bestyrket Mindretallet i dets Betænkeligheder ved Forslaget.

Ændringsforslaget forkastedes med 65 Stemmer mod 15.

Venstre-Mindretallet paa 2 Medlemmer stillede ligeledes Ændringsforslag om en helt *ny Affattelse* af Lovforslaget. Der paalagdes her et Rigsdagsudvalg paa 16 Medlemmer følgende Opgaver:

1) at undersøge Berettigelsen af de af Frederiksberg og Gentofte Kommuner fremførte Indvendinger mod Virkningerne af det fremsatte Lovforslag samt Virkningen af de i

*) Ved 2. Behandling protesterede Udvalgets Ordfører, *S. Munk* (S.) imod, at en saadan Udtalelse skulde være fremkommet; den dækkede ikke Flertallets Tankegang.

Indenrigsministerens Ændringsforslag nedsatte Procentsatser for midlertidig Dekort i Udligningstilsvaret for Gentofte Kommune,

2) at tilvejebringe en Redegørelse for Resultatet af en Udligning for Opnaaelse af samme skattemæssige Bæreevne i København, Frederiksberg og Gentofte Kommuner, naar denne Udligning foretages *under eet* mellem Kommunerne, og ikke først mellem København og Frederiksberg og derefter mellem København og Gentofte,

3) at tilvejebringe en Redegørelse for Virkningen af, at Hovedstadskommunerne i deres *nuværende udgiftsmæssige og skattemæssige Tilstand indgaar i den almindelige kommunale Udligning* paa Grundlag af Lovforslaget om en fælleskommunal Udligningsfond, samt at redegøre for, om det herefter vil være fornødent at tilvejebringe en *Særudligning* de tre Kommuner imellem for at opnaa i hver af dem inden for et nærmere fastsat Tidsrum samme skattemæssige Bæreevne.

Mindretallet erkendte imidlertid ligesom det konservative Mindretal, at den for Tiden bestaaende Ulighed i skattemæssig Henseende mellem de 3 Hovedstadskommuner rejste særlige Problemer, som krævede Ændring i de nuværende Forhold, og man fandt det derfor naturligt, om de Resultater paa det økonomiske Omraade Hovedstadskommunerne imellem, hvortil Udvalget til sin Tid maatte komme, fik tilbagevirkende Kraft fra 1. April 1937.

Ændringsforslaget forkastedes med 65 Stemmer mod 31.

Hvad de mindre Partiers Stilling til Lovforslaget angaar, mente *Det frie Folkeparti*, at en Indlemmelse vilde være den bedste Løsning, og Partiets Ordfører henstillede derfor ved 3. Behandling, at man vedtog det foreliggende Lovforslag, men gjorde Loven tidsbegrænset og bestemte, at der i Løbet af 2 eller 4 Aar skulde gennemføres en Sammenlægning af Kommunerne.

Retsforbundet vilde undlade at stemme, da Lovforslaget kun gik ud paa at flytte Grundværdierne fra Grundejerne i Gentofte til Grundejerne i København, i Stedet for det eneste naturlige: at inddrage Værdierne til Fællesskabet, disse Værdiers rette Ejer.

Aksel Larsen fremsatte paa *Det kommunistiske Partis* Vegne ved 2. Behandling en *Paastand paa Overgang til Dagsordenen*, der efter en Udtalelse om, at økonomiske, skattemæssige, byplanmæssige og administrative Forhold gjorde en *Sammenslutning* af København og dens Nabokommuner i een Hovedstadskommune ønskelig og nødvendig, henstillede til Regeringen at udnytte det nyvundne Flertal i Landstinget og snarest forelægge Rigsdagen Lovforslag om de fornødne

Indlemmelser, hvorved der samtidig toges Sigte paa en tidsvarende og forsvarlig Ordning af Hovedstadskommunens Styre og Administration.

»Dagsordenen« forkastedes med 78 Stemmer mod 2. Aksel Larsen erklærede derefter at ville stemme for Lovforslaget, men kun, fordi hans Indlemmelsesforslag var stemt ned.

Ved 3. Behandling udtalte *Bindslev* (K. F.), at han, da det ikke havde været muligt for de Konservative at trænge igennem med deres Ændringsforslag, vilde give Lovforslaget sin Støtte. Vedtagelsen i Folketinget skete med 72 Stemmer mod 35.

Idet der med Hensyn til de af *Landstingsudvalgets Flertal* stillede Ændringsforslag henvises til det foran, navnlig ved § 8 og Afsnit V, bemærkede, skal her til Belysning af Udvalgets Indstillinger blot anføres et Par Udtalelser af Udvalgets to Mindretal, som vel begge erkendte, at der var opstaaet en Række skattemæssige Problemer mellem Hovedstadskommunerne, men ikke kunde tiltræde den i Lovforslaget anviste Løsning.

Det konservative Mindretal betragtede ikke Lovforslaget som en Løsning, der var bygget op paa rimelige og retfærdige Hensyn til alle Sider. Flertallet havde imidlertid ikke vist nogen Tilbøjelighed til at give Lovforslaget en Skikkelse, der kunde gøre det mere acceptabelt for Mindretallet, men havde fastholdt alle Punkter af Betydning uforandret. Da Flertallet derhos allerede ved Sagens 1. Behandling havde betegnet den af Mindretallets Meningsfæller i Folketinget anviste Vej som uantagelig, ansaa man det for overflødig at stille Ændringsforslag herom. Mindretallet indstillede under disse Forhold Lovforslaget til Forkastelse.

Venstre-Mindretallet pegede paa, at en tilsvarende Ulighed i Skattetrykket ogsaa findes andre Steder i Landet, saa at Problemet slet ikke vilde blive løst til Bunds ved Lovforslagets Gennemførelse. Mindretallet var derfor af den Opfattelse, at dette Problem burde tages med i Behandlingen af alle de øvrige Skattespørgsmaal, som den nylig nedsatte Skattekommission skal beskæftige sig med. Da man nu fra alle Sider havde givet Udtryk for Betimeligheden af en saadan Kommissionsbehandling, syntes det ogsaa naturligt at afvente dennes Resultat, inden det foreliggende Spørgsmaal blev afgjort, og Mindretallet maatte derfor paa nærværende Tidspunkt fraraade Vedtagelse af Forslaget.

Lovforslaget gennemførtes i Landstinget med 36 Stemmer mod 32.

I sin Erklæring anbefalede et Flertal i Folketingets Udvalg, bestaaende af Regeringspartiernes Medlemmer og Bindsløv, at vedtage Forslaget i Landstingets Affattelse, medens et Mindretal, bestaaende af de øvrige Medlemmer af Det konservative Folkeparti samt Venstres Medlemmer, indstillede Lovforslaget til Forkastelse. Ved »eneste« Behandling stod Stemmerne 59 mod 26 (4 stemte hverken for eller imod).

47. Lov om en fælleskommunal Udligningsfond.
(Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 2551. — C. Sp. 231, 1215 og 1285].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{4}{11}$ (F. Sp. 886). 1. Beh. $\frac{6-10}{11}$ (F. Sp. 1025 og 1050). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (N. P. Nielsen, Hartvig Frisch, Chr. Jensen, A. C. Mortensen, Smørum, M. K. Sørensen [Formand], Villumsen, Nøhr [Sekretær], Aage Fogh, Edvard Sørensen, Krag, Søren P. Larsen, Arnth Jensen, Kristen Amby og Victor Larsen). Betænkning (B. Sp. 365) afgivet $\frac{27}{1}$. (Ordfører: N. P. Nielsen). 2. Beh. $\frac{3}{2}$ (F. Sp. 2972). 3. Beh. $\frac{5}{2}$ (F. Sp. 3178). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{16}{2}$ (L. Sp. 922). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (V. Buhl [Formand], Bækgaard, P. Christensen, C. E. Christiansen, A. P. Hansen, Jensen-Stevns, Korsgaard, Jørgen Møller, Offersen, K. Pedersen, H. Chr. Petersen, Rasmussen Flemløse, C. J. F. Sven, Thomsen [Sekretær] og Veistrup). Betænkning (B. Sp. 1561) afgivet $\frac{19}{3}$. (Ordfører: V. Buhl). 2. Beh. $\frac{1}{4}$ (L. Sp. 1577). 3. Beh. $\frac{2}{4}$ (L. Sp. 1644). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 1727) afgivet $\frac{6}{4}$. Eneste Beh. $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5521). *Loven stadfæstet 14. April 1937*. (Lov-Tid. Nr. 100).

Baggrunden for denne Lov er den *voksende Ulighed i Kommunernes økonomiske Stilling* som Følge af Væksten i de kommunale Opgaver gennem de sidste Aartier og de samtidig stedfundne store befolkningsmæssige og erhvervmæssige Forskydninger, der er blevet forstærket ved de overordentlige Fremskridt paa Samfærdelsesmidlernes Omraade. Hovedaarsagen til den nævnte Ulighed, hvoraf følger et vidt *forskelligt Skattetryk*, maatte efter Ministeriets Opfattelse søges i Indtægternes ulige Fordeling som Følge af, at den bedre stillede Del af et Erhvervsamfunds Medlemmer særlig samler sig inden for een Kommunes Grænser, medens den fattige Del

har Bolig i en anden Kommune, og Loven gaar ud paa at *uddrage visse Udgifter af de kommunale Budgetter* og skaffe *Dækning* herfor gennem Midler, der tilvejebringes *ved ensartet Beskatning* af hele Landets Befolkning, alt med det Formaal at naa til en *virkningsfuld Udligning af Skattestrykket* i Kommunerne saavel med Hensyn til Ejendomsbeskatningen som Personbeskatningen.

Et Lovforslag om en fælleskommunal Udligningsfond blev første Gang fremsat i Folketinget den 14. Februar 1936, men det paagældende Udvalg naaede ikke at tilendebringe sit Arbejde. Ved Begyndelsen af denne Samling blev Forslaget fremsat paa ny i uændret Skikkelse. Efter Indstilling af Indenrigsministeren og Folketingsudvalgets Flertal foretog *Folketinget* nogle Ændringer, som særlig gik ud paa at inddrage Sygehusudgifterne under Udligningen (§ 4) og i Forbindelse dermed at forhøje de fælleskommunale Skatter (Afsnit II, ad A og ad B), endvidere at lade Paaligning og Optrækning af de fælleskommunale Ejendomsskatter ske sammen med Stæsejendomsskatterne, at ophæve den ved den kommunale Ejendomsskattelev af 20. Måj 1933 hjemlede Adgang til at udskrive personlig Amtsskat og ligeledes ophæve Adgangen til i de sønderjyske Amter at udskrive Bidrag paa de enkelte Kommuner (se ved § 25). Forslag om gennemgribende Ændringer, der blev stillet dels af Venstre, dels fra konservativ Side, blev derimod forkastet. — I *Landstinget* inddroges visse Arbejdsløshedsudgifter, der er Genstand for mellemkommunal Refusion, samt kommunale Tilskud til private Realskoler under Udligningsordningen (se ved §§ 2 og 3). Her tilføjedes ogsaa § 6 om Tilskud til vanskeligt stillede Kommuner og en Del Bestemmelser, der tog Sigte paa hele Udligningsordningens Igangsættelse (se Afsnit IV og V); samtidig med Udligningsforslaget gennemførte Tinget 2 supplerende Lovforslag, angaaende Ændringer i Beskatningen til Staten af faste Ejendomme og ændrede Regler for Kommunernes Deltagelse i de sociale Udgifter (Nr. 11 og Nr. 62). Oppositionspartierne stillede de samme Ændringsforslag som i Folketinget, men disse blev paa ny stemt ned. — Lovforslagets Vedtagelse skete med Regeringspartiernes Stemmer; Venstre og Det konservative Folkeparti stemte imod, i Folketinget tillige Det frie Folkeparti.

Loven falder i 3 Hovedafsnit: om Udligningsfondens Formaal og Tilsvær, om Tilvejebringelse af Fondens Midler og om Indbetaling til og Udbetaling fra Fonden. Hertil er føjet 2 Afsnit indeholdende Regler om Lovens Ikrafttræden m. v. og midlertidige Bestemmelser.

I. Udligningsfondens Formaal og Tilsvær, §§ 1—9.

§ 1 angiver Fondens *Formaal*: at tilvejebringe større Ligelighed i den kommunale Beskatning, og udtaler, at Fonden skal *tilsvære* Udgifterne til *sociale Formaal*, *Skolevæsen*, *Medicinalvæsen* og *Politivæsen* i det Omfang, som er angivet i §§ 2—5.

Som Tilskud til *Socialudgifterne* yder Fonden ifølge § 2 hver Kommune $\frac{3}{10}$ af samtlige Kommunens Udgifter inden for de Omraader, hvor der i Henhold til § 75 i Lov om *offentlig Forsorg* finder mellemkommunal Refusion Sted [Kommunehjælp m. v. og Bidrag til Enkebørn], $\frac{3}{10}$ af de Udgifter, der i Henhold til Lovgivningen om *mellemkommunal Refusion for visse Arbejdsløshedsudgifter* kan anmeldes til mellemkommunal Refusion, samt $\frac{3}{10}$ af den Del af Kommunens Udgifter til *Invalide- og Aldersrenter*, som ikke refunderes af Staten eller Invalideforsikringsfonden.*) Endvidere afholder Fonden $\frac{3}{10}$ af Kommunens Andel af *Tilskuddet til de anerkendte Arbejdsløsheds-kasser og Fortsættelseskasser* i Henhold til § 13, jfr. § 19, i Lov om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring m. m.

Det drejer sig om et samlet *Tilskudsbeløb* paa henvend 36 Mill. Kr., deraf 21,3 Mill. Kr. til Kommunehjælp m. v., 10 Mill. Kr. til Aldersrente, 1 Mill. Kr. til Invalidere og 3 Mill. Kr. til Arbejdsløshedsforsikring. — Den paa Kommunerne hvilende Byrde, som er Genstand for mellemkommunal Refusion, kan derved nedsættes med 25 Mill. Kr., den paa de enkelte Kommuner hvilende Byrde med 10 Mill. Kr.

Efter Lovens Forudsætninger, saaledes som de ogsaa har fundet Udtryk i de ændrede Regler om Kommunernes Deltagelse i Socialudgifterne, paahviler der fremtidig Refusionsforbundet og den enkelte Kommune følgende Brøkdele af de i § 2 nævnte Udgifter: *Refusionsforbundet* skal bære $\frac{4}{10}$ af Udgifterne til Kommunehjælp og Enkebørn, $\frac{5}{10}$ af Udgifterne til Aldersrente, $\frac{7}{10}$ af Udgifterne til Invalidere og Arbejdsløshedsforsikring samt Refusion for visse Arbejdsløshedsudgifter. *Den enkelte Kommune* skal bære $\frac{3}{10}$ af Udgifterne til Kommunehjælp og Enkebørn og $\frac{2}{10}$ af Udgifterne til Aldersrente.

*) Af Aldersrenteudgiften bærer Staten $\frac{4}{7}$, af Udgifterne til Invalidere bærer Invalideforsikringsfonden (eventuelt Staten) $\frac{6}{7}$.

Udligningsfondens Overtagelse af $\frac{3}{10}$ af Udgifterne i Henhold til Loven om *mellemkommunal Refusion for visse Arbejdsloshedsudgifter* skete i Landstinget efter Indstilling af Ministeren og Udvalgets Flertal (Regeringspartierne).

Udligningsfondens Tilskud til *Skolevæsenet* fastsættes i § 3.

Fondens Tilskud sættes i Forhold til det Beløb, som Kommunen i det sidst afsluttede Regnskabsaar har afholdt som Udgift til Undervisning af Børn i *de offentlige Skoler*, og beregnes efter Gennemsnitsudgiften for hvert undervisningspligtigt Barn, idet der tilskydes $\frac{3}{5}$ af Gennemsnitsudgiften indtil 50 Kr., $\frac{2}{5}$ af den Del af Udgiften, der ligger mellem 50 og 100 Kr., og $\frac{1}{5}$ af den Del af Udgiften, der ligger mellem 100 Kr. og 150 Kr.

I Skoleudgifterne medregnes *ikke*: 1) Kommunale Løn-tillæg ud over de i Lærerlønningsloven normerede, 2) Udgifter til Skolebygningers og Lærerboligers Opførelse og Vedligeholdelse (herunder Forrentning og Amortisation af Gæld), 3) Tilskud til Skolefonden. — I *Københavns* Kommunes Skoleudgifter medregnes ikke Udgifter til Pensionering af det ved Skolevæsenet ansatte Personale.

Fonden yder derhos et Tilskud til delvis Dækning af Kommunernes Udgifter til Undervisning af Børn i undervisningspligtig Alder i *private Skoler*, beregnet efter følgende Regler: Kommunens Tilskud i det sidst afsluttede Regnskabsaar til Undervisning af saadanne Børn divideres med den for vedkommende Kommune udfundne Gennemsnitsudgift pr. Barn til Undervisning af Børn i de offentlige Skoler. Den herved udfundne Kvotient, afrundet nedad til det nærmeste hele Tal, multipliceres med Fondens Tilskud pr. Barn til Undervisning af Børn i offentlige Skoler i Kommunen, og det fremkomne Beløb udgør da Fondens Tilskud til Kommunens Udgifter til de privat underviste Børn. Dette Tilskud maa dog aldrig overstige et Beløb svarende til Fondens Tilskud pr. Barn til Undervisning af Børn i offentlige Skoler i Kommunen multipliceret med Antallet af Børn i undervisningspligtig Alder i private Skoler, til hvis Undervisning Kommunen yder Tilskud.

De nærmere Regler for Tilskuddenes Beregning fastsættes af Indenrigsministeren efter nærmere Forhandling med Undervisningsministeren.

Tilskudsbeløbet i Henhold til § 3 er anslaaet til 21 Mill. Kr.

Paragraffen blev i Landstinget ændret paa flere Punkter, især derved, at ogsaa kommunale Tilskud til Undervisning af Børn i *eksamensberettigede private Realskoler* skal kunne medregnes ved Opgørelsen af det Udgiftsbeløb, der bliver bestemmende for Størrelsen af Kommunens Tilskud fra Udligningsfonden, medens Købstædernes Tilskud til Skolefonden og i København Skolevæsenets Pensionsudgifter ikke kommer i Betragtning, og det samme gælder Kommunernes Udgifter til Forrentning og Amortisation af Laan til Skoleformaal.

Efter § 4 yder Fonden til Nedbringelse af Kommunernes *Udgifter til Drift af Sygehuse* Københavns og Frederiksberg Kommuner, Amtskommunerne, Købstadkommunerne uden for Bornholm samt de sønderjyske Flækker, der ikke længere er i Fællesskab med vedkommende Amtskommune, et aarligt Tilskud paa 3 Kr. for hver Indbygger i Kommunen ved sidste almindelige Folketælling; Tilskuddet kan dog ikke overstige to Trediedele af Kommunens samlede Udgifter til Sygehusdrift i det senest afsluttede Regnskabsaar, heri ikke medregnet Udgifterne til Forrentning og Amortisation af Gæld. — Ved Fastsettelsen af Indbyggertallet anses de bornholmske Købstæder, Marstal og de sønderjyske Flækker, der ikke i Medfør af foranstaaende Bestemmelser er berettiget til Tilskud, som henhørende til vedkommende Amtskommune.

Besparelsen er for Kommunerne opgjort til 10 à 11 Mill. Kr., deraf for Amtskommunernes Vedkommende op imod 6 Mill. Kr.

Paragraffen blev indsat i Folketinget efter Forslag af Ministeren og Udvalgsflertallet. Det paagældende Ændringsforslag vedtoges enstemmigt.

Af *Politiudgifterne* (§ 5) udreder Udligningsfonden $\frac{2}{3}$ af Statens samlede Udgifter til Politivæsen.

Fondens Andel paa dette Omraade er beregnet til ca. 14,2 Mill. Kr., idet man er gaaet ud fra et samlet Udgiftsbeløb paa 21,4 Mill. Kr. (hidtil knap 18 Mill. Kr.).

Da det maa forventes, at der stadig vil være nogle Kommuner, som har særlig økonomisk Støtte behov, bemyndiger Lovens § 6 Indenrigsministeren til efter indhentet Tilslutning fra Rigsdagens Finansudvalg (eller, saafremt Rigsdagen

maatte være hjemsendt, fra de senest valgte Finansudvalg aarligt at fordele indtil 1 Mill. Kr. af Udligningsfondens Midler iblandt særlig vanskeligt stillede Kommuner. For Regnskabsaaret 1937—38 er Beløbet dog fastsat til 3 Mill. Kr. (Midlertidig Bestemmelse Nr. I i Slutningen).

Disse Bestemmelser blev indsat i Landstinget.

De øvrige Paragraffer i Afsnit I angaar *Fremgangsmaaden ved Udfindelsen af Størrelsen af det hver enkelt Kommune tilkommende Tilskud* fra Udligningsfonden.

Beregningen af Tilskuddet til *Socialudgifterne* foretages af Socialministeriet samtidig med Opgørelsen af den mellemkommunale Refusion. Oplysning om *Skoleudgifterne* skal af Sognekommunerne indsendes til Amtet inden 1. September og fra Amterne til Indenrigsministeriet inden 1. November. For København, Frederiksberg og Købstæderne udløber Fristen for disse Oplysningers Indsendelse 1. Oktober. Samme Frist er fastsat for Indsendelse af Regnskaber og Indberetning angaaende *Sygehusudgifterne*.

Inden 1. Februar meddeler Indenrigsministeren den enkelte Kommune Underretning om Størrelsen af det Tilskud, der tilkommer den i Henhold til §§ 2—4. Tilskuddet opføres i Overslaget over Kommunens Indtægter og Udgifter for det paafølgende Regnskabsaar. Tvivlsspørgsmaal med Hensyn til Beregningen af disse Tilskud afgøres endeligt af Indenrigsministeren.

II. Tilvejebringelse af Udligningsfondens Midler, §§ 10—19.

Udligningsfondens Midler tilvejebringes ved Opkrævning af A. fælleskommunal *Grundskyld* og *Ejendomsskyld*, B. fælleskommunal *Indkomstskat* og C. fælleskommunal *Formueskat*.

ad A. Den fælleskommunale *Grundskyld* og *Ejendomsskyld* paalignes sammen med *Grundskyld* og *Ejendomsskyld* til Staten og svares med *henholdsvis 4,4 og 3,3 pro mille* af de Beløb, hvoraf der svares *Grundskyld* og *Ejendomsskyld* til Staten. For Skovejendomme, der er vurderet selvstændigt til *Grundskyld*, er *Grundskyldspromillen* dog kun 3,3.

I øvrigt kommer de for *Grundskyld* og *Ejendomsskyld* til Staten gældende *Regler til Anvendelse* paa den fælleskommunale *Grundskyld* og *Ejendomsskyld*, for saa vidt det er foreneligt med de øvrige Bestemmelser i nærværende Lov.

Ved den samtidig gennemførte Ændring i Loven om Beskatning til Staten af faste Ejendomme er det bestemt, at der til Staten opkræves i *Grundskyld* 6 pro mille, hvoraf de 4,4 pro mille afgives til Udligningsfonden (for Skovejendomme dog kun henholdsvis 4,5 og 3,3 pro mille), og i *Ejendomsskyld* 4,5 pro mille, hvoraf de 3,3 pro mille afgives til Udligningsfonden. Det bestemmes dernæst — i Overensstemmelse med en tilsvarende Regel i Loven om kommunale Ejendomsskatter —, at der ud over Fradraget paa 10 000 Kr. i det Beløb, hvorved Ejendomsskylden overstiger Ejendommens Grundværdi, efter Begæring skal *fradrages 2 000 Kr. for hver Lejlighed*, som en Ejendom indeholder ud over een, hvilket Fradrag altsaa faar Virkning baade for den fælleskommunale Ejendomsskyld og for Statsejendomsskylden.

I det oprindelige Forslag var Promillerne sat til henholdsvis 4 og 3, og herefter blev *Udbyttet* af de fælleskommunale Ejendomsskatter anslaaet til i alt 28,4 Mill. Kr.; men som Følge af Sygehusudgifternes Inddragning under Udligningen forhøjedes Promillerne i Folketinget til 4,4 og 3,3, hvad der forøger Ejendomsskatteudskrivningen til 31,2 Mill. Kr. (10,7 Mill. Kr. i Hovedstadskommunerne, 5,8 Mill. Kr. i Provinsbyerne og 14,7 Mill. Kr. i Landdistrikterne).

Lovforslaget indeholdt oprindelig en Del Paragraffer om de fælleskommunale Ejendomsskatters Paaligning og Opkrævning, Skattefritagelse m. m., men disse Paragraffer udgik i Folketinget, og for at forenkle Administrationen blev det bestemt, at Skatterne skal *paalignes og opkræves sammen med Statsejendomsskatterne*.

ad B. Den fælleskommunale *Indkomstskat* skal svares paa Grundlag af *Statsskatteansættelsen*. Inden Skatten beregnes, foretages der dog, ligesom efter Statsskatteoven, *Børnefradrag*, der i København, Frederiksberg og Gentofte udgør 400 Kr., i Købstæderne, Marstal og Flækkerne samt bymæssige Bebyggelser i Landkommunerne med over 2 000 Indbyggere 350 Kr. og i de øvrige Landkommuner 300 Kr. pr. Barn under 15 Aar. Desuden gives der en skattepligtig, hvis Hustru har Indkomst ved selvstændig Virksomhed, *Fradrag* efter Reglerne i Statsskatteovens § 8, Stk. 7, og den Lempelse, som Skatteraadene, naar særlige Forhold taler derfor, kan indrømme Skatteyderne ved Beregningen af Statsindkomstskatten, finder ogsaa Anvendelse ved Beregningen af den fælleskommunale Indkomstskat (§ 13).

Da de kommunale Ligningsregler ikke vilde kunne anvendes med fornøden Ensartethed ved en fælles Skatteligning i samtlige Kommuner, fastsætter Loven (§ 14) for at imødekomme Hensynet til Skatteevnen, at den fælleskommunale Indkomstskat skal paalignes efter *to progressive Skalaer*, en for *Familieforsørgere**) og en anden — med noget højere Skattesatser — for *Ikke-Forsørgere*.

For begge Kategorier er Indtægter under 1 200 Kr. skattefrie. I øvrigt udredes Skatten efter følgende Skalaer:

For Familieforsørgere:

1 200—	1 950 Kr.	2 Kr. af	1 200 Kr.,	2,0 pCt. af Resten
2 000—	2 950 -	18 —	2 000 -	2,5 - —
3 000—	4 950 -	43 —	3 000 -	3,0 - —
5 000—	9 950 -	103 —	5 000 -	3,6 - —
10 000—	19 950 -	283 —	10 000 -	4,2 - —
20 000—	29 950 -	703 —	20 000 -	4,9 - —
30 000—	49 950 -	1 193 —	30 000 -	5,6 - —
50 000—	99 950 -	2 313 —	50 000 -	6,4 - —
100 000—	199 950 -	5 513 —	100 000 -	7,2 - —
200 000—	299 950 -	12 713 —	200 000 -	8,1 - —
300 000 Kr. og derover	20 813	—	300 000 -	9,0 - —

For Ikke-Forsørgere:

1 200—	1 950 Kr.	3 Kr. af	1 200 Kr.,	2,5 pCt. af Resten
2 000—	2 950 -	23 —	2 000 -	3,0 - —
3 000—	4 950 -	53 —	3 000 -	3,6 - —
5 000—	9 950 -	125 —	5 000 -	4,2 - —
10 000—	19 950 -	335 —	10 000 -	4,9 - —
20 000—	29 950 -	825 —	20 000 -	5,6 - —
30 000—	49 950 -	1 385 —	30 000 -	6,4 - —
50 000—	99 950 -	2 665 —	50 000 -	7,2 - —
100 000—	199 950 -	6 265 —	100 000 -	8,1 - —
200 000—	299 950 -	14 365 —	200 000 -	9,0 - —
300 000 Kr. og derover	23 365	—	300 000 -	10,0 - —

*) Herved forstaas gifte Mænd og saadanne Enkemænd, Enker, fraskilte og fraseparerede Mænd og Kvinder, som har egen Husstand, eller hvem der paahviler Forsørgerpligt over for Børn under 18 Aar, samt ugifte, hvem saadan Forsørgerpligt paahviler over for hjemmenværende Børn, og som har egen Husstand.

Som Følge af, at de Promiller, der er fastsat for Paalig-
ning af fælleskommunal Grundskyld, Ejendomsskyld og
fælleskommunal Formueskat (se straks ndfr.), ikke kan æn-
dres, tilføjes det i § 15, at den fælleskommunale Indkomst-
skat *efter Udligningsfondens Behov kan nedsættes eller forhøjes*
forholdsmæssigt ved Finansministerens Foranstaltning.

Det finansielle *Udbytte* af Indkomstskatten blev efter
det oprindelige Forslag anslaaet til i alt ca. 38 Mill. Kr.
Bestemmelsen om Udligningsfondens Tilskud til Sygehus-
udgifterne medførte imidlertid ogsaa Ændringer af Skalaerne
for denne Skat, og Udbyttet blev senere opgjort til ca. 46
Mill. Kr. (ca. 25 Mill. Kr. i Hovedstadskommunerne, ca. 10½
Mill. Kr. henholdsvis i Provinsbyerne og i Landdistrikterne).

ad C. Den fælleskommunale *Formueskat* skal ligeledes
svares paa Grundlag af Statsskatteansættelsen (§ 17). Den
udredes af Formuer paa 30 000 Kr. og derover efter føl-
gende Skala:

30 000—	49 900 Kr.	4 Kr. af 30 000 Kr.,	0,5 p.m. af Resten
50 000—	99 900 -	14 —	50 000 - 1,0 — —
100 000—	199 900 -	64 —	100 000 - 1,5 — —
200 000—	499 900 -	214 —	200 000 - 2,0 — —
500 000—	999 900 -	814 —	500 000 - 2,5 — —
1 000 000—	4 999 900 -	2 064 —	1 000 000 - 3,0 — —
5 000 000 Kr. og derover	14 064	—	5 000 000 - 3,5 — —

Formueskatten ventes at ville *indbringe* 4 Mill. Kr. i Hoved-
stadskommunerne, 1,1 Mill. Kr. i Provinsbyerne og 2,1 Mill.
Kr. i Landdistrikterne, tilsammen 7,2 Mill. Kr.

ad B. og C. For at opnaa en saa tidlig Indgang af Skat-
terne som muligt skal ifølge § 18 den foreløbige Indkomst- og
Formueansættelse lægges til Grund for *Skatteberegningen*,
indtil Skatteraadets Prøvelse af de foretagne Ansættelser er
tilendebragt. Herefter bliver det altsaa Skatteraadene, der
skal foretage Beregningen af den fælleskommunale Indkomst-
og Formueskat.

Ophærvningen foretages af de enkelte Kommuner i Over-
ensstemmelse med Statsskattelovens Bestemmelser, dog saa-
ledes, at den fælleskommunale Indkomst- og Formueskat
forfalder kvartalsvis, hver Gang med en Fjerdedel for det
forløbne Kvartal. Der er givet Finansministeren Bemyn-

digelse til efter Kommunalbestyrelsens Andragende at fravige Lovens almindelige Betalingsregler.

III. Indbetaling til og Udbetaling fra Udligningsfonden m. v., §§ 20—23.

Da Paaligning af de fælleskommunale Skatter skal ske ved Foranstaltning af de Myndigheder, der forestaar Beregningen af Ejendomsskatterne og de personlige Skatter til Staten, er *Administrationen af Skatteudskrivningen* overladt til Finansministeren. (§ 21).

Inden 15. Februar meddeler Indenrigsministeren Finansministeren Størrelsen af det Beløb, som Udligningsfonden for det følgende Regnskabsaar skal udrede til Kommunerne. Paa Grundlag af det forventede Nettoudbytte af den fælleskommunale *Ejendomsskat* og *Formueskat* og under Hensyntagen dels til forventet *Af- og Tilgang* som Følge af senere *Ændringer* i *Vurderingerne* og i *Indkomst- og Formueansættelserne*, dels til de nedenfor nævnte *Vederlag til Kommunerne* og de med Udskrivningen af den fælleskommunale *Indkomstskat* og *Formueskat* for Staten og med Udligningsfondens *Administration* forbundne *Omkosninger* fastsætter Finansministeren derefter, *med hvilke Beløb* og følgelig med hvilke *Forhøjelser og Nedsættelser af Skalaerne Indkomstskatten skal opkræves*, for at de tre fælleskommunale Skatters Nettoudbytte kan blive tilstrækkeligt til at dække Udligningsfondens Tilsvær.

Hvis den af Finansministeren budgetterede Skatteudskrivning maatte vise sig utilstrækkelig til Dækning af Fondens Udbetalinger, skal det manglende Beløb *foreløbig afholdes af Statskassen*, imod at Fonden forrenter Beløbet med 4 pCt. p. a. (§ 20).

Som *Vederlag for Opkrævningen* af den fælleskommunale *Indkomstskat* samt til Dækning af Risiko oppebærer Kommunerne 4 pCt. af den udskrevne *Indkomstskat*. (Mod denne Godtgørelse tilsværer Kommunerne det fulde Skatteyderne paahvilende Skattebeløb uden senere Fradrag for Beløb, som maatte vise sig uerholdelige). For *Opkrævningen* af den fælleskommunale *Formueskat* og af fælleskommunale *Ejendomsskatter* oppebærer vedkommende Kommune et *Vederlag* af $1\frac{1}{4}$ pCt. (§ 22, Stk. 1 og 2).

Tidspunkterne for Indbetaling til Udligningsfonden af Skatter og *Udbetaling* fra Fonden af Tilskud er i § 23 fastsat saaledes, at Skatter og Tilskud vil kunne modregnes:

Den fælleskommunale *Indkomst- og Formueskat indbetales* af Kommunalbestyrelsen til Statskassen paa Udligningsfondens Vegne senest henholdsvis 31. August, 30. November og 28. (29.) Februar i vedkommende samt 31. Maj i det paafølgende Regnskabsaar. Den fælleskommunale *Grundskyld og Ejendomsskyld* godskrives Udligningsfonden henholdsvis 31. August og 28. (29.) Februar i vedkommende Regnskabsaar.

Udligningsfondens *Tilsvær til de enkelte Kommuner afregnes* henholdsvis 31. Maj, 31. August, 30. November og 28. (29.) Februar i vedkommende Regnskabsaar, hver Gang med en Fjerdedel.

Udligningsfondens Andel i Kommunernes Tilskud til de anerkendte *Arbejdsløshedskasser* og *Fortsættelseskasser* godskrives *Statskassen* senest den 31. Januar i vedkommende Regnskabsaar. Fondens Tilsvær til Staten for Udgifter til *Politivæsen* godskrives henholdsvis 31. August og 28. (29.) Februar i vedkommende Regnskabsaar Statskassen med Halvdelen hver Gang.

Statskassen godskriver Udligningsfonden en *Rentegodtgørelse* af 4 pCt. aarligt af det Beløb, som Statskassen til enhver Tid ligger inde med paa Fondens Vegne.

IV. *Ikrafttræden m. v.*, §§ 24—26.

Tilskuddet til Kommunerne beregnes første Gang paa Grundlag af Udgifterne i Regnskabsaaaret 1935—36, saaledes at *Udbetalingerne fra Udligningsfonden første Gang anvises for Regnskabsaaaret 1937—38* (jfr. I. midlertidige Bestemmelse).

Udligningsfondens Andel i Kommunernes Tilskud til de anerkendte *Arbejdsløshedskasser* og *Fortsættelseskasser* beregnes første Gang paa Grundlag af Statstilskuddet for Regnskabsaaaret 1936—37 og godskrives Statskassen senest den 31. Januar 1938.*)

*) Herved vil det Beløb, som Kommunerne i 1937—38 skal refunderes Statskassen efter de hidtidige Regler i Arbejdsløshedslovens § 13, jfr. § 19, blive formindsket med $\frac{3}{10}$, idet Udligningsfonden straks overtager denne Udgiftsandel fuldt ud.

Da Statens Overtagelse af Politi- og Arrestvæsenet først finder Sted pr. 1. April 1938, skal Udligningsfondens Tilsvaer til Statskassen for Udgifter til *Politivæsen* første Gang udredes i Regnskabsaaet 1938—39, og det beregnes for dette Regnskabsaar paa Grundlag af Statens og Kommunernes samlede herhenhørende Udgifter for Regnskabsaaet 1936—37.*) For Regnskabsaaet 1939—40 beregnes Fondens Tilsvaer til Statskassen paa Grundlag af Statens, Udligningsfondens og Kommunernes samlede herhenhørende Udgifter for Regnskabsaaet 1937—38.

De fælleskommunale *Skatter* udskrives første Gang i Regnskabsaaet 1937—38 (jfr. II. midlertidige Bestemmelse).

§ 25 *ophæver* den ved den kommunale Ejendomsskattelev af 20. Maj 1933 (§ 8, Stk. 5) hjemlede Adgang til Udskrivning af *personlig Skat til Amtskommunen*. — Endvidere ophæves (fra og med Skatteaaet 1939—40) samme Lovs § 9 om Udskrivning af *amtskommunale Bidrag paa de til de sønderjyske Amtsråds kredse hørende Kommuner*. I Skatteaaet 1938—39 kan der paa de nævnte Kommuner ikke udskrives mere end to Trediedele af samtlige amtskommunale Bidrag.

Ændringsforslag om Ophævelse af begge Lovbestemmelser blev stillet i Folketinget. I Landstinget tilføjedes Overgangsbestemmelsen angaaende Skatteaaet 1938—39.

Loven gælder ikke for Færøerne.

V. Midlertidige Bestemmelser.

I. De fælleskommunale Ejendomsskatte kan med den etablerede Enhedsordning først udskrives fra 1. Juli 1937 og saaledes kun opkræves for andet Halvaar af Kalenderaaet 1937. Dernæst indgaar kun tre Kvartaler af den fælleskommunale Indkomst- og Formueskat inden 31. Marts 1938, og den sidste Fjerdedel skal anvendes i Regnskabsaaet 1938—39. Som Følge heraf kan Fonden ikke i det første Regnskabsaar yde Kommunerne fuldt Tilsvaer, idet den i 1937—38 kun kommer til at raade over ca. 55 Mill. Kr., medens Dækning af et helt Aars Behov vilde kræve ca. 86 Mill. Kr.

*) Om et Tilskud fra Udligningsfonden til *Kommunerne* i 1937—38, se I. midlertidige Bestemmelse.

Det bestemmes derfor, at Fondens Tilskud til Kommunernes *Socialudgifter* (bortset fra Arbejdsløshedsudgifter*), *Skoleudgifter* og *Sygehusudgifter* i Regnskabsaaret 1937—38 kun udredes med 60 pCt. Desuden modtager Kommunerne, som omtalt i Kap. IV, i nævnte Regnskabsaar et direkte Tilskud til Udgifterne ved *Rets- og Politivæsen*; Tilskuddet svarer til 60 pCt. af de i Regnskabsaaret 1935—36 af vedkommende Kommune endeligt afholdte Udgifter til Rets- og Politivæsen, heri ikke medregnet Udgifter til Forrentning og Amortisation af Gæld.

Udligningsfondens Tilsvær til de enkelte Kommuner *afregnes* i 1937—38 den 31. August, den 30. November og den 28. Februar, hver Gang med en Trediedel.

Som nævnt ved Omtalen af § 6 er Udligningsfondens Tilskud til *særlig vanskeligt stillede Kommuner* for 1937—38 forhøjet til 3 Mill. Kr.

Disse Bestemmelser blev indsat i Landstinget, og i Forbindelse hermed blev der i Lovforslaget om Kommunernes Deltagelse i Socialudgifterne foretaget en Ændring, hvorefter en Kommune ved den Opgørelse af den *mellemkommunale Refusion*, som i Efteraaret 1937 skal foretages for Regnskabsaaret 1936—37, vil kunne medtage $\frac{2}{3}$ af det Beløb, der i 1937—38 udbetales Kommunen i Tilskud fra Udligningsfonden. Dette svarer til de manglende 40 pCt. af Fondens Tilskud.

II. De fælleskommunale *Ejendomsskatter* svares fra 1. Juli 1937 at regne.

Den fælleskommunale *Indkomstskat* paalignes for Skatteaaret 1937—38 efter de i Kapitel II, ad B. anførte Skalaer uden *Forhøjelse eller Nedsættelse*.

IV. Den *kommunale Selskabsskat* for Skatteaaret 1937—38 opkræves med den ved Skatteudskrivningen for nævnte Skatteaar fastsatte Procent.

III. Da den Lettelse i den kommunale Skatteudskrivning, som Loven vil medføre, ikke faar umiddelbar Virkning for Ejendomsskatterne i *København, Frederiksberg og Købstæderne*, hvor Ejendomsskatterne opkræves med en for 4 Aar ad Gangen fastsat Promille, *nedsættes de Promiller*, hvormed

*) Se herom i Kapitel IV med Note 1.

den *kommunale Grundskyld* og *Ejendomsskyld* skal opkræves i 2det Halvaar af Skatteaaret 1937—38 og i Skatteaaret 1938—39, med henholdsvis 1,6 og 1,2, dog at Promillerne ikke herved kan nedsættes under henholdsvis 4 og 3.

Den Del af Tilskuddene, som ikke medgaar til denne Nedsættelse af Ejendomsskatterne, er i de nævnte Kommuner til Raadighed til Nedbringelse af de personlige Kommuneskatter. Bestemmelsen blev indsat i Folketinget.

V. Den femte midlertidige Bestemmelse — tilføjet i Landstinget — handler om *Anvendelsen af de Tilskud*, som Kommunerne i 1937—38 modtager fra *Udligningsfonden*:

I *Amtskommunerne* anvendes Tilskuddene til en forholdsmæssig Nedsættelse af de den 1. Oktober 1937 forfaldende Skatter.

Det *de sønderjyske Amtskommuner* tilkommende Tilskud anvendes til en forholdsmæssig Nedsættelse af de Sognekommunerne (Flækkerne) for Skatteaaret 1937—38 paaliggede Bidrag til vedkommende Amtsfond.

Det *Bornholms Amtsfond* tilkommende Tilskud anvendes til en forholdsmæssig Nedsættelse af de amtskommunale Ejendomsskatter i Landkommunerne og af Købstædernes Bidrag til Amtsfonden for Skatteaaret 1937—38.

I *de øvrige Kommuner* træffer *Kommunalbestyrelserne* Bestemmelse om, i hvilket Omfang de for 1937—38 paaliggede Skatter vil være at nedsætte i Anledning af de Kommunen i nævnte Skatteaar tilfaldende Tilskud fra Udligningsfonden. Kommunalbestyrelsens Beslutning skal for Sognekommunernes Vedkommende forelægges Amtsraadet og for de øvrige Kommuners Vedkommende Indenrigsministeren til Godkendelse; de nævnte Tilsynsmyndigheder kan eventuelt ændre den af en Kommunalbestyrelse vedtagne Nedsættelse.

I *Sognekommunerne* kommer Nedsættelsen de personlige Skatteydere og Ejendomsskatteyderne til gode i det *Forhold*, der i vedkommende Kommune er fastsat for Ligning paa Formue og Lejlighed og paa fast Ejendom.

I de *under III. nævnte Kommuner* kommer Nedsættelsen alene de personlige Skatteydere til gode.

VI. Indenrigsministeren er bemyndiget til i Tiden indtil 1. April 1938 at *fravige* de i Loven fastsatte *Frister* for Ind-

sendelse af Indberetninger, Paaligning og Opkrævning af Skatter, Afregning mellem Kommunerne og Udligningsfonden m. v.

Angaaende Reformens *økonomiske Virkninger* for Kommunerne udtalte Indenrigsministeren ved Lovforslagets Forelæggelse i Landstinget, at *den samlede Lettelse* for Kommunerne kunde anslaaes til ca. *56 Mill. Kr.* (deraf for København, Frederiksberg og Gentofte ca. 27 Mill. Kr., for Købstæderne ca. 22 Mill. Kr. og for Sogne- og Amtskommunerne ca. 37 Mill. Kr.). *De fælleskommunale Skatter* vilde for Hovedstadsområdet overstige Nedsættelsen af de kommunale Skatter med godt en halv Snes Millioner Kr., medens Borgerne i de vanskeligt stillede Købstæder og Landkommuner vilde komme til at nyde godt af det tilsvarende Beløb. Hertil føjede Ministeren, at inden for hver enkelt Kommunegruppe vilde Forholdet mellem Skattelettelse og nye Skatter variere fra Kommune til Kommune efter Velstandsforholdene, ligesom Virkningerne af Skatteomlægningen i høj Grad vilde afhænge af det indbyrdes Forhold i de enkelte Kommuner mellem Personskatter og Ejendomsskatter. Man vilde efter Ministerens Mening komme Virkeligheden meget nær, naar man regnede med, at Forskydningerne i Kraft af Reformen i hvert Fald vilde komme til at ligge over 20 Mill. Kr., hvilket Beløb de vanskeligt stillede Kommuner altsaa vilde blive lettet for.

I de indledende Bemærkninger (Side 287) er givet en Oversigt over de *Ændringer*, der skete under Sagens Behandling i Folketing og Landsting, og som i begge Ting blev foreslaaet af Ministeren og *Regeringspartiernes* Udvalgsmedlemmer. Alle disse *Ændringsforslag* vedtoges enten enstemmigt — idet et vekslende Antal undlod at stemme — eller uden Afstemning.

De to i Udvalgene repræsenterede *Oppositionspartier* kunde ikke tiltræde Lovforslaget, men stillede hvert for sig *Ændringsforslag* om en helt ny Affattelse.

Fra *konservativ* Side var man klar over, at der forelaa et Problem angaaende Skattebyrdens rationelle og retfærdige Fordeling, og at Tiden var moden til en principiel Undersøgelse af hele Beskatningens Problem, saavel Forholdet mellem de forskellige Skattekilder som Forholdet mellem kommunal Beskatning og Statsskat. Dette havde Regeringen ogsaa erkendt ved Nedsættelse af en *Kommission* til Undersøgelse af de herhenhørende Spørgsmaal, og de Konservative kunde ikke finde det rigtigt, at man, umiddelbart inden en saadan Undersøgelse paabegyndtes, gennemførte et Lovforslag, der vilde foregribe Kommissionens Arbejde ved at tilføre vor Skattelovgivning nye Principper.

Mindretallet indrømmede, at Skattetrykket i adskillige Kommuner er særdeles haardt, og at det var rimeligt at søge en Løttelse tilvejebragt for saadanne, indtil Skatteproblemet maatte foreligge belyst; men Mindretallet fandt det ikke nødvendigt i den Anledning at gennemføre det foreliggende Forslag og heller ikke betimeligt, da Forslaget som en foreløbig Hjælp til de daarligst stillede Kommuner led af den Skavank, at det i visse Tilfælde gav Kommuner meget store Tilskud, skønt deres Beskatning baade paa fast Ejendom og personlig Indkomst laa væsentligt under Gennemsnittet, medens derimod Kommuner, hvis Beskatning laa langt over Gennemsnittet, ikke fik procentvis nær saa stor en Løttelse af deres Udgifter.

Det vilde efter Mindretallets Anskuelse være betænkeligt som Princip for en vedvarende Udligning at yde Statstilskud netop til de Kommuner, der er daarligt stillede, men naar hele Skatteproblemet skulde undersøges fra Grunden ved en Kommissionsbehandling, maatte man finde det forsvarligt, indtil en saadan var foretaget, at yde Støtte til de Kommuner, hvor Skattetrykket er virkelig haardt.

Ud fra disse Synspunkter stillede de Konservative i begge Ting *Ændringsforslag* om at indskrænke Lovforslaget til 2 Paragraffer. Den ene gik ud paa, at der af Statens løbende Indtægter for 1937—38 blev stillet 12 Mill. Kr. til Raadighed for Uddeling til de *daarligst stillede Kommuner* i Finansaaret 1936—37 efter Reglerne i Lov af 7. April 1936 om ekstrordinært Statstilskud til Kommunerne i Finansaaret 1935—36 (Aarvog 1935—36, Side 215). Den anden Paragraf bemyndigede Indenrigsministeren til at drage Omsorg for, at den af Finansministeren nedsatte Kommission angaaende Skatte-spørgsmaal tillige kom til at behandle Spørgsmaalene om Byrdefordelingen imellem Kommunerne indbyrdes og mellem Stat og Kommune.

Ændringsforslaget forkastedes i Folketinget med 71 Stemmer imod 15, i Landstinget med 37 Stemmer mod 10.

Om Venstres Ændringsforslag (se nedenfor) udtalte det konservative Mindretal i Folketinget, at det billigede dets Hovedprincip: Overførelse til Staten af de Kommunerne ved Lovgivningen paalagte Udgifter, men ikke kunde stemme derfor, da gennemgribende Ændringer først burde foretages, naar hele Skatte-spørgsmaalet er tilbørligt sagligt undersøgt.

Venstre henviste først til, at Partiet ofte havde givet Udtryk for den Opfattelse, at der nødvendigvis maatte ske baade en *Nedsættelse* af de kommunale Udgifter og en *Omsfordeling* af disse mellem Stat og Kommune og mellem Kommunerne indbyrdes; dette fremgik allerede af, at Kommuneskatterne androg henholdsvis 7,8, 9,4 og 12 pCt. i Hoved-

stad, Provinsbyer og Landkommuner af en Indkomst paa henholdsvis 1 345, 854 og 1 252 Mill. Kr., saaledes at den mindste gennemsnitlige Indkomst pr. Individ blev beskattet med langt den største gennemsnitlige Procentsats. Men Fjernelsen af denne Urimelighed og den nødvendige Reduktion af det samlede kommunale Skattetryk burde tilvejebringes ved *Statens Overtagelse af en Række kommunale Udgifter*, først og fremmest saadanne, hvorpaa Kommunerne har liden eller ingen Indflydelse, og ved at søge *Dækning gennem en ny*, til Formaalet tillempt *Statsindkomstskat* samt ved *Fjernelse af den i Forsorgsloven omhandlede Refusionspulje*. Vel formindskedes nu Omfanget af denne Pulje, men der indførtes samtidig en ny, hvis Oprettelse kun kunde tjene til at øge den skattemæssige Forvirring og paa ny højne det kommunale Udgiftsniveau gennem den Formindskelse af Ansvarsfølelsen og dermed af Sparsommeligheden i den kommunale Forvaltning, som den utvivlsomt vilde foranledige i mange af Landets Kommuner.

Dernæst hævdede Venstre, at Forslaget gav den Kommunetype, som trykkes haardest af Skatter, *Landkommunerne, den mindste Lettelse* ($\frac{1}{5}$), medens Skattetrykket i Provinsbyer og Hovedstaden formindskedes med $\frac{1}{4}$, og at den ny nævnte *uretfærdige Fordeling* af Kommuneskatterne mellem de tre Kommunetyper i Hovedsagen blev *opretholdt* efter Udligningen. Dette stod i Forbindelse med, at Polititudgifterne vilde forøges i Landdistrikterne, særlig efter Enhedspolitiets Gennemførelse, og at Landkommunerne fik langt den mindste Lettelse pr. Barn af Skoleudgifterne, ligesom de stadig maatte bære en ikke uvæsentlig Del af Byernes Socialudgifter.

Dertil kom, at hvis der skulde ske en Lettelse af Skattetrykket i Kommunerne og en betydende ændret Fordeling af dette de tre Kommunetyper imellem, maatte den, der havde Krav paa Lettelse af sin samlede Skattebyrde i Forhold til Indtægten og til de andre Typers Beskatning, bære en mindre Del af de nye Skatter end svarende til dens Andel i de samlede Indkomster, men dette hindredes i særlig Grad ved de nye *Ejendomsskatter*. Mindretallet betegnede disse som ganske irrationelle i den givne Forbindelse og som urimelige under Hensyn til det allerede tilstedeværende Skattetryk paa fast Ejendom. I Stedet for Lettelse i Landdistrikternes Ejendomsskatter foreslog Flertallet en stærk Forhøjelse af Grundskylden. Ogsaa Ejendomsskylden blev stærkt forøget til Trods for, at der gennem den fælleskommunale Formueskat blev lagt en ny Skat paa fast Ejendom, der i Landdistrikterne maatte føles som ganske særlig urimelig, fordi den Formue, som den faste Ejendom repræsenterer, i de allerfleste Tilfælde

som Formue-Skatteobjekt har saare ringe Værdi for Besidderne.

Mindretallet fandt det besynderligt, at Regeringen og dens Flertal, som hidtil havde afvist Venstres gentagne Forslag om Nedsættelse af en *Skattekommission*, nu nedsatte en saadan Kommission samtidig med, at man gennemførte en dybtgaaende Ændring af det kommunale Skattesystem. Mindretallet havde derfor ikke villet undlade i Enkeltheder at klarlægge, hvorledes Venstre krævede tilvejebragt en virkelig betydelig Formindskelse af det kommunale Skattetryk og Ændring af Skattebyrdens Fordeling mellem Kommunerne indbyrdes og mellem disse og Staten.

Det af Venstre stillede *Ændringsforslag* gik ud paa en helt ny Affattelse af Lovforslaget, der fik til Titel »Udligning af kommunale Byrder og deraf følgende Ændringer i Skatte-lovgivningen«.

A. De første 10 Paragraffer i Forslaget drejede sig om *Overførelse til Staten* af forskellige kommunale Udgifter og om *Tilskud til Kommunernes Sygehusudgifter*.

Hvad *Skoleudgifterne* angaar, skulde Statens Tilskud til Lærerlønninger i Provinsen forhøjes fra $\frac{1}{5}$ til $\frac{2}{5}$ af Grundlønnen; fremdeles skulde Staten overtage hele Regulerings-tillægget (i Stedet for $\frac{1}{5}$) og hele Pensionsbyrden (i Stedet for Halvdelen). Samlet Beløb 10,1 Mill. Kr.

Dernæst overførtes de saakaldte *Delinkventomkostninger* og Udgifterne ved *beneficerede Sager* (tilsammen 2,3 Mill. Kr.) fra Kommunerne til Staten, ligeledes Befordringsgodtgørelser og Telefonudgifter til *Lægds mænd*.

Af *Forsorgsudgifterne* gik efter Forslaget hele Forsørgelsen af *Udlændinge* (i Stedet for $\frac{2}{3}$) over til Staten, som ogsaa skulde bære Udgifterne til Personer, der for offentlig Regning tages i Kur og Pleje for *epidemiske, smitsomme eller veneriske Sygdomme*, samt Udgifterne ved Anbringelse af alle Børn (ikke blot Børn over 15 Aar) i *Skolehjem, Ungdomshjem, Fredelhjem* o. desl. — Den vigtigste Ændring paa dette Omraade gik dog ud paa at *ophæve den mellemkommunale Refusion* af Udgifter i Henhold til Forsorgsloven; i Stedet for skulde Statsrefusionen af Udgifter til *Børn af Enker* og til forældreløse Børn forhøjes fra $\frac{4}{7}$ til $\frac{6}{7}$, og som Statstilskud til *Kommunehjælp* og til *Enkemandsbørn* foreslog man en Andel, der sattes i Forhold til, hvad den enkelte understøttede kunde have oppebaaret, hvis han havde været berettiget til Aldersrente med Børnetillæg, og som efter Kommunens Beskatningsbørk kunde variere fra 35 til 50 pCt. af dette Beløb. — Samlet Overførsel til Staten 18,3 Mill. Kr.

Til *Folkeforsikringsloven* stilledes tilsvarende Ændringsforslag om Ophævelse af den mellemkommunale Refusion

og om Statens Overtagelse af de $\frac{2}{7}$ af *Aldersrenten*, der er Genstand for saadan Refusion; tillige skulde Staten overtage den Del af Sygekassernes Udgifter til *kronisk syge*, som nu dækkes af Kommunerne. — Samlet Beløb 24,4 Mill. Kr.

Endvidere overførte Forslaget til Staten den hidtil af Refusionsforbundet baarne Trediedel af Tilskuddet til *Arbejdsløshedskasser* og *Fortsættelseskasser* og Trediedelen af Udgifterne i Henhold til *Ungdomsarbejdsløshedsloven*, ligesom den mellemkommunale Refusion for *visse Arbejdsløshedsudgifter* blev erstattet af et Statstilskud paa Halvdelen af de i Loven nævnte Timelønsatser. — Samlet Beløb 10,3 Mill. Kr.

Som Tilskud til Driften af *Amts- og Kobstadsygehuse* foreslog man $2\frac{1}{2}$ Kr. pr. Sygedag. Samlet Beløb 20,5 Mill. Kr. Totalbeløbet blev ca. 86 Mill. Kr.*)

B. *Dækning* for *Statskassens* forøgede Udgifter foreslog Venstre tilvejebragt gennem en *Indkomstskat* efter Statsindkomstskattens Regler og med Benyttelse af de i Regeringsforslaget *oprindelig* fastsatte Skalaer**) for Familieforsørgere og Ikke-Forsørgere, dog at kun Indtægter under 800 Kr. var skattefri for de sidstnævntes Vedkommende. Da Udskrivning efter denne Skala imidlertid ikke vilde give fornøden Dækning, kunde Skatten ved Finansministerens Foranstaltning nedsættes eller *forhojes forholdsmæssigt efter Behov*.

C. Venstres Forslag indeholdt dernæst (i § 11) betydningsfulde Ændringer vedrørende *den amtskommunale Beskatning*. Man foreslog at *ophæve* de Bestemmelser i Loven af 20. Maj 1933 om kommunale Ejendomsskatter, der angaar Fastsættelsen af Ligningsforholdet mellem Skat paa fast Ejendom og efter Formue og Lejlighed; ligeledes Bestemmelserne om Statstilskud til delvis Dækning af den amtskommunale Grundskyld og om Adgang til Udskrivning af personlig Skat til Amtskommunen. I Stedet for indsattes Regler om Fastlægning af Amternes Grundskyld og om Tilvejebringelse af det derudover fornødne Beløb ved Udskrivning af Indkomstskat. — Maksimum for *den amtskommunale Grundskyld* blev sat til 4 pro mille; dog kunde Amtsraadet med $\frac{3}{4}$ Majoritet vedtage for et Aar ad Gangen at udskrive yderligere indtil 2 pro mille. Hvad Amtskommunen maatte behøve herudover, skulde udskrives paa *Personer* efter Reglerne for den nye *Statsindkomstskat* (se under B), idet dog *ogsaa de laveste Indtægter* blev inddraget under Beskatningen, saa-

*) Det bemærkes, at Venstre samtidig stillede selvstændigt Forslag om Overførelse til Kommunerne af »Benzin-Femøren« og af Halvdelen af de i Vejfondens indgaaende Beløb (se B. Nr. 5).

**) Disse Skalaer findes i Aarbogen for 1935—36, Side 352.

ledes at Familieforsørgere svarede 1 Kr. af Indtægter under 800 Kr. og 2 Kr. af Indtægter fra 800 til 1 200 Kr., Ikke-Forsørgere betalte 3 Kr. af Indtægter under 1 200 Kr.

D. Endelig fandtes der i Forslaget en § 12, der tog Sigte paa for *Sognekommunernes* Vedkommende at sætte Ejendoms-skatteerne i et vist Forhold til Indkomstskatteerne. Det bestemtes herom, at Udgiftslettelsen som Helhed skulde anvendes til *Nedbringelse af Grundskyldspromillen*, indtil denne var nedsat til et Tal, der laa 3 over Kommunens Skatteprocent, og at nævnte Grundskyldspromille saa ikke kunde forhøjes, før Skatteprocenten var mindre end 3 under Grundskyldspromillen. Hvis der var Mulighed for yderligere Skattelettelse, kunde Kommunalbestyrelsen bestemme, hvorvidt Lettelsen skulde komme Ejendomsbeskatningen eller Personbeskatningen til gode. — Hvad København, Frederiksberg og Købstæderne angaar, kunde Udgiftslettelsen efter Byraadens egen Bestemmelse bruges til Lettelse af den samlede Skatteudskrivning.

E. Udligningens *økonomiske Virkninger*. Venstre opgjorde den samlede *Lettelse* efter Ændringsforslaget til 15,3 Mill. Kr. for Hovedstaden, 14,4 Mill. Kr. for Købstæderne, 10,6 Mill. Kr. for Amtskommunerne og 44,6 Mill. Kr. for Sognekommunerne. *Dækningskatten* antoges at indbringe i Hovedstaden 47,4 Mill. Kr., i Købstæderne 20,1 Mill. Kr. og i Landdistrikterne 17,5 Mill. Kr. *Skattetrykket* vilde her efter blive: i Hovedstaden 10,79 pCt., i Købstæderne 10,05 pCt. og i Landdistrikterne 8,96 pCt.

Ændringsforslaget, der fik Støtte af *Det frie Folkeparti*, forkastedes i Folketinget med 71 Stemmer mod 22, i Lands-tinget med 37 Stemmer mod 18.

Idet der med Hensyn til Sagens Behandling i *Landstinget* i det hele henvises til den foregaaende Fremstilling, skal her blot gengives et Par Udtalelser i Betænkningen af de to Mindretal i Udvalget.

Venstre hævdede, at Loven i den af Regeringen foreslaaede Skikkelse ikke vilde kunne løse Spørgsmaalet om en rationel Fordeling af Skattetrykket, hverken Kommunegrupperne, de enkelte Kommuner eller de enkelte Skatteydere imellem. Man fandt ogsaa Tidspunktet for Lovens Ikrafttræden forfejlet, efter at Skatteaaret var begyndt og Kommunalbestyrrelserne for længst havde vedtaget Overslag og foretaget Beskatningen. Endelig syntes det Mindretallet urimeligt at gennemføre Lovforslaget, naar Skattekommissionen allerede havde paabegyndt sit Arbejde.

De Konservative henviste ligeledes til Skattekommissionens Nedsættelse og udtalte den principielle Opfattelse, at man ved at overføre forskellige af en Kommunes almindelige Udgifter til een for samtlige Kommuner fælles Kasse vilde opnaa stigende Udgifter for samtlige Kommuner. Man burde formentlig ved en varig Ordning nøjes med at overføre en større Part af Kommunernes faste Udgifter (Aldersrente, Invaliderente og lignende) til Staten.

Lovforslagets Vedtagelse ved 3. Behandling i Folketinget skete med 69 Stemmer (Regeringspartierne) mod 41 (Venstre, Det konservative Folkeparti og Det frie Folkeparti). *Retsforbundet* vilde lade Forslaget passere, men overlode Regeringspartierne Ansvaret for Loven og det nuværende Skattesystem. Ved »eneste» Behandling stod Stemmerne 59 mod 30. — I Landstinget gennemførtes Forslaget med 39 Stemmer mod 32.

48. Lov vedrørende personlig Skat til Kommunen.

(Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 2659. — C. Sp. 85, 257 og 315].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{4}{11}$ (F. Sp. 887). 1. Beh. $\frac{6}{11}$ (F. Sp. 1012). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (N. P. Nielsen, E. Friis, Knud Hansen, Hauberg, A. C. Mortensen [Formand], Retoft, M. K. Sørensen, Nøhr [Sekretær], Aage Fogh, Kjær, Edvard Sørensen, Køfoed, Korsgaard, Kristen Amby og Petersen [Røj]). Betænkning (B. Sp. 53) afgivet $\frac{9}{12}$. (Ordfører: N. P. Nielsen). 2. Beh. $\frac{15-16}{12}$ (F. Sp. 2079 og 2125). 3. Beh. $\frac{18}{12}$ (F. Sp. 2198). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{13}{1}$ (L. Sp. 420). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (V. Buhl [Formand], P. Busch, Bækgaard, P. Christensen, C. E. Christiansen, Jensen-Stevns, Oluf Johansen [Sekretær], Josiassen, Lange, Offersen, K. Pedersen, P. C. Petersen, S. Rasmussen, Rasmussen Flemløse og Thomsen). Betænkning (B. Sp. 613) afgivet $\frac{8}{2}$. (Ordfører: V. Buhl). 2. Beh. $\frac{10}{2}$ (L. Sp. 718). 3. Beh. $\frac{11}{2}$ (L. Sp. 756). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 649) afgivet $\frac{11}{2}$. Eneste Beh. $\frac{17}{2}$ (F. Sp. 3773, jfr. 3565). *Loven stadfæstet 18. Februar 1937*. (Lov-Tid. Nr. 28).

Efter at der gentagne Gange fra Kommunalorganisatio-
nernes Side havde været rettet Kritik mod de i Lov af 29.

Marts 1924 vedrørende personlig Skat til Kommunen indeholdte *Erhvervsskatteregler*, nedsatte Indenrigsministeren i Efteraaret 1932 et sagkyndigt *Udvalg*, som skulde tage Sagen op til Undersøgelse. Dette Udvalg afgav i Februar 1933 en enstemmig Betænkning, hvis udførligt motiverede Forslag med uvæsentlige Ændringer indføjedes som Afsnit III i det af Indenrigsministeren i November 1933 i Folketinget fremsatte Forslag om en samlet Revision af nævnte Lov (Aarvog 1933—34, Side 467). Man tilsigtede hermed dels i størst mulig Udstrækning at imødekomme Kommunernes Ønsker om Ændringer, dels at opnaa en større Overensstemmelse med Statskattelovens Regler for at lette Lovens Administration, ligesom man i Afsnit II medtog Reglerne om Ligning af *Skat til Opholdskommunen* i væsentlig Overensstemmelse med Købstad- og Landkommunallovens Bestemmelser herom. Endelig søgte man indført en *bedre Systematik* i Loven, der siden dens Gennemførelse i 1903 havde været Genstand for en Række Tilføjelser og Ændringer, som gjorde den vanskelig haandterlig.

Lovforslaget blev paa Rigsdagen gennem fire Samlinger gjort til Genstand for en indgaaende Behandling, indtil det i Februar 1937 gennemførtes i en Form, der paa adskillige Punkter var noget forskellig fra den oprindelige, uden at Forslaget dog undergik nogen gennemgribende Omarbejdning. De fleste og væsentligste af Forandringerne foretoges under Sagens Behandling i Folketinget i Rigsdagssamlingen 1936—37. Hertil føjede Landstinget enkelte Ændringer.

I. Skat til Opholdskommunen.

Lovens §§ 1—6, der omhandler *Skattepligten*, svarer i Hovedsagen til den gældende Ordning, om end med en Række Ændringer, af hvilke de væsentligste skal omtales.

I § 1 har man indføjet en Regel, der tilsigter at modvirke, at en Skatteyder, som har fast Ophold i flere Kommuner og samtidig driver Erhverv i en eller flere af disse, som Følge af Bestemmelserne om Skattedeling kommer til at svare mindre Skat til Erhvervskommunerne, end hvis han var ansat til Erhvervsskat til disse. Endvidere har man efter Henstilling fra Fællesorganisationen af Landkommuner med bymæssig Bebyggelse og under Hensyn til Højesterets Dom af 16. Oktober 1930 aabnet Mulighed for at ansætte gifte Kvinder, hvis Mænd opholder sig i Udlandet, til Skat i Hustruens Opholdskommune.

§ 2 indeholder den Lempelse, at *Indkaldelse til Militærtjeneste* fremtidig paa samme Maade som andre offentlige Hverv skal fritage den paagældende for Ansættelse til Skat til den fremmede Kommune, han paa Grund af Hvervet maa tage Ophold i, naar han samtidig opfylder Betingelserne for at ansættes til personlig Skat i en anden dansk Kommune og Opholdet ikke kan forudsættes at ville udstrække sig over hele Skatteaaret.

Skattefriheden for *Kongehuset* er i § 3 begrænset til kun at omfatte Kongen og Civillisten; dog er Medlemmer af det kongelige Hus, som er Efterkommere i første Led af danske Konger, eller for hvem der i Henhold til Grundlovens § 10 er fastsat Aarpenge, fritaget for at svare Kommuneskat af Indkomster, der ikke hidrører fra personlig Deltagelse i Erhvervsvirksomhed uden for Statstjenesten. — Paa et andet Omraade indførte man derimod under Sagens Behandling paa Rigsdagen en Lempelse, idet Personer, der er hjemmehørende i *Grønland*, og som midlertidigt opholder sig i Danmark for at uddannes, af Indenrigsministeren helt eller delvis kan fritages for at svare Kommuneskat; det samme gælder Tjenestemænd, der har Tjenestested i Grønland, naar de midlertidigt tager Ophold i Danmark. — Endvidere udvidedes Retten til at bevilge *Stiftelser og Foreninger* Skattefrihed, saa at ikke blot velgørende, men tillige almene, humane, kunstneriske, videnskabelige eller lignende Øjemed nu omfattes af Bestemmelsen. Kommunerne skal dog som hidtil være frit stillet i saa Henseende.

I § 4 bringes Reglerne om *Enkers første Skatteansættelse* efter Mandens Død i bedre Overensstemmelse med Statsskatte-lovens Bestemmelser herom, og i § 5 ophæves den Urimelighed, at Skatteydere, der *rafflytter en Kommune* inden 1. April og først tager skattepligtigt Ophold i en ny Opholdskommune ind i April Kvartal, hidtil ikke har kunnet ansættes til Opholdskommuneskat for April Kvartal i nogen af de to Kommuner. Endvidere udvides den tidligere kun for København gældende Regel om Skatteansættelse af Personer, der *ved Bortrejse eller paa anden Maade har unddraget sig Beskatning*, til at gælde samtlige Landets Kommuner. Noget nyt er det ogsaa, at *afdøde* Skatteyders Skat vil være at erlægge indtil Udgangen af det Skattehalvaar, hvori Dødsfaldet er indtruffet.

Tidligere var Grænsen sat ved Udgangen af det Kvartal, i hvilket den paagældende afgik ved Døden.

§§ 7 og 8 opretholder i Hovedsagen de gældende Regler om Tilvejebringelse af *Skattevedtægter* samt om *Fastsættelsen af de skattepligtige Indkomstbeløb* m. v. Det var oprindeligt foreslaaet, at Skatteydere, som har erlagt for meget i Kommuneskat, skulde have en Rentegodtgørelse paa 5 pCt., men denne Sats blev nedsat til 4 pCt.

De væsentligste Ændringer, som Afsnittet indeholder, findes i § 9 angaaende selve Skattens Beregning. Hvad først *Kildeartsbeskatningen* angaar, flyttede man i Folketinget Indkomst af Pension og Aftægt fra Gruppen med indtil 25 pCt.s Tillæg til Gruppen med indtil 15 pCt.s Tillæg, hvilket betyder en Lempelse for disse Indkomstarter. Endvidere blev der indføjet en Regel om, at for saa vidt det i Vedtægten bestemmes at anvende lavere Forhøjelsesprocenter end de i Loven anførte, »fastsættes Procenterne vedrørende de enkelte Kilder i samme indbyrdes Forhold som de ovennævnte Maksimumsprocenter«. — Med Hensyn til *Børnefradragene* udvidedes i Folketinget Kommunernes Adgang til at sætte Fradraget op fra 200 Kr. til 300 Kr. pr. Barn. Regelen herom gjaldt tidligere kun »Købstadkommuner og de København og Købstæderne tilgrænsende Landkommuner«, men skal nu gælde alle Købstæder og Landkommuner, i hvilke der ifølge den sidst afholdte almindelige Folketælling findes bymæssig Bebyggelse med over 1 000 Indbyggere. Yderligere vil — som ogsaa oprindeligt foreslaaet — Børnefradraget kunne sættes op over de 300 Kr. med Indenrigsministerens Samtykke.

Under Sagens Behandling i Landstinget fremkom fra Statstjenestemændenes Centralorganisation (Funktionærklasserne) og fra Danmarks Lærerforening Henvendelser om, at Pension, Aftægt og pensionsberettiget Indkomst helt maatte blive unddraget *Kildeartsbeskatning*. Flertallet udtaler herom i Udvalgets Betænkning, at man »erkender Rimeligheden i dette Ønske, men da det her drejer sig om en Ændring i det principielle Grundlag for Kildeartsbeskatningen, har man under Hensyn til det afsluttende Stadium, hvorpaa Behandlingen af Lovforslaget nu befinder sig, anset det for rigtigst at henskyde Spørgsmaalet til den kommende Skattekommission, hvor der efter Flertallets Opfattelse vil være Anledning til at tage hele Kildeartsbeskatnings-Systemet op til Behandling«.

For at muliggøre en større Progression i Beskatningen har man sat *Maksimumsprocenten for Indkomstens Forhøjelse efter Lejligheden* op fra henholdsvis 30 (hvor Kildeartstillæg benyttes) og 40 (hvor saadanne Tillæg ikke benyttes) til henholdsvis 40 og 50. Desuden blev der i Folketinget indføjet nye Regler om, at Indkomster paa 1 300—1 600 Kr. i Landkommunerne og paa 1 600—1 900 Kr. i Købstæderne kan *nedsættes* med indtil 80 pCt., samt af Indkomster paa 1000—1300 Kr. i Landkommunerne og paa 1300—1600 Kr. i Købstæderne kan nedsættes med indtil 90 pCt. For Indkomster paa højst 1000 Kr. paa Landet og højst 1300 Kr. i Købstæderne gælder stadig Bestemmelsen om, at de kan »nedsættes efter Ligningsmyndighedernes frie Skøn, dog saaledes, at Skatteydelsen ingen Sinde helt kan bortfalde«.

Efter Henstilling fra Fællesorganisationen af Landkommuner med bymæssig Bebyggelse er der i § 9 indføjet en Bestemmelse, hvorefter Ligningsmyndighederne vil kunne anvende visse, under Hensyntagen til de særlige Forhold i den enkelte Kommune nærmere fastsatte, vejledende Regler — en saakaldt *Ligningsskala* — for Forhøjelse eller Nedsættelse efter Lejligheden. Ligningsskalaen fastsættes af Kommunalbestyrelsen; i de Kommuner, hvor Ligningskommission findes, sker det efter Forslag fra denne. Efter at de anførte Forhøjelser og Nedsættelser har fundet Sted, beskattes samtlige Skatteindtægter som hidtil med samme *Ligningsprocent*; dens Størrelse skal anføres i Skattekvitteringen.

II. Ligning af Skat til Opholdskommunen.

De i dette Afsnit (Lovens §§ 10—16) indeholdte administrative Forskrifter, der for en væsentlig Del er overført fra Land- og Købstadkommunallovene af 25. Marts 1933, afviger kun paa faa Punkter fra den hidtil gældende Ordning. Blandt Ændringerne skal nævnes en Bestemmelse i § 10 om, at den ved Skatteligningen benyttede *Ligningsskala* skal fremlægges til *offentligt Eftersyn* sammen med Ligningslisten og Kommunens Budget. I § 14 gives der Skatteyderen Ret til en Rentegodtgørelse (4 pCt.) ved Tilbagebetaling af Skat, der ved Anvendelsen af de kommunale Ligningsregler er beregnet med for stort et Beløb.

III. Skat til Erhvervskommunen.

Erhvervsskattereglerne er helt omarbejdede, idet det af Indenrigsministeren i 1932 nedsatte Erhvervsskatteudvalg paa dette Omraade foreslog en Nyordning, som Indenrigsministeren sluttede sig til, og som derefter med forskellige Ændringer vedtoges af et Flertal i begge Ting.

Erhvervsskatteudvalget kom under sine Overvejelser til Erkendelse af, at Manglerne ved den hidtidige Beskatningsmaade i første Række skyldtes, at man ved Beskatning af Erhvervsindkomsten i Erhvervskommunen ikke behandlede denne Indkomst paa samme Maade som de Indkomster, der oppebæres af Erhvervskommunens Opholdsskatteydere, altsaa navnlig med Hensyn til Børnefradrag og Tillæg eller Fradrag efter Formue og Lejlighed. Man kom derved til at beskatte de mindre Indtægter uforholdsmæssig haardt, medens til Gengæld andre Skatteydere opnaaede Beparelser, som ikke kunde anses begrundede i Forholdene, men burde inddrages til Fordel for en rimelig Fordeling af Skatten mellem Erhvervs- og Opholdskommune. Man fandt det derfor naturligt som *Udgangspunkt for Erhvervsskattens Beregning* at tage det Skattebeløb, der vilde være faldet paa den til Erhvervet svarende Del af Skatteyderens samlede Indkomst, saafremt denne i sin Helhed var beskattet til Erhvervskommunen efter de for dennes Opholdsskatteydere gældende Regler. Samtidig foresloges forskellige Ændringer foretaget med Hensyn til Kredsen af erhvervsskattepligtige Personer, idet navnlig Regelen om, at *Lønindkomster* kun kunde gøres til Genstand for Erhvervsbeskatning i det Omfang, de oversteg 5 000 Kr., skulde bortfalde og erstattes med en *almindelig Bestemmelse* om, at alle, der i Opholdskommunen maatte være ansat til at svare Indkomstskat til Staten af et Beløb af under 5 000 Kr., skulde være *undtaget* fra Erhvervsbeskatningen.

Under Sagens Behandling paa Rigsdagen blev sidstnævnte Beløb af Hensyn til de mindre Købstæder nedsat til 3 000 Kr. (for Hovedstadskommunernes Vedkommende 4 000 Kr.), medens til Gengæld Skattepligten gjordes *betinget* af, at vedkommende i Erhvervskommunen har haft en Indtægt af mindst 1 000 Kr. i det til Grund for Skatteansættelsen liggende Regnskabsaar; denne sidste Bestemmelse vil bevirke, at adskillige mindre Skatteydere gaar fri, hvad der ikke alene

medfører, at deres samlede Skatteydelse bliver mindre, men tillige letter Administrationen. Samtidig inddrog man *Statens Tjenestemænd* under Erhvervsbeskatningen, dog kun for saa vidt angaar Halvdelen af deres i Erhvervskommunen oppebaarne Indtægt fra Staten, ligesom vedvarende Beskæftigelse i Erhvervskommunen jævnstilledes med fast Ansættelse med Hensyn til at begrunde Erhvervsskattepligt. Endvidere foretoges paa Foranledning af en Skrivelse fra Esbjerg Byraad (jfr. Folketingsudvalgets Betænkning af 9. December 1936, Bilag 1) to Udvidelser af Erhvervsskattepligten, idet man dels udstrakte den til ogsaa at skulle gælde Personer, der driver *Havfiskeri* fra en i Kommunen beliggende Havn, dels fastsatte, at »Personer, der har fast Ansættelse om Bord paa Skibe, som har Hjemsted her i Landet og sejler i stadig Fart mellem dansk Havn og Udlandet, eller som gør Tjeneste om Bord paa Skibe, hvormed der drives Havfiskeri fra dansk Havn«, skal betragtes som havende vedkommende Havn som fast Arbejdssted. For disse to Grupper af Personer skal dog ligeledes kun Halvdelen af deres Indtægt fra Erhvervskommunen af den nævnte Art medtages ved Erhvervsskattens Beregning.

For at opnaa Ensartethed med Hensyn til Afgørelserne vedrørende Erhvervsbeskatningen og samtidig forenkle det hidtidige System med hele tre Klageinstanser har man i § 24 indført en for hele Landet fælles Klageinstans, *Erhvervsskatteudvalget*, til Afløsning af de nuværende i hver Amsraadskreds nedsatte Erhvervsskatteudvalg. Dette Udvalg skal behandle enhver Klage over de af en Erhvervskommunes Ligningsmyndigheder truffene endelige Afgørelser vedrørende Ansættelse til Erhvervsskat.

§ 27 indeholder de nye Regler angaaende *Beregningen af Erhvervsskatten*. Udgangspunktet er den Indkomst, efter hvilken den erhvervsskattepligtige i Opholdskommunen er ansat til Statsskat. Paa Grundlag heraf udregnes, hvilket Skattebeløb den paagældende Skatteyder vilde være kommet til at udrede til Erhvervskommunen, saafremt denne havde været hans Opholdskommune (Erhvervskommunens Opholdsskat). Dette Beløb multipliceres med den saakaldte *Indtægtsbrøk*, der er bestemt af Forholdet mellem Skatteyderens Indkomst i henholdsvis Erhvervskommunen og Opholdskom-

munen, i begge Tilfælde uden Fradrag for personlige Skatter og Forsikringer. Erhvervsskatten udfindes derefter ved, at man underkaster det udkomne Beløb (afrundet nedad til et med 50 deleligt Tal) en *Reduktion* efter følgende Skala:

Skattepligtig Indkomst	Reduktion
3 000 (i Hovedstaden 4 000) —4 950 Kr.	100 pCt.
5 000— 6 950 Kr.	70 —
7 000— 8 950 —	60 —
9 000—10 950 —	50 —
11 000 Kr. og derover	40 —

Nedsættelsen maa dog ikke overstige henholdsvis 100 pCt., 70 pCt., 60 pCt., 50 pCt. eller 40 pCt. af den til Indtægtsbrøken svarende Del af den Skatteyderen paalignede personlige Skat til Opholdskommunen.

I øvrigt blev der paa Rigsdagen indføjet en Bestemmelse, som aabner Adgang for en Kommune til under visse Forudsætninger at faa *Indkomstgrænsen* for Erhvervsskattepligt *sat lavere* end til 3 000 Kr., dog ikke under 2 000 Kr.

Ligesom efter den tidligere Lov er der i § 28 — men efter ændrede Regler — hjemlet Erhvervsskatteyderen Ret til Godtgørelse for udredet Erhvervsskat i Skatten til Opholdskommunen.

Det skal tilføjes, at al Erhvervsskat mellem København-Frederiksberg og København-Gentofte indbyrdes er ophævet ved den senere vedtagne Lov om økonomisk Udligning m. v. mellem Københavns Kommune og Frederiksberg og Gentofte Kommuner.

IV. Skat af Indtægt ved Erhvervsvirksomhed i særlige Tilfælde.

§§ 29—32 indeholder Regler om Erhvervsbeskatning af Personer i Udlandet, offentlige Institutioner, Stiftelser og uafsluttede Dødsboer, der her i Landet er undergivet offentlig Skiftebehandling. Disse Regler, der hidtil dels har været indføjet i Kommuneskattelovens almindelige Bestemmelser om Erhvervsskat, dels har udformet sig i Praksis, stemmer i alt væsentligt overens med den hidtil gældende Ordning.

V. | Skat af Aktieselskaber m. fl.

Medens den kommunale Selskabsskat lige siden sin Indførelse i 1903 har været fastsat til Kommunens Skatteprocent, dog højst 3 pCt., er denne *Maksimumsprocent* nu i § 33 ændret til 5 pCt. Samtidig har man under Sagens Behandling i Folketinget indføjet en *Minimumsprocent* paa 4 pCt. Begrundelsen for disse skærpende Bestemmelser var, at den kommunale Selskabsskat ikke har været Genstand for en tilsvarende Forhøjelse som den, Selskabsskatten til Staten og Personskatterne til saavel Kommune som Stat er undergaaet.

Af praktiske Grunde har man ophævet Bestemmelsen om, at de under særskilt Bestyrelse staaende Forretningsafdelinger (*Filialer*) skal betragtes som selvstændige Selskaber, der er skattepligtige til den Kommune, hvorfra Filialen bestyres. I Fremtiden vil Regelen derfor være den, at vedkommende Forretning enten maa betragtes som selvstændig eller falde ind under Bestemmelserne om Selskaber, der oppebærer Indtægter i flere Kommuner.

Bestemmelserne i §§ 34 og 35 svarer i Hovedsagen til den hidtil gældende Ordning. Derimod har man i § 36 indført en Forenkling af Reglerne om *Skattens Fordeling*, hvor et Selskab oppebærer Indtægter i flere Kommuner; denne Ændring foretoges under Sagens Behandling i Folketinget paa Foranledning af Foreningen af danske Ligningskommissioner (jfr. Udvalgsbetænkningen af 9. December 1936, Bilag 2). Der skal herefter hverken ydes Forlodsbeløb til Opholdskommunen eller til de Kommuner, hvorfra Selskabet oppebærer Afgift af fast Ejendom. Endvidere har man — ligeledes til Dels for at lette Beregningerne — forhøjet det Beløb af 2 000 Kr., der tidligere var Maksimum for de Lønningsbeløb, der lægges til Grund ved Fordelingen af Selskabsskatten mellem flere Kommuner, til 6 000 Kr. (Indenrigsministeren havde oprindeligt foreslaaet Beløbet sat til 3 000 Kr., men det blev paa Rigsdagen forhøjet til 6 000 Kr.).

VI. | Almindelige Bestemmelser.

|Af Hensyn til det ønskelige i, at Kommunalbestyrelserne og Skatteyderne i Loven kan finde samtlige Bestemmelser om personlig Skat til Kommunen, har man i dette Afsnit — som

for øvrigt ogsaa i andre Afsnit — indføjet forskellige Bestemmelser fra andre Love, derunder bl. a. den kommunale Valglovs Regler om *Eftergivelse* af personlig Kommuneskat.

Foranlediget ved en Henstilling fra Fællesorganisationen af Landkommuner med bymæssig Bebyggelse og Sogneraadforeningerne har man i § 42 udvidet Regelen om *Tilbageholdelse i Lønning* for ugifte Skatteydere med indtil en Trediedel til ogsaa at gælde for *gifte* Skatteydere, dog saaledes at Tilbageholdelsen for disses Vedkommende kun kan foretages med *en Sjettedel* ved hver Lønningsudbetaling. Tillige er der tilvejebragt Hjemmel for, at Arbejdsgiverens Tilsidesættelse af Tilbageholdelsespligten medfører Ansvar over for Kommunen uden Hensyn til, om Kommunalbestyrelsen har ladet foretage forgæves Udpantning hos den paagældende Skatteyder eller ej. Reglerne herom kom under Rigsdagsbehandlingen til ogsaa at omfatte kommunale Tjenestemænd og Statstjenestemænd uanset herfra afvigende Bestemmelser i den øvrige Lovgivning, ligesom man jævnstillede Provision og Forskudsudbetalinger med Lønninger. Fremdeles aabner Loven Adgang til i visse Tilfælde at anvende *Afbrydelse af Gas- eller Elektricitetsforsyning* som Tvangsinddrivelsesmiddel.

Lovens *Straffebestemmelser* er skærpet noget. Det samme gælder Reglerne om offentlige Myndigheders, Bankers og andres *Oplysningspligt* over for Ligningsmyndighederne. Der er herved tilvejebragt Overensstemmelse mellem Stats- og Kommuneskattelovens Bestemmelser paa dette Omraade.

VII. Ikrafttræden m. v.

[Loven kommer første Gang til Anvendelse i Skatteaaret 1937—38, for Afsnit III og IV's Vedkommende dog først i Skatteaaret 1938—39. De Ændringer og Tilføjelser til de almindelige Regler for den personlige Kommuneskat, der med Hjemmel i Lovgivningen er gældende for *København* og for *Frederiksberg* Kommunes Vedkommende, vedbliver at have Gyldighed. I øvrigt er ved den senere vedtagne Lov om økonomisk Udligning m. v. mellem Københavns Kommune og Frederiksberg og Gentofte Kommuner indført særlige Regler angaaende den personlige Kommuneskat i *Gentofte* Kommune.

Loven gennemførtes ved den afsluttende Behandling i Folketinget med 77 Stemmer mod 45 og i Landstinget med 38 Stemmer mod 33, efter at Ordførerne for saavel Venstre som Det konservative Folkeparti og (i Folketinget) Det frie Folkeparti havde anbefalet at stemme imod. Hverken Retsforbundet eller Danmarks kommunistiske Parti deltog i Samlingen 1936—37 i Forhandlingerne om Lovforslaget.

Angaaende *Venstres* Stilling til Sagen udtales i den af Folketingsudvalget afgivne Betænkning, at man i og for sig ikke har »principielle Betæneligheder ved Lovforslaget, men finder en Række meget væsentlige Enkeltheder uheldigt udformet«. Det gælder *Børnefradragene*, som der vel i visse Tilfælde kan være Grund til at forhøje ud over det nuværende Maksimum, men som ikke bør kunne forhøjes ubegrænset. Det gælder endvidere de i § 9, Stk. 3, fastsatte *Forhøjelsesprocenter*, som fortsat bør være 30 og 40. Det gælder endelig *Erhvervsbeskatningen*, hvor man efter Partiets Opfattelse ved Fordelingen af Skatten maa tage et videregaaende Hensyn til Opholdskommunen, og hvor man ved Skattens Paaligning maa tage et vist Hensyn til den Omstændighed, at Opholdskommunen ofte har en langt højere Ejendomsbeskatning end Erhvervskommunen. Forhøjelsen af *Selskabsskattens* Maksimumsprocent stemte Partiet for, hvorimod det gik imod, at der indførtes en Minimumsprocent; dette sidste begrundede Ordføreren (*Kjær*) under Forhandlingerne med, at Følgen vilde blive, »at visse Virksomheder, der i og for sig naturligt hører hjemme i Oplandskommuner, Landkommuner, vil sige som saa: Vi flytter ind til Byerne; naar vi alligevel skal betale lige saa meget, er der derinde visse Fordele, som vi ønsker at drage Nytte af«.

Ud fra disse Synspunkter stillede *Venstres* Udvalgsmedlemmer til anden Behandling i Folketinget dels alene, dels i Samarbejde med de Konservative, en Række Ændringsforslag, som imidlertid alle forkastedes, og som Partiet derfor fandt det unyttigt at gentage i Landstinget. Særlig skal nævnes, at man med Hensyn til *Indtægtsbrøkens Beregning* foreslog Opholdskommuneskatten lagt sammen med det Beløb, som Skatteyderen »efter de i Kommunen gældende Regler vilde komme til at svare i Ejendomsskat, dersom han besad en Ejendom, vurderet til 10 000 Kr.s Ejendomsskyld med 3 000 Kr.s Grundskyld«. — *Statstjenestemændene* ønskede *Venstre* som hidtil fritaget for Erhvervsskat, og det foresloges, at *Erhvervsskattens Indtægtsgrænse* skulde være 5 000 Kr. i Stedet for 3 000 Kr.

Fra *konservativ* Side gøres i Folketingets Udvalgsbetænkning gældende, at Regeringsforslaget vil føre til en saa stærk

Progression i den personlige Kommuneskat, »at for faa Vælgere herefter bliver tilstrækkelig personlig interesserede i en forstandig Økonomi fra Kommunens Side, hvilket antagelig vil medføre, at Ligningsprocenten alene af den Grund i Løbet af faa Aar vil stige en Del«. Partiet forudser — ogsaa under Hensyn til, at den mellemkommunale Refusionsordning virker i høj Grad ansvarsforflygtigende —, at man i Løbet af faa Aar vil faa en meget stærk Stigning i den kommunale Skatteudskrivning, som vil blive meget trykkende for Mellemindtægterne, og som vil bevirke et for lille Kapitaloplæg hos dem, der har de større Indtægter. Der stilledes derfor bl. a. Ændringsforslag om, at de i § 9 omtalte *Skatteskalaer* skulde være affattet saaledes, »at ingen Del af Indtægten med Tillæg efter de i Paragraffen angivne Bestemmelser beskattes med en større Procent end Kommunens Ligningsprocent«, samt om, at kun Indtægter paa over 10 000 Kr. (paa Landet), 15 000 Kr. (i mindre Købstæder) eller 20 000 Kr. (i større Købstæder) skulde kunne gøres til Genstand for fuld Forhøjelse, nemlig 40—50 pCt., i Henhold til Regeringens Forslag.

De nye *Erhvervsskatteregler* fandt Partiet ganske sindrige, men saa indviklede, at meget faa Skatteydere vil kunne regne ud, hvad de skal betale i Erhvervsskat, ligesom der formentlig vilde være ikke helt faa inden for Skattemyndighedernes Kreds, som heller ikke vil kunne finde ud af, hvorledes Skatteberegningen skal foretages. Det anføres i øvrigt, at Reglerne vil betyde en stærk Udvidelse af Beskatningen, at de vil begunstige København og skade Opholdskommunerne, og at de i særlig Grad vil gaa ud over Privatfunktionærerne og Statens Tjenestemænd. Ordningen vil derved komme til at virke noget i Retning af et Stavnsbaand og modvirke en ellers ønskelig Udflytning fra Byerne. For at bøde noget herpaa stilledes Ændringsforslag om, at der for alle Skatteydere skulde gives et Fradrag paa 3 000 Kr. i Erhvervsindtægten.

Den foreslaede Forhøjelse af *Selskabsskatten* gik de Konservative imod, ligesom de misbilligede, at *Arbejdsgiverne* skal gøres til *Skatteopkrævere*, før det har vist sig, at det offentlige ikke selv kan skaffe sig Skatten betalt. Sammen med Venstre stillede Partiet endvidere Forslag om, at de hidtil gældende Bestemmelser om Pligten til at give *Oplysninger* til Skattemyndighederne skulde bevares uændret.

Efter at have faaet deres til anden Behandling stillede Ændringsforslag forkastet stillede de Konservative til tredie Behandling en *ny Serie Ændringsforslag*, af hvilke tre gik ud paa at lempe Erhvervsskatten for Skatteborgere, der havde faaet paalignet personlig Skat til Amtskommunen, medens et fjerde tog Sigte paa at ligestille kommunale Gymnasielærere

med Statstjenestemænd i erhvervsskattemæssig Henseende (jfr. herom Bilag 2—3 i Landstingets Udvalgsbetænkning om Sagen). Indenrigsministeren gik ikke direkte imod disse Forslag, men han mente, at Spørgsmaalene maatte overvejes nærmere, før man kunde tage endelig Stilling til dem.*) Efter at Tinget havde forkastet et konservativt Forslag om at henvise Lovforslaget til *fornyset Udvalgsbehandling*, for at der kunde blive Tid til saadanne Overvejelser, toges alle fire Ændringsforslag derfor tilbage. — I Landstinget stillede heller ikke fra konservativ Side Ændringsforslag. Derimod foreslog man ved Sagens »eneste« Behandling i Folketinget, at et Par af de Ændringer, som Lovforslaget var undergaaet i Landstinget, skulde udgaa. Navnlig ønskede Partiet, at Kommunerne fik ikke en Ret, men en Pligt til at indrømme *visse Foreninger m. v. Skattefrihed*.

Det frie Folkepartis Medlemmer stillede i Folketinget Ændringsforslag om, at *Tantiømer* skulde medtages under Kildeartsbeskatningen og kunne forhøjes med indtil 100 pCt., at der ved Kildeartsbeskatningen skulde fradrages 1 500 Kr. før de procentvise Forhøjelsers Foretagelse, og at Skatteydernes skattepligtige Indtægter højst kunde *forhøjes* med 30 pCt. (i Stedet for som af Regeringen foreslaet 40 pCt.) i Kommuner med Kildeartsbeskatning. Om de to førstnævnte af disse Ændringsforslag udtalte Udvalgets Ordfører (N. P. Nielsen), at han personlig havde Sympati for dem, men at der nu vilde blive Lejlighed til at tage alle saadanne Spørgsmaal op til Behandling i den *store Skattekommission*. Efter at Ændringsforslagene var forkastet, gik Partiet imod Lovforslaget som Helhed.

Fra det af en Række Erhvervsorganisationer nedsatte *Fællesudvalg angaaende Skattespørgsmaal* modtog Folketingsudvalget en Henvendelse, i hvilken der toges Afstand fra Selskabsskattens Forhøjelse og fra forskellige andre af Lovforslagets Bestemmelser, bl. a. angaaende Udvidelsen af Arbejdsgivernes Pligt til at tilbageholde Lønningsbeløb. Det udtales herom, at Tilbageholdelsen medfører et meget omfattende Arbejde, og at den ofte ødelægger et ellers godt Forhold mellem Arbejdsgivere og Arbejdere.

*) Amternes Adgang til at paaligne personlig Skat er senere ophævet ved Loven om en fælleskommunal Udligningsfond.

49. Lov om Indfødsrets Meddelelse. (Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 2817. — C. Sp. 1517 og 2503].

Fremsat i *Landstinget* $20/11$ (L. Sp. 167). 1. Beh. $27/11$ (L. Sp. 242). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Holger Andersen, Andrea Brochmann, Lisbet Hindsgaul, Jefsen Christensen, Albert Jensen, Jensen-Stevns, Oluf Johansen, Rs. Jørgensen, Kantsø, Jørgen Møller, Stegger Nielsen, Offersen, Schaumann, Simonsen [Formand] og Stumph). Betænkning (B. Sp. 1957) afgivet $9/4$. (Ordfører: Simonsen). 2. Beh. $15/4$ (L. Sp. 1941). 3. Beh. $16/4$ (L. Sp. 1994). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $20/4$ (F. Sp. 6150). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (P. Mortensen, Christen Andersen, Bomholt [Formand], E. Friis, Knud Hansen, Rasmus Hansen, Levinsen, Steen [Sekretær], Jensen [Gørding], Nørgaard, Simonsen, Marius Jensen, Victor Pürschel [fra $28/4$ Hasle], Petersen [Røj] og Carsten Raft). Betænkning (B. Sp. 2827) afgivet $30/4$. (Ordfører: P. Mortensen). 2. Beh. $7/5$ (F. Sp. 7182). 3. Beh. $7/5$ (F. Sp. 7222). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 175).

Indfødsretsloven omfatter i Aar — det første Aar, hvor de nye Retningslinier for Meddelelse af dansk Indfødsret har kunnet virke, uden at særlige Forhold har spillet med ind — 630 Personer. Da det gennemsnitlig aarlige Antal naturaliserede Personer i det foregaaende Tiaar var over 850, synes de nye Regler at ville medføre den tilsigtede Begrænsning af Naturalisationernes Antal.

Foruden Navnene paa de naturaliserede indeholder Loven i Aar et Par *almindelige Bestemmelser*. Den ene gaar ud paa at *forlænge* den hidtidige *Løsningsfrist* (1 Aar) for Andragere, der optages »med Betingelse«, til ca. 2 Aar, saaledes at den længere Frist første Gang finder Anvendelse paa de ved Loven af 7. April 1936 betingelsesvist naturaliserede Personer. Den anden (§ 3) fastslaar, at *ingen har Krav paa at blive gjort bekendt med Erklæringer*, der er afgivet eller fremtidig afgives over *Andragender om Indfødsret*.

Paa det oprindelige Forslag var kun opført 459 Personer. Statistiske Oplysninger vedrørende disses Fødested, Opholdssted, Opholdets Varighed, Erhverv m. m. er meddelt i *Lands-*

tingsudvalgets Betænkning, hvor det ogsaa oplyses, at Indenrigsministeriet havde *afslaaet* 562 Andragender om Optagelse paa Lovforslaget. Under Sagens Behandling i Landstinget stillede Ministeren og Udvalget Ændringsforslag om at naturalisere yderligere 174 i Aar og at udtage 3 af Forslaget, saa at Forøgelsen blev i alt 171.

Den ovenomtalte Ændring, der fastslaar, at ingen har Krav paa at blive gjort bekendt med Erklæringer over Indfødsretsandragender, blev foreslaaet for at afskære Tvivl ved Afgørelsen af Spørgsmaal herom, der lejlighedsvis har været drøftet i Landstingets Udvalg angaaende Lovforslag om Indfødsrets Meddelelse. Man erkendte fra alle Sider inden for Udvalget, at den enkeltes mulige Interesse i at blive gjort bekendt med en Erklæring er af mindre Betydning for vedkommende, da Indfødsretssagers Afgørelse finder Sted i nært Samarbejde mellem Indenrigsministeriet og Rigsdagens Udvalg og under Forhandling om hver enkelt Andrag.

Samtlige Ændringsforslag vedtoges uden Afstemning, og ved 3. Behandling gennemførtes Lovforslaget med enstemmig Tilslutning.

Spørgsmaalet om Ansøgers Adgang til at blive gjort bekendt med Erklæringer over Indfødsretsandragender (Lovforslagets § 3) blev ogsaa drøftet i *Folketingets Udvalg*. Udvalget indstillede Forslaget til Vedtagelse i Landstingets Affattelse, men *Hasle* (K. F.) benyttede den givne Anledning til ved 2. Behandling at henstille til Indenrigsministeren og i Forbindelse med ham Justitsministeren at tage hele Spørgsmaalet om Offentlighed i Administrationen — særlig om Adgang til at faa Afskrift af Erklæringer i Tilfælde af Afslag paa en Ansøgning eller Klage over en Embedsmand og om Krav paa Begrundelse af administrative Afgørelser — op til en dybtgaaende Undersøgelse gennem et Kollegium, hvor ogsaa andre Synspunkter end netop den røde Bygning var repræsenteret. Indenrigsministeren lovede at drøfte Spørgsmaalet med Justitsministeren. — *Aksel Larsen* (D. K.) fandt ikke Begrundelsen for § 3 fyldestgørende. Han betragtede Bestemmelsen som et alvorligt Tilbageskridt, hvorved Administrationen vilde tiltage sig større Magt, end den burde have, og mente, at en saadan Ændring ikke hørte hjemme paa den aarlige Lov om Indfødsrets Meddelelse. Sammen med *Alfred Jensen* foreslog han derfor Paragraffen slettet. Ændringsforslaget forkastedes med 90 Stemmer mod 3 (8 stemte hverken for eller imod). Under Hensyn hertil stemte Kommunerne ved 3. Behandling imod Lovforslaget, der vedtoges med 104 Stemmer mod 2.

50. Lov om Ændringer i Lov Nr. 123 af 8. Juni 1912 om Værnepligt. (Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 4007. — C. Sp. 1687 og 2067].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{4}{2}$ (F. Sp. 3069). 1. Beh. $\frac{11-12}{2}$ (F. Sp. 3468 og 3565). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Hærens Ordning (se Side 667). Betænkning (B. Sp. 2171, jfr. 2185) afgivet $\frac{10}{4}$. (Ordfører: J. P. Larsen). 2. Beh. $\frac{16}{4}$ (F. Sp. 6051). 3. Beh. $\frac{20}{4}$ (F. Sp. 6148). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{22}{4}$ (L. Sp. 2110). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Hærens Ordning (se Side 667). Betænkning (B. Sp. 2961) afgivet $\frac{3}{5}$. (Ordfører: C. F. Sørensen). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2459). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2483). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 152).

Nærværende Lov tilsigter ikke nogen egentlig Revision af Værnepligtsloven af 8. Juni 1912, men kun at foretage saadanne Ændringer i denne Lov, som er fundet nødvendige eller i hvert Fald meget ønskelige ifølge den Udvikling, der i forskellige Henseender har fundet Sted siden Lovens Ikrafttræden.

Af de foretagne Ændringer anføres nedennævnte 6:

1. Til Værnepligtslovens § 2 er føjet et nyt Stykke, der indeholder Hjemmel til at afslutte gensidige *Overenskomster* med fremmede Stater om *Fritagelse for Værnepligt* for Mænd, der har Statsborgerret saavel i vedkommende Stat som her i Landet (*dobbelt Statsborgerret*).

2. Efter Henstilling fra Forsvarsministeren er der i Lovens § 3 givet nærmere Regler om, hvornaar Personer, som er idømt *Straf*, skal *udelukkes af Hæren*. Paragraffen, der svarer til et Forslag, som var udarbejdet af Udvalget til Revision af Straffeloven for Krigsmagten, har herved faaet følgende Affattelse:

»Den, der dømmes til Fængsel i mindst 4 Maaneder eller til Hensættelse i Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring, og hvem de borgerlige Rettigheder samtidig frakendes, udelukkes fra Tjeneste i Hæren og Søværnet, indtil han har generhvervet de nævnte Rettigheder. — Der gives den, der saaledes er udelukket fra Tjeneste i Hæren og Søværnet, Vedtegning derom i Rullen, for at han i fornødent Fald kan anvendes

ved særlige Arbejdskommandoer eller paa lignende Maade. Naar Udelukkelsen bortfalder, slettes Vedtegningen.«

3. Ved Undersøgelserne af Mandskabet var der indtil Sessionen i 1934 to *Læger* til Stede, men i nævnte Aar gik man forsøgsvis over til at lade Lægetjenesten udføre af en enkelt Læge i hver Udskrivningskreds. Det er nu (i Værnepligtslovens § 8, Stk. 4) overladt til Indenrigsministeren at afgøre, om Undersøgelsen skal foretages af een eller to Læger.

4. De betydningsfuldeste Ændringer findes i den nye Lovs §§ 5 og 6. Disse Ændringer staar i Forbindelse med Bestemmelserne i Hærlovens § 88 (se Nr. 110) og tager Sigte paa i et vist Omfang at bygge Udskrivningen af Mandskabet paa *Frivillighed*. Medens det hidtil har været de udskrevne værnepligtiges større eller mindre *Egnethed* til Tjenesten i Forbindelse med den paa Sessionen stedfundne *Lodtrækning*, der var afgørende med Hensyn til Spørgsmaalet, om de skulde indkaldes eller ikke, aabnes der nu Adgang til at lade Hensynet til de værnepligtiges *egne Ønsker* gaa forud for den i sig selv betydningsløse Omstændighed, om de har trukket højere eller lavere Lodtrækningsnummer. Herom bestemmer Lovens § 5, der indfører et nyt *Stk. 2 i Værnepligtslovens § 19*:

»Enhver paa Sessionen udskreven værnepligtig har Adgang til paa Sessionen at udtale Ønske om at blive indkaldt til at aftjene Værnepligten. Der gives de værnepligtige, der udtaler saadant Ønske, en særlig Vedtegning herom. Har en værnepligtig ikke paa Sessionen udtalt saadant Ønske, vil han indtil den 1. August i samme Aar over for Indenrigsministeren kunne fremsætte Begæring om Meddelelse af tilsvarende Vedtegning. De i nærværende Stykke omhandlede Vedtægninger vil rent undtagelsesvis kunne haves af Indenrigsministeren, naar det godtgøres, at der foreligger ganske særlige Grunde herfor, samt naar Forholdene tillader det.«

5. I Forbindelse hermed gives der i § 6, Stk. 1, Forsvarsministeren Bemyndigelse til efter Forhandling med Indenrigsministeren at bestemme, *hvorvidt og i hvilket Omfang* værnepligtige med Vedtegning efter § 19, 2det Stykke, vil kunne indkaldes fremfor andre værnepligtige.

Samme Paragrafs Stk. 2 har til Formaal i videre Omfang, end det hidtil har været muligt, at sikre Hæren og

Søværnet de værnepligtige, der er *særligt* egnede til Tjenesten. Mandskabets Gennemsnitskvalitet vil herved blive forbedret samtidig med, at der indvindes Besparelser for Hær og Søværn, idet Antallet af Efterkassationer vil blive formindsket.

De nævnte 2 Stykker i § 6 (Værnepligtslovens § 24) har følgende Ordlyd:

»Mandskabet fordeles til hver Art af Krigstjeneste saaledes, at værnepligtige af *Tjenstdygtighedsklassen K. I.* udtages fremfor værnepligtige af Tjenstdygtighedsklassen K. II., og saaledes at de lavere *Lodtrækningsnumre* inden for hver af disse Klasser udtages fremfor de højere. Skal de til samme Art af Krigstjeneste udtagne indkaldes i forskellige Hold, tages Lodtrækningsnumrene saaledes i Betragtning, at de, der har faaet lavere Lodtrækningsnumre, indkaldes før dem, der har faaet de højere. Reglerne i nærværende Stykke vil kunne *fraviges* i det Omfang, dette er nødvendigt for Gennemførelsen af de Krav, som stilles om værnepligtige med *særlig Uddannelse eller Livsstilling*, ligesom *Forsvarsministeren efter Forhandling med Indenrigsministeren* kan bestemme, *hvorvidt og i hvilket Omfang værnepligtige med Vedtegning efter § 19, 2det Stykke, vil kunne indkaldes fremfor andre værnepligtige.*

Det kan ved . . . kgl. Anordning bestemmes, i hvilket Omfang og efter hvilke Regler værnepligtige af Tjenstdygtighedsklassen K. I., som af Sessionen findes *særligt* egnede til Krigstjeneste, vil kunne udtages fremfor andre værnepligtige med Hovedvedtegning K. I.«

6. Nærmere Regler for Mandskabets Fordeling og den Betydning, der ved Fordelingen bør tillægges de forskellige Sessionsvedtægninger, fastsættes ved kgl. Anordning.

Loven træder i Kraft 1. Januar 1938.

Folketingets Udvalg modtog fra Indenrigsministeriet en Redegørelse angaaende en af Det statistiske Departement foretagen Undersøgelse af Spørgsmaalet om *Fordelingen af Værnepligtsbyrden* paa de forskellige Befolkningsdele. Denne Redegørelse blev trykt som Bilag til Betænkningen.

Udvalgets *Flerstal*, Socialdemokrater og Radikale Venstre, indstillede Lovforslaget til Vedtagelse uforandret.

Et *Mindretal*, bestaaende af *Venstres* Medlemmer, kunde ikke tiltræde Affattelsen af §§ 5 og 6 (se foran under 4 og 5), men undlod — i Lighed med Mindretallets Stilling til Lov-

forslagene om Hærens og Søværnets Ordning — at stille Ændringsforslag.

Et *Mindretal*, der bestod af *Det konservative Folkepartis* Udvalgsmedlemmer, kunde ikke tiltræde Forslaget ud fra den Opfattelse, at dets Princip, der ved en overfladisk Betragtning kunde synes rimeligt, betød en Fare for, at den almindelige Værnepligts *alsidige*, demokratiske Sammensætning af Værnet vilde blive afløst af et Værn, hvis Sammensætning var *ensidig* betonet. Den Kontrol, som Forslaget opstillede herimod, fandt Mindretallet ikke betryggende. Mindretallet stillede derfor Ændringsforslag til §§ 5 og 6 om at føre Lovforslaget tilbage til de gældende Bestemmelser.

Ændringsforslagene forkastedes med 55 Stemmer mod 16 (14 stemte hverken for eller imod).

Det frie Folkeparti kunde af Hensyn til den ved Lovforslaget aabnede Mulighed for en ensidig Sammensætning af Hæren ikke medvirke til Forslagets Gennemførelse.

Retsforbundet stillede til 2. Behandling Ændringsforslag om at erstatte Lovforslaget med et »Forslag til Lov om Indtegning til Hær og Søværn«. Dette Ændringsforslag, der var enslydende med Partiets Lovforslag med samme Titel (B. Nr. 18), blev *afvist* af Folketingets Formand, som udtalte, at det afveg i den Grad fra det foreliggende Lovforslag, at det maatte betragtes som et selvstændigt Forslag. Ved 3. Behandling undlod Partiet — skønt Modstander af tvungen Værnepligt — at stemme, med den Motivering, at Lovforslaget ikke tog Sigte paa en ny Lov, men kun paa Ændringer i den bestaaende og ikke forringede denne.

Kommunisterne mente, at Lovforslagets Principper i deres Konsekvens kunde blive uhyre farlige for Arbejderklassen, og stemte imod. Partiet kunde godkende Ophævelsen af de frivillige Korps, men kunde ikke tiltræde, at man skabte et andet Afløb for konservative Militærtendenser ved at give Medlemmerne af de frivillige Korps Adgang til paa anden Maade under Korpsform at blive frivilligt uddannet paa Statens Bekostning.

Lovforslaget vedtoges i Folketinget med 64 Stemmer mod 22. (22 stemte hverken for eller imod).

Landstingsudvalgets *konservative Mindretal* vendte sig ligeledes mod Bestemmelserne i §§ 5 og 6 (ovenfor Nr. 4 og 5). Mindretallet gjorde gældende, at den af Det statistiske Departement udarbejdede Oversigt over Fordelingen efter Erhverv af de paa Sessionen for 1936 behandlede værnepligtige viste, at Værnepligtsloven havde virket paa en Maade, der fuldt ud betryggede en ligelig Tilgang fra alle Samfundsklasser og Erhverv til Tjeneste ved Hæren og Søværnet. Mindre-

tallet tillagde Opretholdelsen og Sikringen af dette Forhold afgørende Betydning og kunde ikke erkende, at den i Forslaget indeholdte Kontrol fra Forsvarsministerens Side var tilstrækkelig over for Tendenser til at udnytte de nye Regler i en bestemt Retning. Dertil kom, at de foreslaaede Bestemmelser var en Følge af § 88 i Forslag til Lov om Hærens Ordning (angaaende Ophævelse af de bestaaende frivillige Korps), og allerede paa Grund af denne Sammenhæng maatte Mindretallet modsætte sig Bestemmelserne i §§ 5 og 6. — Ændringsforslag af Mindretallet om at opretholde de gældende Lovregler paa dette Omraade forkastedes med 38 Stemmer mod 15.

I Anledning af en Artikel i »Ugeskrift for Retsvæsen« af Professor Knud Berlin drøftede man i Landstingets Udvalg Spørgsmaalet om en Ændring i Værnepligtsloven, gaaende ud paa at fritage *Udlændinge for Værnepligt* her i Landet. Indenrigsministeren henviste under Forhandlingerne til, at der i en lang Række Tilfælde er afsluttet *Overenskomster* med andre Stater, hvorefter derboende danske Statsborgere fritages for Værnepligt imod, at vedkommende Lands herboende Statsborgere nyder den samme Begunstigelse, og Ministeren gav Udtryk for Regeringens Villighed til at fortsætte ad denne Vej, der bød den Fordel, at man derved paa *effektiv* Maade sikrede sig, at ogsaa danske Statsborgere i vedkommende fremmede Land blev fritaget for Værnepligt.

Desuden henviste Ministeren til, at den paagældende Lovbestemmelse altid var blevet overordentlig liberalt praktiseret, og at denne Praksis ogsaa fremtidig vilde blive opretholdt. Ministeren fandt derfor ikke tilstrækkelig Anledning til af teoretiske Grunde at bryde med den hidtil fulgte Linie.

Et *Mindretal* i Udvalget (Venstre og Konservative) følte sig ikke tilfredsstillet med nysnævnte Udtalelse af Indenrigsministeren, men stillede Ændringsforslag om at *ophæve* Værnepligtslovens § 2 angaaende ikke-danske Statsborgeres Værnepligt. Mindretallet begrundede sit Standpunkt med, at Statsborgerret og Værnepligt i vor Tid maa betragtes som sammenhørende Begreber, og at det er *principielt* urigtigt at paalægge Personer, der ikke har dansk Indfødsret, Værnepligt for Danmark. Mindretallet hævdede endvidere, at Bestemmelsen i Realiteten er uden Betydning, eftersom kun en meget begrænset Del af det danske værnepligtige Mandskab indkaldes til Uddannelse. Naar dertil kom Undtagelserne fra Regelen i § 2 gennem Overenskomster med fremmede Stater, Mestbegunstigelsesklausuler og undersaatligt Forhold til en fremmed Stat — Undtagelser, hvorefter Para-

graffen praktisk talt kun kunde komme til Anvendelse for *hjemløse* Personer —, og naar det bortset fra Norge ikke over for Udvalget var oplyst, at andre Stater praktiserer en til Grundregelen i § 2 svarende Bestemmelse, kunde Mindretallet ikke se, at Lovens Opretholdelse skulde være paakrævet ud fra Hensynet til eventuelle Traktatforhandlinger. Derimod var Mindretallet enigt i den ovenfor under 1. omtalte Bestemmelse, hvor det drejer sig om *dobbelt Statsborgerret*, og Mindretallet foreslog at indskrænke Værnepligtslovens § 2 hertil.

Ændringsforslaget forkastedes med 38 Stemmer mod 37.

Ved 3. Behandling, hvor Venstre — ligesom Venstre i Folketinget — undlod at stemme, vedtoges Lovforslaget med 38 Stemmer mod 15.

51. Lov om Ændring i Lov Nr. 108 af 31. Marts 1932 om Apotekerafgift og Tilskud fra Apotekerfonden. (Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 4037. — C. Sp. 1751 og 2501].

FremSAT i *Landstinget* $\frac{5}{2}$ (L. Sp. 648). 1. Beh. $\frac{19}{2}$ (L. Sp. 1057). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Andra Brochmann, A. P. Hansen, Hendriksen, Jepsen Christensen, A. Johansen [Formand], Jørgen Møller, Niels Nielsen, P. C. Petersen, J. R. Poulsen, Rasmussen Flemløse, Rytter, Simonson, C. J. F. Sven, Veistrup [Sekretær] og Villemoes). Betænkning (B. Sp. 2229) afgivet $\frac{15}{4}$. (Ordfører: A. Johansen). 2. Beh. $\frac{21}{4}$ (L. Sp. 2068). 3. Beh. $\frac{22}{4}$ (L. Sp. 2101). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $\frac{7}{5}$ (F. Sp. 7195). 2. Beh. $\frac{7}{5}$ (F. Sp. 7220). 3. Beh. $\frac{7}{5}$ (F. Sp. 7223). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 176).

Ved Lov Nr. 108 af 31. Marts 1932 om Apotekerafgift og Tilskud fra Apotekerfonden (Aarbog 1931—32, Side 194) ændredes Beregningen af Apotekerafgiften saaledes, at ikke blot Apotekets *Nettoindtægt* som hidtil, men ogsaa dets samlede *Omsætning* skulde benyttes som Grundlag. De i Loven indeholdte Afgiftsskalaer var beregnet saaledes, at de tilsammen skulde give de samme Afgifter som før for mindre Apoteker, hvorimod der var beregnet en Forhøjelse for de større Apoteker.

Ved Lovens Administration har det imidlertid vist sig, at de tilsigtede Forandringer i Afgiftsbeløbene ikke ganske har

svaret til Forventningerne, idet omtrent Halvdelen af Apotekerne, navnlig de i Provinsbyerne beliggende større Apoteker med lave Omkostninger, er kommet til at svare en Afgift, der ligger betydeligt under den, de skulde have erlagt efter de tidligere Regler.

Skønt Afgiftsspørgsmaalet i det hele vil blive gjort til Genstand for en nærmere Undersøgelse ved den Revision af Apotekerlovgivningen, som paatænkes iværksat, naar Aflysningen af de salgbare Apoteksprivilegier er tilendebragt, mente Ministeriet derfor allerede nu at burde foreslaa en *ny Afgiftsskala for Nettoindtægten*.

Ifølge Loven af 31. Marts 1932 svarede Afgiften af *Nettoindtægten* efter en Skala, der begyndte med 3 pCt. for Apoteker med en Nettoindkomst mellem 6 000 og 7 000 Kr., og som tiltog med 3 pCt. for hver 1 000 Kr.s Stigning i Indkomsten indtil en Nettoindtægt paa over 15 000 Kr. Heraf skulde svares 1 350 Kr. af de 15 000 Kr., 30 pCt. af Resten.

Ved den foretagne Lovændring *skærpes Progressionen for de Indtægter, der ligger over 15 000 Kr.*, idet Progressionen fortsættes med Stigninger paa 3 pCt. for hver 1 000 Kr.s øget Nettoindkomst, indtil der af en Nettoindtægt over 22 000 Kr. svares 4 080 Kr. af de 22 000 Kr., 51 pCt. af Resten.

Skalaen har herefter faaet følgende Tillæg:

15 000—16 000 Kr.:	1 350 Kr.	af 15 000 Kr.	30 pCt.	af Resten
16 000—17 000	— 1 650	—	— 33	—
17 000—18 000	— 1 980	—	— 36	—
18 000—19 000	— 2 340	—	— 39	—
19 000—20 000	— 2 730	—	— 42	—
20 000—21 000	— 3 150	—	— 45	—
21 000—22 000	— 3 600	—	— 48	—
22 000 Kr. og derover	4 080	—	— 51	—

Efter den ændrede Skala kommer næsten alle større Apoteker til at svare en Afgift, der overstiger saavel Afgiften i Henhold til Afgiftsloven af 1932 som den Afgift, de skulde have erlagt efter de forud for denne Lov gældende Regler. Afgiftens Forhøjelse vil dog kun for de meget store Apoteker være betydelig.

Apotekerfondens *Merindtægt* ved Afgiftsforhøjelsen er anslaaet til 80 000—90 000 Kr.

Loven træder i Kraft den 1. Juli 1938, saaledes at dens Bestemmelser første Gang anvendes ved Beregningen af den Afgift, der vil være at betale i December Termin 1938.

Landstingets Udvalg modtog Deputationer fra Danmarks Apotekerforening og Sammenslutningen af Apotekere med salgbart Apoteksprivilegium, hvis Henvendelser optryktes som Bilag til Betænkningen.

Udvalget var enig i, at den gældende Grænse for Afgifts-ydelse og Subvention (6 000 Kr.), som Danmarks Apotekerforening havde fremsat Besværinger over, burde tages op til velvillig Overvejelse sammen med den Række af andre Spørgsmaal, herunder Pensionsspørgsmaalet, som vil komme til Behandling ved den bebudede Revision af Apotekerloven.

I øvrigt delte Udvalget sig i et Flertal og et Mindretal.

Flertallet (Socialdemokrater og Radikale) anbefalede den foreslaaede Afgiftsskala, men mente, at Afgiftens Forhøjelse først burde træde i Kraft fra Midten af 1938, bl. a. under Hensyn til, at Ministeren havde oplyst, at der paatænkte en Nedsættelse af Ekspeditionstaksten fra 1. Juli 1937. Med Tilslutning af Indenrigsministeren stillede Flertallet Ændringsforslag om Tilføjelse af den ovfr. gengivne Bestemmelse angaaende Lovens Ikrafttræden.

Mindretallet (Venstre og Det konservative Folkeparti) kunde ikke tiltræde Lovforslaget. Efter Mindretallets Anskuelse havde Apotekerne været berettigede til at vente, at Loven om Apotekerafgift af 31. Marts 1932 ikke vilde blive underkastet nogen Revision, før Afløsningen af de reelle Apoteksprivilegier var tilendebragt. Mindretallet fandt derfor, at en Revision af de bestaaende Afgiftsregler burde udskydes, indtil denne Afløsning var tilendebragt (det vil sige indtil Udgangen af 1938), til hvilket Tidspunkt en Revision af hele Apotekerlovgivningen, herunder ogsaa Afgiftsspørgsmaalet, var bebudet fra Ministerens Side.

Efter at Flertallets Ændringsforslag var vedtaget uden Afstemning — Mindretallet havde erklæret at ville undlade at stemme —, vedtoges Lovforslaget ved 3. Behandling med 37 Stemmer mod 34.

I *Folketinget* gennemførtes Forslaget ved alle 3 Behandlinger paa een Dag, den 7. Maj. Her fandt Vedtagelsen Sted med 66 Stemmer mod 39.

52. Lov om Bekæmpelse af Sygelighed og Dødelighed blandt Børn i det første Leveaar. (Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 2471. — C. Sp. 389 og 461].

Fremsat i *Landstinget* $16/10$ (L. Sp. 40). 1. Beh. $28/10$ (L. Sp. 65). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (*Andrea Brochmann* [Formand], *Gunnar Fog-Petersen* [Sekretær], *Ingeborg Hansen*, *Lisbet Hindsgaul*, *Jensen-Stevns*, *H. P. Johansen*, *Kr. Johansen*, *Esther Malling Pedersen*, *Niels Nielsen*, *Officersen*, *S. Rasmussen*, *Rasmussen Flemløse*, *Schaumann*, *Thomsen* og *Gudrun Vang Lauridsen*). Betænkning (B. Sp. 713) afgivet $19/2$. (Ordfører: *H. P. Johansen*). 2. Beh. $25/2$ (L. Sp. 1074). 3. Beh. $26/2$ (L. Sp. 1099). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $12/3$ (F. Sp. 4619). 2. Beh. $16/3$ (F. Sp. 4640). 3. Beh. $18/3$ (F. Sp. 4814). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 85). Traadt i Kraft 1. April 1937.

Spædbørnsdødeligheden (o: Dødeligheden blandt Børn under 1 Aar) var i Danmark omkring 1900 13—14 pCt. Den aftog jævnt Aar for Aar, indtil den i 1918 var 7,4 pCt. Det følgende Aar steg Spædbørnsdødeligheden imidlertid til 9,2 pCt. og holdt sig i den følgende Aarrække — indtil 1933 — med smaa Svingninger omkring 8 pCt. I 1934 var Dødelighedsprocenten lidt lavere, nemlig 6,4, i 1935 steg den atter lidt, til 7,1.

Til Sammenligning skal anføres, at Spædbørnsdødeligheden i Island, Norge og Sverige i 1932 var henholdsvis 4,5 pCt., 4,7 pCt. og 5,1 pCt., og at ogsaa en Sammenligning med andre Lande, f. Eks. Schweiz, Holland og England, hvor Spædbørnsdødeligheden i 1931 var 4,9 pCt., 5 pCt. og 6,6 pCt., giver et for Danmark ugunstigt Resultat.

Sundhedsstyrelsen havde længe søgt efter Aarsagerne til dette i Betragtning af Danmarks forholdsvis høje hygiejniske Standard paafaldende Forhold, og i 1929 indledte Sundhedsstyrelsen med økonomisk Støtte af Rockefeller Foundation et *Forsøgsarbejde* med det Formaal at undersøge, hvorvidt det ved et personligt Oplysningsarbejde direkte til Mødrene om spæde Børns Pleje og Ernæring vilde være muligt at formindske Spædbørnsdødeligheden og dermed Sygeligheden. Der oprettedes 3 Forsøgsdistrikter — 2 Landdistrikter (i Holbæk og i Vejle Amt) og 1 Distrikt i København —, og i hvert af disse blev ansat en *Sundhedsplejerske*, som skulde søge at komme i Forbindelse med alle Hjem i Distriktet, hvor der i Forsøgsperioden fandt Fødsler Sted, og tilbyde de paagældende Mødre Raad og Vejledning med Hensyn til de nyfødte Børns Pleje i det første Leveaar; Hjælpen skulde ydes uden Vederlag, og det var en frivillig Sag, om man vilde modtage den.

Det lykkedes Sundhedsplejerskerne i Forsøgsperioden, som strakte sig over 6 Aar, at komme i Forbindelse med praktisk talt alle de Hjem i Landdistrikterne, hvor der i disse Aar fødtes Børn, og med 85 pCt. af Hjemmene i det københavnske Distrikt, og *Resultatet* blev saa gunstigt, at Sundhedsstyrelsen ved Forsøgets Slutning ikke nærede Tvivl om, at det ved et tilsvarende Oplysningsarbejde Landet over vil være muligt ikke alene at redde mange Spædbørns Liv*), men i det hele taget at øge Sundhedstilstanden hos Spædbørnene i betydelig Grad.

Paa disse Erfaringer hviler den foreliggende Lov, som i § 1 indeholder følgende Bestemmelser:

Kommuner, herunder Amtskommuner, der ansætter *Sundhedsplejersker* med det Formaal at bekæmpe *Sygelighed og Dødelighed blandt Børn i det første Aar* efter disses Fødsel, kan efter Indenrigsministerens Bestemmelse i det enkelte Tilfælde erholde *Statstilskud* til Dækning af *Halvdelen* af de dermed forbundne Udgifter. Endvidere kan der paa samme Maade, naar Indenrigsministeren finder Anledning dertil, ydes Tilskud til Dækning af indtil Halvdelen af Udgifterne ved Driften af raadgivende *Børneplejestationer*, der drives i Tilknytning til de nævnte Sundhedsplejerskers Arbejde enten af en Kommune eller af Sygekasser, Menighedsplejer, private Sygeplejeforeninger eller lignende efter Overenskomst med en Kommune.

Tilsyn med Sundhedsplejerskernes Virksomhed og de i Tilknytning dertil drevne Børneplejestationer føres af *Sundhedsstyrelsen*. Om dette Tilsyn og om Iværksættelsen af de øvrige Bestemmelser i Loven kan Indenrigsministeren fastsætte nærmere Regler.

Som det fremgaar af Lovteksten, bygger Loven paa *frivillig* Medvirken af Kommunerne. Endvidere bygger Loven paa, at Sundhedsplejerskernes raadgivende Virksomhed som et Led i Landets almindelige folkehygiejniske Foranstaltninger skal tilbydes Hjemmene *uden Hensyn til de paagældendes økonomiske Evne*.

§ 2 bemyndiger Regeringen til ved kgl. Anordning at sætte Loven i Kraft paa Færøerne med de Ændringer, som følger af disse Øers særlige Forhold, og § 3 foreskriver, at Loven skal forelægges til *Revision* i Rigsdagssamlingen 1942-43.

*) For Landdistrikternes Vedkommende kunde man med Sikkerhed slutte, at et tilsvarende Arbejde udført i alle Landets Landdistrikter i den paagældende Periode vilde have reddet mindst 600 Spædbørns Liv, antagelig et meget større Antal.

Der foretoges under Sagens Behandling i *Landstinget* enkelte *Ændringer* i Regeringens Forslag. En af disse gik ud paa at sikre Kommunerne Refusion af *Halvdelen* af Udgifterne til Ansættelse af Sundhedsplejersker, idet »indtil« foran »Halvdelen« blev slettet. Ved en anden *Ændring* tilføjedes ved Siden af kommunale Børneplejestationer, der alene var nævnt i Regeringsforslaget, de af *Sygekasser*, *Menighedsplejer* og *private Sygeplejeforeninger* drevne Børneplejestationer som berettede til Statstilskud. For det tredje indsattes *Revisionsbestemmelsen* i § 3.

Med disse *Ændringer* vedtoges Lovforslaget enstemmigt i Landstinget. Et enkelt Medlem (*Rasmussen Flemlose* [V.]) havde dog ikke kunnet tiltræde Udvalgets Indstilling, idet den foreliggende Opgave, som han ansaa for betydningsfuld, efter hans Mening ikke burde løses kommunalt.

Folketinget tiltraadte — enstemmigt med 103 Stemmer — Lovforslaget i Landstingets Affattelse.

53. Lov om Udskydelse af Genforelæggelse af Lov Nr. 87 af 21. April 1914 om Embedslægevæsenets Ordning, jfr. Lov Nr. 71 af 14. Marts 1934. (Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 4041. — C. Sp. 417 og 463].

Fremsat i *Landstinget* $\frac{5}{2}$ (L. Sp. 648). 1. Beh. $\frac{25}{2}$ (L. Sp. 1078). 2. Beh. $\frac{3}{3}$ (L. Sp. 1111). 3. Beh. $\frac{5}{3}$ (L. Sp. 1187). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $\frac{12}{3}$ (F. Sp. 4637). 2. Beh. $\frac{16}{3}$ (F. Sp. 4640). 3. Beh. $\frac{18}{3}$ (F. Sp. 4815). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937.* (Lov-Tid. Nr. 83).

Ifølge Lov Nr. 317 af 29. November 1930 skulde Loven om Embedslægevæsenets Ordning genforelægges Rigsdagen senest i Rigsdagssamlingen 1933—34, men paa Grund af den stedfundne Revision af store Dele af Sundhedslovgivningen (Omordningen af Sundhedsvæsenets Centralstyrelse, Apotekerlovgivningen, Lovene om Vaccination, om Gifte og om Udøvelse af Lægegerning m. m.) blev Tidspunktet for Genforelæggelsen ved Lov Nr. 71 af 14. Marts 1934 udskudt til Samlingen 1936—37. Ved nærværende Lov udskydes Tidspunktet yderligere til »senest i Rigsdagssamlingen 1939—40«, da Indenrigsministeriet ikke har tilendebragt sine Undersøgelser og Overvejelser vedrørende Lovens Revision.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt i begge Ting.

54. Lov om tekniske Installationer. (Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 3293. — C. Sp. 1931 og 2059].

Fremsat i *Folketinget* $27/1$ (F. Sp. 2722). 1. Beh. $23/2$ (F. Sp. 4015). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (H. P. Hansen [Præstø A.], Leonhard Hansen [Formand], Knud Hansen, Albinus Jensen, J. Chr. Jensen, Richard Jørgensen, M. F. Mortensen, Rager, Steen [Sekretær], Laurits Pedersen, Julin, Nørgaard, Boeck-Hansen, Drachmann og Viggo Hansen). Betænkning (B. Sp. 2637) afgivet $27/4$. (Ordfører: H. P. Hansen [Præstø A.]). 2. Beh. $3/5$ (F. Sp. 6691). 3. Beh. $3/5$. (F. Sp. 6785). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $4/5$ (L. Sp. 2373). 2. Beh. $5/5$ (L. Sp. 2433). 3. Beh. $5/5$ (L. Sp. 2480). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 151).

Ved Lov Nr. 9 af 23. Januar 1903 om Berettigelsen til at udføre Arbejder vedkommende Vand-, Gas- eller Elektricitetsværker m. v. fik *Kommunalbestyrelserne* Ret til at bestemme, at ingen maatte paatage sig at udføre noget Arbejde ved Vand-, Gas- eller Elektricitetsværker samt Kloakledninger og indvendige Husspildevandsledninger uden Bemyndigelse dertil af vedkommende Kommunalbestyrelse (i København af Magistraten), hvilken Bemyndigelse atter vilde kunne tilbagekaldes af Kommunalbestyrelsen, og ved Lov Nr. 70 af 19. Marts 1930 bestemtes det, at Retten til at udstede og tilbagekalde Bemyndigelse til at udføre de i Loven af 23. Januar 1903 omhandlede Arbejder af Kommunalbestyrelsen kunde overdrages til det *Værk eller Forsyningsselskab*, der leverer Vand, Gas eller Elektricitet til Kommunens Beboere.

Sidstnævnte Lov blev gennemført paa Foranledning af Danske Elektricitetsværkers Forening, og de private Elektricitetsforsyningsselskaber havde ventet, at Selskaberne der ved skulde blive sat i Stand til at bestemme, hvem der maatte udføre Installationsarbejder i Tilslutning til deres Anlæg og Ledninger.

Den ved Loven af 1930 indførte Ordning har imidlertid ikke virket efter sin Hensigt, idet det stadig ikke har været muligt at opnaa en tilfredsstillende Ordning af Adgangen til at autorisere Installatører for de Værkers eller Forsyningsselskabers Vedkommende, som betjener større, i flere Kommuner beliggende Omraader, da den hertil fornødne, overensstemmende Vedtagelse af samtlige Kommunalbestyrelser inden for Omraadet har været vanskelig at opnaa. Elektricitetsværkernes Forening anmodede derfor — med Tilslutning af

Elektroinstallatørernes Fællesraad — om, at den bestaaende Ordning maatte blive ændret saaledes, at alt elektrisk Installationsarbejde forbeholdtes autoriserede Installatører, og at der blev givet vedkommende Anlægs Ledelse Mulighed for at tilvejebringe og sikre en tilfredsstillende Ordning af Autorisationsspørgsmaalet og de Forhold, der staar i Forbindelse med Installationsvirksomheden. Ministeriet fandt ogsaa saadanne Ændringer paakrævet. Derimod kunde man ikke tiltræde et af Fællesraadet udtrykt Ønske om, at der i Loven optoges Bestemmelser sigtende til at *begrænse* Antallet af autoriserede Installatører.

Hovedregelen findes i Lovens § 1, der bestemmer:

Arbejder ved Anlæg for offentlig *Forsyning* med Vand og Gas og ved Elektricitetsforsyningsanlæg (Stærkstrøm) samt ved Kloakanlæg og ved de til saadanne Anlæg i de enkelte Installationer hørende *Ledninger* (herunder indvendige Huspildevandsledninger) og Apparater, som er eller agtes fast forbundet til Anlægget, maa efter Beslutning af Ledelsen for vedkommende Værk, Forsyningsselskab o. lign. — ved kommunale Anlæg efter Beslutning af Kommunalbestyrelsen — kun udføres af Personer, der har opnaaet *Bemyndigelse af vedkommende Ledelse eller Kommunalbestyrelse* (i København af Magistraten). Bemyndigelse til at udføre Arbejder ved Elektricitetsforsyningsanlæg samt tilhørende Ledninger m. m. kan kun gives til Personer, der har *bestaaet en af de* af Ministeriet for offentlige Arbejder i Henhold til § 5 i Lov Nr. 169 af 11. Maj 1935 om elektriske Stærkstrømsanlæg *godkendte Prøver for elektriske Installatører*.

Der er dog i § 10 givet Indenrigsministeren Hjemmel til efter Forhandling med Ministeren for offentlige Arbejder at *dispensere* fra Bestemmelsen i § 1, sidste Punktum.

§ 2 fjerner de Ulemper af administrativ Art, der, som ovenfor nævnt, hidtil har været ved Gennemførelsen af en rationel Ordning af Installationsforholdene, hvor Anlæg strækker sig gennem *flere* Kommuner. De i Medfør af § 1 truffne Beslutninger og de i Henhold til disse meddelte Bemyndigelser faar nemlig Gyldighed for *hele* det paagældende Anlæg m. v. uden Hensyn til, om Anlægget er beliggende i flere Kommuner.

Tvivlsspørgsmaal om, *hvilken Ledelse* eller Kommunalbestyrelse der skal kunne træffe Beslutning og meddele Be-

myndigelse inden for et Omraade, afgøres ifølge § 3 endeligt af Indenrigsministeren, for elektriske Anlægs Vedkommende dog efter Forhandling med Ministeren for offentlige Arbejder.

§ 4. Medens Loven ikke giver nærmere Regler om Uddannelse og Fagprøver for de Personer, der skal kunne autoriseres, overlades det — i naturlig Konsekvens af den tilsigtede Ordning — til Autorisationsgiveren at træffe Bestemmelser om visse *almindelige Vilkaar for Opnaaelse af Bemyndigelse*, derunder om Aflæggelse af Fagprøver, om praktisk Erfaring i Ledelse af Installationsarbejder og om Sikkerhedsstillelse. Fagprøver, der giver Berettigelse til Udførelse af Arbejder ved elektriske Anlæg, skal dog godkendes af Ministeriet for offentlige Arbejder.

Det overlades dernæst den paagældende *Ledelse eller Kommunalbestyrelse* under Iagttagelse af Bestemmelserne i den bestaaende Lovgivning at udfærdige nærmere *reglementariske ordensmæssige Bestemmelser* for Udførelsen af de af Bemyndigelsen omfattede Arbejder. Spørgsmaal om, hvorvidt en ordensmæssig Bestemmelse med Føje er optaget i Reglementet, kan indankes for Indenrigsministeren, der endeligt afgør Sagen.

I Lighed med Loven af 1903 aabner nærværende Lov (i § 5) Adgang til at *tilbagekalde* Bemyndigelsen, naar Autorisationsgiveren finder, at den paagældende Installatør har udvist grov eller gentagen Forsømmelighed ved Udførelsen af et eller flere i Henhold til Bemyndigelsen udførte Arbejder.

Ifølge § 6 kan en Beslutning om, at de i § 1 omhandlede Arbejder *kun* maa udføres af dertil *bemyndigede* Personer, for saa vidt Beslutningen angaar Arbejder i andre Kommuner (jfr. § 2), *indankes for Indenrigsministeren* af Kommunalbestyrelsen i hver af de Kommuner, hvis Omraade berøres af Beslutningen. — Endvidere kan Beslutninger om *Meddelelse eller Nægtelse* af Bemyndigelse indankes for Indenrigsministeren saavel af Kommunalbestyrelsen i de Kommuner, der berøres af Afgørelsen, som af enhver Person, hvem Bemyndigelse er nægtet, for saa vidt den paagældende har bestaaet en kommunal Fagprøve eller videregaaende Prøve. — Endelig kan enhver Beslutning om *Fratagelse* af Bemyndigelse indankes for Indenrigsministeren, hvad enten Bemyndigelsen

er meddelt i Henhold til denne eller en tidligere Lov. — Hvis det drejer sig om elektriske Anlæg, træffes Afgørelsen efter Forhandling med Ministeren for offentlige Arbejder.

§ 7 gør en Undtagelse for *Statsinstitutioner*, der raader over de fornødne tekniske Kræfter, idet disse, uanset foranstaaende Bestemmelser, efter dertil af Indenrigsministeren meddelt Bemyndigelse kan lade de omhandlede Arbejder inden for deres egne Anlæg *udføre ved egne Folk*, for elektriske Anlægs Vedkommende dog kun af Personer, som har bestaaet en af Ministeriet for offentlige Arbejder i Henhold til Loven af 11. Maj 1935 godkendt Prøve for elektriske Installatører.

§ 8 angaar Omraader, for hvilke der *ikke* er truffet Beslutning om Bemyndigelse i Medfør af § 1. Her gælder det, at Arbejder vedrørende *elektriske* Anlæg kun maa udføres af Personer, som har bestaaet en af Ministeriet for offentlige Arbejder godkendt Prøve for elektriske Installatører. (Fra denne Forskrift kan dog dispenseres af Indenrigsministeren efter Forhandling med Ministeren for offentlige Arbejder). Med Hensyn til *de øvrige* i § 1 omhandlede Arbejder kan Indenrigsministeren, hvor Forholdene taler derfor, bestemme, at saadanne Arbejder alene maa udføres af Personer, som *andetsteds* har opnaaet Bemyndigelse. Hensigten hermed er at aabne Adgang for *alle* andetsteds autoriserede Personer til at virke ogsaa i saadanne Omraader.

§ 9 fastsætter *Straf* af Bøde paa ikke under 50 Kr. for den, der uden Autorisation udfører et Arbejde, der er forbeholdt de dertil bemyndigede Personer, og Bøde ikke under 25 Kr. for at *lade* saadant Arbejde udføre af Personer uden Bemyndigelse samt for Tilsidesættelse af de i Medfør af § 4 udfærdigede Reglementer.

Loven, der ikke gælder for Færøerne, traadte i Kraft 1. Juli 1937.

Der blev i *Folketinget* — efter Forslag af Indenrigsministeren og hele Udvalget — foretaget nogle *Ændringer*, som dels gik ud paa Tydeliggørelse af Lovteksten, dels modificerede de foreslaaede Bødebestemmelser, dels udskød Ikrafttrædelsestidspunktet fra 1. April til 1. Juli. Særlig skal fremhæves en Tilføjelse til § 4, hvorved det tillodes at indanke Spørgsmaal om, hvorvidt en ordensmæssig Bestemmelse med Føje er optaget i Reglementet, til Indenrigsministerens Afgørelse, og

en Tilføjelse til § 6 om, at Beslutning om Fratagelse af Bemyndigelse kan indankes for Indenrigsministeren, hvad enten Bemyndigelsen er meddelt i Henhold til nærværende Lov eller tidligere Lovgivning.

Udvalget overvejede, om det ikke maatte være rimeligt at give vedkommende *faglige Organisation* en selvstændig Adgang til at indanke Beslutninger om *Meddelelse eller Nøgtelse* af Autorisation. Man mente imidlertid, at de almindelige Regler om Fuldmagtsforhold gjorde en særlig Regel herom upaakrævet, da det maa staa vedkommende Installatør frit for at foreldmægtige sin Organisation til at tage sig af et foreliggende Autorisationsspørgsmaal.

Med de af Udvalget foreslaaede Ændringer vedtoges Lovforslaget enstemmigt i begge Ting, i Folketinget med 104 Stemmer, i Landstinget med 73 Stemmer.

55. Lov om Ændringer i Lov Nr. 181 af 20. Maj 1933 om offentlig Forsorg. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 3145. — C. Sp. 1167, 1325 og 1583].

Fremsat i *Folketinget* $15/12$ (F. Sp. 2066). 1. Beh. $12/1$ og $15/1$ (F. Sp. 2236 og 2356). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Villumsen, Fr. Andersen [Formand], M. F. Mortensen, N. P. Nielsen, Smørum, M. K. Sørensen, Sørensen [Sejlfod], Nøhr [Sekretær], A. M. Hansen, Søren P. Larsen, Arnth Jensen, Edvard Sørensen, Victor Larsen, Viggo Hansen og Skjerbæk). Betænkning (B. Sp. 1533) afgivet $18/3$. (Ordfører: Villumsen). 2. Beh. $20/3$ (F. Sp. 4973). 3. Beh. $20/3$ (F. Sp. 5045). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $1/4$ (L. Sp. 1629). 2. Beh. $7/4$ (L. Sp. 1650). 3. Beh. $9/4$ (L. Sp. 1812). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 2211) afgivet $13/4$. Eneste Beh. $17/4$ (F. Sp. 6081). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 121).

Et Lovforslag med samme Titel blev fremsat i sidste Rigsdagssamling. Om Baggrunden for dette Forslag, særlig Indstillingen fra et nedsat *sagkyndigt Udvalg*, henvises til Fremstillingen i Aarbogen 1935—36, Side 407—08. Det paa-gældende Folketingsudvalg udbad sig Udtalelser fra *de større kommunale Organisationer* om deres Stilling til enkelte af Lovforslagets Bestemmelser, og Svarene, hvoraf de to først indløb efter Slutningen af sidste Samling, blev trykt som

Bilag til det i denne Samling fremsatte Forslag. Det fremgik deraf, at *Fællesorganisationen af Landkommuner med bymæssig Bebyggelse* i det hele kunde tiltræde de foreslaaede Ændringer og Tilføjelser. Derimod ønskede *De samvirkende Sogneraadsforeninger* en meget væsentlig Begrænsning af de Tilfælde, hvor Udgifterne ved Forsørgelse af trængende skal udredes af »den retlige Opholdskommune«, subsidiært at opretholde Forsørgsloven uforandret paa dette Punkt (jfr. nedenfor under Nr. 3); endvidere var Sogneraadsforeningerne meget betænkelige ved, at der blev indrømmet den ugifte Moder det i Forslaget omhandlede Fradrag paa 100 Kr. for hvert Barn, for hvilket hun har Forsørgerpligt, ud over eet (se nedenfor under Nr. 6), og endelig var de imod at aabne Mulighed for Lempelse i Bestemmelserne vedrørende Tilbagegivelse af borgerlige Rettigheder, der er mistet i Henhold til Forsørgslovens §§ 305—307 (se under Nr. 10). — For *Kobstadsforeningens* Vedkommende kunde et Flertal tiltræde Lovforslaget som Helhed, medens et Mindretal ikke kunde tiltræde Ændringer, som antagelig vilde medføre forøgede Udgifter, ej heller Ændringer, som tilsigtede at svække Virkningerne af offentlig Understøttelse; Mindretallet ønskede derhos en videregaaende Ændring i Retning af at føre Opholdskommuneforpligtelserne tilbage paa den tidligere Opholdskommune.

Det af *Socialministeren* under 15. December 1936 paa ny fremsatte Lovforslag stemte i det store og hele overens med Forslaget fra sidste Samling. Der var dog sket et Par Ændringer af praktisk Art og desuden — paa Foranledning af det af Ministeriet nedsatte Udvalg angaaende Socialreformen — indsat nogle nye Bestemmelser, som gik ud paa, at man fremtidig ikke skulde være bundet til at yde *Skolebespisningen* i Form af varm Mad. Under Behandlingen i Folketinget skete enkelte yderligere Ændringer, navnlig en Udvidelse af *Børneværnsudvalgets* Kompetence, hvorimod en Række videregaaende Ændringsforslag af forskellige Mindretal, dels om Udeladelse af Bestemmelser i Lovforslaget, dels om Indsættelse af andre, forkastedes. Ved de endelige Afstemninger stemte Venstre og Det konservative Folkeparti imod Lovforslaget.

I den følgende Fremstilling er omtalt de væsentligste af de Ændringer, der ved denne Lov er foretaget i Loven om offentlig Forsorg.

1. Ved en Nyaffattelse af Forsørgslovens § 27, Stk. 2, er det understreget, at *Børneværnsudvalget* er et almindeligt kommunalt Udvalg, ligestillet med de øvrige Udvalg, og der

er givet Regler om Valg af *Suppleanter* til Børneværnsudvalgene. I Forbindelse hermed er den *Bevillingsret*, som Lovens § 123 hidtil har tillagt det sociale Udvalg, overdraget Børneværnsudvalget. Baade herved og ved i § 130 ogsaa at inddrage Børn, hvis Forældre *vedvarende* er ude af Stand til at sørge forsvarligt for dem, under Udvalgets Omsorg er det tilstræbt at gennemføre Enhed i Børneværnsforsorgen.

Disse Bestemmelser, som under Behandlingen i Folkettinget blev ændret paa flere Punkter, navnlig ved at fastslaa Børneværnsudvalgenes *Bevillingsret*, blev tiltraadt fra alle Sider.

2. Ifølge Forsorgslovens § 60, Nr. 3, har Opholdskommunen Krav paa Refusion fra en tidligere Opholdskommune, naar den paagældendes Ophold i Kommunen f. Eks. skyldes Indlæggelse i Sindssygehospital, Aandssvageanstalt, Epileptikerhjem eller Tuberkulosesanatorium. Under denne Lovbestemmelse henføres nu ogsaa *Amtssygehuse* — saa at Opholdskommuneandelen for Patienter, indlagt fra andre Kommuner, ikke kommer til at paahvile den Kommune, hvori Amtssygehuset tilfældigvis er bygget — samt *Rigshospitalet, Statshospitalet i Sønderborg, Fødselsanstalten i Jylland* og lignende centrale Helbredelsesanstalter.

3. I Forsorgslovens § 60, Nr. 5, er en Opholdskommunes Refusionskrav for den Hjælp, der er ydet en *Tilflytter*, knyttet til den Betingelse, at en tidligere Opholdskommune inden for de sidste 6 Uger før Tilflytningen har ydet den paagældende tilsvarende Hjælp. Dette Tidsrum er udstrakt til *3 Maaneder*. Samtidig er til Lettelse for Administrationen Ordret »ydet« forandret til: »udbetalt«.

Venstre og Konservative var Modstandere af det nævnte Tidsrums Forlængelse og stemte imod Paragraffen.

4. I Forsorgslovens § 194, Stk. 1, er foretaget en *Forhøjelse af de Indtægtsgrænser*, der er fastsat som Betingelse for at faa *Normalbidraget* til Børn uden for Ægteskab *udbetalt med det fulde Grundbeløb*, og hermed sker en automatisk Forhøjelse af Indtægtsgrænserne, hvor det drejer sig om Udbetaling af Bidrag til *Ægtebørn* og til *Børn af Enker og Enkemænd*. I Hovedstadskommunerne er Indtægtsgrænsen

for den bidragsberettigede ugifte Moder f. Eks. forhøjet fra 1 400 Kr. til 1 650 Kr., for den gifte fra 2 000 til 2 150 Kr., i Købstæder, Flækker og større bymæssige Bebyggelser paa Landet sker Forhøjelser fra henholdsvis 1 200 til 1 400 Kr. og fra 1 650 til 1 825 Kr., i det øvrige Land Forhøjelser fra 1 000 til 1 100 Kr. og fra 1 350 til 1 400 Kr.

De Konservative stemte imod Paragraffen.

5. Naar den bidragsberettigedes Indtægt er større end under 4. angivet, sker der ifølge § 194, Stk. 2, et Fradrag i Normalbidraget paa 60 pCt. af det overskydende Beløb. Hertil var hidtil føjet den Bestemmelse, at hvis Bidraget som Følge af Fradrag blev mindre end $\frac{1}{4}$ af Grundbeløbet, skulde det *bortfalde*. Den nævnte Brøk er nu nedsat til $\frac{1}{12}$.

Venstre og Konservative stemte imod denne Ændring.

6. En tredie Ændring i § 194 gaar ud paa, at der ved Opgørelsen af den bidragsberettigedes Indtægt kan *fradrages Skatter* samt Udgifter til *Kontingent* i Anledning af Medlemskab i Ulykkes-, Syge-, Invaliditets-, Begravelses- og Arbejdsløshedsforsikringen. Desuden er den allerede for Ægtebørn samt Enkers og Enkemænds Børn gældende Regel om *Fradrag af 100 Kr.* for hvert Barn, for hvilket paa gældende har Forsørgelsespligt, paa nær eet, udvidet til at gælde ogsaa i de Tilfælde, hvor Bidrag søges til *Børn uden for Ægteskab*.

Venstre kunde kun tiltræde Bestemmelsen om Ret til Fradrag af Skatter og Kontingenter, de Konservative tog Afstand fra hele Paragraffen.

7. *Enkebørnsbidraget* har hidtil haft samme Størrelse som Normalbidraget til Børn uden for Ægteskab og saaledes været mindre end Normalbidraget til Ægtebørn. Ud fra den Betragtning, at det er mere stemmende med Sagens Natur at sidestille Enkebørn med Ægtebørn end med Børn uden for Ægteskab, er Enkebørnsbidraget nu ved en Ændring af Forsørgslovens § 219, Stk. 2, sat til »samme Beløb som det Manden paahvilende Normalbidrag til Ægtebørn«.

De Konservative stemte imod Paragraffen.

8. I de Tilfælde, hvor en Kommune har truffet Overenskomst med en Sygekasse, Menighedspleje, privat Sygeplejeforening el. lign. om Udførelsen af *kommunal Sygepleje*, og Sygeplejen af disse ydes uden Hensyn til Trang, har der hidtil i hvert enkelt Tilfælde maattet foretages en Trangsbedømmelse, fordi kun Udgifterne til Sygepleje af *trængende* har kunnet anmeldes til mellemkommunal Refusion. For at afhjælpe den deraf opstaaede praktiske Vanskelighed er der nu paa Foranledning af De samvirkende Sogneraadforeninger givet Kommunerne Ret til paa Opgørelsen til mellemkommunal Refusion at opføre et ensartet Beløb pr. Indbygger som Udgift til kommunal Sygepleje, nemlig $\frac{2}{3}$ af et Beløb, der udgør 50 Øre pr. Indbygger i Kommunen, dog aldrig over $\frac{2}{3}$ af det Beløb, der er godkendt som Kommunens Tilskud til vedkommende Organ for Overtagelsen af Kommunens Pligt.

9. Der er fra forskellig Side ytret Ønske om, at *Skolebespisningen* kunde ydes i Form af Tørkost eller Raakost, og efter anbefaling af Sundhedsstyrelsen og det af Ministeriet nedsatte Udvalg angaaende Socialreformen er der foretaget et Par Ændringer af Forsorgslovens §§ 286 og 287, saa at man fremtidig ikke er bundet til at yde Skolebespisningen i Form af *varm Mad*.

10. Forsorgslovens § 305 indeholder den Bestemmelse, at hvis en Person svigagtigt *tilsniger sig Kommunehjælp, bortodler* eller i øvrigt groveligt *misbruger Kommunehjælp*, medfører dette *Valgretsfortabelse* for ham, indtil han har tilbagebetalt det med Urette oppebaarne eller misbrugte Beløb, dog ikke ud over 3 Aar, efter at Handlingen er begaaet, eller 2 Aar, efter at han er ophørt at oppebære offentlig Hjælp. Og efter § 306 medfører det *Valgretsfortabelse*, hvis en Person ved *uforsvarlig Økonomi, urimelig Opgivelse af Stilling eller Arbejde* eller ved uden rimelig Aarsag at nægte at tage Arbejde selv er Skyld i, at der har maattet ydes ham Kommunehjælp, dog ikke ud over 2 Aar, efter at han er ophørt at oppebære Hjælpen. Der er nu givet *Kommunalbestyrelsen* Hjemmel til, naar særlige Omstændigheder foreligger, efter Indstilling af det sociale Udvalg at bestemme, at den *valgretsfortabende Virkning bortfalder* inden for de nævnte Frister, idet saadan Bestemmelse kan træffes hen-

holdsvis 1 Aar, efter at Handlingen er begaaet, og 1 Aar, efter at vedkommende er ophørt at oppebære Hjælpen.

En lignende Beføjelse er under tilsvarende Betingelser indrømmet Kommunalbestyrelsen med Hensyn til den i Forsorslovens § 307, Stk. 1, omhandlede Kommnehjælp, der har Karakter af en *egentlig Forsorg*. I saa Fald kan Bestemmelse om, at Hjælpens valgretsfortabende Virkning skal bortfalde, dog træffes allerede, naar der er forløbet $\frac{1}{2}$ Aar, efter at Hjælpen er ophørt at have den angivne Karakter.

Venstre og Konservative stemte imod de paagældende Paragraffer.

11. Medens der hidtil ifølge Forsorslovens § 206 kun har været knyttet Tab af Valgret og Valgbarhed til en Barnefaders *Undladelse af at betale Alimentationsbidrag*, for saa vidt der maatte være dekretet *Afsoning* for en i den Anledning paadragen Kommnehjælp, knyttes der nu — ved en Tilføjelse til Forsorslovens § 307, Stk. 2 — til saadan Undladelse Retsvirkninger efter den almindelige Bestemmelse i § 307, Stk. 1, om Retsvirkningerne af en til Stadighed modtagen Kommnehjælp.

12. For at bringe Reguleringen af forskellige i Loven fastsatte Grundbeløb (Indtægt ved Beregning af Børnebidrag, Blindetillæg, Maksimum for Beløb til Afhjælpning af forbigaaende og uforudseelige Trangtilfælde) i en mere regelmæssig Forbindelse med de stedfindende *Forandringer i Priseniveauet*, end det hidtil har været Tilfældet, er det (i § 333) bestemt at lade Ændring i Grundbeløbene indtræde, naar Pristallet ligger uden for et Spillerum af $1\frac{1}{2}$ pCt. paa hver Side af Pristallet for Oktober 1929 (172), idet man i øvrigt bevarer Regelen om 3 pCt.s Ændring i Grundbeløbene for hver 3 pCt.s Ændring i Priseniveauet. Man nøjes for øvrigt fremtidig med Regulering efter Pristallet *een Gang om Aaret* i Stedet for halvaarlige Omregninger, der medfører betydeligt Arbejde for Administrationen.

De Konservative stemte imod denne Paragraf.

Loven træder i Kraft *1. Oktober 1937*, og for saa vidt angaar Halvaaret *1. Oktober 1937—31. Marts 1938*, sker der

pr. 1. Oktober 1937 paa Grundlag af Pristallet for Januar 1937 en Regulering i Henhold til Forsorgslovens § 333 (se ovenfor under 12).

Den samlede aarlige *Merudgift* blev rent skønsmæssigt anslaaet til ca. 2 Mill. Kr. for Staten og ca. 450 000 Kr. for Kommunerne. Den under Nr. 4 omtalte Forhøjelse af Transgrænserne skønnedes at paaføre Staten en aarlig Merudgift paa $\frac{2}{3}$ Mill. Kr., for saa vidt angaar Underholdsbidrag, og $\frac{1}{5}$ Mill. Kr., for saa vidt angaar Enkebørnsunderstøttelser; tilsvarende Virkning paaregnedes af de under Nr. 6 nævnte Ændringer, og Forhøjelsen af Enkebørnsbidraget (Nr. 7) mentes at ville koste Staten ca. 200 000 Kr. — Kommunernes Merudgift til Enkebørnsunderstøttelse ansloges til 150 000 Kr. paa hver af disse tre Poster.

Regeringspartiernes Medlemmer af *Folketingets Udvalg* kunde i det hele tiltræde Lovforslaget i den forelagte Skikkelse og anbefalede det til Vedtagelse med nogle af Socialministeren foreslaaede og af hele Udvalget godkendte Ændringer angaaende *Borneværsudvalgenes* Competence (se under Nr. 1 ovenfor).

Derimod kunde *Venstre* ikke gaa med til Lovforslagets Gennemførelse, idet Partiet kun kunde medvirke til saadanne *tekniske* Ændringer, der havde vist sig paakrævede under det praktiske Livs Erfaringer. Mindretallet foreslog at udstemme flere Paragraffer (se foran under Nr. 3, 5, 6 og 10) og stillede yderligere et Par Ændringsforslag, der tog Sigte paa »at give en fastere Ramme for Administrationen af den skønsmæssige Hjælp, *Kommunehjælpen*«. Mindretallet understregede i Betænkningen, at da Kommunehjælpen kun udredes med en mindre Del af Opholdskommunen, er de øvrige Kommuner direkte interesserede i en ligelig Administration, og det beklagede meget, at Socialministeren og Udvalgets Flertal slet ikke havde villet ind i en Realitetsforhandling om disse Spørgsmaal.

Den ene af de af Mindretallet foreslaaede Tilføjelser til Lovforslaget angik Forsorgslovens § 297. Her ønskede man indsat, at det ved Tildelingen af Kommunehjælp skal iagttages, at *Indkomst og Hjælp tilsammen* i et Aar ikke overskrider den Grænse, der er fastsat for *Fritagelse for Ansættelse til Statsskat*. I Forbindelse hermed foresloges i § 307 (om Kommunehjælp, der har Karakter af egentlig Forsorg) indføjet en Henvisning til § 297. — Ændringsforslaget forkastedes med 67 Stemmer mod 25.

En anden Tilføjelse gik ud paa at skærpe Retsvirkningerne af Undladelse af at betale *Alimentationsbidrag*. Efter Ændringsforslaget skulde Kommnehjælp i den Anledning betragtes som Fattighjælp med valgretsfortabende Virkning, saa længe Bidraget ikke blev betalt, og det tilføjedes, at Eftergivelse kun kunde finde Sted, naar $\frac{2}{3}$ af Kommunalbestyrelsen efter Indstilling af det sociale Udvalg vedtog dette og der var forløbet 3 Aar siden sidste Bidrags Udbetaling. — Forkastet med 66 Stemmer mod 13.

Det konservative Mindretal gav ligesom Venstre sin Tilslutning til de foreslaaede *tekniske* Forbedringer. I øvrigt kunde de Konservative ikke tiltræde Lovforslaget, da dette ikke løste den dobbelte Opgave: at lette Administrationen for Kommunerne, som nu under Forsorsglovens Administration følte sig paa gyngende Grund, og at begrænse de Misbrug af Loven, der lagde sig for Dagen i en umiskendelig Tilbøjelighed hos en Del Medborgere til at søge Loven udnyttet til egen Fordel paa Samfundets Bekostning.

Idet der med Hensyn til Mindretallets Modstand mod en Række af Lovforslagets Paragraffer henvises til det foran ved Nr. 3, 4, 5, 6, 7, 10 og 12 anførte, skal her ganske kort gøres Rede for de af Mindretallet foreslaaede *Tilføjelser* til Forsorsgloven.

Disse angik til Dels de samme Emner som Venstres Ændringsforslag. Saaledes foreslog Mindretallet følgende Nyaffattelse af § 297, om Kommnehjælpens Størrelse: »*Maksimum af Kommnehjælp* er Invalidereentens. Naar ganske særlige Grunde taler derfor (langvarig Sygdom, store Forsørgerbyrder), kan dette Beløb forhøjes, naar Kommunalbestyrelsen enstemmigt vedtager dette.« Ligeledes foreslog det konservative Mindretal at skærpe Virkningerne af at undlade *Alimentationsbidrags* Betaling: Kommnehjælp i den Anledning skulde betragtes som Fattighjælp med valgretsfortabende Virkning, saa længe det udlagte Beløb ikke var refunderet fuldt ud, men nævnte Retsvirkning bortfaldt dog, naar der i 5 Aar ikke var modtaget offentlig Hjælp; Eftergivelse kunde kræves, naar der var forløbet 5 Aar fra Udbetalingen af det sidst forfaldne Beløb, men inden dette Tidspunkt kunde Eftergivelse kun finde Sted ved enstemmig Beslutning af Kommunalbestyrelsen. (Ændringsforslagene forkastedes med henholdsvis 67 Stemmer mod 12 og 66 Stemmer mod 11).

Samme Retsvirkning vilde Mindretallet tillægge *Nægtelse af at modtage* tilbuddt kommunalt *Arbejde* eller andet Arbejde, som den paagældende efter sin Helbredstilstand maatte være i Stand til at udføre, og som blev anvist af Kommunen, et

offentligt Arbejdsanvisningskontor eller vedkommende Arbejdsløshedskasse. (Forkastet med 67 Stemmer mod 12).

Endvidere foreslog Mindretallet, at Staten skulde stille 100 000 Kr. til Raadighed for Kommunerne til Uddeling af *Sødmælk* blandt *Skolebørn* fra ubemidlede Hjem til nedsat Betaling eller helt uden Vederlag. (Forkastet med 64 Stemmer mod 13).

I Forsorgslovens § 239, Stk. 1, der berettiger Opholdskommunen til, saafremt en Moder selv ammer sit Barn, i Trangstilfælde at yde 1 Liter Sødmælk daglig inden for et Tidsrum af 6 Maaneder efter Fødselen, ønskede Mindretallet at erstatte Betingelsen »efter en Læges Anvisning« med følgende Tilføjelse: »Hjælpen kan betinges af, at Moderen med visse Mellemrum fremstiller sig for en Læge eller giver Møde paa en Børneplejestation.« (Forkastet med 66 Stemmer mod 11).

Sluttelig udtalte Mindretallet sin Betænkelighed ved de af Loven flydende *Udgiftsforøgelser*, hvis Nødvendighed Mindretallet ikke fandt godtgjort, og som muligvis kunde komme til at afvige betydeligt fra det anslaaede Beløb.

Uden for Betænkningen stillede *Alfred Jensen* og *Akset Larsen* (D. K.) nogle Ændringsforslag, som i det væsentlige tog Sigte paa:

at aabne Adgang for Arbejdsløshedskasserne (*Fagforeningerne*) til at overtage Kontrol med og Udbetaling af Hjælp til Medlemmerne,

at muliggøre det for Socialudvalgene at *supplere fortsat Sygehjælp med Kommnehjælp*, saaledes at kun den supplerende Hjælp faar Kommnehjælps Virkninger,

at *slette* den i Forsorgslovens §§ 293 og 297 stillede *Betingelse* ($\frac{2}{3}$ Majoritet inden for Kommunalbestyrelsen) for *Forhøjelse af Kommnehjælp*,

at overlade til Kommunalbestyrelsen efter Indstilling af det sociale Udvalg at afgøre, om Kommnehjælp efter § 307 skal have Fattighjælps Virkning, og

at *udelade* § 307, Stk. 4, hvorefter Kommnehjælp til Personer, der er indblandet i en *kollektiv Arbejdsstrid*, som Regel faar Fattighjælps Virkninger.

Af disse Ændringsforslag forkastedes det første med 72 Stemmer mod 2, de øvrige med 88 eller 89 Stemmer mod 2. — Kommunerne vilde desuagtet stemme for Lovforslaget, som efter deres Mening indeholdt Forbedringer af den bestaaende Ordning.

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 66 Stemmer mod 14.

I *Landstinget*, hvor Sagen blev behandlet uden Udvalg, erklærede Ordførerne for Venstre og Det konservative Folkeparti, at de vilde stemme imod Lovforslaget. Dette gennemførtes derefter med 37 Stemmer mod 33.

Som Følge af et Par Ændringer angaaende Lovens Ikrafttræden gik Forslaget tilbage til Folketinget. Efter at Ordføreren for Udvalgets Flertal havde anbefalet uforandret Vedtagelse og Ordførerne for Venstre og Konservative havde anbefalet at stemme imod, fandt den endelige Vedtagelse Sted med 64 Stemmer mod 19.

56. Lov om Ændringer i Lov Nr. 182 af 20. Maj 1933 om Folkeforsikring. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 4055. — C. Sp. 1907 og 2059].

Fremsat i *Folketinget* $1\frac{1}{2}$ (F. Sp. 3343). 1. Beh. $1\frac{1}{2}$ (F. Sp. 3964). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Villumsen, Fr. Andersen [Formand], Rasmus Hansen, Hinrichsen, N. P. Nielsen, Smørum, M. K. Sørensen, Nøhr [Sekretær], Valdemar Sørensen, Søren P. Larsen, Edvard Sørensen, Arnth Jensen, Skjerbæk, Viggo Hansen og Victor Larsen). Betænkning (B. Sp. 2585) afgivet $2\frac{1}{4}$. (Ordfører: Villumsen). 2. Beh. $2\frac{3}{4}$ (F. Sp. 6395). 3. Beh. $2\frac{3}{4}$ (F. Sp. 6474). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $3\frac{1}{4}$ (L. Sp. 2324). 2. Beh. $\frac{3}{5}$ (L. Sp. 2341). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2434). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 122).

Et Lovforslag med samme Titel blev fremsat i sidste Rigsdagssamling, og Hovedpunkterne i Forslaget er omtalt i Aarbog 1935—36, Side 413—15. Det paagældende Folketingsudvalg udbad sig en Udtalelse fra de større kommunale Organisationer angaaende forskellige af Lovforslagets Bestemmelser. Af Svarene fremgik, at Fællesorganisationen af Landkommuner med bymæssig Bebyggelse ikke havde noget at indvende mod de foreslaaede Ændringer og Tilføjelser, at et Flertal inden for Købstadforeningens Bestyrelse ligeledes kunde tiltræde Forslaget som Helhed, medens et Mindretal ikke kunde tiltræde Ændringer, der antagelig vilde medføre forøgede Udgifter, og at Sogneraadforeningerne ønskede en enkelt Ændring, gaaende ud paa, at det særlige Tillæg for Invaliditet ikke ubetinget, men kun naar Forholdene efter Kommunalbestyrelsens Mening maatte tale derfor, skulde bevares af den Invalididentynder, der gaar over til at oppebære Aldersrente.

Ministeriet mente herefter at burde opretholde de i Fjor foreslaaede Ændringer i uforandret Skikkelse.

Det i denne Samling forelagte Lovforslag indeholdt imidlertid en Række *yderligere Ændringer*, til Dels af vidtrækkende Betydning. Disse Ændringer tog for det første Sigte paa at *nedsætte Aldersgrænsen for Adgangen til Aldersrente fra 65 til 60 Aar* og at lade Forhøjelsen af Grundbeløbet ved Opsættelse med Begærings Indgivelse indtræde lidt tidligere end før. Dernæst indeholdt Forslaget Bestemmelser om *Tilskud til kommunalt Boligbyggeri* til Nedbringelse af Huslejen for Aldersrentenydere og om *Forhøjelse af Grænsen for de personlige Tillæg til Alders- og Invalidrenten*. Endvidere ændrede Regler om *Fribefordringsretten* og om *Forhøjelse af Aldersgrænsen for de Børn*, over for hvem de i Folkeforsikringslovens Kap. XXIV omhandlede *Helbredelsesforanstaltninger* m. v. kan træffes. I Forbindelse med de foreslaaede Forbedringer for de forsikrede var *Invalidpræmien* forhøjet.

Under Sagens Behandling i *Folketinget* foretoges endnu et Par Ændringer i Folkeforsikringsloven (om en længere Ventetid ved *bidragydende Sygekassemedlemmers Overgang* til at blive nydende Medlemmer og om Inddragelse af *Fribefordringsudgifter* under mellemkommunal Refusion), medens Ændringsforslag af forskellige Mindretal forkastedes. Lovforslaget vedtoges med Tilslutning af Regeringspartierne og Det kommunistiske Parti. Venstre og Det konservative Folkeparti stemte imod.

I nedenstaaende Redegørelse for Lovens Hovedindhold er først omtalt Bestemmelserne vedrørende Alders- og Invalidrenten, og hvad dermed staar i Forbindelse. (Nr. 1—7). Derefter følger en kort Redegørelse for Lovens øvrige Indhold.

1. Den betydningsfuldeste Ændring er *Nedsættelsen af Aldersgrænsen for Adgang til Aldersrente* fra 65 til 60 Aar. Dette var Grænsen efter Alderdomsunderstøttelsesloven, men ved Aldersrenteloven af 7. August 1922 blev Grænsen flyttet til det 65. Aar ud fra den Betragtning, at Personer i Alderen 60—65 Aar i Almindelighed ikke kunde siges at være erhvervsudygtige. 65-Aars Grænsen har imidlertid aldrig været absolut, og Folkeforsikringslovens § 38, Stk. 4, hjemlede i Lighed med Aldersrenteloven af 1. Juli 1927 Kommunalbestyrelsen Ret til, naar »svigtende Helbred eller andre ganske særlige Omstændigheder« talte derfor, og en kvali-

ficeret Majoritet stemte derfor, med Ministerens Samtykke undtagelsesvis at tillægge en Person Aldersrente efter Reglerne for 65-aarige allerede efter det fyldte 60. Aar. I de senere Aar synes imidlertid mere *svigtende Erhvervsmuligheder* end *svigtende Helbred* at have været den reelle Begrundelse for Andragender om Samtykke til Rentens Ydelse fra et tidligere Tidspunkt end det normale, og under Hensyn til den af Forholdene affødte Tendens til hovedsagelig at udnytte de forhaandenværende Arbejdsmuligheder til Fordel for de noget yngre Aldersklasser mente Regeringen, at man ikke burde følge den af Udvalget angaaende Socialreformen foreslaaede Vej: at udvide Omraadet for Meddelelse af Dispensation*), men at nedsætte Aldersgrænsen for Adgangen til Aldersrente til det 60. Aar. Dette sker nu ved en Ændring af Folkeforsikringslovens § 1. Samtidig bortfalder Lovens § 38, Stk. 4.

2. I Sammenhæng hermed staar et Par Ændringer i Lovens § 39, hvorefter den første *Forhøjelse af Grundbeløbet ved Opsættelse med Begærings Indgivelse* fremtidig indtræder ved det fyldte 65. Aar, og at 68 Aars Grænsen ændres til en 67 Aars Grænse**). For at skabe Ligestilling fastsættes det desuden i en Overgangsbestemmelse, at Personer, der allerede *oppebærer Aldersrente* efter Taksterne for 65-aarige, fremtidig skal have Renten beregnet efter de nye Takster for 65-aarige — medmindre det drejer sig om Rentenydere, der er overgaaet fra Invaliderente til Aldersrente, eller Personer, der har oppebaaret Aldersrente i Medfør af § 38, Stk. 4 —, og at Personer, der oppebærer Aldersrente efter Opsættelse med Begærings Indgivelse til det fyldte 67. Aar, skal have deres Rente fastsat efter de nye Takster for 67-aarige.

3. Spørgsmaalet om en Forhøjelse af det Beløb, Kommunerne kan anvende til *personlige Tillæg* til Rentenydere, har i lang Tid været Genstand for Socialministeriets Opmærksomhed, og efter Ministeriets Anmodning tog Udvalget angaa-

*) Antallet af Rentenydere i Henhold til § 38, Stk. 4, udgjorde pr. 31. Marts 1934 8 319, og Udgiften androg ca. 4,2 Mill. Kr.

**) Alderstrinene for Rentens Forhøjelse bliver herefter 65, 67 og 70 Aar.

ende Socialreformen Spørgsmaalet op til Overvejelse. Udvalget kom til det Resultat, at den rimeligste og mest effektive Løsning vilde være at yde Kommunerne *Tilskud til kommunalt Boligbyggeri* med det Formaal at *nedbringe Huslejen for Aldersrentenydere*, saaledes at Tilskuddet bæres af de samme Kasser, som bærer de personlige Tillæg.

I Overensstemmelse hermed bestemmes det i et Tillæg til Folkeforsikringslovens § 40, at for saa vidt en Kommunalbestyrelse erhverver eller lader opføre særlige Bygninger til Indretning af *billige Boliger**) for *Aldersrentenydere*, der i økonomisk eller anden Henseende er *vanskeligt stillede*, vil $\frac{4}{5}$ af den aarlige Udgift, som efter Fradrag af Lejeindtægter og andre Indtægter derved paaføres Kommunen, kunne opføres som Aldersrenteudgift efter Refusionsreglerne i § 65. Det Beløb, der saaledes kan opføres som Aldersrenteudgift, maa *ikke overstige 3 pCt. af Ejendomsskyldværdien eksklusive Grundskyldværdien*. (Dog vil denne Grænse kunne overskrides med $\frac{2}{3}$ af det Beløb, hvormed den aarlige Amortisation overstiger gennemsnitlig $1\frac{1}{2}$ pCt. af Ejendomsskyldværdien eksklusive Grundskyldværdien). Der sættes derhos den *Maksimumsgrænse*, at Kommunens samlede tilskudsberettigede Udgifter til saadant Boligbyggeri ingen Sinde kan overstige et Beløb, der svarer til *5 pCt. af Grundbeløbene af de Aldersrenter*, som i det foregaaende Regnskabsaar er udredet i Kommunen.

Da mange Kommuner imidlertid ikke vil være i Stand til straks i fuldt Omfang at iværksætte det nys omhandlede Byggeri, er der givet Kommunalbestyrelserne Hjemmel til i en Overgangstid at yde et *Huslejetilskud* til Aldersrentenydere. Ifølge nærværende Lovs § 32 kan et saadant Tilskud i *5 Regnskabsaar* — indtil 1941—42 — ydes inden for Boligtilskuddets Grænse, altsaa inden for 5 pCt. af Grundbeløbene af de Aldersrenter, der er udredet i det foregaaende Regnskabsaar (for 1937—38 dog kun $2\frac{1}{2}$ pCt.); i Beløbet *fragaar*

*) Planer og Beregninger samt Reglement vedrørende Udlejningen skal godkendes af Socialministeren; det er en Forudsætning for Godkendelse, at Boligerne indrettes paa god og hygiejnisk Maade, og at Lejen fastsættes til et mindre Beløb end den sædvanlige Leje for tilsvarende Boliger i den paagældende Egn eller By.

dog, hvad Kommunen har kunnet opføre som Aldersrenteudgift til Boligbyggeri. I *de følgende 4 Regnskabsaar* (fra 1942—43 til 1945—46) kan der vel ydes lignende Huslejetilskud, men kun inden for en Grænse af henholdsvis 4, 3, 2 og 1 pCt. af Grundbeløbene af de i det foregaaende Regnskabsaar udbetalte Aldersrenter og med Fradrag af det som Aldersrenteudgift til Boligbyggeri opførte Beløb.

Ud over Tilskuddet til Boligbyggeri (Huslejhjælp) er der sket en *Forhøjelse af* den i Folkeforsikringslovens § 40, Stk. 5, fastsatte almindelige *Grænse for det personlige Tillæg* til Renten, nemlig fra 5 til $7\frac{1}{2}$ pCt. af de Invalide- og Aldersrenter, som i det foregaaende Regnskabsaar er udredet i Kommunen.

4. Den sidstnævnte Bestemmelse kommer ogsaa *Invaliderentydere* til gode. Hvad disse angaar, har man i øvrigt ikke ment at burde tage den teoretiske Konsekvens af Nedsættelsen af Aldersgrænsen for Adgangen til Aldersrente, at Invaliderente kun kunde ydes til det 60. Aar. Herved vilde Invaliderentyderne i flere Henseender blive ringere stillet end hidtil, idet de vilde gaa Glip af Fordelene ved de lempeligere Fradragregler og miste Adgangen til at opnaa Tillæg for Hjælpeløshed eller Blindhed. Man har derfor opretholdt Adgangen for de forsikrede til *indtil det 65. Aar at erholde Invaliderente*, saaledes at denne Adgang ogsaa staar aaben for Personer, der allerede har faaet Aldersrente.

5. En væsentlig Forbedring af Invaliderentydernes Forhold ligger i den Ændring af § 40, Stk. 1, som allerede blev foreslaaet i sidste Samling, at *det særlige Tillæg for Invaliditet skal bibeholdes* i alle Tilfælde, hvor en Invaliderentyder overgaar til at oppebære Aldersrente. I Konsekvens heraf fastslaar en Overgangsbestemmelse (§ 31), at Invaliderentydere, som efter 1. Oktober 1933 er overgaaet til at oppebære Aldersrente, og som har mistet det særlige Tillæg, paa ny skal oppebære dette.

6. I Overensstemmelse med en i Forsorgsloven indført Ændring (se Side 339, Nr. 6) er der ved en Tilføjelse til § 41, Stk. 3, Nr. 1, givet Hjemmel til ogsaa ved Opgørelsen af Indtægten til Udmaaling af *Invalide- og Aldersrente* at fradrage *Skatter* samt Udgifter til *Kontingenter* i Anledning af

Medlemsskab i Ulykkes-, Syge-, Invaliditets-, Begravelses- og Arbejdsløshedsforsikringen.

7. Som nedenfor omtalt, vil Loven medføre en væsentlig Udgift for det offentlige. I Betragtning heraf og da Udgiftsforøgelsen vil komme de forsikrede til gode, har man paalagt disse et Bidrag til den nye Ordning gennem en *Forhøjelse af Invalidepræmien*. Personer, som er indtraadt i Forsikringen inden det 21. Aar, skal betale 8 Kr. 40 Øre aarlig (hidtil 6 Kr.), og Personer, der er indtraadt efter det 21. Aar, skal betale 9 Kr. 60 Øre (hidtil 7 Kr. 20 Øre). Hvis samlevende Ægtefæller begge er forsikrede, nedsættes de anførte Præmiebeløb til henholdsvis 7 Kr. 20 Øre og 8 Kr. 40 Øre (hidtil 5 Kr. 16 Øre og 6 Kr.). — Den særlige Ydelse, som Personer, der ikke har opfyldt Pligten til at indmelde sig i en Sygekasse eller Sygeforening, skal udrede, er forhøjet fra 10 til 13 Kr. for hvert Aar, Pligten er tilsidesat.

8. Den i Folkeforsikringslovens § 11, Stk. 8, fastsatte 6 Ugers *Ventetid for bidragydende Medlemmer* af Sygekasser, der har ønsket at blive overført til Nyderet, er forlænget til *et halvt Aar*.

Af praktiske Grunde har man i Lovens § 12, Stk. 1, sat de *bidragydende Medlemmers Kontingent til Sygekasser* og Sygeforeninger (hidtil 2 Kr. aarlig indtil det fyldte 25. Aar, derefter 2 Kr. 50 Øre aarlig) til et ensartet Beløb: 2 Kr. 40 Øre.

9. Bestemmelserne om *Fribefordring* er ændret i flere Henseender. Det har været følt som en Urimelighed, at et Sygekassemedlem, der vel var bosat i en Landkommune, men inden for 1 km fra Bygrænsen, skulde have Frikørselsret, medens et Sygekassemedlem, der var bosat paa Købstadens Markjorder inden for 1 km Grænsen, var afskaaret fra denne Ret. Under Hensyn hertil har Folkeforsikringslovens § 17, Stk. 6, nu faaet følgende Affattelse:

»Et Sygekassemedlem, som bor i en Købstad inden for den i 2. Punktum fastsatte Grænse, samt Sygekassemedlemmer, der bor i en Landkommune, men inden for samme Grænse, har Ret til ved Kommunens Foranstaltning vederlagsfrit at beforders til eller fra den behandlende Læge eller det nærmeste Sygehus, efter Omstændighederne et stedligt Centralsygehus, naar Lægen erklærer Befordringen for nød-

vendig. *Grænsen* for det Omraade, inden for hvilket Fribefordring bliver at yde efter Bestemmelsen i dette Stykkes første Punktum, *fastsættes for hver Købstad for 5 Aar ad Gangen af vedkommende Amtmand* efter Forhandling med de interesserede Kommunalbestyrelser og Sygekasser. Fastsættelsen af denne Grænse skal ske under Hensyntagen til de lokale Forhold, og saaledes at det tilstræbes, at den nævnte Bestemmelse kommer til Anvendelse paa samtlige Sygekassemedlemmer, der bor i et Omraade, der strækker sig indtil 1 km uden for den sammenhængende bymæssige Bebyggelse, uanset om vedkommende er bosat i Købstad eller Landkommune.«

I samme Paragrafs Stk. 1 er det fastslaaet, at for saa vidt et Sygekassemedlem *paa Landet* bor *inden for 1 km's Afstand fra Lægens eller Jordemoderens Bopæl*, kan Befordring *ikke* kræves afgivet til Afhentelse af Lægen eller Jordemoderen, og Medlemmet kan alene kræve sig befordret til eller fra Lægen, og kun naar Lægen erklærer Befordring for nødvendig.

Medens de nysnævnte Ændringer blev foretaget efter Henstilling af De samvirkende Sogneraadforeninger, foreslog Folketingets Udvalg, at *Fribefordringsudgifterne blev inddraget under den mellemkommunale Refusion*, og det bestemmes herom, at af Udgifter til Fribefordring afholder Opholdskommunen $\frac{1}{3}$, medens $\frac{2}{3}$ fordeles paa Kommunerne efter Reglerne i Folkeforsikringslovens Afsnit III om mellemkommunal Refusion.

10. Det er i Folkeforsikringslovens § 7, Stk. 2, bestemt, at Personer, som paa Grund af, at de lider af en hyppig tilbagevendende eller uhelbredelig Sygdom eller en betydeligere Legemssvagthed, *ikke kan anses for arbejdsføre*, ikke kan optages i en Sygekasse, men der findes ikke — bortset fra Tilfælde af Svig — nogen almindelig Regel, hvorefter Personer, som *er optaget i en Sygekasse* i Strid med denne for Forsikringsforholdet ganske afgørende Bestemmelse, kan *udelukkes* af Kassen.

Der tillægges nu — gennem en Række Ændringer af Lovens § 10 — Direktøren for Sygekassevæsenet Beføjelse til, naar saadanne Tilfælde kommer til hans Kundskab, at *ophæve Medlemsforholdet*, dog kun undtagelsesvis, hvis der er forløbet 5 Aar fra Optagelsen. — Er der udvist *Svig ved-*

rørende Helbredsforhold ved Optagelsen, kommer det an paa, om Svigen har været afgørende for den med Urette stedfundne Optagelse i Sygekassen eller ej. I første Fald skal Medlemsforholdet ophæves efter de hidtidige Regler, i sidste Fald kan den paagældende udelukkes fra Medlemsret som nydende Medlem for et Tidsrum af indtil 2 Aar, og saaledes at der ikke skal ske Tilbagebetaling af erlagte Ydelser. Hvis der endelig har været udvist Svig, som *ikke vedrører* den optagelsessøgendes *Helbredsforhold*, overlades det til Direktøren efter et Skøn over Forholdene at afgøre, om Svigen bør medføre Udelukkelse for stedse eller kun for en begrænset Tid, ligesom det tilkommer Direktøren at afgøre, om der skal finde Tilbagebetaling Sted af de med Urette oppebaarne Ydelser.

Tilsvarende Regler er givet med Hensyn til Ophævelse af Medlemsforholdet til *Invalideforsikringen* (eventuelt Udelukkelse fra Adgang til Invaliderente i indtil 2 Aar).

11. Hvis Begæringen ved det 21. Aar om Optagelse i Sygeforsikringen afslaaes, fordi Helbredsbetingelserne ikke er opfyldt, skal vedkommende senest 3 Maaneder, før han fylder 30 Aar, paa ny fremsætte Begæring om Optagelse. Det har yderligere været en Betingelse for vedkommendes *Adgang til Aldersrente*, at han inden sit 41. Aar førte Bevis for, at han ikke i de sidste 3 Aar før sit 40. Aar havde opfyldt Helbredsbetingelserne for at optages i en anerkendt Sygekasse. Denne Bevisførelse for Helbredstilstanden ved det 40. Aar er nu faldet bort, saaledes at Adgangen til Aldersrente for disse Personer alene bliver afhængig af en efter det fyldte 27. Aar foretagen Helbredsundersøgelse.

12. Væsentlig af Hensyn til Kommunerne er det bestemt, at disse ikke mere skal være nødt til at bidrage til at holde *Aldersrentenydere sygeforsikret*, naar de paagældende er anbragt paa et Alderdomshjem, hvor der ydes dem almindelig Sygehjælp i et saadant Omfang, at nydende Medlemsskab efter Kommunalbestyrelsens Skøn er overflødigt, og at der ogsaa for *de private Alderdomshjem*, der er godkendt i Henhold til Forsorgslovens § 34, kan fastsættes *Aldersrente-Refusions-takster*.

13. Bestemmelsen i Folkeforsikringslovens § 55, Stk. 7, hvorefter Renten til en Rentenyder, der *flytter* fra en Kom-

mune med lavere Grundbeløb til en Kommune med højere Grundbeløb, i det første Aar efter Flytningen *kan ydes efter Fraflytningskommunens Takst*, er i Overensstemmelse med Administrationen af Forsorgsloven *udvidet* saaledes, at den ikke blot angaar Personer, som ved Tilflytningen *var* Rente-nydere, men ogsaa Personer, som er tilflyttet inden for et Tidsrum af 1 Aar forud for den Dato, fra hvilken Renten ydes.

14. Efter Indstilling fra Invalideforsikringsretten er Aldersgrænsen for de Børn, over for hvem de i Folkeforsikringslovens Kapitel XXIV omhandlede *Foranstaltninger til Oplæring eller Helbredelsesforanstaltninger* m. v. kan træffes, forhøjet fra 15 til 18 Aar, for saa vidt paagældende paa Grund af Helbreds-betingelserne ikke har kunnet optages i Forsikringen.

Det skyldes ligeledes en Indstilling fra Invalideforsikringsretten, at Retten faar Adgang til ogsaa uden for »særlige Tilfælde« at yde forsikrede og Rente-nydere Hjælp til Anskaffelse af *Arbejdsmaskiner og Værktøj*.

15. Med Hensyn til *Pristals-Reguleringen* af Barselhjælp, Alders- og Invalidere-ntens Grundbeløb, Invalidetillæg, Hjælpe-løshedstillæg og Børnetillæg m. m. er der foretaget en tilsvarende Ændring, som i Gengivelsen af Ændringerne i Forsorgsloven er omtalt under Punkt 12 (se Side 341).

Loven træder i Kraft *1. Oktober 1937*.

Angaaende Lovens *økonomiske Virkninger* for Staten indeholdt Bemærkningerne til Lovforslaget følgende Oversigt: Nedsættelse af Aldersgrænsen for Adgangen til Aldersrente 6¾ Mill. Kr., ændret Aldersaftrapning 1,1 Mill. Kr., Tilskud til Boligbyggeri og Hjælp til Husleje 2,3 Mill. Kr., Forhøjelse af det personlige Tillæg 1,4 Mill. Kr., Bibeholdelse af Invalidetillægget ved Overgang til Aldersrente 100 000 Kr. og Fradrag af Skatter og Kontingenter ved Indtægten Udmaalning ¾ Mill. Kr., i alt 12,4 Mill. Kr. Fradragets Indtægten ved Forhøjelse af Invalidepræmien: 4 765 000 Kr., bliver Netto-udgiften for Staten 7 635 000 Kr.

For *Kommunerne* vil Aldersgrænsens Nedsættelse medføre forøgede Udgifter, men samtidig vil Kommunernes Udgifter til Kommunehjælp formindskes.

Folketingets Udvalg var enigt om at stille de foran under Nr. 9 omtalte Ændringsforslag vedrørende Fribefordrings-udgifternes Udligning gennem den mellemkommunale Re-

fusionsordning. Ligeledes var Udvalget enigt om at kræve en længere Ventetid, naar bidragydende Sygekassemedlemmer gaar over til at blive nydende. Udvalget erkendte, at her forelaa et Spørgsmaal, som i Fremtiden kunde volde Sygekasserne Vanskeligheder, men det delte Ministerens Opfattelse, at nærmere Overvejelse var fornøden.

Under Udvalgsforhandlingerne drøftede man ogsaa Spørgsmaalet om Indførelse af en *obligatorisk Begravelsesforsikring* og de forskellige tekniske Problemer, som i saa Fald vilde opstaa (Forsikringens Organisation og Formen for dens Tilknytning til Sygekasserne samt Karakteren af den Hjælp, Kommunerne eventuelt maatte yde til Kontingentbetaling). Udvalget opfordrede Socialministeren til at overveje disse tekniske Sider af Sagen og eventuelt forhandle derom med Direktøren for Sygekassevæsenet.

Medens *Regeringspartierne* indstillede Lovforslaget til Vedtagelse med de nævnte Ændringer, kunde hverken Venstre eller Det konservative Folkeparti medvirke til Forslagets Gennemførelse.

Venstre-Mindretallet gav sin Tilslutning til saadanne tekniske Ændringer, som havde vist sig paakrævede i Praksis. Det var ogsaa Mindretallets Opfattelse, at der gennem Forhøjelsen af Beløbet til personlige Tillæg vilde kunne ydes denlignende Rentenydere Hjælp i Tilfælde, hvor Trang maatte gøre dette paakrævet; men da *de personlige Tillæg* til Invalide- og Aldersrente ydes efter Kommunalbestyrelsens Skøn, fandt Mindretallet det rigtigst, at Opholdskommunen kom til at bære den samme Andel af Udgifterne ved disse Tillæg som af anden Hjælp, der ydes efter Skøn, og det samme maatte formentlig gælde *Tilskuddet til Bolighyggeri*. Efter Mindretallets Mening skulde Opholdskommunen bære $\frac{1}{3}$ af de omhandlede Udgifter, Staten $\frac{2}{3}$, men da lignende Udligningsforslag tidligere var stemt ned, ønskede man ikke paa ny at stille Ændringsforslag herom.

Hvad *Præmieforhøjelsen* angaar, havde Regeringen erkendt Rigtigheden af, at større Ydelser maatte modsvares af højere Præmie. Mindretallet saa sig ikke i Stand til paa det foreliggende Grundlag at skønne over, om Forhøjelsen var teknisk knyttet til Udvidelsen af Aldersrenteomraadet, men vilde ikke modsætte sig det foreslaaede Krav om Forhøjelse.

Over for Hovedpunktet i Lovforslaget, *60 Aars Grænsen* for Adgang til Aldersrente, gjorde Mindretallet gældende, at der ikke var fremført noget til Støtte for den Opfattelse, at *hygiejniske* eller *sundhedsmæssige* Aarsager skulde tale for at fravige Aldersgrænsen 65 Aar, der var fastholdt under Forhandlingerne om Socialreformen. Forslaget om Alders-

grænsens Nedsættelse havde alene sin Baggrund i de utilfredsstillende Erhvervs- og Beskæftigelsesforhold, og Mindretallet beklagede alvorligt, at Ministeriet ikke saa nogen anden Udvej. At overføre endnu fem Aargange til Aldersrenteforsørgelse vilde betyde Forøgelse af de offentlige Udgifter og en Formindskelse af Samfundets produktive Kræfter, og der maatte efter Mindretallets Anskuelse regnes med et større Antal Aldersrentenydere og som Følge deraf betydelig større Udgiftsbeløb end af Regeringen anslaaet.

Mindretallet havde i Udvalget fremsat den Tanke, at Personer over en vis Indtægtsgrænse ikke skulde kunne gøre Krav paa *Frikørsel*, men Flertallet havde ikke vist Interesse for en saadan Ordning. Man havde ogsaa fra Venstres Side rejst Spørgsmaalet om at give *alle Adgang* til at blive Medlemmer af *en statsanerkendt Sygekasse*. Mindretallet stillede ikke Ændringsforslag herom, da Spørgsmaalet krævede en ret omfattende Forundersøgelse, men det henstillede til Ministeriet at lade Sagen undersøge.

Da 60 Aars Grænsens Lovfæstelse varen Følge af manglende Beskæftigelse, kunde Mindretallet ikke medvirke til Lovforslagets Vedtagelse; Ansvaret for Følgerne af en Politik, der øgede de offentlige Udgifter uden tilsvarende Forøgelse af Produktionskræfterne, maatte bæres af Flertalspartierne alene. Derimod stillede Mindretallet et *Ændringsforslag* om en noget *udvidet Adgang til at tillægge Personer Aldersrente efter det fyldte 60. Aar.* (Folkeforsikringslovens § 38, Stk. 4, se foran under 1). Dette Ændringsforslag bortfaldt ved Afstemningen. Et andet Ændringsforslag, som Mindretallet stillede sammen med de Konservativer, gik ud paa at udtage Paragraffen med de nye Bestemmelser om Aldersrentens Aftrapning i Tilfælde af Opsættelse med Rentebegæringens Indgivelse; Paragraffen vedtoges med 60 Stemmer mod 38.

Det konservative Mindretal udtalte indledningsvis, at Det konservative Folkeparti ikke havde stemt for Folkeforsikringsloven, men allerede for adskillige Aar siden i et Lovforslag havde givet Udtryk for sit Ønske om en Invalide- og Aldersforsikring, hvilende paa forsikringsmæssigt Grundlag, om end med Tilskud fra det offentlige til væsentlig Lettelse af Byrden for den økonomisk svagere Del af Befolkningen. Det foreliggende Forslag gik nu videre i Retning af at yde Aldersrenten vederlagsfrit og indeholdt intet om Muligheder for gennem en særlig Ydelse (Præmie) at sikre sig en yderligere Hjælp ud over den ved Lov fastsatte Aldersrente. Mindretallet kunde ikke gaa med til en *Nedsættelse af den almindelige Aldersgrænse* for Opnaaelse af Aldersrente og henviste til Begrundelse herfor navnlig til de meget store og stærkt stigende Udgifter, en saadan Ordning vilde medføre

(efter Mindretallets Skøn ca. 103 Mill. Kr. i Finansaaret 1938—39 og i Løbet af de følgende Aar indtil 1945—46 en yderligere Stigning med 17 Mill. Kr.).

Ud fra sit principielle Syn kunde Mindretallet da ikke stemme for Lovforslagets Hovedprincip, og det foreslog at slette § 1 om Aldersgrænsens Nedsættelse. (Paragraffen vedtoges med 60 Stemmer mod 34).

Ogsaa paa andre Punkter stillede Mindretallet *Ændringsforslag*, der vel ikke dækkede de Konservatives Ønsker om den principielt rigtige Løsning, men dog tog Sigte paa, hvad man ansaa for Forbedringer i Sammenligning med den gældende Lov.

Mindretallet foreslog saaledes — ligesom Venstre — at aabne en noget videre Adgang til i særlige Tilfælde at tilstaa *Aldersrente til Personer mellem 60 og 65 Aar*; som Momenter, der i saa Henseende kunde komme i Betragtning, nævntes eksempelvis, at vedkommende »har været arbejdsløs gennem længere Tid og har opbrugt den ham tilkommende Arbejdsløshedsunderstøttelse eller han paa anden Maade skønnes at være ude af Stand til at skaffe sig varigt lønnet Arbejde».

Et andet *Ændringsforslag* tilsigtede at indføre en *begrænset Moderskabsforsikring* for Kvinder, der er nydende Medlemmer af Sygekasser, og som ikke har eller under en Del af Svangerskabet har haft erhvervsmæssigt Arbejde uden for Hjemmet*). Merudgiften tænktes dækket gennem samtlige Sygekassemedlemmers Kontingent og gennem forøget Tilskud af Statskassen til Udredelse af Dagpenge. Til Gengæld vilde man ved en *Forhøjelse af Invalidepræmien* med 1 Kr. 20 Øre ud over den af Regeringen foreslaaede Forhøjelse formindske Invalidefondens Forpligtelser og derigennem Statskassens Udgift til Invalidere m. v. (*Ændringsforslagene* forkastedes med 64 Stemmer mod 14 og 62 Stemmer mod 17).

Mindretallet ansaa det for betænkeligt at give Kommunerne en udvidet Adgang til at yde *skønsmæssige Tillæg til Aldersrenten*, naar Udgiften hertil for en Del skulde falde paa andre Kommuner gennem den mellemkommunale Refusion. Man foreslog derfor, at der kun kunde faas Statstilskud og mellemkommunal Refusion for de hidtil gældende 5 pCt. af Invalide- og Aldersrenterne. Ligeledes nærde Mindretallet Betænkelighed ved det foreslaaede *Tilskud til kommunalt Boligbyggeri*, idet man heri saa en Begyndelse til Ydelse af Naturalhjælp til Aldersrentenydere. Et *Ændringsforslag* om at udelade

*) *Ændringsforslaget* lød paa, at Pengehjælp, svarende til, hvad der er fastsat i Folkeforsikringslovens § 19, Stk. 1, Nr. 4 og 5, og Stk. 2, skulde ydes enhver fødende Kvinde, der ikke falder ind under de nævnte Bestemmelser, for et Tidsrum af 14 Dage før Fødselen og 4 Uger efter Fødselen.

Bestemmelsen forkastedes ligesom nys nævnte Ændringsforslag vedrørende det personlige Tillæg med 61 Stemmer mod 17.

Derimod kunde Mindretallet tænke sig, at *Staten* ydede Kommunerne et *Tilskud til Drift af billige Boliger* for vanskeligt stillede Aldersrentenydere ($\frac{2}{3}$ af den aarlige Udgift efter Fradrag af Indtægten), og man foreslog at bevilge 2 Mill. Kr. aarlig til dette Formaal. Ogsaa *private* filantropiske Institutioner skulde — efter Kommunalbestyrelsens Anbefaling — kunne faa Del i Tilskuddet. (Ændringsforslaget bortfaldt).

Det frie Folkeparti stillede uden for Betænkningen et Ændringsforslag om, at *Statens Bidrag* til Aldersrente- og Invaliderrentenydere for alle Kommuner Vedkommende skulde have samme *Størrelse* som Bidraget til Københavns Kommune. Man motiverede dette med, at samtlige Kommunetyper betaler Forsikringspræmier efter samme Regler (dels gennem Sygekassekontingent, dels gennem Skatter og Forbrugsafgifter), og at derfor ogsaa Forsikringsydelseerne burde have samme *Størrelse* overalt, særlig efter Gennemførelsen af Udligningen mellem Kommunerne. — Ændringsforslaget forkastedes med 76 Stemmer mod 3 (22 stemte hverken for eller imod).

Det kommunistiske Parti foreslog en Del Ændringer, der i Hovedsagen gik ud paa:

at afskaffe Folkeforsikringslovens Graduering af Satserne for Invalide- og Aldersrente og nøjes med 2 *Satser over hele Landet*, den ene for Ægtepar, naar begge opfylder Betingelserne (1 338 Kr.), den anden for enlige Personer og Ægtepar, naar kun den ene Ægtefælle opfylder Betingelserne (930 Kr.),

at fastsætte et ensartet *Hjælpeledstillæg* for hele Landet paa 260 Kr.,

at hæve *Børnetillæggene* i hele Landet til samme Højde som i København,

at slette *Fradragsbestemmelserne* i Folkeforsikringslovens § 41 og

at forhøje *Blindetillægget* over hele Landet til 260 Kr.

Ændringsforslagene forkastedes (med 92 à 97 Stemmer mod 1), men Kommunisterne vilde alligevel stemme for Lovforslaget.

Ved 3. Behandling i Folketinget gennemførtes Forslaget i den ændrede Skikkelse med 63 Stemmer mod 28.

I *Landstinget* krævedes ikke Udvalgsbehandling af Sagen, men Lovforslaget gik uændret igennem. Det vedtoges med 38 Stemmer (Regeringspartierne) mod 37 (Venstre og Konservative).

57. Midlertidig Lov vedrørende de statsanerkendte Arbejdsløsheds-kassers Fortsættelseskasser. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 2933. — C. Sp. 25 og 37].

Fremsat i *Landstinget* ²⁰/₁₁ (L. Sp. 169). 1. Beh. ²⁵/₁₁ (L. Sp. 206). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (V. Buhl, Bækgaard, Gunnar Fog-Petersen [Sekretær], A. Johansen [Formand], H. P. Johansen, Laurits Knudsen, Johs. Nielsen, Olaf Nielsen, S. C. Nørgaard, K. Pedersen, Ch. Petersen, Stensballe, Stumph, C. J. F. Sven og Unmack). Betænkning (B. Sp. 13) afgivet ¹/₁₂. (Ordfører: A. Johansen). 2. Beh. ²/₁₂ (L. Sp. 255). 3. Beh. ²/₁₂ (L. Sp. 265). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. ³/₁₂ (F. Sp. 1710). 2. Beh. ⁴/₁₂ (F. Sp. 1796). 3. Beh. ⁴/₁₂ (F. Sp. 1818). *Loven stadfæstet 5. December 1936*. (Lov-Tid. Nr. 257). Traadt i Kraft straks.

Bestemmelserne i denne Lov svarer i det store og hele til Indholdet af et Lovforslag med samme Titel, der i sidste Samling blev fremsat i Folketinget den 11. Februar 1936, vedtoges uændret dér med 76 Stemmer mod 20, men ikke naaede videre end til Udvalgsbehandling i Landstinget (se nærmere Aarbogen 1935—36, Side 398, jfr. Side 393).

Forslaget til Loven var ogsaa *motiveret* paa lignende Maade som det nys nævnte Forslag. Der henvistes i »Bemærkningerne« til, at den langvarige *Arbejdsløshed* stadig vedvarede i et Omfang, der laa uden for de naturlige Forudsætninger for Arbejdsløshedsforsikringens Rammer. Endvidere bebudede Socialministeren Fremsættelsen af et Forslag om Ændringer i Arbejdsløshedsloven, der blandt andet vilde indeholde Bestemmelser om en Forhøjelse af det aarlige Maksimum for Ydelse af forsikringsmæssig Hjælp, om Lempelse af Betingelserne for, at Fortsættelseskasserne kan holdes aabne, om Lempelse af Arbejdsbetingelserne i Arbejdsløshedslovens § 15 og om en Forbedring af Arbejdsløshedsfondens Økonomi. Disse Ændringer vilde imidlertid af praktiske Grunde først kunne træde i Kraft 1. April 1937, og Regeringen ansaa det derfor for nødvendigt at stille Forslag om en *midlertidig Udbygning* af Arbejdsløshedsforsikringen for den kommende Vinters Vedkommende. — Endelig vilde det efter Regeringens Opfattelse være formaalstjenligt ved en Udvidelse af den forsikringsmæssige Hjælp at afværge, at større Grupper af arbejdsløshedsforsikrede maatte henvende sig til *Kommunerne* om Hjælp. Det anførtes i saa Henseende, at Arbejdsløsheds-kasserne gennem Dispensation fra 10 Maaneders Bestemmelser i § 15, Stk. 4, havde paataget sig Byrderne ved Understøttelsen af store Dele af de langvarigt arbejdsløse, hvis

Understøttelse ellers vilde have paahvilet Kommunerne, og at Kontingenterne derfor havde maattet holdes meget væsentligt over det tidligere Niveau.

Loven, der gennemførtes uden Ændringer, har følgende Indhold:

§ 1 aabner Arbejdsløshedskasserne Adgang til at forhøje det i Arbejdsløshedsloven af 20. Maj 1933 § 19, Stk. 8, fastsatte aarlige Maksimum for *Ydelse af Fortsættelseshjælp* fra 70 til *140 Dage* i Tiden fra 1. December 1936 til 31. Marts 1937. — Desuden bemyndiger Paragraffen Socialministeren til, naar Omstændighederne taler derfor, at tillade, at en Fortsættelseskasse *holdes aaben* i samme Tidsrum, uanset at de i Arbejdsløshedsloven [§ 19, Stk. 5—7] fastsatte *Betingelser* herfor *ikke er opfyldt*.*)

Hvis den paagældende Kasse vedtager at forhøje Maksimum for Ydelse af Fortsættelseshjælp som i § 1 omhandlet, skal ifølge § 2 saadanne Medlemmer af Kassen, hvis Ret til Understøttelse er bortfaldet, enten fordi de har *opbrugt* det i Kassens Vedtægt fastsatte *3 (4)-aarige Maksimum for Understøttelse*, eller fordi de ikke har haft Arbejde i det i særlig Vedtægtsbestemmelse foreskrevne Omfang, være berettigede til i Tiden fra 1. December 1936 til 31. Marts 1937 at oppebære Understøttelse gennem Fortsættelseskassen, saafremt denne er aaben for Udbetaling. — Under samme Betingelser skal Kassen efter dertil af Socialministeren meddelt Tilladelse være berettiget til i samme Tidsrum at yde Fortsættelseshjælp til Medlemmer, hvis Ret til Understøttelse er *bortfaldet i Medfør af Bestemmelsen i Arbejdsløshedslovens § 15, Stk. 5**)*. Meddelelse af saadan Tilladelse, der gives efter Forhandling med Arbejdsnævnet, er dog betinget

*) En tilsvarende Bestemmelse var ikke optaget i Forslaget af Februar 1936.

**) Herefter skal Understøttelsesretten i alle Tilfælde bortfalde, hvis et Medlem *ikke* har haft *Arbejde* i henholdsvis mindst *26 eller 39 Uger inden for den i Vedtægten fastsatte Grænse af 3 eller 4 Aar*, og Understøttelsesretten *genindtræder* først, naar vedkommende inden for et Tidsrum af *12 paa hinanden følgende Maaneder* efter Udelukkelsen fra Understøttelse har haft Arbejde som Lønarbejder *i mindst 26 Uger* og derhos opfylder de fornævnte Betingelser med Hensyn til Arbejde inden for de *3 (4) sidste Aar*.

af, at der inden for det paagældende Fag i de sidste 3 Aar har hersket ekstraordinær Arbejdsløshed i mindst 24 Maaneder.

De samlede *Udgifter* i Henhold til Lovens Bestemmelser blev opgjort til ca. 5,6 Mill. Kr., hvoraf det efter den almindelige Regel vilde paahvile Arbejdsløshedsfonden at dække Halvdelen. Under Hensyn til Fondens vanskelige økonomiske Stilling bestemmes det imidlertid i § 3, at *Statskassen skal yde Fonden 2,8 Mill. Kr.* til Dækning af dens ved Loven forårsagede Merudgift.

Endelig indeholder § 4 den Bestemmelse, at der ved Beregning af Maksimum for Fortsættelseshjælp efter 1. April 1937 bortses fra den i Medfør af denne Lov udbetalte Fortsættelseshjælp.

Et *Flertal* inden for *Landstingets Udvalg*, bestaaende af Socialdemokrater og Radikale Venstre, indstillede Lovforslaget til Vedtagelse uforandret.

Derimod fastholdt et *Mindretal* (Venstre og Konservative) sit tidligere Standpunkt: ikke at ville gaa med til stykkevis-Ændringer i Arbejdsløshedslovgivningen for derved ikke at foregribe Stillingen til et samlet Revisionsforslag. Mindretallet ønskede ikke paa Forhaand at lade sig binde til Bestemmelser, som ændrede Grundlaget for Arbejdsløshedsloven i økonomisk og anden Henseende, og som — efter hvad der var udtalt i Motiverne — vilde blive optaget i det bebudede Revisionsforslag, saa meget mindre som Arbejdsløsheds-kassernes samlede Formue pr. 31. Marts var ca. 80 Mill. Kr. og pr. 1. December sikkert laa op mod 100 Mill. Kr.

Mindretallet pegede desuden paa, at naar Understøttelsen f. Eks. for ugifte Arbejdsmænd efter Loven kunde udstrækkes med yderligere 70 Dages Fortsættelseshjælp til 270 Dage af 300 Arbejdsdage pr. Aar, vilde der næppe være stor Sandsynlighed for at drage *de unge* fra Byerne ud paa Landet til Arbejde der, men *Strømmen fra Land til By* vilde snarere yderligere befordres og Ledighedens afskrækkende moralske Virkninger øges.

Saafremt Kasserne ansaa det for nødvendigt at øge Understøttelsesdagens Antal, maatte dette efter Mindretallets Mening ske med Udnyttelse af de i den gældende Lov indeholdte Muligheder, nemlig en Forlængelse af det *vedtægtsmæssige* Dageantal, og Mindretallet vilde gerne lette Formaliteterne herved ved at overlade Afgørelsen til Hovedledelsen med Tilslutning af Arbejdsdirektøren paa tilsvarende Maade som ved Lov Nr. 90 af 31. Marts 1926.

Ud fra disse Synspunkter stillede Mindretallet *Ændringsforslag* om en ny Udformning af Lovforslaget i et »*Forslag til Lov om særlig Bemyndigelse til midlertidig Forlængelse af vedtægtsmæssig Hjælp til arbejdsløse m. v.*«

Det tillodes her en Arbejdsløshedskasses *Hovedledelse med Tilslutning af Arbejdsdirektøren* i Tiden indtil 1. April 1937 at forlænge Antallet af Kassens Understøttelsesdage for *vedtægtsmæssig Hjælp med indtil en Trediedel*, idet dog Dageantallet for *Ikke-Forsørgere* herved ikke kunde bringes til at overstige *130 Dage*. Denne Forlængelse skulde ikke medføre Ret til videre fortsat Hjælp og kunde kun komme dem af Kassens Medlemmer til gode, som inden for Lovens Gyldighedstid havde opbrugt saavel den vedtægtsmæssige som den fortsatte Hjælp. — Under Hensyn til den store Arbejdsløshed i de sidste 5 Aar foreslog Mindretallet tillige, at Medlemmer, der havde *opbrugt deres 3—4-aarige Maksimum*, efter Bestemmelse af Hovedledelsen med Tilslutning af Arbejdsdirektøren kunde blive understøttelsesberettigede til 1. April 1937, for saa vidt den paagældende Arbejdsløshedskasses Arbejdsløshedsprocent gennemsnitlig havde været 30 pCt. i de sidste 3 Aar. — Hvis enkelte Kasser ikke maatte være i Stand til at afholde Udgifterne ved Forlængelsen af Dageantallet, kunde disse efter Mindretallets Forslag, naar Arbejdsløshedsfondens Bestyrelse og Socialministeren gav Tilslutning dertil, erholde *Forskud fra Arbejdsløshedsfonden* mod Forrentning med 5 pCt. og Tilbagebetaling i Løbet af 3 Aar.

Socialministeren kunde ikke tiltræde Mindretallets *Ændringsforslag*, bl. a. fordi det efter Ministerens Opfattelse vilde være umuligt for Arbejdsmændenes Arbejdsløshedskasse, hvis den i øvrigt skulde gennemføre en forstandig Økonomi, at modtage Loven i denne Skikkelse, og *Ændringsforslaget* forkastedes med 38 Stemmer mod 36. Selve *Lovforslaget* vedtoges derefter med 38 Stemmer mod 36.

Det samme *Ændringsforslag* blev paa ny stillet i *Folketinget* (af *Boeck-Hansen* [K. F.] og *Søren P. Larsen* [V.]). Det forkastedes dér med 67 Stemmer mod 35.

Endvidere stilledes i Folketinget nogle *Ændringsforslag* af *Aksel Larsen* og *Alfred Jensen* (D. K.). Disse gik ud paa: *undtagelsesvis* at give Adgang til Ydelse af Fortsættelseshjælp til Medlemmer, hvis Ret til Understøttelse maatte være bortfaldet i Medfør af § 15, Stk. 5, selv om der ikke skulde have hersket ekstraordinær Arbejdsløshed i Faget i mindst 24 Maaneder i Løbet af de sidste 3 Aar; fremdeles at bemyndige Socialministeren til at *forlænge Dageantallet* for Ydelse af Fortsættelseshjælp med indtil 30 Dage, at sætte *Statsrefusionen* op fra Halvdelen til tre Fjerdedele og at stille 1 Mill. Kr. til Raadighed for Arbejdsløshedskasser, som ikke

er i Stand til at søge Dispensation fra *10 Maaneders Bestemelsen*. Paa disse Punkter var Ændringsforslagene affattet med et Regeringsforslag af 28. November 1935 som Forbillede (Aarbogen 1935—36, Side 393). Yderligere foresloges indsat en ny Paragraf, hvori var optaget Hovedindholdet af de samme Medlemmers Forslag til Lov om *Vinterhjælp* til arbejdsløse (B. Nr. 19). — *Socialministeren* fandt ikke Anledning til at indføre de førstnævnte Ændringer i Lovforslaget og kunde ikke tiltræde Ændringsforslaget om *Vinterhjælp*. Samtlige Ændringsforslag forkastedes med 101 Stemmer mod 2.

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget i uforandret Skikkelse med 72 Stemmer mod 28.

58. Lov om Beskæftigelse af arbejdsløse. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 3227. — C. Sp. 395 og 1469].

Fremsat i *Folketinget* $1^8/_{12}$ (F. Sp. 2188). 1. Beh. $20-21/_{1}$ (F. Sp. 2542 og 2568). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Einer-Jensen, Bomholt, Leonhard Hansen, Hinrichsen, Knud V. Jensen, Levinsen, Schrøder [Formand], Rager [Sekretær], Jensen [Gørding], Erik Eriksen, Knud Kristensen, Søren P. Larsen, Boeck-Hansen, Carsten Raft og A. C. D. Petersen). Betænkning (B. Sp. 697) afgivet $1^9/_{2}$. (Ordfører: Einer-Jensen). 2. Beh. $2^5/_{2}$ (F. Sp. 4184). 3. Beh. $3/_{3}$ (F. Sp. 4402). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $1^0/_{3}$ (L. Sp. 1270). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov om Ændringer i Lov Nr. 205 af 20. Maj 1933 om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring m. m. (se Side 371). Betænkning (B. Sp. 1955) afgivet $9/_{4}$. (Ordfører: A. Johansen). 2. Beh. $1^3/_{4}$ (L. Sp. 1825). 3. Beh. $1^4/_{4}$ (L. Sp. 1882). *Loven stadfæstet 1. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 108).

I de to foregaaende Rigsdagssamlinger fremsatte Socialministeren 2 Lovforslag om Foranstaltninger til *Beskæftigelse af langvarigt arbejdsløse* og om ændrede Regler vedrørende *Nødhjælpsarbejder*. Herom henvises til Aarbogen for 1934—35, Side 383—395, hvor Forslagenes Indhold er udførligt gengivet, og til Aarbogen for 1935—36, Side 401—405, hvor Hovedpunkterne er omtalt. I sidste Samling blev begge Forslag vedtaget af Folketinget, men i Landstinget naaede de ikke længere end til Udvalgsbehandling.

Forslaget til nærværende Lov byggede paa en *Kombination* af disse to Lovforslag. Samtidig var *unge arbejdsløse* (under 22 Aar) medtaget ved Siden af *langvarigt* arbejdsløse, idet Arbejdsløsheden blandt de unge syntes særlig vanskelig at bekæmpe. Under Behandlingen i *Folketinget* ændredes Regeringsforslaget paa enkelte Punkter, navnlig ved, at *kommunale* Arbejder, som Staten maatte have Interesse i at støtte, og under visse Forudsætninger *private Institutioners Arbejder* inddroges under Bestemmelserne om særlige Arbejder (§ 3), og ved, at *Udgifterne* til Arbejdsløn blev *fordelt* paa et andet Grundlag (§ 5). I den saaledes ændrede Skikkelse gennemførtes Forslaget med Støtte af Regeringspartierne og Det kommunistiske Parti, medens Venstre, Det konservative Folkeparti, Det frie Folkeparti og Retsforbundet stemte imod.

Om *Omfanget af Arbejdsløsheden*, særlig den langvarige Arbejdsløshed og Ungdomsarbejdsløsheden, oplystes det dels i Bemærkningerne til Lovforslaget, dels i Ministerens Forelæggelsestale, at det *samlede Antal* Personer, der var tilmeldt den offentlige Arbejdsanvisning som ledige, udgjorde pr. ultimo November 1934, 1935 og 1936 henholdsvis 103 700, 100 100 og 96 500. Af disse var *forsikrede* henholdsvis 86 200, 85 300 og 83 100. Antallet af Personer, der ikke havde haft Arbejde i mindst 10 Maaneder i Løbet af de sidste 2 Aar, udgjorde paa de nævnte 3 Tidspunkter 19 500, 13 100 og 11 200, og af disse var gennem hele Perioden ca. 4 800 Folk, der ikke havde opfyldt Kravet om over 26 (39) Ugers Arbejde inden for 3 (4) Aar. — Antallet af *unge arbejdsløse* (under 22 Aar) anslø Socialministeren til 12 000 à 15 000, idet Ministeren henviste til, at mellem 20 og 25 pCt. af de ledige er i Alderen mellem 18 og 25 Aar.

Loven, der traadte i Kraft straks og har Gyldighed *indtil 31. Marts 1938*, er inddelt i 3 Kapitler. De to første omhandler »*Nødhjælpsarbejder*» og »*Særlige Arbejder*», det sidste indeholder »*Almindelige Bestemmelser*», hovedsagelig angaaende Løn og Arbejdstid.

Nødhjælpsarbejder (§§ 1 og 2).

Bestemmelserne om Nødhjælpsarbejder i dette Kapitel sammenholdt med §§ 8 og 10 i de »*Almindelige Bestemmelser*» stemmer i Realiteten overens med de ovenfor nævnte Lovforslag om ændrede Regler vedrørende Nødhjælpsarbejder, bortset fra Tilføjelsen i § 2 om et højere Tilskud, for saa vidt angaar Beskæftigelse af langvarigt arbejdsløse eller unge arbejdsløse.

§ 1 udtaler, at saafremt *Kommunerne* eller *private Institutioner*, der nyder offentlig Støtte, for at afhjælpe Arbejdsløshed iværksætter Arbejder, som ellers ikke eller ikke for Tiden vilde være blevet bragt til Udførelse (Nødhjælpsarbejder), ydes der af Arbejdsløshedsfonden Tilskud til saadanne Arbejders Udførelse i Overensstemmelse med Reglerne i § 2. — Afgørelsen af Spørgsmaalet om, hvorvidt et Arbejde kan anerkendes som Nødhjælpsarbejde, træffes — i Overensstemmelse med Arbejdsløshedslovens § 31, Stk. 2 — af Socialministeriets Arbejdsudvalg, der ligeledes skal godkende Arbejdsvilkaarene for saadanne Arbejder. — Hertil følger Stk. 3, der lovfæster et hidtil praktiseret Forhold: Ved disse Arbejder skal *fortrinsvis* beskæftiges *arbejdsløshedsforsikrede* Arbejdere.

Arbejdsløshedsfondens Tilskud til Nedsættelse af Udgifterne til Arbejdsløn ved de i Henhold til § 1 godkendte Nødhjælpsarbejder udgør efter § 2 indtil 40 pCt. af den for paagældende Nødhjælpsarbejde udbetalte Arbejdsløn. Tilskuddet kan dog forhøjes indtil 50 pCt., for saa vidt angaar beskæftigede Arbejdere, der ved Antagelsen *ikke* havde haft *Arbejde i mindst 10 Maaneder i Løbet af de sidste 2 Aar* eller er *under 22 Aar*. Arbejdsudvalget fastsætter Tilskuddets Størrelse i det enkelte Tilfælde samtidig med Arbejdets Anerkendelse som Nødhjælpsarbejde.

Løn- og Arbejdstidsvilkaarene er angivet i § 8, og ved § 10 sættes Bestemmelserne i Arbejdsløshedslovens § 31, Stk. 5 og 7 (angaaende Vilkaarene ved Nødhjælpsarbejder og Arbejdsløshedsfondens Tilskud), ud af Kraft, saa længe nærværende Lov har Gyldighed.

Herefter *afviger* denne Lovs Regler for Nødhjælpsarbejder fra Arbejdsløshedslovens Bestemmelser i § 31 væsentlig paa følgende Punkter:

Bestemmelsen om *Tilbageholdelse af 15 pCt. af Arbejdslønnen* ved Nødhjælpsarbejder er udeladt,

Forskellen mellem Nødhjælpsarbejder og normale Arbejder finder Udtryk gennem en *Nedsættelse af Arbejdstiden*, den ved almindelig eller eventuelt ved speciel *Overenskomst* fastsatte Betaling skal være afgørende med Hensyn til *Vederlaget* for Nødhjælpsarbejder,

det fastslaas, at der *fortrinsvis* skal antages *arbejdsløshedsforsikrede* Arbejdere, og

Arbejdsløshedsfondens *Tilskud forhøjes* fra 30 til 40 — eventuelt 50 — pCt. af Arbejdslønnen.

Særlige Arbejder (§§ 3—7).

Lovens § 3, Stk. 1, stiller i Tiden indtil 31. Marts 1938 et Beløb af 30 Mill. Kr. til Raadighed til følgende Formaal:

- a) til Udførelse af *Statsarbejder* af den nedenfor i Stk. 2 omhandlede Karakter,
- b) til Dækning af Udgifter ved *Arbejder af samme Karakter*, der udføres af *Kommuner* for at afhjælpe Arbejdsløsheden blandt de i § 4 nævnte Kategorier af arbejdsløse, og som *Staten ud fra almene Hensyn har Interesse i at støtte* — i første Linie efter Godkendelse af Ministeren for offentlige Arbejder Anlæg af Gangstier og Cyklestier langs de bestaaende Landeveje og Biveje, og eventuelle Vejarbejder, som ikke kan iværksættes, fordi der ikke for Tiden kan stilles de fornødne Beløb til Raadighed af Vejfondene,
- c) hvor særlige Omstændigheder gør sig gældende, som Tilskud til Arbejder af den i Stk. 2 omhandlede Karakter, der udføres af *private Institutioner, der nyder offentlig Støtte*. Det er en Forudsætning for Ydelse af Tilskud til saadanne Arbejder, at disse er af en *varig samfundsmæssig Betydning*, og at de i det Omfang, vedkommende Ministerium maatte bestemme, udføres under Statens Kontrol.

Ifølge Stk. 2 kan kun *Arbejder af en saadan Karakter* eller af et saadant Omfang, at de af økonomiske Grunde ikke kunde forventes iværksat nu, komme i Betragtning. Det er derhos en *Betingelse*, at Arbejderne i alt væsentligt udføres med Anvendelse af *indenlandske Materialer*, samt at der ved Arbejdernes Planlæggelse tages Hensyn til de arbejdsløses *faglige og tekniske Uddannelse*.

Regeringsforslagets § 3 angik i Modsætning til de tidligere Forslag om Foranstaltninger til Beskæftigelse af langvarigt arbejdsløse, der medtog *kommunale* Arbejder, som Staten ud fra almene Hensyn havde Interesse i at støtte, kun *Statsarbejder*, idet man mente gennem Bestemmelserne i § 2 at have tilvejebragt tilstrækkelig Tilskyndelse for Kommunerne o. a. til at beskæftige langvarigt arbejdsløse. Litra b. og c. tilføjedes i *Folketinget* efter Ændringsforslag af Socialministeren og Udvalgets *Flertal* (Socialdemokrater og Radikale).

§ 4 bestemmer *Kredsen af de Arbejdere*, der kan faa Arbejde ved Foranstaltninger efter § 3. Hertil kan kun antages arbejdsløse, som paa Grund af *langvarig* Arbejdsløshed maa antages at have *ringe Mulighed* for inden for en nærmere Fremtid at komme i Arbejde paa normal Maade, eller arbejdsløse *under 22 Aar*. Det skal for førstnævnte Kategori af arbejdsløse som Regel være en Betingelse, at paagældende ikke har haft Arbejde i mindst 10 Maaneder i Løbet af de sidste 2 Aar. — Under i øvrigt lige Forhold skal der *fortrinsvis* gives *arbejdsløshedsforsikrede*, der er uden Ret til vedtægtsmæssig Understøttelse, Adgang til Beskæftigelse.

Udelukkede fra at faa Del i disse Arbejder er arbejdsløse, hvis *personlige Forhold* vilde udelukke dem fra Optagelse eller Forbliven i en Arbejdsløshedskasse i Medfør af Arbejdsløshedslovens § 10, Stk. 1, eller fra Understøttelse i Henhold til § 17, Stk. 1. Personer, der ved deres Optræden har vist sig *uskikkede* til at deltage i Foranstaltningen, kan *bortvises* fra denne.

I det Omfang, vedkommende Arbejde nødvendiggør Anvendelsen af *faquddannet* eller anden *kvalificeret* Arbejdskraft, og saadan Arbejdskraft ikke findes blandt de ovenfor omhandlede arbejdsløse, kan de hertil fornødne Arbejdere antages, men paa disse Arbejdere finder Lovens Bestemmelser om *Arbejdsvilkaar* og om *Kommunerefusion ikke Anvendelse*.

I § 5 paalægges det *Landets Kommuner* at udrede 30 pCt. af de i Henhold til § 3 afholdte Udgifter til Arbejdsløn til de i § 4, Stk. 1, nævnte arbejdsløse. Beløbet afholdes efter Reglerne i Arbejdsløshedslovens § 13, Stk. 5, om Kommunernes Andel i Tilskuddet til de anerkendte Arbejdsløshedskasser.

Paragraffen fik denne Affattelse i *Folketinget* efter Ændringsforslag af Ministeren og ovennævnte *Flertal*. Regeringsforslaget, der paa dette Punkt stemte overens med de tidligere fremsatte Forslag, gik ud paa, at *samtliges Kommuner* skulde afholde 20 pCt. af Lønudgifterne og *den enkelte Kommune* derhos 20 pCt. af Lønudgifterne til enhver fra Kommunen anvist arbejdsløs.

§ 6 henlægger Afgørelsen af, hvorvidt et Statsarbejde kan bringes til Udførelse i Henhold til denne Lov, til Social-

ministeren efter Samraad med den Minister, under hvis Omraade Arbejdet henhører, og Socialministeriets Arbejdsudvalg.

§ 7 bemyndiger Finansministeren til at tilvejebringe de Beløb, der stilles til Raadighed i Henhold til Loven, ved Udstedelse af rentebærende *Statsobligationer*.

Almindelige Bestemmelser (§§ 8—11).

Reglerne om *Lønnen* for Arbejde ved Foranstaltninger efter denne Lov er optaget i § 8, Stk. 1, som bestemmer, at der skal ydes Arbejderne den Løn, der i Henhold til gældende *almindelig Overenskomst* mellem Arbejdsgivere og Arbejdere er fastsat for tilsvarende Arbejde, eller, hvis saadan Overenskomst ikke findes, Løn efter *Særoverenskomst*. (Socialministeren skal paa Anfordring sørge for, at de omtalte Overenskomster stilles til Arbejdsgiverens Disposition).

Med Hensyn til *Arbejdstiden* ved de i Loven omhandlede Arbejder foreskriver Stk. 2, der i det hele svarer til de tidligere Forslag om Arbejdstiden ved Nødhjælpsarbejder, at Vilkaarene skal fastsættes saaledes, at de flest mulige arbejdsløse derved kan finde Beskæftigelse, og at det bliver fordelagtigt for de arbejdsløse at faa Beskæftigelse ved disse Arbejder fremfor at oppebære Arbejdsløshedsunderstøttelse, men at det dog stadig er af Interesse for dem at søge Beskæftigelse ved andet Arbejde; saafremt de to sidste Formaal fuldt ud kan opnaas ved *Nedsættelsen* af den normale Arbejdstid med en *Fjerdedel* — enten gennem en Nedsættelse af den daglige Arbejdstid, gennem Nedsættelse af Antallet af Arbejdsdage pr. Uge eller ved Indførelsen af et alternerende Arbejdssystem —, skal mindst en saadan Nedsættelse af Arbejdstiden finde Sted. Nedsættelsen i Arbejdstiden bør fastsættes saaledes, at de ved paagældende Arbejde beskæftigede Arbejdere ikke inden for samme Uge kan have Beskæftigelse og oppebære Arbejdsløshedsunderstøttelse.

Slutningsbestemmelsen i Stk. 1 blev tilføjet i Folketinget.

Af de øvrige Paragraffer i dette Kapitel er § 10 nævnt under Omtalen af Nødhjælpsarbejder. § 11 angiver Lovens Omraade — den gælder ikke for Færøerne — og Lovens Varighed (se foran), og § 9 bemyndiger Socialministeren til at fastsætte de nærmere Regler til Lovens Gennemførelse.

Folketingsudvalgets Flertal — Socialdemokrater og Radikale — indstillede Lovforslaget til Vedtagelse med de ovenfor ved §§ 3, 5 og 8 omtalte Ændringer. To Mindretal, Venstre og Konservative, kunde ikke tiltræde Forslaget.

Venstre-Mindretallet fandt, at Arbejdsløshedsproblemet fremtraadte med stedse større Alvor, og saa Hovedaarsagen til langt den største Del af baade Ungdomsarbejdsløsheden og den langvarige Arbejdsløshed i en ensidig og kortsynet Erhvervspolitik fra Regeringens Side. Lovforslaget gik efter Mindretallets Opfattelse fuldkommen uden om Aarsagerne til Arbejdsløsheden, og Ministeren havde ikke villet imødekomme Mindretallets Anmodning om at optage en Forhandling med Organisationerne om at komme de ganske unge, som i længere Tid ikke har haft erhvervsmæssig Beskæftigelse, til Hjælp ved at skabe *større Spændvidde i Tarifsystemet* over for de unge og utrænede paa den ene Side og de ældre og trænede Arbejdere paa den anden.

Ud fra Ønsket om at søge at afværge og mildne nogle af de værste Følger af Regeringens Politik havde Mindretallet imidlertid været villigt til at gaa ind i en Forhandling med det Formaal at skaffe Arbejde af den foreslaaede Art, naar dette kunde ske paa en rimelig og forstandig Maade, og Mindretallet udtrykte sine Hovedsynspunkter i saa Henseende i en Række *Ændringsforslag*.

Mindretallet krævede for det første *Rigsdagens Finansudvalg* taget med ved Afgørelsen af, om et Arbejde kan anerkendes som Nødhjælpsarbejde (§ 1) eller bringes til Udførelse som særligt Statsarbejde (§ 6), ligesom Mindretallet krævede Finansudvalgenes Godkendelse af de paagældende Bevillinger (§ 3). I Betragtning af de foreslaaede Arbejders Karakter af en Art sociale Foranstaltninger kunde man ikke billige, at de fornødne Beløb blev tilvejebragt ved Laan (§ 7).

Til § 2 stillede Mindretallet flere Ændringsforslag, der tog Sigte paa at bringe Kommunerne paa den sikre Side gennem en *Forhøjelse af Arbejdsløshedsfondens Tilskud*, i Almindelighed til 50 pCt. af Arbejdslønnen, for langvarigt arbejdsløse og unge Personer op til 70 pCt.

Mindretallet var *imod* at give *arbejdsløshedsforsikrede Arbejdere fortrinsvis Adgang* til de i Loven omhandlede Arbejder og foreslog de paagældende Bestemmelser i §§ 1 og 4 slettet. Ved Arbejder efter § 3 skulde under i øvrigt lige Vilkaar de Personer antages først, som havde gaaet længst arbejdsløse. Personer, som af legemlige eller moralske Grunde maatte anses for uskikkede til regelmæssig Erhvervsvirksomhed eller til Samarbejde med Arbejdsledere eller Arbejdere, skulde ikke kunne komme i Betragtning. Mindretallet ønskede ogsaa fastslaaet, at *Nægtelse af at modtage anvist Arbejde*

efter denne Lov vilde medføre, at vedkommende ikke kunde faa anden offentlig Hjælp end den, der kan faas efter de strengeste Regler i den øvrige Lovgivning (Forsorgslovens § 310).

Fremdeles var Mindretallet *imod* at vederlægge disse Arbejder med *tarifmæssig Løn* og stillede Ændringsforslag om følgende Nyfattelse af § 8: »Vilkaarene for de i denne Lov omhandlede Arbejder skal med Hensyn til *Arbejdstid og Arbejdsløse* fastsættes saaledes, at de flest mulige arbejdsløse derved kan finde Beskæftigelse, og at det bliver fordelagtigt for de arbejdsløse at faa Beskæftigelse ved disse Arbejder fremfor at oppebære Arbejdsløshedsunderstøttelse, men at det dog stadig skal være af væsentlig økonomisk Interesse for dem at søge Beskæftigelse ved andet Arbejde, herunder Landbrugsarbejde.«

Hvad endelig *Udgiftsfordelingen* angaar, foreslog Mindretallet, at den enkelte Kommune skulde deltage i Udgifterne til Arbejdsløsheden med saa vidt muligt det samme Beløb, som den ved Foranstaltningen sparede i Understøttelse (Landkommuner med 12½ pCt., Købstadkommuner med 20 pCt., Hovedstadskommunerne med 30 pCt. af Arbejdsløsheden), medens det fælles Refusionsforbund ikke skulde deltage i Udgifterne.

Det konservative Mindretal erkendte, at der i Ungdomsarbejdsløsheden og den langvarige Arbejdsløshed »foreligger dybt alvorlige Samfundsproblemer, som det er nødvendigt for Lovgivningsmagten aktivt at gribe ind over for«, men Mindretallet fandt Lovforslaget daarligt forberedt og syntes, at Betingelserne for en ansvarlig Lovgivning ikke var til Stede. »Lovgivningsmagten ved saa godt som intet om, hvilke Arbejder der skal gennemføres for de 30 Mill. Kr., og er stadig uden klar Oplysning om, *hvem* der skal udføre Loven og *have Ansvaret* for dens Administration.« Dertil kom, at man ikke fra Regeringens Side havde taget noget som helst Hensyn til de Krav, Mindretallets Parti tidligere havde stillet om først og fremmest at skaffe Landbruget den fornødne Arbejdskraft. — Selv om det nærmest var Mindretallets Opfattelse, at der kun vilde komme meget lidt Arbejde i Gang som Resultat af Loven, turde det derfor ikke paa det foreliggende usikre Grundlag udsætte Laanemarkedet for en Belastning paa 30 Mill. Kr., men maatte henstille til Socialministeren at *omarbejde Lovforslaget* og i Begyndelsen af næste Rigsdagssamling forelægge et nyt Lovforslag, som betød: 1) En Sammenarbejdning af de paa dette Omraade gældende Love og forelagte Lovforslag, 2) en overskuelig Arbejdsplan, 3) en klar Koncentration af disse

Loves Administration og 4) en arbejdsmæssig Adskillelse af de to Kategorier unge og langvarigt arbejdsløse, hvis Sammenblanding paa Arbejdsplads og i Arbejdsform Mindretallet fandt uhensigtsmæssig.

For dog ikke ved denne Forsinkelse helt at standse dette Lovgivningsarbejde foreslog Mindretallet at gennemføre en midlertidig Lov, som kun indeholdt mindre Afvigelser fra det foreliggende Forslag, men i det hele — for at opnaa Samling — byggede paa dette, hvad dog ikke betød Mindretallets Tilslutning til Forslagets Principper.

De af Mindretallet stillede Ændringsforslag gik ud paa: at nedsætte det i § 3 nævnte Beløb til 8 Mill. Kr. og begrænse Lovens Varighed til 1. Januar 1938 samt at affatte *Lønregelen* i § 8, Stk. 1, saaledes, at Bestemmelserne i Grundforbedringsloven af 26. Februar 1937 § 10, Stk. 5, blev lagt til Grund for Lønnens Fastsættelse. Desuden stillede Mindretallet Forslag om følgende Tilføjelse til § 8: »Ved de i denne Lov omhandlede Arbejder maa ingen, der kan *beskæftiges erhvervmæssigt paa Stedet*, faa eller fortsætte Arbejde. I *Høsttiden* og i *Roesæsonerne* maa de under denne Lov hørende Arbejder ikke udføres i Landdistrikterne.«

Uden for Betænkningen stillede *Alfred Jensen* og *Aksel Larsen* (D. K.) et Ændringsforslag til § 8, Stk. 2, om, at *Arbejdstiden* ved de i Loven omhandlede Arbejder skulde være — saavel daglig som ugentlig — den i Henhold til gældende almindelig Overenskomst mellem Arbejdsgivere og Arbejdere bestemte.

Ved Afstemningen blev de af Flertallet stillede Ændringsforslag vedtaget, medens samtlige Mindretals-Ændringsforslag forkastedes, Venstres gennemgaaende med 68 à 69 Stemmer mod 19 à 20, de Konservatives med 67 à 69 Stemmer mod 14 à 15, Kommunisternes med 82 Stemmer mod 1.

Lovforslagets Vedtagelse skete i Folketinget med 66 Stemmer (Socialdemokrater, Radikale og Kommunistere) mod 53. Imod stemte Venstre og Det konservative Folkeparti; desuden *Det frie Folkeparti*, fordi Lovforslaget medtog de unge under 22 Aar, som Landbruget netop manglede; endelig ogsaa *Retsforbundet*, som var villigt til at arbejde med paa en dybtgaaende Socialpolitik, sigtende paa Ophevelsen af de økonomiske Monopoler og paa at afskaffe Arbejdsløsheden gennem økonomisk Frihed, men som ikke kunde støtte Lovforslagets Gennemførelse, fordi dets Konsekvens formentlig vilde blive en Skærpelse af de Misforhold, man troede at bekæmpe, gennem en Forøgelse af Arbejdsløsheden.

I *Landstinget* genoptog de *Konservative* deres i Folketinget stillede Ændringsforslag, men disse blev paa ny forkastet (med 31 à 32 Stemmer mod 11). *Venstre*, der forgæves havde søgt at vinde Flertal for tilsvarende Ændringer, som Partiet bragte i Forslag i Folketinget, indstillede Lovforslaget til Forkastelse.

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget i Folketingets Affattelse med 37 Stemmer mod 33.

59. Lov om Ændringer i Lov Nr. 205 af 20. Maj 1933 om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring m. m. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 3751. — C. Sp. 443 og 1211].

Fremsat i *Landstinget* $\frac{3}{2}$ (L. Sp. 623). 1. Beh. $\frac{12}{2}$ (L. Sp. 878). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (V. Buhl, Bækgaard, Gunnar Fog-Petersen [Sekretær], A. Johansen [Formand], H. P. Johansen, Laurits Knudsen, Johs. Nielsen, Olaf Nielsen, S. C. Nørgaard, K. Pedersen, Ch. Petersen, Stensballe, Stumph, C. J. F. Sven og Unmack). Betænkning (B. Sp. 1489) afgivet $\frac{16}{3}$. (Ordfører: A. Johansen). 2. Beh. $\frac{17}{3}$ (L. Sp. 1412). 3. Beh. $\frac{17}{3}$ (L. Sp. 1444). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $\frac{20}{3}$ (F. Sp. 5010). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Einer-Jensen, Riis Flor, Leonhard Hansen, Hinrichsen, Knud V. Jensen [Formand], Levinsen, Schrøder, Rager [Sekretær], Jensen [Gørding], Søren P. Larsen, Edvard Sørensen, Sønderup, Boeck-Hansen, Fibiger og Christmas Møller). Betænkning (B. Sp. 1595) afgivet $\frac{22}{3}$. (Ordfører: Einer-Jensen). 2. Beh. $\frac{22}{3}$ (F. Sp. 5058). 3. Beh. $\frac{22}{3}$ (F. Sp. 5089). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 66).

Det principale Formaal for de i Arbejdsløshedsloven foretagne Ændringer har været at aabne en *videre Adgang til forsikringsmæssig Hjælp* af Kasserne, idet man baade har ment, at Lovens Krav om Arbejde i en vis Tid forud for Understøttelsens Indtræden og Betingelserne for at holde Fortsættelseskasserne aabne var for rigoristisk formede, og at Maksimum for Understøttelsens Varighed var for lavt ansat. Der er samtidig sket en Forøgelse af *Arbejdsgivernes og Statens Bidrag til Arbejdsløshedsfonden*. Ved Siden af forskellige andre Ændringer, som man har fundet det ønskeligt at gennem-

føre ved denne Lejlighed, indeholder Loven desuden nye Bestemmelser om *Nødhjælpsarbejder*, i væsentlig Overensstemmelse med de Forslag herom, som Regeringen forelagde i de to foregaaende Rigsdagssamlinger.

I den følgende Fremstilling er redegjort for Hovedindholdet af den nye Lov (med de under Landstingsbehandlingen foretagne Ændringer), og til Lettelse af Oversigten er benyttet Arbejdsløshedslovens Kapitelinddeling.

Arbejdsanvisning.

1. Der er foretaget en *Lempelse af Betingelserne for Anerkendelse* af og Tilskud til de kommunale Arbejdsanvisningskontorer, idet man i Stedet for at kræve mindst 10 000 Indbyggere i de enkelte Købstæder lægger Vægten paa, at *hele* det Omraade, et Kontor omfatter, har det nævnte Indbyggertal; desuden er det alternativt krævede gennemsnitlige Antal Anvisninger i de sidste 3 Regnskabsaar nedsat fra 1000 til 600 og Antallet af Anvisninger af personlig tilmeldte fra 500 til 300.

2. I Lovens § 2 er det nu udtrykkeligt fastsat, at *Valget af Suppleant* for Formanden for et Arbejdsanvisningskontors Bestyrelse skal foregaa efter ganske tilsvarende Regler som Valget af selve Formanden, og at Formanden er pligtig at nedlægge sit Hverv, hvis han ikke længer opfylder Betingelserne for at kunne vælges. Endvidere er der givet Arbejdsdirektoratet Lejlighed til at udtale sig om Ansørgernes Kvalifikationer, *inden* Kontorets Bestyrelse tager Beslutning om Indstilling, og Formuleringen af Regelen om *Fordelingen af den ene Trediedel af Udgifterne* ved Driften af et Amts-Arbejdsanvisningskontor er ændret, idet det udtales, at den paagældende Trediedel fordeles — i Forhold til Folketallet — paa de *enkelte* Kommuner, saavel Land- som Bykommuner. Amtsfonden staar, om fornødent, i Forskud for de Landkommunerne herefter paahvilende Udgiftsandele.

3. For at raade Bod paa de praktiske Vanskeligheder ved at administrere Bestemmelserne i Lovens § 5 vedrørende *kollektive Arbejdsvægringer* er der givet Arbejdsdirektøren Myndighed til at tilsige Parterne til Forhandling om Bilægelse af en Uoverensstemmelse, saaledes at Direktøren herigennem kan danne sig et Skøn over, hvorvidt Vægningen er af kollektiv Natur.

Anerkendte Arbejdsløsheds-kasser.

4. Ved Arbejdsløshedsloven af 1927 blev der aabnet Adgang til at oprette *Landskasser*, omfattende samtlige Fag, og i Henhold til denne Bestemmelse blev oprettet »*Kristelig Arbejdsløsheds-kasse*«, hvis Medlemstal i den forløbne Aarrække er steget til et Par og tyve Hundrede. Under Hensyn til Muligheden af at spekulere i Indmeldelse i og Udmeldelse af saadanne Kasser, alt efter som Risikoen veksler inden for de forskellige Fag, er Adgangen til at oprette Landskasser nu *ophævet*. Hertil er føjet, at hvis en anerkendt Arbejdsløsheds-kasse ikke længer opfylder Betingelserne for at opnaa Anerkendelse, *bortfalder Anerkendelsen* med det paagældende Regnskabsaars Udgang; dog kan Socialministeren efter Omstændighederne forlænge denne Frist, og Ministeren kan yderligere bestemme, at Kassens Medlemmer — uanset om de ifølge de almindelige Regler har Overflytningsret — skal have *Ret til Overflytning* til visse bestaaende Kasser, saa at de ikke behøver at gennemgaa den sædvanlige Karenstid.

I sin Forelæggelsestale gjorde Ministeren gældende, at Optagelsen i Loven af Bestemmelsen om Oprettelse af Landskasser var en politisk Akt, og at Dannelsen af saadanne Kasser var i Strid med den til Grund liggende Forudsætning for Opbygningen af Arbejdsløshedsforsikringen og gik paa tværs af den hidtidige Udvikling og Lovgivning.

5. De i Lovens § 9 fastsatte *Formuegrænser* er flyttet fra 5 000 og 10 000 Kr. for henholdsvis ugifte og gifte til 8 000 og 12 000 Kr. Hvis Formuen helt eller delvis bestaar i fast Ejendom eller den paagældende ikke har fri Raadighed over den, kan Grænserne efter Indstilling fra Direktøren og Arbejdsløsheds-kassen ved Ministeriets Bestemmelse forhøjes til henholdsvis 12 000 og 18 000 Kr.

6. Det er udtrykkeligt krævet, at en Person ved Indgivelse af Begæring om Optagelse i en Arbejdsløsheds-kasse skal have *Arbejde af mere end midlertidig Karakter*.

7. Ifølge den i Arbejdsløshedslovens § 13 fastsatte *Skala for Statstilskuddet til Arbejdsløsheds-kasserne* staaer Tilskuddet i omvendt Forhold til den gennemsnitlige Arbejdsfortjeneste for Fagets Arbejdere, saa at det med andre Ord retter sig efter Arbejdernes Evne til at udrede Medlemsbidrag. For

Fag med en Aarsfortjeneste paa henholdsvis indtil 2 000 Kr., 2 000—2 250 Kr. og 2250—2 500 Kr. er Tilskudsprocenten fastsat til henholdsvis 90, 85 og 80 pCt. af Medlemsbidraget. Det er nu bestemt, at *disse tre Procentsatser forhøjes med 10*, hvis Gennemsnitsledigheden i en Kasse i Regnskabsaaet har andraget mindst 20 pCt. og derhos har oversteget Kassens Normal-Ledighedsprocent med 20 pCt.

Efter Forslag af Landstingsudvalgets Flertal (Socialdemokrater og Radikale Venstre) inddroges Arbejdsfortjenester paa 2 250—2 500 Kr. (Tilskudsprocent 80) under denne Bestemmelse.

8. Arbejdsløshedslovens § 15 er ændret paa flere Punkter. *Dagpengenes Maksimumsbeløb*, der hidtil var 4 Kr. for Forsørgere og 3 Kr. for Ikke-Forsørgere, er saaledes for de sidstnævnte forhøjet med 50 Øre, naar de har mindst 8 Aars Medlemstid. Endvidere er Bestemmelserne om Maksimumsbeløbenes *Regulering efter Pristallet* ændret dels ved, at Maksimumsbeløbene ikke længer kan nedsættes under de i Lovens fastsatte Beløb, dels ved, at der er tilvejebragt et mere rimeligt Forhold mellem Stigningen i Udgiftsposterne inden for et almindeligt Husholdningsbudget (Normalbudgettet) og Stigningen i Maksimumsbeløbene, idet disse vokser med 6,66 pCt. for hver 10 pCt., hvormed de nævnte Udgiftsposter overstiger 1 800 Kr.*) (Arbejdsdirektøren kan dog under Hensyntagen til de enkelte Kassers Formueforhold og Medlemsbidrag bestemme, at Forhøjelse ikke skal finde Sted).

9. Dernæst *ophæves 10 Maaneders Bestemmelsen* i § 15, Stk. 4, som gjorde det til en almindelig Betingelse for Bevarelse af Understøttelsesretten, at vedkommende Medlem i Løbet af de sidste 2 Aar før Understøttelsens Udbetaling havde haft Arbejde i mindst 10 Maaneder. Denne Bestemmelse har under de seneste Aars Kriseforhold kunnet virke meget haardt, og saa at sige alle Kasser havde efterhaanden opnaaet Dispensation derfra.

10. Fremdeles er *26 Ugers Bestemmelsen* i § 15, Stk. 5, der tidligere i alle Tilfælde lod Understøttelsesretten bortfalde, naar det paagældende Medlem ikke havde kunnet

*) Dette er det samme som, at $\frac{1}{3}$ af Maksimumsbeløbene stiger med 20 pCt.

præstere det dér krævede Arbejde inden for et vist Tidsrum, lempet i flere Retninger. Stykket har nu faaet følgende Ordlyd:

»Retten til at erholde Understøttelse bortfalder, naar et Medlem ikke har haft Arbejde som Lønarbejder i henholdsvis 26 eller 39 Uger inden for et i Vedtægten fastsat Tidsrum af 3 eller 4 Aar forud for hver Udbetaling af Understøttelsen. Naar særlige Omstændigheder taler derfor, kan Socialministeren godkende, at fornævnte Arbejdsperiode i Vedtægten fastsættes til *52 Uger inden for et Tidsrum af 5 Aar*, ligesom Socialministeren under særlige Forhold kan give en midlertidig *Dispensation* til Nedsættelse af de angivne Ugefrister, dog ikke til under Halvdelen. Naar Understøttelsesretten som Følge af et af fornævnte Vilkaar er bortfaldet, *genindtræder* den først, naar den paagældende har haft Arbejde som Lønarbejder i det i Henhold til foranstaaende fastsatte Antal Uger inden for et Tidsrum af henholdsvis 12, 18 eller 24 paa hinanden følgende Maaneder efter Udelukkelse fra Understøttelse.«

Lempelsen i Forhold til det hidtil gældende ligger navnlig i Bemyndigelsen for Ministeren til at *dispensere* fra de krævede Arbejdsperioder og i, at Arbejdskravet, naar der bliver Spørgsmaal om *Genindtrædelse* i Understøttelsesretten, kommer til at variere efter de i Bestemmelsen nævnte Perioder paa henholdsvis 3, 4 eller 5 Aar.

11. Efter Arbejdsløshedsloven af 1924 kunde det i Vedtægten bestemmes, at hvis et Medlem under en Arbejdsløshedsperiode havde haft *3 eller flere Dages Arbejde* i en Uge, *bortfaldt Understøttelsen* for den paagældende Uge. Denne Forskrift skærpedes i 1927 ved en Tilføjelse om, at det i Vedtægten *skulde* bestemmes, at Understøttelsen bortfaldt for hele Ugen, saafremt Medlemmet havde haft 4 eller flere Dages Arbejde. Ministeriet ansaa det imidlertid for hensigtsmæssigt at vende tilbage til 1924-Lovens Regel i saa Henseende, og det paagældende Stykke gaar derfor nu ud paa, at det i Vedtægten *kan* fastsættes, at Understøttelsen bortfalder for de Uger, i hvilke vedkommende har haft Arbejde i et vist Antal Dage, dog ikke under 3 Dage.

12. Ved Bekendtgørelse af 11. November 1932 blev der i Henhold til Arbejdsløshedslovens § 17 fastsat Regler for

Kassernes Forhold under Strejke og Lockout. Disse Regler gjaldt til 1. Juli 1935, og da der ikke i Socialministeriets Arbejdsudvalg opnaaedes Enighed om en Nyaffattelse, blev de forlænget indtil videre, dog længst til 1. Juli 1938. Regeringen ansaa det imidlertid for rettest ved denne Lejlighed at forelægge Spørgsmaalet for Rigsdagen, og Bestemmelsen i § 17, Nr. 1, er nu formuleret saaledes, at den i store Træk er Udtryk for Bekendtgørelsen af 1932 og den ved dennes Anvendelse fulgte Praksis:

»En anerkendt Arbejdsløshedskasse maa ikke yde Understøttelse under Strejke eller Lockout til Personer, der omfattes af samme; som Følge heraf maa Understøttelse ikke ydes under en inden for paagældende Kasses faglige Omraade iværksat Strejke eller Lockout for de Medlemmers Vedkommende inden for Faget, der inden for et Tidsrum af 8 Uger sidst har været uafbrudt beskæftiget i over 3 Uger paa den konfliktberørte Virksomhed. Afgørelse af, hvorvidt Kassen (Afdelingen) kan holdes aaben for Udbetaling for Kassens (Afdelingens) *øvrige* Medlemmer, træffes paa Grundlag af en for hver enkelt af Kassens konfliktberørte Afdelinger foretagen Undersøgelse af Konfliktens Indflydelse paa Medlemmernes Beskæftigelsesmuligheder, saaledes at det skal være et Udgangspunkt, at der normalt lukkes for Udbetalingen, for saa vidt Konfliktprocenten (d. v. s. Antallet af Konfliktdeltagere i Forhold til de ved Konfliktens Udbrud arbejdende Medlemmer) overstiger 65. De nærmere Regler fastsættes for 3 Aar ad Gangen af Socialministeren efter Forhandling med Socialministeriets Arbejdsudvalg.«

13. Bestemmelserne i samme Paragrafs Stk. 2 om Bestemmelsen af en *Arbejdsvægrings Gyldighed* er ændret dels derved, at Ordet »Timeløn« er erstattet med »Fortjeneste«, saa at den for den paagældende Art af Arbejde *normale overenskomstmæssige Løn* bliver afgørende, selv om denne maatte være Akkordbetaling, dels derved, at Normen: *den sædvanlige Løn* i paagældende Virksomhed eller Egn *maa* *vige*, naar en Landoverenskomst (Landsdeloverenskomst) fastsætter højere Lønvilkaar, og naar Prisstigninger paa Livsfornødenheder har væsentlig forringet Lønnens Købeevne. Det første Punktum i § 17, Stk. 2, lyder herefter saaledes:

»Det skal ikke kunne anses for fyldestgørende Grund til at vægre sig ved at overtage et anvist Arbejde, at Lønnen for Arbejdet er lavere end den, paagældende har haft, naar Lønnen dog ikke er under den *Fortjeneste*, der i Henhold til Overenskomst mellem Arbejdsgivere og Arbejdere er gældende for tilsvarende Arbejde, eller, for saa vidt saadan Overenskomst ikke er bindende for Parterne, under, hvad der i den paagældende Virksomhed eller Egn sædvanlig tjenes ved tilsvarende Arbejde; dog skal denne *sædvane-mæssige Løn ikke være afgørende*, for saa vidt der for saadant Arbejde gælder *almindelig Landsoverenskomst* — eller Overenskomst for den paagældende Landsdel — *med højere Løn-vilkaar*, eller for saa vidt Prisforhøjelser paa Livsfor-nødenheder har *forninget* den paagældende sædvanemæssige *Løns Værdi i væsentlig Grad*.«

14. Til Lettelse af Arbejdsløshedskassernes Administration har man indført *Regnskabsaaret* i Stedet for »12 paa hinanden følgende Maaneder« som Grundlag for Beregningen af det maksimale Antal Understøttelsesdage, og samme Beregningsgrundlag skal anvendes med Hensyn til det Antal Aar, i hvilket det fulde Maksimum kan ydes i Rækkefølge, og det Aar, hvori Medlemmet derefter skal være uden Understøttelse.

Disse Ændringer blev foretaget i Landstinget efter Indstilling af hele Udvalget.

15. Det i Lovens § 18 fastsatte *Minimums-Tidsrum for Dagpengeydelsen gennem Hovedforsikringen* er forlænget fra 70 til 90 Dage.*) Socialministeren kan dog under ganske særlige Forhold efter Indstilling af Arbejdsnævnet tillade, at Dageantallet sættes lavere, men i intet Tilfælde under 70 Dage. — Det Aaremaal, i hvilket et Medlem kan oppebære fuld aarlig Understøttelse, har hidtil været begrænset til 4 Aar; Maksimum kan fremtidig med Socialministerens Godkendelse udstrækkes til 5 Regnskabsaar.

*) Gennemsnitstallet ligger omkring 100 Dage, og kun faa Kasser er nede paa 70 Dage, saa at Ændringen ikke vil faa nogen væsentligere Betydning; Merudgiften er anslaaet til ca. 1,2 Mill. Kr. .

16. Maksimum for *Understøttelsen gennem Fortsættelseskassen* (§ 19) er forøget fra 70 Dage til det af vedkommende Kasse for Hovedforsikringen fastsatte Maksimum, dog ikke over 140 Dage inden for et Regnskabsaar. Man har ved denne Formulering villet opfordre Kasserne til at forhøje Hovedforsikringens Maksimum.

17. Betingelserne for, at *Fortsættelseskasserne kan holdes aabne*, er mildnet paa forskellig Vis, idet man navnlig har nedsat de Procenter, med hvilke den aktuelle Ledighedsprocent skal overstige Normal-Ledighedsprocenten, for at Arbejdsløsheden skal betragtes som ekstraordinær, og desuden har lagt Vægten paa, om Ledigheden *inden for et længere Tidsrum* har været af ekstraordinær Karakter, medens det hidtil har været Ledighedsprocenten paa det givne Tidspunkt og i de to foregaaende Maaneder, der var afgørende. § 19, Stk. 5 og 6, har faaet følgende Affattelse:

»Fortsættelseskassen træder i Virksomhed efter Beslutning af Arbejdsløshedskassens Bestyrelse paa Betingelse af, at Ledighedsprocenten inden for Kassen i mindst 4 Maaneder inden for de sidste 12 Maaneder eller i mindst 8 Maaneder inden for de sidste 24 Maaneder har oversteget 5 pCt. og derhos har oversteget Kassens Normal-Ledighedsprocent, jfr. nedenfor, med 60 pCt., hvis Normal-Ledighedsprocenten er 7 eller derunder. For hvert Point, Normal-Ledighedsprocenten ligger over 7, nedsættes den nævnte Tillægsprocent af 60 med 2, dog at Tillægsprocenten ikke kan nedsættes under 20. Kassens Normal-Ledighedsprocent er den gennemsnitlige Ledighedsprocent inden for Kassen i de tilsvarende Maaneder i de sidste 30 Aar, med Udskydelse af de 10 daarligste Aar og saaledes, at Aarene forud for 1910 ikke tages i Betragtning. Den af Kassen foretagne Opgørelse i Henhold til foranstaaende skal i Forvejen være godkendt af Direktøren.

Selv om en Kasse ikke opfylder de i Stk. 5 fastsatte Betingelser for at lade sin Fortsættelseskasse træde i Virksomhed, kan Bestyrelsen dog med Direktørens Godkendelse beslutte at aabne Kassen for Udbetaling, naar over 30 [hidtil 40] pCt. af de ledigmeldte Medlemmer har opbrugt deres vedtægtsmæssige Understøttelse, og Ledighedsprocenten i Kassen derhos andrager mindst 5 [hidtil 7½] pCt., eller for

Kasser, hvis Medlemsantal ligger under 200, mindst 10 pCt. Ligeledes kan Bestyrelsen med Direktørens Godkendelse aabne Kassen for Udbetaling, naar mindst 40 [hidtil 50] pCt. af Kassens Medlemmer er ledigmeldte.»

Begyndelsen af Stk. 6 blev omredigeret i Landstinget efter Indstilling af Udvalgets Flertal.

18. Nye Bestemmelser om *Fordelingen af en Arbejdsløshedskasses Formue* i Tilfælde af Kassens Opløsning eller Anerkendelsens Bortfald er optaget i § 22, Stk. 2.

Arbejdsløshedsfonden.

19. *Arbejdsgivernes Bidrag* til Arbejdsløshedsfonden (§ 28) har hidtil været 4 Kr. 50 Øre aarlig pr. forsikret Helaarsarbejder; for ved Kontrakt ansatte Lærlinge i de 2 første Aar af Læretiden og for Land- og Skovbrugsarbejdere dog kun 2 Kr. aarlig. Det almindelige Bidrag er nu sat op til 15 Kr. pr. *Helaarsarbejder*; for Lærlinge i de 2 første Læreaar er man dog blevet staaende ved de 2 Kr. aarlig, og for Land- og Skovbrugsarbejdere er Bidraget kun forhøjet til 3 Kr.; samme Bidrag er endvidere fastsat for *Fiskere*. Af Hensyn til de mulige Vanskeligheder for mindre Virksomheder ved at udrede saa stort et Bidrag som 15 Kr. er det yderligere bestemt, at Bidraget nedsættes til 7 Kr. 50 Øre pr. Helaarsarbejder, for saa vidt angaar 2 *Arbejdere i hvert Foretagende*.*)

I sin Forelæggelsestale betonedede Socialministeren, at de foreslaaede Arbejdsgiverbidrag baade i Betragtning af, hvad Kassernes Medlemmer selv yder til Forsikringen, og hvad Arbejdsgiverne udreder f. Eks. i England og Tyskland, maatte anses for særdeles rimelige.

Lempelsen for Fiskeres Vedkommende blev foretaget i Landstinget efter Indstilling af hele Udvalget.

20. I Forbindelse med Forhøjelsen af Arbejdsgiverbidraget har man fundet det rimeligt at ændre Regelen om *Statens Tilskud til Fonden*, og under Hensyn til Fondens økonomiske Status (pr. 31. Marts 1936 var dens Formue

*) Med dette Udtryk har man villet tilkendegive, at Nedsættelsen skal finde Sted for hver økonomisk og juridisk afsluttet Enhed, uanset om denne maatte raade over flere Fabrikker, Værksteder, Butikker o. lign.

÷ 14½ Mill. Kr.) er Tilskuddet fastsat til Halvdelen af Fondens Udgifter til Nødhjælpsarbejder, Undervisning af arbejdsløse og Refusion af Fortsættelseshjælp. Statstilskuddet bortfalder dog, naar Fondens Formue overstiger 12 Mill. Kr.

21. Som foran berørt stemmer de i Loven indførte Ændringer angaaende *Vilkaarene for Nødhjælpsarbejder* i det væsentlige overens med Forslag herom, der i de to foregaaende Rigsdagssamlinger blev fremsat af Regeringen; dog har man ikke efter den ændrede Affattelse af Arbejdsløshedslovens § 17, Stk. 2 (se foran under 13) ment at burde opretholde den særlige Regel om *Betaling* for Nødhjælpsarbejder, idet § 17, Stk. 2, uden videre vil være gældende ved Arbejdsvægringer, der indtræffer ved Anvisning af Arbejdere til Nødhjælpsarbejder. — I det følgende gengives Arbejdsløshedslovens § 31, Stk. 5—7, i den nye Formulering*):

»Vilkaarene for Nødhjælpsarbejder skal *med Hensyn til Arbejdstid* fastsættes saaledes, *at* de flest mulige arbejdsløse derved kan finde Beskæftigelse, og *at* det bliver fordelagtigt for de arbejdsløse at faa Beskæftigelse ved disse Arbejder fremfor at oppebære Arbejdsløshedsunderstøttelse, men *at* det dog stadig er af Interesse for dem at søge Beskæftigelse ved andet Arbejde; saafremt de to sidstnævnte Formaal efter Arbejdsudvalgets Opfattelse fuldt ud kan opnaas ved Nedsættelse af den normale Arbejdstid med en Fjerdedel — enten gennem en Nedsættelse af den daglige Arbejdstid, gennem Nedsættelse af Antallet af Arbejdsdage pr. Uge eller ved Indførelse af et alternerende Arbejdssystem —, skal mindst en saadan Nedsættelse af Arbejdstiden finde Sted. Det skal i det hele tilstræbes, at Nedsættelsen i Arbejdstiden fastsættes saaledes, at de ved paagældende Arbejde beskæftigede Arbejdere ikke inden for samme Uge kan have Beskæftigelse og oppebære Arbejdsløshedsunderstøttelse. — Ved de som Nødhjælpsarbejder anerkendte Arbejder skal *fortrinsvis* antages *arbejdsløshedsforsikrede* Arbejdere. — Til Nedsættelse af Udgifterne til Arbejdsløn ved de i Henhold til Bestem-

*) Det bemærkes, at ifølge en Bestemmelse i Loven om Beskæftigelse af arbejdsløse (Nr. 58) har § 31, Stk. 5—7, ikke Gyldighed, saa længe Beskæftigelsesloven er i Kraft.

melserne i denne Paragraf godkendte Nødhjælpsarbejder ydes af Arbejdsløshedsfonden et *Tilskud*, der i intet Tilfælde kan udgøre mere end 40 pCt. af den for paagældende Nødhjælpsarbejde udbetalte Arbejds løn. Arbejdsudvalget fastsætter Tilskuddets Størrelse i det enkelte Tilfælde samtidig med Arbejdets Anerkendelse som Nødhjælpsarbejde.«

Af Forandringerne fra Paragraffens hidtidige Formulering fremhæves: Afvigelsen fra de normale Arbejdsvilkaar finder alene Udtryk i Bestemmelserne om *Arbejdstiden*. Kravet om *Tilbageholdelse af 15 pCt. af Arbejdernes Løn til Indbetaling i Fonden er bortfaldet*. Der skal fortrinsvis antages *arbejdsløshedsforsikrede* Arbejdere. Maksimum for *Fondens Tilskud er forhøjet fra 30 til 40 pCt. af den udbetalte Arbejds løn*.

Tilsynet med Arbejdsanvisningen og Arbejdsløshedsforsikringen.

22. Der har hidtil ikke været nogen helt klar Linie med Hensyn til *Indankning af de i Medfør af Arbejdsløshedsloven trufne Afgørelser*. Man har derfor nu (i § 34) optaget en almindelig Bestemmelse vedrørende Indankning af Direktørens Afgørelser, og der er fastsat ensartede Ankefrister for de forskellige Spørgsmaals Indankning.

Hovedsynspunktet ved den stedfundne Rationalisering af de paagældende Bestemmelser har været, at *Direktøren* i alle Tilfælde bør være *den første Ankeinstans*, og at Direktørens Afgørelser derefter skal kunne *indankes for Arbejdsnævnet* i alle Spørgsmaal, der vedrører Forholdet mellem det enkelte Medlem og Arbejdsløsheds kassen, medens Arbejdsnævnet til Gengæld ingen afgørende Myndighed skal have med Hensyn til administrative Tvivlsspørgsmaal, der opstaar mellem Arbejdsløsheds kasserne paa den ene Side og Tilsynsmyndighederne paa den anden. I Konsekvens af dette Synspunkt bliver f. Eks. Nævnet fremtidig Ankeinstans i Sager vedrørende Medlemmernes Forseelser mod Arbejdsløsheds kassen og med Hensyn til Direktørens Afgørelser af Spørgsmaal om Ret til at være Medlem af en Arbejdsløsheds kasse. Endvidere bliver Direktøren 1ste Instans med Hensyn til Afgørelser vedrørende Medlemmernes Understøttelsesret i Medfør af § 17, Stk. 3, medens Nævnet bliver 2den Instans.

De økonomiske Virkninger af Loven blev belyst i en Række Bilag til Lovforslaget. Det fremgik heraf, at den samlede Merudgift for *Kasserne* kunde anslaaes til $2\frac{1}{4}$ Mill. Kr. for Hovedforsikringen, $5\frac{1}{2}$ Mill. Kr. for Fortsættelseskasserne, i alt $7\frac{3}{4}$ Mill. Kr., hvoraf 300 000 Kr. hidrørte fra Ophævelse af 10 Maaneders Bestemmelsen, 1,4 Mill. Kr. fra den ændrede Affattelse af 26 Ugers Bestemmelsen (se foran Nr. 9 og 10), endvidere 1,2 Mill. Kr. fra Forlængelsen af Minimums-Tidsrummet for Dagpengeydelsen gennem Hovedforsikringen (Nr. 15), 4 Mill. Kr. fra Forøgelsen af Maksimum for Fortsættelseskassernes Understøttelse (Nr. 16) og $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. fra Lempelsen af Betingelserne for at holde disse Kasser aabne (Nr. 17). Med Fradrag af den paa Arbejdsløshedsfonden faldende Halvdel af Kassernes Udgifter til Fortsættelseshjælp blev til Rest 5 Mill. Kr., hvoraf de 2,7 Mill. Kr. vilde falde paa *Kassernes Medlemmer* som forhøjet Medlemsbidrag.

For *Statens Vedkommende* blev Merudgiften opgjort til i alt 3,8 Mill. Kr. (nemlig 1,6 Mill. Kr. som Andel i Kassernes nys nævnte Udgifter, 600 000 Kr. som forhøjet Tilskud i Henhold til § 13, Stk. 1 [se Nr. 7] og 1,6 Mill. Kr. som forøget Tilskud til Arbejdsløshedsfonden [Nr. 20]). Som Besparelse ved Laan til Dækning af Fondens Underskud regnede man imidlertid med 2,4 Mill. Kr., saa at Merudgiften reduceredes til 1,4 Mill. Kr.

For *Kommunerne* ansloges Merudgiften til i alt 1,1 Mill. Kr., deraf de 800 000 Kr. som Andel i Kassernes forøgede Udgifter, 300 000 Kr. i Medfør af § 13, Stk. 1.

Endelig regnede man for *Arbejdsløshedsfondens Vedkommende* med en forøget Indtægt gennem Arbejdsgivernes Bidrag (Nr. 19) paa 4,5 Mill. Kr. og forøget Statstilskud paa 1,6 Mill. Kr., paa den anden Side med forøgede Udgifter ved Refusion af Fortsættelseshjælp og ved Nødhjælpsarbejder (henholdsvis $2\frac{3}{4}$ Mill. Kr. og henved $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.). Det samlede Resultat blev da en forøget Indtægt paa 2,9 Mill. Kr., hvorved det hidtil budgetterede Underskud paa 2,4 Mill. Kr. forvandlede til et Overskud paa ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.

Det af Regeringen fremsatte Lovforslag blev paa enkelte Punkter ændret under Behandlingen i *Landstinget*. Hele *Udvalget* var enigt om at imødekomme et af Arbejdsløsheds-kasserne fremsat Ønske om at benytte *Regnskabsaaret* som Beregningsgrundlag i Stedet for »12 paa hinanden følgende Maaneder«, og Udvalget kunde ligeledes tiltræde, at der blev givet *Fiskerne* en Lempelse med Hensyn til Arbejdsgivernes Bidrag til Arbejdsløshedsfonden (se foran under 14 og 19). Desuden foretoges efter Indstilling af Udvalgets *Flertal*

(Socialdemokrater og Radikale Venstre) et Par Ændringer, hvoraf den ene gik ud paa en Udvidelse af det Omraade, hvor *Statens Tilskudsprocent* under en vis ekstraordinær Arbejdsløshed bliver forhøjet, den anden tog Sigte paa en Lempelse af Betingelserne for *Fortsættelseskassernes Adgang til at holde aabent for Udbetalinger* (se under 7 og 17).

Medens Regeringspartierne anbefalede Lovforslaget til Vedtagelse i den saaledes ændrede Skikkelse, tog baade Venstre og Det konservative Folkeparti i begge Ting Afstand fra Forslaget.

De Konservative udviklede deres Syn paa Sagen i Folketingsudvalgets Betænkning. Den i 1932 med konservativ Støtte gennemførte Arbejdsløshedslov var efter Mindretallets Opfattelse paa alle væsentlige Punkter tilfredsstillende og afvejede paa en god og heldig Maade det offentliges og de forsikredes Forpligtelser. Mindretallet fandt derfor ikke Anledning til at stille selvstændige Ændringsforslag hverken til Loven eller til det foreliggende Lovforslag, men indstillede dette til Forkastelse. I Særdeleshed beklagede Mindretallet Forslaget om Ophævelse af den i 1927 paa konservativt Initiativ optagne Bestemmelse, i Ly af hvilken »Kristelig Arbejdsløshedskasse« var vokset frem til en ret anselig Stilling; man saa heri et Udtryk for Intolerance og hævdede, at de Angreb, der var rettet mod Kassen, intet havde med Ophævelsen at gøre. — De paa forskellige Omraader foreslaaede Udvidelser af Arbejdsløshedslovens Bestemmelser fandt Mindretallet ikke begrundede i den foreliggende økonomiske Situation med dens meget betydelige Arbejdsløshed.

De af Venstre stillede Ændringsforslag (se nedenfor) kunde Mindretallet støtte.

Venstre-Mindretallet begrundede særlig sin Modstand mod Lovforslaget med, at dette ved at udelukke Landskasser, der omfatter forskellige Fag, fra Statsstøtte vilde yderligere befæste Fagforbundenes Magtstilling over for Arbejdsløsheds-kasserne, og at det ikke kunde anses forsvarligt i den Situation, Regeringens økonomiske Politik havde ført Landet ud i, at øge Udgifterne til Understøttelser.

Mindretallet stillede i begge Ting de samme *Ændringsforslag*. De væsentligste af disse er nævnt i nedenstaaende Oversigt, hvor de i Parentes tilføjede Tal henviser til de i Redegørelsen for Lovens Indhold omtalte Ændringer.

a. (jfr. Nr. 1). Mindretallet kunde vel tiltræde en Udvidelse af Arbejdsanvisningskontorenes Antal, ved at flere Kommuner med tilsammen 10 000 Indbyggere fik Adgang til at oprette et Arbejdsanvisningskontor, men mente dog, at

den hidtidige Begrænsning med Hensyn til det aarlige *Antal Anvisninger* pr. Kontor burde opretholdes.

b. (jfr. Nr. 4). Ophævelsen af Adgangen til at oprette *Landskasser*, omfattende flere Erhverv, vilde efter Mindretallets Anskuelse skabe en Tvangsordning til Fordel for de faglige Kasser, og man saa heri et Overgreb over for »Kristelig Arbejdsløshedskasse«, der i de ca. 10 Aar, hvori den havde bestaaet med Statsstøtte, havde arbejdet sig op fra et Par Hundrede til et Par og tyve Hundrede Medlemmer. Der var da ogsaa indkommet Protestadresser mod Ophævelsen, indeholdende, efter hvad der var meddelt i Udvalget, over 37 000 Underskrifter fra Folk af alle Partier. — Mindretallet ønskede at understrege sin Opfattelse ved til Lovens § 6, Stk. 4 (»En Arbejdsløshedskasse maa ikke have andre Formaal end det i denne Paragraf nævnte«) at føje: »og den maa ej heller staa i saadan Forbindelse med nogen Forening, Organisation eller Sammenslutning, som driver anden end i denne Lov tilladt Virksomhed, at Kassens Stilling derigennem kan paavirkes.«

c. (jfr. Nr. 5). Under Hensyn til de økonomiske Konsekvenser fandt Mindretallet det ikke forsvarligt at forhøje *Formuegrænserne* i § 9.

d. For at hindre Gentagelse af, at der lægges Arbejdere *Hindringer* i Vejen for *Optagelse* i en *faglig Arbejdsløshedskasse*, naar de paagældende ikke ønsker at indtræde i den paagældende Fagforening, ønskede Mindretallet indsat i Lovens § 10: »Som Vilkaar for at være i eller indtræde i Kassen maa ikke opstilles, at Medlemmet eller den, som søger at blive Medlem, skal tilhøre eller tilslutte sig nogen Forening, Organisation eller Sammenslutning.«

e. (jfr. Nr. 6). Den ved *Optagelsen* krævede »Beskæftigelse« foreslog man fastsat til *Arbejde af mindst 3 Ugers Varighed*.

f. Mindretallet nærede Betænkelighed ved at slette en Bestemmelse i Lovens § 11 om, at de almindelige Regler om Straf og Erstatning gælder for *Svig* mod Kassen, idet Mindretallet mente, at dette kunde fremkalde det vildledende Indtryk, at den eneste Straf for *Svig* mod en Kasse er Fortabelse af Medlemsretten. Flertallet gjorde heroverfor gældende, at Bestemmelsen var overflødig, og at det kunde forlede til Fejlslutninger, naar en saadan Bestemmelse blev optaget i nogle Love, ikke i andre.

g. Ud fra Mindretallets principielle Opfattelse, at Staten og *ikke Kommunerne* bør bære det offentliges Udgifter til Arbejdsløshedsunderstøttelserne, foreslog man gennem en Nyaffattelse af Lovforslagets § 10*) at slette Arbejdsløsheds-

*) Herved vilde de under Nr. 7 omtalte Ændringer i Arbejdsløshedsloven falde bort.

lovens § 13, Stk. 5, og i Forbindelse dermed at udelade Lovens §§ 38 og 39.

h. (jfr. Nr. 8). Mindretallet kunde i og for sig være gaaet med til den foreslaaede Forhøjelse af *Dagpengenes Maksimumsbeløb for Ikke-Forsørgere* med mindst 8 Aars Medlemstid, men stillede dog Ændringsforslag om at udelade Bestemmelsen, fordi det ikke havde været muligt at opnaa Enighed om Indsættelse af saadanne Begrænsninger i Loven, at Ikke-Forsørgeres Understøttelse pr. Uge og Aar under alle Forhold kom til at ligge under Forsørgeres. Mindretallet udviklede i Betænkningen, at det efter de gældende Vedtægter kunde ske, at en Ikke-Forsørger med mindst 8 Aars Medlemstid i et Aar opnaaede en Understøttelse af 910 Kr., medens en Forsørger kun fik 800 Kr.; Konsekvensen kunde altsaa blive, at Forsørgere fik mindre i Understøttelse end Ikke-Forsørgere, eller det modsatte af, hvad der hidtil var anset for rigtigt.

i. (jfr. Nr. 8). *Dagpengenes Maksimumsbeløb* maatte efter Mindretallets Opfattelse lige saa vel kunne *gaa ned* som op *efter Pristallet*.

j. (jfr. Nr. 9). Mindretallet saa ingen Grund til at ophæve *10 Maaneders Bestemmelsen*, fra hvilken der under ekstraordinær Arbejdsløshed kunde dispenseres — og faktisk i vidt Omfang blev dispenseret —, og som under bedre Beskæftigelsesforhold var saare naturlig og anvendelig.

k. (jfr. Nr. 10). Den foreslaaede Affattelse af *26 Ugers Bestemmelsen* forekom Mindretallet alt for lempelig over for virkelig arbejdssky Medlemmer. Man vilde derimod tillade Arbejdsløshedskassen (med Direktørens Godkendelse) at *dispensere* fra denne Bestemmelse for et Aar ad Gangen, for saa vidt Arbejdsløshedsprocenten i den paagældende Arbejdsløshedskasse gennemsnitlig havde været 30 pCt. i de tre forudgaaende Aar og de paagældende Medlemmer opfyldte samtlige øvrige Betingelser for at kunne oppebære Understøttelse. Nedsættelsen af Ugefristerne maatte dog ikke overskride Halvdelen.

l. Den under Nr. 11 omtalte ændrede Formulering af Lovens § 15, Stk. 7 (*Understøttelsens Bortfald* for Resten af en Uge), kunde Mindretallet ikke tiltræde, da Konsekvensen vilde være, at Loven gav Hjemmel til, at Medlemmer, der ifølge Vedtægten har Understøttelsesret i 7 Dage, kunde arbejde de 6 Dage og faa Understøttelse den 7de Dag.

m. (jfr. Nr. 12). Mindretallet fandt det ogsaa rettest at bibeholde den hidtidige Affattelse af § 17, Nr. 1 (*Kassernes Forhold under Strejke og Lockout*), da der ikke i Socialmini-

steriets Arbejdsudvalg var opnaaet Enighed om en ændret Affattelse.

n. (jfr. § 13). Med Hensyn til Afgørelsen af en *Arbejdsvægrings Gyldighed* ønskede Mindretallet at vende tilbage til Affattelsen i Loven af December 1921, der var tiltraadt af alle 4 store Partier; de af Ministeren foreslaaede Ændringer vilde formentlig medføre en betydelig Forøgelse af Fagorganisationernes Magt og derved gøre Loven mere unneutral. Mindretallet ønskede tilføjet, at hvis et Arbejde udføres til Bekæmpelse af Arbejdsløshed, maa Arbejdsvægring ikke finde Sted, hvis den tilbudte Løn er mindst $\frac{4}{5}$ af den, der i den paagældende Virksomhed eller Egn sædvanlig ydes for tilsvarende Arbejde.

o. (jfr. Nr. 15 og 16). Den foreslaaede tvungne Forlængelse af *Minimums-Tidsrummet for Dagpengeydelsen* gennem Hovedforsikringen kunde Mindretallet ikke give sin Tilslutning, endnu mindre Forøgelsen af *Maksimumsdageantallet for Understøttelsen gennem Fortsættelseskasserne*. Man foreslog i Stedet at give Kassernes Hovedledelse Adgang til med Tilslutning af Arbejdsdirektøren at forlænge Antallet af Understøttelsesdage for vedtægtsmæssig Hjælp med indtil en Trediedel (for Ikke-Forsørgere dog højst til 130 Dage), saaledes at Forlængelsen alene kom de Medlemmer til gode, som havde opbrugt baade den vedtægtsmæssige og den fortsatte Hjælp. Fornødne Forskud til Ydelse af saadan Understøttelse kunde erholdes af Arbejdsløshedsfonden; disse Forskud skulde ved Paaligning af Ekstrakontingent forrentes med 5 pCt. og tilbagebetales senest i Løbet af 3 Aar.

p. (jfr. Nr. 17, 19 og 20). Lempelserne af *Betingelserne for at holde Fortsættelseskasserne aabne* kunde Mindretallet ikke tiltræde under Hensyn til den økonomiske Situation, og af samme Grund foreslog Mindretallet at slette de nye Bestemmelser om *Arbejdsgivernes Bidrag til Arbejdsløshedsfonden* og om *Statens Tilskud til Fonden*.

q. (jfr. Nr. 21). Endelig stillede Mindretallet Ændringsforslag om at give § 31, Stk. 5, angaaende *Vilkaarene for Nødhjælpsarbejder* følgende Affattelse: »Vilkaarene skal ved Nødhjælpsarbejder fastsættes saaledes med Hensyn til *Arbejdstid og Arbejds løn*, at de flest mulige arbejdsløse derved kan finde Beskæftigelse, og at det bliver fordelagtigt for de arbejdsløse at faa Beskæftigelse ved disse Arbejder fremfor at oppebære Arbejdsløshedsunderstøttelse, men at det dog stadig skal være af væsentlig økonomisk Interesse for dem at søge Beskæftigelse ved andet Arbejde, herunder Landbrugsarbejde.«

Venstres Ændringsforslag blev i Landstinget forkastet med 38 Stemmer mod 32, i Folketinget med 63 Stemmer mod 21.*)

Angaaende de mindre Partiers Stilling til Sagen skal anføres, at *Det frie Folkeparti* stemte for Venstres Ændringsforslag, og at *Retsforbundet* vel beklagede Optagelsen af § 4*), men dog mente at kunne stemme for Lovforslaget.

Kommunisterne hilste i det hele de foreslaaede Bestemmelser med Tilfredshed, men ønskede dog enkelte Ændringer og Tilføjelser. De foreslog bl. a. at udelade Kravet om, at en Person ved Optagelsen skal være beskæftiget ved Arbejde af mere end *midlertidig* Karakter (Nr. 6), og ligeledes at udelade Arbejdsløshedslovens § 20, hvorefter Arbejdsløshedsunderstøttelsen er at betragte som *fuld Forsørgelse*. De vilde bevare den hidtidige Metode til *Regulering af Dagpengeydelsen* efter Pristallet og ønskede paalagt Arbejdsgiverne Pligt til at udstede *Arbejdsbeviser*. Fremdeles foreslog de at indskrænke Bestemmelsen om Ydelse af *Understøttelse i Konflikttilfælde* (se under Nr. 12) til det første Punktum, saaledes at de, der inden for 8 Uger sidst havde haft over 3 Ugers sammenhængende Arbejde i den konfliktberørte Virksomhed, ikke kunde oppebære Arbejdsløshedsunderstøttelse, og Vilkaarene for *Nødhjælpsarbejde* skulde med Hensyn til Arbejdstid fastsættes saaledes, at den saavel dag- som ugevis var i Overensstemmelse med de kollektive Overenskomster. — Ændringsforslagene forkastedes med 87 Stemmer mod 2.

Lovforslaget vedtoges i Landstinget med 38 Stemmer mod 32, i Folketinget med 60 Stemmer mod 24.

60. Lov om Forbud mod Overarbejde. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 3283. — C. Sp. 1249, 1511 og 1777].

Fremsat i *Folketinget* ²⁶/₁ (F. Sp. 2687). 1. Beh. ¹⁰/₂ (F. Sp. 3427). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Leonhard Hansen, H. C. Hansen, Hinrichsen, Chr. Jensen, Levinsen [Formand], Schrøder, Smørum, Valdemar Sørensen [Sekretær], Nøhr, Koefoed, Elgaard, Erik Eriksen, Boeck-Hansen, Petersen [Røj] og Carsten Raft). Betænkning

*) Lovforslagets § 4, om Ophævelse af Adgangen til at oprette Landskasser, omfattende forskellige Fag, vedtoges med 65 Stemmer mod 27.

(B. Sp. 1601) afgivet $\frac{22}{3}$. (Ordfører: Leonhard Hansen). 2. Beh. $\frac{31}{3}-\frac{1}{4}$ (F. Sp. 5142 og 5156). 3. Beh. $\frac{2}{4}$ (F. Sp. 5185). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{8}{4}$ (L. Sp. 1706). 2. Beh. $\frac{13}{4}$ (L. Sp. 1825). 3. Beh. $\frac{16}{4}$ (L. Sp. 1996). *Tilbage-sendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 2577) afgivet $\frac{20}{4}$. Eneste Beh. $\frac{27}{4}$ (F. Sp. 6345). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 119).

Et Lovforslag om Forbud mod Overarbejde blev første Gang fremsat i Folketinget i Samlingen 1932—33 (se Aarbogen Side 627, hvor Forslagets Indhold er gengivet), dernæst i uforandret Skikkelse i Samlingen 1933—34 (se Aarbogen Side 498). I den følgende Samling blev Lovforslaget paa ny fremsat i Folketinget, og det havde omtrent samme Affattelse som tidligere, men var dog ændret paa enkelte Punkter, hvorom henvises til Fremstillingen i Aarbogen 1934—35, Side 382. Lovforslaget fremkom ret sent paa Samlingen, og det nedsatte Udvalg naaede ikke at afslutte sit Arbejde. Som Følge heraf blev Lovforslaget i Samlingen 1935—36 forelagt i samme Skikkelse som det foregaaende Aar (Aarbogen Side 405), men heller ikke denne Gang naaede Folketingets Udvalg at tilendebringe Sagens Behandling.

I Bemærkningerne til det den 26. Januar 1937 fremsatte Lovforslag oplyste Socialministeren, at der mellem *Hoved-organisationerne* havde været ført Forhandlinger med Henblik paa at finde egnede Regler for *Udligning af Overarbejde*, herunder om Lempelser, hvor »Afspadsering« ikke er betimelig, men at disse Forhandlinger ikke havde ført til noget Resultat. Da Spørgsmaalet saaledes ikke kunde ventes løst ad overenskomstmæssig Vej, og da man fortsat maatte mene, at et Forbud imod og i hvert Fald en Udligning af Overarbejde vilde være et virksomt Middel til *Arbejdsløshedens Bekæmpelse*, havde Ministeriet, ogsaa under Hensyn til den seneste Stigning i Arbejdsløsheden, anset det for rigtigt paa ny at fremsætte Lovforslaget om Forbud mod Overarbejde.

Forslaget afveg kun paa 3 Punkter fra det i Fjor fremsatte, navnlig derved, at der var aabnet Adgang til ved Overenskomst at fravige de i § 5 fastsatte Regler for Udligning af Overarbejde. Det gennemførtes med nogle Detailændringer og en Ændring angaaende Lovens Varighed og vedtoges i Landstinget med 38 Stemmer mod 35, i Folketinget (ved »eneste« Behandling) med 62 Stemmer mod 39.

Lovens *Omraade* angives i § 1. Herefter kommer dens Bestemmelser til Anvendelse paa *Arbejdere*, der er beskæftiget a) i Fabrikker og fabrikmæssig drevne Virksomheder samt

andre Haandværks- og Industrivirksomheder, herunder Gas- og Elektricitetsværker, b) i Stenbrud, Kalkbrud, Stenhuggeri og lignende Virksomheder, herunder ved Skærveknusning og Arbejde i Grusgrave, c) ved Opførelse og Reparation af Huse og Bygninger samt ved Anlæg og Istandsættelse af Veje, Jernbaner, Havne, Telegraf- og Telefonledninger, Vand-, Gas-, Elektricitets- og Kloakledninger, Brolægning og lignende Arbejder, d) ved Transport af Passagerer eller Gods ad Vej eller Jernbane, e) i Handels-, Kontor- og Bankvirksomhed samt f) i Hotel- og Restaurationsvirksomhed.

Ordet »Arbejdere« maa for de ved Industri, Haandværk og lignende Virksomheder beskæftigede Personer efter Socialministeriets Opfattelse fortolkes paa samme Maade, som Ordet »Arbejdere« i Fabrikloven af 29. April 1913 er forstaaet, saaledes at det omfatter Formænd, Underværkførere og andre lignende Funktionærer, men *ikke* Funktionærer, der er ledende for en Institution eller Afdeling af samme eller er ansatte paa saadanne Vilkaar, at de *selv kan lægge deres Arbejdstid*.

Det er dog en Forudsætning for Lovens Anvendelse, at der kan paavises en overenskomstmæssig Arbejdstid, som maa lægges til Grund, hvoraf følger, at Lovens Bestemmelser saavel om Forbud imod Overarbejde som Afspadsering af dette m. v. kun kan bringes i Anvendelse over for *de Kategorier af Personer, som vedkommende Overenskomst tager Sigte paa*. (Skrivelse fra Socialministeriet til Folketingets Udvalg).

Et *konservativt Mindretal* i Folketingets Udvalg foreslog at erstatte »Arbejdere« med: »Haandværkere, Arbejdsmænd og kvindelige Arbejdere« (forkastet med 65 Stemmer mod 12) og at udelade Litra e (forkastet med 66 Stemmer mod 16).

§ 2 *definerer Overarbejde* som Arbejde ud over den Tid, der ifølge Overenskomst udgør den normale Arbejdstid*) i paagældende Fag eller faglige Omraader.

Det betragtes dog *ikke* som Overarbejde, at der i Virksomheder, der er afhængige af *elementære Drivkræfter* eller andre uregelmæssigt virkende Forhold — efter Overenskomst mellem Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationer — arbejdes ud over Fagets eller Fagomraadets normale daglige Arbejds-

*) *Hvile- og Spisetider* medregnes ikke i den normale Arbejdstid, naar det staaer Arbejderne frit for under disse at fjerne sig fra Arbejdspladsen.

tid, naar blot Arbejdstiden i Gennemsnit i en Periode paa 1 Maaned ikke overskrider den overenskomstmæssige Arbejdstid. — *Ej heller* betragtes det som Overarbejde, at Arbejdstiden som Følge af, at den paa en eller flere af Ugens Dage ifølge Lov, Sædvane eller Overenskomst mellem Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationer er mindre end den almindelige daglige Arbejdstid, *paa Ugens øvrige Dage overskrider denne med et tilsvarende Timeantal*, naar Overskridelsen blot ikke udgør mere end 1 Time daglig. Dog kan Socialministeren, for saa vidt Jernbanetransport angaar, tillade, at Overskridelsen udgør mere end 1 Time daglig. — Ved Virksomheder med regelmæssig Døgndrift betragtes de Overskridelser af den normale Arbejdstid, som *Døgndriftloven* af 12. Februar 1919 tillader, *ikke* som Overarbejde.

Ved et Ændringsforslag af *Folketingsudvalgets Flertal* (Socialdemokrater og Radikale) tilføjedes i Slutningen af Stk. 1 Ordene »eller faglige Omraader«, og en tilsvarende Ændring foretoges i Stk. 2.

Det ovennævnte *konservative Mindretal* foreslog at slette den fastsatte Grænse for det Tilfælde, at Arbejdstiden paa visse Ugedage forlænges til Udligning af en kortere Arbejdstid paa en eller flere andre Dage. Desuden foreslog Mindretallet, at den til Opfyring og Afslukning af Dampkedler nødvendige Tid ikke skal betragtes som Overarbejde. Begge Ændringsforslag forkastedes med 66 Stemmer mod 16.

§ 3 udtaler saa, at *Overarbejde* — med de Undtagelser, der følger af nedenstaaende Bestemmelser — er *forbudt*. Det tilføjes, at den Omstændighed, at en Arbejdsgiver eller Arbejder *ikke tilhører vedkommende Organisation*, ikke kan fritage ham for Overholdelsen af de Regler, der i Henhold til Lovens Bestemmelser gælder for Personer, som er Medlemmer af Organisationerne.

Som anført i Noten til § 2 medregnes Hvile- og Spisetider ikke i den normale Arbejdstid, naar det staar Arbejderne frit for under disse at fjerne sig fra Arbejdspladsen. Til denne Bestemmelse, der findes i Lovens § 3, Stk. 1, foreslog *det konservative Mindretal* at føje: »ej heller, naar det af Hensyn til Sikkerheden kræves, at en Kedelpasser opholder sig paa Kedelpladsen i Spisetiden«. --- Forkastet med 67 Stemmer mod 17.

§ 4 tillader Overarbejde i følgende Undtagelsestilfælde:

- a) naar *uforudseelige Hændelser* i væsentlig Grad har forstyrret eller truet med at forstyrre den jævne Drift, samt naar saadanne Hændelser nødvendiggør Overarbejde, for at Raastoffer, Varer eller andre Værdier ikke skal tage Skade,
- b) naar den sædvanlige Drift ikke kan gaa sin Gang, uden at *enkelte Arbejdere maa begynde før eller slutte senere end de andre Arbejdere*, og Forholdet ikke skønnes at kunne ordnes ved en Forskydning af Arbejdstiden for disse Arbejderes Vedkommende, dog at vedkommende Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationer herom skal være enige,
- c) naar paagældende Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationer skønner, at *særlige Forhold gør det ønskeligt* for et vist Tidsrum at *fremskynde eller forøge Arbejdet* i en vis Industri eller en vis Virksomhed,
- d) naar Arbejdsgiveren skønner det nødvendigt, at *enkelte Arbejdere anvendes til Overarbejde*, og Enighed derom kan opnaas med paagældende Arbejdere. I Bedrifter, hvor der findes *Tillidsmand*, skal dog — om muligt — denne give sit Samtykke.

Det konservative Mindretal stillede Ændringsforslag om at udelade sidste Punktum i Litra d, om Tillidsmandens Samtykke, men Ændringsforslaget forkastedes med 67 Stemmer mod 17.

§ 5. Det Antal Timer, der i Henhold til § 4 udføres som Overarbejdstimer, skal *udlignes ved Bortfald af et tilsvarende Antal Arbejdstimer inden for den normale Arbejdstid* («afspadseres»). Udligningen skal paabegyndes snarest muligt og om muligt være afsluttet inden 14 Dage efter Overarbejdets Afslutning. Disse Regler for Udligning kan dog fraviges, for saa vidt der mellem vedkommende Arbejdsgiver- og Arbejderorganisation er sluttet Overenskomst om en tillempet Ordning. En saadan Overenskomst skal godkendes af Socialministeren. — Indskrænkning i Beskæftigelsen som Følge af Sæsonen eller Vejrligets Indflydelse paa den daglige Arbejdstid betragtes ikke som Udligning af præsteret Overarbejde. — Det i Henhold til § 4 tilladte *Overarbejde* skal,

uanset at det udlignes ved Bortfald af et tilsvarende Antal Arbejdstimer inden for den normale Arbejdstid, *aflønnes* med den i paagældende Overenskomst for almindeligt Overarbejde fastsatte Betaling.

Som foran nævnt blev Bestemmelsen om Adgang til ved Overenskomst at *fravige* Udligning efter Lovens Regler indsat i det i denne Samling fremsatte Regeringsforslag.

Efter et Ændringsforslag af *det konservative Mindretal* krævedes Udligningen først afsluttet inden *en Maaned* efter Overarbejdets Slutning. Samme Mindretal foreslog at slette Paragraffens 2 sidste Punktumer (om, at Indskrænkning i Beskæftigelsen som Følge af Sæsonen eller Vejrligets Indflydelse ikke betragtes som Udligning, og om Lønnen for Overarbejde). Ændringsforslagene forkastedes med 67 Stemmer mod 17.

For at muliggøre *Kontrol* med det præsterede Overarbejde paalægges det i § 6 vedkommende Arbejdsgiver efter nærmere af Socialministeren fastsatte Regler: a) ved *Opslag* paa synlige Steder i Arbejdslokalet eller paa andet dertil egnet Sted at bekendtgøre Tiden for Arbejdets Begyndelse og Ophør samt, hvor der arbejdes med Skifter, Tiden for hvert enkelt Holdts Begyndelse og Ophør, b) paa samme Maade at bekendtgøre Hvile- og Spisetider, som ikke medregnes i Arbejdstiden, samt c) at indføre Bemærkning om stedfundet Overarbejde i en særlig Overarbejdsjournal.

Uenighed om præsteret Overarbejdes Lovlighed eller dettes Udligning inden for den normale Arbejdstid kan ifølge § 7 af Hovedorganisationerne inden for paagældende Fag eller faglige Omraade forelægges for *et af Arbejdsraadet* inden for dets Midte *nedsat Udvalg paa 3 Medlemmer*, nemlig Raadets Formand, en Repræsentant for Arbejdsgiverne og en Repræsentant for Arbejderne. Udvalgets Afgørelser er endelige.

Der foretoges i § 7 en Ændring svarende til de i § 2 foretagne.

Efter § 8 ifalder den *Arbejdsgiver* (eller hans Stedfortræder), der imod Lovens Bestemmelser anvender nogen Arbejder til Arbejde, Straf af *Bøde* paa ikke under 10 Kr. for hver saadan ulovlig sysselsat Person, dog saaledes at

Overtrædelsen kun *paatales*, saafremt det i § 7 omhandlede Udvalg eller *den faglige Arbejdsgiver- eller Arbejderorganisation*, der omfatter det Arbejdsomraade, hvorunder paagældende Arbejde falder, stiller Krav derom.

Ligeledes fastsættes Bødestraf for den *Arbejder*, der udfører Arbejde i Strid med Lovens Bestemmelser, dog saaledes at Overtrædelsen kun *paatales*, saafremt Udvalget eller *den faglige Arbejderorganisation*, der omfatter det Arbejdsomraade, inden for hvilket hans Arbejde falder, stiller Krav derom.

Det konservative Mindretal stillede Ændringsforslag om ogsaa i Tilfælde af *Arbejderens* Lovovertrædelse at sætte Bødens Minimum til 10 Kr. og at give saavel Arbejdsgivernes Organisation som Arbejderorganisationen Paataleret. Forkastet med 67 Stemmer mod 19.

§ 9 bemyndiger Socialministeren til for saadanne Fags eller Branchers Vedkommende, hvor Arbejdsløsheden er ringe, at *dispensere* fra Lovens Bestemmelser.

Ordene »eller Branchers« blev tilføjet i *Landstinget* ved et Ændringsforslag, som Socialministeren stillede efter Anmodning af Stensballe (V.).

I Modsætning til de tidligere Forslag, hvorefter Loven skulde træde i Kraft 14 Dage efter dens Offentliggørelse i Lovtidende, er *Ikrafttrædelsesdagen*, for at give Parterne Lejlighed til Forhandling om egnede Regler til Udligning af Overarbejde, fastsat til *1. Oktober 1937*. Og medens Lovens *Gyldighedstid* i de tidligere Forslag var begrænset saaledes, at Loven skulde gælde, indtil den af Det statistiske Departement beregnede Arbejdsløshedsprocent for hele Landet i et Kalenderaar havde været lavere end Arbejdsløshedsprocenten for 1930, sætter § 10 Grænsen for Lovens Varighed til *1. April 1940*. — Loven gælder ikke for Færøerne.

Ændringen angaaende Gyldighedsperioden skete i Folketinget efter Forslag af Udvalgets Flertal.

Folketingets Udvalg indhentede en Række Oplysninger om Overarbejdets Mængde og Betydning, der for en væsentlig Del blev aftrykt som Bilag til Betænkningen.

Udvalget forhandlede med Socialministeren om, hvor stor Betydning Loven kunde antages at faa inden for *Handels-, Kontor- og Bankvirksomhed* samt inden for *Hotel- og Restaurationsvirksomhed*. Ministeren gjorde under disse Forhandlinger gældende, at da det efter Bestemmelsen i § 2, Stk. 1, er en Forudsætning for Anvendelsen af Lovens Regler paa et fagligt Omraade, at der for Omraadet kan paavises en ved Overenskomst fastsat normal Arbejdstid, maa det være en Følge heraf, at det *enten* kan paavises, at der ved Overenskomst er skabt en ensartet normal Arbejdstid for den væsentligste Del af Omraadet, *eller* at der kan paavises en generel Overenskomst mellem paagældende Hovedorganisationer, i hvilken der fastsættes en normal Arbejdstid i Faget, idet det i saa Fald maa være uden Betydning, i hvilket Omfang Fagets enkelte Arbejdsgivere er bundet af Overenskomsten. For Handels-, Kontor- og Bankvirksomhed kan der nu ikke tales om Overenskomster om Arbejdstid omfattende den væsentligste Del af Faget, og den mellem Hovedorganisationerne indgaaede generelle Overenskomst indeholder kun mindre præciserede Arbejdstidsbestemmelser. Efter de *for Tiden* gældende Overenskomster kunde det derfor ikke forventes, at Loven vilde faa nogen synderlig Betydning for dette Fagomraade, og det samme vilde formentlig gælde for Hotel- og Restaurationsfaget.

Det var imidlertid Ministerens Haab, at det vilde lykkes ad overenskomstmæssig Vej at ordne Arbejdstidsforholdene — herunder rimelige Regler om Afspadsring — i de Erhvervsomraader, som Loven omfatter, men skulde det i den begrænsede Tid vise sig, at den ikke vilde faa den tilsigtede Virkning for visse Omraader, fordi Overenskomstvejen ikke bliver betraadt, maatte Regeringen forbeholde sig at tage op til fornyet Overvejelse at løse Spørgsmaalet ved andre Foranstaltninger.

Disse Betragtninger fik Tilslutning af Udvalgets *Flertal* (Socialdemokrater og Radikale).

Om de af Flertallet stillede Ændringsforslag henvises til det ved §§ 2, 7 og 10 bemærkede.

To *Mindretal*, Venstre og Konservative, kunde ikke tiltræde Lovforslaget.

Venstre-Mindretallet fremsatte i Betænkningen følgende Udtalelse: »Det er en fastslaaet Kendsgerning, at Overarbejdsprocenten paa det danske Arbejdsmarked er forsvindende lille, at man fra mange betydende Beskæftigelses-Organisationers Side paa det alvorligste *advarer* Lovgivningsmagten mod at gennemføre Lovforslaget, da det paa vigtige Omraader, hvis det gennemføres, ikke alene *ikke* vil bidrage til at *nel-*

bringe Arbejdsløsheden, men vil forøge den, at Lovforslaget betyder et saa stort Indgreb i Bevægelsesfrihed, at det i adskillige Tilfælde kan faa den Virkning, at betydelige Arbejds- muligheder gaar tabt, at det er uigennemførligt i Praksis, at alt Arbejde bliver afspadseret, at Spørgsmaalet om Over- arbejdes Afskaffelse *ikke* kan løses ad de stive Lovparagraffer's Vej, men kan kun begrænses eller afskaffes, saa langt som Organisationerne gennem Overenskomst indfører et fælles smidigt System til at naa frem mod Maalet, at det maa fore- komme ganske urimeligt, naar Lovforslaget inddrager ogsaa de uden for Organisationerne staaende Arbejdsgivere og Arbejdere under sig, at Lovforslaget paa vigtige Omraader inden for Erhvervslivet, hvor hurtig Handling saa afgjort er i haade Arbejdsgiveres og Arbejderses Interesse, vil være en aabenbar Hindring for dette, at Lovforslaget vil underbygge Fagorganisationernes Magt, men være til Skade for den enkelte Arbejders virkelige Interesse, og at Muligheden for Dispensation fra Lovforslagets stramme Bestemmelser ikke nær kan opveje de Ulemper og Vanskeligheder, som Lov- forslaget vil foranledige. — Mindretallet har derfor fundet det formaalsløst at stille Ændringsforslag, men indstiller Lovforslaget til *Forkastelse*.«

Det konservative Mindretal hævdede paa Basis af de af Udvalget foretagne Undersøgelser og indhentede Oplysninger, at der rent teoretisk kun kunde være Tale om en *minimal Forøgelse af Beskæftigelsesgraden*. Selv om man forudsatte, at alt det Arbejde, der nu udførtes paa Overarbejde, fremtidig vilde blive udført inden for den normale Arbejdstid, kunde det alt i alt formodentlig kun medføre, at allerede eksisterende Arbejder fordeltes saaledes, at ca. 3 000 ledige fik Arbejde. Paa den anden Side vilde Loven utvivlsomt *hindre*, at meget Arbejde kom til Udførelse — navnlig paa Skibsværfter og inden for Eksporthandelen —, og det Antal Arbejdstimer, der derved tabtes, kunde meget let langt overstige det Antal Timer, som overgik til normale Arbejdstimer. Mindretallet kunde derfor ikke erkende, at Loven, som Hensigten var, vilde føre til en Formindskelse af Arbejdsløsheden, tværtimod, og Mindretallet fraraadede Lovforslagets Ved- tagelse.

Hvis Flertallet alligevel skulde ønske at gennemføre Loven, der af Mindretallet betegnedes som »en meget kraftig Indskrænkning af den personlige Frihed«, maatte man i det mindste indføre de af Mindretallet foreslaaede *Ændringer*, der dels gik ud paa at klargøre Loven, dels havde til Formaal, at Erhvervene ikke blev udsat for større Vanskeligheder end allerhøjest nødvendigt, dels endelig (Ændringsforslaget til § 8)

søgte at stille Arbejdere og Arbejdsgivere lige for Loven. (Indholdet af disse Ændringsforslag er anført foran ved Omtalen af §§ 1, 2, 3, 4, 5 og 8), hvor ogsaa er nævnt de Stemmatal, hvormed Ændringsforslagene forkastedes).

Med de af Flertallet foreslaaede Ændringer vedtoges Lovforslaget ved 3. Behandling med 68 Stemmer (Regeringspartierne og Det kommunistiske Parti) mod 39.

I *Landstinget* tog Partierne samme Stilling til Lovforslaget, som deres Meningsfæller i Folketinget havde indtaget, og Stemmerne kom til at staa: 38 for, 35 imod.

Som Følge af en i Landstinget foretagen Ændring af § 9 (se ovenfor) blev Sagen sendt tilbage til Folketinget, der ved »næste« Behandling gennemførte Lovforslaget med 62 Stemmer mod 39.

61. Lov om mellemkommunal Refusion for visse Arbejdsløshedsudgifter. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 4529. — C. Sp. 1189 og 1213].

Fremsat i *Landstinget* $2\frac{6}{2}$ (L. Sp. 1105). 1. Beh. $\frac{4}{3}$ (L. Sp. 1173). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Andraa Brochmann, V. Buhl, Bækgaard, Gunnar Føg-Petersen, Jensen-Stevns, A. Johansen, Josiassen [Formand], Laurits Knudsen [Sekretær], Johs. Nielsen, Olaf Nielsen, S. C. Nørgaard, K. Pedersen, P. C. Petersen, C. J. F. Sven og Unmack). Betænkning (B. Sp. 1547) afgivet $1\frac{8}{3}$. (Ordfører: Josiassen). 2. Beh. $\frac{22}{3}$ (L. Sp. 1547). 3. Beh. $\frac{22}{3}$ (L. Sp. 1556). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $\frac{22}{3}$ (F. Sp. 5091). 2. Beh. $\frac{22}{3}$ (F. Sp. 5103). 3. Beh. $\frac{22}{3}$ (F. Sp. 5104). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937.* (Lov-Tid. Nr. 67).

Ved Lov Nr. 332 af 15. December 1934 (Aarvog 1934—35, Side 197) blev der tilvejebragt Hjemmel for, at Kommuner, der for at skaffe de i vedkommende Kommune bosatte arbejdsløse Beskæftigelse i Stedet for offentlig Hjælp iværksætter *mindre betydelige kommunale Arbejder*, som ellers ikke eller ikke for Tiden vilde være blevet bragt til Udførelse, paa visse Betingelser og i et nærmere bestemt Omfang kan erholde *mellemkommunal Refusion for Udgifterne til Arbejdsløn*. Ved

Lov Nr. 119 af 9. April 1936 (Aarvog 1935—36, Side 231) forlængedes Lovens Virketid til Udgangen af Marts 1937, og ved nærværende Lov faar den yderligere *Gyldighed til 1. April 1938.*

Der er dog paa to Punkter foretaget *Ændringer* i Lovens Bestemmelser, nemlig med Hensyn til 1) *Størrelsen af det Beløb, der kan anmeldes til Refusion*, og 2) *Nævnenes Sammensætning.*

ad 1) Det Beløb, der kunde anmeldes til Refusion, har hidtil været sat lavere for Landdistrikterne end for København, Købstæder og bymæssige Bebyggelser, nemlig til henholdsvis 40 og 50 Øre pr. Arbejdstime for Forsørgere, og Refusionsbeløbene var dernæst i alle Kommune grupper sat lavere for Ikke-Forsørgere end for Forsørgere, idet de for Ikke-Forsørgere kun androg henholdsvis 35 Øre (København, Frederiksberg og Gentofte), 30 Øre (Købstæder m. v.) og 25 Øre (øvrige Land). *Aftrapningen* af Refusionsbeløbene *efter Kommune grupper* stod i Forbindelse med, at disse Arbejder med Hensyn til Spørgsmaalet om Arbejdsvægring var underkastet § 17, Stk. 2, i Arbejdsløshedsloven af 20. Maj 1933, hvorefter Arbejdslønnens Størrelse ikke kunde anses for fyldestgørende Grund til Arbejdsvægring, saafremt denne ikke var under, hvad der i den paagældende Virksomhed eller Egn sædvanlig blev ydet for tilsvarende Arbejde. Efter den nu stedfundne Ændring af Arbejdsløshedslovens § 17, Stk. 2, skal den sædvanemæssige Løn derimod *ikke* være afgørende, for saa vidt der for paagældende Arbejde gælder almindelig Landsoverenskomst med højere Lønvilkaar, og da i hvert Fald langt de fleste af de her omhandlede Arbejder vil omfattes af den for Entreprenørfaget gældende Landsoverenskomst med samme Lønsats for hele Landet, er Aarsagen til den nævnte Aftrapning dermed i det væsentlige bortfaldet. Da Ministeriet tillige fandt Bestemmelsen om et *lavere Refusionsbeløb for Ikke-Forsørgere* end for Forsørgere uheldig i sine Konsekvenser, sættes nu ved en Ændring af Lovens § 1, Stk. 4, den Del af Udgifterne til Arbejdsløn, der er Genstand for Refusion, til *samme Beløb overalt og for saavel Forsørgere som Ikke-Forsørgere*, nemlig 50 Øre pr. Arbejdstime, dog at Refusionen ikke kan overskride 50 pCt. af Lønnen.

I Forbindelse hermed er det i Stk. 5 udtrykkelig udtalt, at Spørgsmaalet om, hvorvidt en Person har haft fyldestgørende Grund til at vægre sig ved at overtage et efter nærværende Lov anvist Arbejde, skal afgøres efter Reglerne i Arbejdsløshedslovens § 17.

ad 2) De *Nævn*, som skal godkende Arbejder af den i Loven omhandlede Art, har hidtil bestaaet af 3 Medlemmer, nemlig Amtmanden som Formand samt et af Købstadforeningen og et af Sogneraadforeningen for vedkommende Amtsraadskreds valgt Medlem. For at tilføre Nævnene den bedst mulige Sagkundskab med Hensyn til Arbejdets Vilkaar (Lønninger, Arbejdstid m. v.) er Nævnene nu suppleret med 2 henholdsvis af *Dansk Arbejdsgiverforening* og *De samvirkende Fagforbund* valgte Medlemmer, der skal være bosatte i Amtsraadskredsen.

Om de *Virkninger*, Loven hidtil har haft, indeholdt Bemærkningerne til Lovforslaget en Del statistiske Oplysninger. For Tiden fra 15. December 1934 til Udgangen af Marts 1935 blev der af 121 Sognekommuner og 12 Købstæder anmeldt ca. 273 000 Kr. til mellemkommunal Refusion, svarende til en udbetalt Arbejds løn paa i alt ca. 588 000 Kr.; for Tiden fra 1. April 1935 til 31. Marts 1936 anmeldtes af 219 Sognekommuner og 47 Købstæder ca. 1 173 000 Kr., svarende til en samlet Arbejds løn paa 2 711 000 Kr.; for Tiden fra 1. April 1936 til 15. Januar 1937 anmeldtes — efter foreløbig Opførelse — af 146 Sognekommuner og 39 Købstæder ca. 607 000 Kr.

De almindeligste *Timelønninger* laa efter de af Ministeriet indhentede Oplysninger i Sognekommunerne mellem 71 og 80 Øre (enkelte ydede dog under 50 Øre, enkelte over 1 Kr. 31 Øre), i Købstadkommunerne omkring 1 Kr. 05 Øre. Den almindeligste *Arbejdstid* var baade i Sognekommuner og Købstadkommuner 8 Timer.

Skønt Loven efter de foreliggende Oplysninger syntes at ville blive benyttet i betydelig mindre Udstrækning i 1936—37 end i 1935—36, og skønt Anvendelsesområdet formentlig vilde blive noget yderligere indsnævret, hvis Lovforslaget om Beskæftigelse af arbejdsløse blev gennemført, mente *Socialministeren* dog, at det under de forhaandenværende Forhold paa Arbejds markedet vilde være af Betydning, at Kommunerne fortsat blev støttet i deres Bestræbelser for at skaffe arbejdsløse kommuneunderstøttede Personer Beskæftigelse

ved Iværksættelse af mindre betydelige Nødhjælpsarbejder. De fleste Nævn havde ogsaa anbefalet at søge Loven forlænget.

Landstingets Udvalg delte sig i et *Flertal* (Socialdemokrater og Radikale), som anbefalede Lovforslagets uændrede Gennemførelse, og et *Mindretal* (Venstre og Konservative), som var villigt til at forlænge den gældende Lov, selv om dennes Benyttelse var aftagende, men derimod ikke kunde gaa med til de foreslaaede nye Bestemmelser, der efter Mindretallets Mening ikke vilde virke heldigt paa det almindelige Arbejdsomraade og heller ikke fremme Lovens Anvendelse. Mindretallet foreslog derfor at forlænge Loven uændret til Udgangen af Marts 1938. Da Ændringsforslaget forkastedes, stemte Mindretallet ved 3. Behandling imod Lovforslaget, som saaledes vedtoges med 35 Stemmer mod 31.

I *Folketinget*, hvor Partiernes Ordførere tog de samme Standpunkter, som deres Meningsfæller i Landstinget havde indtaget, gennemførtes Lovforslaget uændret med 62 Stemmer mod 22.

62. Lov indeholdende ændrede Regler for Kommunernes Deltagelse i de sociale Udgifter. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 5777. — C. Sp. 1237 og 1287].

Fremsat i *Landstinget* $\frac{12}{3}$ (L. Sp. 1333). 1. Beh. $\frac{16}{3}$ (L. Sp. 1357). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov om en fælleskommunal Udligningsfond (se Side 286). Betænkning (B. Sp. 1561) afgivet $\frac{19}{3}$. (Ordfører: V. Buhl). 2. Beh. $\frac{1}{4}$ (L. Sp. 1628). 3. Beh. $\frac{2}{4}$ (L. Sp. 1645). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $\frac{7}{4}$ (F. Sp. 5302). 2. Beh. $\frac{8}{4}$ (F. Sp. 5344). 3. Beh. $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5575). *Loven stadfæstet 14. April 1937.* (Lov-Tid. Nr. 101).

1. Ved Loven om en fælleskommunal Udligningsfond (Nr. 47) paalægges det *Fonden* at refundere $\frac{3}{10}$ af hver enkelt Kommunes Udgifter inden for de Omraader, hvor der i Henhold til § 75 i Lov om *offentlig Forsorg* finder mellemkommunal Refusion Sted, endvidere $\frac{3}{10}$ af den Del af Kommunens Udgifter til *Invalide- og Aldersrenter*, som ikke refunderes af Staten eller Invalideforsikringsfonden, og $\frac{3}{10}$ af Kommunens Andel i Tilskuddet til *Arbejdsløshedskasser og Fortsættelses-*

kasser. Der bliver herefter kun $\frac{7}{10}$ af de sociale Udgifter til Rest til *Fordeling mellem Opholdskommunen og Refusionsforbundet*, og Hovedformaalet med nærværende Lov er at give nærmere Regler angaaende denne Fordeling.

Hvad *Forsorgsudgifterne* angaar (Kommunehjælp m. v. og Bidrag til Enkehørn), fordeles de $\frac{7}{10}$ saaledes, at Refusionsforbundet bærer $\frac{4}{10}$, Opholdskommunen $\frac{3}{10}$. Af Udgifterne til *Aldersrente**) tager Refusionsforbundet $\frac{5}{10}$, Opholdskommunen $\frac{2}{10}$, medens de resterende $\frac{7}{10}$ af Udgifterne til *Invaliderente**) og *Arbejdsløshedsforsikring* udredes helt af Refusionsforbundet.

2. Som Følge af den nye *Erhvervsbeskatning* (glidende Skala) og Hovedstadsudligningen er der endvidere sket en Ændring af Fordelingsgrundlaget ved Opgørelsen af den mellemkommunale Refusion, idet de gamle Ligningstal vedrørende Erhvervsbeskatningen falder bort. De nye Regler gaar ud paa, at man fremtidig skal regne med 10 Gange det Beløb, der henholdsvis er paalignet i Erhvervsskat til en Kommune, eller som en Kommune mister ved, at der er paalignet Skatteydere saadan Skat til andre Kommuner. Paa tilsvarende Maade skal der for de tre Hovedstadskommuner regnes med 10 Gange det Udligningstilsvær, som faktisk afregnes Kommunerne imellem.

3. Endelig er det en Konsekvens af den fælleskommunale Udligning, at der sker en *Afkortning i Løbetiden for det Tilskud*, der ved Forsorgslovens § 79 blev tillagt de Kommuner, som ved Refusionsordningen fik en *Merudgift ud over 10 pCt*. Der skulde herefter indtil 1940—41 inklusive ydes et Tilskud paa 1,5 Mill. Kr. aarlig og derefter finde en Aftrapning Sted med 300 000 Kr. aarlig, saa at Tilskuddet bortfaldt fra og med 1945—46. Efter de ændrede Regler begynder Aftrapningen med 1938—39 og afsluttes med 1941—42. Fordelingsgrundlaget bliver fremtidig Forholdet imellem Kommunernes Udgifter i 1935—36 og Udgifterne i 1932—33 med et Tillæg af 10 pCt. Det særlige Tilskud til *de sonderjyske Kommuner* paa 130 000 Kr. aarlig, der efter Forsorgslovens § 79 skulde

*) Det bemærkes, at Staten bærer $\frac{4}{7}$ af Aldersrenteudgiften, og at Invalidedeforsikringsfonden (eventuelt Staten) udreder $\frac{6}{7}$ af Invalidereudgiften.

udbetales indtil 1940—41 inklusive og derefter afvikles i Løbet af 4 Aar, opretholdes indtil 1941—42 inklusive og afvikles derefter i Løbet af 3 Aar.

4. Da Udligningsfondens Tilskud i Regnskabsaaret 1937—38 kun udredes med 60 pCt., er der givet Kommunerne Adgang til ved den Opgørelse af den *mellekommunale Refusion*, der i Efteraaret 1937 skal foretages for Regnskabsaaret 1936—37, at medtage $\frac{2}{3}$ af det Beløb, der i 1937—38 udbetales Kommunen i Tilskud fra Fonden.

Den sidst nævnte Bestemmelse blev indsat i *Landstinget*, hvor Lovforslaget blev behandlet sammen med Forslagene om en fælleskommunal Udligningsfond og om Ændring af Beskatningen til Staten af fast Ejendom. Partiernes Stilling til den her omhandlede Lov blev bestemt af deres Stilling til Udligningsloven.

Forslagets Vedtagelse skete i Landstinget med 39 Stenmer mod 33, i Folketinget med 62 Stemmer mod 33.

63. Lov om Fordeling af Oksekød til trængende Personer. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 2987. — C. Sp. 55 og 129].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{25}{11}$ (F. Sp. 1407). 1. Beh. $\frac{3}{12}$ (F. Sp. 1705). 2. Beh. $\frac{11}{12}$ (F. Sp. 2006). 3. Beh. $\frac{11}{12}$ (F. Sp. 2056). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{17}{12}$ (L. Sp. 366). 2. Beh. $\frac{18}{12}$ (L. Sp. 378). 3. Beh. $\frac{18}{12}$ (L. Sp. 399). *Loven stadfæstet 22. December 1936.* (Lov-Tid. Nr. 268).

Ved Lov Nr. 317 af 29. November 1935 (Aarbog 1935—36, Side 224) blev der stillet 4 Mill. Kr. til Raadighed til Fordeling af Oksekød blandt trængende Personer i Tidsrummet fra 1. December 1935 til 31. December 1936. De 3 Millioner blev afholdt af Kødfonden, Resten af Statskassen, hvis Udgifter i denne Anledning blev dækket ved en forholdsvis Forhøjelse af Indkomstskatten.

I *Kalenderaaret 1937* opretholdes en Kødfordelingsordning af omtrent tilsvarende Omfang. Det til Raadighed stillede Beløb udgør 3,5 Mill. Kr., hvoraf de 2,5 Mill. Kr. afholdes af *Kødfonden*, Resten af *Statskassen*. I Modsætning

til i Fjor er der ikke tilføjet nogen Bestemmelse om Dækning af Statens Bidrag gennem Forhøjelse af Indkomstskatten.

Fordelingsreglerne svarer til de hidtil gældende: 3 325 000 Kr. fordeles mellem Kommunerne paa Grundlag af deres Udgifter til Kommunehjælp, Fattighjælp, de i Forsorgslovens Kapitel XVI omhandlede Børnebidrag samt til Alders- og Invalidere. Resten, altsaa 175 000 Kr., fordeles blandt de Kommuner, der ikke kan antages ad den Vej at opnaa den tilsigtede Refusion.

Lovforslaget blev i *Folketinget* anbefalet af Ordførerne for Regeringspartierne og Det kommunistiske Parti. Derimod vendte Venstres Ordfører sig mod Bestemmelsen om at anvende 2½ Mill. Kr. af Kødfonden til dette Formaal. Ogsaa Det konservative Folkeparti var imod denne Bestemmelse, og det kunde derfor ikke medvirke til Lovforslagets Gennemførelse, men vilde dog heller ikke stemme imod, da Partiet i og for sig — ligesom i øvrigt Venstre — billigede Lovforslagets Formaal og var tilfreds med den procentvise Nedsættelse af det Beløb, der tages af Kødfonden, og med Udeladelsen af den tidligere Dækningsbestemmelse. Det frie Folkeparti havde ikke noget imod Uddeling af gratis Kød til trængende Personer, naar Pengene blev taget paa Socialbudgettet. — Ved 3. Behandling vedtoges Forslaget med 75 Stemmer mod 21.

I *Landstinget* stemte 38 (Socialdemokrater og Radikale) for Lovforslaget, 20 (Venstre) imod. De Konservative undlod at stemme.

64. Lov om Lærlingeforholdet. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 3305. — C. Sp. 1985 og 2489].

Fremsat i *Folketinget* 27/1 (F. Sp. 2724). 1. Beh. 18/2 (F. Sp. 3897). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Leonhard Hansen, Chr. Christiansen, H. C. Hansen, Jønson, P. Mortensen [Formand], Gustav Pedersen, Schrøder, Rager [Sekretær], Steen, Julin, Jensen-Broby, Laurits Pedersen, Prieme, Carlsen-Skiødt og Carsten Raft). Betænkning (B. Sp. 2769) afgivet 29/4. (Ordfører: Leonhard Hansen). 2. Beh. 3/5 (F. Sp. 6744). 3. Beh. 3/5 (F. Sp. 6785). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. 5/5 (L. Sp. 2408). Henvist til Udvalg paa 15 Med-

lemmer (Albert Andersen, P. Busch, Axel Christensen, C. E. Christiansen, Hendriksen, Lisbet Hindsgaul, A. Johansen [Formand], Rs. Jørgensen, Laurits Knudsen, Esther Malling Pedersen, Nielsen Mann, Ch. Petersen, Simonsen, Veistrup [Sekretær] og Villemoes). Betænkning (B. Sp. 3009) afgivet $\frac{5}{5}$. (Ordfører: A. Johansen). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2541). 3. Beh. $\frac{6}{5}$ (L. Sp. 2548). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 120).

Et Forslag til Revision af Lærlingeloven af 6. Maj 1921 blev første Gang fremsat i Rigsdagssamlingen 1924—25. Forslaget adskilte sig fra 1921-Loven derved, at Bestemmelserne om Begrænsning af Arbejdstiden og om et ugentligt Fridøgn ikke var medtaget, idet alle Bestemmelser om Arbejdstid, Lavalder m. v. for unge Mennesker under 18 Aar — uanset om de paagældende var Lærlinge eller ej — var samlet i Forslag til Lov om Børns og unge Menneskers Arbejde (jfr. Lov af 18. April 1925 om Børns og unge Menneskers Arbejde). Dernæst adskilte Forslaget sig fra Lærlingeloven af 1921 derved, at Reglerne om, i hvilket Omfang Loven skulde finde Anvendelse paa Handelsvirksomheder, var nærmere udformet end efter den gældende Lov og henført til en særlig Paragraf. Endvidere indeholdt Lovforslaget nye Bestemmelser om Maksimumslæretid for de forskellige Fag og om Adgang til Begrænsning af Tilgangen til Fag eller til Virksomheder, der maatte være overfyldt med Lærlinge, og foreslog tillige oprettet Lærlingekommissioner med den Opgave at gennemgaa og godkende Lærekontrakter og vaage over, at Læremesteren opfyldte de ham paahvilende Uddannelsespligter.

Lovforslaget blev ikke færdigbehandlet i 1924—25, men i den følgende Rigsdagssamling blev det vedtaget af Folketinget, dog med forskellige Ændringer; bl. a. traadte Lærlingenævnet i Stedet for Lærlingekommissionerne, og Rammerne for Svendeprovekommissionernes Virksomhed foresloges lovfæstet.

I Samlingen 1926—27 blev Lovforslaget forelagt Landstinget i den af Folketinget vedtagne Skikkelse, men efter det i December 1926 stedfundne Regeringsskifte tog den nye Regering Forslaget tilbage.

Et nyt Forslag til Lov om Lærlingeforholdet blev derefter fremsat i Landstinget i Rigsdagssamlingen 1927—28. Dette Forslag hvilede i langt højere Grad end de tidligere paa Lærlingeloven af 1921 — man opretholdt saaledes Reglerne om Politiets Tilsyn med Lovens Overholdelse og havde ikke medtaget Bestemmelserne om Maksimumslæretid og Begrænsning af Lærlingetilgangen til overfyldte Fag —, men imødekom dog

i videre Udstrækning Handelsstandens Ønsker ved, at Omraadet for Undtagelser fra Loven var udvidet. Lovforslaget gennemførtes i Landstinget med Tilslutning af Venstre og Det konservative Folkeparti, men Sagen kom først i den følgende Samling, 1928—29, til Behandling i Folketinget og naaede da ikke frem til 2. Behandling som Følge af Folketingets Opløsning den 23. April 1929.

Det af Socialminister Steincke i Rigsdagssamlingen 1931—32 fremsatte Lovforslag tog særlig Sigte paa Indførelse af Maksimumslæretid for de enkelte Fag, Fastsættelse af Lærlingeløn, Foranstaltninger til Forebyggelse af mangelfuld Lærlinguddannelse og Indførelse af effektivt Tilsyn med Uddannelsen gennem Lærlingenævn. Lovens Omraade foresloges udvidet til at omfatte Gartnerne, Banker, Sparekasser og Forsikringsselskaber, ligesom der var optaget nye Bestemmelser om Oprettelse af Arbejdskontrakter for Specialarbejdere. Der skulde normalt aflægges tvungne Læreprøver af Lærlinge i alle Fag for Læreprøvekommissioner, og for at sikre de Lærlinge, der besøger Handels- eller tekniske Skoler, fornøden Hviletid var der indsat forskellige Beskyttelsesbestemmelser.

Lovforslaget blev af Folketingsudvalgets Flertal indstillet til Vedtagelse i noget ændret Skikkelse, hvorimod et Mindretal, bestaaende af Venstres Medlemmer, anbefalede at give Lovforslaget den samme Affattelse, som det i 1927—28 havde faaet i Landstinget, og det konservative Mindretal indstillede Forslaget til Forkastelse.

I de følgende tre Rigsdagssamlinger, 1932—35, blev Lovforslaget forelagt Landstinget, men de af dette Ting nedsatte Udvalg afgav ikke Betænkning.

Efter Socialministerens Opfattelse maatte Grunden til, at det ikke hidtil var lykkedes at faa gennemført Ændringer i Lærlingeloven, først og fremmest søges i, at man havde foreslaaet Indførelsen af et særligt Tilsyn med Lærlingevæsenet, som skulde virke mere eller mindre *lokalt*. Ved at gøre Tilsynet langt mere *fagligt* betonet og ved i det hele i større Omfang end hidtil at give Fagene — i Nutiden repræsenteret gennem Organisationerne af Arbejdsgivere og Arbejdere — en Medbestemmelsesret paa dette Omraade vilde man baade være i Overensstemmelse med gammel Tradition inden for Haandværket og bygge paa de gode Erfaringer, som i nyeste Tid var opnaaet inden for Smede- og Maskinarbejderfaget gennem Oprettelse af et fagligt Fællesudvalg. I Stedet for de i tidligere Forslag omhandlede lokale Kommissioner eller Nævn tog Lovforslaget da Sigte paa Oprettelse af *faglige Udvalg* og i Tilslutning hertil et *Lærlingeraad*, bestaaende af Repræsentanter for Hovedorganisationerne, og idet Forslaget i øvrigt byggede paa de siden 1931—32 forelagte Lærlingeforslag,

lagde det i saa stort Omfang som muligt Vægt paa at give *Fagene en Medbestemmelsesret*. — Under Behandlingen i Folketinget ændredes Forslaget paa adskillige Punkter efter Indstilling af forskellige Flertal i Udvalget (dels Regeringspartierne Medlemmer alene, dels Regeringspartierne i Forbindelse med de Konservative), medens videregaaende Ændringsforslag af Venstre eller Det konservative Folkeparti blev forkastet. Disse to Partier stemte derefter ved 3. Behandling imod Lovforslaget.

I den følgende Fremstilling er redegjort for de ved Loven foretagne *væsentlige Forandringer* i Lærlingeloven af 6. Maj 1921.

Kap. I. *Lærekontraktens Oprettelse og Indhold,*
§§ 1—6.

Bestemmelserne om *Lovens Omraade*, der i tidligere Forslag var delt i to Paragraffer, omfattende henholdsvis Haandværk og Handel, er nu *samlet* i § 1. Blandt de Fag, i hvilke der skal *oprettes skriftlig Lærekontrakt*, er udtrykkeligt medtaget *Gartnere*, men Lovens Omraade falder ellers i det væsentlige sammen med det hidtil gældende. Kontrakten skal oprettes, *inden* vedkommende træder i Arbejde, og det stemmer ligeledes med den hidtidige Ordning, at Lærekontrakten, der efter de tidligere Forslag skulde godkendes af stedlige Lærlingenævn, skal forsynes med *Godkendelsespaategning* af den stedlige Politiovrighed (i København og paa Frederiksberg Arbejdsdirektoratet).

I Paragraffens Stk. 3 anføres 4 Tilfælde, hvor Forskrifterne om Oprettelse af skriftlig Lærekontrakt *ikke finder Anvendelse*. Undtagne er herefter (stemmende med Praksis) Læreforhold indgaaede *mellem Forældre og Born*, idet dog i saa Fald en Række Bestemmelser om Lærlinges Uddannelse og Svendeproeve, om Berettigelse til at antage og oplære Lærlinge samt om Læretiden skal komme til Anvendelse. Endvidere er undtaget de Tilfælde, hvor den umyndige er antaget som *Bud*, Haandlanger el. lign. eller til Udførelse af Arbejde, der udelukkende eller i det væsentlige kun bestaar i *Ind- og Udpakning*, Afvejning, *Ombæring* af Varer og lignende Arbejder, som ikke falder ind under Udøvelse af Faget. Oprettelse af skriftlig Lærekontrakt kræves heller ikke, naar Ansættelsen paa Grund af den paa Arbejdsstedet

raadende Arbejdsdeling alene angaar *Udførelsen af et vist Specialarbejde*, som ikke fordrer nogen faglig Uddannelse, eller naar den umyndige antages til Arbejde, der bestaar i *Udlevering af Varer* i Forretninger, hvis Omfang og Art er af en saadan Beskaffenhed, at der ikke er Mulighed for at give en faglig Uddannelse. I de to sidstnævnte Tilfælde (Specialarbejde og Ekspedering af Kunder i Specialforretninger) skal der derimod oprettes *skriftlig Arbejdskontrakt*, affattet paa særlige Blanketter og i Overensstemmelse med de i § 5 givne Regler. Undlades dette, har Overenskomsten om Antagelsen ingen Gyldighed.

Spørgsmaal om, *hvorvidt* et Fag (eller Del deraf), for hvis Lærlinge der ikke hidtil har været anvendt Lærekontrakt, *anses som henhørende* under Loven, afgøres af Socialministeren og Handelsministeren i Forening efter forudgaaende Forhandling med det paagældende Fags Organisationer.

For saa vidt den praktiske og teoretiske Uddannelse inden for et Fag eller i Virksomheder af særlig Karakter er ordnet paa en efter Forholdene fuldt ud betryggende Maade, og de paagældende Lærlinges Lønningsforhold ligeledes gør det ubetænkeligt, kan Socialministeren og Handelsministeren i Forening efter indhentet Erklæring fra vedkommende faglige Udvalg og Lærlingeraadet *meddele Fritagelse* for Oprettelse af Lærekontrakt.

Paragraffens Stk. 6 overlader til Socialministeren og Handelsministeren i Forening (efter Indstilling fra Lærlingeraadet) at træffe Bestemmelse om, *i hvilket Omfang* Loven skal finde Anvendelse paa: 1) Personer, der ikke er beskæftiget som Lærlinge, men som søger *som Forberedelse til eller Supplering af en Skole- eller Højskoleuddannelse* at erhverve sig Kendskab til enkelte Dele af et Fag, 2) Personer, der paa Grund af *legemlige eller aandelige Svagheder* er indskrænket i deres Erhvervsevne, eller som under Børneforsorg er anbragt uden for Hjemmet, 3) Personer, der opholder sig i *Fængsel*, derunder Ungdomsfængsel.

Endelig er det udtrykkelig udtalt, at Loven finder Anvendelse paa de af *Stat og Kommune beskæftigede* Personer under 18 Aar, medmindre en Antagelse i Henhold til Tjenestemandsløven maatte foreligge.

I det i 1931—32 fremsatte Forslag til Lov om Lærlinge-forholdet var *Banker, Sparekasser, Forsikringselskaber* og *Revisionsinstitutter* nævnt som omfattede af Loven. En tilsvarende Bestemmelse blev ikke optaget i nærværende Lov, dels fordi det i og for sig følger af sig selv, at disse Virksomheder henhører under Begrebet »næringsdrivende«, dels fordi det forventedes, at Spørgsmaalet om Bankers, Sparekassers og Forsikringselskabers Forhold til Lærlingeloven vilde blive gjort til Genstand for Forhandling med de faglige Organer.

Det nævnte Forslag indeholdt endvidere en Bestemmelse om, at Regelen om Oprettelse af skriftlig Lærekontrakt *ikke* skulde finde Anvendelse, naar den umyndige antoges til Arbejde, der bestod i *Telefonpasning, Maskinskrivning og Stenografering*, eller til saadant Arbejde med *Bogholderi, Regnskabsføring* o. lign., igennem hvilket det ikke var muligt at give en hel eller delvis Uddannelse i vedkommende Fag. Naar en tilsvarende Bestemmelse ikke er optaget i Loven, er Grunden den, at man ikke har villet standse en mulig Udvikling paa dette Omraade paa Grundlag af Fagenes Medbestemmelsesret.

Efter Forslag af Socialdemokrater, Radikale og Konservative i Folketingets Udvalg *ændredes* § 1 paa enkelte Punkter, navnlig derved, at Pligten til at oprette Kontrakten, *inden* vedkommende træder i Arbejde, blev opretholdt, medens det efter Regeringsforslaget kunde opsættes indtil Prøvetidens Udløb. — Derimod *forkastedes* flere Ændringsforslag af det konservative Mindretal, saaledes om at undtage Gartnerlærlinge fra Lovens Omraade, idet Mindretallet ønskede en særlig Lovgivning angaaende Lærlingeforholdet for de jordbrugende Fag, endvidere om at henlægge Afgørelsen af Spørgsmaal om, hvorvidt et Fag skal betragtes som hørende under Loven, samt Afgørelser vedrørende Fritagelse for Oprettelse af Lærekontrakt fra Ministeriet til Lærlingeraadet efter Indstilling fra vedkommende faglige Udvalg. Mindretallet ønskede ogsaa oprettet skriftlig Arbejdskontrakt for Bude m. fl.

§ 2 indeholder Regler, væsentlig svarende til den gamle Lærlingelovs § 2, om Personer, der er *uberettigede til at antage Lærlinge*. Det er dog tilføjet, at de paagældende ogsaa skal være udelukket fra at *oplære* Lærlinge. En anden Tilføjelse gaar ud paa, at den, som ved Voldgift er idømt Erstatning uden at have udredet denne inden for en ved Kendelsen fastsat Frist, *mister* Retten til at uddanne Lærlinge. Paa den anden Side faar den, som i 5 Aar har drevet Handelsvirksomhed som Hovederhverv, *Ret* til uden særlig Ansøgning at antage Lærlinge, selv om han ikke er faglig oplært. — Af-

gørelsen af, hvorvidt en Person er *faglig oplært*, skal i Tvivls-tilfælde træffes af den kontraktgodkendende Myndighed efter Forhandling med vedkommende faglige Udvalg, dog med Ret til Indankning for Socialministeren. — For at Reglerne i § 2 ikke i Enkelt-Tilfælde skal virke unødigt haardt, er der i vist Omfang indrømmet Ministeren Adgang til — efter indhentet Erklæring fra det faglige Udvalg og Lærlingeraadet — at *dispensere* derfra.

Det var i Folketingets Udvalg Genstand for Overvejelse, om man ikke burde ændre Lovforslagets Bestemmelse om, at den, der 2 Gange i Løbet af 10 Aar har gjort sig skyldig i saadanne *Brud paa Lærekontrakter*, at disses Ophævelse er blevet en Følge heraf, udelukkes fra at antage og oplære Lærlinge; ved Anvendelsen af denne Bestemmelse vil der nemlig kunne opstaa Vanskeligheder for større Virksomheder. Medens det konservative Mindretal foreslog at slette det paagældende Punkt, mente Flertallet at burde opretholde det under Hensyn til den givne Dispensationsbeføjelse, og Mindretallets Ændringsforslag forkastedes med 66 Stemmer mod 13. Et andet Ændringsforslag af samme Mindretal om at gøre Lærlingeraadet til Appelinstant ved Afgørelsen af Spørgsmaal om en Persons faglige Oplæring bortfaldt.

Lovens § 3, der omhandler *Læretidens Varighed*, er gennemgribende ændret og gengives derfor som Helhed:

»Stk. 1. Læretidens Varighed bestemmes i Kontrakten. Den i § 6 omhandlede Prøvetid er indbefattet under Læretiden.

Stk. 2. De i § 19 nævnte faglige Udvalg fastsætter den for de paagældende Fag gældende *Minimums- og Maksimums-læretid*. Saafremt der inden for Udvalget ikke er Enighed om Læretidens Fastsættelse, kan et Mindretal inden for Udvalget indanke Spørgsmaalet for Lærlingeraadet, hvis Afgørelse er endelig. For intet Fag maa Læretiden overstige 4 Aar; dog kan Socialministeren efter indhentet Erklæring fra vedkommende faglige Udvalg og Lærlingeraadet og efter Samraad med Handelsministeren, hvor faglige Hensyn taler derfor, tillade, at Læretiden i et Fag *udstrækkes indtil et Aar ud over den fornævnte Grænse*.

Stk. 3. Naar Lærlingen ved Kontraktens Oprettelse er over 15 Aar, skal Kontrakten foruden af Værgen *medunder-*

skrives af Lærlingen selv, hvis den skal være bindende efter Lærlingens 20de Aar.

Stk. 4. Lærlingeraadet skal paa derom af Læremester og Lærling (Værge) i Forening indgivet Andragende være bemyndiget til at tillade, at Læretiden *afbrydes* for et Tidsrum af højst 1 Aar for derved at give Lærlingen Lejlighed til at besøge et teoretisk Undervisningskursus.«

Fastsættelsen i Loven af en Maksimumslæretid paa 4 Aar svarer til Forslaget af 1931—32, medens Kravet om en *Minimumslæretid* er nyt og har sin Begrundelse i, at Læretiden ikke kan være helt kortvarig, naar Lærlingen skal kunne aflægge Svendep prøve. *Afgørelsen af Spørgsmaalet om Læretidens Varighed*, der i det tidligere Forslag var henlagt til Socialministeren efter Samraad med Handelsministeren og Hovedorganisationerne, er nu tildelt det faglige Udvalg, dog at et Mindretal kan indanke Spørgsmaalet for Lærlingeraadet, som ligeledes faar overladt den hidtil Socialministeren tilkommende Beføjelse til at tillade *Afbrydelse* af Læretiden, for at Lærlingen kan besøge et teoretisk Undervisningskursus.

Med Hensyn til Bestemmelsen i Stk. 2, sidste Pkt., udtalte Udvalgets Flertal i Betænkningen, at det ved Socialministerens Afgørelse af Spørgsmaal om *Udstrækning af Læretiden* vil være rimeligt at tage Hensyn til Lærlingenes *Alder og Modenhed* ved Læreforholdets Indgaaelse, saaledes at det for Fag, for hvilke Forholdene maatte tale derfor, kan bestemmes, at en længere Læretid fortrinsvis skal bringes til Anvendelse paa Personer, der umiddelbart efter deres fyldte 14de Aar indtræder i Læreforhold.

I det oprindelige Forslag var det — under Forudsætning af, at Lærlingens Uddannelse maatte nødvendiggøre, at Læretiden blev udstaaet paa flere Læresteder — paalagt den første Læremester ved Kontraktens Oprettelse at sikre Lærlingen en passende *Læreplads til Fortsættelse af Uddannelsen*. Dette Stykke *udgik* i Folketinget efter Indstilling af Regeringspartierne og de Konservative (vedtaget enstemmigt med 79 Stemmer), idet man mente at have tilstrækkelig Garanti for Fastsættelse i Kontrakten af forsvarlige Uddannelsesvilkaar deri, at det faglige Udvalg kan rette en Henstilling til den kontraktgodkendende Myndighed om at nægte at godkende Kontrakten i Tilfælde, hvor Virksomhedens Forhold er til Hinder for, at en forsvarlig Oplæring af Lærlinge kan finde Sted i Virksomheden. Endvidere nedsattes efter Indstilling af samme Flertal den i Stk. 3 nævnte *Aldersgrænse* fra 16 til 15 Aar.

Ogsaa § 4, der fastsætter de *økonomiske Vilkaar*, hvorunder Lærlingen skal arbejde, er undergaaet saa væsentlige Ændringer, at den her aftrykkes i sin Helhed:

»Stk. 1. Det skal ved Kontrakten nøjagtig bestemmes, paa hvilke økonomiske Vilkaar Lærlingen skal arbejde i Læretiden. I Fag, hvor der findes en gennem *kollektiv Overenskomst* mellem Fagets Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationer fastsat Løn, skal *mindst denne Løn* betales. I Fag, hvor der *ikke* findes en saadan Overenskomst, nedsættes der et *Nævn*, bestaaende af 2 af hver af de paagældende faglige Organisationer udpegede Medlemmer samt af en af Den faste Voldgiftsret udnævnt Formand; saafremt et *Flertal* af de af Organisationerne udpegede Medlemmer er enigt om Fastsættelse af en Mindsteløn, skal der i Læreforhold inden for Faget mindst betales den saaledes fastsatte Løn. Meddelelse om Fastsættelsen skal tilstilles de kontraktgodkendende Myndigheder, der paaser, at den i Lærekontrakter i det paagældende Fag vedtagne Løn ikke ligger under den af Nævnet fastsatte Mindsteløn. For saa vidt der *ikke* vindes Tilslutning fra et *Flertal* blandt de af Organisationerne udpegede Medlemmer om Fastsættelsen af en Mindsteløn, er Nævnets Formand berettiget til at *offentliggøre Resultatet* af Forhandlingerne og derunder at anføre sit eget Standpunkt. — Læremesteren skal *betale* den i § 12 omhandlede *Undervisning*; de fornødne *Rekvisitter* og *Undervisningsmaterialer*, der skal betales af Læremesteren, udleveres Lærlingen af Skolen. Lærlingen og dennes Forældre er ansvarlige for de udleverede Rekvisitter og Undervisningsmaterialer. Læremesteren skal bestride Udgifterne ved Lærlingens *Aflæggelse af Svendeproe*.

Stk. 2. Der skal i Kontrakten optages Bestemmelse om *Ferie* med Løn for Lærlingen. For saa vidt Lærlingen har Kost og Logi hos Læremesteren, skal denne udrede *Kostpenge* under Ferien. Kostpengene fastsættes, hvis mindelig Overenskomst ikke kan naas, efter de stedlige Forhold, dog ikke til under 1 Kr. om Dagen. Ferien skal mindst vare 14 Dage og falde i Tiden fra 1. Maj til 15. September. Lærlingeraadet kan dog efter indhentet Erklæring fra vedkommende faglige Udvalg tillade, at Ferien lægges uden for det nævnte Tidsrum, for saa vidt særlige Forhold inden for et Fag paa af-

gørende Maade taler herfor. Lærlingeraadet kan derhos efter indhentet Erklæring fra vedkommende faglige Udvalg tillade en *Graduering af Ferien* inden for et Fag, saaledes at der indrømmes Lærlingene en længere Ferie i de første Læreaar og en kortere i de senere; den gennemsnitlige Ferie i hele Læretiden maa dog ingen Sinde være mindre end 12 Arbejdsdage aarlig, og Ferien skal i det sidste Læreaar udgøre mindst 9 Arbejdsdage.

Stk. 3. Der maa ikke i Kontrakten optages Bestemmelse om, at Lærlingen efter udstaaet Læretid eller inden for et vist Tidsrum derefter ikke maa tage Arbejde i det paagældende Fag eller drive Forretning i samme, eller om, at Lærlingen efter Læretidens Udløb skal arbejde hos Læremesteren for en bestemt Løn. Der maa ikke i Kontrakten indeholdes Bestemmelser, der direkte eller indirekte fastsætter Omfanget af den Erstatning, der i Tilfælde af eventuelt Kontraktbrud vil være at erlægge. Enhver uden for Kontrakten indgaaet Forpligtelse, der strider imod de her givne Bestemmelser, er ugyldig.«

Efter Forslaget af 1931—32 skulde *Lærlingens Løn* efter Udgangen af det tredje Læreaar udgøre en procentvis Del af de udlærte Arbejders Aarsløn og Procenten fastsættes af Socialministeren efter Forhandling med Fagets Organisationer og et Rigsdagsudvalg, dog at den ved kollektiv Overenskomst i et Fag fastsatte Lærlingelønning skulde være bindende. Efter § 4, Stk. 1, bliver sidstnævnte Bestemmelse Hovedbestemmelsen, og kun hvor der ikke findes kollektiv Overenskomst om Lærlingelønnen, skal denne kunne fastsættes af Flertallet inden for et Nævn, valgt paa samme Maade som den i § 6 i »Norm for Regler for Behandling af faglig Strid«*) omhandlede Voldgift.

Bestemmelserne i Slutningen af Stk. 1 om Læremesterens Pligt til foruden Udgifterne ved Lærlingens Undervisning og ved Aflæggelse af Svendep prøve, der ogsaa hidtil er udredet af Mesteren, at bekoste Rekvisitter og Undervisningsmaterialer svarer i det hele til, hvad der herom var bestemt i Forslaget af 1931—32. Dog blev det ved en i Folketinget foretagen Ændring paabudt, at Rekvisitter og Undervisningsmaterialer skal udleveres Lærlingen af Skolen.**)

*) Vedtaget af »Fællesudvalget af 17. August 1908«.

***) Et Ændringsforslag fra konservativ Side om, at Rekvisitter m. m. skulde udleveres vederlagsfrit af Skolen og anvendes under dennes Kontrol, blev taget tilbage.

Derimod blev *Ferie-Bestemmelser* (Stk. 2) først optaget i det i denne Samling fremsatte Forslag. Regeringsforslaget suppleredes paa dette Punkt i Folketinget med Reglerne om *Kostpenge* og eventuel *Graduering* af Ferien (foreslaaet af Socialdemokrater og Radikale), medens Folketinget forkastede en af de to konservative Udvalgsmedlemmer Carlsen-Skiødt og Prieme foreslaaet Ændring, hvorefter Ferien, hvis der i et Fag maatte være truffet kollektiv Aftale herom, skulde have samme Længde som denne. (Ændringsforslaget var ikke tiltraadt af det tredje konservative Udvalgsmedlem, Carsten Raft, der betragtede 14 Dage som Ferie-Minimum for saa unge Mennesker).

Ifølge § 5 skal de i § 1 omhandlede *Arbejdskontrakter* indeholde Bestemmelser om, til hvilket Arbejde den paagældende er antaget, om Kontraktens Gyldighedstid, om Opsigelsesvarsel og Lønvilkaar samt om, at den paagældende for Arbejdsgiverens Regning skal være sygeforsikret i en anerkendt Sygekasse og invalideforsikret i Overensstemmelse med de herom for Lærlinge fastsatte Bestemmelser. De i § 4 givne Regler om Ferie finder ogsaa Anvendelse med Hensyn til Specialarbejdere. (Se endvidere § 13).

§ 6. Den i 1921-Loven fastsatte *Prøvetid* paa 3 Maaneder, i hvilken saavel Læremesteren som Lærlingen (eventuelt hans Forældre eller Væрге) kan forlange Kontrakten hævet uden Angivelse af Grund, er forlænget til 6 Maaneder.

Kap. II. Parternes gensidige Forpligtelser, §§ 7—10.

Den gamle Lærlingelov paabød i § 6, at *Lærlingen* skulde vise Mesteren Troskab, Lydighed og Ærbødighed. Dette Paabud er nu udeladt*), og § 7 indskrænker sig til at foreskrive, at Lærlingen skal være Læremesteren til Medhjælp ved Arbejdet i Virksomheden, saa vidt som hans Arbejdskraft og Færdighed muliggør det.

Det konservative Mindretal foreslog at genindsætte det nævnte Paabud, men Ændringsforslaget forkastedes.

§ 8 føjer til Forbudet mod, at *Læremesteren* anvender Lærlingen til Arbejder, der er skadelige for hans Sundhed

*) Samtidig er foretaget en Tilføjelse til § 16, der omhandler Mesterens Adgang til at hæve Kontrakten.

eller overstiger hans Kræfter, eller sætter ham til andet Arbejde end det, der henhører til Forretningens Virksomhed, at Lærlingen *kun undtagelsesvis maa anvendes til Arbejde, der ikke vedrører hans Uddannelse i Faget*. — Hvis Lærlingen har Bopæl hos Læremesteren, skal denne anvise ham et *for-svarligt indrettet Værelse* med Bræddegulv og med eget Senge-sted. Kravene til Værelsets Indretning og Udstyr svarer i det væsentlige til, hvad der fordres i § 8 i Loven af 6. Maj 1921 om Retsforholdet mellem Husbond og Medhjælpere.

Et Ændringsforslag af det konservative Mindretal om at udelade de kursiverede Ord angaaende Lærlingens Anvendelse til Arbejde, der ikke vedrører hans faglige Uddannelse, forkastedes med 65 Stemmer mod 13.

Efter 1921-Lovens § 9 skulde Læremesteren vaage over *Lærlingens Opførsel og sædelige Forhold* og værne ham mod umoralsk Paaavirkning. Denne Bestemmelse er slettet.*) Derimod paahviler det stadig Mesteren at værne Lærlingen mod Mishandling fra andre i Virksomheden beskæftigede Personer eller fra Mesterens Husstand.

I § 9 — hidtil Lovens § 12 — findes en Række Regler om Retsforholdet mellem Læremester og Lærling i Tilfælde af sidstnævntes *Sygdom* (om Adgang til Opsigelse, Betaling af Løn og Kostpenge m. v.). Mesteren, der er pligtig at paase, at Lærlingen er Medlem af en anerkendt Sygekasse, skal foruden Omkostningerne herved ogsaa udrede *Omkostningerne ved Lærlingens Invalideforsikring*. Mesteren er ikke berettiget til at kræve, at Lærlingen skal udtræde af den Sygekasse, af hvilken han ved Læreforholdets Begyndelse er Medlem.

Den sidst anførte Bestemmelse fik sin endelige Form efter Indstilling af Folketingsudvalgets Flertal (Socialdemokrater og Radikale), medens det konservative Mindretal foreslog, at det paagældende Punktum skulde udgaa. Efter Indstilling af samme Flertal udelodes af Regeringsforslaget et Krav om, at Læremesteren, ifald Lærlingen maatte være for velstillet til at være nydende Sygekassemedlem, skulde betale saa stor en Del af Lærlingens Kontingent til Sygeforeningen, som svarede til en ubemidlet Lærlings Sygekassekontingent. — Et Ændringsforslag af det konservative Mindretal, der suspen-

*) Samtidig har man udvidet Lærlingens Adgang til at hæve Kontrakten (§ 17).

derede Pligten til at betale Løn, ikke blot naar Lærlingen paadrager sig en Sygdom ved eget utilbørligt Forhold, men ogsaa naar han ved Kontraktens Oprettelse er lidende af en kronisk Sygdom uden at gøre opmærksom derpaa, ansaa Flertallet ikke for paakrævet, og det forkastedes med 65 Stemmer mod 13.

Kap. III. *Lærlinges Uddannelse, Svendeprove m. v.*,
§§ 11—14.

I Henhold til den gamle Lærlingelovs § 10 er der indført tvungne Læreprøver i en Række Fag, men efter nærværende Lovs § 11 skal Lærlingen normalt *aflægge Svendeprove i Faget* ved Læretidens Udløb. Læremesteren er pligtig at oplære Lærlingen hertil, og i Fag, for hvilke der i Overensstemmelse med Bestemmelsen i § 19, Stk. 5, er fastsat Regler for Uddannelsen, er Mesteren forpligtet til at følge disse.

For saa vidt særlige Forhold inden for et Fag gør det umuligt eller særdeles vanskeligt at aflægge Svendeprove i Faget, kan *Handelsministeren* efter indhentet Erklæring fra vedkommende faglige Udvalg og Lærlingeraadet bestemme, at *Svendeprove ikke skal aflægges* i dette Fag. Ligeledes kan Handelsministeren efter indhentet Erklæring fra vedkommende faglige Udvalg og Lærlingeraadet bestemme, at der ikke vil være at aflægge Svendeprove af Lærlinge, der har bestaaet en nærmere fastsat Prøve paa en faglig *Undervisningsanstalt*. Denne Prøve *ligestilles* i saa Fald med Svendeprove.

Naar Lærlingen har bestaaet Svendeproven, udfærdiges der i Overensstemmelse med derom af Handelsministeren fastsatte Forskrifter et *Bevis* (Svendebrev) for, at Prøven er aflagt. — Saafremt der ifølge foranstaaende ikke kan eller skal aflægges Svendeprove i Faget, har Læremesteren at meddele Lærlingen et *Lærebrev*, indeholdende Bevidnelse af, hvor længe han har staaet i Lære, og hvorvidt han har opnaaet Dygtighed i sit Fag. Saadan Bevidnelse udfærdiges i Overensstemmelse med derom af Handelsministeren fastsatte Forskrifter. — Vægrer en Lærling, der ikke er fritaget for at aflægge Svendeprove, sig ved at aflægge Prøven, eller bestaar han ikke denne, skal Læremesteren udfærdige en *Attest*, som alene maa indeholde Oplysning om, hvor længe Lærlingen har

staaet i Lære, og hvoraf fremgaar, at Svendeproe ikke er aflagt.

Har Læremesteren ladet det mangle paa tilbørlig Omhu for Lærlingens Uddannelse, og er dette Grunden til, at Lærlingen ikke ved Læretidens Udløb er i Stand til at bestaa Svendeproeven eller kan erhverve Lærebrev med Bevidnelse om Duelighed, er Læremesteren forpligtet til at give Lærlingen *Erstatning* efter Voldgiftens Skøn (jfr. § 22).

§ 11 afviger paa forskellige Punkter fra Forslaget af 1931—32, bl. a. ved Bestemmelserne om, at Læremesteren skal følge givne Regler for Uddannelsen i de forskellige Fag, og om, at Proeve paa en faglig Undervisningsanstalt skal kunne ligestilles med Svendeproeven.

Paragraffen gik uændret gennem Rigsdagen, idet to Ændringsforslag af det konservative Mindretal blev forkastet. Efter det ene skulde der *ikke* aflægges *tvungen Svendeproeve inden for Handelen*, efter det andet skulde der inden Udstaaelsen af den halve Læretid aflægges en *midlertidig Proeve*, og hvis Lærlingen ikke bestod denne, kunde begge Parter kræve Forholdet hævet uden Erstatning.

§ 12 (jfr. den gamle Lovs § 11, Stk. 1—3) indeholder Reglerne om *Lærlingens Undervisning*. Herefter skal Læremesteren holde Lærlingen til paa forsvarlig Maade at deltage i den for Faget almindelige *saavel almindannende som faglige Undervisning* i en af de paa Stedet værende, af Handelsministeren *anerkendte*, faglige Skoler, for saa vidt ikke den paagældende i Forvejen har gennemgaaet tilsvarende Uddannelse. Det paahviler *Forældre* eller Værge over for Lærlingen at *støtte Læremesteren* i Opfyldelsen af denne Forpligtelse. Handelsministeren kan efter indhentet Erklæring fra vedkommende faglige Udvalg og Lærlingeraadet bestemme, *i hvor lang Tid* Lærlinge i de forskellige Fag er forpligtet til at deltage i Undervisning i de nævnte Skoler.

Som noget nyt bestemmes endvidere, at for saa vidt der inden for et Fag — under Medvirken af vedkommende faglige Organisationer — oprettes en *Dagskole*, hvor den foran omhandlede Undervisning gives helt eller delvis, paahviler det de Læremestre, der har *Bopæl inden for en Afstand af 10 km fra Undervisningsbyen*, uden Afkortning af den for Lærlingene fastsatte Løn at lade deres Lærlinge deltage i Dagskoleunder-

visningen i det Tidsrum, Handelsministeren efter indhentet Erklæring fra vedkommende faglige Udvalg og Lærlingeraadet og efter Samraad med Socialministeren bestemmer.

Undervisningen for Lærlinge i de anerkendte faglige Skoler maa *ikke* finde Sted *efter Kl. 20* (hidtil Kl. 21). Yderligere fastsættes den Begrænsning, at Lærlingens Undervisning skal *slutte* til et Tidspunkt, der ligger *mindst 10 Timer forud for hans normale Arbejdstids Begyndelse*. Skoletiden samt den Tid, i hvilken Lærlingen arbejder paa Lærestedet, maa *sammenlagt ikke overstige* den for de udlærte Arbejdere sædvanlig gældende Arbejdstid inden for vedkommende Fag med mere end 1 Time gennemsnitlig pr. Dag. (Hvor Hensyn til Skolens Tarv og særlige Forhold gør det nødvendigt, kan Handelsministeren efter indhentet Erklæring fra Lærlingeraadet og efter Samraad med Socialministeren gøre Undertagelse fra de i nærværende Stykke indeholdte Bestemmelser).

Ny er ogsaa Bestemmelsen om, at hvis en Lærling under Skoleopholdet rammes af et *Ulykkestilfælde*, henhører dette under den Arbejdsgiveren i Henhold til Ulykkesforsikringslovgivningen paahvilende Risiko.

Lovens § 12 afviger fra den tilsvarende Paragraf i Forslaget af 1931—32 ved Kravet om, at Undervisningen skal foregaa paa de af Handelsministeren anerkendte Skoler, ved at Pligten til at lade Lærlingen gaa paa Dagskole er udstrakt til Læremestre, der bor inden for 10 km fra Undervisningsbyen, og ved at Tidspunktet for Undervisningstidens Slutning er rykket frem fra Kl. 21 til Kl. 20.

Et fra konservativ Side stillet Ændringsforslag overlod Fastsættelsen af det Tidsrum, hvori der skal gives Lærlingen Adgang til Deltagelse i Dagskoleundervisning, til Lærlingeraadet efter Indstilling af vedkommende faglige Udvalg. Ændringsforslaget bortfaldt.

I Folketingsudvalgets Betænkning udviklede Udvalgets Flertal, at Bestemmelsen i Stk. 3, 3die Punkt, betyder en *Begrænsning af det Tidsrum, hvori Lærlingen i Henhold til Lov Nr. 145 af 18. April 1925 kan beskæftiges ved Oprydningsarbejde* ($\frac{1}{2}$ Time daglig). Naar nemlig Antallet af Aarets Arbejdsdage sættes til ca. 280 og Skoletiden til godt 180 Timer, bliver til Rest kun ca. 100 Timer, der kan anvendes til Oprydning, det vil sige $\frac{1}{2}$ Time daglig i 200 af de 280 Arbejdsdage.

§ 13 handler om *Undervisningen af de i § 1 omhandlede Specialarbejdere*. Arbejdsgiveren er forpligtet til at give disse Adgang til at deltage i den *almendannende* Undervisning i en af de paa Stedet værende anerkendte Fagskoler eller Aftenskoler, og Arbejdsgiveren skal afholde Udgifterne ved Undervisningen; de fornødne Rekvisitter og Undervisningsmaterialer, der skal betales af Arbejdsgiveren, udleveres Arbejderen af Skolen. Det paahviler Forældre eller Værge over for Arbejderen at støtte Arbejdsgiveren i Opfyldelsen af den heromhandlede Forpligtelse, og Arbejderen og dennes Forældre er ansvarlige for de indkøbte Rekvisitter og Undervisningsmaterialer. — Bestemmelsen i sidste Stykke af § 12 finder tilsvarende Anvendelse.

Affattelsen af § 13 blev ved forskellige Ændringsforslag afstemt efter Formuleringen af § 4, Stk. 1 i Slutningen, og § 12.

§ 14. Medens de i Forslaget af 1931—32 optagne Forskrifter om *Aflæggelse af Svendep prøve* fjernede sig en Del fra Reglerne om Aflæggelse af Læreprøve i de Fag, hvor der har været fastsat tvungne Læreprøver, har man nu i § 14 søgt at nærme Lovens Bestemmelser til disse Regler.

Svendep prøverne afholdes af *Svendep prøvekommissioner*, der nedsættes inden for hvert Fag, og hvis territoriale Virksomhedsomraade fastsættes af Lærlingeraadet, for Haandværksfagenes Vedkommende efter Indstilling fra Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri og i øvrigt efter Indstilling fra vedkommende faglige Hovedorganisationer. Svendep prøvekommissionerne *bestaar af* et lige Antal faguddannede Medlemmer, hvoraf Halvdelen skal være Arbejdsgivere og Halvdelen Arbejdere. Medlemmerne *vælges af de paagældende faglige Hovedorganisationer*; for Haandværksfagenes Vedkommende vælges Arbejdsgiverrepræsentanterne af *Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri* (for de faglige Hovedorganisationer [Mesterforeninger], der ikke staar som Medlemmer af Fællesrepræsentationen, udpeges Medlemmerne til Svendep prøvekommissionerne efter Indstilling fra vedkommende Fags Hovedorganisation).

Bedømmelsen af Svendep prøverne foretages af *Skuemestre*, hvortil de faglige Udvalg udpeger et lige Antal Arbejdsgivere

og Svende. For Haandværksfagernes Vedkommende udpeges Arbejdsgiverrepræsentanterne dog af Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri efter Indstilling fra vedkommende faglige Udvalg eller af ovenfor nævnte Mesterforenings Hovedorganisation. Skuemestrene skal være faglig oplærte, og for Haandværksfagernes Vedkommende skal Arbejdsgiverrepræsentanterne opfylde Betingelserne for at opnaa »Mester«-Betegnelsen. Skuemestrenes Bedømmelse kan overværes af 2 Repræsentanter for vedkommende Svendeprøvekommission.

De med Svendeprøvernes Afholdelse forbundne Administrationsudgifter afholdes af de respektive Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationer.

I Regeringsforslaget var indført en Regel om Formen for Skuemestrenes Bedømmelse (ved Points), men denne blev udeladt i Folketinget.

Kap. IV. *Læreforholdets Ophør*, §§ 15—18.

Ifølge § 15 *bortfalder* Lærekontrakten, naar Læremesteren dør, eller naar Virksomheden ophæves eller (uden for Strejke og Lockout) standses for længere Tid end 2 Maaneder. Der er dog aabnet Adgang til at fortsætte Læreforholdet med en ny Læremester ikke blot i Tilfælde af den tidligere Læremesters Død, men ogsaa i Tilfælde, hvor hans Virksomhed ophæves eller standses for længere Tid.

§ 16, der angiver de Tilfælde, hvor *Læremesteren kan hæve Kontrakten*, svarer i det hele til den gamle Lovs § 16, dog at det — efter Ophævelsen af det særlige Paabud i § 6 (se det foran under § 7 bemærkede) — er tilføjet, at Kontrakten af Mesteren kan hæves i Tilfælde af *Lærlingens Lydighedsnægtelse*; desuden er det bestemt, at Mesteren kan hæve Kontrakten, naar Lærlingen *vægrer sig ved at deltage i Fagskoleundervisningen* eller med vedkommende Undervisningsdirektørs Godkendelse *bortvises* fra Undervisningen.

Et Ændringsforslag af det konservative Mindretal om, at Mesteren kunde hæve Kontrakten, naar Lærlingen ved Sygdom eller af anden Grund mistede den Evne til at opnaa Uddannelse i Faget, hvoraf han ved Kontraktens Indgaaelse var i Besiddelse, forkastedes med 65 Stemmer mod 13.

I § 17 opregnes de Tilfælde, hvor Kontrakten kan hæves af *Lærlingen*, hvis han er fyldt 18 Aar, og ellers af Forældre eller Værge. Her er nu tilføjet som Punkt 3: naar Læremesteren *ikke* — i det Omfang, hvori det efter en almindelig Opfattelse maa anses for rimeligt — *vaager over Lærlingens Opførsel og sædelige Forhold* og værner ham mod umoralsk Paavirkning (jfr. det ved § 8 bemærkede). Fremdeles kan Kontrakten hæves, naar *Lærlingens Hjem flyttes* til en anden Kommune og Afstanden til Lærestedet derved forøges med mere end 6 km, ligeledes naar *Læremesterens Virksomhed flyttes* til en anden Kommune og Afstanden fra Lærlingens Bopæl derved forøges med mere end 6 km.*) Endelig overlades det til Lærlingen (eventuelt Forældre eller Værge) at hæve Kontrakten i det Tilfælde, at Læremesteren 2 Gange i Løbet af 10 Aar ved Voldgift er idømt Erstatning til en Lærling for at have ladet det mangle paa tilbørlig Omhu for Lærlingens Uddannelse, medens 1921-Lovens § 15, Stk. 3, i saa Fald lod Kontrakten bortfalde.

Bestemmelserne om Lærlingens Adgang til at hæve Kontrakten i Tilfælde af Flytning ændredes i Folketinget saaledes, at det afgørende Moment bliver *Forøgelsen* af Lærlingens Vej til Lærestedet.

Kap. V. *Tilsyn, Straffebestemmelser m. v.*, §§ 19—25.

Som det vigtigste Udtryk for Lovens Grundtanke om at give Fagene en Medbestemmelsesret med Hensyn til Lærlingevæsenet er Tilsynet henlagt til et *fagligt Udvalg* inden for hvert Fag, og i Tilslutning hertil er oprettet et *Lærlingeraad*, gennem hvilket Fagenes Repræsentanter vil kunne øve en *almindelig* Indflydelse paa Lovens Administration. Bestemmelserne herom findes i §§ 19 og 20, der lyder saaledes:

§ 19.

Stk. 1. *Inden for ethvert Fag* (eventuelt Branche) ned sættes der et af Fagets Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationer valgt *Fællesudvalg*, bestaaende af mindst 4 Medlemmer, hvoraf henholdsvis Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationerne

*) Det samme gælder i Tilfælde af tilsvarende Flytning af Læremesterens *Bopæl*, for saa vidt Lærlingen har Kost og Logi hos Læremesteren.

i Faget vælger lige mange. Udvalget vælger i eller uden for sin Midte selv sin Formand. Kan Enighed ikke tilvejebringes om Valget af en Formand, udpeges denne af Den faste Voldgiftsret. Socialministeren og Handelsministeren i Forening afgør, hvilket fagligt Omraade der i Forhold til denne Lov skal anses for at udgøre et Fag (Branche).

Stk. 2. Inden for Fag, hvor der findes flere faglige Organisationer, bestemmes det af Socialministeren efter Forhandling med Lærlingeraadet, hvilke Organisationer der er berettiget til at vælge Repræsentanter til Fællesudvalget.

Stk. 3. De nævnte Udvalg kan *sammenslutte sig i større Udvalg*, hvorhos Socialministeren efter Indstilling fra Lærlingeraadet kan bestemme, at *flere Fag* i Fællesskab skal danne et *Fællesudvalg*. De nærmere Regler for denne Sammenslutning fastsættes af Socialministeren.

Stk. 4. Det faglige Udvalg er *raadgivende* over for Socialministeriet, Handelsministeriet og Lærlingeraadet med Hensyn til alle Spørgsmaal vedrørende Lærlingeuddannelse og Lærlingebeskyttelse.

Stk. 5. For saa vidt det faglige Udvalg skønner det formaalstjenligt, at der inden for Faget fastsættes *Regler for, hvori Uddannelsen skal bestaa*, kan Udvalget, naar $\frac{2}{3}$ af Medlemmerne er enige herom, gøre Indstilling i saa Henseende til Lærlingeraadet. For saa vidt Raadet herefter fastsætter saadanne Regler, er disse *bindende for Fagets Læremestre*. Lærlingeraadet drager Omsorg for, at Reglerne kommer til de kontraktgodkendende Myndigheders, henholdsvis Læremestrenes, Kundskab.

Stk. 6. Det faglige Udvalg kan derhos, saafremt det finder, at en Virksomheds Forhold er til Hinder for, at en forsvarlig Oplæring af Lærlinge kan finde Sted i Virksomheden, og saafremt $\frac{2}{3}$ af Udvalgets Medlemmer er enige herom, rette en *Henstilling* til vedkommende kontraktgodkendende Myndighed om at *nægte at godkende Kontrakter om Antagelse af Lærlinge i Virksomheden*, og den kontraktgodkendende Myndighed er i saa Fald pligtig at tage en saadan Henstilling til Følge.

Stk. 7. De faglige Udvalg skal hvert inden for sit Omraade *virke for de bedst mulige Uddannelsesforhold* og navnlig

for, at Arbejdsforholdene tilrettelægges saaledes, at alt det Arbejde, der naturligt henhører under Lærlinguddannelsen, inddrages under Loven.

Stk. 8. Socialministeren og Handelsministeren i Forening kan efter indhentet Erklæring fra Lærlingeraadet fastsætte nærmere Regler for de faglige Udvalgs Virksomhed og deres Forhold til Lærestederne.

Stk. 9. De faglige Udvalgs Medlemmer er under Ansvar efter Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 § 152 pligtige at bevare fuldstændig Tavshed udadtil angaaende de Forhold, hvorom de i Medfør af deres Hverv er kommet til Kundskab.

§ 20.

Stk. 1. Der oprettes et *Lærlingeraad*, bestaaende af en af Kongen udnævnt Formand samt af 6 Arbejdsgivere og 6 Arbejdere. Af Arbejdsgiverrepræsentanterne udpeges 1 af Dansk Arbejdsgiverforening og 3 af Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri, hvorhos 2 Repræsentanter udpeges henholdsvis af Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation og af Købmandsraadet i Forening med De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark. Mindst 1 af de af Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri udpegede Repræsentanter skal være Landhaandværker og have særligt Kendskab til Landhaandværkernes Arbejdsvilkaar og øvrige Forhold. Arbejderrepræsentanterne udpeges af De samvirkende Fagforbund, dog saaledes at 2 af dem skal repræsentere Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund. Der *tilforordnes* Raadet 1 Repræsentant for Socialministeriet og 1 Repræsentant for Handelsministeriet, ligesom der kan tilforordnes Raadet 2 i Erhvervsuddannelse særlig sagkyndige Personer, den ene for saa vidt angaar Haandværk og Industri, og den anden for saa vidt angaar Handel. I Sager, der angaar Industri og Haandværk, *tiltrædes* Lærlingeraadet af Direktøren for Tilsynet med den tekniske Undervisning for Haandværkere og industridrivende, og i Sager, der angaar Handelen, af Direktøren for Handelsskoleundervisningen. Kun Formanden og de faglig valgte Medlemmer har *Stemmeret* ved Raadets Afgørelser. Socialministeren og Handelsministeren i Forening fastsætter Raadets Forretningsorden.

Stk. 2. Den fornødne Bevilling til Raadet, herunder Honorarer til Formanden og de øvrige Medlemmer, de tilforordnede og Sekretærhjælp fastsættes ved de aarlige Finanslove.

Stk. 3. Samtlige Medlemmers Funktionstid fastsættes til 6 Aar.

Stk. 4. Lærlingeraadet er *raadgivende* for Ministerierne i Sager, der af disse forelægges Raadet til Udtalelse. Raadet skal virke for, at Formaalene med nærværende Lov fremmes, og kan efter eget Initiativ *optage til Drøftelse* Sager, der falder inden for Lovens Omraade, og *udtale sig over for Regeringen*. Raadet er berettiget til over for Socialministeriet og Handelsministeriet at *fremsette Ønsker og Forslag* vedrørende Lovgivning om Lærlingeforholdet. Lærlingeraadet *træffer* derhos *Afgørelse* i de i § 3, Stk. 2 og 4, § 4, Stk. 2, og § 19, Stk. 5, (se foran) omhandlede Tilfælde.

Stk. 5. De 2 i Erhvervsuddannelse særlig sagkyndige Personer, der kan tilforordnes Lærlingeraadet, fungerer som Konsulenter i Lærlingesager.

§§ 19 og 20 ændredes i Folketinget paa enkelte Punkter. I Begyndelsen af § 19 tilføjedes saaledes Ordene »eventuelt Branche« for derved at give Adgang til Oprettelse af flere Udvalg inden for meget store Fag, hvor der maatte være betydelige Forskelligheder mellem større Brancher. I samme Stykke indsattes sidste Punktum, og i § 20, Stk. 1, indføjedes efter Ønske af Det konservative Folkeparti det næstsidste Punktum, hvorefter kun Formanden og de faglig valgte Medlemmer har Stemmeret ved Lærlingeraadets Afgørelser.

Derimod forkastedes flere Ændringsforslag af det konservative Mindretal. Det vigtigste af disse gik ud paa *Oprettelse af 2 Lærlingeraad* i Stedet for 1, nemlig et for Handelen og et for Industri og Haandværk. Et andet Ændringsforslag *udvidede Lærlingeraadets Beføjelse* til at træffe Afgørelse (jfr. § 20, Stk. 4) til Spørgsmaal om, hvorvidt et Fag skal betragtes som hørende under Loven, og Spørgsmaal om Fritagelse for Oprettelse af Lærekontrakt (se § 1), ligesom Raadet skulde være Appelinstans ved Nægtelse af Lærekontrakters Godkendelse.

Lovens § 22 opretholder den i 1921-Lovens § 20 omhandlede *Voldgift* til Afgørelse af forskellige Tvistigheder mellem Læremester og Lærling. Paa Grund af en Del Kritik af Vold-

giftens Afgørelser er det dog bestemt, at *Politimesteren* (i København en af Magistraten valgt Person) skal være *Formand* for Voldgiften. De til Voldgiften henlagte Opgaver er forøget med Tvistigheder vedrørende Opfyldelsen af Lærlingens Forpligtelse til at være Læremesteren til Medhjælp ved Arbejdet i Virksomheden, og naar en Lærling har haft flere Læresteder, skal Voldgiften i Tilfælde af Lærlingens mangelfulde Uddannelse undersøge, hvem af Læremestrene der bærer Ansvar herfor. — Voldgiftens Formand og Medlemmer har ikke *Krav* paa Vederlag for deres Arbejde.

Det konservative Mindretal ønskede Voldgiftens Formand valgt af det paagældende faglige Udvalg og foreslog tillige, at Voldgiftsretten kunde bestemme, at en Læremester fremtidig ikke maatte uddanne Lærlinge, saafremt det var konstateret, at vedkommende havde ladet det mangle paa tilbørlig Omhu for Lærlingens Uddannelse. Ændringsforslagene forkastedes.

I § 23 er optaget *Bødestemmelser* for Overtrædelse af de nye Forskrifter om Læretid, Lærlingeløn og Ferie, Arbejdskontrakter m. v., og i § 24 er det udtrykkelig udtalt, at Sager mellem Mestre og Lærlinge, der rejser sig af Lærlingeforholdet, behandles ved *Underret*.

Medens den gamle Lærlingelov (med visse Undtagelser) fandt Anvendelse ogsaa paa Lærlinge over 18 Aar, er det nu i § 25 bestemt, at Loven *ikke* kommer til Anvendelse paa Aftaler om *Lærlinge- og Arbejdsforhold*, der indgaaes med *Personer over 18 Aar*.

Kap. VI. *Overgangs- og Slutningsbestemmelser,* §§ 26 og 27.

§ 26 skaber Mulighed for, at de bestaaende *Svendeprøvekommissioner* kan fortsætte deres Virksomhed, indtil der er givet nærmere Regler angaaende Afholdelse af Svendeprøver i de enkelte Fag.

§ 27 fastsætter *Ikrafttrædelsestidspunktet* til 1. Oktober 1937. Dog finder Bestemmelserne i § 3, Stk. 2, og § 4, Stk. 1, 2.—5. Pkt. (se foran), kun Anvendelse paa de ved Lovens Ikrafttræden *bestaaende* Læreforhold, for saa vidt Læretiden ifølge Kontrakten udløber tidligst 1 Aar efter Lovens Ikrafttræden.

De væsentligste af de af *Regeringspartierne* — til Dels i Forbindelse med de Konservative — foreslaaede *Ændringer* er anført ved Omtalen af §§ 1, 3, 4, 9, 13, 14, 17, 19 og 20. Endvidere er nogle *Udtalelser*, som Flertallet fremsatte i Betænkningen, særlig vedrørende Udstrækning af Læretiden og Lærlingens Beskæftigelse ved Oprydningsarbejde, gengivet ved §§ 2, 3 og 12.

Ogsaa de af *det konservative Mindretal* stillede *Ændringsforslag* er nævnt ved de paagældende Paragraffer. Her skal blot mindes om Forslagene om at undtage Gartnere fra Lovens Bestemmelser (§ 1), om at flytte Afgørelsen af forskellige Spørgsmaal fra Ministeren til de faglige Udvalg og Lærlingeraadet (se f. Eks. ved §§ 1, 12 og 20), om Oprettelse af 2 Lærlingeraad, et for Handels- og Kontormedhjælperfaget og et for Haandværk og Industri (§ 20), om at undtage Handelen fra den tvungne Svendeproeve og om Aflæggelse af midlertidig Prøve inden Udstaaelsen af den halve Læretid (§11), om Lærlingens Pligt til at vise Mesteren Troskab, Lydighed og Ærbødighed (§ 7) og om eventuel Suspension af Mesterens Pligt til at betale Løn i Tilfælde af Lærlingens Sygdom (§ 9). Se endvidere om et af to konservative Udvalgsmedlemmer stillet *Ændringsforslag* angaaende Lærlingens Ferie under § 4. — De fra konservativ Side foreslaaede *Ændringer* forkastedes gennemgaaende med 65 (66) Stemmer mod 13.

Venstre-Mindretallet erkendte, at nogle af Flertals-*Ændringerne* mildnede enkelte af Lovforslagets Bestemmelser, men Forslaget var dog som Helhed af en saadan Karakter, at Mindretallet ikke kunde medvirke til dets Gennemførelse. I Betragtning af de mange Protester, der var fremkommet fra Erhvervsorganisationerne, nærede Mindretallet alvorlig Frygt for, at Loven i den foreslaaede Form vilde blive en Hindring for den fra alle Sider anerkendte Mesterlære, og Mindretallet maatte modsætte sig en saadan Affattelse, at den hindrede den læresøgende Ungdom i at opnaa ønskede Lærepladser.

Ud fra disse Synspunkter stillede Mindretallet *Ændringsforslag* om en helt ny Affattelse af Lovforslaget, et *Ændringsforslag*, der paa alle Hovedpunkter faldt sammen med det af Landstinget i 1927—28 vedtagne og af et Udvalgsflertal i Folketinget 1928—29 indstillede Forslag til Lærlingelov (se Aarvog 1927—28, Side 325). Af Afvigelser skal nævnes, at Prøvetiden nu ogsaa for Haandværkere var sat til højst 6 Maaneder, at der i Kontrakten skulde fastsættes Bestemmelser om Feriens Varighed, at Omkostningerne ved Lærlingens Invalideforsikring blev paalagt Mesteren, at Bestemmelsen om Lærlingens Lydighedspligt var omformet, saaledes at han skulde vise sin Læremester »Høflighed og Lydighed«, og at

Loven med fornødne Ændringer kunde sættes i Kraft paa Færøerne. Desuden var udeladt en tidligere optagen Bestemmelse, der undtog Kontormedhjælpere med Realeksamen, Handelsdagskoleeksamen eller en højere Eksamen fra Paa budet om Lærekontrakt, ligeledes en Bestemmelse om, at Lærlingens Undervisning som Regel skulde foregaa uden for Arbejdstiden. — Ændringsforslaget forkastedes med 62 Stemmer mod 17.

Ved 3. Behandling i Folketinget vedtoges Lovforslaget med 67 Stemmer mod 33. For stemte Regeringspartierne og tillige Kommunisterne, skønt disse ikke fandt Forslaget tilfredsstillende. Imod stemte Venstre og Det konservative Folkeparti. (Det frie Folkeparti og Retsforbundet gav ikke Udtryk for deres Stilling til Lovforslaget).

I *Landstinget* kom Sagen til 1. Behandling den 5. Maj, og det paa konservativt Initiativ nedsatte Udvalg afgav Betænkning samme Dag. Her udtalte *Venstres* Medlemmer, at Flertallet ikke havde villet fravige, at Lovforslaget blev gennemført i den af Folketinget vedtagne Skikkelse, og idet Mindretallet henviste til Venstres Ændringsforslag i Folketinget, erklærede det ikke at kunne medvirke til Forslagets Ophøjelse til Lov. *Det konservative Folkeparti* foreslog en Nyaffattelse af Lovforslaget, hvori var optaget de Ændringsforslag fra konservativ Side, som blev nedstemt i Folketinget. Ændringsforslaget forkastedes med 37 Stemmer mod 12.

Lovforslagets Vedtagelse skete i Landstinget med 37 Stemmer mod 33.

65. Lov om ekstraordinært Statstilskud til Ulykkesforsikringsforbundet for dansk Søfart og Fiskeri. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 3279. — C. Sp. 303 og 331].

Fremsat i *Folketinget* ²⁶/₁ (F. Sp. 2689). 1. Beh. ¹⁰/₂ (F. Sp. 3350). 2. Beh. ¹¹/₂ (F. Sp. 3468). 3. Beh. ¹²/₂ (F. Sp. 3564). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. ¹⁶/₂ (L. Sp. 916). 2. Beh. ¹⁷/₂ (L. Sp. 968). 3. Beh. ¹⁸/₂ (L. Sp. 1022). *Loven stadfæstet 20. Februar 1937.* (Lov-Tid. Nr. 29).

Staten stiller ved denne Lov ekstraordinært indtil 200 000 Kr. til Raadighed for Ulykkesforsikringsforbundet for dansk Søfart og Fiskeri til Dækning af de i Forbundets Fiskeriafdeling for 1935 og 1936 fremkomne Underskud.

Forbundets reelle Underskud, der skyldtes store Tab af Menneskeliv paa Fiskerflaaden baade i 1935 og 1936, udgjorde for de to Aar i alt 213 000 Kr. Regeringen ansaa det for udelukket, at Fiskeriafdelingens Medlemmer vilde være i Stand til at udrede dette betydelige Beløb som Ekstraudskrivning ud over den almindelige, løbende Forsikringspræmie, og mente at burde bistaa ved Dækningen af Forsikringsforbundets under katastrofelignende Forhold forøgede Udgifter gennem et ekstraordinært Tilskud paa indtil 200 000 Kr., ligesom der ved Tillægsbevillingslovene for 1926—27 og 1929—30 blev bevilget henholdsvis 50 000 Kr. og 75 000 Kr. som ekstraordinært Tilskud til Danske Rederes Ulykkesforsikringsforbund til Dækning af Underskud i Forbundets Sejlskibsafdeling.

Lovforslaget fik Tilslutning fra alle Sider og vedtoges enstemmigt i begge Ting.

66. Lov om Bemyndigelse til Foretagelse af visse Ekspropriationer m. v. (Minister for offentlige Arbejder *Fisker*). [A. Sp. 5473. — C. Sp. 1163 og 1337].

Fremsat i *Folketinget* $2\frac{6}{2}$ (F. Sp. 4261). 1. Beh. $\frac{4}{3}$ (F. Sp. 4503). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Strøm, E. Friis, Knud Hansen, Richard Jørgensen, J. P. Larsen [Formand], P. Mortensen, Villumsen, A. M. Hansen [Sekretær], Hassing-Jørgensen, Hans Pinstrup, Løje, Sønderup, Victor Pürschel, Westermann og Viggo Hansen). Betænkning (B. Sp. 1545) afgivet $1\frac{8}{3}$. (Ordfører: Knud Hansen). 2. Beh. $2\frac{0}{3}$ (F. Sp. 4972). 3. Beh. $2\frac{0}{3}$ (F. Sp. 5044). *Oversendt til Lands-tinget*. 1. Beh. $\frac{2}{4}$ (L. Sp. 1647). 2. Beh. $\frac{7}{4}$ (L. Sp. 1650). 3. Beh. $\frac{9}{4}$ (L. Sp. 1810). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 125).

Loven giver Ministeren for offentlige Arbejder Bemyndigelse til for Statsbanerne at erhverve, om fornødent ved Ekspropriation efter Reglerne i Forordning af 5. Marts 1845, jfr. Lov Nr. 6 af 10. Januar 1928:

1. de Arealer m. v., der udkræves til saadanne Ændringer ved Statsbanernes Stationsanlæg m. v., som vil være at foretage i Forbindelse med de *Sporforstærkningsarbejder* og

lignende, hvortil Bevilling er givet eller gives ved Finansloven eller Tillægsbevillingsloven for 1937—38,

2. de fornødne Arealer til Gennemførelse af *supplerende Sneværnsforanstaltninger* paa Statsbanernes Hovedstrækninger.

Saadanne supplerende Foranstaltninger agtes gennemført paa Statsbanestrækningerne: Roskilde—Korsør, Roskilde—Kalundborg, Aalborg—Fredericia, Fredericia—Esbjerg—Struer og Vejle—Herning.

Yderligere indeholder Loven den sædvanlige Bestemmelse om *Skatte-, Stempel- og Afgiftsfritagelse* med Hensyn til de paagældende Arealhvervelser og indrømmer tillige — som en ny Bestemmelse — samme Fritagelse med Hensyn til de Arealhvervelser, der foretages — eller er foretaget — ved Ekspropriation i Henhold til Lov Nr. 28 af 1. Februar 1930 om Sikring af Færdselen ved Vejkrydsninger samt Krydsninger mellem Veje og Jernbaner.

Under et Samraad med Folketingets Udvalg oplyste Ministeren, at den nævnte Skatte-, Stempel- og Afgiftsfritagelse skal gælde ved Arealhvervelser i Henhold til §§ 5 og 8 i »Krydsningsloven« af 1. Februar 1930.

Lovforslaget vedtoges uændret og enstemmigt i begge Ting.

67. Lov om Ændring af Luftfartsloven. (Minister for offentlige Arbejder *Fisker*). [A. Sp. 5467. — C. Sp. 1721 og 2055].

Fremsat i *Folketinget* $2\frac{6}{2}$ (F. Sp. 4262). 1. Beh. $\frac{4}{3}$ (F. Sp. 4506). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Bollerup Madsen, Bomholt [Formand], Chr. Christiansen, Holger Eriksen, Chr. Jensen, Knud V. Jensen, M. K. Sørensen, Hassing-Jørgensen [Sekretær], Rasmussen [Gylling], Jensen-Brobj, Koefoed, Laurits Pedersen, Christmas Møller, Korsgaard og Ole Bjørn Kraft). Betænkning (B. Sp. 1729) afgivet $\frac{7}{4}$. (Ordfører: Bollerup Madsen). 2. Beh. $1\frac{4}{4}$ (F. Sp. 5793). 3. Beh. $2\frac{0}{4}$ (F. Sp. 6094). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh.

$2\frac{7}{4}$ (L. Sp. 2203). 2. Beh. $2\frac{9}{4}$ (L. Sp. 2258). 3. Beh. $\frac{3}{5}$ (L. Sp. 2338). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 124).

Den gældende danske Lov om Luftfart, Lov Nr. 175 af 1. Maj 1923, er Resultatet af et fælles-nordisk Samarbejde, der har affødt tilsvarende Lovbestemmelser i Sverige, Norge og Finland, saa at der paa dette Omraade findes ensartede Bestemmelser i de 4 nordiske Lande.

Siden disse Lovbestemmelers Tilblivelse har de nordiske Lande tiltraadt den internationale *Luftfartskonvention af 13. Oktober 1919*, hvilket har nødvendiggjort enkelte, mindre betydende Ændringer i Luftfartslovens Bestemmelser. Samtidig har man anset det for rettest at supplere Loven paa et Par Punkter, hvor indhøstede Erfaringer har gjort Tilføjelser ønskelige. Desuden inddrages nu Færøerne under Lovens Omraade.

Luftfartsloven er herefter undergaaet nedennævnte *Ændringer*:

1. Den i Lovens § 1 givne *Definition af »Luftfartøj«* omfatter kun Flyvemaskiner, styrbare Luftskeibe og frie Balloner. Efter Konventionen af 1919 omfatter Ordet imidlertid ogsaa en Række andre Luftfartøjer, saasom Gyroplaner, Helikoptere, Ornitoptere, Glidere og Standballoner, og der er nu skabt Lovhjemmel for Udfærdigelse af Bestemmelser, som ogsaa omfatter Brugen af disse Luftfartøjer.

2. Ifølge den internationale Luftfartskonvention udkræves der kun *Koncession* til Befordring imod Betaling af Personer eller Gods mellem to Steder *inden* for Territoriet samt til Oprettelse af internationale Luftfartsveje og til Oprettelse og Drift af regelmæssige, internationale Luftfartsruter med eller uden Mellemlanding hen over Territoriet. Da Luftfartsloven imidlertid for enhver Form af erhvervsmæssig Luftfartsvirksomhed kræver Koncession, selv om der f. Eks. kun er Tale om lejlighedsvis Befordring imod Betaling af Personer eller Gods (*»Taxi-Flyvning«*) mellem Udlandet og Danmark, er fornøden Overensstemmelse med Konventionen tilvejebragt ved følgende Nyaffattelse af § 33, Stk. 1:

»Drift af Landingspladser, der er til almindelig Benyttelse, og af Forsøgs- og Øvelsespladser, Oprettelse af internationale Luftfartsveje, Oprettelse og Drift af regelmæssige,

internationale Luftfartsruter hen over dansk Territorium med eller uden Mellemlandning samt Befordring ad Luftvejen imod Betaling af Personer eller Gods imellem to Steder inden for dansk Territorium kan kun finde Sted for Statens Regning eller i Henhold til særlig Koncession.«

3. Medens der ved Lov af 4. Oktober 1919 om Benyttelse af Luftfartøjer blev hjemlet Ministeren Bemyndigelse til at forordne saadanne Regler, der maatte være nødvendige til *Luftfartens Betryggelse*, og Anordningen om Luftfart af 11. September 1920 i Overensstemmelse hermed gav hertil sigtende Forskrifter, har Luftfartsloven hidtil ikke indeholdt nogen tilsvarende Hjemmel. Denne Mangel er afhjulpet ved Indsættelse af en ny Paragraf, § 44, hvor der gives Ministeriet Bemyndigelse til i hvert enkelt Tilfælde eller gennem Udfærdigelse af almindelige Forskrifter at forbyde Foretagelsen af Handlinger, derunder navnlig *Anbringelse af Mærker, Belysning eller anden Indretning, som udsætter Luftfartens Sikkerhed for Fare.*

4. Man har endvidere savnet tilstrækkelig Hjemmel til at udstede *Forbud mod Sejlads eller Ophold i Farvande, der midlertidig eller permanent benyttes som Flyveplads* for Fartøjer, der lander, starter eller forankrer paa Søen. Da Sejlads eller Ophold i saadant Farvand kan frembyde ikke ringe Fare saavel for de paagældende selv som for Luftfarten, bemyndiges Ministeriet (ved en ny § 51) til i det Omfang, det skønnes nødvendigt, at udstede Forbud mod Sejlads og Ophold i Farvande, der midlertidig eller permanent benyttes som Flyveplads for Luftfartøjer.

5. *Straffebestemmelserne* i Lovens § 47 er ændret i Overensstemmelse med de i Straffeloven af 15. April 1930 fastsatte Strafarter.

6. Da det under Hensyn til den stærke Udvikling af den internationale Lufttrafik anses for sandsynligt, at *Færøerne* vil kunne blive inddraget i denne Lufttrafik, har man medtaget Øerne under Luftfartslovens Bestemmelser.

Et *Mindretal* (Venstre og Konservative), som gerne paa enhver Maade vilde støtte ogsaa *det private Initiativ* paa Luftfartens Omraade, stillede i *Folketingets Udvalg* et foreløbigt Ændringsforslag om en saalydende Tilføjelse til Luftfarts-

lovens § 33, Stk. 1 (se ovfr. under 2): »Koncession skal gives, saafremt de af Ministeren for offentlige Arbejder og Luftfartsraadet krævede almindelige Betingelser for at drive Luftfart i Danmark opfyldes af den paagældende Befordrer, saafremt Befordrerne har dansk Indfødsret eller Selskabet er dansk Aktieselskab eller er et Selskab af lignende Karakter.« Flertallet havde imidlertid ikke kunnet tiltræde dette Forslag, og da Mindretallet havde faaet det Indtryk, at man fra alle Sider i Udvalget i den kommende Tid vilde gøre, hvad man kunde, for at fremme saavel Trafikflyvningen som den private Flyvning i Danmark, frafaldt Mindretallet at stille Ændringsforslag.

Lovforslaget vedtoges uændret og med enstemmig Tilslutning i begge Ting.

68. Lov om Befordring med Luftfartøj. (Minister for offentlige Arbejder *Fisker*). [A. Sp. 5425. — C. Sp. 1725 og 2055].

Fremsat i *Folketinget* $2^{\circ}/_2$ (F. Sp. 4263). 1. Beh. $4/3$ (F. Sp. 4506). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Ændring af Luftfartsloven (se Side 427). Betænkning (B. Sp. 1729) afgivet $7/4$. (Ordfører: Bollerup Madsen). 2. Beh. $14/4$ (F. Sp. 5793). 3. Beh. $2^{\circ}/_4$ (F. Sp. 6094). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $27/4$ (L. Sp. 2212, jfr. 2203). 2. Beh. $2^{\circ}/_4$ (L. Sp. 2258). 3. Beh. $3/5$ (L. Sp. 2339). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 123).

I Foraaret 1935 drøftede delegerede for Danmark, Finland, Norge og Sverige de nordiske Landes Stilling til *Warszawa Konventionen* af 1929 angaaende *international Luftbefordring* og de to Rom-Konventioner af 1933 vedrørende henholdsvis Arrest i Luftfartøjer og Skade, foraaarsaget af Luftfartøjer paa Personer og Ting uden for Fartøjet. Medens de delegerede ikke for Tiden kunde anbefale en Ratifikation af Rom-Konventionerne, der hidtil kun er ratificeret af enkelte Stater og endnu ikke traadt i Kraft, enedes de om at indstille, at de nordiske Lande ratificerede Warszawa-Konventionen, der er ratificeret — eller tiltraadt — af et betydeligt Antal Stater og traadt i Kraft den 13. Februar 1933. Endvidere anbefalede de danske, finske og svenske delegerede, at Konventionens Bestemmelser ved Lov blev gjort anvendelige ikke blot paa den internationale Luftfart, men ogsaa paa *den indenrigske Luftbefordring*, for hvilken saadanne Bestemmelser hidtil ikke

har været optaget i de nordiske Luftfartslove. Et hermed stemmende Lovudkast blev udarbejdet i dansk, finsk og svensk Affattelse. Derimod indskrænkede den norske delegerede sig til i det norske Lovudkast at optage Konventionens Ansvarsbestemmelser, dog at Udkastet, for saa vidt angaar international Luftbefordring, indeholder Hjemmel for Kongen til at udfærdige yderligere Forskrifter.

Ministeriet kunde tiltræde det af de delegerede udarbejdede Udkast til Lov om Befordring med Luftfartøj med den Ændring, at de i Konventionens Art. 22 i *Guldværdi* angivne maksimale Erstatningsbeløb kun skulde komme til Anvendelse i den internationale Luftbefordring, og det af Ministeren fremsatte Lovforslag gennemførtes — med en formel Ændring angaaende Lovens Omraade — enstemmigt i begge Ting.

Lovens *Anvendelsesomraade* er bestemt i §§ 1 og 2 (jfr. § 33). Loven gælder herefter Befordring med Luftfartøj af *rejsende, Rejsegods eller Gods*, naar Befordringen udføres *mod Betaling*. Udføres Befordringen af et *Lufttrafikforetagende*, kommer Loven ligeledes til Anvendelse, selv om Befordringen er vederlagsfri. Derimod finder den *ikke* Anvendelse paa Luftbefordring, der udføres i Henhold til internationale Postoverenskomster, ej heller paa Befordring, der udføres af et Lufttrafikforetagende som første Forsøg med Henblik paa Oprettelse af en regelmæssig Luftrute, eller paa Befordring, der udføres under usædvanlige Forhold og falder uden for normal Udøvelse af Lufttrafik.

I øvrigt samler Lovens Bestemmelser sig væsentlig om to Hovedemner: *Befordringsdokumenter* og *Befordringsansvar*.

Bestemmelserne om *Befordringsdokumenter* svarer i det store og hele til, hvad der gælder ved *Jernbanebefordring*, idet der gives detaillerede Regler om *Billet* (§ 3), *Rejsegodsbevis* (§ 4) og *Luftfragtbrev* (§§ 5—11) og i Forbindelse dermed om *Ret til at raade over Godset og Udlevering af Godset* (§§ 12—16).

Hvad *Befordringsansvaret* ved Luftbefordring angaar, paalægges der i § 36 i Luftfartsloven af 1923 Ejeren af Luftfartøjet Pligt til at erstatte Skade, der som Følge af Fartøjets Benyttelse til Luftfart sker paa Person eller Ting *uden for Fartøjet*, saaledes at Ansvaret kun bortfalder, hvis det oplyses, at den skadelidte selv ved Forsæt eller grov Ugatsomhed har hidført Skaden. Derimod har man hidtil i dansk

Ret savnet positive Lovregler om Ansvaret for Skade paa Person eller Ting, som befordres *med Luftfartøjet*; Befordrerens Ansvar har derfor her — bortset fra særlig Aftale — maattet bedømmes efter de almindelige Erstatningsregler og saaledes normalt været betinget af, at skadelidte godtgjorde, at Skaden kunde henføres til et Forhold, der kunde lægges Befordreren eller hans Folk under Udførelsen af deres Hverv til Last. Paa dette Omraade sker der nu en lignende *Skærpelse af Ansvaret* som den, der gælder ved andre Transportformer, f. Eks. Jernbanedrift og Motorkørsel, idet Bevisbyrden for Skylden vendes om.

Hovedregelen i Lovens Afsnit om Befordrerens Ansvar (§§ 17—30) findes i § 20, der gør Befordreren ansvarlig for Skade paa *Person* (§ 17) eller *Ting* (§ 18) og for Skade, der følger af *Forsinkelse* (§ 19), og kun fritager ham for Ansvar, hvis det maa antages, at Skaden ikke skyldes Fejl eller Forsømmelse af ham selv eller hans Folk i deres Tjeneste. I denne reelt meget følelige Udvidelse af Befordrerens legale Ansvar er der dog ved § 20, Stk. 2, gjort en *Indskrænkning*, idet Befordreren, for saa vidt angaar Skade paa *indskrevet Rejsegods eller Gods*, er fri for Ansvar, hvis Skaden skyldes *Navigeringsfejl* m. v., hvorhos der for samtlige Skader i § 22 fastsættes visse *Maksima* for Erstatningerne (18 250 Kr. for den enkelte rejsende, 37 Kr. pr. kg for indskrevet Rejsegods eller Gods, 730 Kr. pr. rejsende for Rejsegods, der ikke er overgivet i Befordrerens Varetægt). Dog bestemmes det i § 25, at denne Befordrerens Ansvarsfrihed eller Begrænsning af hans Ansvar ikke skal komme til Anvendelse, hvis Skaden er foraarsaget med Forsæt eller ved grov Uagtsomhed af Befordreren eller hans Folk under Udførelsen af deres Tjeneste. — Forbehold, der tilsigter at fritage Befordreren for Ansvar eller at fastsætte en lavere Ansvarsgrænse end foreskrevet, er ugyldige.

Loven indeholder yderligere i § 31 den Bestemmelse, at hvis Befordringen udføres dels med Luftfartøj, dels med andet Befordringsmiddel, gælder Lovens Regler kun Luftbefordringen. Desuden findes et Slutningsafsnit (§§ 32—35) med »Særlige Bestemmelser«. Bl. a. udtales i § 33 udtrykkeligt, at Loven ogsaa omfatter *international Luftbefordring*, og at

de i § 22 nævnte Erstatningsbeløb ved denne Befordring skal beregnes i Guldværdi. Ifølge § 35 fastsættes Tidspunktet for Lovens *Ikrafttræden* ved kgl. Anordning.

Regeringens Forslag vedtoges med en enkelt, formel Ændring af § 1 enstemmigt i begge Ting.

Folketingets Udvalg drøftede Muligheden af at erstatte Ordet *Befordrer* med et sprogligt mere tilfredsstillende Udtryk, og der udtaltes Ænske om at anvende Udtrykket *Luftrederi*. Udvalget stillede imidlertid intet Ændringsforslag, men overlod til Ministeren, eventuelt ved kommende Lovrevision, om muligt at finde en mere tilfredsstillende Betegnelse.

69. Lov om Indløseligheden af Nationalbankens Sedler og om Foranstaltninger til Værn for den danske Valuta. (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærbo*). [A. Sp. 2941. — C. Sp. 209 og 423].

Fremsat i *Folketinget* 20/11 (F. Sp. 1368). 1. Beh. 25/11, 1-2/12 (F. Sp. 1408, 1529 og 1580). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Hauge, P. Andersen, Einar-Jensen, Hartvig Frisch, Hans Nielsen [Formand], Gustav Pedersen, Smørum, Rager [Sekretær], N. P. Andreasen, Knud Kristensen, Himmelstrup, Clausager, Christmas Møller, Fibiger og Prieme). Betænkning (B. Sp. 423) afgivet 2/2. (Ordfører: Hauge). 2. Beh. 4-5/2 (F. Sp. 3072 og 3193). 3. Beh. 5/2 (F. Sp. 3277). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. 10-11/2 (L. Sp. 724 og 791). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (V. Buhl, P. Christensen [Formand], C. E. Christiansen, Johs. Clausen, Gunnar Fog-Petersen [Sekretær], Gisselbæk, Hauch, Jensen-Aale, Lange, Larsen-Badse, Ch. Petersen, P. C. Petersen, Schumann, Stumph og Villemoes). Betænkning (B. Sp. 813) afgivet 5/3. (Ordfører: P. Christensen). 2. Beh. 11/3 (L. Sp. 1281). 3. Beh. 11/3 (L. Sp. 1330). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 77).

Valutaloven af 18. December 1935 (Aarbogen 1935—36, Side 236) havde Gyldighed til Udgangen af 1937. For at kunne gøre Ordningen mere bevægelig og formindske de med dens Administration forbundne Ulemper og Vanskeligheder

ansaa Regeringen det imidlertid for ønskeligt at faa foretaget visse Ændringer. Tanken hermed var i første Række at etablere et nærmere Samarbejde med Erhvervsorganisationerne og drage Nytte af disses praktiske Kendskab til de forskellige Branchers Forhold. Tillige haabede man at naa til en Forenkling af Valutaadministrationen. Derimod betragtede Regeringen det som en absolut Nødvendighed under de bestaaende Forhold at opretholde selve Valutaordningen, baade af handelspolitiske Hensyn og af Hensyn til Beskæftigelsen og den valutariske Stilling, hvis man skulde kunne undgaa at gribe til langt skarpere Midler.

I den følgende Fremstilling er nævnt de Punkter, hvor den nye Lov indeholder væsentlige *Afvielser* fra Valutaloven af 18. December 1935.

1. I Formaaalsparagraffen, § 3, er indføjet, at de Foranstaltninger, der kan træffes til Opnaaelse af Lovens Formaal, ikke alene kan være importregulerende, men ogsaa *forbrugsbegrænsende*.

Hermed tages ikke Sigte paa nogen principiel Ændring, da man ogsaa hidtil i et vist Omfang har kunnet træffe Foranstaltninger, der samtidig med, at de regulerede Importen, var forbrugsbesparende, f. Eks. ved Fastsættelse af en Højestepris.

2. Omraadet for *private Vareudvekslinger* er gjort noget videre end hidtil, idet der nu ikke mere i § 3, Stk. 2, kræves, at den i Forbindelse dermed stedfindende Udførsel skal være paaviselig Merudførsel, men privat Varebytte kan foregaa, »naar Udførselen eller Indførselen skønnes at være i særlig Grad ønskelig og alene at kunne finde Sted paa Grundlag af privat Vareudveksling«.

3. *Rammerne for Udfærdigelse af Importbevillinger* (§ 3, Stk. 4) er ligeledes trukket noget videre op. Ved Bevillingstildelingen skal der foruden til de enkelte Branchers særlige Forhold tages Hensyn til Importørernes *hidtidige Import*, saa at ikke alene tidligere Aars Import tages i Betragtning, men ogsaa hvorledes Bevillingerne fra de seneste Bevillingsperioder er anvendt, og der skal tilstræbes *den bedst mulige Dækning af de ikke direkte importberettigede Forbrugeres Behov*. Det paahviler *Valutacentralen* — denne Benævnelse erstatter »Nationalbankens Valuta-Kontor« — at drage Omsorg

for, at Bevillingstildelingen under Hensyntagen til de nævnte Forhold foregaar saaledes, at Importørernes Importret fastsættes efter ensartede Retningslinier inden for de enkelte Importørgrupper.

4. Til Dækning af de med Valutaordningens Administration forbundne ret betydelige Omkostninger (2 à 3 Mill. Kr.) kan Handelsministeren paalægge et Statskassen tilfaldende *Ekspeditionsgebyr paa 2,5 pro mille* af Bevillingens paalydende Beløb, mindst 1 Kr. for hver enkelt Bevilling (Attest).

5. *Importbevillingernes* hidtidige *Gyldighedstid* af 8 Maaneder er bibeholdt, men Formuleringen af § 4 er ændret, saaledes at Adgangen til at *forkorte* Gyldighedstiden er gjort noget videre end tidligere, uden at der dog bag denne Ændring ligger Planer om en almindelig Forkortelse af Bevillingernes Løbetid.

6. Ifølge Valutaloven af 18. December 1935 var *Salg af Importbevillinger* forbudt. Ved § 7, sidste Stykke, ændres denne Regel saaledes, at Importbevillinger (Attester), der udstedes i Henhold til den nye Lov, i det Omfang og paa de Vilkaar, der fastsættes af Handelsministeren efter Forhandling med Valutaraadet, *kan overdrages (ombyttes) ifølge dertil i hvert enkelt Tilfælde givne Tilladelse fra en af de godkendte Brancheforeninger* (eventuelt en af Hovedorganisationerne). Uanset det hidtidige Forbud mod Salg af Bevillinger har *Girering* af Bevillinger kunnet finde Sted i Forbindelse med et Salg af vedkommende Varer, og det bestemmes derfor, at Foreningerne kan tillade Girering saavel for Bevillinger, der udstedes i Henhold til den nye Lov, som for tidligere udstedte Bevillinger.

Om de saaledes givne Tilladelser skal Organisationerne afgive periodiske Indberetninger til Valutacentralen. Til Dækning af Omkostningerne ved de paagældende Ekspeditioner kan Foreningerne opkræve et *Gebyr* i Henhold til derfor af Ministeren efter Forhandling med Valutaraadet godkendte Regler.

Ministeriet regnede med, at den givne Adgang til Overdragelse af Valuta-Attester under Organisationernes Medvirken kunde føre til en mere regelmæssig Udnyttelse af de udstedte Attester og bidrage til, at Attesterne i højere Grad

kom i Hænderne paa dem, der virkelig har Trang til og Brug for de paagældende Varer i deres Virksomhed. Samtidig vilde Valutacentralens administrative Apparat formentlig kunne forenkles.

Det oplystes for øvrigt i Bemærkningerne til Lovforslaget, at man med Henblik paa *Erhvervslivets Dispositioner* paa længere Sigt paatænkte i Forbindelse med Bevillingsplanen for den forestaaende Bevillingsperiode at udarbejde *en foreløbig Plan for den følgende Periode*, for at der paa Basis heraf kunde gives Importørerne Meddelelse om, hvilke Bevillingsbeløb de havde *Udsigt til* at faa i den følgende Periode. — For *Industriens* Vedkommende var det yderligere Tanken at gaa over til en lignende Fremgangsmaade som den, der gælder for Handelen: at de Bevillingsbeløb, der for Perioden kan stilles til Raadighed, *udfærdiges ved Periodens Begyndelse*. Den successive Udfærdigelse af Bevillingerne har givet Anledning til adskillig Ulempe. I Forbindelse med denne ændrede Fremgangsmaade for Industriens Vedkommende vilde det antagelig være nødvendigt i Samraad med Industrien selv at *gruppere Industriernes branchevis*, for at Bevillingstildelingen for de forskellige Varer kunde foregaa paa harmonisk Maade.

Endelig indeholdt Motiverne den Oplysning, at man for *Handelens* Vedkommende overvejede at skabe noget *større Bevægelighed* med Hensyn til Importretten for de Varenumre, der er af Interesse for samme Branche, saaledes at de enkelte Branchers Medlemmer friere kunde tilrettelægge deres Import inden for Branchens naturlige Rammer, og tillige at omlægge Bevillings-Fremgangsmaaden saaledes, at Firmaer, der maatte have søgt Bevilling paa et Varenummer eller et Land, hvor der viste sig enten slet ikke eller kun i ringe Omfang at blive udstedt Bevillinger, fik en vis Præference til at komme i Betragtning ved supplerende Bevillingsudstedelse.

7. Ved en Tilføjelse til § 8 er det fastslaet, at de af Handelsministeren trufne Afgørelser med Hensyn til Klager over Valutakontorets Afgørelser er endelige.

8. Da det efterhaanden har vist sig, at det alene gennem *Clearing* er muligt at regulere Betalingerne for Varehandelen med en Række Lande, har man fundet det hensigtsmæssigt at give Forskrifter i saa Henseende, der direkte tager Sigte paa de foreliggende ekstraordinære Forhold, og Lovens § 9, Stk. 2, indeholder følgende nye Bestemmelser:

»Ligeledes kan Ministeren for Handel, Industri og Søfart give Forskrifter med Hensyn til Betalingers Overførsel ved *Clearing* og herunder bestemme, at Indbetalinger til Dæk-

ning af Betalingsforpligtelser i Overensstemmelse med herom af Ministeren nærmere givne Forskrifter skal ske til Fordel for vedkommende udenlandske Kreditor over Clearing ved Danmarks Nationalbank; i Forbindelse hermed kan det fastsættes, hvorvidt en saadan Indbetaling medfører Frigørelse for de nævnte Betalingsforpligtelser. Tilsvarende Bestemmelser kan Ministeren træffe, for saa vidt angaar Indbetalinger til Danmarks Nationalbank til Dækning af Betalingsforpligtelser i bestemte fremmede Lande, fra hvilke der ikke kan opnaas generel Hjemførsel af danske Tilgodehavender.«

9. § 11 er ændret saaledes, at det ikke længere er noget absolut Krav, at der skal foreligge en direkte Klage over urimelig Prisstigning, forinden Undersøgelse i saa Henseende iværksættes.*)

10. I § 12, Stk. 2, har man tydeliggjort Bestemmelsens Hensigt ved en Nyaffattelse, hvorefter ikke blot Udbytte, der indvindes ved Handlinger, som er i Strid med Lovens Bestemmelser, men ogsaa *et Beløb, der skønnes at svære hertil, samt de Genstande*, med Hensyn til hvilke der er søgt handlet imod de givne Forskrifter (eventuelt Genstandenes Salgssum), ved Dom kan inddrages i Statskassen, ligesom den, der findes skyldig i saadan Forseelse, ved Dom kan frakendes Importret og Ret til at drive Næring.

11. Det blev oprindelig foreslaaet at give Loven i den ændrede Form Gyldighed til Udgangen af December 1938, men i Folketinget blev Tillægsperioden forkortet til 3 Maaneder, saa at Loven ophører at gælde 31. Marts 1938.

Under 18. Januar 1937 rettede *Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri, Industriraadet, Grosserer-Societetets Komité, Provinshandelskammeret, Købmandsraadet og Dansk Dampskibsrederiforening* en Fælleshenvendelse til Folketingets Udvalg (Bilag 13 til Udvalgets Betænkning). Man gjorde heri gældende, at Vanskelighederne ved en fortsat Anvendelse af den bestaaende Valutaordning var voksende, og foreslog, at *de valutamæssige Opgaver* straks blev løftet ud af Valutacentralens Arbejdsomraade, og at dette i øvrigt blev indskrænket bl. a. »gennem en nu paabegyndt og senere fortsat *Overflytning af Varer* fra de importregulerede Varegrupper til *Frilisten*«, ligesom Importreguleringen ogsaa paa anden Maade søgtes atviklet. Den nuværende Friliste vilde

*) Bestemmelsen blev ophævet ved Prisaftalelovens § 16.

formentlig kunne udvides meget betydeligt, og Organisationerne havde paa en vedføjet Liste A opført *Frilisterarer* til en samlet Værdi af ca. 423 Mill. Kr., herunder dels »Varer, der er saa *nødvendige* for Landets Produktion og Omsætning eller i den Grad knyttet til Dagliglivets Forbrug, at en virkelig Begrænsning under det effektive Behov alligevel ikke har kunnet gennemføres«, dels »saadanne Varer, hvoraf den samlede *Indførsel* er saa *beskeden*, at Interessen i en Regulering ikke staar i Forhold til de Ulemper, denne nødvendigvis maa medføre«. Men ogsaa for mange af de Varer, der handelspolitisk maa udnyttes for at sikre Landets Eksportmuligheder, vilde der formentlig kunne skabes langt friere Importforhold, uden at den handelspolitiske Effektivitet blev svækket, og man foreslog paa en Liste B optaget Varer, hvis Totalindførselsværdi i 1935 udgjorde 316 Mill. Kr., og for hvilke Importen skulde gives fri, hvad den samlede Indførselsmængde angaar, saaledes at kun den handelspolitisk ønskelige *Landefordeling* blev Formaalet for Reguleringen. Denne *betingede Friliste* omfattede »Varer, hvis Indførsel i sig selv er nødvendig for Landets Produktion og Forbrug, saaledes at en Nedsættelse af Importens Størrelse ikke er hensigtsmæssig og ej heller i nævneværdig Grad er opnaaet ved den nuværende Valutaordning«. De øvrige Varer (Importværdi i 1935: 590 Mill. Kr.) foresloges optages paa *den bundne Liste*, Liste C. Her skulde Importen kunne reguleres til Fremme af handelspolitiske Formaal, dog saaledes at den samlede Bevillingsmængde som Regel ikke for noget Varenummer blev mindre end i 1936; til Fremme af Valutacentralens Afvikling og Importens Frigørelse skulde den enkelte Importør desuden have Adgang til at anvende indtil 10 pCt. af de givne Bevillinger frit inden for de Rammer, hvor den friere Import for Liste B-Varer maatte komme til Anvendelse.

I Forbindelse med disse Hovedændringer angaaende Importreguleringen foreslog de nævnte Organisationer en Række Ændringer angaaende *Enkeltheder* i Lovforslaget, bl. a. om private Vareudvekslinger, Foretagelse af Ændringer i Varefortegnelserne, Tildelingsgrundlaget, Udeladelse af det foreslaaede Ekspeditionsgebyr, Ombytning af Bevillinger og Udformning af Dumpingbestemmelserne. Da imidlertid samtlige Ændringsforslag — for enkeltes Vedkommende i noget ændret Skikkelse — blev optaget af det konservative Mindretal, henvises i saa Henseende til nedenstaaende Redegørelse for dette Mindretals Indstilling.

Landbrugsraadets Stilling til den omtalte Fælleshenvendelse fremgik af en Skrivelse fra Raadet af 26. Januar 1937, der bl. a. var bilagt Referat af et Møde den 15. Januar mellem Erhvervenes Repræsentanter til Drøftelse af Sagen (Bilag 16

til Folketingsudvalgets Betænkning med Underbilag). Paa dette Møde udtalte Raadets Præsident, at man fra Landbrugets Side med Glæde havde set Opstillingen af 3 Lister, og at der var overført en hel Del Varer fra den bundne Liste til Frilisten og til den betingede Friliste, men at en nærmere Undersøgelse havde vist, at den foreslaaede Listepstilling vilde betyde meget lidt eller intet for Landbruget. »Vi ønsker fremskaffet en Konkurrence til den beskyttede danske Hjemmeindustri ved at flytte Varer fra den bundne Liste til den betingede Friliste.« Raadet stillede derfor Forslag om en anden Fordeling (omfattende Varer til en Værdi af 398 Mill. Kr. paa Frilisten, 660 Mill. Kr. paa den betingede Friliste og 271 Mill. Kr. paa den bundne Liste), og idet Raadet skønnede, at ca. 400 Mill. Kr. repræsenterede det Beløb, der var bundet i Henhold til bestaaende Handelsaftaler (deraf 375 Mill. Kr. paa Liste B), regnede det med, at der vilde være Mulighed for yderligere at udnytte Købsmuligheder til Beløb af ca. 530 Mill. Kr. i de handelspolitiske Forhandlinger. I øvrigt henviste Præsidenten til, at Landbruget tidligere havde fremsat den Anskuelse, at Fordelingen af Indkøb paa Lande burde henlægges fra Valutaraadets Forretningsudvalg til et under Udenrigsministeriet sorterende Udvalg, og han syntes ikke, det var lykkedes — som udtalt fra Handelens Side — at tage valutatiske og beskyttelsesmæssige Formaal ud af Loven.

I en vedlagt Skrivelse erklærede *De samvirkende danske Husmandsforeninger*, at de delte Ønsket om den hurtigst mulige Overgang til friere Omsætningsformer, men hverken kunde tiltræde Principper eller Listefordeling i det af Industri-raadet og Grosserer-Societetet stillede Forslag. »Vi maa hævde, at Lovens valutamæssige Formaal: Betalingsbalancens Sikring og den deraf følgende Opretholdelse af Orden i vort Pengevæsen er en nødvendig Forudsætning for Lovens Betyttelse i handelspolitisk Øjemed til Fremme af Landets Eksport. Det er endvidere vor Opfattelse, at det af de paagældende Organisationer fremsatte Forslag vilde ændre Ordningen saaledes, at dens Formaal væsentlig vilde blive at tjene ensidige protektionistiske Interesser.« Over for de af Landboforeningernes Repræsentanter i Landbrugsraadet udarbejdede Lister hævdede man, at Anvendelsen af disse vilde bevirke, at Betalingsbalancen ikke kunde sikres ved Valutaordningen.

De samvirkende Kobmandsforeninger, hvis Synspunkter var udtrykt i en Skrivelse af 22. Januar (Bilag 15 til Betænkningen), kunde heller ikke tiltræde Erhvervenes Fælleshenvendelse. De billigede vel Indstillingens Hovedtanke om en begyndende Afvikling af den bestaaende Valutaordning, men Indstillingen syntes lige saa lidt som det foreliggende Lovforslag at aabne Mulighed for, at de mest betydningsfulde af de gen-

nem Detailhandelen forhandlede indførte Forbrugsartikler vilde komme ind under de friere Importforhold, som maatte genindføres for disse Varers Vedkommende af Hensyn til den forbrugende Befolknings Tarv.

Endelig advarede *Arbejderbevægelsens Erhvervsraad* i Skrivelse af 18. Januar (Bilag 14) paa det alvorligste imod at ændre de i Lovforslaget indeholdte Hovedlinier. Der var ikke i den internationale Vareudveksling Begrundelse af nogen Art for at fravige den hidtil under Valutaloven fulgte Erhvervs-politik. Denne havde som Helhed været til Gavn for alle Erhvervsgrene, og den havde formentlig været en nødvendig Forudsætning for at kunne afslutte de bestaaende Handelsaftaler med Udlandet.

Efter *Handelsministerens* Mening burde de i Erhvervenes Henvendelse fremsatte Synspunkter gøres til Genstand for en rolig og dybtgaaende Vurdering, for at man derigennem kunde komme til Klarhed over, om disse Synspunkter kunde danne Basis for en Ændring af Importreguleringen, og under Hensyn hertil stillede Ministeren Ændringsforslag om at *forkorte Lovens Varighed* til Udgangen af Marts 1938. Dette Ændringsforslag var tiltraadt af Folketingsudvalgets Flertal.

I øvrigt indstillede *Flertallet* (Socialdemokrater og Radikale) Lovforslaget til uforandret Vedtagelse. Der forelaa efter Flertallets Opfattelse ingen Mulighed for paa det indeværende Tidspunkt at foretage en principiel Ændring af Danmarks Valuta- og Handelspolitik. De Valuta- og Eksportvanskeligheder, som i Slutningen af 1931 foranledigede Danmark til at gribe til den direkte Importregulering, var stadig til Stede, og der var intetsteds Antydning af større Villighed til nu at købe danske Eksportvarer, specielt Landbrugsvarer, saafremt de paagældende Lande blev frit stillet med Hensyn til at eksportere deres Varer til Danmark. Der forelaa heller ikke noget Eksempel paa, at andre Lande nu var villige til at etablere Frihandel; tværtimod var den i Udlandet praktiserede direkte og indirekte Importregulering mere haardhændet end før.

Flertallet havde med megen Opmærksomhed spejdet efter Muligheden for at ændre de bestaaende Forhold, der naturligvis havde let paaviselige Mangler; men ingen ansvarlig Regering vilde kunne paatage sig Ansvar for at praktisere, hvad der hidtil var givet Anvisning paa, og det gældende System kunde ikke i Øjeblikket fraviges, medmindre man vilde risikere, at Danmark baade valutamæssigt, eksportmæssigt og beskæftigelsesmæssigt førtes ind i økonomiske og sociale Forstyrrelser af hidtil uhørt Omfang og Karakter. Der forelaa

for øvrigt heller ingen reel Aarsag til nu under stor Risiko at forsøge en Fravigelse fra det hidtil anvendte Princip, thi Samhandelen med Udlandet var siden 1932 øget betydeligt, idet vor Eksport i 1932 kun beløb sig til 1 132 Mill. Kr. mod 1 384 Millioner i 1936, og dette til Trods for, at Verdensmarkedspriserne for Hovedparten af danske Landbrugseksportvarer fortsat var lave og for adskillige Varer endda lavere end i 1932. Vore Importrestriktioner havde saaledes tværtimod at bringe os Eksportvanskeligheder netop tjent til at raade Bod paa Vanskelighederne. Og hvad Importen angaar, var det en Kendsgerning, at vi importerede for hver Krone og lidt til, som vi fik til Raadighed saavel gennem Eksporten som paa anden Vis.

Venstre-Mindretallet gjorde i Betænkningen Rede for Venstres Stilling til Valutalovgivningen op gennem Aarene. Man havde betragtet den første Valutalov som et Forsøg og var ikke gaaet med uden store Betæneligheder ved, hvad denne Lov i den siddende Regerings Hænder kunde udvikles til. Da Udviklingen havde taget en efter Venstres Opfattelse uheldig Retning, havde man søgt at faa den drejet ind paa de rette Linier, og da dette viste sig mere og mere ugørligt, bekæmpede Venstre en Fortsættelse af Systemet og stillede Gang paa Gang Forslag om en afgørende Forandring. Partiet havde derfor med Tilfredshed set, at alle de større Erhvervsorganisationer nu vendte sig mod det bestaaende System og for Erhvervenes og Forbrugernes Skyld krævede dets Afvikling. Selv om Erhvervenes Tanker og Forslag ikke var sammenfaldende, maatte dog den fra praktisk talt alle Sider rejste Kritik indeholde den stærkeste Opfordring til Regering og Rigsdag om i Samarbejde med Erhvervene at gøre et alvorligt Forsøg paa at naa frem til en Afvikling af det nuværende System og over til friere og for Samfundet som Helhed mere tjenlige Former. Venstre havde da ogsaa erklæret sig villigt til at gøre betydelige Indrømmelser, for at et Resultat kunde naas, og Partiet havde opfordret Regeringen til at sætte sig i Spidsen for et Forsøg herpaa og derfor nøjes med at give det forelagte Forslag Gyldighed indtil 1. April 1937. Dette havde Regeringen og dens Partier imidlertid kategorisk afvist, og Venstre stillede derfor sit eget Ændringsforslag.

Dette Ændringsforslag fulgte i Hovedlinierne det Ændringsforslag til Valutaloven, som Venstre fremsatte i sidste Samling (Aarbog 1935—36, Side 243), og det var delt i et Afsnit om Indløseligheden af Nationalbankens Sedler og Valutaforanstaltninger og et om visse handelspolitiske Foranstaltninger. Paa det sidstnævnte Omraade afveg Ændringsforslaget dog fra det tidligere Forslag derved, at medens dette kun undergav saadanne Varer, som havde handelspolitisk Interesse, Import-

regulering, og i øvrigt gav Importen fri, havde man nu ment at burde følge Erhvervsorganisationerne i Opstillingen af en særlig *Friliste* paa ca. 400 Mill. Kr., medens den øvrige Vareimport stilledes til Raadighed for handelspolitiske Øjemed, idet et under Udenrigsministeren nedsat Erhvervsudvalg skulde kunne bestemme, *fra hvilke Lande* disse Varer kunde indføres, ligesom Udvalget fik Beføjelse til at foretage *Omflytning* af samtlige Varer efter de Hensyn, som handelspolitiske Forhold maatte nødvendiggøre. Endvidere havde Mindretallet anset det for hensigtsmæssigt at tage de mere detaljerede administrative Bestemmelser ud af Ændringsforslaget.

Det frie Folkeparti stillede uden for Betænkningen nogle *Underændringsforslag* til det Afsnit af Venstres Ændringsforslag, der angik Valutaforanstaltninger, hvorimod Partiet kunde tiltræde Afsnittet om handelspolitiske Foranstaltninger. Man burde nu tage Skridtet fuldt ud og gaa over til *fri Valutahandel*, idet den Danmarks Nationalbank hidtil paahvilende Pligt til at opretholde bestemte Vekselkurser blev ophævet. Forslagsstillerne var ikke uenige i, at *udenlandske Tilgodehavender* skulde hjemføres til Danmark, saa snart Fordringshaveren havde faaet Raadighed over Beløbet, men det tilføjedes, at Ejeren bibeholdt fuld Dispositionsret over Valutaen, og at Eksportører af danske Varer havde *fortrinsvis Adkomst til* de for Import af bundne Varer udstedte *Indførselsattester*.

Disse Underændringsforslag forkastedes med 90 (89) Stemmer mod 8. (Retsforbundet tiltraadte Tanken om fri Valutahandel, men understregede Nationalbankens Pligt til at holde Kronen i Kurs). Venstres Ændringsforslag forkastedes med 65 Stemmer mod 15 (22 stemte hverken for eller imod).

Det konservative Mindretal indledede ligeledes sin Særbetænkning med en Redegørelse for Partiets Standpunkt til hele Valutalovgivningen. De Konservative havde fra første Færd advaret mod Valutaattestsystemet og tilraadet at søge de opstaaede Vanskeligheder klaret ved en aktiv Handels- og Toldpolitik. I Efteraaret 1932 satte Det konservative Folkeparti hele den politiske Magt, det raadede over, ind for at søge den betraadte Vej ændret, og i Valutaafviklingsudvalget af 1934 havde Partiet stillet Forslag om Forsøg paa en Afvikling. Ogsaa i sidste Samling havde de Konservative foreslaaet at komme over til et smidigere System gennem Inddeling af Varerne i 3 Grupper, hvis Indførsel skulde være henholdsvis fri, forbudt og underkastet Regulering med Hensyn til Indførselens *Fordeling* paa de enkelte Lande. Det var da med stor Interesse, Mindretallet havde modtaget det af Industriraadet, Grosserer-Societetets Komité med flere Erhvervsorganisationer fremsendte Forslag, og Mindretallet

føjede til, at der ogsaa fra andre Dele af Erhvervslivet, f. Eks. fra Landboforeningerne, forelaa klart Vidnesbyrd om, at man ønskede det nuværende System afviklet.

Mindretallet stillede i Tilslutning til sit i 1935—36 hævdede Synspunkt og til Byerhvervenes Indstilling Ændringsforslag om en helt ny Affattelse af Lovforslaget (se straks nedenfor). Hertil knyttede Mindretallet nogle Bemærkninger, som gik ud paa, dels at Valutacentralen ikke havde kunnet magte det saakaldte valutariske Formaal, dels at de foreliggende handelspolitiske Opgaver fuldt ud vilde kunne løses, saafremt Ændringsforslaget blev gennemført, dels at Overførelsen af Varer fra den bundne Liste til Frilisten maatte være ledsaget af Foranstaltninger til Værn for Beskæftigelsen. Mindretallet fremhævede desuden, at den Landbruget under den bestaaende Ordning ydede Beskyttelse gennem et faktisk Indførselsforbud for Landbrugsvarer kunde (og burde) opretholdes gennem det stillede Ændringsforslag, og at der tillige burde træffes en Række positive Foranstaltninger for Landbrugserhvervet til at bøde paa den Ulighed, som de sidste Aars Ændring af Danmarks økonomiske Struktur havde skabt.

Mindretallets *Ændringsforslag*, der havde Titelen »Forslag til Lov om Indløseligheden af Nationalbankens Sedler og om Foranstaltninger til Støtte for den danske Eksport m. v.», fulgte i sin formelle Opbygning Regeringsforslaget, men afveg foruden med Hensyn til forskellige Enkeltheder paa afgørende Maade derfra ved Affattelsen af *Formaalsparagraffen* (§ 3) og ved Tilføjelsen af *Importreguleringsparagraffen* (§ 4), hvor Mindretallets Forslag helt eller i alt væsentligt hvilede paa Erhvervsorganisationernes Indstilling. Disse Paragraffer havde følgende Indhold:

§ 3.

Handelsministeren bemyndiges til — under Hensyntagen til Danmarks Nationalbanks Bestræbelser for at sikre Landets Betalingsveje over for Udlandet og under Hensyntagen til Landets Næringsliv — at træffe *importregulerende Foranstaltninger til Fremme af handelspolitiske Formaal*.

Private Vareudvekslinger kan med Tilladelse af Handelsministeren finde Sted, naar de anbefales af Grosserer-Societetets Komité, Provinshandelskammeret, Industriraadet og Landbrugsraadet.

Ændringer i den i Bilaget optrykte *Varefortegnelse* A, B og C kan kun ske *ved Lov*. Dog kan Varer og Varenumre efter Vedtagelse af Valutaraadet af Ministeren *overflyttes* fra C til B og A og fra B til A, ligeledes kan flere Varenumre under samme Betingelser sammensluttet til eet. Valutaraadet vil før Planlæggelsen af hver Perodes Tildelinger gennemgaa Varefortegnelsen og Varegrupperingen med det Formaal at søge saadanne administrative Ændringer gennemført.

De Personer eller Firmaer, der i 1931 var *Importører*, eller som senere har været *Importører* af *Friliste-Varer*, eller som er blevet anerkendt som *Ny-Importører*, har Ret til at faa udstedt *Importbevillinger*. *Importbevillingerne* udstedes under *Hensyntagen* til de enkelte *Branchers* særlige *Forhold* og til *Importørernes* *Import* inden for vedkommende *Varegruppe*. Det paahviler *Valutacentralen* at drage *Omsorg* for, at fornøden *Ligelighed* iagttages inden for de enkelte *Importørgrupper*. Den nærmere *Fastlæggelse* af, hvem der skal anses for *Importør*, træffes af *Valutacentralen*, der herom skal optage *Forhandling* med *Valutaraadet*.

§ 4.

For *Varer*, der er opført paa *Liste A (Frilisten)*, kan der i *Henhold* til denne *Lov* ikke træffes *importregulerende* eller *importbegrænsende* *Foranstaltninger*. Det kan dog af *Handelsministeren* paabydes, at *Betaling* af *Varer*, der hidrører fra *Lande*, som spærrer *Betaling* af danske *Tilgodehavender*, kun kan ske over en *Spærrekonto*.

For *Varer*, der er opført paa *Liste B*, kan der ikke i *Henhold* til denne *Lov* foretages nogen *Begrænsning* af den samlede *Indførsel* under de enkelte *Varenumre*, men *Handelsministeren* kan efter *Indstilling* fra *Valutaraadet* fastsætte saadanne *Regler* for *Importen*, som er nødvendige, for at der kan opnaas en *handelspolitisk hensigtsmæssig Fordeling af Importen* paa de forskellige *Lande*.*)

For *Varer*, der er opført paa *Liste C*, kan *Importen* efter nærmere af *Handelsministeren* givne *Forskrifter* *reguleres* med de i § 3, Stk. 1, angivne *Formaal* for *Øje*.

Den samlede Bevillingsmængde kan dog ikke for noget *Varenummer* gøres mindre end i 1936 undtagen i de *Tilfælde*, hvor bestemte *handelspolitiske* *Forhold* gør dette ønskeligt. I saadanne *Tilfælde* kan *Ministeren* efter *Indstilling* fra *Valutaraadet* foretage *Nedsættelse* af *Bevillingsmængden*.*)

Den her angivne *Regel* har ogsaa *Gyldighed* for *Indførsel* af *Varer* paa *Liste B*, for saa vidt denne *Indførsel* er underkastet *Begrænsning*.

For de paa *Liste C* staaende *Varer* gives hver *Importør* *Adgang* til at anvende indtil 10 pCt. af de givne *Bevillinger* frit inden for de *Rammer*, hvor den friere *Import*, der gælder for de paa *Liste B* staaende *Varer*, kommer til *Anvendelse*.

*) Efter *Erhvervsorganisationernes* *Forslag* skulde *Reglerne* om *Importfordelingen* paa de forskellige *Lande* udarbejdes i *Samraad* med og have *Tilslutning* af mindst tre *Femtedele* af de af *Erhvervsorganisationerne* udpegede *Medlemmer* af *Valutaraadet*. Samme *Tilslutning* krævedes til *Nedsættelse* af *Bevillingsmængden* i *Henhold* til *Stk. 4*.

For nærbeslægtede Varer, hvor Forudsætning for Valuta-tildeling og Gruppernes Omfang er nogenlunde ensartede, har Importørerne inden for de nævnte 10 pCt. Ret til *Ombytning* fra eet Varenummer til et andet. De nærmere Regler herfor fastsættes af Ministeren efter Indstilling fra Valutaraadet.

Endvidere foreslog Mindretallet i Overensstemmelse med Erhvervsorganisationernes Indstilling optaget nedenstaaende Paragraf angaaende *Dumping*:

§ 12.

Til Behandling af Klager over Dumping nedsættes et *Udvalg* med Præsidenten for Sø- og Handelsretten som Formand og i øvrigt bestaaende af 1 Repræsentant for Handelen, udpeget af Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation efter Samraad med Købmandsraadet og De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark, 1 Repræsentant for Industrien, udpeget af Industriraadet efter Samraad med Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri, 1 Repræsentant for Landbruget, udpeget af Landbrugsraadet efter Samraad med De samvirkende danske Andelsselskaber, samt 1 Repræsentant for Arbejderne, udpeget af Arbejderbevægelsens Erhvervsraad.

Dumping foreligger, naar en Vare, som en Følge af Tilskud eller andre kunstige Forholdsregler, sælges her i Landet til en Pris, der er saa væsentligt lavere end Salgsprisen i Hjemlandet, at det maa antages, at Produktionsomkostningerne ikke er dækket, og naar det paagældende Salg er af et vist Omfang og ikke optræder rent sporadisk.

I de Tilfælde, hvor den af Dumping berørte danske Industri overvejende er henvist til at købe sine Raavarer og Halvfabrikata i det paagældende Eksportland, maa det tillige tages i Betragtning, hvorvidt Priserne paa disse sidste Varekategorier staar i et passende Forhold til Salgslandets Eksportpriser for de færdige Varer.

Det paahviler den, som klager over Dumping, at fremskaffe fornødne Oplysninger til Sagens Bedømmelse, men Udvalgets enkelte Medlemmer kan herudover kræve tilvejebragt de Oplysninger, der maatte anses for nødvendige.

Naar et Flertal inden for Udvalget har afgivet Erklæring om, at der foreligger Dumping, og at der skal foretages Foranstaltninger derimod, kan Handelsministeren paabyde, at den paagældende *Import standses* i en Maaned.

For saa vidt Begæring om en ny Behandling af Sagen til Forlængelse af Forbudet indsendes, forlænges Forbudet automatisk, indtil en ny Udvalgsafgørelse foreligger.

Yderligere afveg Ændringsforslaget fra Regeringsforslaget ved (som hidtil) at gøre *Overdragelse* af Bevillinger afhængig

af handelsmæssigt Køb og Salg (jfr. foran under Nr. 6), ved at overlade Godkendelse af Ombytning og Girering til Hovedorganisationerne, ved at give en Klager Adgang til personlig at fremføre supplerende Oplysninger for Ankenævnet, naar et Medlem af Nævnet maatte anse dette for ønskeligt, og ved (som hidtil) at kræve skriftlig og motiveret Klage over urimelig Prisstigning inden Iværksættelse af Undersøgelse i saa Henseende (jfr. foran under Nr. 9).

Mindretallets Ændringsforslag forkastedes med 64 Stemmer mod 13.

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 64 Stemmer (Regeringspartierne) mod 36 (Venstre, Det konservative Folkeparti, Det frie Folkeparti og Retsforbundet).

Landstingets Udvalg indhentede hos Ministeriet en Række Oplysninger angaaende Forstaaelsen af Lovforslagets Enkelt-heder og om Valutaadministrationen m. m.*) Derimod førtes der ikke i Udvalget nærmere Forhandling om Lovforslagets Bestemmelser med Ændringsforslag for Øje, da det allerede af Forhandlingerne i det første Udvalgs-møde fremgik, at der næppe vilde være nogen Mulighed for at opnaa Enighed om Sagen.**)

De to Mindretal, Venstre og Konservative, stillede da de samme Ændringsforslag, som var blevet nedstemt i Folketinget. Venstres Ændringsforslag forkastedes med 38 Stemmer mod 18, de Konservatives med 38 Stemmer mod 14.

Lovforslagets endelige Vedtagelse skete med 38 Stemmer mod 31.

Ved 1. Behandling i Landstinget førtes der en Diskussion mellem Hauch og Udenrigsministeren angaaende *Handelen med Tyskland* i Aarene 1936 og 1937 og Udnyttelsen af de forhaandenværende Afsætningsmuligheder. Se herom L. T. Sp. 816—28, 840—46, 864—68, 871—72, 873—76.

- *) Et enkelt Medlem (Lange) rettede særlig nogle Spørgsmaal vedrørende Valutakontorets Administration ved Importen af Korn og Foderstoffer, Tildelingen af Valutabevillinger til Indførsel af Kaffe og Definitionen af Importørbegrebet. Valutakontorets Svar var optrykt som Bilag til Betænkningen, og selv om Lange ikke var tilfreds hermed, ventede han dog under Henvi-sning til det af Handelsministeren under Samraadene givne Tilsagn, at de paa-pegede Ulemper vilde blive afhjulpet.
- **) Venstre anførte i sin Særbetænkning, at en Forespørgsel til Flertallet om, hvorvidt der vilde kunne forhandles om virkelige Realitetsændringer, var blevet besvaret benægtende.

70. Lov om Ophævelse af Lov Nr. 70 af 27. Marts 1929 om Værn for Erhvervs- og Arbejdsfriheden. (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærbo*). [A. Sp. 2195. — C. Sp. 49 og 255].

Fremsat i *Folketinget* 7/10 (F. Sp. 32). 1. Beh. 4-5/11 (F. Sp. 889 og 924). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Hauge, P. Andersen, Chr. Jensen, Knud V. Jensen, J. P. Larsen, Hans Nielsen [Formand], Schrøder, Steen, Rager [Sekretær], Knud Kristensen, Julin, Hans Pinstrup, Boeck-Hansen, A. C. D. Petersen og Prieme). Betænkning (B. Sp. 19) afgivet 4/12. (Ordfører: Hauge). 2. Beh. 10/12 (F. Sp. 1912). 3. Beh. 11/12 (F. Sp. 2054). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. 15/1 (L. Sp. 464). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (V. Buhl, P. Busch, Johs. Clausen, Jepsen Christensen, A. Johansen, H. P. Johansen, Laurits Knudsen, Johs. Nielsen, Stegger Nielsen, Ch. Petersen [Formand], S. Rasmussen, Stensballe, Stumph, C. J. F. Sven og Veistrup [Sekretær]). Betænkning (B. Sp. 611) afgivet 8/2. (Ordfører: Ch. Petersen). 2. Beh. 10/2 (L. Sp. 724). 3. Beh. 11/2 (L. Sp. 777). *Loven stadfæstet 15. Februar 1937.* (Lov-Tid. Nr. 25).

Et Lovforslag om Ophævelse af Loven om Værn for Erhvervs- og Arbejdsfriheden blev første Gang fremsat af Handelsminister *Hauge* i Rigsdagssamlingen 1929—30 (Aarbogen, Side 411). Lovforslaget vedtoges af Folketinget med 76 Stemmer mod 70, men forkastedes af Landstinget med 39 Stemmer mod 35.

I den følgende Samling fremsattes Lovforslaget paa ny i Folketinget (Aarbogen 1930—31, Side 515), hvor det nu vedtoges med 72 Stemmer mod 62. Landstinget henviste Sagen til et Udvalg, der imidlertid ikke naaede at afslutte sit Arbejde med Indsamling af Materiale til Belysning af Lovens Virkninger.

Som Følge heraf blev Forslaget ved Begyndelsen af Rigsdagssamlingen 1931—32 atter forelagt Landstinget (Aarbogen, Side 556). Det paagældende Udvalgs Flertal (Venstre og Konservative) indstillede Lovforslaget til Forkastelse, medens et Mindretal (Socialdemokrater og Radikale) anbefalede uforandret Vedtagelse. Ved 3. Behandling forkastedes Forslaget med 37 Stemmer mod 28.

Regeringen stillede derefter Sagen i Bero indtil Begyndelsen af denne Samling, da der ved Udfaldet af Landstingsvalget var skabt Mulighed for Lovforslagets Gennemførelse ogsaa i Landstinget. Forslaget vedtoges med Regeringspar-

tiernes og Kommunisternes Stemmer, medens Venstre, Det konservative Folkeparti, Det frie Folkeparti og Retsforbundet stemte imod.

Loven, der traadte i Kraft straks, indeholder kun den Bestemmelse, at Lov Nr. 70 af 27. Marts 1929 om Værn for Erhvervs- og Arbejdskraften ophæves.

Handelsminister *Kjarbol* motiverede Lovforslaget med, at Befolkningens store Flertal utvivlsomt var imod Loven om Værn for Erhvervs- og Arbejdskraften, hvis Tendens føltes rettet mod Arbejdernes Organisationer, i første Række mod Landarbejderne; men Loven vilde ogsaa kunne vise sine uheldige Virkninger inden for Arbejdsgivernes Rækker, hvorfor den ogsaa havde vakt stor Modstand fra Arbejdsgiverside. Loven kunde derfor kun virke til Skade for Organisations-tanken, som dog havde spillet saa afgørende en Rolle for den rolige Udvikling af Arbejdsforholdene her i Landet. Hertil kom, at dens Bestemmelser var usikre og i det hele lidet heldigt affattede og ikke gav Domstolene Direktiver, men overlod dem den disponerende Myndighed, oven i Købet paa et meget vanskeligt og ømtaaligt Omraade, hvad der ogsaa havde fremkaldt stærk Kritik fra anerkendt juridisk Side. Lovens Ophævelse var derfor efter Ministerens Opfattelse nødvendig. Derved vilde ikke ske andet, end at nogle vage og uklare, i deres Konsekvenser meget betænkelige Regler faldt bort, og at man saa paa de paagældende Omraader henholdt sig til den i øvrigt gældende Ret, i hvilken Henseende Ministeren bl. a. henviste til Straffelovens Bestemmelser om Æresfornærmelse og Krænkelser af Privatlivets Fred samt Reglerne i § 260 om Trusler, endvidere til den almindelige Erstatningsregel og til Loven om den faste Voldgiftsret. Allerede i Bestemmelserne om den faste Voldgiftsret havde man et fortrinligt Værn mod Overgreb, og Voldgiftsretten havde da ogsaa evnet paa særdeles heldig og klar Maade at trække de rette Retningslinier.

Socialdemokraternes Ordfører (*Hauge*) anbefalede Lovforslaget i Tilslutning til de af Ministeren anførte Synspunkter. Ligeledes Ordføreren for Det radikale Venstre (*Steen*), som særlig gjorde gældende, at det ikke lod sig gøre at ordne dette komplicerede Spørgsmaal ved i en Lov at skrive, at hvad der er uberettiget, skal anses for ulovligt. Loven gav ulukkeligvis ikke Anvisning paa, hvor Grænsen gaar mellem det uberettigede og det berettigede. Man havde derfor fra radikal Side advaret mod denne Lovgivning og i Erkendelse af, at her forelaa et Problem, ønsket Spørgsmaalet undergivet en lidenskabsløs Undersøgelse, men denne Tanke, som Partiet havde

fastholdt ogsaa efter det nuværende Ministeriums Dannelselse, havde ikke fundet Tilslutning hos dem, der ønskede Loven gennemført og bevaret.

Ogsaa Ordføreren for Det kommunistiske Parti (*Alfred Jensen*) hilste Lovforslaget med Tilfredshed. Den gældende Lov havde virket ensidigt mod Fagforeningerne; Bestemmelser, som disse havde vedtaget, havde kunnet brydes af enkelte Medlemmer, uden at man fra Fagforeningernes Side havde kunnet bruge effektive Midler derimod, idet der saa var Mulighed for, at vedkommende gik til Domstolene og fik sin Ret efter Loven, det vil sige fik Fagforeningen dømt; dernæst var Foranstaltninger, som de enkelte Fagforeninger og Forbund ønskede at iværksætte, ikke taget i Brug, fordi man vidste, at man i saa Fald fik en Dom og en Bod paa Halsen; endelig havde Loven virket hindrende for Fagforeningernes Bestræbelser for at drage de uorganiserede Arbejdere ind under Overenskomstområdet. Fagforeningerne havde derfor ønsket Loven fjernet. Men hvis der skulde være nogen Mening i at ophæve Loven, maatte Fagforeningerne sikres imod, at de i næste Omgang blev Genstand for civilretlige Søgsmaal eller truedes med Straffelovens Foranstaltninger.

De øvrige Partier gik, som nævnt, imod Lovforslaget. Baade Venstres Ordfører (*Knud Kristensen*) og Ordføreren for Det konservative Folkeparti (*Boeck-Hansen*) hævdede, at Forslaget ikke var saglig paakrævet, da der ikke var paavist nogen som helst uheldige Virkninger af Loven om Værn for Erhvervs- og Arbejdsfriheden; naar denne dog havde vakt en vis Bitterhed, skyldtes det, at Regeringspartierne havde brugt Sagen i den politiske Agitation. Lovens Ophævelse vilde efter Venstres Mening give Signal til »en fuld Udvikling og Gennemførelse af Kapitalmagten og Organisationsmagten«, saa at disse fik uindskrænket Magt til at tvinge andre til at lystre deres Parole. Derved vilde en meget vigtig Del af Retshaandhævelsen blive henlagt til Organisationerne og de stærke Kapitalsammenslutninger, og Forholdene vilde blive meget vanskelige for de selvstændige næringsdrivende.

Ud fra lignende Synspunkter motiverede *Hartel* ved 3. Behandling, at Det frie Folkeparti vilde stemme imod Lovens Ophævelse. Der gaves derved fri Bane paa en Del af de Omraader, hvor man hidtil havde kunnet ramme i Henhold til denne Lov, og Partiet kunde saa meget mindre gaa med hertil, som man af Regeringspressens Angreb paa Landbrugets Forsøg paa at skabe en faglig Organisation ikke havde kunnet faa Indtryk af, at Regeringspartiernes Kærlighed til den faglige Bevægelse var alsidig og ligelig.

Retsforbundet bidrog i sin Tid til Lovens Gennemførelse for derved at knæsette det Princip i Lovgivningen, at en-

hver dansk Borger har en medfødt Ret til at ernære sig og sine gennem hæderligt Arbejde. Loven var efter Partiets Anskuelse et Værn mod Organisationsovergreb — ikke specielt vendt mod Arbejdernes Organisationer —, og ved dens Ophævelse vilde Haandværksmestre, Smaafabrikanter og Detailhandlere miste en Beskyttelse mod uberettigede Indgreb i deres frie Adgang til Arbejde og Erhverv. Partiets Ordfører (*Svend E. Johansen*) vendte sig mod Ministerens Argumentation: at der vilde være Beskyttelse nok i den øvrige Lovgivning; men hvis dette var Tilfældet, forstod han ikke Meningen med at betegne Loven som en Tendenslov, vendt mod Arbejderne; og naar man kritiserede, at Loven ikke gav Domstolene tilstrækkelige Direktiver, vilde dens Ophævelse dog betyde, at Domstolene i Fremtiden fik et langt større Spillerum, og at deres Skøn blev langt mere afgørende end nu. Lovforslagets egentlige Hensigt var formentlig at sikre Fagforeningernes absolutte Herredømme over Organisationernes Medlemmer og over disses opsparede Midler, men Retsforbundet krævede personlig Frihed, saa at det maatte staa den enkelte frit for, om han vilde indtræde i en Organisation eller ej, og hævdede den enkeltes absolutte Ret til at have fri Adgang til Erhverv og Arbejde og Ret til at beholde sit Arbejdsudbytte.

Lovforslaget henvistes paa Initiativ af Knud Kristensen (V.) til Udvalg.

Flertallet (Socialdemokrater og Det radikale Venstre) indstillede Forslaget til Vedtagelse uforandret.

Venstre-Mindretallet udtalte i Betænkningen indledningsvis, at Loven i Praksis havde vist sig at være god, og at ingen havde kunnet paaavise en eneste urimelig eller uretfærdig Dom i Henhold til Loven. Da der imidlertid fra Flertallets Side bl. a. havde været anket over forskellige efter dets Mening formelle Fejl ved Loven, havde Mindretallet under et Samraad stillet det Spørgsmaal, om Ministeren og Regeringen i det hele vilde være villige til at gaa ind i en Forhandling med Mindretallet med det Formaal at søge Loven affattet saaledes, at den efter Regeringens og Flertallets Opfattelse gav tydeligere og mere bestemte Anvisninger til Domsmagten paa, hvad det var, man tilsigtede at ramme, og at det tillige tydeligere kunde fremgaa af Loven, at der skulde handles ligeligt over for alle Overgreb, hvad enten de hidrørte fra Fagforeninger, Arbejdsgiverforeninger eller Kapitalsammenslutninger som Truster og Monopoler. Ministeren havde imidlertid paa Regeringens Vegne afvist alle saadanne Tanker: den gældende Lov skulde ikke ændres, den skulde ophæves. Under disse Omstændigheder havde Mindretallet fundet det unyttigt at gøre yderligere Forsøg paa gennem Ændringsforslag at

komme i Forhandling med Regeringen og Flertallet om Lovens Opretholdelse og indstillede Lovforslaget til Forkastelse.

Det konservative Mindretal indstillede ligeledes Forslaget til Forkastelse. Man havde anset det for formaalsløst at søge Ændringsforslag udarbejdet, da enhver Forespørgsel fra Mindretallet var blevet mødt med det Svar baade fra Regeringspartierne Ordførere og fra Ministeren: »Vi ønsker Loven ophevet, og Ændringer kan derfor ikke modtages af Flertallet.»

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 69 Stemmer mod 45.

Fra *Landstingets Udvalg* fremkom tilsvarende Indstillinger som fra Folketingsudvalget. Venstre oplyste i Betænkningen, at der i Udvalget havde været rejst det Spørgsmaal, om Loven kunde bibeholdes, hvis visse af Regeringspartierne særlig kritiserede Udtryk forsøgtes ændret, men at Regeringspartierne ikke havde ønsket at optage en Forhandling herom.

Lovforslagets Vedtagelse skete i Landstinget med 38 Stemmer mod 33.

71. Lov om Guld Klausuler. (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærbo*). [A. Sp. 2993. — C. Sp. 19 og 23].

Fremsat i *Folketinget* 27/11 (F. Sp. 1503). 1. Beh. 27/11 (F. Sp. 1519). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Fr. Andersen, Holger Larsen [Formand], Larsen [Bjerre], S. Munk, J. P. Nielsen, Sneum, Marinus Sørensen, A. M. Hansen [Sekretær], Hassing-Jørgensen, Brorsen, Knud Kristensen, Duborg, Christmas Møller, Fibiger og Korsgaard). Betænkning (B. Sp. 9) afgivet 27/11. (Ordfører: Fr. Andersen). 2. Beh. 27/11 (F. Sp. 1525). 3. Beh. 27/11 (F. Sp. 1526). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. 27/11 (L. Sp. 250). 2. Beh. 27/11 (L. Sp. 252). 3. Beh. 27/11 (L. Sp. 253). *Loven stadfæstet* 27. November 1936. (Lov-Tid. Nr. 254).

I Danmark har Guld Klausuler (tidligere Sølv klausuler) været kendt og anvendt ogsaa i ældre Tider, og det antoges sædvanligt, at disse var berettigede. Klausulerne tog særlig Sigte paa en speciel Sikring mod, at Landets Mønt ved en Statsakt blev nedsat i Forhold til Guld.

I Overensstemmelse med den Tendens, der i den nyeste Tid har gjort sig gældende i fremmed Ret, f. Eks. norsk og svensk Lovgivning, hvorefter man bevæger sig bort fra Guld klausulernes ubetinget bindende Kraft, anser Regeringen det imidlertid for urimeligt, om Guld klausuler i Gældsbreve, der hidrører fra Tiden før den 29. September 1931, paa hvilken Dag Guldindløseligheden suspenderedes i Danmark,

fremdeles skulde kunne gøres gældende. Det hedder herom i Motiverne til Lovforslaget:

»Forudsætningen for saadanne Guld klausuler maa under de nuværende Forhold siges at være bristet, idet praktisk talt alle Lande har set sig nødsaget til at suspendere Guldindløseligheden af Seddelpengene efter den tidligere gældende Paritet og høre op med at bruge Guldet som Værdimaal, fordi Brugen heraf vilde medføre uheldige økonomiske Virkninger. En Opretholdelse af disse Guld klausuler vilde medføre, at en Fordringshaver kunde skaffe sig en økonomisk Fordel over for Skyldneren uden Hensyn til, at begge Parter, da Klausulen indførtes, naturligt har maattet regne med, at Guldet fortsat vilde være det stabile Værdimaal, og ikke kunde forudse, at det, som sket, vilde stige i Pris, saaledes at Pengeværdien blev løsrevet fra Guldet.«

Det bestemmes derfor i Loven, at hvis et *Gælds brev*, som er udstedt for den 29. September 1931, forpligter Skyldneren til i danske Penge at betale et Beløb i *Guld kroner* eller beregnet efter *Værdien* af et Antal Kroner i Guld eller en paa anden Maade fastsat Mængde Guld, skal Fordringshaveren indtil videre *ikke herpaa kunne støtte Krav om at faa Kapital eller Renter beregnet efter Guld værdien*.

Ved *Gælds breve* forstaas Obligationer og andre skriftlige Erklæringer, der hjemler en i Hovedsagen ubetinget, ensidig Fordring paa et Pengebeløb. De med en Klausul om Betaling i Guld kroner forsynede *Obligationer*, der af *det offentlige* er udfærdiget for Laan optaget i Udlandet, vil derfor falde ind under Loven, for saa vidt den nævnte Klausul bliver fortolket som en Guld værdi klausul. Forudsætningen for den hidtil effektuerede Betaling med Guld kroner anses som bortfaldet ved den i stort Omfang som Følge af Guldets stigende Købeevne skete Devaluering af Guld valutaerne i forskellige europæiske Lande, derunder ogsaa de Lande, i hvilke Laanene er optaget, og i hvis Mønt Obligationerne har været gjort betalbare.

Efter en kort Udvalgsbehandling indstillede Folketingets Udvalg Lovforslaget til Vedtagelse uforandret, og Vedtagelsen skete enstemmig i begge Ting.

72. Lov om Forlængelse af Lov Nr. 139 af 28. April 1931 om Prisaftaler. (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærboel*). [A. Sp. 3099. — C. Sp. 71 og 83].

Fremsat i *Folketinget* $15\frac{1}{12}$ (F. Sp. 2059). 1. Beh. $16\frac{1}{12}$ (F. Sp. 2115). 2. Beh. $16\frac{1}{12}$ (F. Sp. 2123). 3. Beh. $16\frac{1}{12}$ (F. Sp.

2124). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $17/12$ (L. Sp. 373). 2. Beh. $17/12$ (L. Sp. 376). 3. Beh. $17/12$ (L. Sp. 377). *Loven stadfæstet 22. December 1936*. (Lov-Tid. Nr. 292).

Da Prisaftaleloven af 1931 efter Lovens Bestemmelse skulde ophøre at gælde med Udgangen af Aaret 1936, og Ministeriet ikke saa sig i Stand til at tilendebringe Overvejelserne vedrørende Lovens Revision inden nævnte Tidspunkt, blev Gyldighedstiden ved nærværende Lov forlænget i 4 Maaneder, til *30. April 1937*.

De Konservative, som i 1931 stemte imod selve Prisaftaleloven, stemte ogsaa nu imod Forlængelsen af Lovens Virketid. Lovforslaget vedtoges da i Folketinget med 86 Stemmer mod 19, i Landstinget med 47 Stemmer mod 11.

73. Lov om Prisaftaler m. v. (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærbo*). [A. Sp. 5717. — C. Sp. 1977 og 2487].

Fremsat i *Folketinget* $10/3$ (F. Sp. 4547). 1. Beh. $19/3$ (F. Sp. 4914). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Gustav Pedersen, P. Andersen, Hauge [Formand], Albinus Jensen, Knud V. Jensen, Carl Petersen, Schrøder, Hassing-Jørgensen [Sekretær], Rasmussen [Gylling], Jensen-Broby, Clausager, Duborg, Prieme, Boeck-Hansen og Christmas Møller). Betænkning (B. Sp. 2641) afgivet $28/4$. (Ordfører: Gustav Pedersen). 2. Beh. $3/5$ (F. Sp. 6704). 3. Beh. $3/5$ (F. Sp. 6785). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $5/5$ (L. Sp. 2392). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Andrea Brochmann, Axel Christensen [Sekretær], P. Christensen [Formand], Gisselbæk, Grove, Hendriksen, N. K. Kristensen, Lange, Johs. Nielsen, Niels Nielsen, Olaf Nielsen, Ch. Petersen, P. C. Petersen, Stensballe og Villemoes). Betænkning (B. Sp. 3037) afgivet $5/5$. (Ordfører: P. Christensen). 2. Beh. $5/5$ (L. Sp. 2539). 3. Beh. $6/5$ (L. Sp. 2547). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 158).

Ved *Lov om Prisaftaler* af 28. April 1931 indførtes her i Landet en Adgang til at gribe ind over for »Prisaftaler, som er truffet af Truster, Karteller og lignende S sammenslutninger af monopolagtig Karakter, og som har medført eller har til Hensigt at fastlægge aabenbart urimelig Pris paa Varer,

som indgaar i det almindelige Forbrug, eller søge saadan Pris hævdet ved utilbørlige Foranstaltninger«. Denne Lov skulde gælde fra 1. Januar 1932 til 31. December 1936, men forlængedes ved Lov af 22. December 1936 til 30. April 1937. Desuden indeholdt *Valuta-loven* af 18. December 1935 saavel som dens Afløser af 31. Marts 1937 Bestemmelser, der tog Sigte paa at hindre urimelig Prisstigning som Følge af Importbegrænsning og at muliggøre en Kontrol hermed.

Med Henblik paa Prisaftalelovens Udløb fandt Handelsministeren det imidlertid betimeligt at faa Spørgsmaalet om mere omfattende Forholdsregler taget op til Overvejelse, og han anmodede derfor det i Henhold til Loven nedsatte 3 *Mands Udvalg* om at fremkomme med en Redegørelse for Udvalgets hidtidige Arbejde og Syn paa Sagen. I sit Svar herpaa gjorde Udvalget gældende, at Loven efter de indhøstede Erfaringer var vanskelig at anvende i Praksis og i det hele lidet egnet til sit Formaal. Hvad der navnlig pegedes paa, var, at Udvalget ikke paa eget Initiativ kunde anstille Undersøgelser, at der savnedes Midler til at fremskaffe fyldestgørende Oplysninger, og at Udtrykket »aaabenbart urimelig Pris« havde svækket Lovens Effektivitet. Desuden maatte Virkningen af en Domfældelse i Henhold til Loven befrygtes at ville være af ringe Betydning, hvis Deltagerne i den paa-gældende Sammenslutning havde tilstrækkelig økonomisk Interesse i trods Domfældelsen fortsat at praktisere Aftalen.*)

*) Der var til Udvalget indgaaet i alt seks skriftlige og motiverede *Begøring* om *Prøvelse af en Prisdannelse* af den i Loven nævnte Art. To af disse Sager blev sluttet, fordi den anstillede Undersøgelse efter de tilvejebragte Oplysninger ikke konstaterede en saadan Urimelighed i Priserne, at der fandtes at være Grundlag for Indbringelse for Domstolene. En Sag blev sluttet, fordi der ikke skønnedes at være Tale om en Trust, Kartel og lignende Sammenslutning af monopolagtig Karakter, medens en anden bragtes til Ophør ved, at den paa-gældende Prisaftale under Sagens Behandling op-hævedes. Kun to Sager tilstilledes Rigsadvokaten til Indbringelse for Domstolene.

Endvidere var der til Udvalget indgaaet fire Henvendelser, rettet til forskellige Ministerier og oversendt af disse; de i den Anledning paabegyndte Sager blev sluttet, fordi de paa-gældende Klager erklærede, at de ikke ønskede deres Henvendelser betragtet som *Begøring* i Henhold til Lovens § 3.

Den nævnte Redegørelse resulterede i, at Handelsministeren i Folketinget fremsatte et *Lovforslag*, ved hvis Udarbejdelse der i væsentlig Grad var taget Hensyn til en i Sommeren 1930 paa *den interparlamentariske Unions XXVI. Konference* i London enstemmigt vedtagen Resolution, ligesom man havde draget Lære af *den i Norge siden 1926 gældende Trustlov*. Under Hensyn til, at det for Danmarks Vedkommende drejede sig om et ret nyt Lovgivningsomraade, fandt man dog — i Modsætning til den norske Ordning — at burde aabne Adgang til Indbringelse af det foreslaaede Kontrolraads Afgørelser for Domstolene. Derimod foresloges efter norsk Forbillede indført en *Anmeldelses- og Registreringspligt*, hvis Formaal skulde være at sikre Lovens Effektivitet, foruden at den formodedes at ville virke forebyggende med Hensyn til urimelig Prisdannelse.

Paa dette sidste Punkt, som Regeringen lagde megen Vægt paa, blev Loven i sin endelige Form noget mindre vidtgaaende, end Lovforslaget havde været, idet Ministeren i Folketinget stillede en Række Ændringsforslag for derved at imødekomme Krav, som var fremsat fra *Byerhvervenes Side*. I en Fælleshenvendelse fra fem Hovedorganisationer hed det bl. a.:

»Fra Erhvervenes Side vil vi ikke modsætte os en Lovgivning, der tilsigter at udelukke urimelig Prisudnyttelse af Forbrugerne, men det forekommer os ikke, at der for vort Lands Vedkommende foreligger Erfaringer, der paa nogen Maade begrunder Nødvendigheden af at udvide den bestaaende Lovgivning om Prisaftaler m. v.; vi maa i saa Henseende henvise til, at der hverken i Lovforslagets Motiver eller andetsteds er anført et eneste Eksempel paa, hvad det er, man ønsker at ramme ved den paatænkte Lovgivning. Alleerede ved Valutalovens § 11 er der i øvrigt givet Handelsministeren en vidtgaaende Bemyndigelse til at øve Kontrol med Prisudviklingen. At udbygge denne ekstraordinære Bestemmelse i en omfattende ordinær Lovgivning vedrørende Prisaftaler m. v. forekommer os ubegrundet.

Særlig maa vi mene, at den omfattende Anmeldelsespligt og Registreringsordning, der indføres ved Lovforslagets §§ 8 og 9, vil medføre Utryghed og Omkostninger for Erhvervslivet og nødvendiggøre et offentligt administrativt Maskineri i et Omfang, der staar i aabenbart Misforhold til de reelle Resultater, der ad denne Vej kunde opnaas. Vi forstaar ikke Hensigten med dette omfattende Apparat, idet Aftaler, der

maatte rumme Misbrug, dog vil fremkalde Klager, saaledes at der herved faas Foranledning til at iværksætte en Under-søgelse, uden at man af Hensyn hertil behøver at give det offentlige et almindeligt Indseende med hele Erhvervslivets Aftaleforhold.»

Ved Siden af de nævnte Ændringsforslag stillede Venstre og Det konservative Folkeparti hver et Ændringsforslag, der gik ud paa at give Lovforslaget en væsentlig ændret Affattelse. Begge disse Ændringsforslag blev forkastet, hvorimod Ministerens vedtoges.

I den Form, som *Loven* herved fik, og hvortil et Flertal i begge Ting sluttede sig, indledes den i § 1 med en Bestemmelse om, at der til Udøvelse af Kontrol med Prisaftaler m. v. inden for privat Erhvervsvirksomhed nedsættes et *Raad* bestaaende af 9 *Medlemmer*. Uden for *Loven* falder dels Løn- og Arbejdsforhold, dels Virksomheder eller erhvervsdrivende, hvis Priser det offentlige i Henhold til særlig Hjemmel bestemmer eller godkender.

Den førstnævnte af disse Undtagelsesbestemmelser begrundede Ministeren under Rigsdagsforhandlingerne med, at »de Lønsatser, der fremkommer ved Forhandlinger mellem de to modstaaende Parter, som i høj Grad er afbalanceret gennem deres specielle Interesser, intet har at gøre med de Spørgsmaal, der her er Tale om«. I øvrigt henviste Ministeren til, at hele Spørgsmaalet om Løn- og Arbejdsforhold er legaliseret gennem Lovgivningen og hviler i Organer og Organisationer, som Rigsdagen har sat sit Stempel paa.

Som anført i Bemærkningerne til Lovforslaget og fremhævet af Ministeren under Rigsdagsforhandlingerne skal Kontrollen ikke blot omfatte egentlige Priser, men tillige *Takster*, *Vederlag* og *Avanceprocenter*. Og dette gælder, uanset om det drejer sig om materielle eller immaterielle Erhverv (herunder f. Eks. Sagførere, Læger, Arkitekter), ligesom der ikke gøres nogen Forskel paa, om den paagældende Bestemmelse er truffet ved Aftale mellem flere eller af en *Enkeltvirksomhed*, der i Kraft af sin Indflydelse er i Stand til helt eller delvis at beherske Markedssituationen (jfr. Tilføjelsen »m. v.« til Ordet Prisaftaler i Lovens Titel saavel som i § 1, 1. Stk.). Dette betegner en væsentlig Udvidelse, sammenlignet med den i 1931 truffene Ordning, der kun gjaldt visse nærmere angivne Prisaftaler, truffet af Truster, Karteller og lignende Sammenlutninger af monopolagtig Karakter.

§§ 2—7 indeholder nærmere Regler om den kontrollerende Myndigheds Organisation. Det fastsættes, at *Kontrolraadets* Formand skal udnævnes af Kongen og de øvrige Medlemmer af Ministeren for Handel, Industri og Søfart, saa at Raadet kommer til at omfatte et alsidigt Kendskab til Erhvervslivets forskellige Sider, derunder ogsaa nationaløkonomisk og teknisk Kundskab. Formanden maa ikke være knyttet til nogen Erhvervsvirksomhed eller Erhvervsorganisation, og de øvrige Medlemmer »bør ligeledes, saa vidt muligt« være uafhængige af Erhvervsinteresser, hvis Forhold umiddelbart berøres af Loven. Er et Medlem interesseret i eller knyttet til en Erhvervsvirksomhed eller Erhvervsorganisation, der umiddelbart berøres af en Sag, som er til Behandling, maa han vige sit Sæde. Ministeren kan i saa Fald udnævne en Stedfortræder for vedkommende til Deltagelse i Behandlingen af den paagældende Sag.

Til Kontrolraadet er knyttet et *Sekretariat*, hvis Leder udnævnes af Ministeren for Handel, Industri og Søfart. Kontrolraadet antager selv fornøden Medhjælp og kan tilkalde særlige sagkyndige i det Omfang, det skønnes fornødent. Ogsaa disse Personer skal være uafhængige af Erhvervsinteresser, som er knyttet til Sagernes Behandling.

Om Sekretariatets Leder og Medhjælpere samt de tilkaldte sagkyndige gælder i øvrigt, at de saavel som Kontrolraadets Medlemmer er forpligtet til over for alle uvedkommende at *hemmeligholde*, hvad de gennem deres Virksomhed bliver vidende om.

Det paahviler Kontrolraadet aarlig til Ministeren for Handel, Industri og Søfart at indgive *Beretning* om Raadets Virksomhed, ligesom Raadet i Aarets Løb kan afgive særskilt Beretning til Ministeren om foretagne Undersøgelser. Ministeren afgør, hvorvidt og i hvilket Omfang disse Beretninger skal *offentliggøres*.

Loven af 1931 administreredes af et Udvalg paa 3 Medlemmer, nemlig en Højesteretsdommer, udpeget af Præsidenten i Højesteret, en Landsdommer, udpeget af Præsidenten i Østre Landsret, og et Medlem, udpeget af Præsidenten i Sø- og Handelsretten. Udvalget var beføjet til at antage fornøden Medhjælp og kunde tilkalde særlig kyndig Bistand.

Til Kontrolraadet skal ifølge Lovens § 8 *anmeldes* »Aftaler eller Bestemmelser, der med Hensyn til Pris-, Produktions-,

Omsætnings- eller Transportforhold træffes af en eller flere Enkeltvirksomheder eller Sammenslutninger inden for de materielle Erhverv, naar de paagældende Aftaler eller Bestemmelser vil kunne øve en bestemmende Indflydelse paa Forhold af nævnte Art inden for hele Landet eller Omraader af dette, saaledes at fri Prisdannelse eller Erhvervsudøvelse inden for det paagældende Omraade derved udelukkes eller væsentlig begrænses. Anmeldelsespligten gælder, uanset om en eller flere af de paagældende Virksomheder maatte være hjemmehørende i Udlandet. Kontrolraadet registrerer de indgivne Anmeldelser.

I Tvivlstilfælde træffer Ministeren for Handel, Industri og Søfart endelig Afgørelse af, om Anmeldelsespligt foreligger, ligesom Ministeren, hvor Omstændighederne taler herfor, kan gøre Undtagelser fra den foreskrevne Anmeldelsespligt.«

Denne Anmeldelsespligt, der betegner noget nyt her i Landet, skulde ifølge det oprindelige Lovforslag ikke blot omfatte *Aftaler og Bestemmelser* af nærmere præciseret Art, men tillige *Sammenslutninger*, inden for hvis Opgave det falder at beskæftige sig med Regulering af Pris-, Produktions-, Omsætnings- eller Transportforhold for en Flerhed af Virksomheder, samt *Enkeltvirksomheder*, som i Kraft af deres Størrelse, Karakter eller andre Forhold øver en bestemmende Indflydelse paa Pris-, Produktions-, Omsætnings- eller Transportforhold inden for hele Landet eller Dele af dette. Under Sagens Behandling i Folketinget gik Ministeren imidlertid med til at indskrænke Pligten til selve de trufne Aftaler og Bestemmelser, saa at Sammenslutninger og Enkeltvirksomheder ikke som saadanne skal anmeldes.*) Samtidig fritoges de *immaterielle Erhverv* for Anmeldelsespligten.

*) Til Begrundelse for en Lempelse paa dette Punkt anførtes i en Skrivelse af 17. April 1937 til Folketingsudvalget (jfr. Bilag 7 til Betænkningen) fra forskellige Organisationer for Butikshandelen: »At Prisaftalen eller Konkurrenceaftalen selv skal anmeldes, er en Ting for sig. Det maa naturligvis ogsaa medføre, at de Foreningslove, der i sig selv indeholder *Aftaler om Konkurrenceregulering, derunder Prisregulering*, maa anmeldes . . . Derimod kan vi ikke se, hvad Betydning det har, at Foreninger, der ikke i deres Love har truffet Aftaler som de omhandlede, skal anmeldes, blot fordi de maaske engang kan komme til at træffe saadanne Aftaler paa deres Medlemmers Vegne, uden at Aftalerne indgaar som Best, anddele af Foreningens Love. Det maa formentlig være nok at Aftalerne selv anmeldes, naar de træffes.«

Paa Forespørgsel fra Folketingsudvalget om, hvorvidt *Banker* og *Sparekasser* falder inden for Lovens Omraade, udtalte Ministeren i en Skrivelse (jfr. Betænkningen, Bilag 3), at ingen enkelt Bank formentlig vil være anmeldelsespligtig, hvorimod Banksammenslutninger, der beskæftiger sig med Regulering af forskellige Takster, maa antages at være anmeldelsespligtige. »For Sparekassernes Vedkommende ligger Forholdene formentlig saaledes, at Spørgsmaalet om Anmeldelsespligt ikke er aktuelt.«

Hvilke Oplysninger Anmeldelserne skal indeholde til Belysning af Virksomhedernes økonomiske og konkurrencemæssige Forhold, er det overladt Ministeren at træffe nærmere Bestemmelse om.

§ 9 forbyder Aftaler eller Bestemmelser om Pris-, Produktions-, Omsætnings- eller Transportforhold, for saa vidt de paagældende Aftaler eller Bestemmelser medfører eller kan antages at medføre *urimelige Priser* eller andre samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i den frie Erhvervsudøvelse, herunder Udnyttelse i nævnte Henseender af Vareknaphed el. lign.

Bestemmelsen tager i Almindelighed Sigte paa urimeligt *høje Priser*, men Ministeren udtalte under Sagens Behandling, at han ikke ansaa den Mulighed for udelukket, at den ogsaa kunde anvendes over for urimeligt *lave Priser*. Et Ønske fra Butikshandelens Side om at faa Ordene »*urimelige Priser*« erstattet med »urimeligt høje eller urimeligt lave Priser« blev dog ikke imødekommet. Som Begrundelse for dette Ønske hedder det i den tidligere nævnte Skrivelse til Folketingsudvalget af 17. April 1937 (jfr. Betænkningen, Bilag 7): »Hvis en Kreds af kapitalstærke handlende for at konkurrere en Række mindre handlende ud træffer Aftale om at sælge bestemte Varer til en urimelig lav Pris, synes en saadan Aftale ogsaa at kunne medføre en urimelig Indskrænkning i den frie Erhvervsudøvelse. Det vil derfor for at undgaa Tvivl formentlig være rigtigst udtrykkelig at fremhæve dette i Loven.«

I § 10 gives der Kontrolraadet en videregaaende Beføjelse, end det tidligere Prisaftale-Udvalg havde, til at kræve *Oplysninger* meddelt, derunder ogsaa til at kræve indsendt behørigt bekræftede Udskrifter af Protokol- og Regnskabsmateriale og til at indkalde Personer — herved tænkes først og fremmest paa Virksomhedernes Ledere, men ogsaa i et vist Omfang paa Funktionærer — til mundtlig Forklaring. Endvidere er

Raadet berettiget til paa Stedet at foretage de til Forholdenes Oplysning fornødne Undersøgelser. Angaaende tekniske Hemmeligheder gælder særlige Regler.

Finder Kontrolraadet efter iværksat Undersøgelse, at der er Grund til at skride ind, skal Raadet ifølge § 11 søge Sagen bragt i Orden ved *Forhandling* med de paagældende eller ved et *Paalæg* i saa Henseende. Et saadant Paalæg er bindende, medmindre det indbringes for Domstolene (Landsretten), hvilket skal ske inden 4 Uger efter Paalæggets Givelse.

Klager over Forhold af den i § 9 nævnte Art kan ifølge § 12 indgives til Kontrolraadet, der — for saa vidt Anledning hertil findes at foreligge — iværksætter en Undersøgelse, ligesom Raadet ogsaa i øvrigt kan foretage Prisundersøgelser, hvis Forholdene findes at begrunde dette.

I Modsætning hertil skulde Undersøgelser efter Loven af 1931 kun iværksættes, naar der fremkom en skriftlig og motiveret Begæring om Prøvelse af en Prisaftale eller en utilbørlig Foranstaltning til dennes Hævdelse.

I § 13 bemyndiges Ministeren for Handel, Industri og Søfart til at træffe nærmere Bestemmelse om Lovens Gen gennemførelse, derunder angaaende Udgivelse af en *Registrerings-tidende*, og i § 14 bestemmes, at de Prisaftaler og Prisbestemmelser, som Loven angaar, i Almindelighed skal anmeldes i Løbet af 8 Dage. Anmeldelsespligtige Aftaler og Bestemmelser har ingen Gyldighed og kan ikke gøre Krav paa Beskyttelse ved Domstolene, medmindre Anmeldelse har fundet Sted inden den foreskrevne Frist. Heraf kan dog ifølge en Udtalelse af Ministeren ikke modsætningsvis sluttes, at en anmeldt Aftale er at betragte som godkendt, fordi Kontrolraadet ikke straks skrider ind. F. Eks. kan Oplysninger, som Kontrolraadet senere faar fra anden Side, tænkes at medføre, at der skrides ind over for anmeldte Aftaler.

Af de Butikshandels-Organisationer, som henvendte sig til Folketingsudvalget, var der stillet Forslag om, at en ny Paragraf angaaende *Prisfastsættelsen for Mærkevarer* skulde indføjes i Loven. Dette Forslag, som ikke toges til Følge, havde følgende Ordlyd:

»Naar en Mærkevare af Producent eller Grossist er leveret til Detailforhandling, og det er betinget eller forudsat, at en

bestemt Detailpris eller andre Regler for Salget en detail skal overholdes, bliver enhver handlende, uanset om han har paataget sig en Forpligtelse til at overholde disse Betingelser eller ej, naar han handler i Strid med dem, at straffe med Bøde, medmindre han gør det antageligt, at han ikke har været bekendt med de nævnte Betingelser. Bestemmelsen kommer dog ikke til Anvendelse, naar Varen sælges i brugt eller beskadiget Tilstand eller ved Tvangsauktion.

Samme Straf rammer en Leverandør, der til private Forbrugere afsætter Varer til en lavere Pris end den, han forlanger overholdt af Forhandlere, der sælger en detail.

For Overtrædelse af denne Bestemmelse kan Forfølgning begæres af saadanne Foreninger af erhvervsdrivende, som Handelsministeren kan bemyndige til at paatale Overtrædelser af Bestemmelserne i Lov af 31. Marts 1937 om uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse.«

Lovens to sidste Paragraffer, 15 og 16, indeholder Bestemmelser om *Straf* for Overtrædelse af den samt om Lovens *Ikrafttræden* (straks) og om *Ophævelse* af Bestemmelserne i Valutaloven af 31. Marts 1937, §§ 11, 1.—3. Pkt., og 12, 1. Pkt., angaaende Prisundersøgelser, idet disse Bestemmelser overflødiggøres af den nye Lov. Naar Valutalovens § 11, 4. Pkt., ikke samtidig ophævedes, skyldtes det, at man vilde opretholde Adgangen til at fradømme erhvervsdrivende, der har overtraadt Bestemmelserne om urimelig Prisstigning, deres Importret i Tilfælde af, at Prisstigningen er muliggjort af Importbegrænsning.

I sin *Fremstilling* i Folketinget omtalte Ministeren indgaaende Lovforslagets Forhistorie, der skriver sig fra Rigsdagssamlingen 1918—19, i hvilken Regeringen fremsatte et Forslag til Lov om Tilsyn med visse Virksomheder samt om Prisaftaler m. v. Dette Lovforslag gennemførtes ikke, men det efterfulgtes af flere andre, som til sidst førte til Loven af 28. April 1931, der vedtoges med Tilslutning fra Venstre, men mod de Konservatives Stemmer. Efter Ministerens Opfattelse kunde man ikke med Rette hævde, at det danske Erhvervslivs Mænd ved Prisaftaler o. lign. i Almindelighed havde søgt at udnytte Forbrugerne gennem urimelige Priser eller gennem andre samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i den frie Erhvervsudøvelse. De i de senere Aar i Tilknytning til Valutaordningen foretagne Prisundersøgelser havde saavel for visse Industriomraader som for Handelsumraaders Vedkommende bekræftet dette. Paa den anden Side kunde det

næppe bestrides, at Prisudviklingen paa visse Omraader havde ført til en i Forhold til Forbrugerne urimelig Prisforhøjelse. Regeringen havde derfor fundet Tiden inde til at underkaste Loven en indgaaende Revision.

Socialdemokratiets Ordfører (*Gustav Pedersen*) anbefalede Lovforslaget, bl. a. under Henvisning til, at der i den senere Tid havde vist sig Tegn paa en begyndende Vareknaphed. Det vilde derfor være urimeligt at lade Loven af 1931 udløbe uden at erstatte den med en ny Lov, der var mere effektiv end den gældende.

Venstres Ordfører (*Jensen-Brobj*) fandt Lovforslaget alt for vidtgaaende. »Vi vedstaar«, udtalte han under Sagens første Behandling, »at vi har Medansvar for den hidtidige Lovgivning paa dette Omraade, og vi vil ogsaa være med i et Arbejde for at fortsætte denne Lovgivning, idet vi erkender, at der kan være Forhold, hvor den kan være nødvendig, men vi mener, at Ministeren er gaaet alt for vidt i det Forslag, han her stiller.« Den foreslaaede Institution vilde blive alt for kostbar, og dens Virksomhed vilde føles som et snærende og skarpt Indgreb i Erhvervenes Arbejde. I øvrigt maatte den Prisstigning, som havde fundet Sted, først og fremmest tilskrive Regeringens Valutapolitik.

Venstres Stilling til Sagen præciseredes nærmere i et under Udvalgsbehandlingen udarbejdet *Ændringsforslag*, der fulgte følgende Hovedlinier: Udvidelse af den hidtil gældende Ordning til foruden monopolagtige Sammenslutninger ogsaa at gælde Enkeltvirksomheder, der øver en bestemmende Indflydelse paa Pris, Produktion, Omsætning eller Transportforhold; Bevarelse af 3 Mands Udvalget uden Oprettelse af noget Sekretariat; Indførelse af en Bemyndigelse for Ministeren for Handel, Industri og Søfart til paa eget Initiativ at begære en Undersøgelse foretaget; Udvidelse af Virksomhedernes Oplysningspligt og Skærpelse af Bødebestemmelserne. Den foreslaaede Anmeldelsespligt fandt Venstre upaakrævet og alt for kostbar at administrere.

Den konservative Ordfører (*Prieme*) rettede ligeledes stærke Indvendinger mod Lovforslaget, der efter hans Opfattelse gik langt ud over det rimeliges Grænser, særlig med Hensyn til Anmeldelsespligten og Kontrolraadets Beføjelser. Han fandt det tilmed inkonsekvent, at man kun interesserede sig for de urimeligt høje Priser, men ikke for de urimeligt lave Priser, som undertiden kunde forekomme inden for Handelen. Endvidere fandt han Reglerne om Kontrolraadets Sammensætning uheldige, fordi de vilde gøre det vanskeligt at faa Folk med Indsigt i Erhvervslivets Forhold ind i Raadet.

Ud fra disse Synspunkter stilledes fra konservativ Side et *Ændringsforslag*, hvis afgørende Bestemmelser gik ud paa følgende: Der skulde nedsættes et Raad paa 11 Medlemmer, i hvilket der gaves Ministeren stor Myndighed, og hvori Repræsentanter for Erhvervslivet fik Sæde. Dette Kontrolraad skulde træde i Virksomhed, enten naar der indsendtes en Klage til det, eller naar Ministeren ønskede en Undersøgelse foretaget. Man vilde herved skabe den mest absolutte Garanti for, at Ministeren kunde gribe ind og kræve Undersøgelse, naar han fandt det paakrævet. Aftaler, truffet af Truster, Karteller og lignende Sammenslutninger eller af Monopoler eller af Virksomheder af monopolagtig Karakter om Prisforhold m. v., var ifølge Forslaget forbudt, for saa vidt de paagældende Aftaler medførte eller tilsigtede urimeligt høje eller urimeligt lave Priser eller andre samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i det frie Erhvervs Udøvelse. Endvidere fastsloges det, at alle Sager, som efter foretagne Undersøgelser blev rejst, skulde være Domstols-sager, idet man mente, at Landets Borgere havde berettiget Krav paa den Garanti, som Behandlingen ved Domstolene giver.

Partiet maatte afvise Regeringsforslaget baade i dets oprindelige og den ændrede Skikkelse, men det havde ifølge Betænkningen — i Overensstemmelse med de Anskuelser, der var gjort gældende fra Erhvervsorganisationernes Side — fremsat et vidtgaaende Tilbud om at søge Sagen løst paa bredt Grundlag. Dette Tilbud blev imidlertid ikke modtaget, og de Konservative stillede derfor deres *Ændringsforslag* om en helt ny Affattelse af Lovforslaget.

Som Ordfører for Det radikale Venstre støttede *Hassing-Jørgensen* Lovforslaget, mod hvilket han dog paa flere væsentlige Punkter havde Indvendinger at gøre. Han udtalte saaledes Tvivl om det hensigtsmæssige i at kræve, at Kontrolraadet skulde have den mindst mulige Tilknytning til Erhvervsvirksomheder og Erhvervsorganisationer, hvis Forhold umiddelbart berøres af Loven. Han ønskede ikke som de Konservative, at Erhvervsorganisationerne skulde have nogen Indstillingsret, men Ministeren burde staa saa frit som muligt, for at Raadet kunde blive sammensat af erhvervs-kyndige Medlemmer. Anmeldelsespligten fandt han unødvendig omfattende. »Jeg ser for mig et Kontorapparat af betydeligt Omfang, og jeg maa spørge, om dette da ikke er en stor og urimelig Overdrivelse. Naar vi nu efter det Forsøg, som er gjort med den gældende Lov, maa erkende, at den er alt for snæver og derfor ubrugelig, skal vi ikke straks styrte os ud i den modsatte Yderlighed og skabe et Kontorapparat, som det for øvrigt slet ikke vil være saa let at faa

administreret paa en betryggende Maade. Hele dette vidtløftige Registreringsarbejde vil jeg for den overvejende Dels Vedkommende anse for ganske værdiløst, og, hvad der er værre, jeg er bange for, at selve Raadets Karakter ved Etableringen af et saa omfattende Kontorapparat med Registrering og alt, hvad dertil hører, bliver noget forflygtiget, saa det vil vare for længe, inden Raadet tager fat paa det, som maa være dets egentlige Opgave.» Under Sagens videre Behandling indskrænkedes Anmeldelsespligten ogsaa paa flere Punkter gennem Vedtagelsen af Ændringsforslag, som var stillet af Ministeren og tiltraadt af Flertalspartierne.

Medens *Jens Thomsen* (Det frie Folkeparti) gav Lovforslaget sin Tilslutning, ogsaa efter dets Ændring ved anden Behandling, stillede *Hans Hansen (Rorby)* sig som Retsforbundets Ordfører i Hovedsagen paa Linie med Venstre, for hvis Ændringsforslag Partiet stemte. Fra kommunistisk Side fremsattes ingen Udtalelser angaaende Sagen.

Ved Lovforslagets anden Behandling i Folketinget beklagede Udvalgets Ordfører (*Gustav Pedersen*), at det ikke var lykkedes at faa tilvejebragt Enighed om Sagen, naar man dog fra alle Sider erkendte, at en vis Kontrol med Priserne var paakrævet. Han konstaterede i øvrigt med Tilfredshed, at det fra konservativ Side stillede Ændringsforslag viste en vis Imødekommenhed over for Flertallets Synspunkter. Spørgsmaalet om Indskriden over for urimeligt lave Priser vilde Taleren ikke afvise, selv om det undrede ham, at Foræninger, der omfatter selvstændige erhvervsdrivende, ønskede en saa afgørende Udvidelse af Adgangen til at gribe ind over for Priserne. Han mente imidlertid, at Lysten til at begive sig ud i en Priskrig vilde blive betydeligt mindre, naar Muligheden for at lægge Omkostningerne over paa Forbrugerne forsvandt, som det maatte antages at ville ske efter Lovforslagets Gennemførelse.

Efter at Venstres og de Konservatives Ændringsforslag var forkastet og Regeringspartierne vedtaget, blev Lovforslaget i den ændrede Skikkelse vedtaget ved 3. Behandling med 71 Stemmer mod 17, idet 20 Medlemmer hverken stemte for eller imod.

I *Landstinget* blev Behandlingen paa Grund af Rigsdagssamlingens nær forestaaende Afslutning ganske kortvarig. Fra Flertallets Side anbefalede *P. Christensen (S.)* og *Axel Christensen (R. V.)* Lovforslaget, hvorimod Oppositionspartierne gik imod det. *Stensballe (V.)* udtalte, at der netop nu maatte have været god Mulighed for Enighed, ogsaa med Erhvervene, hvis Holdning over for Sagen havde været en anden denne Gang end i 1930—31. Selv efter Lovforslagets

Ændring i Folketinget fandt han det imidlertid for omstændeligt. Det samme var Tilfældet med *Hendriksen* (K. F.), der betegnede Anmeldelsespligten som urimelig og unødvendig.

Saa vel Venstre som Det konservative Folkeparti stillede de samme Ændringsforslag som i Folketinget og fik dem som der forkastet. Lovforslaget vedtoges derefter med 37 Stemmer mod 33, idet begge Landstingets Mindretalspartier stemte imod det.

74. Lov om Ændringer i Lov Nr. 98 af 29. Marts 1924, jfr. Lov Nr. 107 af 9. April 1926, og Lov Nr. 99 af 7. April 1936 om Bestemmelser mod uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse. (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærboel*). [A. Sp. 2487. — C. Sp. 249 og 1159].

Fremsat i *Landstinget* ¹⁶/₁₀ (L. Sp. 36). 1. Beh. ²¹/₁₀ (L. Sp. 47). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Andrea Brochmann, P. Busch, Axel Christensen, P. Christensen, Gisselbæk, A. P. Hansen, Ingeborg Hansen, Lange, Jørgen Møller, Olaf Nielsen, Ch. Petersen [Formand], Rytter, Simonsen, Stensballe og Villemoes). Betænkning (B. Sp. 403) afgivet ²⁷/₁. (Ordfører: P. Christensen). 2. Beh. ³/₂ (L. Sp. 634). 3. Beh. ⁵/₂ (L. Sp. 651). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. ²⁵/₂ (F. Sp. 4174). 2. Beh. ³/₃ (F. Sp. 4404). Behandlingen standset og Sagen henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (J. P. Larsen, Fornæs, Richard Jørgensen, A. C. Mortensen [Formand], Gustav Pedersen, M. K. Sørensen, Sørensen [Sejlfloed], Valdemar Sørensen [Sekretær], Rasmussen [Gylling], Kjær, Elgaard, Søren P. Larsen, Prieme, Hasle og Christmas Møller). Betænkning (B. Sp. 1549) afgivet ¹⁹/₃. (Ordfører: A. C. Mortensen). Fortsættelse af 2. Beh. ²⁰/₃ (F. Sp. 4973). 3. Beh. ²⁰/₃ (F. Sp. 5045). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 79).

Som omtalt i Aarbogen for 1935—36, Side 285 f., blev der i sidste Samling foretaget et Par Ændringer i Loven om uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse, Ændringer, der var foranlediget af den reviderede Genferkonvention og den reviderede Pariserkonvention, og som indeholdt et absolut Forbud mod Brugen af »Røde Kors« m. v. i Forretningslivet og tillige forbød Anvendelse af Efterligninger deraf. Der-

imod blev Behandlingen af en Række andre, til Dels indgribende Ændringer i Konkurrenceloven, der var foreslaaet af Handelsministeren, ikke tilendebragt, idet vedkommende Landstingsudvalg enedes med Ministeren om at *udskyde* den videre Behandling af disse Bestemmelser til den følgende Rigsdagssamling.

Ved Begyndelsen af denne Samling blev da de paagældende Afsnit af Lovforslaget forelagt paa ny i uforandret Skikkelse. Der opnaaedes i Landstingets Udvalg Enighed mellem 3 Partier, Regeringspartierne og Det konservative Folkeparti, om Lovforslagets Gennemførelse med enkelte Ændringer, medens Venstre stillede videregaaende Ændringsforslag og, da disse forkastedes, undlod at stemme. I den af Landstinget vedtagne Skikkelse gik Lovforslaget derpaa uændret gennem Folketinget, hvor Partierne stemte som i Landstinget.

De nu stedfundne Ændringer i Konkurrenceloven er for største Delen foranlediget af Ønsker fra *Købmandsside* om Begrænsning af Adgangen til Afholdelse af *Udsalg*, Udvidelse af Omraadet for Lovens *Tilgiftsbestemmelse* samt Forbud mod *Rabatgivning* og mod Handel i Form af *Enhedsprisforretninger*. Ved Siden heraf er — med Forbillede i norsk og tysk Lovgivning — i Loven optaget en saakaldt *Generalklausul*; angaaende Indførelse af en saadan Bestemmelse var Meningerne inden for Erhvervskredse delte.

Af Lovens Indhold paa de nævnte og enkelte andre Punkter gives i det følgende et kortfattet Referat:

1. Ændringerne om *Udsalg* (til Konkurrencelovens §§ 5 og 6) gaar i Hovedsagen ud paa at *begrænse Adgangen til Afholdelse af Sæsonudsalg* (Udsalg uden særlig Grund) til Tidsrummet Januar—Februar og 15. Juli—15. September, at *ophæve Adgangen til Afholdelse af Udsalg paa Grund af Akkord* og over Varer, der er *købt ved Auktion*, at *indskrænke Adgangen til Realisation ved Udsalg af Varer, der er afkøbt et Konkurs-, Likvidations- eller Dødsbo*, samt paa forskellig Vis at *skærpe Kontrollen* med Udsalg i særlig Anledning. — Medens der ikke kan gives *Dispensation* fra Forskrifterne om Sæsonudsalg, er Muligheden for Dispensation for de særlige Udsalgs Vedkommende noget forøget.

2. Ifølge en i Konkurrencelovens § 10 foretagen Ændring skal Fremsettelse eller *Udbredelse af urigtige Meddelelser*, der

er egnet til at skade vedkommende Virksomhed, være forbudt ikke alene i Tilfælde, hvor de paagældende Udtalelser er fremsat for at skade den næringsdrivende i Forhold til hans Kunder, men overhovedet, naar de er fremsat i *Konkurrenceøjemed*, f. Eks. ogsaa i Tilfælde, hvor de kan skade Forretningsmandens Forhold til hans Leverandører eller til den Bank, der finansierer ham.

3. Ved en Nyaffattelse af *Tilgiftsbestemmelsen* (Konkurrenceovens § 12) faar denne et noget større Virkeomraade, saa at den f. Eks. ogsaa kommer til at omfatte Tilfælde, hvor en Fabrikant lader de handlende uddele Tilgiftsgenstande ved Salget af Fabrikkens Varer. Yderligere er *Arbejdsydelse* til Forbruger sidestillet med Salg til Forbruger, ligesom det udtrykkelig udtales, at Tilgiften ikke mister sin Karakter, fordi den er af *samme Art* som Hovedydelsen. (Den nye Lovs § 4, Stk. 1).

Efter en i Landstingets Udvalgs Betænkning gengiven Udtalelse af *Handelsministeren* omfatter Forbudet mod Tilgift »ethvert Tilfælde, hvor der er Tale om Salg eller Arbejdsydelse til Forbruger, saaledes at Bestemmelsen fremtidig ikke alene omfatter Detailsalg, men ogsaa f. Eks. Beværteres, industri-drivendes og Haandværkeres Salg af Varer eller Levering af Arbejdsydelse direkte til Forbruger«. Bestemmelsen vil ligeledes omfatte »det Tilfælde, hvor en Fabrikant eller en Grossist foranlediger, at der ved Udsalg af den paagældendes Varer uddeles Tilgiftsgenstande til Kunderne, medens Bestemmelsen ikke omfatter Salg fra Grossist eller Fabrikant til Mellemhandler«.

4. Et almindeligt Forbud mod *Rabatgivning* vilde efter Regeringens Opfattelse føre for vidt. Derimod har man (genem en Tilføjelse til § 12) søgt at understøtte Købmændenes Bestræbelser for en *Begrænsning af usund Rabatgivning* ved at gøre saadan Virksomhed, der omfatter »Formidling af Rabatydelse til Forbrugere i Form af Rabat- eller Sparemærker, Afstempling i Bøger el. lign. til senere Indløsning«, betinget af en *Tilladelse fra Handelsministeriet* — efter Forhandling med de interesserede Erhvervsorganisationer — og af Iagttagelse af de af Ministeriet fastsatte Vilkaar. Dette gælder saavel *bestaaende* Rabatselskaber, -firmaer og -foreninger som *fremtidige* Foretagender af denne Art. (Den nye Lovs § 4, Stk. 2).

En Forespørgsel fra Landstingets Udvalg om, hvorvidt den Bonus, Vareindkøbsforeninger, Forbrugsforeninger og lignende udbetaler til Forbrugerne, omfattes af de nys omtalte Bestemmelser i § 4, Stk. 2, besvarede *Handelsministeren* benægtende, idet han bl. a. henviste til, at en saadan Bonusbetaling er en Fordeling af vedkommende Andelsforenings Overskud, der ikke rammes af Forbudet.

Der var inden for Landstingsudvalget Stemning for at ønske et absolut Forbud mod Rabatgivning gennem Rabatselskaber og lignende ud fra den Opfattelse, at sligt i Almindelighed ikke tjener Forbrugernes Interesser. Et *Flerital*, bestaaende af Regeringspartierne og de Konservative, tiltraadte imidlertid Lovforslagets Bestemmelse om, at Handelsministeren skal kunne dispensere fra Forbudet, men paa Betingelse af, at saadan Dispensation kun gives *efter Forhandling med de interesserede Erhvervsorganisationer*.

Venstre-Mindretallet foreslog hele Bestemmelsen slettet.

5. I Lighed med et i andre Lande indført Forbud indeholder Loven dernæst (i § 5) et Forbud mod at drive Handel i Form af *Enhedsprisforretninger*. (Ved en Enhedsprisforretning forstaas en Virksomhed, hvori der forhandles en Række ikke sammenhørende Varer udelukkende eller overvejende til et eller flere faststaaende Pristrin [Enhedspriser]). Hvis herefter en i mindst eet Aar forud for Lovens Ikrafttræden lovligt dreven Virksomhed er blevet forbudt, kan Ministeren dog, hvor Forholdene maatte tale derfor, paa nærmere angivne Vilkaar *tillade Virksomhedens Fortsættelse* — i det længste til Udgangen af 1940. Begæring om saadan Tilladelse skal fremsættes inden 3 Maaneder efter Lovens Ikrafttræden.

Venstre-Mindretallet stillede ved 2. Behandling Ændringsforslag om at udelade Forbudet mod Enhedsprisforretninger. Den til Forbudet knyttede Dispensationsbeføjelse blev indsat ved 3. Behandling (foreslaaet af Handelsministeren, tiltraadt af hele Udvalget).

6. Den ovennævnte *Generalklausul* har i Lovens § 6 faaet følgende Udformning:

»I Erhvervsøjemed foretagne Handlinger, der, selv om de ikke omfattes af Lovens øvrige Bestemmelser, *strider mod redelig Forretningsskik*, medfører Erstatningsansvar og kan ved Dom forbydes.

Retssager angaaende Overtrædelse af Bestemmelserne i nærværende Paragrafs 1ste Stykke kan anlægges af de i § 17

omhandlede Foreninger og Sammenslutninger og af den forurettede, naar en af de paagældende Foreninger eller Sammenslutninger har meddelt sin Tilslutning til, at Rets-sagen anlægges af denne.«

Der er, som det vil ses, ikke knyttet Strafansvar til Over-trædelse af § 6, men i Lovens § 8 er — bl. a. med Henblik paa Generalklausulen — udtrykkelig foreskrevet, at den ved forsætlig Overtrædelse af Lovens Bestemmelser indvundne Fortjeneste ved Dom kan inddrages i Statskassen.

Under Forhandlingerne i Landstingets Udvalg drøftede man, hvorvidt det vilde være hensigtsmæssigt at erstatte Ordene »redelig Forretningsskik« med »almindelig Hæderlig-hed«. Man mente dog ikke at burde gøre dette ud fra den Betragtning, at de anvendte Ord bedst dækker over Bestem-melsens Tanke, »der er den, at Paragraffens Anvendelse maa bero paa Domstolenes Skøn støttet paa, hvad der godtgøres at have været redelig Forretningsbrug inden for Faget«. Ud-valgets ovennævnte *Flertal* tiltraadte herefter den foreslaaede Affattelse af Paragraffen, dog med den Tilføjelse, at Adgangen for den forurettede til at begære Retsforfølgning for Over-trædelse ikke alene gøres afhængig af de interesserede For-eningers og Sammenslutningers Tiltræden, men at disse ogsaa faar en selvstændig Paataaleret.

Venstre-Mindretallet stillede Ændringsforslag om at ude-lade Paragraffen.

7. Bestemmelserne om *Strafforfølgning* m. m. i Konkur-rencelovens § 15 er søgt forenklet, og der er, som ovenfor bemærket, sket den Tilføjelse, at den ved forsætlig Over-trædelse af Lovens Bestemmelser indvundne Fortjeneste ved Dom kan inddrages i Statskassen.

Landstingets Udvalg fremsatte i Betænkningen en Række Udtalelser angaaende Forstaaelsen af *Tilgiftsbestemmelsen*, *Rabatbestemmelsen* og »*Generalklausulen*« (se under 3, 4 og 6).

Udvalgets *Flertal* (Regeringspartierne og Det konservative Folkeparti) indstillede Lovforslaget til Vedtagelse med de under 4 og 6 omtalte Ændringer, hvortil ved 3. Behandling kom den under 5 nævnte Ændring, der blev tiltraadt af hele Udvalget. *De konservative* Medlemmer af Flertallet udtalte i Betænkningen, at de kunde have ønsket yderligere nogle Ændringer, men ikke havde opnaaet Tilslutning til disse. Da de af Flertallet stillede Ændringsforslag imidlertid var Udtryk for Ønsker, der var fremsat fra Mindretallets Side, og da Loven i øvrigt paa vigtige Punkter vilde betyde et

Værn for *de* erhvervsdrivende, som i egen og Forbrugernes Interesse vil have, at Erhvervslivets Udvikling skal ske paa et sundt og hæderligt Grundlag, kunde de Konservative tiltræde Indstillingen.

Venstre-Mindretallet stillede for det første Ændringsforslag om at udelade *Rabatbestemmelsen* (Nr. 4). Selv om Mindretallet var enig i, at der findes Rabatselskaber, hvis Virkeform ikke udfylder nogen som helst samfundsmæssig Mission, kunde Mindretallet ikke tiltræde Lovforslagets Affattelse paa dette Punkt, »der alene lægger i Ministerens Haand, hvilke af saadanne Virksomheder der kan drives og under hvilke Vilkaar».

Endvidere foreslog Mindretallet at udelade Forbudet mod *Enhedsprisforretninger* (Nr. 5), som Mindretallet ikke fandt Anledning til at gennemføre paa nærværende Tidspunkt.

Endelig kunde Mindretallet ikke tiltræde »*Generalklausulen*» (Nr. 6). Begrebet »redelig Forretningsskik« var efter Mindretallets Mening alt for ubestemt til at kunne danne Grundlag for en Domsafsigelse og for Erstatningsansvar og vilde derfor give Anledning til en vaklende Praksis. For at undgaa dette maatte man indhente Oplysninger hos de vedkommende Organisationer, hvis Udtalelser vilde blive afgørende for Domstolene, men herved vilde man udsætte sig for, at Begrebet »redelig Forretningsskik« blev fortolket uensartet inden for forskellige Brancher.

Ved Afstemningen vedtoges Flertallets Ændringsforslag, medens Mindretallets forkastedes. Herefter undlod Venstre at stemme ved 3. Behandling, og Lovforslagets Vedtagelse skete med 37 Stemmer, idet 15 hverken stemte for eller imod.

Under 2. Behandling i *Folketinget* blev Lovforslaget efter Forslag af *Prieme* (K. F.) henvist til Udvalgsbehandling, da Forslagsstilleren ønskede drøftet, om det ikke vilde være rimeligt at faa Bestemmelsen om, at de Sager, der rejses i Henhold til denne Lov, altid skal behandles som Politisager, ændret derhen, at naar en af de paagældende Hovedorganisationer har givet sin Tilslutning til, at der rejses Sag, skal man frit kunne vælge, om man ønsker Sagen rejst som Politisag eller som civilt Søgemaal. Udvalget indhentede en Udtalelse herom fra Handelsministeriet, men da Ministeren ikke kunde tiltræde nogen Ændring, blev der ikke fra nogen Side stillet Ændringsforslag.

Lovforslaget vedtoges i *Folketinget* med 74 Stemmer. 8 Medlemmer (Venstre) stemte hverken for eller imod.

75. Lov om en midlertidig Sukkerordning. (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærbo*). [A. Sp. 5881. — C. Sp. 1463 og 1471].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5469). 1. Beh. $\frac{10}{4}$ og $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5581 og 5620). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Hauge, Fr. Andersen, Hartvig Frisch [Formand], Knud V. Jensen, Levinsen, S. Munk, Marinus Sørensen, A. M. Hansen [Sekretær], Rasmussen [Gylling], Løje, Himmelstrup, Clausager, Grønning, Carlsen-Skiødt og Prieme). Betænkning (B. Sp. 2201) afgivet $\frac{12}{4}$. (Ordfører: Hauge). 2. Beh. $\frac{14}{4}$ (F. Sp. 5802). 3. Beh. $\frac{14}{4}$ (F. Sp. 5827). *Oversendt til Lands-tinget*. 1. Beh. $\frac{15}{4}$ (L. Sp. 1946). 2. Beh. $\frac{15}{4}$ (L. Sp. 1962). 3. Beh. $\frac{15}{4}$ (L. Sp. 1963). *Loven stadfæstet 16. April 1937.* (Lov-Tid. Nr. 103).

Loven tager Sigte paa Opretholdelse af en Sukkerordning for 1937—38 efter væsentlig de samme Principper, som laa til Grund for de tilsvarende Love for de 4 foregaaende Aar (Aarbogen 1932—33, Side 449, Aarbogen 1933—34, Side 300, og Aarbogen 1934—35, Side 258). Den følgende Fremstilling er derfor hovedsagelig begrænset til en Redegørelse for de Punkter, hvor denne Sukkerordning *adskiller sig* fra sin nærmeste Forgænger, Lov Nr. 136 af 12. April 1935, idet der ved Siden heraf kun er givet et *kort Referat* af Lovens Hovedbestemmelser.

§§ 1 og 2 gør ligesom tidligere saavel Fremstilling og Raffinering af Sukker som Ind- og Udførsel af Sukker og Sirup afhængig af Handelsministerens Tilladelse. Tilladelse til Fremstilling og Raffinering kan kun meddeles bestaaende Fabrikker og Raffinaderier.

I § 3, der handler om *Roeprisen* og bemyndiger Ministeren til at reducere Roearrealerne*), er sket den Ændring, at den Pris, som Fabrikkerne skal yde Roedyrkerne, er *forhøjet* fra 1 Kr. 90 Øre til 2 Kr. 10 Øre pr. Dobbeltcentner Roer.

Denne Prisforhøjelse skulde tjene som Dækning af *Stigning i Produktionsomkostningerne* samt en ventet Forhøjelse af *Arbejdslønnen*. Ved Forhandling med Overbestyrelsen for de samvirkende danske Sukkerroedyrkerforeninger var der opnaaet Enighed om nævnte Pris.

*) Det var Hensigten at lade Tegningen af Sukkerroearreal for 1937—38 omfatte samme Areal som for 1936—37, nemlig ca. 71 100 Tdr. Land.

Melisprisen af Fabrik (§ 4) blev i foregaaende Love fastsat til 33 Øre pr. Kilo, men er nu som Følge dels af den foretagne Forhøjelse af Roeprisen, dels af stigende Produktionsomkostninger paa Sukkerfabrikkerne, *sat op til 35 Øre*. Ministeren har Adgang til at forhøje Prisen indtil 40 Øre pr. Kilo (hidtil 38 Øre), hvis Hensynet til Fabrikernes Drift og Udbyttet af Roearrealerne maatte findes at begrunde dette. — Det Overskud, der opnaas paa nævnte Prisgrundlag, fordeles imellem Roedyrkerne, Fabrikkerne og Staten (Sukkerfonden) i Henhold til Regler, der fastsættes af Handelsministeren.

Hvis Verdensmarkedets Prisnoteringer maatte betinge en højere Melispris end fastsat i Henhold til § 4, tillader Lovens § 5 Ministeren at bestemme, at Forskrifterne i § 4 ikke finder Anvendelse i det paagældende Tidsrum. Yderligere kan Ministeren i saa Fald træffe Bestemmelse om en tilsvarende Ændring af Roeprisen.

Den i Loven af 12. April 1935 optagne Bestemmelse, hvorefter Ministeren af Sukkerfondens Midler kunde fordele et Beløb af 3 Mill. Kr. mellem Roedyrkerne, er *ikke overført* til nærværende Lov, idet den udelukkende var motiveret ved den Misvækst, der i 1934 havde ramt den væsentligste Del af Sukkerroearrealerne.

§ 6, der ganske svarer til den gamle Lovs § 7, bemyndiger Ministeren til at fastsætte Engrosprisen for indført Sukker og Detailprisen paa Sukker, og § 7 bemyndiger ligesom den gamle Lovs § 8 Ministeren til at give eksporterende Industrier, hvis Eksportevne paavirkes af Sukkerprisen, saavel som Industrier, hvis Konkurrenceevne paa det hjemlige Marked er afhængig af Sukkerprisen, Adgang til at købe Sukker til en lavere Pris end den i Henhold til § 4 fastsatte.

Af Lovens øvrige Indhold skal endnu nævnes § 9, hvor der nu er givet udtrykkelig Hjemmel til af Sukkerfonden at afholde de med Lovens Gennemførelse og Administration forbundne Udgifter, og § 10, hvor Straffebestemmelserne er bragt i Overensstemmelse med de for Overtrædelser af Valutaordningen gældende Straffebestemmelser.

De to første Sukkerlove gjaldt hver 1 Aar, hvorefter Sukkerordningen i 1935 fornyedes for 2 Aar. Under Hensyn til de herskende usikre Forhold gælder denne Lov, der træder

i Kraft 1. December 1937, kun til 31. December 1938 (Bestemmelserne i § 3 udløber dog af praktiske Grunde allerede 1. Maj 1938).

Et *Mindretal* i *Folketingets Udvalg*, bestaaende af de konservative Medlemmer, rejste i Udvalget Spørgsmaalet om, at *Detailprisen for stødt Melis og hugget Sukker blev fastsat i Loven*, hvad Mindretallet vilde finde ret og rimeligt i Betragtning af, at der ved nærværende Lov sikres saavel Røedyrkerne som Fabrikker og Staten et bestemt Udbytte. Ministeren afviste imidlertid Tanken herom, dels under Hensyn til de dermed forbundne praktiske Vanskeligheder, dels med den Motivering, at det vilde komme til at gaa ud over Forbrugerne, og Mindretallet stillede derefter ikke noget Ændringsforslag.

Under Sagens 1. Behandling fremsatte Retsforbundets Ordfører, *Hans Hansen (Rorby)*, følgende *Paastand paa Overgang til næste Sag paa Dagsordenen*:

»Idet Folketinget erkender, at det foreliggende Lovforslag om Forfalskning af Sukkerpriserne er til uberegtiget Fordel for dem, der har den meste og fedeste Jord, tilmed uforeneligt med Socialdemokratiets eget Program-punkt 10, hvori det hedder: »Afskaffelse af Skatter og Love, som skaber Varefordyrelse for Befolkningen«, maa Tinget, ud fra Ønske om en hæderlig Politik, afvise det foreliggende Lovforslag

og gaar derefter over til næste Punkt paa Dagsordenen.«

Denne »Dagsorden« forkastedes med 93 Stemmer mod 5 (Retsforbund og Kommunistere).

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 89 Stemmer (Regeringspartierne, Venstre, Det konservative Folkeparti og Det frie Folkeparti) mod 4 (Retsforbund og Kommunistere).

I *Landstinget* skete Vedtagelsen enstemmigt med 50 Stemmer.

76. Lov om Sparekasser. (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærboel*). [A. Sp. 3393. — C. Sp. 1753 og 2503].

Fremsat i *Landstinget* ²⁷/₁ (L. Sp. 584). 1. Beh. ⁹/₂ (L. Sp. 672). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Bramsnæs, V. Buhl, P. Christensen [Formand], Gunnar Fog-Petersen [Sekretær], A. P. Hansen, Hauch, Jensen-Stevns, Josiassen, N. K. Kristensen, Jørgen Møller, J. R. Poulsen, Rahbek,

Stein, C. F. Sørensen og Unmack). Betænkning (B. Sp. 2241) afgivet $10/4$. (Ordfører: Jørgen Møller). 2. Beh. $21/4$ (L. Sp. 2083). 3. Beh. $22/4$ (L. Sp. 2102). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $29/4$ (F. Sp. 6477). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Villumsen, Bjerring, Jensen [Lillering], Levinson, Gustav Pedersen, M. K. Sørensen [Formand], Sørensen [Sejlfloed], Rasmussen [Gylling] [Sekretær], Valdemar Sørensen, Himmelstrup, Elgaard, Hans Pinstrup, Hasle, Bindslev og Viggo Hansen). Betænkning (B. Sp. 2837) afgivet $3/5$. (Ordfører: Villumsen). 2. Beh. $7/5$ (F. Sp. 7203). 3. Beh. $7/5$ (F. Sp. 7223). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 159).

Ved Fremsættelsen af Forslaget til Sparekasseloven udtalte *Handelsministeren*, at man ved Revisionsforslagets Udarbejdelse havde bestræbt sig for under Hensyntagen til Sparekassernes særlige Forhold at bringe *Sparekasseloven paa Linie med Bankloven* af 1930, og at man havde ment det nødvendigt af Hensyn til Sparernes Interesser paa forskellige Punkter at *skærpe Lovens Krav* til Sparekasserne. Det havde endvidere været Formålet paa en Række Omraader at gøre Forholdene inden for Sparekasserne mere *ensartede*, end de hidtil har været. Som en særlig Grund til Revisionsforslagets Fremsættelse nævnte Ministeren desuden, at de særlige Bestemmelser om *de sonderjyske Sparekasser* med Kommune-garanti kun havde Gyldighed indtil 1. Juli 1937.

Landstingets Udvalg stillede i Forbindelse med Ministeren en Del Ændringsforslag, og der var Enighed om Lovforslagets Affattelse undtagen paa 3 Punkter: Oppositionspartierne modsatte sig en Bestemmelse om, at Handelsministeren skal udnævne et Medlem ogsaa af Garantkassernes Tilsynsraad, de fandt endvidere Likviditetsprocenten for høj og ønskede den nedsat fra 8 til 6, og de kunde ikke tiltræde et af Regeringspartierne stillet Forslag, hvorefter Ministeren, ifald et Medlem af Tilsynsraadet i Ikke-Garantkasser indstilles til Direktør, skal godkende Valget. Som Følge af disse Divergenser stemte de Konservative ved 3. Behandling imod, Venstre undlod at stemme.

I *Folketingets Udvalg* tog Venstre og Konservative paa de nævnte 3 Punkter samme Stilling som deres Meningsfæller i Landstinget og stillede desuden 2 Ændringsforslag, hvoraf det vigtigste gik ud paa at udvide Omraadet for sekundære Anbringelser fra 7 til 8 Gange Egenkapitalen. Da samtlige Ændringsforslag forkastedes, stemte begge Partier tillige med Det frie Folkeparti imod Lovforslaget.

I den følgende Redegørelse for Lovens Indhold er Vægten lagt paa at fremstille de væsentligere *Afviigelser* fra Sparekasseloven af 4. Oktober 1919. Ved de enkelte Paragraffer er tilføjet Oplysninger om de under Rigsdagsbehandlingen stedfundne eller foreslaaede Ændringer.

Kapitel 1. *Indledende Bestemmelser.* (§§ 1—3).

§ 1 indeholder i Stk. 1 en *Definition* af Sparekassebegrebet og fremhæver som karakteristisk for Sparekasserne, at det er Institutioner, der har til Formaal at *modtage Indskud til Forrentning fra Offentligheden* og at *anbringe de indskudte Midler paa betryggende Maade*, og som er organiseret som *selvejende* Virksomhed, saaledes at hverken Stiftere, Garanter eller andre Deltagere er Ejere af Virksomhedens Formue eller Overskud.

I Stk. 2 og 3 er nu samlet de Regler, der *afgrænser Sparekassernes Virksomhed*. De er — bortset fra den af Staten i saa Henseende drevne Virksomhed — sammen med Bankerne eneberettigede til ved Henvendelse til Offentligheden at tilbyde sig som Modtagere af Indlaan. Endvidere kan de modtage Værdier til Opbevaring og udleje Bokser, ligesom de kan drive Forvaltnings- og Forsørgelsesvirksomhed. Derimod udtaler Loven nu som før, at Sparekasser ikke maa drive Bankvirksomhed, og i Overensstemmelse hermed *ophæves* den Ret til at drive *Vekseldiskontering*, som de Sparekasser har haft, der har drevet denne Art Forretninger før 1. April 1919.*) Der indrømmes dog en *Afviklingsfrist* til 31. Marts 1941.

Bestemmelsen om, at Sparekasserne er pligtige og eneberettigede til at benytte Ordet »Sparekasse«, er bibeholdt i Stk. 4 og udvidet, saa at heller ikke Ordsammensætninger, der indeholder Ordet »*Spare*«, maa anvendes af Virksomheder, der ikke er undergivet Tilsyn af Sparekasseinspektøren.

Fristen for Afvikling af Vekseldiskonterings-Forretninger blev i Landstinget forlænget med 2 Aar.

*) Ved Lovforslagets Fremsættelse blev Vekseldiskontering drevet i 22 Sparekasser, hvis samlede Portefeuille pr. 31. Marts 1936 var ca. 2,8 Mill. Kr.

Det drøftedes i Udvalget, om man ved en Ændring af Stk. 4 burde udelukke de Foreninger og Virksomheder, der ifølge Lov Nr. 156 af 2. Maj 1934 om visse Spare- og Udlaansvirksomheder er undergivet Sparekasseinspektørens Tilsyn, fra Retten til at benytte Ordet »Spare«; men under Hensyn til, at der saa nylig var skabt et lovmæssigt Grundlag for disse Virksomheder, og at Virksomhederne i selve den paa-gældende Lov er betegnet som Sparevirksomheder, blev der ikke stillet Ændringsforslag i saa Henseende.

§ 2, om Tilsyn med Sparekasserne ved en af Kongen udnevnt *Sparekasseinspektør*, er overført uændret fra den gamle Lov, og § 3, der kræver Handelsministerens Tilladelse til en Sparekasses *Sammenslutning* med eller Overtagelse af en anden Sparekasse eller en Bank, svarer til Banklovens § 4, Stk. 1.

Kapitel 2. *Sparekassers Vedtægter og Ledelse.* (§§ 4—8).

§ 4 bestemmer i Lighed med Banklovens § 5, at en Sparekasses Vedtægter skal være *stadfæstede* af Handelsministeren, og paalægger Sparekasserne inden 6 Maaneder efter Lovens Ikrafttræden at have foretaget de ved Loven nødvendiggjorte Vedtægtsændringer. Saadanne kan foretages af Tilsynsraad og Direktion i Forening, uden at Indkaldelse af Generalforsamling behøver at finde Sted.

§ 5 fastslaaer ligesom den gamle Lovs § 5 *Garantformen* som den for Sparekasserne naturlige Organisationsform, idet den foreskriver, at der i enhver Sparekasse skal være en Kreds af mindst 25 Personer, der som Garanter hæfter for Kassens Forpligtelser. De bestaaende Ikke-Garantkasser kan dog fortsætte uden Garanter. Garanternes Mindste-Antal og Garantens Mindste-Størrelse skal fremgaa af Vedtægterne, som ligeledes fastsætter de Pligter, der paahviler Garanterne. — Det er nu udtrykkelig udtalt, at Garanter ikke kan bringe Fordringer paa Sparekassen i *Modregning* mod deres Forpligtelser som Garanter. — Den *Rente*, Garanterne oppebærer for deres indbetalte Garantikapital, maa fremtidig højst andrage 1 pCt. over den *gennemsnitlige* Rentesats for Kassens Indlaan paa Opsigelse i det sidst forløbne Regnskabsaar, medens den hidtil ikke uden Ministerens Tilladelse har kun-

net ligge mere end 1 pCt. over den *højeste* Rente, der er ydet af Indlaan paa Sparekassebog.

§ 6, der angiver de Punkter, en Sparekasses Vedtægter skal indeholde Bestemmelser om, svarer ganske til den gamle Lovs § 6.

Derimod indeholder § 7, om *Generalforsamlingen, Tilsynsraad* og *Direktion*, væsentlige Ændringer, og nedenfor gengives Paragraffens Hovedbestemmelser, Stk. 1—4.

Stk. 1. *Generalforsamlingen* bestaar af Garanterne eller, saafremt Garanternes Antal maatte overstige 200, et Udvalg af disse, valgt i Henhold til derom i Vedtægterne indeholdte Regler. I de ved denne Lovs Ikrafttræden bestaaende Sparekasser, i hvilke der ikke findes Garanter, udøves den Generalforsamlingen tilkommende Myndighed af Tilsynsraadet.

Stk. 2. *Ledelsen* varetages af et *Tilsynsraad* og en *Direktion* (Forretningsfører). Tilsynsraadet fører Tilsyn med den daglige Ledelse efter nærmere Regler, der fastsættes i Vedtægterne eller i en af Sparekasseinspektøren godkendt Instruks. Direktionen leder Sparekassens daglige Virksomhed.

Stk. 3. *Tilsynsraadet* bestaar af mindst 7 Medlemmer, hvoraf Ministeren for Handel, Industri og Søfart udnævner et Medlem, medens de øvrige Medlemmer vælges af Generalforsamlingen. I Sparekasser, der ikke har Garanter, skal Valget af de Tilsynsraadsmedlemmer, som vælges af Tilsynsraadet, godkendes af Ministeren. (I Tilfælde af Afgang blandt de af Generalforsamlingen valgte Medlemmer vælger Generalforsamlingen nye Medlemmer i de afgaaedes Sted; Valget skal ske ved Generalforsamlingens første Sammentræden, saafremt Medlemstallet ikke mindst udgør 7). I Vedtægterne fastsættes det Tilsynsraadet for dettes Virksomhed eventuelt tilkommende Vederlag. Vederlaget maa ikke ydes som Tantième.

Stk. 4. *Direktionen* bestaar af indtil 3 Direktører, dog at Sparekasser, hvis Direktion den 1. Juli 1936 bestod af et højere Antal Direktører, kan beholde dette Antal indtil 5 Aar efter Lovens Ikrafttræden. Direktørerne antages og deres Ansættelsesvilkaar fastsættes af Tilsynsraadet eller Generalforsamlingen efter Vedtægternes nærmere Bestemmelse; saafremt et Medlem af Tilsynsraadet i Ikke-Garantkasser indstilles til Direktør, skal Valget godkendes af Mini-

steren. Direktionen og Kassernes Personale lønnes fremtidig (bortset fra allerede indgaaede Aftaler) med bestemte, nærmere aftalte Beløb.

De øvrige Bestemmelser i § 7 svarer dels til Forskrifter i Banklovens § 8 — f. Eks. Forbudet mod, at Stillingen som Medlem af Tilsynsraadet forenes med Stillingen som Medlem af Direktionen eller som Afdelingsbestyrer, og Paabudet om Meddelelse til Sparekasseinspektøren om Valg, Ansættelse og Afgang af Tilsynsraadsmedlemmer, Direktører, Afdelingsbestyrere og Revisorer —, dels stiller de tilsvarende Krav til Tilsynsraadsmedlemmer, Direktører og Afdelingsbestyrere med Hensyn til Myndighed, Indfødsret, Raadighed over sit Bo og Besiddelse af borgerlige Rettigheder som dem, der stilles til Ledere af Aktieselskaber o. lign.

Hvad de i Stk. 1—4 indførte *Ændringer i den hidtidige Ordning* angaar, indskrænker de sig for Generalforsamlingens Vedkommende til, at Generalforsamling ved Udvalg kun kan ske, naar afgørende praktiske Hensyn, særlig til Lokaleforhold, taler derfor, nemlig naar Garanternes Antal overstiger 200. — Langt betydningsfuldere er *Ændringerne* vedrørende *Ledelsen*, hvilken Betegnelse erstatter »Bestyrelsen«. Ledelsen skal fremtidig altid bestaa af 2 *Organer*, nemlig et kontrollerende Tilsynsraad og en Direktion, der varetager den daglige Ledelse.*) Et af Tilsynsraadets 7 Medlemmer skal dernæst altid vælges af *Handelsministeren*, medens dette hidtil kun har været Tilfældet i Kasser uden Garanter. Fremdeles indskrænkes *Antallet af Direktører* til 3 (med en Overgangsperiode paa 5 Aar), og det kræves, at hvis et *Medlem af Tilsynsraadet i Ikke-Garantkasser indstilles til Direktør*, skal Valget godkendes af Ministeren. Endelig forbydes det at vederlægge Tilsynsraad og Direktion med Tantième.

Medens der i *Landstingets* Udvalg var Enighed om en Tilføjelse til Stk. 1, hvorved det muliggøres at holde Generalforsamling ved et Udvalg af Repræsentanterne — Regeringsforslaget gav *alle* Garanter Adgang til Generalforsamlingen —, og om at opgive et i Lovforslaget stillet Krav om, at *Valg af Tilsynsraadsmedlemmer* ogsaa i Garantkasser skulde god-

*) Af de bestaaende 382 Garantkasser har hidtil kun 39 haft baade Tilsynsraad og Direktion, 343 alene Direktion (i 191 Tilfælde med mindst 6 Medlemmer, i 119 med mindst 5, i 33 med mindre end 5).

kendes af Handelsministeren, delte Udvalget sig paa Spørgsmaalet om at lade *Ministeren vælge et Medlem af Tilsynsraadet i Garantkasserne*, idet Venstre og Konservative tog Afstand herfra og foreslog at lade hele Tilsynsraadet vælge af Generalforsamlingen. De samme to Partier kunde heller ikke tiltræde den paa Foranledning af Udvalgets socialdemokratiske og radikale Medlemmer optagne Bestemmelse, der i Ikke-Garantkasser kræver Ministerens Godkendelse til at ansætte et Medlem af Tilsynsraadet som Direktør. — Det lykkedes ikke Mindretallet at sætte sine Synspunkter igennem, og disse Spørgsmaal blev da genoptaget af Mindretallet i Folketingets Udvalg, se nærmere nedenfor.

§ 8, Stk. 1, udvider den gamle Sparekasselovs Forbud mod, at en *Direktør* i en Sparekasse samtidig er Medlem af Direktionen i en anden Sparekasse eller i en Bank, til at omfatte *Afdelingsbestyrere*, og det *forbydes* dem desuden *at deltage i Ledelsen af Kredit- og Hypotekforeninger, Bankierforretninger, Andelskasser og Virksomheder*, der henhører under Loven af 2. Maj 1934 om visse Spare- og Udlaansvirksomheder. (De den 1. Juli 1936 bestaaende Forhold af den omhandlede Art kan dog opretholdes i indtil 7 Aar efter Lovens Ikrafttræden).

Dernæst bestemmer Stk. 2, at Direktører og Afdelingsbestyrere ikke kan drive *Sagfører-, Vekselerer- eller Ejendoms-mæglervirksomhed*. Ved Vedtagelse af Tilsynsraadet med $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmers Stemmer kan Tilladelse dog gives til Forening af Stillingen som Sparekassedirektør eller Sparekasseafdelingsbestyrer med *Sagførervirksomhed*, men saadan Tilladelse kan til enhver Tid tilbagekaldes af Tilsynsraadet efter Vedtagelse med sædvanlig Stemmemeflerhed.

Bestemmelsen i Stk. 3, der forbyder Direktører, Afdelingsbestyrere og andre Funktionærer at deltage i *Spekulationsforretninger*, svarer til Banklovens § 9, Stk. 3, og Kravet i Stk. 4 om Samtykke af Tilsynsraadet til, at et Tilsynsraadsmedlem, en Direktør, Afdelingsbestyrer, Bogholder eller Kasserer *optager Laan* i Sparekassen eller indgaar Kautionsfor denne, svarer til samme Lovs § 9, Stk. 7; ligesaa Forbudet mod, at Kassens Revisorer optager Laan i eller indgaar Kautionsfor Kassen.

Stk. 5 gentager den gamle Lovs Forbud mod, at Stillingerne som Bogholder og som Kasserer beklædes af samme

Person, og føjer hertil, at de nævnte Stillinger i Sparekasser, hvis Balance overstiger 10 Mill. Kr., ikke uden Sparekasseinspektørens Samtykke kan forenes med Stillingen som Medlem af Tilsynsraadet eller Direktionen eller som Afdelingsbestyrer.

Endelig kræver Stk. 6 Underskrift af mindst to dertil bemyndigede Personer ikke blot som hidtil til at forpligte en Sparekasse (derunder at kvittere for Indbetalinger), men ogsaa til at hæve af dens Indestaaende i andre Pengeinstitutter.

Paragraffens Stk. 1 blev nærmere udformet i *Landstinget* efter Forslag af Udvalget og Ministeren. Et Ændringsforslag af *Folketingsudvalgets* Mindretal om at tillade Direktører og Afdelingsbestyrere at deltage i Ledelsen af *Dansk Sparemærkekasse* forkastedes med 66 Stemmer mod 44.

Stk. 2, der efter Regeringsforslaget overlod Handelsministeren at bestemme, at visse Stillinger eller Udøvelsen af visse Erhverv ikke skulde kunne forenes med Stillingen som Direktør eller Afdelingsbestyrer, blev helt omformet i *Landstinget*.

Kapitel 3. *Anbringelse af Sparekassers Midler.* (§§ 9 og 10).

Der har hidtil ikke i Sparekasseloven saaledes som i Banklovens §§ 6 og 7 været givet Regler om *Egenkapitalens Størrelse*, men man har nøjedes med at kræve, at Anbringelserne skulde være betryggende. I Modsætning hertil er der nu efter svensk og norsk Mønster indført en Sondring mellem *primære* Anbringelser, der kan anvendes i ubegrænset Omfang, og *sekundære* Anbringelser, som af Hensyn til den noget ringere Sikkerhed og Likviditet skal staa i et vist Forhold til Sparekassens Egenkapital. De nye Bestemmelser herom er optaget i § 9, der anføres som Helhed:

Bortset fra de i Driften bundne Beløb skal en Sparekasses Midler være *anbragt* paa følgende Maade:

- I. a) i *Obligationer*, udstedt eller garanteret af den danske *Stat* eller en dansk *Kommune*, Obligationer, udstedt af Kongeriget Danmarks *Hypotekbank* eller Kongeriget Danmarks *Tiendebank*, samt danske *Kreditfor-
eningsobligationer*,

- b) i Laan, for hvilke den danske Stat eller en dansk Kommune hæfter,
 - c) i Laan mod *Pant i faste Ejendomme* inden for 60 pCt. af *Ejendomsskyldværdien*; for saa vidt angaar Landbrugsejendomme med normal Besætning og Inventar, der omfattes af Pantsætningen, dog indtil 70 pCt. af *Ejendomsskyldværdien*, og indtil 75 pCt. heraf, for saa vidt Tilsynsraadet i hvert enkelt Tilfælde har samtykket heri,
 - d) i Laan mod *haandfaaet Pant i Kontrabøger* med danske Sparekasser eller Banker *eller i Obligationer*, der er optaget til ordinær Notering paa Københavns Fondsbørs, inden for 75 pCt. af den til enhver Tid noterede Køberkurs,
 - e) som *Indlaan* i andre danske Sparekasser eller Banker *eller*
- II. paa anden betryggende Maade, saasom i *letsælgelige Værdipapirer*, i Laan mod *Pant*, *Selvskyldnerkaution* eller tilsvarende Sikkerhed.

Den Del af en Sparekasses Midler, der er anbragt paa anden Maade end ovenfor under I. angivet, maa ikke udgøre mere end 7 Gange *Sparekassens Egenkapital*, hvorved forstaas den indbetalte Garantikapital med Tillæg af Reservefonden og dermed ligestillede Fonds samt Kursreguleringsfonden. De Sparekasser, der ved denne Lovs Ikrafttræden ikke opfylder foranstaaende Krav, skal ved en gradvis Omlægning af Anbringelsesmaaden for deres Midler drage Omsorg for, at Lovens Krav sker Fyldest med rimelig Hurtighed og senest inden for et Tidsrum af 10 Aar fra Lovens Ikrafttræden.

I Vedtægterne kan det bestemmes, at Laan mod *Pant i faste Ejendomme* vil kunne *sidestilles med de under I. c. nævnte Laan* under følgende Betingelser:

Laanets Størrelse maa ikke overstige 60 pCt. af den som *Pant* tilbudte *Ejendoms Værdi*. *Værdien* af medpantsat Besætning og Inventar kan ikke sættes højere end 10 pCt. af *Værdien* af Jord og Bygninger. De for Optagelse af *Vurderingsforretninger* gældende Bestemmelser, der nærmere bliver at angive i Vedtægterne, maa ikke yde mindre Sikkerhed for rigtig *Vurdering* end de Regler, der gælder ved *Udlaan* af

umyndiges og andre under offentlig Bestyrelse eller offentligt Tilsyn staaende Midler. I Vedtægterne kan det ligeledes bestemmes, at en *Kreditforeningsvurdering*, der er foretaget inden for det sidste Aar, kan træde i Stedet for en af Sparekassen selv i Overensstemmelse med foranstaaende foretagens Vurdering.

I Vedtægterne kan det endvidere bestemmes, at Laan til *Andelsproduktionsselskaber* inden for Landbrugserhvervet og Andelsselskaber, der har til Formaal at *forsyne Landbruget med Elektricitet eller Vand*, vil kunne *sidestilles med de under I. c. nævnte Laan*, naar det paagældende Andelsselskab har mindst 40 Medlemmer, og det i Selskabets Vedtægter er fastsat, at samtlige Medlemmer er undergivet ubegrænset solidarisk Hæftelse for Selskabets Forpligtelser. Det er dog en Betingelse, at saadanne Laan erholder Sikkerhed i Selskabet tilhørende fast Ejendom med eventuelt tilhørende Driftsinventar og Driftsmateriel — herunder Maskiner og tekniske Anlæg af enhver Art —, og at det saaledes sikrede Laan ligger inden for de i foregaaende Stykke for Laan i fast Ejendom fastsatte Grænser med Tillæg af 60 pCt. af en paa tilsvarende Maade fastsat Værdi af Driftsinventar og Driftsmateriel.

Paragraffen undergik i *Landstinget* betydningsfulde Ændringer. For det første øgedes Omfanget af de sekundære Anbringelser fra 5 til 7 Gange Egenkapitalen. (Derimod forkastedes et af Mindretallet i *Folketinget* stillet Ændringsforslag om yderligere at flytte Grænsen til 8 Gange Egenkapitalen). Desuden tilføjedes de sidste Stykker, som under Hensyn til Ejendomsskyldvurderingens Uensartethed aabner Adgang til at erstatte denne med en *Vurdering*, svarende til den i Kreditforeningsloven af 7. April 1936 § 19 omhandlede (eventuelt en inden for det sidste Aar foretagen Kreditforeningsvurdering), og som giver en begrænset Adgang til under de primære Anbringelser at henhøre Laan til Andelsproduktionsselskaber inden for Landbrugserhvervet, saasom Andelsmejerier og -slagterier, og til Andelsselskaber, der forsyner Landbruget med Elektricitet eller Vand.

I § 10 har man skærpet Kravet til *Kassernes Likviditet*, idet Kassebeholdningen tillagt de i andre danske Sparekasser og Banker samt paa Postgirokonto indestaaende Beløb, i Forbindelse med Værdien af Beholdningen af ubelaante Værdi-

papirer af den i § 9 I. a. nævnte Art, optaget til Dagskurs, skal udgøre mindst 8 pCt. af Sparekassens samlede Gældsforpligtelse*) (hidtil 5 pCt. af Sparernes Tilgodehavende). Hvis en Sparekasse nødsages til at angribe sine likvide Beholdninger, saaledes at de gaar ned under denne Størrelse, skal Indberetning uopholdelig ske til Sparekasseinspektøren, der fastsætter en Frist, inden hvilken de likvide Beholdninger skal være bragt op til den paabudte Størrelse.

Det er ligesom tidligere forbudt uden Sparekasseinspektørens Tilladelse at anbringe en Sparekasses Midler i *Aktier* (undtagen Aktier, for hvis Udbytte Statskassen indestaar), og Forbudet er nu udstrakt til *udenlandske Værdipapirer*.

For at begrænse Kassernes Risiko er der jævnsides Bestemmelsen om, at ikke over 10 pCt. af en Sparekasses Midler maa være indestaaende i et enkelt Pengeinstitut (Nationalbanken undtaget), sat den Grænse for den enkelte Kundes *Engagement*, at han som Skyldner eller Kautionist ikke maa hæfte for et Beløb, der overstiger 10 pCt. af Kassens Midler, herved dog bortset fra Laan af de i § 9 under I. b.—d. angivne Arter.

Handelsministeren kan nu som før tilstaa *Lempelser* i Henseende til Bestemmelserne i § 10.

Paragraffen gik uændret gennem Rigsdagen. Mindretals-Ændringsforslag om at nedsætte den krævede Likviditetsprocent fra 8 til 6 blev forkastet i begge Ting; se i øvrigt ndfr. om Forhandlingerne i Landstingsudvalget.

Kapitel 4. *Regnskab og Revision samt Anvendelse af Sparekassers Overskud.*

(§§ 11—15.)

Reglerne i § 11 om Førelse af Kassebøger, Indlaansbog og Udlaansbog svarer i det hele til de hidtil gældende, men der er gennem en Dispensationsbeføjelse for Sparekasseinspektøren aabnet Adgang til at tillade Anvendelsen af *maskinelle Bogføringssystemer* med Kontokort i Stedet for de nu brugte Bøger.

*) Likviditetsprocenten for Banker er 10. — Af i alt 530 Sparekasser havde 79 pr. 31. Marts 1936 en lavere Procent end 8.

Ogsaa Forskrifterne i § 12 om *Regnskabsopgørelsen* er i Hovedsagen uforandrede. Navnlig har man bibeholdt Adgangen til ved *Værdiansættelsen af Obligationer*, der noteres paa Københavns Børs, at vælge mellem *Dagskursen* (o: den ved Regnskabsafslutningen senest noterede Køberkurs) og *Gennemsnitskursen* (o: Gennemsnittet af Dagskursen og de tilsvarende Kurser i de nærmest foregaaende — højst 9 — Aar, i hvilke Kassen har besiddet Obligationerne). Hvis Gennemsnitskursen vælges, skal det Antal Aar, der lægges til Grund for Beregningen, fremtidig være det *samme* for *alle* de paagældende Obligationer.*) Det skal ogsaa af *Regnskaberne fremgaa*, hvorvidt Opgørelsen er foretaget efter Dagskurs eller efter en Gennemsnitsberegning, og i sidstnævnte Tilfælde skal det oplyses, hvilket Aaremaal Sparekassen har valgt som almindeligt Beregningsgrundlag.

Bestemmelsen om, at Kursvinding paa Værdipapirer (bortset fra Gevinst ved Udtrækning) skal henlægges til en særlig *Kursreguleringsfond*, og at denne skal anvendes til Imødegaaelse af Kurstab og ikke kan benyttes til andet Formaal, saa længe de øvrige Reserver ikke er opbrugt, svarer ligeledes i det væsentlige til det hidtil gældende.

Efter den gamle Lov skulde *Laan*, optaget af en Sparekasse, være indfriet senest 6 Maaneder efter den efter dets Optagelse følgende Termin. I Regeringsforslaget var det overladt til Sparekasseinspektøren at fastsætte en Frist for Laanets Indfrielse, men ved en af *Landstingsudvalget* foreslaaet Ændring opretholdtes de 6 Maaneder som den almindelige Afviklingstid.

§ 13, der indeholder Bestemmelser om *Revisorerne*, er affattet med Banklovens § 14 som Forbillede, og det kræves nu navnlig, at den ene af Revisorerne skal være *statsautoriseret Revisor*. Af Hensyn til de smaa Sparekasser kan Sparekasseinspektøren dog dispensere fra dette Krav.

Det var Regeringens Tanke, at de smaa Kasser skulde slutte sig sammen om en Revisor og derved billiggøre Revisionen. Spørgsmaalet blev drøftet i *Landstingets Udvalg*, hvor

*) For Obligationer, der ikke har været i Kassens Besiddelse i det paagældende Aaremaal, udregnes Gennemsnitskursen paa Grundlag af det Antal Aar, hvori de enkelte Obligationer har været i Sparekassens Besiddelse.

der udtaltes Ønske om at undtage de mindste Sparekasser fra Kravet om statsautoriseret Revision. Udvalget blev dog staaende ved Lovforslagets Affattelse i Betragtning af Adgangen til Dispensation i særlige Tilfælde.

Reglerne i § 14 angaaende Regnskabet's Decision, Indsendelse til Sparekasseinspektøren og Offentliggørelse er suppleret med forskellige, delvis fra Bankloven overførte Forskrifter. Foruden Aarsregnskabet skal Kasserne tilstille Sparekasseinspektøren *Kvartalsbalancer*, og de skal endvidere meddele ham alle Oplysninger, der er nødvendige til Tilvejebringelse af en *Sparekassestatistik*.

I § 15 er indføjet de hidtil i Sparekasselovens § 12 optagne Bestemmelser om Overskuddets Anvendelse. Det udtales udtrykkeligt, at Beløb til almennyttige eller velgørende Formaal kun kan tages af Overskuddet, og det tilføjes, at de hertil bevilgede Beløb foreløbig kan henlægges til en Fond, hvoraf Udbetalinger senere kan foretages.

Kapitel 5. *Ophør af Sparekassers Virksomhed.* (§§ 16 og 17).

Af § 16 gengives her de to første Stykker, der i Lighed med, hvad der gælder for Bankernes Vedkommende, fastsætter en *Undergrænse*, hvorunder en Sparekasses Kapital ikke kan gaa ned, uden at Kassens Forhold skal tages op til Overvejelse:

Hvis en Sparekasses Tilsynsraad, Direktion eller Revisorer bliver vidende om eller maa formode, at *Egenkapitalen* er gaaet ned *under 4 pCt. af Sparekassens Gældsforpligtelser*, skal de paagældende uopholdelig gøre Indberetning til Sparekasseinspektøren. — Udgør Egenkapitalen efter Sparekasseinspektørens Opgørelse ikke 4 pCt. af Sparekassens Gældsforpligtelser, er Sparekasseinspektøren beføjet til, for saa vidt Anledning hertil findes at foreligge, at fastsætte en *Frist*, inden for hvilken den paagældende Sparekasse skal *bringe Egenkapitalen op* til det nævnte Beløb; for saa vidt dette ikke sker inden for den saaledes fastsatte Frist, er Sparekasseinspektøren berettiget til at *standse* Kassens Virksomhed. Han skal derom uopholdelig gøre Indberetning til Ministeren for Handel, Industri og Søfart, der saavel i dette Tilfælde som i andre

Tilfælde af Betalingsstandsning tager Bestemmelse om, hvorvidt Sparekassen skal træde i Likvidation.

Stk. 3—5 i samme Paragraf lovfæster den under Sparekasseloven af 1919 fulgte Praksis med Hensyn til Sparekassers *Likvidation*.

Ved en paa Initiativ af *Landstingsudvalget* foretagen Ændring af § 16 blev det præciseret, at Sparekasser, der maatte komme i Vanskeligheder, bør have Lejlighed til at genoprette deres solide Stilling, saafremt Mulighed herfor og for at undgaa Standsning af Virksomheden er til Stede.

§ 17, om Anvendelsen af et eventuelt Overskud ved Ophør af en Sparekasses Virksomhed, er enslydende med den gamle Lovs § 17.

Kapitel 6. *Om Sparekassebøger og Sparekassers Kontrakter i øvrigt.* (§§ 18—20).

De i dette Kapitel optagne Bestemmelser svarer i det store og hele til Bestemmelser i den gamle Sparekasselovs §§ 9, 18 og 11, Stk. 4. Her skal kun fremhæves, at der efter Ønske fra Sparekasseseide er indsat en Regel om, at Handelsministeren efter indhentet Erklæring fra Fællesrepræsentationen for de danske Sparekasser kan fastsætte nærmere Regler angaaende *Sparekassebøgers Form og Udseende*. Der vil herigennem kunne opnaas en ønskelig Ensartethed med Hensyn til Sparekassebøgers Udstyrelse.

Kapitel 7. *Tilsyn med Sparekasser.* (§§ 21—23).

§§ 21 og 23 angaaende Udøvelsen af Sparekasseinspektørens Tilsyn og Dækning af Udgifterne ved Sparekassetilsynet stemmer i Realiteten med den gamle Sparekasselovs §§ 19 og 21, men er affattet i Overensstemmelse med Banklovens §§ 18 og 20. Den nye § 22, der bl. a. afskærer Sparekasseinspektøren fra Deltagelse i Forretningsvirksomhed m. v. og forbyder ham at deltage i Spekulationsforretninger, svarer til Banklovens § 19.

Kapitel 8. *Om Sparekasser med kommunal Garanti.*
(§ 24).

Den for de 6 kommunale Sparekasser i Sønderjylland ved Lov af 23. Marts 1932 indførte Særordning skulde efter Bestemmelsen ophøre at gælde med Udgangen af Juni Maa-ned 1937. Da det imidlertid maatte antages at ville volde meget betydelige Vanskeligheder at lade den kommunale Garanti falde fuldstændig bort til nævnte Tidspunkt, og paa den anden Side maatte anses for naturligt at tilstræbe, at en Afvikling af den kommunale Garanti finder Sted saa hurtigt, som Forholdene tillader, tager Lovens § 24 Sigte paa, at *Maksimum for den nuværende ubegrænsede kommunale Garanti fastslaas, at dette Maksimum begrænses væsentligt, og at den saaledes begrænsede Garanti efterhaanden fuldstændig afvikles.*

§ 24 lyder som følger:

I Sparekasser med kommunal Garanti i Henhold til hid-tidig Lovgivning *fastsættes Garantien* pr. 1. Juli 1937 til et Beløb, der efter en af Sparekasseinspektøren godkendt Op-gørelse svarer til Forskellen pr. 31. Marts 1937 mellem 10 pCt. af Sparernes Indskudskapital og den paagældende Spare-kasses Reservefond.

Der udstedes af vedkommende Kommune til Sparekas-sen et *Reservefondsbevis* for Beløbet. Paa dette *afskrives* hvert Aar et Beløb svarende til *Halvdelen af Sparekassens Overskud* i det paagældende Regnskabsaar. Opstaar der, inden Kom-munens Forpligtelse i Henhold til Beviset er bortfaldet, Tab, som — helt eller delvis — maa afholdes af Reservefonden, foretages der ikke Afskrivninger paa Reservefondsbeviset, før der til Reservefonden er sket nye Henlæggelser til et Beløb svarende til det af denne dækkede Tab.

Ordner en af de heromhandlede Kasser sig som en *Kasse med Garanter*, vil den kontant indbetalte Del af Garantien formindske den kommunale Garanti med et tilsvarende Beløb.

Den kommunale Garanti hæfter forud for den eventuelt tilvejebragte personlige Garanti. De nærmere Bestemmelser for denne fastsættes i Vedtægterne.

Efter derom af vedkommende Sparekasse inden 1. Ok-tober 1937 fremsat Andragende er Ministeren for Handel,

Industri og Søfart derhos bemyndiget til med Tilslutning af Indenrigsministeriet at godkende en Ordning, hvorefter der i et vist Aaremaal, *længst til Udgangen af Regnskabsaaret 1942—43*, af vedkommende Kommune ydes den paagældende Kasse en *Garanti for Tab paa Engagementer* indgaaede af Kassen inden 1. December 1936. For en saadan Ordning's Godkendelse skal det være en Forudsætning, at Kassens Reservefond pr. 31. Marts 1937 overføres til en særlig Fond, af hvilken Konto de heromhandlede Tab, for saa vidt de ikke kan dækkes af det paagældende Aars Overskud, forlods vil være at afholde, medens Tabene skal være Kassen i øvrigt uvedkommende, og at den i 1ste Stykke ommeldte kommunale Garanti pr. 1. Juli 1937 fastsættes til 10 pCt. af Sparernes Indskudskapital uden Fradrag af den overførte Reservefond. Hvis det efter en af Sparekasseinspektøren efter Udløbet af det paagældende Aaremaal godkendt Opgørelse viser sig, at den særlige Fond er helt eller delvis i Behold, vil denne være at overføre til Reservefond, og den i 1ste Stykke nævnte kommunale Garanti vil samtidig være at nedskrive med et tilsvarende Beløb.

For de i denne Paragraf omhandlede Sparekasser vil der i Vedtægterne være at fastsætte Bestemmelser, der, saa længe den kommunale Garanti ikke er fuldt afviklet, giver den paagældende *Kommune en passende Repræsentation* paa Generalforsamlingen og i Kassens Tilsynsraad.

En Sparekasses *Udlaan til Garantikommunen* maa tilsammen højst andrage 10 pCt. af Kassens Midler.

Kapitel 9. *Straffebestemmelser og Lovens Ikrafttræden.* (§§ 25 og 26).

§ 25 er omredigeret under Hensyn til § 61 i Lov om Skadesforsikringsvirksomhed af 2. Maj 1934 og Banklovens § 21.

Ikrafttrædelsestidspunktet blev fastsat til 1. Juli 1937.

Idet der med Hensyn til de Punkter, hvor Lovforslaget under Behandlingen i Landstinget ændredes efter Udvalgets Indstilling, henvises til de ved Omtalen af de enkelte Paragraffer — særlig §§ 1, 7, 8, 9, 12 og 16 — bemærkede, skal her tilføjes nogle Oplysninger om de Punkter, hvorom der var *Uenighed* mellem Rigsdagens Partier, og om Partiernes Stilling til Lovforslaget som Helhed.

1. Baade i Landstinget og i Folketinget vendte Venstre og Konservative sig bestemt imod Forslaget om at give *Ministeren Ret til at udnævne et Tilsynsraadsmedlem i Garantsparekasser*. Forslaget blev af Ministeren motiveret med, at Garantkasser lige saa vel som Ikke-Garantkasser i overvejende Grad er baseret paa Kassernes egne Midler og kun i ringere Grad paa Garanternes Hæftelser, og at det derfor maatte findes naturligt, at der ogsaa i Garantkasserne indførtes en Repræsentation for de almindelige samfundsmæssige Interesser. Oppositionspartierne ansaa imidlertid denne Motivering for ufyldestgørende og mente, at fornødent Tilsyn med Garantkasserne allerede føres gennem Sparekassetilsynet. De foreslog derfor at lade hele Tilsynsraadet i disse Kasser vælge af Generalforsamlingen. Ændringsforslaget forkastedes i Landstinget med 35 Stemmer mod 30, i Folketinget, hvor det fik Støtte af Det frie Folkeparti og af Hassing-Jørgensen (R. V.), med 64 Stemmer mod 42.

2. Landstingsudvalgets Flertal (Socialdemokrater og Radikale) stillede Ændringsforslag om, at Ministeren skal *godkende Valget*, naar et *Medlem af Tilsynsraadet i Ikke-Garantkasser indstilles til Direktør*. Ændringsforslaget vedtoges imod Oppositionspartiernes Stemmer. I Folketinget foreslog der- efter Venstre og Konservative — med Tilslutning af Det frie Folkeparti — at udtage Bestemmelsen, men Ændringsforslaget forkastedes med 67 Stemmer mod 44.

3. Der blev i Landstingsudvalget ytret Frygt for, at *Likviditetsbestemmelsen* i § 10, Stk. 1, vilde kunne volde Vanskeligheder, men Ministeren ansaa det ikke for forsvarligt at ændre Lovforslaget paa dette Punkt og henviste til, at der kunde dispenseres i det fornødne Omfang. Ministeren tilføjede, at man inden for en rimelig Overgangstid vilde se velvilligt paa Andragender om Lempelser i saa Henseende. Venstre og Konservative fastholdt dog Ønsket om en Nedsættelse af Likviditetsprocenten fra 8 til 6, men et Ændringsforslag herom forkastedes i Landstinget med 36 Stemmer mod 31. Det genoptoges i Folketinget, hvor det forkastedes med 67 Stemmer mod 42. Ogsaa her stemte Hassing-Jørgensen sammen med Oppositionspartierne; Det frie Folkeparti undlod at stemme.

4. Omfanget af *de sekundære Anbringelser* (§ 9) blev ved et Ændringsforslag af Landstingets Udvalg forøget fra 5 til 7 Gange Egenkapitalen. Oppositionspartierne i Folketinget mente dog, at Paragraffen var for snæver, og ansaa det navnlig af Hensyn til de mindre Sparekassers Adgang til at give Kautionslaan for meget ønskeligt, at Omraadet for sekundære Anbringelser blev udvidet til 8 Gange Egenkapitalen. Ændringsforslag herom forkastedes med 67 Stemmer mod 40 (Venstre, Konservative og Hassing-Jørgensen).

5. Som nævnt ved Omtalen af § 8 foreslog Venstre og Konservative i Folketinget at give Direktører og Afdelingsbestyrere i Sparekasser Adgang til at deltage i Ledelsen af *Dansk Sparemærke-Kasse*, men Forslaget blev forkastet med 66 Stemmer mod 44.

Ved 3. Behandling i *Landstinget* vedtoges Lovforslaget med 37 Stemmer (Regeringspartierne) mod 13 (Konservative). Venstre undlod at stemme.

I Folketingsudvalgets Betænkning fremsatte *Venstre-Mindretallet* indledningsvis en Udtalelse om Lovforslaget som Helhed. Mindretallet skønnede det unødvendigt paa nærværende Tidspunkt at foretage saa omfattende Ændringer i Sparekasselovgivningen, som det foreliggende Forslag var Udtryk for, idet Bestemmelserne i Sparekasseloven af 1919 — bortset fra enkelte Omraader — efter Mindretallets Opfattelse havde været og fortsat var *fyldestgørende* til at sikre en sund Udvikling af Sparekassevirksomheden i Danmark. Paa en Række Omraader vilde det foreliggende Forslag øge det offentliges Indseende med Sparekassevirksomheden og derved begrænse Kassernes Selvstyre paa en Maade, hvis Virkninger ogsaa kunde blive følelige for Laantagerne, og det paa et Tidspunkt, hvor vanskelige Erhvervsforhold paakaldte stor Varsomhed.

Efter at samtlige Mindretals-Ændringsforslag var forkastet, skete Lovforslagets Vedtagelse i *Folketinget* med 66 Stemmer mod 41 (Venstre, Det konservative Folkeparti og Det frie Folkeparti).

77. Lov om Forhyring og Mønstring af Skibsmandskab. (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærboel*). [A. Sp. 2807. — C. Sp. 317 og 423].

Fremsat i *Landstinget* $20/_{11}$ (L. Sp. 170). 1. Beh. $9/_{12}$ (L. Sp. 292). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Albert Andersen, A. P. Hansen, Severin Hansen, Hendriksen, Jens Høyer, Albert Jensen, M. C. Jensen, Josiassen, Kantsø [Formand], Larsen-Badse, Jørgen Møller, S. C. Nørgaard, Martin Sørensen [Peterslund] [Sekretær], Unmack og Villemoes). Betænkning (B. Sp. 609) afgivet $5/_{3}$. (Ordfører: Kantsø). 2. Beh. $17/_{2}$ (L. Sp. 968). 3. Beh. $18/_{2}$ (L. Sp. 1022). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $5/_{3}$ (F. Sp. 4532). 2. Beh. $10/_{3}$ (F. Sp. 4555). 3. Beh. $12/_{3}$ (F. Sp. 4615). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 76).

Hensigten med denne Lov er dels at gennemføre en *Forhyringsordning* i Overensstemmelse med det af den internationale Arbejdskonference i Genua i 1920 vedtagne Konventionsudkast (se C. Nr. 5), dels at *sammenfatte* de beslægtede Lovregler om Forhyring og om Mønstring — de sidste har været spredt i forskellige Love — og derved fuldstændiggøre den rationelle Udformning af de Lovbestemmelser, der betinger Skibsmandskabets Tjenesteaftale.

Forhyringsordningen har hidtil hvilet paa Loven af 12. April 1892 om Forhyringsagenter, suppleret med Sømandsloven af 1. Maj 1923. Herefter var Forhyring forbeholdt særlige af det offentlige autoriserede Agenter, som var undergivet Statskontrol. Efter at den nysnævnte Konvention var tilvejebragt, blev der nedsat en *Kommission*, som i sin Betænkning af April 1921 fremsatte Udkast til Lov om Oprettelse af Statsforhyringskontorer. Dette Udkast har dannet Grundlaget for nærværende Lov.

Et Forslag til Lov om Forhyring og Mønstring har tidligere været forelagt Rigsdagen i alt 7 Gange. Lovforslaget blev fremsat i Folketinget i Rigsdagssamlingerne 1925—26 (Aarvog Side 398), 1926—27 (Aarvog Side 474) og 1929—30 (Aarvog Side 435). I sidstnævnte Samling vedtoges Forslaget med enkelte Ændringer af Mønstringsbestemmelserne og oversendtes til Landstinget, hvis Udvalg imidlertid paa Grund af det sene Tidspunkt af Samlingen ikke paabegyndte nogen egentlig Realitetsdrøftelse af Sagen. I de to følgende Rigsdagssamlinger fremsattes Lovforslaget i Landstinget (Aarvog 1930—31, Side 529 og Aarvog 1931—32, Side 560), men naaede ikke at blive færdigbehandlet. Forslaget blev da i Rigsdagssamlingen 1932—33 paa ny fremsat i Folketinget, og det vedtoges her med 64 Stemmer mod 54, men i Landstingets Udvalg lykkedes det ikke at naa til Enighed om Forhyringsbestemmelserne (Aarvog 1932—33, Side 654). I sidste Samling blev Forslaget forelagt Landstinget i samme Form som den, hvori det i 1933 blev vedtaget af Folketinget (Aarvog 1935—36, Side 416), men heller ikke denne Gang blev Forhandlingerne om Forhyringsvilkaarene tilendebragt.

Ved Forelæggelsen i denne Samling var Lovforslaget atter enslydende med Folketingets Vedtagelse af 1933. Det ændredes under Behandlingen i Landstinget paa enkelte Punkter (se det ved §§ 3, 4 og 15 anførte) og gennemførtes med Regeringspartiernes Stemmer, medens Venstre og Det konservative Folkeparti — i Folketinget ogsaa Retsforbundet — stemte imod.

Loven er inddelt i 3 Kapitler. Indholdet af de to første Kapitler, om Forhyring og om Mønstring, gengives som Hel-

hed (dog med nogen Forkortelse af §§ 6 og 8), medens Indholdet af nogle »Almindelige Bestemmelser« i det tredie Kapitel kun delvis er omtalt.

Kap. I. *Forhyring.* §§ 1—5.

§ 1. I København og i øvrigt paa saadanne Steder i Riget, som bestemmes ved kgl. Anordning, oprettes *Forhyringskontorer* til Varetagelse af Virksomheden med Forhyring af Skibsmandskab. Forhyringskontorerne *ledes af* vedkommende *Mønstringsbestyrere.*

Forhyringskontorerne skal være behjælpelige med at tilvejebringe Skibsmandskab og kan efter Anmodning af Reder eller Skibsfører paa disses Vegne afslutte Overenskomst om Forhyring (Hyreaftale). Forhyringskontorerens Bistand ydes *uden Vederlag.*

Ingen maa erhvervsmæssigt befatte sig med Tilvejebringelse af Mandskab til Skibe eller i erhvervsmæssigt Øjemed *optræde som Mellemand ved Afslutning af Hyreaftale.* For saa vidt angaar de Steder uden for København, paa hvilke Lov Nr. 67 af 12. April 1892 om Forhyringsagenter m. m. af Regeringen er gjort anvendelig, kan Ministeren for Handel, Industri og Søfart, naar Omstændighederne taler derfor, dog *tillade de Personer, der* ved nærværende Lovs Ikrafttræden *har Bevilling* som Forhyringsagent, *vedblivende at drive erhvervsmæssig Forhyring* under saadan Kontrol, som af Ministeren findes betryggende for denne Lovs Formaal.

§ 2. Paa Forhyringskontorerne ansættes det til Varetagelse af Forhyringsvirksomheden i øvrigt nødvendige *Personale* med fornøden praktisk Erfaring i Søfartsforhold.

De paa Forhyringskontorerne ansatte Tjenestemænd eller Medhjælpere kan ved Mønstring af Skibsmandskab underskrive Skibsbemandingslister og Afregningsbøger paa vedkommende Skibsførers Vegne, ligesom de i øvrigt i Anliggender vedrørende Mønstring kan optræde som Skibsførerens Fuldmægtig efter de derom gældende Regler.

Til Forhyringskontorerne kan efter Bestemmelse af Ministeren knyttes *Læger*, hvem det paahviler mod en af Ministeren fastsat Betaling at foretage de foreskrevne Lægeundersøgelser af Skibsmandskab.

§ 3. Ministeren for Handel, Industri og Søfart fastsætter de nærmere *Regler for Forhyringskontorernes Virksomhed*, hvorved særlig vil være at iagttage:

- a) at under enhver Forhandling om Forhyring skal *Sømanden**) have Ret til *frit at vælge sit Skib*, ligesom *Reder eller Skibsfører* skal have Ret til *frit at vælge sit Mandskab*,
- b) at der ved Hyreaftalen tilvejebringes Sikkerhed for, at *alle interesserede Parter beskyttes*, og at der gives Sømanden tilstrækkelig Lejlighed til at sætte sig ind i Hyreaftalen, samt
- c) at der ved Anvisning af Mandskab under Iagttagelse af de foranstaaende Bestemmelser *fortrinsvis anvises Hyre til Medlemmer af anerkendte Arbejdsløshedskasser*, naar der findes flere lige kvalificerede hyresøgende.

Paa ethvert Forhyringskontor skal der paa iøjnefaldende Sted være opslaaet Uddrag af disse Regler samt Lister over de Skibe, som søger Mandskab.

Litra c blev tilføjet i *Landstinget* efter Forslag af Udvalgets Flertal (Socialdemokrater og Radikale).

§ 4. Uanset Bestemmelserne i § 1 staar det enhver *Reder eller Skibsfører frit for* under Iagttagelse af Bestemmelserne i § 3, Litra b, *at tilvejebringe Mandskab til sit Skib gennem Skibets Officerer* eller det i Rederiets faste Tjenestestaaende *Kontorpersonale*, men Rederen maa ikke herfor yde de paagældende særligt Vederlag, ligesom disse ej heller under nogen Form maa beregne sig Vederlag af vedkommende Sømænd. De her omhandlede Personer kan paa tilsvarende Maade som angivet i § 2, 2. Stykke, paa Skibsførerens Vegne underskrive Skibsbemandingslister og Afregningsbøger samt give Møde hos Mønstringsbestyreren i saadanne Tilfælde, hvor denne ikke anser Skibsførerens personlige Nærværelse for paakrævet.

*) Udtrykket »Sømand« omfatter i denne Lov ligesom Udtrykket »Mandskab« enhver Person, der beskæftiges om Bord paa et Skib, uanset om den paagældende bliver at henregne til det egentlige Skibsmandskab, og uanset om han ansættes paa Skibet af Rederen, af Skibsføreren eller af anden til Skibet hørende Person. Udtrykket »Skibsofficer« har samme Betydning som i Sømandsloven. (§ 11).

Henvisningen til Bestemmelserne i § 3, Litra b, blev tilføjet i *Landstinget* efter Forslag af ovennævnte Udvalgsflertal.

§ 5. Der oprettes et *Forhyringsraad* i København, bestaaende af en af Ministeren for Handel, Industri og Søfart udnævnt Formand samt af fire Repræsentanter for Rederne og fire Repræsentanter for Mandskabet. De paa-gældende Repræsentanter vælges efter derom af Ministeren nærmere fastsatte Regler af Organisationer for Redere og for Skibsmandskab; mindst en af Rederrepræsentanterne udpeges efter Indstilling af en Landsorganisation af Skibsførere. Raadets Forretningsgang fastsættes af Ministeren.

Forhyringsraadet *raadsføres af Ministeriet* i alle Spørgsmaal, der angaar Forhyringsvirksomheden.

Efter Forhyringsraadets Indstilling kan der paa saadant Sted uden for København, hvor der oprettes Forhyringskontor i Medfør af Bestemmelsen i § 1, 1. Stykke, tillige oprettes et *lokalt Forhyringsraad*, bestaaende af en af Ministeren udnævnt Formand samt af lige mange Repræsentanter for Redere og Mandskab.

Kap. II. *Mønstring.* §§ 6—10.

§ 6. Mønstring af Skibsmandskab foregaar for Mønstringsbestyreren. Ved Mønstringen *paaser Mønstringsbestyreren* efter de Anvisninger, som derom gives af Ministeren for Handel, Industri og Søfart, og i det Omfang, Ministeren nærmere bestemmer, *Fyldestgørelsen af Lovgivningens Forskrifter om Skibsførerens og Skibsmandskabets Forhold*, herunder navnlig Forskrifterne i nærværende Lov, Sømandsloven og Sønæringsloven. Fremdeles fører Mønstringsbestyreren Tilsyn med, at Skibsfører og Skibsmandskab overholder *Værnepligtsloven* og de i Medfør af samme givne Bestemmelser.

Intet dansk Skib maa udklareres eller afgaa fra nogen dansk Havn eller sættes i Fart i danske Farvande, *forinden* Mønstringsbestyreren har forvissat sig om, at de i det foregaaende Stykke omhandlede *Forskrifter er iagttaget*. Ved Skibets Udklarering eller Afgang tjener den af Mønstringsbestyreren paategnede Skibsbemandingsliste over for Toldvæsenet eller vedkommende særlige Myndigheder til Bevis

for, at der, for saa vidt angaar Skibsbesætningens Forhold, intet er til Hinder for Afsejlingen. (Forevisning af en gældende og af Mønstringsbestyreren tidligere godkendt Skibsbemandingsliste for den Tjenestemand, for hvem Toldklareringen foregaar, betragtes som fyldestgørende i saadanne Tilfælde, hvor en effektiv Mønstring ikke er foreskrevet).

§ 7. *Mønstringsbestyrerforretningerne i København* varetages af en dertil særlig udnævnt *Mønstringsbestyrer*. Uden for *København* varetages disse Forretninger af den Tjenestemand, for hvilken *Toldklareringen* foregaar; dog kan Ministeren for Handel, Industri og Søfart, naar Omstændighederne taler derfor, med Indenrigsministeriets Samtykke overdrage Forretningerne til vedkommende *Udskrivningschef* paa de Steder uden for *København*, hvor en saadan har Bopæl. Paa *Færøerne* varetages Forretningerne af *Politimesteren* og *Sysselmændene*.

§ 8. Enhver Skibsfører, der under Skibets Ophold her i Riget har *forhyret nyt Mandskab* eller en eller flere Sømænd, saa og enhver Skibsfører, som her i Riget *afskediger* sit Mandskab eller en Del deraf eller mister nogen ved *Dødsfald*, *Rømning* eller paa anden Maade, skal *mønstre Mandskabet for Mønstringsbestyreren*.

Har Skibsføreren antaget nyt Mandskab, medens Skibet var i Udlandet eller under Anløb af dansk Havn under saadanne Forhold, at Toldklarering ikke behøver at foretages, eller under Anløb af dansk Frihavn under tilsvarende Omstændigheder, skal Føreren *mønstre* sit Mandskab for Mønstringsbestyreren i den første danske Havn, i hvilken Skibet derefter toldklarerer, eller, hvis Skibet forinden første Ankomst til en Toldhavn anløber dansk Frihavn, da for den derværende Mønstringsbestyrer. Det samme gælder, hvis Skibet i Udlandet har mistet nogen af Mandskabet ved *Afskedigelse*, *Dødsfald*, *Rømning* eller paa anden Maade.

Endvidere skal *almindelig Mønstring* af Skibsmandskab finde Sted, *første Gang et Skib i Kalenderaaret begynder sin Fart* fra eller toldklarerer i en dansk Havn, samt naar der derom særskilt udstedes Kundgørelse.

§ 9. Ved *Mønstringen* fremlægger Skibsføreren Skibspapirerne samt Mandskabets Søfartsbøger og øvrige Bevislig-

heder for Mønstringbestyreren og fremstiller Mandskabet for denne, alt i Overensstemmelse med, hvad derom foreskrives.

Ved Udmønstring skal Skibsføreren derhos i to Eksemplarer fremlægge *Skibsbemandingsliste*, affattet og udfyldt i Overensstemmelse med Sømandslovens Regler og de i Medfør af samme givne Forskrifter. Det ene Eksempel af Skibsbemandingslisten forbliver paa Mønstringskontoret, medens det andet efter at være paategnet af Mønstringsbestyreren tilbagegives Skibsføreren. Ved Afmønstring fremlægger Skibsføreren Skibsbemandingslisten for Mønstringsbestyreren.

Skibsføreren skal ved Mønstringen *personlig* indfinde sig hos Mønstringsbestyreren, naar denne finder hans Nærværelse paakrævet, men kan i øvrigt give Møde ved Fuldmægtig efter de Regler, der herom fastsættes, jfr. herved tillige Bestemmelserne i §§ 2 og 4.

Skibsføreren eller dennes Fuldmægtig er pligtig paa Forespørgsel at *meddele* Mønstringsbestyreren *enhver Oplysning om Skibsbesættningens Forhold* og om Skibets forestaaende eller udførte Rejse, som Mønstringsbestyreren maatte skønne nødvendig for Varetagelsen af de ham paahvilende Pligter.

§ 10. Nærmere Bestemmelser om Mønstring af Skibsmandskab samt om Mønstringsbestyrernes Samvirken med andre Myndigheder fastsættes af Ministeren for Handel, Industri og Søfart. Ved disse Bestemmelser kan fastsættes *Lempelser*, for saa vidt angaar Mønstring af Mandskab for Skibe i *indenrigs Fart*, for *ikke registreringspligtige* Skibe samt Fartøjer til *Fiskeri* og andre lignende særlige Formaal.

Kap. III. *Almindelige Bestemmelser.* §§ 11—16.

Ifølge § 12 er *Mønstringsbestyreren* pligtig, naar Skibsføreren forlanger det, mod en af Ministeren for Handel, Industri og Søfart fastsat *Betaling* paa Førerens Vegne at udfylde *Afregningsbøger* og *Skibsbemandingslister* samt at bistaa Føreren ved Affattelsen af *særskilt Hyreaftale* og at foretage *Afregningen med Mandskabet* ved Afmønstringen. Betalingen tilfalder i København Statskassen, men uden for København vedkommende Mønstringsbestyrer eller hans Personale efter Ministerens nærmere Bestemmelse.

§ 13 fastsætter *Bødestraf* for Overtrædelser af Loven eller de i Medfør af samme udstedte Forskrifter.

§ 14 indeholder Bestemmelser om passende *Erstatning* til de Personer, der har Bevilling som *Forhyringsagent* i Medfør af Loven af 12. April 1892, og hvis Bevilling herefter bortfalder. Erstatningerne fastsættes af en af Ministeren nedsat Kommission, hvis Afgørelser om Ydelse af Erstatning og om dennes Størrelse dog kan indbringes for Domstolene. — De Forhyringsagenter, hvem det i Medfør af § 1, Stk. 3, tillades indtil videre at fortsætte deres erhvervsmæssigt drevne Forhyring, oppebærer for deres Virksomhed *samme Betaling som hidtil*.

Endelig overlader § 15 til Ministeren at bestemme, i hvilket Omfang Loven skal finde Anvendelse paa Skibe, der *tilhører eller benyttes af Staten*, eller som af Regeringen maatte blive anvendt til Trosskibtransport.

Ordene »eller benyttes af« blev indføjet i *Landstinget* efter Forslag af Udvalgsflertallet.

Loven træder i *Kraft* 1. Oktober 1937, Bestemmelserne om Forhyring dog først fra det Tidspunkt, der bestemmes ved kgl. Anordning, men senest den 1. April 1938.

Landstingsudvalgets Flertal (Socialdemokrater og Radikale Venstre) indstillede Lovforslaget til Vedtagelse med de ved §§ 3, 4 og 15 omtalte Ændringer. Af disse vedtoges Ændringen til § 3 med 37 Stemmer mod 32, de to andre uden Afstemning.

Et *Mindretal*, der omfattede *Venstres* og *Det konservative Folkepartis* Udvalgsmedlemmer, indstillede Lovforslaget til Forkastelse. Mindretallets Ordførere (Villemoes og Hendriksen) gjorde gældende, at det var *ufornødent og uden saglig Begrundelse* at indføre Statsforhyring, da den hidtil gældende Ordning havde virket tilfredsstillende og bød fornøden Garanti. Det var derfor overflødigt at belaste Statskassen med Udgifter, som Rederne hidtil selv havde maattet betale til Forhyringsagenterne. Hertil kom, at Loven vilde medføre *uensartede Forhold* paa Forhyringsområdet, idet Forhyringen blev vederlagsfri i København og de Provinshavne, hvor man før eller senere vilde gennemføre Statsforhyring, medens der i alle andre Havnebyer skulde betales Forhyringsafgift.

Lovforslaget vedtoges i *Landstinget* ved Navneopraab med 36 Stemmer mod 33.

I *Folketinget*, hvor der ikke fandt Udvalgsbehandling Sted, gennemførtes Forslaget med 55 Stemmer mod 39 (Venstre, Det konservative Folkeparti og Retsforbundet).

78. Lov om Gennemførelse af den internationale Konvention af 25. August 1924 om Konnossementer. (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærbo*). [A. Sp. 4411. — C. Sp. 1843 og 2011].

Fremsat i *Landstinget* $1\frac{1}{2}$ (L. Sp. 1037). 1. Beh. $\frac{4}{3}$ (L. Sp. 1173, jfr. 1169). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov om Ændringer i Søloven (se Side 503). Betænkning (B. Sp. 2579) afgivet $2\frac{1}{4}$. (Ordfører: V. Buhl). 2. Beh. $2\frac{7}{4}$ (L. Sp. 2178). 3. Beh. $2\frac{8}{4}$ (L. Sp. 2249). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $2\frac{9}{4}$ (F. Sp. 6501). 2. Beh. $\frac{3}{5}$ (F. Sp. 6691). 3. Beh. $\frac{3}{5}$ (F. Sp. 6784). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 150).

Den ikke alene i de nordiske Sølove, men ogsaa i andre Landes Sølovgivning herskende Kontraktfrihed har medført, at det navnlig inden for Liniefarten er blevet almindeligt, at der i *Konnossementer* optages Klausuler sigtende til at *indskrænke Bortfragterens Ansvar for Godset* til Skade ikke alene for Befragteren, men ogsaa for Banker, Forsikringsselskaber og Købere af Varer i Henhold til Konnossement. I 1894 gennemførtes i U. S. A. den saakaldte *Harter Act*, hvorefter Ansvarsfraskrivelse i Konnossementer er ugyldig, for saa vidt angaar Behandlingen af Godset ved Lastning, Stuvning, Bevaring, Losning og Udlevering, men samtidig fritager Loven Rederen for Ansvar for Besætningens Fejl og Forsømmelser i Navigeringen og Behandlingen af Skibet. Tilsvarende Love blev udstedt i forskellige af de britiske Dominions, f. Eks. i Kanada 1910, og under Verdenskrigen maatte den britiske Regering over for Handelsstanden forpligte sig til at søge gennemført ensartede Regler paa dette Omraade inden for Imperiets enkelte Dele efter Forbillede af den kanadiske Lov, der i det store og hele stemte med den amerikanske *Harter Act*. Dette medførte, at de engelske Redere for at undgaa Lovgivningsmagtens Indgriben forsøgte at naa en Ordning ad Frivillighedens Vej. Paa et Møde i Haag af *International Law Association* i 1921 enedes man om de saakaldte »*Haag-Regler*«, som Mødet anbefalede til frivillig Gennemførelse. Disse Regler blev senere revideret og behandlet paa forskellige Søretskonferencer, og de danner Basis for *Konventionen af 25. August 1924*, der er underskrevet af en lang Række Stater, bl. a. England, Tyskland, Frankrig, Italien, U. S. A. og Japan, og som man ogsaa inden for den nordiske Forretningsverden har ment burde gennemføres i *de nordiske Lande*.

Ved nærværende Lov indføres Konventionens Bestemmelser om Konnossementer i saa at sige *uforandret Form* i

dansk Ret. Man har valgt denne Fremgangsmaade først og fremmest af den praktiske Grund, at der saa ikke kan opstaa Tvivl om, at den danske Handelsflaade virkelig sejler under Konventionens Vilkaar, men til Dels ogsaa af juridiske Hensyn.

Konventionens — og dermed Lovens — *Formaal* er i første Linie at *styrke Konnossementets Værdi som Omsætningspapir*. Den gælder derfor kun for Forholdet mellem Bortfragteren og Indehaveren af et Konnossement, men ikke i Forholdet mellem Bortfragteren og Befragteren i Henhold til Certeparti. Udstedes der Konnossement i Henhold til Certeparti, faar Loven ikke Anvendelse paa Konnossementet, medmindre det udstedes, overdrages eller pantsættes til en anden end Befragteren. Lovens Anvendelsesomraade er ogsaa paa andre Punkter begrænset; saaledes gælder Reglerne om Transportansvaret kun Tiden *fra Indlastningens Begyndelse til Udlosningens Tilendebringelse*, medens der er Aftalefrihed med Hensyn til Tiden før Lastningen og efter Udlosningen (§ 7).

Ifølge § 8 kommer Loven til Anvendelse ved Befordring af Gods med Skib mellem Danmark og andre Stater, der har tiltraadt Konventionen, og tillige ved Befordring *fra* Danmark til andre Stater, der ikke har tiltraadt Konventionen, saaledes at denne Lovs Bestemmelser træder i Stedet for de tilsvarende Bestemmelser i Søloven. Den danske Lov skal altsaa lægges til Grund af de danske Domstole, naar baade Eksport- og Importlandet har tiltraadt Konventionen, medens Loven ellers kun finder Anvendelse paa Konnossementer, udstedt i Danmark. — Konnossementer i Indenrigsfart falder uden for Lovens Omraade.

Loven behandler navnlig to Hovedspørgsmaal, nemlig I. *Bortfragterens Ansvar for Godset* og II. *Bortfragterens Pligt til at udstede Konnossement med et vist Indhold* og Spørgsmaal om *Konnossementets Beviskraft*.

ad I.

Med Hensyn til *Ansvaret for Godset* (o: Gods af enhver Art undtagen levende Dyr og Dækslast) bestemmes det i § 3, Punkt 1, at Bortfragteren er forpligtet til, *før Rejsen begynder*, at sørge for: *at Skibet er sødygtigt, at Skibet er til-*

strækkelig bemanded og provianteret og udrustet, og at Lasterum, Køle- og Fryserum og alle andre Dele af Skibet, hvor Gods lastes, er i behørig Stand til Modtagelse, Befordring, og Bevaring af Godset. Hertil føjes i Punkt 2, at Bortfragteren skal anvende *tilbørlig Omhu* med Hensyn til Lastning, Stuvning, Befordring, Losning og Omsorg for Godset. — Bortfragteren hæfter ogsaa for sine underordnedes Fejl og Forseelser. — Forbehold i Fragtaftalen om Begrænsning af Bortfragterens Ansvar er ugyldige (Punkt 8).

I Tilslutning til disse Bestemmelser giver § 4 nærmere Regler om Bortfragterens *Ansvar for Tab og Beskadigelse* af Godset.

For Beskadigelse eller Tab som Følge af *Usødygtighed* er hverken Bortfragteren eller Skibet ansvarlige, medmindre Usødygtigheden skyldes, at det paa Bortfragterens Side har manglet paa tilbørlig Omhu med Hensyn til Opfyldelse af hans Forpligtelser efter § 3, Punkt 1 (se ovenfor). Bevisbyrden for, at tilbørlig Omhu er udvist, paahviler den, der vil paaberaabe sig Ansvarsfrihed efter denne Bestemmelse.

Der opregnes dernæst i Punkt 2 en Række Tilfælde, hvor der *ikke* paahviler Bortfragteren *Erstatningspligt*. Dette gælder, naar Beskadigelsen eller Tabet er Følgen af *Fejl eller Forsømmelser i Navigeringen* eller Behandlingen af Skibet (udvist af Skibsfører, Mandskab, Lods eller anden, der udfører Arbejde i Skibets Tjeneste) eller af *Brand*, der ikke skyldes Fejl eller Forsømmelse af Bortfragteren selv. Endvidere er Bortfragteren ansvarsfri, naar Beskadigelsen eller Tabet er en Følge af: Farer eller Ulykker, der er særlige for Søfarten, Naturhændelser, Krigshandlinger, Sørøveri, Beslaglæggelse, Karantæne, Handling eller Unladelse af Afladeren eller Godsets Ejer eller af en Agent eller Repræsentant for nogen af disse, Strejke, Lockout eller anden Standsnng af eller Hindring for Arbejdet, uanset dens Aarsag eller Omfang, Oprør eller borgerlige Uroligheder, Udførelse af eller Forsøg paa Redning af Menneskeliv eller Bjærgning, skjulte Fejl ved Godset, dettes egen Beskaffenhed eller indre Bedærv, utilstrækkelig Indpakning, utilstrækkelig eller unøjagtig Mærkning, Mangler ved Skibet, der ikke har kunnet opdages ved tilbørlig Opmærksomhed. (Bortfragteren er dog *ikke* ansvarsfri af de her nævnte Grunde, hvis det maa antages,

at Fejl eller Forsømmelse af ham selv eller nogen, han svarer for, har medvirket til Beskadigelsen eller Tabet). Endelig nævnes som Ansvarsfrihedsgrund: enhver anden Aarsag, der *ikke skyldes Fejl eller Forsømmelse* af Bortfragteren eller nogen, han svarer for. Bevisbyrden for, at saadan Fejl eller Forsømmelse ikke har medvirket til Beskadigelsen eller Tabet, paahviler den, der paaberaaber sig Ansvarsfrihed.

Punkt 4 følger hertil: Ingen *Deviation*, der finder Sted for at foretage Redning af Menneskeliv eller Bjærgning, og ingen anden rimelig *Deviation* skal anses for stridende mod denne Lov eller mod Fragtaftalen, og Bortfragteren er ikke ansvarlig for Beskadigelse eller Tab, der følger af saadan *Deviation*.

I Punkt 5 er Bortfragterens og Skibets *Ansvar* for Beskadigelse eller Tab af Gods eller vedkommende Godset *begrænset* til et Beløb af 1 800 Kr. i Guldværdi for hver Kollo eller anden Enhed. Der kan dog aftales en højere Ansvarsgænse, og hvis en højere Værdi tillige med Oplysning om Godsets Art uden Forbehold er optaget i Konnossementet, gælder denne Værdi som Grænse for Bortfragterens Ansvar, og den anses at svare til Godsets Værdi, hvis ikke andet bevises.

ad II.

Reglerne om *Bortfragterens Pligt til at udstede Konnossement med et bestemt Indhold* findes i § 3, Punkt 3. Herefter skal Bortfragteren (eller hans Skibsfører eller Agent) efter at have modtaget Godset i sin Varetægt paa Afladerens Forlangende udstede Konnossement, der blandt andet skal indeholde: a. De nødvendige *Identitetsmærker*, saaledes som de skriftlig opgives af Afladeren, før Indlastningen af Godset begynder, dog kun for saa vidt de er tydeligt anbragt paa Godset eller Indpakningen paa en saadan Maade, at de under almindelige Omstændigheder vil vedblive at være kendelige til Rejsens Slutning, b. *Vægt, Maal eller Stykketal* efter Afladerens skriftlige Opgivelse, c. Godsets *synlige Tilstand*. — Bortfragteren er dog ikke forpligtet til i Konnossementet at optage Angivelser om Mærker, Vægt, Maal eller Stykketal, om hvis Rigtighed han har rimelig Grund til at tvivle eller ikke med Rimelighed har kunnet forvisse sig.

Naar Godset er indlastet, kan Afladeren endvidere forlange, at det Konnossement, der udstedes, skal angive, at *Indlastning* har fundet Sted. Har Afladeren tidligere modtaget Adkomstdokument, er det dog en Forudsætning, at dette leveres tilbage. I Stedet for at udfærdige nyt Konnossement kan Bortfragteren give det allerede udfærdigede Adkomstdokument Paategning om Navnet paa det eller de Skibe, i hvilke Godset er indlastet, og om Tiden for Indlastningen. Naar Dokumentet har faaet en saadan Paategning og indeholder de i Punkt 3 nævnte Opgivelser, betragtes det som Konnossement for indlastet Gods (Punkt 7).

Punkt 4 angaar Konnossementets *Beviskraft* og bestemmer herom, at Konnossementet, *hvis Modbevis ikke føres*, er Bevis for, at Bortfragteren har modtaget Godset, saaledes som det er beskrevet i Overensstemmelse med Punkt 3 a, b og c.

Forbehold i Fragtaftalen om Begrænsning af Bortfragterens Ansvar for Oplysninger i Konnossementet er ugyldige.

Af Lovens øvrige Indhold skal nævnes § 5, Stk. 1, hvorefter Bortfragteren kan paatage sig et *videregaaende Ansvar*, end der ved Loven er paalagt ham — gør han det, skal det anføres i Konnossementet —, og § 6, der hjemler en *Indskrænkning af Bortfragterens Ansvar*, hvis Godsets usædvanlige Beskaffenhed eller Tilstand eller de særlige Omstændigheder eller Vilkaar, hvorunder Befordringen skal finde Sted, gør det rimeligt; det er dog en Forudsætning for, at Bortfragteren kan forbeholde sig Ansvarsfrihed, at der ikke udstedes Konnossement, men at Vilkaarene optages i et *Modtagelsesbevis*, der skal være et ikke-negotiabelt Dokument og betegne sig som saadant.

Indholdet af §§ 7 og 8 er omtalt ovenfor.

Lovforslaget, der behandlede sammen med Forslag til Lov om Ændringer i Søløven (Nr. 79), vedtoges uændret og enstemmigt i begge Ting.

79. Lov om Ændringer i Søloven. (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærboel*). [A. Sp. 4115. — C. Sp. 1799 og 2011].

Fremsat i *Landstinget* $18\frac{1}{2}$ (L. Sp. 1037). 1. Beh. $\frac{4}{3}$ (L. Sp. 1169). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Albert Andersen, V. Buhl [Formand], P. Christensen, Gisselbæk, Ingeborg Hansen, Severin Hansen, Hendriksen, M. C. Jensen, Josiassen, Lange, Niels Nielsen, Rytter, C. J. F. Sven, Martin Sørensen [Peterslund] [Sekretær] og Villemoes). Betænkning (B. Sp. 2579) afgivet $21\frac{1}{4}$. (Ordfører: V. Buhl). 2. Beh. $27\frac{1}{4}$ (L. Sp. 2177). 3. Beh. $28\frac{1}{4}$ (L. Sp. 2249). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $29\frac{1}{4}$ (F. Sp. 6501). 2. Beh. $\frac{3}{5}$ (F. Sp. 6690). 3. Beh. $\frac{3}{5}$ (F. Sp. 6784). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 149).

Ligesom Søloven af 1892 hviler paa nordisk Samarbejde, er den stedfundne Revision baseret paa et Samarbejde mellem Kommissioner i Danmark, Norge og Sverige, hvortil senere Finland sluttede sig. Dette Arbejde tog allerede sin Begyndelse i Efteraaret 1917, og dets første Resultat blev de nordiske Sømandslove, for Danmarks Vedkommende *Sømandsloven* af 1. Maj 1923. Da det internationale Lovgivningsarbejde paa Sørettens Omraade blev genoptaget efter Verdenskrigen (se herom Indledningen til Konnossementloven, Nr. 78), indtraadte der en Afbrydelse i de nordiske Sølovsrevisionskommissioners Virksomhed, men Samarbejdet blev foreløbig opretholdt ved særskilte delegerede og førte for Danmarks Vedkommende til Loven af 27. Marts 1929, hvorved de internationale Konventioner om ensartede Regler angaaende *Begrænsningen af Rederansvaret* og angaaende *Søpanterettigheder* m. m. optoges i Søloven. I Efteraaret 1929 afholdt Kommissionerne saa en ny Konference, og der var her Enighed om at søge Revisionsarbejdet tilendebragt paa Grundlag af et tidligere udarbejdet Udkast og at begrænse Revisionen til Reglerne om *Befragtning* og dermed i umiddelbar Forbindelse staaende Emner, særlig Spørgsmaalet om *Skibsførerens retslige Stilling*. Man var endvidere enig om, at *Konnossements-Konventionen* af 25. August 1924 nu burde optages i nordisk Ret (se Nr. 78), og at en Tiltrædelse af Konventionen ikke behøvede at medføre, at der i de nordiske Landes Sølove indførtes præceptive Regler af samme Rækkevidde, men at Kontraktfriheden vilde kunne opretholdes i større Udstrækning, navnlig i Fart mellem udenlandske Havne.

Loven tilsigter da i Hovedsagen en *à jour Føring af* den gamle Sølovs *Befragtningskapitel*. Der vil her ikke kunne redegøres for alle de foretagne Ændringer, men i den følgende Fremstilling er omtalt en Del Forandringer af *praktisk Betydning* eller *principiel Interesse* samt Bestemmelser, hvorved *nye Omraader* inddrages under Lovgivningen.

I. Først skal nævnes de i Sølovens tredie Kapitel indførte Ændringer vedrørende *Skibsførerens**) *lovmæssige Fuldmagt til at optræde paa Rederens Vegne*. Medens denne Fuldmagt hidtil har bemyndiget Skibsføreren til at afslutte *alle* Retshandler om Foranstaltninger vedrørende Rejsens Udførelse samt til at bortfragte Skibet og optræde som Sagsøger i Skibsanliggender, men alt kun for saa vidt Skibet befandt sig *uden for Hjemstelet*, begrænses Fuldmagtens Omfang nu paa den ene Side i § 48 saaledes, at Skipperen kun *i et vist Omfang* faar Ret til at bortfragte Skibet — nemlig til at komplettere Lasten og medtage Passagerer, hvis Skibet er indrettet dertil —, men udvides paa den anden Side til at gælde *overalt*. Denne Ændring staar i Forbindelse med, at Befragtingerne nu til Dags som Regel ordnes direkte af Rederiet eller dettes Agenter.

Skibsføreren har tillige en legal Fuldmagt for *Ladnings-ejeren*, for saa vidt angaar Foranstaltninger, der sigter til Ladningens Bevaring eller Viderebefordring, samt til paa Ladningsejerens Vegne at optræde som Sagsøger i Søgemaal, der angaar Ladningen. En tilsvarende Fuldmagt gives nu ogsaa (i Befragtningskapitlet, §§ 102—04) *Bortfragteren* som saadan, og da det er denne, der har indgaaet Kontraktsforholdet med Befragteren, nøjes Lovens § 54 med for Skibsførerfuldmagtens Vedkommende at henvide til Reglerne om Bortfragterens Fuldmagt.

II. For i videst muligt Omfang at undgaa Misforstaaelser fastslaas det i nogle indledende Bestemmelser til *Befragtningskapitlet* — paa tilsvarende Maade som i Købeloven og Forsikringsaftaleloven —, at de i Kapitlet optagne Bestemmelser om Fragtaftalen, naar ikke det modsatte er sagt, kun

*) Benævnelsen Skibsfører erstatter Skipper.

kommer til Anvendelse, for saa vidt ikke andet er udtrykkeligt aftalt eller maa anses indeholdt i Aftalen eller følger af Sædvane (§ 71). Den følgende Paragraf, om Bortfragterens Pligt til at sørge for, at Skibet er i *sødygtig Stand*, er under Hensyn til Konnossementlovens § 3, Punkt 1, formet saadan, at *Bemanding, Proviering og Udrustning* nævnes som særlige med Sødygtigheden sidestillede Momenter, idet Skibet skal være »sødygtigt, tilstrækkelig bemanded, forsynet med Proviant og Udrustning og i det hele i behørig Stand«.

III. Ligesom Søloven af 1892 gaar den nye Lov ud fra det Synspunkt, at Befragteren har Krav paa en vis *Liggetid* uden særskilt Betaling og en vis *Overliggetid* mod særskilt Betaling. Derimod har man i § 81 opgivet den stive Skala for *Liggetidens Længde* som utidssvarende og for Skibe over 400 Tons nøjedes med en almindelig Regel om, at Liggetiden — naar andet ikke er aftalt — skal udgøre den Tid, der ved Aftalens Indgaaelse med Rimelighed kunde paaregnes at medgaa til Lastningen,*) naar Hensyn tages til Skibets og Lastens Art og Størrelse, Lastindretningerne om Bord og i Havnen og andre Omstændigheder, der kan sidestilles med de nævnte. For Skibe indtil 400 Register-Tons netto har man derimod fastsat Liggetidens Længde i en bestemt Skala og herved sondret imellem, om Skibet har egne maskindrevne Lastemidler eller ej. I første Fald er Liggetiden 2 Dage for Skibe indtil 75 Tons, 3 Dage for Skibe mellem 75 og 200 Tons og 4 Dage for Skibe mellem 200 og 400 Tons; i sidste Fald er Liggetiden 2 Dage, naar Drægtigheden ikke er over 50 Tons, 4 Dage, naar den er mellem 50 og 100 Tons, 5 Dage, naar den er mellem 100 og 200 Tons, og 6 Dage, naar den er mellem 200 og 400 Tons. Tiden regnes i Arbejdsdage og Arbejdstimer. — *Overliggetiden* udgør stadig Halvdelen af Liggetiden, men hertil er i § 85 føjet, at den ved Helbefragtning skal være mindst 3 Dage, og *Overliggetidens Længde* skal fremtidig ligesom Liggetiden regnes i Arbejdsdage og Arbejdstimer, ikke beregnes som løbende Dage. Man har ogsaa forladt den i Sølovens § 120 fastsatte *Godtgørelse* for *Overliggetid* og i Stedet for i § 86 optaget den deklaratoriske Regel, at *Godtgørelsen* skal fastsættes under Hensyn til Fragten og

*) Tilsvarende Regler gælder ved Losningen.

til Forøgelse eller Formindskelse af Bortfragterens Udgifter som Følge af, at Skibet ligger stille. — Hvis Fragtaftalen angaar *Stykgods*, bestemmes Lastetidens (og Lossetidens) Længde efter Omstændighederne, og Bestemmelserne om Overliggetid kommer ikke til Anvendelse.

IV. En til Forskriften i Konnossementlovens § 4, Punkt 4, angaaende *Deviation*, svarende Bestemmelse er optaget i § 98, men formuleret noget anderledes, nemlig som en Undtagelse fra en Hovedregel om, at Rejsen skal udføres med tilbørlig Hurtighed, og saaledes at det understreges, at ogsaa *Deviation* for Bjærgning af Skib eller Gods for at være lovlig skal kunne anses som *rimelig*. § 98, 2det Punktum, lyder som følger: »*Deviation* eller andet Ophold kan, naar det ikke gælder Rødning af Menneskeliv, kun gøres, hvis det af Hensyn til Bjærgning af Skib eller Gods eller af anden Grund maa anses for rimeligt.«

V. Naar Gods befordres i Henhold til et Konnossement, paa hvilket Konnossementloven finder Anvendelse, gælder de der givne Regler, for saa vidt angaar Ansvar over for Konnossementsindehaveren. Da det imidlertid vilde være uheldigt, om der i dansk Ret skulde herske to helt forskellige Systemer for *Bortfragterens Ansvar for Godset*, er Sølovens Regler nu affattet under Hensyntagen til Konnossementlovens Principper, saaledes at navnlig Ansvarsreglerne i et vist Omfang er gjort ufravigelige (§ 122).

Bortfragterens Forpligtelser over for Befragteren gaar i Hovedtræk ud paa: 1) ikke at sende Godset med andet Skib end det i Aftalen nævnte, 2) at sørge for, at dette Skib er sødygtigt og i behørig Stand til Rejsen, 3) at udføre Rejsen med tilbørlig Hurtighed, 4) at drage Omsorg for Godset fra dets Modtagelse til dets Aflevering, og 5) at udlevere Godset paa Bestemmelsesstedet til Befragteren eller den, som i hans Sted skal modtage det. Opfylder Bortfragteren ikke disse Forpligtelser, og bliver Godset derved beskadiget, eller gaar det tabt, er han pligtig at *erstatte Skaden*, medmindre det maa antages, at den ikke skyldes Fejl eller Forsømmelse af ham selv eller nogen, han svarer for (§ 118).

Medens *Erstatningens Størrelse* efter den gamle Sølovs § 142 skulde fastsættes efter rent objektive Kendetegn, Godsets Markedsværdi paa Bestemmelsesstedet, bliver i § 120 den normale Transportinteresse, der ogsaa er bestemmende for Fragtens Størrelse, lagt til Grund for Erstatningen, idet denne skal fastsættes paa Grundlag af den Værdi, Godset vilde have haft, hvis det var blevet udleveret i uskadt Stand, i rette Tid og paa rette Sted.

Som nærmere omtalt i Indledningen til Konnossementloven er den til Grund for denne liggende Konvention fremkaldt af Ønsker om at komme bort fra urimelige Ansvarsfriheds-Klausuler i Befordringsdokumenterne ved Indførelse af ufravigelige Ansvarsregler. I Overensstemmelse med Konventionens Princip fastslaar nærværende Lovs § 122 som Hovedregel, at i *Indenrigsfart**) kan Bortfragteren *ikke tage Forbehold om Indskrænkning i sit Ansvar for Godset* i Tiden fra Lastningen til Losningen. Herfra gøres der dog — ligeledes i Overensstemmelse med Konnossementloven — *Undtagelse*, for saa vidt angaar levende Dyr og Dækslast. Dernæst kan Bortfragteren *begrænse* sit Ansvar til 1 800 Kr. pr. Kollo. For det tredie kan han forbeholde sig Ansvarsfrihed for Skade som Følge af *Fejl eller Forsømmelse i Navigeringen* eller Behandlingen af Skibet (udvist af Skibsfører, Mandskab eller Lods eller af andre, der udfører Arbejde i Skibets Tjeneste) og for Skade som Følge af *Brand*, der ikke skyldes Fejl eller Forsømmelse af ham selv (jfr. Konnossementlovens § 4, Punkt 2).

Under Forudsætning af Gensidighed kan Kongen udvide disse Bestemmelser til ogsaa at gælde *Fart mellem Danmark og andre Stater*, og det er Tanken hermed, at Sølovens Regler skulde erstatte Konnossementlovens Regler, for saa vidt angaar Farten mellem *de nordiske Lande*.

*) Naar Regelen er begrænset til at angaa Indenrigsfart, skyldes det, at man ikke i den internationale *Fart*, hvor dansk Skibsfart skal konkurrere med fremmed Skibsfart, har villet begrænse Kontraktfriheden stærkere end ved Konnossementloven sket, hvor Begrænsningen kun gælder med Hensyn til »Fragtaftalen«, medens Bestemmelsen i § 122 er ganske generel.

VI. Bestemmelserne om *Forsinkelse*, der hidtil har været spredt paa forskellige Steder i Søloven, er nu samlet i et særligt Underafsnit (§§ 126—30). Hovedregelen er udformet i § 126, der giver Befragteren Ret til at hæve Befragtningen, hvis Skibet kommer for sent frem til Lastehavnen, eller der indtræffer anden Forsinkelse paa Bortfragterens Side, saafremt denne, da Aftalen blev sluttet, maatte indse, at *Formaalet* med Befordringen af Godset vilde blive *væsentlig forfejlet* paa Grund af Forsinkelsen. En videregaaende Hævningsret indrømmes dog i Tilfælde af, at Bortfragteren selv er Skyld i Forsinkelsen, idet Befragteren da kan hæve Befragtningen, hvis Forsinkelsen ikke er af uvæsentlig Betydning; og skal Skibet efter Fragtaftalen være lasteklart inden en bestemt Tid, medfører enhver Overskridelse, at Befragteren kan hæve Befragtningen. — Har *Lastning* fundet Sted, kan Befragteren dog ikke hæve Befragtningen, for saa vidt Losning af Godset vil medføre Skade for anden Befragter (§ 127). — Gaar Skibet tabt, eller bliver det erklæret for ustandsætteligt, ophører Fragtaftalen at gælde (§ 128).

Hertil er i § 130 føjet følgende Regel om Befragterens Ret til *Erstatning*: For Skade som Følge af Forsinkelse paa Bortfragterens Side eller som Følge af, at Skibet gaar tabt eller bliver erklæret for ustandsætteligt, er Bortfragteren ansvarlig, medmindre det maa antages, at hverken han selv eller nogen, han svarer for, har gjort sig skyldig i Fejl eller Forsømmelse.

VII. Et Spørgsmaal, der har givet Anledning til indgaaende Diskussion under Sølovsrevisionskommissionernes Forhandlinger, er Spørgsmaalet om, hvorledes Erstatningspligtens Omfang og Forudsætninger nærmere skal bestemmes, naar *Befragteren træder tilbage fra Aftalen*, hvad Søloven nu som før giver ham Ret til. Herom bestemmer § 131, at hvis Befragteren træder tilbage, *før Indlastningen* er begyndt, kan Bortfragteren kræve Erstatning for Fragttab og anden Skade. Saadan Erstatning kan dog *ikke* kræves, hvis Muligheden af at levere eller befordre Godset eller indføre det paa Bestemmelsesstedet maa anses udelukket ved Omstændigheder, der ikke er af saadan Beskaffenhed, at Befragteren, da Aftalen blev sluttet, burde have taget dem i Betragtning (saasom Indførsels- eller Udførselsforbud eller anden Foranstaltning af

offentlig Myndighed, hændelig Undergang af alt Gods af den Art, Befragtningen angaar, eller lignende, eller hvis det bestemte Gods, Befragtningen angaar, er gaaet til Grunde ved en Ulykkeshændelse). Vilde Befordringen af Godset medføre væsentlig Ulempe for Bortfragteren, kan *ogsaa han* træde tilbage fra Befragtningen uden Pligt til at betale Erstatning. — Er intet Gods leveret ved Udløbet af Lastetiden, anses Befragteren at være traadt tilbage fra Befragtningen.

Hvis Befragteren kun leverer *en Del* af det aftalte Gods, anses han at være traadt tilbage fra Befragtningen, for saa vidt angaar det manglende Gods, hvorimod Bortfragteren vil være forpligtet til at tiltræde Rejsen med det leverede Gods, hvad der kan volde ham store Tab, ifald Befragteren efter Reglerne i § 131 er ansvarsfri. Der indrømmes derfor i § 132 *Bortfragteren* en Ret til, uanset om Erstatningspligt for Befragteren foreligger eller ikke, at *hæve Befragtningen* i dens Helhed, hvis ikke paa Opfordring Erstatning bliver betalt eller Sikkerhed stillet inden Lastetidens Udløb. Dersom Befragtningen hæves, kan Bortfragteren kræve Erstatning for deraf følgende Fragttab og anden Skade, medmindre særlige Omstændigheder som nævnt i § 131 foreligger med Hensyn til det manglende Gods.

Naar endelig *Lastning har fundet Sted* (§ 133), kan Tilbagetræden fra Befragtningen i Lastehavnen eller under Rejsen *ikke* ske, for saa vidt Losning af Godset vil medføre væsentlig Ulempe for Bortfragteren eller Skade for anden Befragter. Bestemmelserne i §§ 131 og 132 om Bortfragterens Ret til Erstatning og til at hæve Befragtningen i dens Helhed faar tilsvarende Anvendelse.

VIII. Der er indsat et nyt Afsnit om den i Nutiden praktisk vigtige *Tidsbefragtning* (§§ 137—150), hvorom Søloven hidtil ikke har indeholdt særlige Regler. Medens Rejsbefragtning efter sit typiske Indhold gaar ud paa, at Bortfragteren for Befragterens Regning skal befordre Gods eller Passagerer, saaledes at Vederlagets Betaling i Almindelighed er afhængig af, at Arbejdets Resultat opnaas, tilsigter Tidsbefragtning — som det udtrykkes i § 137 —, at Bortfragteren i den Tid, Skibet skal staa til Befragterens Raadighed, skal udføre de Rejser, som Befragteren i Overensstemmelse med

Aftalen forlanger, og at Tidsfragten skal betales for den Tid, i hvilken Skibet har været i Befragterens Tjeneste.

Bortfragterens Forpligtelse med Hensyn til *Skibets Tilstand*, Bemanding og Udrustning rækker ikke ud over de Krav, der stilles i almindelig Fragtfart; han er ikke pligtig at sørge for Brændsel til Maskineriet eller Vand til Kedlerne (§ 138).

Et af de karakteristiske Kendetegn for Tidsbefragtning er *Delingen mellem Bortfragteren og Befragteren af Ansvar* for det samlede Foretagende. Bortfragteren har Ansvar for den nautiske Del, medens Befragteren har Ansvar for den kommercielle Del. I Overensstemmelse hermed paalægger § 139 Befragteren at sørge for Godsets Lastning, Stuvning og Losning, uden at han hertil kan kræve anden Medvirkning af Skibsfører og Mandskab end den, der er sædvanlig ved Rejsebefragtning i den paagældende Fart. Over for Ladnings-ejeren — Konnossementsindehaveren — vil Bortfragteren imidlertid være ansvarlig for Skade, der er lidt, medens Godset er i Bortfragterens Varetægt, selv om den indtrufne Skade er en Følge af forkert Lastning eller Stuvning; ifald Bortfragteren maa betale Erstatning for Skade paa eller Tab af Gods, der er en Følge af Lastning, Stuvning og Losning, tillægges der ham derfor Regres til Befragteren, medmindre Skaden skyldes pligtig Medvirkning af Skibsfører eller Mandskab.

Da Tidsbefragteren ofte vil underbortfragte Skibet eller overtage Stykgodsbefordring med det, kan han kræve (§ 141), at *Bortfragteren udsteder Konnossement* for det indlastede Gods med de Vilkaar for Befordringen, der er sædvanlige i den paagældende Fart, selv om disse Vilkaar med Hensyn til Ansvar for Godset eller paa anden Maade er stridende mod de i Certepartiet for Forholdet mellem Bortfragter og Befragter optagne Vilkaar. Paadrager han sig derved forøget Ansvar, skal Bortfragteren holde ham skadesløs.

§ 142 indeholder en *Modifikation af Hovedregelen* i § 137, idet Bortfragteren ikke er pligtig at udføre en Rejse, hvorved Skibet eller de ombordværende vil blive udsat for *Fare*, som han ikke med Rimelighed kunde regne med, da Aftalen blev sluttet. Ej heller er han pligtig at medtage let antændeligt, eksplosivt eller andet farligt Gods.

Det vil i Almindelighed ikke være muligt for Befragteren at disponere Skibet saa nøjagtigt, at Tiden for sidste Rejses Slutning falder nøjagtig sammen med Kontraktens Tidstermin. Bortfragteren tilpligtes derfor (ved § 143) at lade Skibet tiltræde ny Rejse, selv om den vil medføre *Overskridelse af den aftalte Tid*, naar Overskridelsen ikke gaar ud over, hvad der maa anses for rimeligt. For Overskridelsen betales Tidsfragt som for den aftalte Tid.

Ifølge § 144 skal Tidsfragt *betales forskudsvis* for en Maaned ad Gangen. Dette stemmer med sædvanlig Certepartipraksis; ligeledes, at Tidsfragt ikke betales for Tid, der gaar tabt ved almindelig Vedligeholdelse af Skibet, ved Udbedring af Skade, der ikke skyldes Fejl eller Forsømmelse af Befragteren eller nogen, han svarer for, eller i øvrigt paa Grund af Bortfragterens Forhold.

§§ 146 og 147 indeholder Parallelbestemmelser til Bestemmelserne i §§ 126 og 130 om *Forsinkelse paa Bortfragterens Side* ved Rejsebefragtning (se under VI.).

Følgen af *Forsinkelse paa Befragterens Side* med Hensyn til Opfyldelsen af hans Hovedforpligtelse — rettidig Betaling af Tidsfragten — er, at Bortfragteren kan hæve Befragtningen og kræve Erstatning for Fragttab og anden Skade (§ 148). — For *Skade paa Skibet*, der skyldes Fejl eller Forsømmelse af Befragteren eller nogen, han svarer for, har Bortfragteren Krav paa Erstatning (§ 149).

Endelig afgør § 150 Spørgsmaalene om Pligten til *med Fragten at bidrage til almindeligt Havari* og om *Fordelingen* mellem Tidsbortfragteren og Tidsbefragteren af *indtjent Bjærgeløn*. Det første Spørgsmaal løser Loven — i Overstemmelse med en jævnlgt forekommende Certepartibestemmelse — saaledes, at Fragtens Bidrag til almindeligt Havari bæres af Tidsbefragteren; det andet afgør den saaledes, at Befragteren af Bortfragterens Andel i Bjærgeløn kan kræve Dækning for Tidsfragt og Udgifter til Brændsel, der paaløber i Anledning af Bjærgningen, medens Resten deles lige.

IX. *Konnossementreglerne* er udskilt til at danne et særligt Hovedafsnit og er i væsentlig Grad omredigeret, men de nye Bestemmelser gaar ud fra den samme principielle Opfattelse af Konnossementets Natur og Betydning (nego-

tiabelt Dokument) som Søloven af 1892. Bestemmelserne kan ikke fraviges ved Aftale mellem Bortfragter og Befragter.

For at være gyldigt skal Konnossementet — der i § 151 defineres som Bortfragterens skriftlige Erkendelse af, at Godset er *indlastet*, og at han er forpligtet til paa Bestemmelsesstedet at udlevere det til rette vedkommende — foruden Dag og Sted for Udstedelsen og Udstederens Underskrift angive Skibets Navn, det indlastede Gods og hvem Godset paa Bestemmelsesstedet skal udleveres til.

Dernæst nævnes i § 152, der er affattet under Hensyn tagen til Konnossements-Konventionen, de *Oplysninger*, som enhver af Parterne kan *forlange optaget i Konnossementet*, nemlig 1. Godsets Art, dets Vægt, Maal eller Stykketal, dets Indpakning og nødvendige Identitetsmærker, 2. Godsets synlige Tilstand, 3. Fragtens Størrelse og de øvrige Vilkaar for Befordringen og Udleveringen af Godset samt 4. Afladerens Navn, Tid og Sted for Indlastningen, Skibets Art, Hjemsted og Nationalitet samt Skibsførerens Navn. — Udstederen kan tage Forbehold med Hensyn til Afladerens Oplysninger om Godset, for saa vidt han ikke med Rimelighed har kunnet forvisse sig om deres Rigtighed.

Over for Ladningsmodtageren (Konnossementsindehaveren) er *Bortfragteren* — uden Hensyn til Skyld — *ansvarlig for Rigtigheden af de i Konnossementet givne Oplysninger* om Godset, medmindre han i Konnossementet har taget Forbehold eller Modtageren maatte indse, at Rigtigheden ikke er undersøgt af Bortfragteren. Hvis Bortfragteren har vidst eller burde have indset, at en *Oplysning* om Godset er *urigtig*, kan han ikke til Fritagelse for Ansvar paaberaabe sig dens Urigtighed, medmindre han i Konnossementet har gjort udtrykkelig Bemærkning herom (§ 161). Heller ikke kan han paaberaabe sig en *Skade* paa Godset eller en *Mangel ved Indpakningen*, der ikke er angivet i Konnossementet, skønt Bortfragteren har opdaget eller ved Anvendelse af almindelig Opmærksomhed kunde have opdaget den. Ej heller, at Godset er *lastet paa Dæk*, naar ikke dette er angivet i Konnossementet (§ 162).

Det har været under Overvejelse at optage en Regel om, at de saakaldte *Indemnitetserklæringer*, der gaar ud paa, at Afladeren forpligter sig til at holde Bortfragteren skadesløs

for Ansvar, som denne kunde paadrage sig ved Udfærdigelse af urigtigt Konnossement, skulde være ugyldige. Man har imidlertid ment paa nærværende Tidspunkt at maatte lade Spørgsmaalet om saadanne Erklæringers Gyldighed staa aabent i Loven og har blot (i § 163) paalagt Bortfragteren en Pligt til, naar Godset ikke svarer til Konnossementets Lydende, paa Modtagerens Begæring at oplyse, om Afladeren har udstedt Indemnitetserklæring, og i saa Fald hvad denne gaar ud paa.

§ 167 handler om det saakaldte *Modtagelseskonnossement*, hvorved Bortfragteren før *Indlastningen* udsteder skriftlig Erkendelse af, at Godset er modtaget til Befordring, og at han er forpligtet til paa Bestemmelsesstedet at udlevere det ti rette vedkommende. Denne Form har efterhaanden faaet stor praktisk Anvendelse, og det bestemmes nu, at de almindelige Bestemmelser om Konnossement finder tilsvarende Anvendelse paa Modtagelseskonnossement, og at der ikke, hvis et saadant er udstedt, efter *Indlastningen* maa udstedes Konnossement, uden at Modtagelseskonnossementet leveres tilbage.

Ligeledes skal ifølge § 168 de almindelige Konnossement-Bestemmelser finde tilsvarende Anvendelse paa *Gennemgangskonnossement* (o: en af Bortfragteren i Tilfælde af, at Befordringen *delvis skal udføres ved en anden Fragtfører*, afgiven skriftlig Erkendelse af, at Godset er indlastet eller modtaget til Befordring, og at han er forpligtet til paa Bestemmelsesstedet at udlevere det til rette vedkommende). — Er *Gennemgangskonnossement* udstedt, maa der ikke for en Del af Befordringen udstedes særskilt Konnossement, uden at det deri angives, at Godset er under Befordring paa *Gennemgangskonnossement*.

X. De hidtil i Søloven indeholdte Regler om *Passagerbefordring* har været saa ufuldstændige, at man har anset det for ønskeligt at erstatte dem med mere udførlige Regler. Dette er sket i §§ 169—182, af hvilke meddeles et Uddrag.

I § 171 er givet en almindelig Regel om Bortfragterens Pligter med Hensyn til *Passagerens Person*, idet det paahviler ham fra Indskibningen til Udskibningen at drage Omsorg for Passagerens Sikkerhed og i øvrigt varetage hans Tarv

»i sædvanligt Omfang«; han vil herefter eventuelt have at drage Omsorg for Passagerens Underhold og Sygepleje. Skade paa Passagerens Person i det nævnte Tidsrum er Bortfragteren pligtig at erstatte, hvis det maa antages, at den skyldes Fejl eller Forsømmelse af ham selv eller nogen, han svarer for. I *Indenrigsfart* (jfr. § 122 under V.) kan Bortfragteren *ikke* tage *andet Forbehold om Indskrænkning i sit Ansvar*, end at Erstatningen ikke skal kunne overstige 20 000 Kr. (Denne Bestemmelse kan under Forudsætning af Gensidighed udvides til ogsaa at gælde Fart mellem Danmark og andre Stater).

Hvis *Rejsegods* overgives i Bortfragterens Varetægt, gælder de almindelige Regler om Ansvar for Gods (se under V.), men for *Haandbagage* er Bortfragteren kun ansvarlig, hvis der hos ham selv eller nogen, han svarer for, foreligger Fejl eller Forsømmelse, og her staar det Bortfragteren frit at *fraskrive sig Ansvar* ved dertil sigtende Klausuler, ligesom de i § 122 angivne Begrænsninger i Ansvar gælder, selv om Forbehold ikke er taget (§ 173). — Penge, Værdipapirer og Kostbarheder *erstattes ikke* efter denne Bestemmelse, men Ansvar herfor kan naturligvis støttes paa andre Grunde, f. Eks. strafbart Forhold.

§ 176 giver Passageren Adgang til at hæve Aftalen i alle Tilfælde, hvor Skibets Afgang fra Rejsens Begyndelsessted bliver *væsentlig forsinket*. Hvis der under Rejsen indtræffer et saadant *Ophold*, at det ikke med Rimelighed kan forlanges, at Passageren skal vente, er Bortfragteren pligtig at sørge for, at Passageren og hans Rejsegods bliver *befordret videre* til Bestemmelsesstedet med Skib eller andet Befordringsmiddel, for saa vidt det kan ske uden urimelige Udgifter. Men uafhængigt af denne Pligt for Bortfragteren har Passageren Hævningsret (§ 177).

Om *Erstatning* for Forsinkelse indeholder § 178 en til § 130 (se under VI.) svarende Regel.

Dersom Passageren i en Mellehavn maa *opholde sig i Land* paa Grund af Havari eller andet Forhold vedrørende Skibet, paalægger § 179 Bortfragteren at bære de Udgifter, dette med Rimelighed medfører.

Naar Passageren enten *ikke tiltræder* Rejsen eller *afbryder* den, har Bortfragteren efter § 180 Ret til Erstatning, medmindre Passageren er død eller hindret ved Sygdom eller

andet lovligt Forfald, og Bortfragteren underrettes herom uden ugrundet Ophold. Ved Fastsættelse af Erstatningen tages Hensyn til, om Bortfragteren uden rimelig Grund har undladt at medtage anden Passager.

Lovforslaget, der blev behandlet sammen med Forslag til Lov om Gennemførelse af den internationale Konvention af 25. August 1924 om Konnossementer (Nr. 78), gennemførtes med en enkelt, rent formel Ændring og vedtoges enstemmigt i begge Ting, i Landstinget med 61 Stemmer, i Folketinget med 105 Stemmer.

80. Lov om Krigs-Ulykkesforsikring for søfarende.

(Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærbøl*). [A. Sp. 3199. — C. Sp. 77 og 131].

Fremsat i *Folketinget* $16/_{12}$ (F. Sp. 2109). 1. Beh. $17/_{12}$ (F. Sp. 2178). 2. Beh. $17/_{12}$ (F. Sp. 2184). 3. Beh. $17/_{12}$ (F. Sp. 2185). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $18/_{12}$ (L. Sp. 391). 2. Beh. $18/_{12}$ (L. Sp. 403). 3. Beh. $18/_{12}$ (L. Sp. 405). *Loven stadfæstet 19. December 1936*. (Lov-Tid. Nr. 262).

Anledningen til denne Lov var en Anmodning fra Dansk Dampskibsrederiforening og de søfarendes Organisationer om Gennemførelse ad Lovgivningsvejen af Forskrifter om Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde, der skyldes Krigsbegivenheder. Det blev saavel af Redernes som af de søfarendes Repræsentanter fremhævet, at Forholdene i visse Farvande nu havde en saadan Karakter, at Besætningerne i Skibe, der besejler de paagældende Farvande, maatte paa-regnes at blive udsat for større Risiko end under normale Forhold, og at det derfor maatte anses for paakrævet snarest muligt at faa tilvejebragt Regler om en Forsikring, der dækker denne særlige Risiko. Det anførtes tillige, at en Forsikringsordning som den omhandlede ikke vilde kunne gennemføres saa hurtigt som ønskeligt, medmindre det skete paa Basis af den eksisterende Ulykkesforsikringsordning og ved Hjælp af det i Ulykkesforsikringslovens § 16 omhandlede Forsikringsforbund.

§ 1. I Overensstemmelse med de af Rederne og Søfartsorganisationerne fremsatte Ønsker bestemmer nærværende Lovs § 1, Stk. 1, at hvis *Søfolk*, der er forsikret i Ulykkesfor-

sikringsforbundet for Søfart og Fiskeri, rammes af Ulykkestilfælde som Følge af Krigsbegivenheder*), skal *Invaliditets- og Dødsersatning* beregnes paa Grundlag af *Aarslønnen med Tillæg af 1 900 Kr.**)*

Der skal dernæst ifølge Paragraffens Stk. 2 af Forsikringsforbundet ydes en *Tillægs-Erstatning*, som i Invaliditetsstilfælde, hvor der tilkendes Erstatning for fuld Invaliditet, og i Dødstilfælde, hvor der tilkendes højeste Erstatning ($6,3 \times$ afdødes Aarsløn), udgør 10 000 Kr. I andre Invaliditets- og Dødstilfælde ansættes Tillægs-Erstatningen til en saa stor Del af 10 000 Kr., som svarer til Forholdet mellem Erstatning (eventuelt dennes Kapitalværdi) i Medfør af Lovens Regler og den højeste Erstatning (eventuelt dennes Kapitalværdi) for henholdsvis Invaliditet eller Død, der efter Lovens Regler kunde tilkendes den paagældende eller hans efterladte.

§§ 2—5. For saa vidt Søfolk, der *beskæftiges af Stat eller Kommuner*, rammes af Ulykkestilfælde af den i § 1 nævnte Art, har de paagældende Krav paa *Erstatning* efter tilsvarende Regler som i § 1 angivet***).

Paa Personer, der beskæftiges om Bord i *Fiskeskibe og -fartøjer*, finder Lovens Bestemmelser kun Anvendelse i det Omfang, dette bestemmes ved kgl. Anordning. — Ligeledes kan Lovens Bestemmelser med fornødne Lempelser ved kgl. Anordning gøres anvendelige paa Besætninger i *ikke-registreringspligtige Skibe*, herunder Bugserfartøjer, Stenfiskerfartøjer og Dykkerfartøjer. — Endelig bemyndiges Regeringen til ved kgl. Anordning at udstede Regler om Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde, der skyldes Krigsbegivenheder, for

*) o: Ulykkestilfælde, der maatte indtræffe under en egentlig Krig eller under Forhold af krigsmæssig Karakter eller efter Krigsoperationernes Ophør, f. Eks. som Følge af drivende Miner.

**) Højestebeløbet af Aarslønnen er i Ulykkesforsikringslovens § 44 fastsat til 2 100 Kr. Tillægget gælder for alle Grader af søfarende.

***) Loven finder dog ikke Anvendelse paa Personer i Søværnets egentlige Krigsskibe og i Skibe, der af Regeringen anvendes til Troppetransport.

saa vidt angaar Personer, der beskæftiges i Skibe og Fartøjer, der er *hjemmehørende paa Færøerne*.

I Tvivlstilfælde afgør Ministeren for Handel, Industri og Søfart endeligt, om Betingelserne for Anvendelse af nærværende Lov er til Stede.

Som Eksempel paa Lovens Virkninger anførte Ministeren i sin Forelæggelsestale, at Tillægget til Aarslønnen vil bringe *Maksimumserstatningen* som Følge af Dødsfald op fra 13 230 Kr. til 25 200 Kr., hvortil saa kommer Tillægget paa 10 000 Kr.

Lovforslaget gennemførtes uændret og enstemmigt i begge Ting.

81. Lov om Kontrol med Skibe i Anledning af Borgerkrigen i Spanien (Minister for Handel, Industri og Søfart *Kjærbo*). [A. Sp. 5809. — C. Sp. 1347 og 1471].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{2}{4}$ (F. Sp. 5182). 1. Beh. $\frac{7}{4}$ (F. Sp. 5293). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Chr. Christiansen, Fr. Dalgaard, Holger Eriksen, H. C. Hansen, Rasmus Hansen, Hedtoft-Hansen [Formand], P. Andersen, A. M. Hansen [Sekretær], Hassing-Jørgensen, Himmelstrup, Brorsen, Krag, Westermann, Prieme og Victor Pürschel). Betænkning (B. Sp. 1953) afgivet $\frac{8}{4}$. (Ordfører: Chr. Christiansen). 2. Beh. $\frac{10}{4}$ (F. Sp. 5579). 3. Beh. $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5613). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{13}{4}$ (L. Sp. 1818). 2. Beh. $\frac{14}{4}$ (L. Sp. 1882). 3. Beh. $\frac{15}{4}$ (L. Sp. 1945). *Loven stadfæstet 16. April 1937*. (Lov-Tid. Nr. 104).

Den internationale Komité for Gennemførelse af Aftalen mellem de europæiske Stater om Ikke-Indblanding i Spaniens indre Anliggender vedtog den 8. Marts 1937 en Resolution, der blev tiltraadt af Repræsentanter for samtlige i Aftalen deltagende 27 Lande, og som tog Sigte paa Iværksættelse af Kontrol med de spanske Land- og Søgrænser, herunder Regler for *Kontrol med Handelsskibe*, hjemmehørende i de nævnte 27 Lande. Dette nødvendiggjorde for Danmarks Vedkommende Gennemførelse af Lovbestemmelser, der giver Hjemmel til at paalægge Skibsfarten de Pligter, som Kontrolplanens Gennemførelse forudsætter, og saadan Hjemmel er givet i nærværende Lovs § 1, Pkt. 1—3. Desuden indeholder Loven i § 1, Pkt. 4, og i § 2 nogle Forskrifter om Iværksættelse

af visse yderligere *Kontrolforanstaltninger*, der er krævet af Ikke-Indblandingskomiteens Aftale om Foranstaltninger mod *Udlændinges Indrejse i Spanien*, og som ikke omfattes af Loven af 26. Februar 1937 (Nr. 103).

§ 1 bemyndiger herefter Ministeren for Handel, Industri og Søfart til i Overensstemmelse med gældende internationale Aftaler om Ikke-Indblanding i Spaniens indre Anliggender at foreskrive:

1. at ethvert dansk Skib, som er paa Rejse til eller fra Spanien*), skal *anløbe nærmere angivne Havne* for at tage om Bord og ilandsætte *Kontrol-Officerer*. Nævnte Kontrol-Officerer skal være berettigede til at følge med Skibet og paa nærmere fastsat Maade kontrolere Skibets Lading, Besætning og Passagerer,
2. at Skibsføreren skal tillade, at *Krigsskibe* fra nærmere angivne Lande *undersøger*, hvorvidt Kontrol-Officerer findes om Bord m. v.,
3. at dansk Skib *ikke* maa *transportere Vaaben eller andet Krigsmateriel* til eller ilandbringe saadant Materiel i Spanien, og
4. at Skibsføreren — uanset Bestemmelsen i Sømandsloven af 1. Maj 1923 § 51, 2det Stykke — skal *forbyde Skibets Besætning at gaa i Land* i Spanien, medmindre Skibets Tjeneste kræver det.

§ 2 indeholder Forbud mod *Udklarering af Skib* fra dansk Toldomraade til Spanien, forinden Politiet har konstateret, at Skibet ikke til Spanien medtager Passagerer, som ikke er forsynet med den i § 2 i Loven om Foranstaltninger mod Deltagelse i Borgerkrigen i Spanien (Nr. 103) omhandlede *særlige Rejsetilladelse*, og har afgivet Meddelelse herom til Toldvæsenet. (Ved Skibes Afgang fra Københavns *Frihavn* paa hviler det Politiet at træffe de fornødne Foranstaltninger til Sikring af, at Skibene ikke afgaar til Spanien, forinden fornøden Kontrol af Passagererne i Overensstemmelse med foranstaaende har fundet Sted).

*) Ved Spanien forstaas ifølge § 4 Spanien og de spanske Besiddelser, herunder spansk Marokko.

Under Hensyn til Muligheden for eventuelle Ændringer i Kontrolplanens Detailler giver § 3 Ministeren Bemyndigelse til at udfærdige de fornødne Forskrifter til Lovens Gennemførelse.

Et Udkast til Bekendtgørelse medfulgte Lovforslaget som Bilag.*)

De i § 5 optagne *Straffebestemmelser* og Bestemmelsen i § 6 om Lovens *Bortfald* svarer til, hvad der i saa Henseende er fastsat i Loven om Foranstaltninger mod Deltagelse i Borgerkrigen i Spanien.

Da der ikke ved Lovforslagets Gennemførelse forelaa Oplysning om, fra hvilken Dato Kontrolplanen vilde blive iværksat, vedtoges det at henskyde Fastsættelsen af Tidspunktet for Lovens Ikrafttræden til kgl. Anordning.

Omkostningerne ved Kontrolplanens Gennemførelse skal dækkes af en international Fond, hvortil de forskellige Regeringer yder Bidrag efter en nærmere bestemt Skala. De samlede Omkostninger er beregnet til 898 000 £ for et Aar; for Danmarks Vedkommende er Udgifterne i et Aar anslaaet til ca. 180 000 Kr. De Udgifter, der er en Følge af, at de paagældende Skibe maa forlade deres Rute for at tage Kontrol-Officerer om Bord, afholdes af Skibsfarten; derimod skal Skibene have godtgjort Udgifterne til Kontrolantens Kost.

Lovforslaget, der inden Fremsættelsen havde været forelagt *Søfartsraadet*, som ikke havde haft noget at erindre, vedtoges med en redaktionel Ændring af § 1, Pkt. 1, *enstemmig i begge Ting*.

Folketingets Udvalg afholdt Samraad med Handelsministeren, som i Anledning af en Forespørgsel om Rækkevidden af det i § 1, Punkt 3, benyttede Udtryk »Vaaben eller andet *Krigsmateriel*» udtalte, at det var Hensigten i Ministeriets Bekendtgørelse at gøre nærmere Rede for, hvilke Genstande Ikke-Indblandingskomiteen har fastsat som henhørende til Krigsmateriel.

Udvalget holdt desuden Samraad med Udenrigsministeren, som redegjorde for de Forhandlinger, Regeringen havde ført med Rederorganisationerne og senere — paa disses Foranled-

*) Bekendtgørelsen blev udstedt den 17. April og traadte i Kraft den 20. April. (Lov-Tid. Nr. 105). Tillæg til Bekendtgørelsen er optaget i Lov-Tid. under Nr. 111 og Nr. 156.

ning — med de andre nordiske Regeringer angaaende Foranstaltninger til størst mulig *Betryggelse af Skibsfarten* i spanske Farvande. Spørgsmaalet var endnu ikke drøftet til Ende, men det var Regeringens Hensigt, udtalte Udenrigsministeren ved 2. Behandling, at holde sig i nøjeste Forbindelse med Søfartsraadet og søge Tilslutning hos dette til de Beslutninger, som det til syvende og sidst maatte blive hensigtsmæssigt at træffe.

82. Lov om Børn uden for Ægteskab. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2197. — C. Sp. 153 og 1579].
 FremSAT i *Folketinget* $7/_{10}$ (F. Sp. 26). 1. Beh. $6/_{11}$ (F. Sp. 984). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Fr. Dalgaard, Bomholt, Fornæs [fra $13/_{11}$ Holger Eriksen], Hartvig Frisch [Formand], Knud Hansen [Sekretær], Helga Larsen, Strøm, Jensen [Gørding], Hassing-Jørgensen, Inger Gautier Schmit, Elgaard, Kjær, Gerda Mundt, Kristen Amby og Skjerbæk). Betænkning (B. Sp. 345) afgivet $22/_{1}$. (Ordfører: Fr. Dalgaard). 2. Beh. $2-3/_{2}$ (F. Sp. 2905 og 2969). 3. Beh. $5/_{2}$ (F. Sp. 3161). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $17/_{2}$ og $5/_{3}$ (L. Sp. 972 og 1189). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Andrea Brochmann, Gunnar Fog-Petersen [Sekretær], Ingeborg Hansen [Formand], Severin Hansen, Lisbet Hindsgaul, H. P. Johansen, Kr. Johansen, Esther Malling Pedersen, Jørgen Møller, Stegger Nielsen, Rytter, C. J. F. Sven, Thomsen, Unmack og Gudrun Vang Lauridsen). Betænkning (B. Sp. 2203) afgivet $12/_{4}$. (Ordfører: H. P. Johansen). 2. Beh. $14/_{4}$ (L. Sp. 1883). 3. Beh. $16/_{4}$ (L. Sp. 1997). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 131).

Et Kompleks af Lovforslag angaaende en Reform af de uden for Ægteskab fødte Børns Retsstilling blev fremsat af Justitsminister *Zahle* i Rigsdagssamlingen 1934—35 (se Aarbogen Side 408—24). Sagen blev i Folketinget henvist til et Udvalg, men dette naaede ikke at tilendebringe sit Arbejde.

I den følgende Rigsdagssamling blev Lovforslagene fremsat paa ny (se Aarbogen 1935—36, Side 426—32), dog i noget ændret Skikkelse, idet Justitsminister *Steincke* navnlig foreslog et Sæt nye Retsregler angaaende de Tilfælde, hvor der er flere bidragspligtige Barnefædre, og stillede Forslag om

en begrænset Bidragspligt over for et Barn uden for Ægteskab indtil Barnets 21. Aar. Desuden var tilføjet 2 nye Lovforslag, et om Ændring i Loven om Ægteskabets Retsvirkninger og et om Ændring i Loven om Ægtefællers Arveret og uskiftet Bo. — Heller ikke i Samlingen 1935—36 naaede Folketingsudvalget frem til Afgivelse af Betænkning.

Ved Begyndelsen af denne Samling blev de samme Forslag atter fremsat i Folketinget, en Del af dem med Ændringer, som i tidligere Samlinger havde været drøftet med Folketingsudvalget. Resultatet af Udvalgets Forhandlinger blev, at Regeringspartierne tiltraadte Lovforslagene i alt væsentligt, som de var forelagt, medens to Mindretal, Venstre og Konservative, paa Hovedpunkter tog Afstand fra de foreslaaede Principper og, da Mindretallenes Ændringsforslag forkastedes, stemte imod Hovedforslaget om Børn uden for Ægteskab samt Forslagene om Ændringer i Arveforordningen, i Loven om Ægtefællers Arveret og i Loven om Ægteskabets Retsvirkninger. Derimod kunde begge Partier tiltræde Lovforslagene om Inddrivelse og Sikring af Underholdsbidrag, om Faderskabssager og om Ægtebørn. — Af de Partier, der ikke var repræsenteret i Udvalget, tiltraadte *Det frie Folkeparti* i det store og hele Flertallets Indstilling, og *Retsforbundet* sluttede sig til alle Lovforslagene undtagen Forslaget om Inddrivelse af Underholdsbidrag. — I *Landstinget* foretoges efter Indstilling af hele Udvalget et Par Ændringer i Lovforslagene om Ægtebørn og om Arv. I øvrigt tog Venstre og Konservative her den samme Stilling til de forskellige Lovforslag som i Folketinget.

Der sker ved denne Lov og de dermed sammenhørende Love (Nr. 83—87) en *gennemgribende Reform af de uden for Ægteskab fødte Børns Retsstilling*. Den til Grund for Reformen liggende Tanke er, at den hidtil bestaaende Ulighed mellem disse Børn og Ægtebørn er en Uretfærdighed mod de førstnævnte, da det egentlige Grundlag for Retsvirkningerne i Forholdet mellem et Barn og dets Forældre er ens for de to Slags Børn, nemlig det naturlige Slægtskabsbaand, og at Børn uden for Ægteskab derfor *principielt bør nyde samme Retsstilling* i Forhold til begge deres Forældre som Ægtebørn i Forhold til *deres* Forældre og opnaa alle de Beføjelser, som de ifølge deres naturlige Afstamning har Krav paa.

Ud fra denne Grundsætning om principiel Ligestilling mellem Børn uden for Ægteskab og Ægtebørn tillægges der i dette Lovkompleks et Barn, som er født uden for Ægteskab,

Ret til at bære *Faderens Familienavn* — Faderen skal altsaa ikke længer kunne modsætte sig, at Barnet faar hans Navn —, og det faar samme *Arveret* som et Ægtebarn, naar Faderskabet er fastslaaet. Der gives dernæst Regler om *obligatorisk Fastslaaelse af Faderskabet*, selv om der ikke søges Hjælp til Barnets Underhold, og der paalægges Faderen lige saa vel som Moderen *fuld Forsørgelsespligt* over for Barnet, der indtil det 18. Aar skal forsørges, opdrages og uddannes under Hensyntagen til begge Forældrenes Livsvilkaar; Udgiftsbyrden *fordeles* saaledes, at der saa vidt muligt under Hensyn til Forældrenes økonomiske Kaar falder lige stor Byrde paa hver af dem.

Af de nye Bestemmelser i Hovedloven skal i øvrigt fremhæves, at Faderens Pligt til at bidrage til *Moderens* Underhold før og efter Fødselen er udvidet, og at der er givet Adgang til at paalægge Bidrag til de ved en *Abort* forvoldte Udgifter. Betydningsfuld er ogsaa Bestemmelsen i § 20 om eventuel Udstrækning af Faderens Pligt til at bidrage til et uden for Ægteskab født Barns *fortsatte Skoleundervisning* eller *faglige Uddannelse* indtil Barnets 21. Aar. Desuden er der, som ovenfor berørt, indført helt nye Regler for de Tilfælde, hvor der er *flere bidragspligtige Barnefædre*: Normalbidraget paalægges fremtidig hver enkelt bidragspligtig *fuldt ud*, og samtlige Bidrag indgaar i en af Landsnævnet for Børneforsorg bestyret *Fond*, der først og fremmest anvendes til Dækning af Bidrag til disse Børn eller deres Mødre — Udbetalingen sker gennem de sociale Udvalg —, et eventuelt *Overskud* til Formaal vedrørende *Børneforsorgen i Almindelighed*.

I det følgende er givet en Oversigt over Lovens *Hovedbestemmelser*, særlig for saa vidt de paa væsentlige Punkter ændrer den bestaaende Lovgivning.

Kap. I. *Barnets almindelige Retsstilling**).

(§§ 1—3).

§ 1 udtrykker Lovens *Hovedgrundsætning* saaledes: »Børn uden for Ægteskab har samme retlige Stilling i Forhold til

*) Det bemærkes, at Bestemmelserne om Barnets *arveretlige* Stilling er optaget i Loven om Ændring i Forordningen af 21. Maj 1845 (se Nr. 83).

deres Forældre som Ægtebørn, medmindre Lovgivningen udtrykkelig fastsætter andet.»

Derefter giver § 2, Stk. 1, det uden for Ægteskab fødte Barn Ret til at faa tillagt enten Moderens eller — hvis Faderskabet er fastslaaet — *Faderens Familienavn*. Faderen kan altsaa ikke modsætte sig, at Barnet faar hans Navn. Derimod bortfalder de hidtil gældende Bestemmelser om Adgang til at navngive med et efter Moderens Fornavn eller Barnets Fødested dannet Navn. Paragraffens Stk. 2 aabner Adgang til *Navneforandring* ved Anmeldelse til vedkommende Ministerialbog (Personregister) i 3 Tilfælde: Hvis Navngivelse er sket inden Faderskabets Konstatering og Faderskabet senere fastslaaes, kan Faderens Familienavn tillægges Barnet; naar Forældremyndigheden overføres fra den ene af Forældrene til den anden, kan *denne sidste* tillægge Barnet sit Familienavn; endelig kan *Barnet selv* efter sit fyldte 18. Aar, men ikke længer end til sit fyldte 22. Aar, ændre sit Familienavn til den anden af Forældrenes Familienavn (er Barnet ved Anmeldelsen under 21 Aar, kræves dog Samtykke fra den af Forældrene, som før Barnets fyldte 18. Aar har haft Forældremyndigheden). — Stk. 3 opretholder den praktisk betydningsfulde Adgang for *Stiffaderen* til med Moderens og, hvis Barnet har faaet Faderens Navn, tillige med Faderens (eventuelt Overøvrighedens) Samtykke at tillægge Barnet sit Familienavn, og Bestemmelsen er udvidet til at omfatte de Tilfælde, hvor Barnet er fyldt 18 Aar; i saa Fald kræves Barnets Samtykke.

I § 3 paalægges der *Faderen* til et Barn uden for Ægteskab, lige saa vel som Moderen, fuld *Forsørgelsespligt over for Barnet* indtil dets fyldte 18. Aar (for en Datter dog kun, indtil hun gifter sig). Derimod sker der ingen Ændring med Hensyn til Faderens Forsørgelsespligt i Forhold til det offentlige (Forsørgslovens § 6). — Der tilføjes den *Maalestok*, at Barnets Forsørgelse, Opdragelse og Uddannelse skal ske under Hensyntagen til *begge Forældres Livsvilkaar*. Hvis disse er væsentlig forskellige, vil der dog tillige være at tage Hensyn til, hvad der findes stemmende med Barnets Tarv.

Bestemmelsen i § 2 om en vis Adgang for *Barnet selv* til at afgøre, hvilken af Forældrenes Navn det vil bære, var indført i det i denne Samling fremsatte Lovforslag. Det samme

gælder det i Slutningen af § 3 optagne Paabud om at tage Hensyn til *Barnets Tarv*, hvilket var motiveret med, at det, hvis Barnet opdrages hos Moderen, og denne nu lever i Ægteskab under daarlige økonomiske Forhold, medens Barnets Fader er velhavende, kan være særdeles uheldigt for Barnet, om der paa Grund af Faderens store Bidrag gives det en Særstilling i Hjemmet og blandt dets Halvsøskende.

Kap. II. *Faderskabets eller Bidragspligtens Fastsættelse.*
(§§ 4—18).

Den stedfundne Udvidelse af Barnets Retsstilling i Forhold til Faderen fører naturligt med sig, at *Faderskabet* til ethvert Barn uden for Ægteskab maa søges *fastslaaet*, og §§ 4 og 5 indeholder de Forskrifter, som er fornødne for, at de Myndigheder, hvem det paalægges at sørge for, at Faderskabet i hvert enkelt Tilfælde fastslaaes, saa snart som muligt kan faa Oplysning om, hvem der af Moderen opgives som Fader, og mod hvem Undersøgelse derfor skal indledes.

§ 4 udtaler, at en uden for Ægteskab besvangret Kvinde *bør*, naar den 6te Svangerskabsmaaned er forløbet, henvende sig til Overpræsidenten eller vedkommende Politimester og *begære Faderskabssag rejst* mod den Mand, hun opgiver som Fader til det Barn, hun venter at føde.

Det paalægges dernæst i § 5 en *Jordemoder* eller en som Fødselshjælper fungerende *Læge* (eventuelt Rigshospitalet eller Fødselsanstalten i Jylland), som har gjort Tjeneste ved Fødselen af et Barn uden for Ægteskab, inden 3 Dage efter Fødselen at gøre *Anmeldelse* om denne til Overpræsident eller Politimester med Oplysning bl. a. om Moderens Navn samt, hvis Moderen har opgivet, hvem der er eller kan være *Barnets Fader*, Moderens Opgivende herom og Oplysning om, hvorvidt hun har begæret Faderskabssag rejst i Henhold til § 4. Hvis ingen Jordemoder eller Læge har bistaaet ved Fødselen, *skal Moderen selv* inden en Maaned efter Fødselen afgive Anmeldelse om denne, og hun skal da meddele Myndighederne, hvem der er Barnets Fader. — Da Pligten til at meddele Faderens Navn i enkelte Tilfælde, f. Eks. naar Barnet er Frugt af en Kønshedsforbrydelse, kan være til Skade for Barnet, kan *Overovrigheden* dog efter Begæring af Moderen eller af Barnets Værge *fritage* for denne Pligt, naar det maa

anses for stemmende med Barnets Tarv, at Faderskabet ikke oplyses. Fritagelsen gælder dog kun, saa længe der uden Hjælp fra det offentlige sørges forsvarligt for Barnets Underhold. — Undladelse af at afgive de i § 5 paalagte Anmeldelser straffes med *Bøder*.

Der følger saa i § 6 Forskrifter om den Fremgangsmaade, som skal iagttages ved den opgivne Faders *udenrettlige Anerkendelse af Faderskabet*. Anerkendelsen skal ske ved den opgivne Faders personlige Fremmøde i Overpræsidiets eller paa Politikontoret, og han skal udtrykkeligt gøres opmærksom paa Retsvirkningerne af Anerkendelsen. Anerkendes Faderskabet, underskriver den paagældende en Protokoltilførsel derom. — I Forbindelse hermed kan nævnes § 15, der giver den, som har anerkendt Faderskabet, Ret til at forlange *Retssag indledet*, naar han godtgør, at hans Anerkendelse ikke kan anses som en bindende Viljeserklæring, eller at han først efter Anerkendelsen er kommet til Kundskab om Omstændigheder af Betydning, der kan begrunde Fralæggelse af Faderskabet. — Overensstemmende med hidtil gældende Ret ska ifølge § 7 *Bidragsresolutionen* over Faderen, der anerkender Faderskabet, udfærdiges af *Overøvrigheden*; der er dog aabnet Adgang til paa Moderens Begæring, og naar det maa antages, at der ikke vil blive søgt Hjælp til Barnets Underhold fra det offentlige, at undlade Meddelelse til Amtmanden om Anerkendelse af Faderskab og Udfærdigelse af Bidragsresolution.

§ 8. Hvis den opgivne Fader *ikke vil anerkende* Faderskabet, eller hvis han undlader at give Møde, skal Politiet ikke foretage yderligere Undersøgelser i Sagen, men straks afgive den til Undersøgelse *ved Retten**), saa at Tilvejebringelsen af Bevismateriale fra første Færd kommer til at foregaa under Rettens Kontrol. Har den opgivne Fader erkendt at have haft Samleje med Moderen paa Avlingstiden, skal Meddelelsen til Retten indeholde Oplysning herom.

Ligeledes gaar Sagen *straks til Retten*, hvis Moderen har opgivet, at hun inden for Avlingstiden har haft Samleje med *flere*. (§ 9).

*) Her behandles Sagen da i Overensstemmelse med de i Retsplejelovens Kap. 42 a givne Forskrifter. (§ 13).

§ 10 indeholder en særlig — indskrænkende — Rege for det Tilfælde, at Barnet er *dødfødt*, idet de i §§ 6—9 omhandlede Foranstaltninger til at faa Faderskabet fastslaaet da kun skal iværksættes, naar Faderskabets Konstatering har virkelig Interesse, nemlig naar Moderen ønsker fastsat Bidrag til Dækning af Udgifterne ved Svangerskabet og Fødselen, eller naar det begæres af det offentlige, som har udredet Udgifter i Anledning af Moderens Svangerskab og Barselfærd. — Paragraffen sætter desuden en 3 Maaneders Frist for Moderens Fremsættelse af Begæring om Bidrag til de ved en *Abort* forvoldte Udgifter (se § 23).

§ 12 udtaler for det første, at en Faderskabssag, naar den ikke er blevet rejst i Henhold til de i det foregaaende omtalte Forskrifter, vil kunne rejses *ved Barnets Fødsel eller senere* efter Begæring af Moderen, Barnet (dettes Værge) eller en af de i § 28 nævnte Personer eller Institutioner, som har Ret til at indkræve Bidrag til Barnet, og at Sagen da ogsaa behandles paa den i §§ 6—9 beskrevne Maade. — Paragraffens Stk. 3, der blev indsat i Lovforslaget af 1935—36, bestemmer dernæst, hvad der skal ske, hvis Moderen trods Bøde *ikke opgiver Faderens Navn*. Der beskikkes da en *Værge* for Barnet, som ikke faar Forældremyndigheden over dette, men som saa vidt muligt skal drage Omsorg for, at der *rejses Faderskabssag*. Dersom Moderen ikke sørger forsvarligt for Barnets Underhold, kan han endvidere *begære hende afhørt som Vidne* inden Retten om, hvem der er eller kan være Fader til Barnet. Sidstnævnte Beføjelse tilkommer ogsaa de i § 28 nævnte Institutioner, naar de helt eller delvis udreder Udgifterne til Barnets Forsørgelse.

Af de øvrige Paragraffer i Kapitel II gengives her § 14, der dels formulerer de Krav, der maa stilles med Hensyn til *Beviset for Faderskabet*, dels angiver, hvilke Retsvirkninger der, naar Faderskabet *ikke* kan konstateres, skal tillægges den Omstændighed, at vedkommende har haft *Samleje* med Moderen paa Avlingstiden:

»Den opgivne Fader eller en anden under Faderskabssagen søgsøgt bliver ved Dommen at anse som Fader til Barnet, saafremt Retten finder det bevist, at han har haft *Samleje* med Moderen inden for Avlingstiden, uden at der foreligger Omstændigheder, som *udelukker*, at Barnet kan være Frugten

heraf*), og der derhos *ikke* findes Grund til at *antage*, at Moderen inden for Avlingstiden *ogsaa har haft Samleje med nogen anden*, som kan være Barnets Fader, og der heller ikke i øvrigt foreligger Omstændigheder, som gør det *tvivlsomt*, om den sagsøgte er Barnets Fader.

Finder Retten det herefter *ikke* godtgjort, at nogen under Faderskabssagen sagsøgt er Barnets *Fader*, bliver den eller de sagsøgte ved Dommen at anse som *bidragspligtig*, saafremt Retten finder det bevist, at vedkommende har haft *Samleje med Moderen inden for Avlingstiden*, uden at der foreligger Omstændigheder, som udelukker, at Barnet kan være Frugten heraf. Hvis *flere* sagsøgte kan anses som bidragspligtige, bliver Bidragspligten at paalægge enhver af dem *fuldt ud*. (se § 22, jfr. §§ 29 og 30).

§ 17 giver Regler om Overøvrighedens *Udfærdigelse af Bidragsresolution*, naar en Faderskabssag er afsluttet, og § 18 indeholder bl. a. den Bestemmelse, at hvis flere er anset som bidragspligtige, skal Moderen eller den, som skal varetage Barnets Tarv, have udleveret et *Bidragsdokument*, hvori Bidraget fastsættes til det til enhver Tid gældende Normalbidrag, men som *ikke* maa indeholde *de bidragspligtiges Navne*.

Den Overøvrigheden givne Beføjelse til i enkelte Tilfælde at *fritage* Moderen for Opgivelsen af Faderens Navn (se § 5) blev først optaget i det i denne Samling fremsatte Lovforslag. Der var oprindelig tilføjet nogle Eksempler, men disse udelodes i Folketinget, da man ansaa det for tilstrækkeligt at henvise til Barnets Tarv og mente, at de nævnte Eksempler vilde kunne give Anledning til Mistydninger til Skade for Barnet.

Kap. III. *Barnets Underhold m. v.* (§§ 19—31).

Medens Lovens § 3 angiver Maalestokken for Barnets Forsørgelse, Opdragelse og Uddannelse, træffes der ved § 19 Bestemmelse om, hvorledes *Byrderne* herved skal *fordeles* mellem Barnets Forældre, og det foreskrives her i Overensstemmelse med Hovedgrundsætningen i § 1, at Udgifterne fordeles saaledes, at der saa vidt muligt, under Hensyn til

*) Dette kan f. Eks. være udelukket ved Resultatet af en Blodtypeundersøgelse, eller fordi vedkommende er bevislig impotent.

Forældrenes økonomiske Kaar, falder *lige stor Byrde paa hver af Forældrene.*

§ 20 udformer nærmere Indholdet af *Faderens Pligt* til at betale *Underholdsbidrag*. Man har fastholdt den hidtidige *Grænse nedad* for Barnets Forsørgelse: at den skal være forsvarelig og ikke ringere end i gode Plejehjem paa den Egn, hvor Barnet opdrages; ligeledes opretholdes Regelen om, at Faderens Bidrag i Almindelighed bør sættes til mindst $\frac{3}{5}$ af samtlige de Udgifter, Barnets Underhold herefter medfører. Bidragspligten *vedvarer* normalt til Barnets 18. Aar, men kan dog efter det 14. Aar bortfalde eller nedsættes, naar det er blevet helt eller delvis uforholdent; derimod har man *udeladt* Bestemmelsen om Nedsættelse, naar Faderen har *Ægtebørn*, som han, hvis de var i Alderen fra 14 til 18 Aar, ikke evnede at understøtte.

I Paragraffens Stk. 5, der nævner de *særlige Bidrag*, der kan paalægges Faderen til Omkostninger ved Barnets Daab og Konfirmation, Skoleundervisning og faglig Uddannelse samt i Anledning af Barnets Sygdom og Begravelse, er sket den vigtige Tilføjelse, at hvis det efter Barnets Forhold er paakrævet, at der ydes Bidrag til *fortsat Skoleundervisning* eller *faglig Uddannelse* efter dets fyldte 18. Aar, kan saadant Bidrag paalægges Faderen, dersom det efter hans økonomiske Stilling findes rimeligt, dog *ikke ud over* Barnets fyldte 21. Aar.*) (En tilsvarende Pligt kan paalægges *Moderen*, naar Barnet ikke er undergivet hendes Forældremyndighed, og ligeledes den *bidragspligtige*, naar kun een er anset som bidragspligtig). Der skal i saa Fald efter Faderens Begæring beskikkes Barnet en *Værge*, til hvem Bidragene udbetales under Værgens Ansvar for deres Anvendelse i det fastsatte Øjemed.

For at sikre, at Bidrag fra en Fader, hvis *Kaar er væsentlig bedre* end Moderens, virkelig kommer Barnet og ikke tillige Moderen til gode, skal der, saafremt Børneværnet skønner det fornødent, *beskikkes Barnet en Værge*, som drager Omsorg for, at Bidragene anvendes til Barnets Tarv. (§ 20, Stk. 6).

*) Da Forsørgelsespligten over for *Ægtebørn* ophører med Børnenes fyldte 18. Aar, indføres der altsaa her en *retlig Ulighed* mellem Børn født i og uden for *Ægteskab*; man har herved tilsigtet at skabe tilnærmelsesvis *faktisk* Ligestilling mellem de to Grupper af Børn.

Ud fra Grundsætningen om, at Barnet bør have samme retlige Stilling i Forhold til begge Forældrene, er det i § 21 bestemt, at det paa ganske tilsvarende Maade som for Faderens Vedkommende kan *paalægges Moderen* at betale *Underholdsbidrag* til Barnet, naar dette ikke er undergivet hendes Forældremyndighed og Forsorg. Bestemmelsen faar navnlig praktisk Betydning derigennem, at der ved Forsorgslovens § 185 er givet Adgang til at erholde det Moderen paalagte Underholdsbidrag udbetalt af det offentlige.

§ 22 angiver Indholdet af *bidragspligtige Personers Underholdspligt*:

Naar kun *en enkelt Person* er anset som bidragspligtig, fastsættes Bidraget efter de samme Regler, som følges, naar det drejer sig om Bidrag, der paalægges den som *Fader* ansete (§ 20). — Hvis derimod *flere* ved Faderskabssagen er anset som bidragspligtige, fastsættes Bidraget for *hver* af dem til det til enhver Tid gældende *Normalbidrag* (jfr. Loven om offentlig Forsorg § 192), idet man har ment, at den Omstændighed, at flere maatte opfylde Betingelserne for at være Fader til Barnet, ikke giver rimelig Grund til, at Bidragspligten for hver af dem skulde nedsættes. De i § 20, Stk. 5, nævnte *særlige* Bidrag kan *ikke* paalægges disse bidragspligtige (jfr. § 30 i Slutningen); denne Lempelse af Bidragspligten i Forhold til hidtil gældende Ret opvejer imidlertid ikke tilnærmelsesvis den Skærpelse, som Regelen om, at det almindelige Bidrag paahviler hver af de bidragspligtige *fuldt ud*, medfører.

§ 23. Faderen til et Barn uden for Ægteskab har hidtil svaret Bidrag til Udgifterne ved Moderens *Barselfærd* og til hendes *Underhold* i 1 Maaned før og 1 Maaned efter Fødselen. Den normale Bidragspligt er nu for *Faderen* og den *enkelte* bidragspligtige *udvidet* til 2 Maaneder før og 1 Maaned efter Fødselen, og der er aabnet Adgang til under *særlige* Omstændigheder (navnlig i Tilfælde af Moderens Sygdom som Følge af Svangerskabet og Nedkomsten) at *udstrække Bidragspligten* indtil 4 Maaneder før og 9 Maaneder efter Fødselen.*) Disse Regler gælder ogsaa, naar *flere* er anset som bidragspligtige,

*) Det bemærkes, at der *ikke* sker en tilsvarende Udvidelse af det offentliges Forpligtelse til Udbetaling af disse Bidrag.

dog at Bidraget da for hver enkelt fastsættes til det til enhver Tid gældende Normalbidrag (jfr. Forsorgslovens § 235). — Paragraffens Stk. 2 giver den nye Regel, at hvis en uden for Ægteskab besvangret Kvinde *aborterer*, kan det, naar hun godtgør, at Aborten har forvoldt hende særlige Udgifter, paalægges den, der har eller kan have besvangret hende, at svare et efter Overøvrighedens Skøn passende Bidrag til de ved Aborten forvoldte Udgifter.

I § 24 er Fristen for Fremsættelse af Begæring om Fastsættelse af særlige Bidrag forkortet fra 1 Aar til 3 Maaneder.

§ 25 fastholder, at *Aftaler om Afgørelse af Underholdspligt* over for Barnet kun er gyldige, naar de er godkendt af Overøvrigheden, og at Godkendelse ikke bør meddeles, naar de almindelige Grundsætninger i væsentlig Grad er tilsidesat eller Aftalen i øvrigt ikke findes stemmende med Barnets Tarv; men der er tilføjet den vigtige Ændring, at saadanne Aftaler ikke skal være til Hinder for, at *Overøvrigheden kan træffe anden Bestemmelse*, naar Forholdene væsentlig har forandret sig, og Aftalerne er ikke bindende for det offentlige, naar Barnet falder dette til Byrde.

Som en Konsekvens af, at Børn uden for Ægteskab stilles lige med Ægtebørn i *arveretlig* Henseende, bliver der, naar *Faderen* til et Barn uden for Ægteskab *dør*, ikke længer Spørgsmaal om Udbetaling af Boet af fremtidig forfaldende Underholdsbidrag. Det anføres derfor ogsaa i § 26, Stk. 1, at Bidragspligten bortfalder, og at Barnet alene tager Arv i Henhold til Arveforordningen. (Kun i det Tilfælde, at afdøde efterlader sig Enke, der hensidder i uskiftet Bo, kan der stadig blive Spørgsmaal om en fortsat Betaling af Underholdsbidrag). — Paragraffens Stk. 2 og 3 omhandler det Tilfælde, at afdøde var anset som blot *bidragspligtig*. I saa Fald oprettholdes i Hovedsagen de hidtil gældende Bestemmelser; dog har man *ophævet* den Begrænsning, ifølge hvilken der, saafremt Faderen efterlod sig Enke, kun skulde udbetales Bidrag til Børn uden for Ægteskab, som han havde avlet *inden* sit Ægteskab med hende, og hvis han efterlod sig Ægtebørn, kun til Børn uden for Ægteskab, der var *ældre* end det ægte Barn.

§ 27 udtaler udtrykkeligt, at Bidrag, der er paalagt Faderen, en bidragspligtig eller Moderen til et Barn uden for

Ægteskab, tilkommer *Barnet*. Hvis flere ved Faderskabssagen er anset som bidragspligtige, tilkommer Bidragene dog *det offentlige*, jfr. § 30.

Skønt Bestemmelserne i § 28 om Retten til at *indkræve Bidrag* m. m. i Realiteten stemmer væsentlig overens med hidtil gældende Ret, anføres Paragraffens Indhold her for Sammenhængens Skyld som Helhed:

Retten til at *indkræve Bidrag* til et Barn uden for Ægteskab og til at anvende Midlerne til dets Inddrivelse og Sikring tilkommer den, der har *Forældremyndigheden* og Forsorgen over Barnet, *Værgen*, hvis han har Forældremyndigheden over Barnet eller er beskikket i Medfør af § 20, Stk. 5 eller 6 (se foran), den, som efter Moderens Død, Forsvinden eller Bortrejse fra Landet har *taget Barnet til sig* og forsørger det, eller den, hos hvem Moderen har anbragt Barnet i *fast Pleje*. Endvidere tilkommer Retten den *offentlige Institution* eller Kasse eller af det offentlige anerkendte private Institution, som helt eller delvis udreder Udgifterne til Barnets Forsørgelse. — Retten til at indkræve det i § 23 omhandlede Bidrag til Udgifterne ved Moderens *Barselsfærd og Underhold* og til at anvende Midlerne til dets Inddrivelse og Sikring tilkommer *foruden Moderen det sociale Udvalg*, saafremt dette har udredet de paagældende Udgifter. — Hvis *flere* ved Faderskabssagen er anset som bidragspligtige, gælder foranstaaende Regler kun Retten til af det offentlige at *modtage* det fastsatte Bidrag.

Hertil knytter sig § 29 med Bestemmelser om *Indkrævingen* af Bidrag, naar *flere* er bidragspligtige. I saa Fald indkræves Bidragene gennem *Landsnævnet for Børneforsorg*, der fører nøjagtig Oversigt over samtlige disse bidragspligtige. Hvis et Bidrag ikke indbetales i rette Tid, skal *Politimesteren* paa den bidragspligtiges Hjemsted (i København Magistraten) afkræve og eventuelt inddrive Bidraget, der derefter tilstilles Landsnævnet.

Om *Udbetaling* af Bidrag til Moderen (eller den, der skal varetage Barnets Tarv) i Tilfælde, hvor flere er bidragspligtige, bestemmer § 30, at Udbetalingen sker gennem *det sociale Udvalg* i den bidragsberettigedes Opholdskommune. Udvalget kan udbetale Bidraget *forskudsvis*, saafremt de almindelige Betingelser for forskudsvis Udbetaling er opfyldt. I andre Tilfælde har den bidragsberettigede ikke Krav paa at faa

noget udbetalt, før Bidraget eller en Del af det *er indgaaet* fra de bidragspligtige; Udbetalingen sker ogsaa i disse Tilfælde gennem det sociale Udvalg, men først efter, at Udvalget fra Landsnævnet har modtaget Meddelelse om, at Bidraget helt eller delvis kan udbetales. — De af de sociale Udvalg udbetalte Beløb refunderes fuldt ud af *Staten*, der igen har Krav paa Refusion fra den *Fond*, hvori de i Henhold til § 29 til Landsnævnet indbetalte Bidrag samles, *saafremt* Bidraget er indgaaet fra en eller flere af de Personer, der ved Faderskabssagen er anset som bidragspligtige over for vedkommende Barn eller Moder.*) — I øvrigt vil Bidragsfondens Midler efter Socialministerens Bestemmelse være at anvende til Formaal vedrørende *Børneforsorgen i Almindelighed*. — Efter Ansøgning kan *Landsnævnet* yde de her omhandlede Børn de i § 20, Stk. 5, nævnte *særlige* Bidrag og under særlige Omstændigheder endvidere Bidrag til *fortsat Skoleundervisning* eller *faglig Uddannelse* fra deres 18. til deres 21. Aar.

Ifølge § 31 *bortfalder* Pligten til at svare Bidrag for *sæmtlige* bidragspligtige, naar Moderen indgaar Ægteskab med en af dem, og Barnet medtages til Forsørgelse i det fælles Hjem. Pligten til at svare Bidrag vaagner dog op igen, dersom Samlivet mellem Ægtefællerne ophæves.

Vedrørende Indholdet af Kapitel III bemærkes, at Bestemmelsen i § 20, Stk. 5, om Ydelse af Bidrag til *Undervisning* eller *Uddannelse efter Barnets 18. Aar*, var tilføjet i det af Justitsminister *Steincke* i 1935—36 fremsatte Lovforslag, hvor der ogsaa var optaget et Sæt nye Retsregler angaaende de Tilfælde, hvor *flere* er anset som *bidragspligtige* (se Aarbogen 1935—36, Side 427—28). Herefter skulde Indkrævningen af Bidrag ske ved *Overøvrighedernes* Foranstaltning. Efter Forhandling med Indenrigsministeriet, som gjorde gældende, at det vilde volde Overøvrighederne stor Vanskelighed at paatage sig Indkrævning og Udbetaling af Underholdsbidrag i disse Tilfælde, foreslog Justitsministeren imidlertid i det i denne Samling fremsatte Lovforslag at give §§ 29 og 30 den ovenfor gengivne Affattelse, og dette vedtoges uændret.

*) Forskudsvis udbetalte Bidrag, der *ikke* har kunnet inddrives hos de Personer, der er anset som bidragspligtige over for Barnet eller Moderen, vil som hidtil være at afholde af Staten uden Adgang til Refusion.

Kap. IV. *Forskellige Bestemmelser.*
(§§ 32—35).

Ved § 32 *ophæves* de særlige Regler om *Hemmeligholdelse af Navne paa Mødre*, der føder paa *Rigshospitalet*, idet man har anset denne Særordning for uheldig og unaturlig og betragtet Privilegiets Ophævelse som en næsten nødvendig Følge af Forskrifterne om pligtmæssig Opgivelse af Faderskabet. § 32 skal dog alene komme til Anvendelse med Hensyn til Børn, der fødes *efter* Lovens Ikrafttræden.

Loven træder i Kraft 1, *Januar 1938*. Bestemmelserne i Kapitel I og II kommer (med Undtagelse af Forsørgsregelen i § 3, sidste Stykke) alene til Anvendelse med Hensyn til Børn, der fødes *efter* Lovens Ikrafttræden. Derimod skal Forskrifterne om Barnets Underhold i Kapitel III finde Anvendelse ogsaa med Hensyn til Børn, der er født *før* Lovens Ikrafttræden (dog kun angaaende Bidrag, der ligger efter dette Tidspunkt); *undtagne* er dog Reglerne om Bidrags-Ordningen, naar *flere* er bidragspligtige, endvidere Bestemmelsen i § 23 om den særlige Udstrækning af Bidragspligten ved Nedkomsten samt Bestemmelsen i § 26 om Bidragspligtens Bortfald ved Faderens Død; det udtales derhos i § 34, at Bestemmelserne i § 25 er uden Indflydelse paa Aftaler, der er godkendt af Overøvrigheden inden Lovens Ikrafttræden.

Det lykkedes ikke at samle *Folketingets Udvalg* om Lovkompleksets bærende Princip: Det uægteskabelige Barns Ligestilling med det ægtefødtes, idet kun *Regeringspartiernes* Repræsentanter sluttede sig hertil, medens *Venstres* og *de Konservatives* Udvalgsmedlemmer gik mod dette Princip Gennemførelse og i Forening stillede Ændringsforslag i Overensstemmelse hermed, navnlig med Hensyn til det uægteskabelige Barns Ret til Faderens *Navn* samt *Arvet* efter Faderen. Om et andet Hovedprincip, nemlig at det uægteskabelige Barns *Forsørgelse, Opdragelse* og Uddannelse skal ske under Hensyntagen til *begge* Forældrenes Livsvilkaar, var derimod *hele Udvalget* enig.

Det i Lovforslaget om Børn uden for Ægteskab indførte betydningsfulde Princip, at der kan paalægges Faderen til et uden for Ægteskab født Barn *Bidragspligt ud over det 18. Aar*, fik foruden af *Regeringspartierne* Tilslutning af *Venstre*, medens Det konservative Folkeparti gik imod.

Flertallet stillede kun 3 *Ændringsforslag**). Det ene, som de *Konservative* havde taget Initiativet til og var Medforslagsstillere til, gik ud paa *ikke* at indskrænke Hjemmeligholdelsen af Faderskabet alene til Blodskamssager (se den til Kapitel II knyttede Bemærkning); et andet, der var tiltraadt af hele Udvalget, berøvede Faderen den ham i Lovforslagets § 20, Stk. 6, tillagte Beføjelse til, naar hans Kaar maatte være væsentlig bedre end Moderens, at forlange Væрге beskikket for Barnet.

Hele Udvalget fremsatte i Betænkningen en *Udtalelse* om Ønskeligheden af at naa til en Ordning, hvorefter almindelige *Fødsels- og Daabsattester* udstedes paa en saadan Maade, at det ikke af Attesten direkte fremgaar, hvorvidt et Barn er ægtefødt eller ej.

Venstre-Mindretallet udtalte indledningsvis, at det i Udvalget havde ønsket at medvirke til at skabe en mere *betrygende* Stilling for Børn født uden for Ægteskab og derfor havde sluttet sig til Lovforslaget overalt, hvor det gjaldt om at støtte det uden for Ægteskab fødte Barns Stilling personligt og økonomisk og at skærpe Bestemmelserne med Hensyn til Udbetaling af Alimentationsbidrag, alt sammen ud fra den Betragtning, at de egentlige Muligheder for at forbedre disse Børns Kaar ligger paa det *økonomiske* Omraade.

Paa andre Omraader — hvor det gjaldt Ligestilling med Ægtebørn med Hensyn til *Navn og Arveret* efter Faderen — havde Mindretallet derimod ikke kunnet slutte sig til Lovforslagets Bestemmelser ud fra den Betragtning, at ubetinget Navn og Arveret efter Faderen alene bør være knyttet til *det legale Ægteskab* og de i Ægteskabet fødte Børn. En tilsigtet Ligestilling her kunde — trods alle Lovbestemmelser — dog ikke opnaas, og Bestemmelsen herom (i § 1) forekom Mindretallet at virke i det væsentlige kun som en Programudtalelse, der var egnet til at vække Forhaabninger, som Loven og Livet var ude af Stand til at indfri. — Retten til Navn og Arveret vilde maaske i ganske enkelte Tilfælde blive af Betydning for et uægteskabeligt Barn, men kunde i mangfoldige andre Tilfælde medføre alvorlige *Ulemper for Hustru og Børn* i et bestaaende eller kommende Ægteskab og volde saa megen *Uro* og Forvirring, at det eventuelle samfundsmæssige Gode, der maatte opnaas til den ene Side, vilde medføre saa store og uretfærdige *Ulemper* til den anden Side, at Mindretallet ikke fandt det rimeligt at gennemføre en saa-

*) Som berørt i Indledningen indeholdt Lovforslaget ved dets Fremsættelse i denne Samling paa flere Punkter Ændringer, der i tidligere Samlinger var drøftet med vedkommende Folketingsudvalg.

dan Ordning. — Bestemmelsen vilde tillige medføre en Mængde *Retssager*, hvor Faderen vilde søge at frigøre sig for sine Forpligtelser. Resultatet blev, at en stor Skare Børn, hvis Retten frikendte Faderen, kom til at staa *uden* nogen *udlagt Barnefader*. Samtidig vilde det uægteskabelige Barn, for hvem der maatte blive udlagt en Barnefader, faa en *favoriseret Stilling* endog fremfor de ægteskabelige Børn, idet det frit kunde vælge mellem Faderens og Moderens Navn og nyde alle de økonomiske Rettigheder, der tilflyder det ægteskabelige Barn. — Større Ulighed i Vilkaarene kunde efter Mindretallets Opfattelse næppe tænkes, og Mindretallet maatte derfor tage Afstand fra saadanne Bestemmelser i Lovforslagene, der tog Sigte paa at give uægteskabelige Børn samme Rettigheder som ægteskabelige Børn (herunder Stifbørn) med Hensyn til Arveret efter Faderen.

Hvad angaar Mødrenes Pligt til at *opgive Barnefaderens Navn* og Fødselsstiftelsernes Pligt til at *hemmeligholde Moderens Navn*, understregede Mindretallet det ønskelige i, at Moderen frivillig gør Barnet bekendt med, hvem der er dets Forældre, men man ønskede *ikke* at gøre det til en *uafviselig Pligt*. Mindretallet gjorde gældende, at der stadig findes et stort Tal hemmeligt fødende Kvinder, og Mindretallet frygtede, at en Ophævelse af den gamle Hemmeligholdelsespligt i Forbindelse med absolut Pligt for Moderen til at opgive Barnefaderens Navn (i alt Fald til Overøvrigheden), ud over hvad der er nødvendigt af *forsørgelsesmæssige* Grunde, let vilde øge Muligheden for Fosterdrab. Mindretallet kunde derfor ikke tiltræde disse Bestemmelser, selv i begrænset Form.

Det konservative Mindretal anerkendte fuldt ud, at Retsreglerne angaaende Børn i og uden for Ægteskab, Faderskabsregler, Bidrag til Børn etc. trængte til at blive samlet og gennearbejdet, og anerkendte ligeledes, at der ved det forelagte Kompleks af Lovforslag var gjort et værdifuldt Arbejde i denne Retning. Men de i dansk Lovgivning helt nye Synspunkter, der kom frem navnlig i Forslagene om Børn uden for Ægteskab og om Ændringer i Arveforordningen: at Børn uden for Ægteskab i al Almindelighed skal have Ret til *Navn* og *Arv* efter Faderen, kunde Mindretallet ikke tiltræde. Mindretallet ansaa det for en af Lovgivningens vigtigste Opgaver »at støtte og ikke undergrave de Hjem, hvor Forældrene er sammenknyttet ved Ægteskab, fordi det først og fremmest er disse Hjem, der Slægt efter Slægt bærer vort Samfund«. — Mindretallet havde i Udvalget været inde paa en Drøftelse af Mulighederne for at udvide Bestemmelserne i Arveforordningens § 9 saaledes, at Overøvrigheden under særlige Forhold efter Moderens Begæring kunde tillægge et uden for

Ægteskab født Barn Navn og Arv efter Faderen, naar det blev godtgjort, at der var *givet Ægteskabslofte*, at *Faderskabet* var *fastslaaet* og ingen af Forældrene var bundet af andet Ægteskab. Men der var hos Flertallet ingen Tilbøjelighed til at affatte Lovforslaget efter denne Linie.*) — For øvrigt mente Mindretallet ikke, at den foreslaaede Ret til Navn og Arv efter Faderen vilde væsentlig forbedre Kaarene for de uden for Ægteskab fødte Børn, idet der ikke ved at give BARNET Ret til Navn og Arv efter Faderen skaffes dette det *Hjem*, som det uden for Ægteskab fødte Barn netop savner.

Det var Mindretallet i højeste Grad magtpaaliggende at skabe de *bedst mulige Levevilkaar* for Børn født uden for Ægteskab og give dem om muligt lige saa god Start som de Børn, der er født inden for Ægteskab, og man var derfor enig i at skærpe de økonomiske Krav til Barnefaderen. Paa den anden Side mente Mindretallet, at det Barn, der er født uden for Ægteskab, ikke skal stilles bedre end det Barn, der er født i Ægteskab, og *ikke* have en *særlig Ret* til Bidrag til Uddannelse ud over det 18. Aar.

Sluttelig henledte Mindretallet Opmærksomheden paa, at der efter Gennemførelsen af de foreslaaede Lovregler vilde blive en Gruppe Børn uden for Ægteskab — og efter Erfaringerne fra Norge at dømme et ikke ganske ringe Antal —, som ikke har Adgang til Navn og Arv efter Faderen, nemlig alle de Børn, for hvilke Faderskabet ikke kan fastslaaes.

Ud fra disse Anskuelser stillede de to Mindretal, dels i Forening, dels hvert for sig, en Række *Ændringsforslag*.

I Forening foreslog Mindretallene at udelade Lovforslagets § 1 og at affatte Hovedregelen i § 2, Stk. 1, saaledes: »Et Barn uden for Ægteskab faar samme *Familienavn* som den af Forældrene, der har *Forældremyndigheden* over det, medmindre den anden af Forældrene (saafremt vedkommende er gift tillige vedkommendes Ægtefælle) giver sin *Tilladelse* til, at det faar hans (hendes) Familienavn.« — Hvis Navngivelse maatte være sket inden Faderskabets Konstatering, krævedes ogsaa Faderens (eventuelt tillige hans Ægtefælles) Tilladelse til Antagelse af hans Familienavn. Yderligere foreslog de *Konservative* alene at slette Bestemmelsen om Ret for *BARNET selv* til efter det 18. Aar at ændre sit Familienavn til den anden af Forældrenes Familienavn.

I Konsekvens af begge Mindretals Stilling til Lovforslaget om Ændring i *Arveforordningen* foreslog de endvidere i Fællesskab at give § 26 en anden Affattelse.

*) Flertallet mente, at et saadant nyt Skel mellem Børn født uden for Ægteskab ikke vilde være retfærdigt.

Endelig var Mindretallene fælles om et Ændringsforslag, der gik ud paa at udelade § 32 (angaaende Ophævelse af Reglerne om *Hemmeligholdelse af Navne paa Mødre*, der føder paa Rigshospitalet).

I Forbindelse med sidstnævnte Ændring foreslog *Venstre-Mindretallet* ved et Ændringsforslag til § 5 — om Fødselsanmeldelsen — at opretholde den bestaaende Ordning med Hensyn til Børn, der er født paa Rigshospitalet eller paa Fødselsanstalten i Jylland. Og Moderens Pligt til *Opgivelse af Faderens Navn* foresloges betinget af, at hun af det offentlige begærer *Hjælp* til Dækning af Udgifter i Anledning af hendes Svangerskab og Barselfærd eller til Dækning af Udgifter ved Barnets Forsørgelse eller Opdragelse.

Det konservative Mindretal stillede foruden det ovennævnte Ændringsforslag til § 2 et særligt Ændringsforslag om at slette Bestemmelsen i § 20, Stk. 5, vedrørende eventuelt Bidrag af Faderen til *Barnets Skoleundervisning eller faglige Uddannelse indtil dets 21. Aar*.

De af Flertallet eller Udvalget stillede Ændringsforslag vedtoges (enstemmigt eller uden Afstemning), medens samtlige Mindretals-Ændringsforslag forkastedes.

Under Sagens 2. Behandling udtalte Ordføreren for *Det frie Folkeparti*, at Partiet var imod Mindretallenes Ændringer og i det store og hele kunde følge Flertallets Indstilling, selv om Flertallets Formulering ikke paa alle Punkter dækkede Partiets Ønsker og man for saa vidt vilde undlade at deltage i Afstemningen. — Ordføreren for *Retsforbundet* erklærede, at Partiet vilde stemme for de forskellige Lovforslag undtagen Forslaget vedrørende Inddrivelse af Underholdsbidrag.

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 73 Stemmer mod 40.

I *Landstinget* kom det hele Kompleks af Lovforslag til samlet Behandling, ligesom Tilfældet havde været i Folketinget, og de 4 Partier tog samme Stilling til de enkelte Lovforslag, som deres Meningsfæller i Folketinget havde indtaget. I sin Tale ved 1. Behandling udviklede Venstres Ordfører (*Rytter*), at de opstillede Retsregler med Hensyn til Navn, Arv og Pligt til Oplysning om Faderen forekom ham at hvile i alt for høj Grad paa Deduktion ud fra visse ledende Principper i Stedet for paa en Afvejelse af de reale Hensyn, der talte for eller imod. Taleren ønskede Sagen overvejet i en skandinavisk Kommission for ogsaa paa dette Omraade at søge opnaaet nordisk Retsfællesskab, eventuelt i en special dansk Kommission. *Justitsministeren* imødegik de af *Rytter* fremførte Betragtninger og afviste Tanken om Kommissionsbehandling. Der var efter Ministerens Mening ikke noget at

overveje i en Kommission, knap nok i et Udvalg, og Ministeren anmodede om, at Lovforslagene maatte faa en hurtig Behandling.

Medens *Udvalget* stillede et Par *Ændringsforslag* til Lovforslagene om *Ægtebørn* og om *Arv*, blev der ikke foreslaaet *Ændringer* i det her omhandlede Lovforslag, som Flertallet indstillede til Vedtagelse, Mindretallet til Forkastelse. Derimod gjorde *Udvalget* i Betænkningen en Bemærkning om Forstaaelsen af § 5, sidste Stykke, hvor der fastsættes *Bødestraf* for Undladelse af at afgive de i Paragraffen paabudte Anmeldelser. *Udvalget* rettede herom en Forespørgsel til Ministeren, hvis Svar gik ud paa, at det ikke har været Hensigten at fremtvinge Anmeldelsespligtens Opfyldelse ved en fortløbende Bøde, men at straffe Undladelse af Anmeldelse med en Bøde af en *bestemt fastsat Størrelse*. — Endvidere udtalte *Udvalget*, at Ordene »ved Dommen« i Begyndelsen af § 14 skal forstaaes efter almindelig Sprogbrug, saaledes at de omfatter Indgaaelse af Retsforlig.

Lovforslaget vedtoges i Landstinget med 38 Stemmer mod 35.

83. Lov om Ændring i Forordning af 21. Maj 1845 indeholdende nogle Forandringer i Lovgivningen om Arv. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2257. — C. Sp. 203, 1577 og 1779].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 28). 1. Beh. $\frac{6}{11}$ (F. Sp. 985). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 345) afgivet $\frac{22}{1}$. (Ordfører: Fr. Dalgaard). 2. Beh. $2\frac{3}{2}$ (F. Sp. 2905 og 2969). 3. Beh. $\frac{5}{2}$ (F. Sp. 3177). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $1\frac{7}{2}$ og $\frac{5}{3}$ (L. Sp. 972 og 1189). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 2203) afgivet $\frac{12}{4}$. (Ordfører: H. P. Johansen). 2. Beh. $\frac{14}{4}$ (L. Sp. 1887, jfr. 1883). 3. Beh. $\frac{16}{4}$ (L. Sp. 2003, jfr. 1997). *Tilbagesendt til Folketinget*. *Udvalgets Erklæring* (B. Sp. 2633) afgivet $\frac{22}{4}$. Eneste Beh. $\frac{27}{4}$ (F. Sp. 6344). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 134).

Forslaget til denne Lov blev fremsat og behandlet sammen med Lovforslaget om Børn uden for Ægteskab og en Række

dermed sammenhørende Forslag angaaende de uægteskabelige Børns hele Retsstilling. Med Hensyn til Sagens Behandling i de to foregaaende Rigsdagssamlinger og Hovedindholdet af den stedfundne Reform henvises til Indledningen til Loven om Børn uden for Ægteskab (Side 520—522).

Loven gaar ud paa at give Arveforordningens § 9*) følgende Affattelse:

»Børn uden for Ægteskab har samme Arveret og arves paa samme Maade som Ægtebørn.

Børn uden for Ægteskab tager dog kun Arv efter og arves kun af Fader og fædrene Frænder, saafremt *Faderskabet er fastslaaet* paa den i Lov om Børn uden for Ægteskab, Kapitel II, omhandlede Maade. — *Fader og fædrene Frænder* tager kun Arv efter Barn uden for Ægteskab, saafremt der er tilfaldet dette nogen Formue som *Arv eller Gave fra Faderen eller hans Slægt*, og de kan kun arve saa stor en Del af Barnets efterladte Formue, som i Værdi svarer til, hvad Barnet saaledes har modtaget som Arv eller Gave fra Faderen og hans Slægt (til Gave henregnes i denne Henseende kun, hvad der er bestemt til Forøgelse af Barnets Formue, og ikke Gaver af ubetydelig Værdi eller Tilskud til Barnets Underhold). — Fader og fædrene Frænder tager *ikke* Arv efter Barn uden for Ægteskab, saafremt Faderen ved Avlingen af Barnet har begaaet et Forhold, for hvilket han ved Dom er kendt skyldig efter Borgerlig Straffelov §§ 216—223 [*Kønsfrihedsforbrydelse*].«

Ikrafttrædelsesdagen er 1. Januar 1938, og Loven kommer alene til Anvendelse paa Børn, der er født *efter* dette Tidspunkt.

Det af Justitsminister *Zahle* i Samlingen 1934—35 fremsatte Lovforslag indeholdt alene Hovedregelen i Stk. 1 og den dertil knyttede Betingelse i Stk. 2, Pkt. 1. Den nu i Stk. 2, Pkt. 3, optagne Bestemmelse, hvorved Fader og fædrene Frænder afskæres fra Arv efter et Barn, der er Frugt af en Kønsfrihedsforbrydelse, blev tilføjet i det af Justitsminister *Steincke* i 1935—36 forelagte Forslag. Endelig indsattes Pkt. 2, der begrænser Arveretten for Fader og fædrene Frænder til, hvad der er tilfaldet Barnet som Arv eller Gave fra

*) Jfr. Lov af 4. Januar 1854 om Forordningens Udvidelse til *Færoerne*.

Fader eller fædrene Frænder, efter Forslag af *Landstingets Udvalg*; Hensigten hermed var at udelukke, at en Mand faar økonomisk Interesse i selv at faa fastslaaet sit Faderskab til et Barn uden for Ægteskab.

Om de forskellige Partiers Stilling til de enkelte Led af det samlede Lovforslags-Kompleks. henvises til det i Gengivelsen af Loven om Børn uden for Ægteskab bemærkede (se særlig Side 521 og Side 533—538).

Lovforslaget vedtoges i *Landstinget* med 38 Stemmer mod 35 og — ved »neste« Behandling — i *Folketinget* med 65 Stemmer mod 39.

84. Lov om Ændring i Lov Nr. 120 af 20. April 1926 om Ægtefællers Arveret og uskiftet Bo. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2261. — C. Sp. 205 og 1581].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 28). 1. Beh. $\frac{6}{11}$ (F. Sp. 985). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 345) afgivet $\frac{22}{1}$. (Ordfører: Fr. Dalgaard). 2. Beh. $\frac{2-3}{2}$ (F. Sp. 2905 og 2969). 3. Beh. $\frac{5}{2}$ (F. Sp. 3177). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{17}{2}$ og $\frac{5}{3}$ (L. Sp. 972 og 1189). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 2203) afgivet $\frac{12}{4}$. (Ordfører: H. P. Johansen). 2. Beh. $\frac{14}{4}$ (L. Sp. 1888, jfr. 1883). 3. Beh. $\frac{16}{4}$ (L. Sp. 2004, jfr. 1997). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 137). Træder i Kraft 1. Januar 1938.

Forslaget til Loven blev fremsat og behandlet sammen med Lovforslaget om Børn uden for Ægteskab og en Række i Forbindelse dermed staaende Forslag angaaende de uægteskabelige Børns hele Retsstilling. Med Hensyn til Sagens tidligere Behandling paa Rigsdagen og Hovedlinierne i den stedfundne Reform henvises til Indledningen til Loven om Børn uden for Ægteskab (Side 520—522).

Loven danner et Tillæg til Ændringen i Arveforordningen (Nr. 83) og gaar kun ud paa, at Pupilaautoriteterne ved Afgørelsen af, om der skal meddeles Samtykke til, at *Hustruen* hensidder i uskiftet Bo med *Mandens Børn uden for Ægteskab* eller disses Afkom, foruden til de umyndiges Tarv ogsaa skal tage Hensyn til *Hustruens Tarv*.

Lovforslaget blev første Gang fremsat i Samlingen 1935—36. Det var foranlediget af Folketingsforhandlingerne i den foregaaende Samling og af en Henvendelse fra Dansk Kvinde-samfund.

Om de forskellige Partiers Stilling til de enkelte Led af det samlede Lovforslags-Kompleks henvises til det i Gengivelsen af Loven om Børn uden for Ægteskab anførte (se særlig Side 521 og 533—538).

Lovforslaget, der gik uændret gennem Rigsdagen, vedtoges i *Folketinget* med 77 Stemmer mod 41, i *Landstinget* med 38 Stemmer mod 35.

85. Lov om Ændring i Lov Nr. 56 af 18. Marts 1925 om Ægteskabets Retsvirkninger. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2259. — C. Sp. 207 og 1583].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 28). 1. Beh. $\frac{6}{11}$ (F. Sp. 985). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 345) afgivet $\frac{22}{1}$. (Ordfører: Fr. Dalgaard). 2. Beh. $2\frac{3}{2}$ (F. Sp. 2905 og 2969). 3. Beh. $\frac{5}{2}$ (F. Sp. 3178). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $1\frac{7}{2}$ og $\frac{5}{3}$ (L. Sp. 972 og 1189). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 2203) afgivet $\frac{12}{4}$. (Ordfører: H. P. Johansen). 2. Beh. $\frac{14}{4}$ (L. Sp. 1888, jfr. 1883). 3. Beh. $\frac{16}{4}$ (L. Sp. 2004, jfr. 1997). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 136).

Ogsaa Forslaget til denne Lov blev fremsat og behandlet sammen med Lovforslaget om Børn uden for Ægteskab og en Række dermed sammenhørende Forslag angaaende de uægteskabelige Børns hele Retsstilling. Med Hensyn til Sagens tidligere Behandling paa Rigsdagen og Hovedlinierne i den stedfundne Reform henvises til Indledningen til Loven om Børn uden for Ægteskab (Side 520—522).

Der aabnes ved Loven Adgang for en Ægtefælle til at kræve *Bosondring*, naar den anden Ægtefælle ved Indgaaelsen af Ægteskabet uden hans Vidende havde et *arveberettiget Barn uden for Ægteskab* eller senere har faaet et saadant Barn. Den førstnævnte Ægtefælle kan herved sikre sig, at det, som han senere erhverver ved Selverhverv, Arv, Gave eller paa

anden Maade, ikke indgaar i den Bomasse, som det uden for Ægteskab fødte Barn til sin Tid skal tage Arv af.

Kravet om Bosondring maa i dette Tilfælde fremsættes inden 6 Maaneder efter, at vedkommende er blevet vidende om Forholdet, og kan ikke fremsættes, hvis Barnet er afgaaet ved Døden, medmindre det har efterladt sig Livsarvinger.

Ikrafttrædelsesdagen er *1. Januar 1938*, og Loven finder alene Anvendelse med Hensyn til Børn, der er født efter dette Tidspunkt.

Lovforslaget blev første Gang fremsat i Samlingen 1935—36. Det var foranlediget af en Henvendelse fra Dansk Kvindesamfund.

Om de forskellige Partiers Stilling til de enkelte Led af det samlede Lovforslags-Kompleks henvises til det i Gengivelsen af Loven om Børn uden for Ægteskab bemærkede (se særlig Side 521 og 533—538).

Lovforslaget vedtoges uændret, i *Folketinget* med 77 Stemmer mod 41, i *Landstinget* med 38 Stemmer mod 35.

86. Lov om Ændringer i og Tilføjelser til Lov om Rettens Pleje. (Faderskabssager). (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2245. — C. Sp. 193 og 1581].

Fremsat i *Folketinget* $7/_{10}$ (F. Sp. 28). 1. Beh. $6/_{11}$ (F. Sp. 985). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 345) afgivet $22/_{1}$. (Ordfører: Fr. Dalgaard). 2. Beh. $2^{-3}/_{2}$ (F. Sp. 2905 og 2969). 3. Beh. $5/_{2}$ (F. Sp. 3177). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $17/_{2}$ og $5/_{3}$ (L. Sp. 972 og 1189). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 2203) afgivet $12/_{4}$. (Ordfører: H. P. Johansen). 2. Beh. $14/_{4}$ (L. Sp. 1887, jfr. 1883). 3. Beh. $18/_{4}$ (L. Sp. 2003, jfr. 1997). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 135).

Medens den væsentligste Del af Bevismaterialet ved Alimentionssagers Behandling hidtil er tilvejebragt gennem den forberedende Politiafhøring, tager den ved Loven om Børn uden for Ægteskab (se Nr. 82) indførte Nyordning Sigte paa, at Retten, naar den udlagte Fader ikke straks vedgaar

Faderskabet, faar Ledelsen af Sagen, saaledes at Tilvejebringelsen af Bevismateriale fra første Færd foregaar under Rettens Kontrol. Samme Lov indeholder i Kapitel II de nærmere Regler om den Fremgangsmaade, der skal følges for at faa fastslaaet, om den udlagte Fader straks vil anerkende Faderskabet, eller om Sagen maa henvises til retslig Afgørelse, og nærværende Lov giver *Forskrifter angaaende Faderskabsagens Behandling*, efter at Sagen er *henvist til retslig Afgørelse*. Det vil under denne Behandling være nødvendigt paa en Række Punkter at *fravige* de almindelige Bestemmelser i Retsplejeloven, og man har fundet det hensigtsmæssigt at samle de specielle Regler om Faderskabssager — det vil sige Sager, hvorved Faderskabet til Børn uden for Ægteskab eller Grundlaget for Bidragspligt til disse søges oplyst — i et *særligt Kapitel* af nævnte Lov.

I nedenstaaende Redegørelse for Hovedlinierne i den nye Lov er fremhævet de mere væsentlige Punkter, hvor Lovens Bestemmelser afviger fra den hidtil bestaaende Ordning.

1. Retsplejelovens § 307 opretholdt den udvidede Adgang til Anvendelse af *Partsed* i Alimentationsager, som tidligere havde udviklet sig gennem Praksis, og det kunde, naar der ikke fandtes tilvejebragt tilstrækkeligt Bevis for eller mod Sigtelsen, altid forlanges, at en af Parterne aflagde Ed. Denne Regel, der vilde kunne virke yderst uheldigt, er nu ophævet, og det *overlades til Retten* i hvert enkelt Tilfælde at bestemme, om det skal tillades at aflægge *Partsed* (se Nr. 4).

2. Faderskabssag kan *anlægges* her i Landet, naar Sagsøgte ved Sagens Anlæg har Bopæl her, og naar han — uden at have Bopæl i Udlandet — opholder sig her. Dette stemmer med det hidtil gældende. Delvis ny er derimod en Bestemmelse, der aabner Adgang til, naar Sagsøgte har *Bopæl i Udlandet*, altid at anlægge Faderskabssagen her, saafremt han opholdt sig her i Landet paa Avlingstiden. Det samme gælder, naar Sagsøgtes *Opholdssted ikke kendes*.

3. Hvis der i Anledning af Sagen kræves *Værgebeskikkelse* for nogen af Sagens Parter, kan denne foretages af *Retten*. Man har herved tilsigtet at undgaa Tidsspilde ved at indhente Værgebeskikkelse fra Københavns Magistrat i de mangfoldige Tilfælde, hvor Moderen er under 21 Aar.

4. Paa Grund af den selvstændige Interesse, det offentlige faar i, at det rette Faderskab til et Barn uden for Ægteskab i videst muligt Omfang søges konstateret, fastslaas — i § 456 g — rent principielt *Retten Ansvar for Sagens* fuldstændige *Oplysning*, og der gives — i delvis Overensstemmelse med hidtidig Praksis — Regler om en *vidtgaende Officialvirksomhed* fra Retten Side. Hvis Parterne udebliver, indtræder *ikke de sædvanlige Virkninger af Parternes Udeblivelse*, men Retten maa desuagtet ex officio søge det til en rigtig Afgørelse af Sagen fornødne Bevismateriale tilvejebragt. Det er ogsaa en Følge af Dommerens Officialvirksomhed, at han *ikke* ved Afgørelsen er *bundet ved Parternes Paastande*.*)

§ 456 g har følgende Ordlyd:

Retten drager paa Embeds Vegne Omsorg for Sagens Oplysning. Enhver, der efter de i Sagen fremkomne Oplysninger kan have besvangret den paagældende Kvinde, skal af Retten inddrages under Sagen som Sagsøgt.

Retten træffer selv Bestemmelse om *Afhøring af Parter og Vidner*, om Tilvejebringelse af *Udtalelser fra sagkyndige* og af andre Bevismidler i Sagen. Retten indkalder selv Parter og Vidner og træffer Bestemmelse med Hensyn til Edsfæstelse af Vidner og *Aflæggelse af Partsed*. Afhøring af Parter og Vidner sker ved Dommeren, medmindre denne bestemmer andet.

I alle Tilfælde, hvor ifølge denne Lov [o: Retsplejeloven] Begæring fra en Parts Side er fornøden for Foretagelsen af et Retsskridt, kan dette i Sager, der behandles efter Reglerne i dette Kapitel, iværksættes af Retten uden Begæring fra nogen Part.

Bestemmelserne i denne Lov [o: Retsplejeloven] om Virkningerne af en Parts *Udeblivelse* eller *Møde uden at rejse Indsigelse* gælder ikke i Sager efter dette Kapitel. I Sager, hvor Forkyndelse af Stævning er sket ved Indrykkelse i Statstidenden, og Sagsøgte ikke har givet Møde, maa det for at dømme den udeblevne Sagsøgte kræves, at *Paastanden* om, at han har haft Samleje med Moderen inden for Avlingstiden, *væsentlig bestyrkes* ved de tilvejebragte Oplysninger foruden efter Omstændighederne ved Moderens Partsed. En tilsvarende Regel gælder, hvor den, der opgives som Fader, er afgaaet ved Døden.

*) Herom udtaler § 456 m: Retten træffer Afgørelse i Sagen uden Hensyn til, hvilke Paastande der fra Parternes Side er nedlagt i Sagen.

Afhøring af Parter foregaar som Regel ved Retten i den Underretskreds, hvor de bor eller opholder sig, saaledes at Bestemmelsen i § 302, Stk. 6, om Møde for den dømmende Ret kun bringes til Anvendelse, hvor særlige Grunde taler derfor.

Indkaldelse af Parterne til at *overvære Afhøring* af Vidner eller andre Parter kan *undlades*, naar Retten finder Parternes Møde uden Betydning for Sagen. Der skal dog altid gives Parterne Meddelelse om Tid og Sted for det Retsmøde, i hvilket en saadan Afhøring skal foregaa; i Meddelelsen angives, at vedkommende Part ikke behøver at give Møde, medmindre han selv ønsker det.

Politiet er paa Begæring pligtig at yde Retten Bistand til Sagens Oplysning.

5. Uanset den Pligt, der saaledes paalægges Retten til at drage Omsorg for Sagens Oplysning, aabnes der Mulighed for, naar Retten finder særlig Anledning dertil, at *beskikke en Forsvarer for Sagsøgte*, og saadan Beskikkelse *skal* ske, naar der i de ovfr. [§ 456 g, Stk. 4] omhandlede Tilfælde af offentlig Indstævning eller Sag mod en afdød kan blive Spørgsmaal om Fastslaaelse af Faderskab, og Sagsøgte eller Dødsboet ikke giver Møde.

6. Den, der afhøres som Vidne i en Faderskabssag, er altid pligtig at afgive Forklaring om, hvorvidt han har haft Samleje med Moderen inden for Avlingstiden. Det opnaas herved, at man uden at inddrage en Mand som Part i Sagen vil kunne faa hans Forklaring om, hvorvidt han paa Avlingstiden har staaet i Forhold til Moderen, og den paagældende afskæres fra at vægre sig ved at afgive Vidnesbyrd under Henvisning til de almindelige Regler for Vidneførsel.

7. *Moderen* er i alle Tilfælde forpligtet til at afgive Forklaring om, hvem der har haft Samleje med hende inden for Avlingstiden, og enhver *Sagsøgt* er pligtig at afgive Forklaring om, hvorvidt han har haft Samleje med Moderen inden for Avlingstiden. Bestemmelserne i Retsplejelovens §§ 177 og 189 om *Tvangsmidler* mod Vidner, der udebliver eller vægrer sig ved at svare, finder tilsvarende Anvendelse med Hensyn til Parternes Pligt til at afgive Forklaring herom.

8. Finder Retten det fornødent, at der til Sagens Oplysning søges fremskaffet *Blodtypebestemmelser* for Moderen,

Barnet eller den eller de Sagsøgte, er de paagældende forpligtet til at fremstille sig til Undersøgelse, afgive Blodprøver m. v. Naar Omstændighederne i særlig Grad taler derfor, og det kan ske uden væsentlig Ulempe for de paagældende, kan Retten ogsaa foranledige foretaget *andre legemlige Undersøgelser* af disse Personer. Vægrer nogen sig herved, kan de ved §§ 177 og 189 hjemlede Tvangsmidler anvendes.

9. Paa Grund af de videregaaende Retsvirkninger, der tillægges Faderskabet, er der i videre Omfang end hidtil aabnet Adgang til *Genoptagelse af Faderskabssager*. Reglerne herom findes i § 456 n, hvoraf hidsættes Stk. 1—4. Bestemmelserne i Stk. 1 og 2 svarer i det væsentlige til hidtil gældende Ret, Stk. 3 og 4 er nye.

En Sag, der er paadømt inden Barnets Fødsel, kan efter Barnets Fødsel paa Begæring af en af Parterne eller efter Rettens Bestemmelse genoptages ved samme Ret, naar Retten finder, at den tidligere Afgørelse beror paa *urigtige Forudsætninger med Hensyn til Avlingstiden* for Barnet, og Sagen kan antages nu at ville faa et andet Udfald.

I Sager, hvor Forkyndelse af Stævning er sket ved Indrykkelse i Statstidenden, kan Sagsøgte, der *ikke har givet Møde* under Sagen, og som er blevet anset som Fader eller bidragspligtig, kræve Sagen genoptaget ved samme Ret, naar han godtgør at være i Besiddelse af Oplysninger, der kan antages at ville have givet Sagen et andet Udfald.

Uden for de i Stk. 1 og 2 omhandlede Tilfælde kan den, som ved upaaankelig Dom er anset som Fader, kræve Sagen genoptaget ved samme Ret, naar han godtgør *senere at være kommen til Kundskab om Omstændigheder*, der kan antages at ville have givet Sagen et andet Udfald.*)

Endelig kan den *Ret*, der senest har afsagt Dom i en Sag, der behandles efter Reglerne i dette Kapitel, tillade Sagens Genoptagelse under de i § 423, Stk. 1, nævnte Betingelser.*)

10. For at *beskytte Parterne* mod, at uvedkommende faar Kendskab til de intime Forhold, hvorom disse Sager drejer sig, bestemmer § 456 o, at Retsmøderne i Faderskabssager foregaar for *lukkede Døre, medmindre Parterne samtykker* i, at Retsmøderne er offentlige. Hvis et *Vidne* ønskes afhørt om, hvorvidt han har haft Samleje med Moderen inden

*) I de i Stk. 3 og 4 omhandlede Tilfælde maa Begæringen om Genoptagelse fremsættes inden 2 Aar efter Dommen.

for Avlingstiden, kræves ogsaa Vidnets Samtykke til, at saadan Afhøring foregaar i et offentligt Retsmøde.

Naar Retsmøderne afholdes for lukkede Døre, er *offentlig Gengivelse af Forhandlingerne* forbudt. Dette gælder derimod i Almindelighed ikke, naar Parterne samtykker i offentlig Behandling. Kun for det Tilfælde, at der i Sagen er inddraget *flere* Personer som Sagsøgte, indeholder Paragraffens Stk. 2 af Hensyn til Barnet et absolut Forbud mod offentlig Gengivelse af Forhandlingerne (derunder dog ikke indbefattet selve Dommen). Hertil er føjet, at der ved offentlig Gengivelse af Domme i Faderskabssager *ikke* maa ske *Offentliggørelse af Navn, Stilling eller Bopæl* for nogen af de i Dommen nævnte Personer, da der formentlig ikke knytter sig nogen berettiget Interesse hertil. — Overtrædelse af de nævnte Forbud straffes med Bøder fra 200 Kr.

11. De her omhandlede Regler om Behandlingen af Faderskabssager finder ifølge § 456 q tilsvarende Anvendelse ved Sager angaaende Faderskab eller Bidragspligt til de i Loven om *Ægtebørn* § 2, Pkt. 2, og § 4*) omhandlede Børn. Ligeledes ved Sager om Faderskabet til de i nævnte Lovs § 2, Pkt. 1, omhandlede Børn, naar Sagen anlægges af Barnets Moder, Barnet eller dets Værge; derimod behandles saadanne Sager, der anlægges af *Ægtemanden*, efter Lovens almindelige Regler, dog at Barnet altid betragtes som Part og at der beskikkes en Forsvarer til at varetage dets Tarv.

Loven træder i Kraft *1. Januar 1938* og kommer alene til Anvendelse paa Sager vedrørende Børn, der fødes efter dette Tidspunkt.

Sagen blev baade i denne Rigsdagssamling og i de to foregaaende Samlinger behandlet sammen med Lovforslaget om Børn uden for *Ægteskab m. fl.* Forslag angaaende de uægtekabelige Børns hele Retsstilling.

Det i sidste Samling fremsatte Forslag (Aarvog 1935—36, Side 431) adskilte sig fra det oprindelige, af Justitsminister Zahle fremsatte Forslag navnlig derved, at det aabnede Adgang til at lade foretage andre legemlige Undersøgelser end Blodtypebestemmelser, at det krævede positivt Samtykke af Parterne til offentlig Behandling af Faderskabssager, at det forbød offentlig Gengivelse af Forhandlingerne, naar flere

*) Se Side 556.

har været inddraget i Sagen som Sagsøgte, og ligeledes forbød at meddele de paagældendes Navn, Stilling eller Bopæl ved offentlig Gengivelse af Dommen (se ovfr. under Nr. 10).

Lovforslaget blev i denne Samling forelagt i omtrent samme Skikkelse som i 1935—36; kun var nu det sidste Punktum tilføjet i næstsidste Stykke af § 456 g (se ovfr. under Nr. 4).

Angaaende de forskellige Partiers Stilling til de enkelte Led af det samlede Lovforslags-Kompleks henvises til Fremstillingen Side 521 og Side 533—538 under Omtalen af Loven om Børn uden for Ægteskab.

Lovforslaget gik uændret gennem begge Ting og vedtoges enstemmigt, i *Folketinget* med 117 Stemmer, i *Landstinget* med 73 Stemmer.

87. Lov om Inddrivelse og Sikring af Underholdsbidrag. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2231. — C. Sp. 181 og 1579).

FremSAT i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 27). 1. Beh. $\frac{6}{11}$ (F. Sp. 984). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 345) afgivet $\frac{22}{1}$. (Ordfører: Fr. Dalgaard). 2. Beh. $\frac{2-3}{2}$ (F. Sp. 2905 og 2969). 3. Beh. $\frac{5}{2}$ (F. Sp. 3176). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{17}{2}$ og $\frac{5}{3}$ (L. Sp. 972 og 1189). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 2203) afgivet $\frac{12}{4}$. (Ordfører: H. P. Johansen). 2. Beh. $\frac{14}{4}$ (L. Sp. 1886, jfr. 1883). 3. Beh. $\frac{16}{4}$ (L. Sp. 2003, jfr. 1997). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 133).

Nærværende Lov stemmer i det store og hele overens med et Udkast, der blev udarbejdet af et af Justitsministeriet i 1929 nedsat *Udvalg* til Overvejelse af Spørgsmaalet om en Revision af Reglerne for Underholdsbidrags Inddrivelse og Sikring. Loven har til *Formaal* samtidig med Revisionen af Reglerne om Børn uden for Ægteskab dels i en enkelt Lov at *samle* Bestemmelserne vedrørende Inddrivelse og Sikring af Underholdsbidrag, der hidtil har været spredt paa mange forskellige Steder i Love og administrative Afgørelser, dels at give *ensartede Regler* for de forskellige Arter af Bidragsforpligtelser, idet de i Loven omhandlede Retsmidler skal komme til Anvendelse paa alle Bidrag, der kan paalægges med Hjemmel i Ægteskabslovene, Lov om Børn uden for Ægteskab, Lov om Ægtebørn og Lov om offentlig Forsorg.

Skønt Lovens Regler i det væsentlige er i Overensstemmelse med allerede gældende Lov og Praksis, gengives dens Indhold her i *Hovedtræk*, idet der tillige gøres opmærksom paa de Punkter, hvor den *afviger* fra bestaaende Retsnormer.

§ 1 afgrænser Lovens *Omraade* saaledes, at de i Loven omhandlede Retsmidler (med de i § 16 nævnte Undtagelser) kommer til Anvendelse paa alle Bidrag, som i Henhold til Overøvrighedens Resolution eller en af Overøvrigheden godkendt Overenskomst, Separations- eller Skilsmissebevilling eller -dom paahviler en Person til nuværende eller tidligere *Ægtefælle*, *Born*, Adoptivbørn og Stifbørn samt til en *uden for Ægteskab besvangret Kvinde*; endelig ogsaa paa de af *de sociale Udvalg* i Medfør af Forsorgslovens § 9 paalagte Bidrag.

§ 2 fastsætter Straf af Fængsel indtil 2 Maaneder for Undladelse af at foretage de i *Folkeregisterloven* af 14. Marts 1924 paabudte *Anmeldelser* i den Hensigt derved at unddrage sig Bidragspligten.

I § 3 opretholdes Bestemmelsen om Politiets *Eftersøgning* af bidragspligtige, hvis Opholdssted er ubekendt, om fornødent ved Efterlysning i »Danske Politiefterretninger«, men Regelen er dog indskrænket til Personer, som skylder *forfaldne* Bidrag.

Udpantrning for det samlede Bidrag har hidtil kunnet ske i den bidragspligtiges her i Landet værende Gods, naar der forgæves var foretaget Eftersøgning, eller naar Hensættelse i Gældsarrest havde fundet Sted. Tilsvarende Hjemmel er nu i § 5 givet for det Tilfælde, at den bidragspligtige har *forladt Landet* for længere eller ubestemt Tid *uden at opfylde* den ham paahvilende *Forpligtelse til at betale eller stille Sikkerhed*.

§§ 6—11 handler om det saakaldte »*Forbud*«, hvorved man paa Forhaand kan beslaglægge ikke fortjent Løn og lignende Indtægt. Disse Paragraffer gengives nedenfor i Uddrag, idet det med Hensyn til de stedfundne *Ændringer* bemærkes, at Anvendelsen af Forbud er betinget af, at den bidragspligtige er *i Restance* med Bidrag, at Bestemmelserne i § 7 er nye, at Reglerne om Forbud er *udvidet* til at omfatte *Tjenestemandslønninger*, *Pensioner* o. lign., som udredes af Statskassen, kommunale Kasser eller andre offentlige Kasser (§ 11, Stk. 1), og at der med Hensyn til *Renter* af baandlagte

Kapitaler m. v. er sket en Begrænsning af Adgangen til Benyttelse af Forbud til Tilfælde, hvor den bidragspligtige *bor eller opholder sig i Udlandet* (§ 11, Stk. 2).

§ 6. Skyldes der forfaldent Bidrag, kan Bidraget kræves *tilbageholdt* af den bidragspligtiges Arbejds- eller Tjenesteløn, uanset om Lønnen endnu ikke er forfalden. — Politimesteren i den Politikreds, i hvilken den bidragspligtiges Arbejdssted eller vedkommende Virksomheds Kontor ligger, giver skriftligt Arbejdsgiveren Paalæg om af Lønnen at tilbageholde det forfaldne Bidrag; dog maa der paa den bidragspligtiges Begæring overlades ham det fornødne Beløb til eget og Families Underhold efter Politimesterens nærmere Bestemmelse. — Arbejdsgiveren er paa Øvrighedens Begæring pligtig at give Oplysninger om den bidragspligtiges Arbejds- og Lønningsforhold. — Justitsministeren træffer Bestemmelse om, paa hvilken Maade Reglerne i denne Paragraf (jfr. §§ 7—11) kommer til Anvendelse i *København og i Frederiksberg Birk*.

§ 7. Skal der tilbageholdes Bidrag til *flere bidragsberettigede*, og Lønnen ikke er tilstrækkelig til, at det fulde Beløb kan tilbageholdes, *fordeles* det tilbageholdte Beløb forholdsvis mellem de berettigede. — I det tilbageholdte Beløb kan der ikke af andre Fordringshavere gøres Arrest eller Eksekution.

§ 8. Overholder Arbejdsgiveren ikke det ham givne Paalæg, bliver han *erstatningspligtig*.

§ 9. *Forlader* den bidragspligtige *sin Tjeneste*, er Arbejdsgiveren pligtig straks at give Politimesteren i den Politikreds, i hvilken Arbejdsstedet eller Kontoret er beliggende, fornøden Meddelelse herom, saa vidt muligt ledsaget af Oplysninger om, hvor den paagældende har taget Tjeneste. Politimesteren skal derpaa saa vidt muligt give den bidragsberettigede Underretning herom og eventuelt drage Omsorg for, at der gives den nye Arbejdsgiver Paalæg efter § 6.

§ 10. Undlader Arbejdsgiveren at give de i § 6 nævnte Oplysninger, giver han urigtige Oplysninger, forsømmer han at gøre den i § 9 paabudte Anmeldelse, eller afgiver han urigtig Anmeldelse, *straffes* han med Bøde fra 10 Kr.

§ 11. Reglerne i §§ 6—10 finder tilsvarende Anvendelse med Hensyn til *Lønninger til Tjenestemænd* og andre lignende Vederlag, Ventepenge, Pensioner og lignende Understøttelser, som udredes af Statskassen, kommunale Kasser eller andre offentlige Kasser eller af private Kasser. — Hvis den bidragspligtige *bor eller opholder sig i Udlandet*, finder Reglerne tilsvarende Anvendelse med Hensyn til *Renter* af baandlagte Kapitaler og anden Rentenydelsesret, Udbetalinger fra Stiftelser eller Legater m. v. samt Livrenter og andre Forsikringsbeløb, der udbetales af Forsikringselskaber.

I §§ 12—20 findes Regler om *Afsoning*, der er et meget vigtigt Tvangsmiddel til at fremkalde Betaling af Underholdsbidrag.

Hovedbestemmelsen i § 12 er overført fra Loven om Ikrafttræden af Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 og fastsætter følgende *Skala* for Afsoning af skyldige Beløb: 1 Dag for hver 3 Kr., som Beløbet udgør indtil 60 Kr. inkl., 1 Dag for hver 5 Kr., som Beløbet udgør over 60 Kr. og indtil 400 Kr. inkl., 1 Dag for hver 25 Kr., som Beløbet udgør over 400 Kr.

Ogsaa § 13, om Afsoningens *Varighed*, er overført fra nys nævnte Lov. Intet Beløb kan afsones i kortere Tid end 2 Dages Fængsel. Skal flere Bidrag afsones samtidig, beregnes Afsoningens Varighed efter Bidragenes samlede Beløb. Ingen kan hensættes til Afsoning i længere Tid i Løbet af et Aar end 120 Dage, selv om Afsoning begæres i Anledning af flere Bidragsforpligtelser; for det overskydende af det ved Afsoningskravets Fremsættelse skyldige Beløb bortfalder Afsoningen.

Medens det hidtil har været en Betingelse for Iværksættelse af Afsoning, naar Begæring herom blev fremsat af den *bidragsberettigede* (men ikke, naar Forsørgelseskommunen begærede det), at der var foretaget en forgæves Udpantningsforretning, bestemmes det nu i § 14, at *forgæves Afkrævning i Forbindelse med Politimesterens Skøn om Bidragets Uerholdelighed* ved Udpantning *altid* kan danne Grundlag for Afsoning. Hvis der fremsættes Indsigelse, afgøres Spørgsmaalet ved Fogedens Kendelse.

Ved *periodisk forfaldende Bidrag* har Afsoning ikke kunnet begæres for mindre end det, der stod tilbage for ½ Aar, hvad der medførte den Ulempe, at den bidragspligtige stadig kunde være i Restance med 5 Maaneders Bidrag uden at befrygte Afsoning. Det nævnte Tidsrum er derfor nu — i § 15 — forkortet til 3 *Maaneder*. — Med Hensyn til Bidrag til Børn uden for Ægteskab og Bidrag til Udgifterne ved Moderens Barselfærd og hendes Underhold før og efter Fødselen gør der sig særlige Betragtninger gældende, og Afsoning af saadanne Bidrag kan tidligst ske 2 *Maaneder efter Fødselen*.

§ 16 gentager den i Ægteskabslovene af 1922 og 1925 optagne Bestemmelse om, at Bidrag, der paahviler en *Kvinde*

til hendes nuværende eller tidligere Mands Underhold, ikke kan kræves afsonet. Yderligere fritages nu Kvinder ogsaa for Afsoning af Bidrag til deres *Stifbørn*.

Der trækkes endvidere i § 16, Stk. 2, en mere rationel Grænse for *Militærpersoners* Vedkommende, idet alene tjenestegørende *værnepligtige* fritages for Afsoning, medens *fast ansatte* Militærpersoner undergives de sædvanlige Regler.

De hidtil ret uensartede Regler om Adgangen til paa Grund af den bidragspligtiges økonomiske Forhold at *undlade at give Afsoningsordre* eller kun dekrettere Afsoning for en Del af Beløbet er i § 17 erstattet af en fælles Bestemmelse, som i Realiteten stemmer med Indholdet af Forsorgslovens § 14, Stk. 2 og 3. Herefter kan Afsoningen *stilles i Bero*, eller det kan bestemmes, at den helt eller delvis skal *bortfulde*, hvis det skønnes, at den bidragspligtige uden egen Brøde, ved Sygdom eller virkelig Fattigdom, der ikke skyldes Forsørgelsespligter uden for Ægteskab, Dovenskab, Drikfældighed eller lignende, er ude af Stand til at udrede det skyldige Beløb. Inden Bestemmelse herom træffes, skal der saa vidt muligt indhentes Erklæring fra den, der har fremsat Begæring om Afsoning.

Udfærdigelsen af Afsoningsordrer henlægges i § 18 fra Amterne til *Politimestrene*, medens Afgørelsen i København forbliver hos Overpræsidenten. Politimestrenes Afgørelser kan dog indankes for Amtmanden, hvorimod Overøvrighedens Afgørelser kun undtagelsesvis kan indankes for Justitsministeren, nemlig hvis Overøvrigheden har bestemt, at Afsoning *ikke* skal finde Sted, og *det sociale Udvalg* ønsker denne Afgørelse prøvet. Ifald den bidragspligtige har været efterlyst i Politiefterretninger, kan Politimesteren bestemme, at Paaanke til Amtmanden ikke skal medføre Udsættelse af Afsoningen.

Ifølge § 19, der svarer til hidtil gældende Ret, medfører Afsoning af Bidrag *ikke Bortfald af Betalingspligt* eller af de i øvrigt hjemlede Midler til Bidragets Inddrivelse eller Sikring eller af Retten til at kræve det udbetalt af det offentlige.

§ 21. Retten til at benytte de særlige Retsmidler *Udpantning og Forbud vedvarer*, for saa vidt angaar Bidrag, der forfalder straks ved Bidragsfastsættelsen, i *1 Aar fra Bidragsbestemmelsens Dato*. Der tilvejebringes herved Overensstem-

melse med Reglerne om forskudsvis Udbetaling af Underholdsbidrag. *Afsoning* kan derimod stadig kun kræves med Hensyn til Bidrag for det sidste Aar forud for den Dag, da *Begøring* om Bidragets Udbetaling af det offentlige, om dets Inddrivelse eller om Eftersøgning af den bidragspligtige fremsættes.

§ 22 handler om *Sikkerhedsstillelse* og Godkendelse af *Kautionister* i det Tilfælde, at en bidragspligtig Person vil forlade Landet for længere eller ubestemt Tid, inden han har opfyldt hele sin Bidragspligt. Afgørelse i saa Henseende skal fremtidig træffes af *Politimesteren* i Stedet for af henholdsvis Overøvrighed og kommunale Raad.

Med Hensyn til Reglerne om Hensættelse i *Gældsarrest* (§ 23) er det udtrykkeligt udtalt, at Arrestens Varighed *aldrig* kan udstrækkes *ud over 9 Maaned*, selv om der paa hviler den paagældende flere Bidragsforpligtelser. Omkostningerne ved saadan Arrest afholdes, hvis de ikke dækkes af henholdsvis den bidragspligtige og Moderen, som Delinkventomkostninger.

Loven træder i Kraft 1. Januar 1938 og er anvendelig ogsaa med Hensyn til de inden dette Tidspunkt begrundede Bidragsforpligtelser. Reglerne om *Afsoning* kommer til Anvendelse paa alle Bidrag, med Hensyn til hvilke *Afsoningsordre* ikke er udfærdiget inden 1. Januar 1938.

Lovforslaget har været behandlet i 3 Samlinger i Forbindelse med det hele Komplex af Forslag angaaende de uægte-skabelige Børns Retsstilling. Indholdet af det oprindelige, af Justitsminister Zahle fremsatte Lovforslag er gengivet i Aarbogen for 1934—35, Side 421, og de i Forslaget af 1935—36 optagne Ændringer, der væsentlig gik ud paa at begrænse Adgangen til at indanke Overøvrighedens Afgørelser vedrørende *Afsoning* for Justitsministeren, er omtalt i Aarbogen Side 431. I det i denne Samling fremsatte Forslag var yderligere foretaget en Ændring angaaende Bevarelsen af de særlige Inddrivelsesmidler (se § 21).

Under Behandlingen i *Folketinget* skete en enkelt Ændring, der blev foreslaaet af hele Udvalget, og som gik ud paa, at Reglerne i § 6 om Tilbageholdelse af Arbejdsløn skal finde Anvendelse ogsaa i Hovedstaden, hvilket efter Regeringsforslaget var overladt til Justitsministerens Bestemmelse. Det er dog overdraget Ministeren at træffe de nærmere Bestemmelser om Fremgangsmaaden (§ 6 i Slutningen).

Idet der med Hensyn til de forskellige Partiers Stilling til de enkelte Led af det samlede Lovforslags-Kompleks henvises til den under Omtalen af Loven om Børn uden for Ægteskab givne Fremstilling (Side 521 og Side 533—538), skal her blot tilføjes, at Lovforslaget vedtoges enstemmigt*) i begge Ting, i *Folketinget* med 116 Stemmer, i *Landstinget* med 73 Stemmer.

88. Lov om Ægtebørn. (Justitsminister *Steincke*).
[A. Sp. 2223. — C. Sp. 175, 1571 og 1779].

FremSAT i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 27). 1. Beh. $\frac{6}{11}$ (F. Sp. 984). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 345) afgivet $\frac{22}{1}$. (Ordfører: Fr. Dalgaard). 2. Beh. $\frac{2-3}{2}$ (F. Sp. 2905 og 2969). 3. Beh. $\frac{5}{2}$ (F. Sp. 3176). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{17}{2}$ og $\frac{5}{3}$ (L. Sp. 972 og 1189). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab (se Side 520). Betænkning (B. Sp. 2203) afgivet $\frac{12}{4}$. (Ordfører: H. P. Johansen). 2. Beh. $\frac{14}{4}$ (L. Sp. 1886, jfr. 1883). 3. Beh. $\frac{16}{4}$ (L. Sp. 2002, jfr. 1997). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 2633) afgivet $\frac{22}{4}$. Eneste Beh. $\frac{27}{4}$ (F. Sp. 6344). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 132).

Uanset de ved Loven om Børn uden for Ægteskab foretagne Ændringer i disse Børns Retsstilling i Forhold til Ægtebørnenes vil der paa en Række Punkter blive en Forskel i Retsstillingen tilbage, navnlig med Hensyn til *Raadigheden over Barnet*, og dels som Følge heraf, dels af andre — ikke retlige — Grunde vil det stadig være af Betydning, om et Barn fastslaas at være af ægteskabelig Afstamning eller maa anses som Barn uden for Ægteskab. Af særlig Betydning er det derhos, at det, naar et Barns Moder er gift, kan fastslaas, at Ægtemanden er Fader til Barnet, uden at det er nødvendigt at følge den Fremgangsmaade, som anvises med Hensyn til Fastslaaelsen af Faderskabet til et Barn uden for Ægteskab (udtrykkelig Anerkendelse af Faderskabet eller en retslig Afgørelse).

*) Ordføreren for *Retsforbundet* erklærede ved 3. Behandling, at Partiet ikke vilde medvirke til Fremme af dette Forslag.

Med Hensyn til Børn, der avles af en gift Kvinde, gælder i dansk Ret ifølge lang og fast Praksis Regelen *pater est, quem nuptiæ demonstrant*, o: Ægtemanden anses for Barnets Fader, indtil det modsatte bevises. Betydningen af Regelen er, at den, der paastaar, at Barnet er avlet uden for Ægteskab, maa bevise, at det ikke kan være ægte, enten fordi Ægtemanden paa Avlingstiden ikke kan have haft Samleje med Hustruen, f. Eks. paa Grund af Fraværelse, eller ogsaa, fordi han faktisk ikke har haft saadant Samleje. Efter Praksis gælder Formodningen for Ægtemandens Faderskab dog ikke, naar Ægtefællerne i Henhold til Bevilling lever separeret; derimod har Praksis ikke i Almindelighed villet fravige Pater-est-Regelen, naar Ægtefællerne blot faktisk lever adskilt.

Nærværende Lov gaar navnlig ud paa at give Forskrifter om, hvorledes *Pater-est-Regelen* fremtidig bør komme til Anvendelse.

Lovens § 1, der træder i Stedet for Danske Lov 5—2—32, definerer først Begrebet *Ægtebørn*:

»Ægtebørn er Børn af Forældre, som paa Avlingstiden levede i eller senere har indgaaet Ægteskab med hinanden, selv om Ægteskabet forinden Barnets Fødsel er ophævet ved Død eller Skilsmisse, og selv om Ægteskabet omstødes.«

Der følger saa i § 2 en nærmere *Udformning af Pater-est-Regelen*:

»Fødes et Barn, medens Moderen er gift, eller efter at hendes Ægteskab er ophørt, paa en saadan Tid, at *Barnet kan være avlet under Ægteskabet*, anses Barnet som Barn af Ægtemanden, medmindre det godtgøres, at han ikke kan være Fader til Barnet. — Denne Regel gælder dog *ikke*, hvis Ægtefællerne paa Avlingstiden levede *separeret* eller *faktisk adskilt*, medmindre det godtgøres, at de inden for Avlingstiden har haft Samleje med hinanden.«

Betydningen af, at Pater-est-Regelen ikke gælder, er, at Moderen i de paagældende Tilfælde maa gaa frem efter Reglerne i Lov om Børn uden for Ægteskab for at faa fastslaaet Faderskabet til Barnet.

Ifølge § 3 kan en Sag til Afgørelse af, om Ægtemanden i Henhold til § 2 skal anses som Fader til et under Ægteskabet avlet Barn — en Sag, hvorved altsaa Barnets hele familieretlige Stilling fastslaaes —, anlægges saavel af *Ægtemanden* som af *Barnets Moder* og af *Barnet* eller dets *Væрге*.

§ 4. Naar et Barn fødes paa en saadan Tid, at det *maa være avlet forinden Moderens Ægteskab*, kommer Pater-est-Regelen *ikke* til Anvendelse. Imidlertid vil saadanne Børn i mange Tilfælde være Børn af Ægtemanden, og man har derfor fundet det naturligt at indføre følgende Forskrift:

»Fødes et Barn, medens Moderen er gift, eller efter at hendes Ægteskab er ophørt, paa en saadan Tid, at Barnet *maa være avlet forinden Ægteskabet, anses Barnet som Barn af Ægtemanden, medmindre* der rejses Sag efter Retsplejeloovens § 456 g, Stk. 1*), til Fastslaaelse af Faderskabet til Barnet, og Ægtemanden ikke ved denne Sag bliver anset som Fader til Barnet. Bliver Ægtemanden anset som bidragspligtig, gælder Regelen i § 5, Pkt. 2.«

§ 5. Som en direkte Følge af Definitionen i § 1 bestemmer Paragraffens Pkt. 1, at hvis Moderen til et Barn uden for Ægteskab *indgaar Ægteskab* med den Mand, der ifølge Anerkendelse eller i Henhold til Dom *maa anses som Fader* til Barnet, bliver Barnet straks ved Ægteskabets Indgaaelse at anse som Ægtebarn. Hertil er føjet i Pkt. 2: Er Manden anset som *bidragspligtig*, bliver Barnet Ægtebarn, saafremt han ved Ægteskabets Indgaaelse eller senere ved skriftlig Anmeldelse til vedkommende Ministerialbog (Personregister) anerkender Barnet som sit.

Ved § 6 udfyldes et Hul i Lovgivningen, idet der gives Overøvrigheden Adgang til at *fastsætte Underholdsbidrag* til Børn af fraseparerede eller fraskilte Forældre — med deraf følgende Adgang til forskudsvis Udbetaling af det offentlige, naar de almindelige Betingelser herfor (navnlig Trang) er til Stede — i et Par Tilfælde, hvor der hidtil har været savnet Hjemmel dertil, nemlig naar Forældremyndigheden ved den ene af Forældrenes Død tillægges den efterlevende i Medfør af § 26 i Loven om Umyndighed og Værgemaal, og naar den ene af Forældrene er afgaaet ved Døden, og der ikke ved Separations- eller Skilsmisdommen eller -bevillingen er truffet Bestemmelse om, hvorledes Forældrenes Pligt til at underholde Barnet skal fordeles mellem dem.

§ 7 bringer de Bestemmelser om Forældres *Underholdspligt* i Loven om Børn uden for Ægteskab, som efter deres

*) Se Side 547, Nr. 11.

Beskaffenhed er anvendelige paa Ægtebørn samt Adoptivbørn og Stifbørn, til Anvendelse paa disse. Særlig kan nævnes Bestemmelserne i § 20 om Grænsen nedad, om Bidragspligtens Varighed og om de særlige Bidrag samt eventuel Udstrækning af en begrænset Bidragspligt til Barnets 21. Aar.

Loven træder i Kraft *1. Januar 1938*, og som Regel gælder, at den alene kommer til Anvendelse med Hensyn til Børn, der fødes *efter* dette Tidspunkt. Dog finder Bestemmelserne i § 6 Anvendelse ogsaa med Hensyn til Børn, hvis Forældre er separeret eller skilt før Lovens Ikrafttræden, og Underholdsbidrag kan fastsættes ogsaa for Tiden før 1. Januar 1938; endvidere kommer § 7 til Anvendelse ogsaa med Hensyn til Børn født før Lovens Ikrafttræden (dog kun angaaende Bidrag, der ligger efter dette Tidspunkt).

Den i hidtil gældende Ret hjemlede Adgang til *Legitimation* af Børn uden for Ægteskab ved *Kuldlysning* eller ved *kgl. Bevilling bortfalder*.

Sagen blev saavel i denne Rigsdagssamling som i de to foregaaende Samlinger behandlet sammen med Lovforslaget om Børn uden for Ægteskab og en Række dermed sammenhørende Forslag angaaende de uægteskabelige Børns hele Retsstilling.

Det i sidste Samling fremsatte Forslag (Aarvog 1935—36, Side 432) adskilte sig fra det oprindelige, af Justitsminister Zahle stillede Forslag (Aarvog 1934—35, Side 424) ved, at Kredsen af de Personer, paa hvis Foranledning der kan rejses Sag i Henhold til § 3, var begrænset til Ægtemanden, Moderen og Barnet eller dets Værge. Hertil kom nu en yderligere Afvigelse ved Tilføjelsen af Bestemmelserne i § 6.

Idet der med Hensyn til de forskellige Partiers Stilling til de enkelte Led af det samlede Lovforslags-Kompleks henvises til den under Omtalen af Loven om Børn uden for Ægteskab givne Redegørelse (se Side 521 og Side 533—538), skal her blot bemærkes, at Lovforslaget gennemførtes uden anden Ændring end en Omredaktion af § 6 (foreslaaet af Landstingets Udvalg) og vedtoges *enstemmigt* i begge Ting, i *Landstinget* med 73 Stemmer, i *Folketinget* — ved »eneste« Behandling — med 105 Stemmer.

89. Lov om Foranstaltninger i Anledning af Svangerskab m. v. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2505. — C. Sp. 1781 og 2109].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{1}{11}$ (F. Sp. 872). 1. Beh. $\frac{17-19}{11}$ (F. Sp. 1186, 1242 og 1299). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Nina Andersen, Bomholt [Formand], Fr. Dalgaard, Jensen [Lillering], Helga Larsen, Vilhelm Rasmussen, Strøm, Jensen [Gørding] [Sekretær], A. M. Hansen, Inger Gautier Schmit, Løje, Erik Eriksen, Pürschel, Kristen Amby og Gerda Mundt). Betænkning (B. Sp. 1837) afgivet $\frac{8}{4}$. (Ordfører: Nina Andersen). 2. Beh. $\frac{21-22}{4}$ (F. Sp. 6217 og 6252). 3. Beh. $\frac{27}{4}$ (F. Sp. 6309). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{29}{4}$ (L. Sp. 2259). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Andrea Brochmann [Formand], Gunnar Fog-Petersen, Ingeborg Hansen, Severin Hansen, Lisbet Hindsgaul, A. Johansen, Kr. Johansen, Kantsø [Sekretær], Esther Malling Pedersen, S. C. Nørgaard, S. Rasmussen, Rytter, Schaumann, Thomsen og Gudrun Vang Lauridsen). Betænkning (B. Sp. 3045) afgivet $\frac{5}{5}$. (Ordfører: Thomsen). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2515). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2538). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 163).

I Maj 1932 henstillede *Retslægeraadet* til Justitsministeriet at nedsætte en Kommission til Undersøgelse af Spørgsmaalet om, hvorvidt Afbrydelse af Svangerskab burde være tilladt og i bekræftende Fald i hvilket Omfang. Til Støtte herfor henviste Retslægeraadet til den for den almindelige Retsbevidsthed skadelige Usikkerhed, der herskede hos Lægerne saavel som hos Befolkningen, og som havde gjort sig gældende dels ved *Uenighed mellem Lægerne* om, i hvilket Omfang Svangerskabsafbrydelse er lovlig, naar den foretages for at afværge Fare for den svangre Kvindes Liv eller Helbred (den saakaldte medicinske Indikation), dels gennem *Nævnigeretternes Afgørelser*, der syntes at være Udtryk for den Opfattelse, at Fosterfordrivelse i meget vidt Omfang burde være straffri. Justitsminister *Zahle* imødekom Retslægeraadets Ønske og nedsatte i November 1932 en *Kommission* til Undersøgelse af det paagældende Spørgsmaal.

Kommissionens Formand var Rigsadvokat Goll, og den bestod desuden af Formanden for Retslægeraadet, Professor Knud Sand, Medlem af Retslægeraadet, Professor Aug. Wimmer, Medlem af Retslægeraadet, Professor Erik Hauch, Chefen for Sundhedsstyrelsen, Medicinaldirektør Frandsen,

Byretsdommer Preisler Knudsen, Medlem af Borgerrepræsentationen Fru Alvilda Andersen, Overretssagfører Axel Bang, Dr. med. Fru Dida Dederding, Landsretssagfører Fru Ingeborg Hansen, Distriktsjordemoder Frøken Anna Herlevsen, Medlem af Landstinget Fru Marie Hjelm, Læge Svend Hoffmeyer, Fru Elna Munch, Dr. med. Fru Eli Møller, Sognepræst Chr. Norlev, Folketingets Formand, Redaktør Hans Rasmussen, Medlem af Folketinget Fru Inger Gautier Schmit og Overlæge Axel Tofte.

I Juni 1936 afgav Kommissionen *Betænkning* og Indstillinger, der var ledsaget af et omfattende Materiale til Sagens Belysning, bl. a. Oplysninger om dansk Retspraksis og udenlandsk Lovgivning og lægelige Bemærkninger om Abort. Det fremgik af det af Kommissionen tilvejebragte Materiale, at Tallet af kriminelle Aborter i Femaaret 1928—32 maatte anslaaes til mindst 5 000 à 10 000, medens der i samme Tidsrum kun blev indledet Undersøgelse for Fosterfordrivelse mod 82 Kvinder og kun rejst Tiltale mod 19, hvoraf 4, hvis Sag efter deres Ønske paadømtes af den ordinære Ret, alle blev dømt, medens de resterende for Nævningedomstol tiltalte 15 Kvinder blev frifundet med Undtagelse af en enkelt, der tillige havde gjort sig skyldig i Barnemord. Denne Nævningepraaksis blev fortsat, efter at de nye mildere Bestemmelser i § 242 i Straffeloven af 15. April 1930 var traadt i Kraft den 1. Januar 1933. § 242 opretholdt vel den tidligere Straffelovgivnings Regel, hvorefter Svangerskabsafbrydelse normalt er strafbart — kun med den i Nødretsregelen begrundede Undtagelse, at det er retmæssigt at afbryde et Svangerskab for at afværge alvorlig Fare for Kvindens Liv eller Helbred (»medicinsk Indikation«) —, men Straffens Minimum, der tidligere for den frugtsommelige Kvinde var 8 Maaneders Forbedringshus, blev nedsat til Hæfte i 7 Dage, og Maksimum gik ned fra 8 Aars Tugthus til Fængsel i 2 Aar.

Denne Nævningernes, særlig de københavnske Nævningers, Holdning skyldtes efter Kommissionens Mening til Dels, at Nævningerne har været tilbøjelige til ikke at anerkende Eksistensen af et Foster, der ikke er mindst 3 Maaneder gammelt, men havde dog antagelig sin dybere liggende Aarsag i Medlidenhed med Kvinderne og i den Opfattelse hos Nævningerne, at det er en Uretfærdighed at straffe de enkelte Kvinder, der rejses Tiltale, medens det langt talrigere Antal Kvinder, som det lykkes at holde deres Svangerskabsafbrydelse hemmelig, gaar fri.

Spørgsmaalet om, hvorvidt *Straf* har vist sig at være det rette Mittel til Beskyttelse af Fosterlivet, maatte herefter formentlig besvares benægtende. Men Kommissionen pegede yderligere paa, at Straf kan virke direkte skadelig ved at

fremme *Kvaksalvernes Virksomhed*; naar nemlig lovlydige Læger nægter at fremkalde Abort, medmindre der er overhængende Fare for Kvindens Liv eller Helbred, henvises Kvinden, som i Almindelighed er overbevist om at have tvingende Grunde for at opnaa sit Formaal, enten til Kvaksalverne eller til med Fare for Liv og Helbred at foretage Indgrebet selv.

Med Hensyn til de Foranstaltninger, hvorved man kunde raade Bod paa den bestaaende uholdbare Tilstand, delte Kommissionen sig i et Mindretal (Fru Inger Gautier Schmit) og Kommissionens øvrige 18 Medlemmer. *Flertallet* fremhævede, at Samfundet burde søge at *begrænse de kriminelle Aborter* saa meget som muligt, navnlig paa Grund af Svangerskabsafbrydelsens *Naturstridighed* og de Farer, den indebærer for Kvinden — ikke blot for hendes Liv, men for Komplikationer, kroniske Betændelser, Ufrugtbarhed, psykiske Forstyrrelser m. v. —, men at der paa den anden Side burde aabnes *Adgang til Svangerskabsafbrydelse under betryggende Former* ikke blot i Tilfælde, hvor der er Fare for Kvindens Liv eller Helbred, men ogsaa i Tilfælde, hvor den frugtsommelige Kvinde paa Grund af *socialt Forhold* ikke mener at kunne gennemføre Svangerskabet. Afbrydelse af Svangerskab *uden for* de legaliserede Tilfælde skulde derimod medføre Strafansvar. *Flertallet* tog Afstand fra Tanken om Straffrihed som almindelig Regel og hævdede, at Straffetruslen, selv om den sjældent finder Anvendelse, socialt set har en mægtig Betydning til at forebygge Fosterdrab, og at Antallet af dem, der af Mageligheds- eller Bekvemmelighedshensyn lader sig drive til Fosterdrab, vilde forøges, hvis dette blev straffrit; *Flertallet* henviste i saa Henseende til, at Aborternes Antal i Rusland i Aarene 1924—30, da der var fri Adgang til Svangerskabsafbrydelse, steg til næsten det 7-dobbelte. Det var efter *Flertallets* Mening ogsaa en Overdrivelse, at Kvaksalveriet kunde udryddes ved Indførelse af Straffrihed, en Opfattelse, man bl. a. støttede paa de russiske Erfaringer.

Efter det af *Flertallet* udarbejdede Lovforslag skulde Svangerskab kunne afbrydes i følgende Tilfælde: 1) paa *medicinsk* Indikation (defineret som »Fare paa Grund af Sygdom for Kvindens Liv eller for en varig og betydelig Forringelse af hendes Helbredstilstand«), 2) paa *etisk* Indikation (Bsvangrelse ved Blodskam eller ved Krænkelser af Kvindens Kønshedsfrihed), 3) paa *eugenisk* Indikation (nærliggende Fare for, at Barnet paa Grund af arvelige Anlæg vil blive lidende af Sindssygdom, Aandssvaghed, andre svære mentale Forstyrrelser, Epilepsi eller alvorlig og uheldig legemlig Sygdom) og endelig 4) paa *social* Indikation (at »Svanger-

skabet eller Barnets Fødsel medfører Fare for en varig og betydelig Føringelse af Kvindens personlige, familie- eller samfundsmæssige Stilling, og at Faren ikke findes at kunne afværges paa anden Maade»). Med Udtrykket »Føringelse af Kvindens personlige Stilling« havde man navnlig for Øje forskellige økonomiske Forhold, beroende f. Eks. paa truende Arbejdsløshed, Forøgelse af Forsørgelsesbyrden eller grundet Frygt for at miste sin Stilling, endvidere Barnefaderens og nærpaarørendes svigtende Evne og Vilje til at træde hjælpende til. Det var efter Flertallets Mening ikke muligt at drage nogen fast Grænse paa dette Omraade, selv om Afgørelsen skulde træffes ved en fornuftig Dom over Motivernes sociale Værdi.

Afgørelsen af, hvorvidt Betingelserne for Svangerskabsafbrydelse paa etisk, eugenisk eller social Indikation maatte være til Stede, foreslog Flertallet henlagt til en *Embedslæge* eller en dertil af Sundhedsstyrelsen autoriseret *Læge i Forbindelse med den opererende Læge*, der enten skulde være ledende Læge paa et offentligt eller dermed ligestillet Sygehus eller en af Sundhedsstyrelsen autoriseret Specialist i Kvinde-sygdomme, Fødselsvidenskab eller Kirurgi. Kun hvis disse var enige om, at Indgrebet var lovligt og forsvarligt, skulde det kunne finde Sted. Endvidere krævedes, hvis Kvinden var under 18 Aar, umyndiggjort eller ude af Stand til at forstaa Betydningen af Indgrebet, som Regel Samtykke af Indehaveren af Forældremyndigheden, henholdsvis en beskikket særlig Værge, og var hun gift og samlevede med Ægtefællen, skulde denne i Almindelighed have Lejlighed til at udtale sig.

Hertil var saa knyttet en Række *Straffebestemmelser*, omfattende den svangerskabsafbrydende Kvinde selv, en medvirkende Læge og anden Medhjælp til ulovlig Svangerskabsafbrydelse. For at afbryde eller lade afbryde et Svangerskab, vidende om, at Betingelserne herfor ikke var til Stede, skulde Straffen f. Eks. være den i Straffelovens § 242 fastsatte (Hæfte eller Fængsel indtil 2 Aar), og samme Straf foresloges anvendt over for den Læge, der mod bedre Vidende attestede, at Betingelserne var opfyldt, hvis Svangerskabet derefter blev afbrudt.

Kommissionens Mindretal, Folketingsmedlem Fru *Inger Gautier Schmit*, forkastede ganske Svangerskabsafbrydelse paa social Indikation, men accepterede i Princippet Svangerskabsafbrydelse paa medicinsk, etisk og eugenisk Indikation. Mindretallet havde den Opfattelse, at Forslaget for Samfundet som Helhed vilde blive af moralsk og sundhedsmæssigt svækkende Karakter uden at yde nogen virkelig Garanti for Bekæmpelse af Kvaksalveri og kriminelle Aborter. En

naturlig Hjælp ud af Vanskelighederne for den normale svangre Kvinde og hendes Barn saa Mindretallet i et fortsat energisk Arbejde gennem Moderhjælpsinstitutionen (der tager Sigte paa etisk, økonomisk og sanitært at støtte Moderen), i en Udbygning af Børneforsorg, navnlig den forebyggende, og — om fornødent — i en Videreførelse af Sterilisationsloven paa Frivillighedens Grund.

I Bemærkningerne til Lovforslaget oplyste *Justitsministeren*, at det oprindelig forekom Justitsministeriet, at Kommissionsflertallets egen Argumentation — i Forbindelse med Uigennemførligheden af den sociale Indikation (se straks nedenfor) — rent logisk som Hovedregel maatte føre ud i *Frihed for Straf*. Et i saa Henseende udarbejdet Forslag dannede da ogsaa Grundlaget for det samlede Ministeriums nærmere Drøftelser af Sagen, men fik ikke Tilslutning fra nogen Side, idet man heroverfor fremhævede ikke alene Kommissionens egne Betragtninger om Svangerskabsafbrydelsens Samfundsfarlighed og Naturstridighed samt Straffrihedens formentlige Konsekvenser for Samfundslivet og Forholdet mellem Kønnene, men tillige pegede paa det russiske Eksperiments Fallit. Afgørende for Regeringens Synspunkt var dog den Betragtning, at naar man — som ogsaa fremhævet af Kommissionen — hidtil havde lagt en overvejende Vægt paa Straffens (svigtende) Betydning og til Gengæld *forsømt* gennem Oplysning og Hjælp af forskellig Art *at støtte de vordende Mødre tilstrækkeligt*, saa maatte det rigtige Synspunkt være dette: Kun at tillade Fosterfordrivelse i Tilfælde, hvor Hensyn til Kvindens Liv eller Helbredstilstand eller til det ventede Barns formentlige Underlødighed (Aandssvaghed m. v.) efter en almindelig Betragtning maatte gøre Indgrebet naturligt og forsvarligt, hvorimod det maatte være Samfundets uafviselige Pligt i øvrigt *at støtte den sunde og normale Kvinde til Gennemførelse af sit Svangerskab*, naar Vanskelighederne nærmest var af *økonomisk* Art. Og i hvert Fald maatte dette være det afgørende Synspunkt, indtil man saa, hvilke *positive Forholdsregler* til Betyggelse af de vordende Mødres og ventede Børns Eksistens *Befolkningsskmissionen* maatte foreslaa.

Det var i øvrigt efter Regeringens Opfattelse *principielt og praktisk umuligt* at anerkende et almindeligt Begreb som »social Indikation«. »Det er principielt urigtigt« — hed det i Bemærkningerne — »og en umulig Opgave for en Stat gennem sine Embedsmænd at optræde som officiel Fosterfjerner. Der kan være Spørgsmaal enten om Straf eller Tilladelighed, men i al Almindelighed at gøre det til en Statsopgave at overveje, om den enkelte skal have sit Foster fjernet eller ej, fore-

kommer Justitsministeriet at være en absurd Idé med yderst samfundsfarlige Konsekvenser, og den samme Opfattelse deles af det samlede Ministerium.« Man gjorde endvidere gældende, at det for ansvarsbevidste Læger paa Grund af Begrebets Uklarhed vilde være uhyre vanskeligt at afgøre, om Betingelserne for Svangerskabsafbrydelse paa social Indikation maatte være til Stede, og for ikke-ansvarsbevidste Læger vilde omtrent enhver Ulempe kunne henføres herunder. Endelig ansaa Ministeriet den af Kommissionsflertallet foreslaaede administrative Ordning for *praktisk uheldig*, idet man tvivlede om, at Flertallet af Mødre »vilde gennemgaa den af Flertallet anbefalede Skærsild«.

Regeringen mente derfor at maatte forkaste Fosterdrab paa social Indikation og at maatte lægge Hovedvægten paa en *positiv Lovgivning* til Fordel for svangre Kvinder.

Paa den anden Side var Kommissionens Affattelse af Begrebet *medicinsk Indikation* efter Ministeriets Mening for *snæver*. Man henviste til, at Kvindens Liv eller Helbred kan være i Fare ogsaa af andre Aarsager end egentlig paa viselig Sygdom, Aarsager, der baade kan være af fysisk og psykisk Karakter, f. Eks. en kronisk Underernæring paa Grund af Nød og Elendighed, Udslidthed paa Grund af talrige Børnefødsler eller f. Eks. voldsom Depression, Selvmordsforsøg eller andre fortvivlede Skridt. Det foresloges derfor at *udvide den medicinske Indikation* i Overensstemmelse hermed, dog saaledes, at Afbrydelse i Tilfælde af nævnte Art betingedes af, at der er givet Kvinden *Vejledning* om den Bistand og de Hjælpe midler af økonomisk og lægelig Art, der staar til Raadighed, hvis Svangerskabet gennemføres, samt Oplysning om Farerne ved og de mulige Følger af en Svangerskabsafbrydelse. Denne vejledende Virksomhed blev i Regeringsforslaget henlagt til offentlige *Klinikker**, der i øvrigt var tænkt som Led i en Oplysningsvirksomhed paa Seksualhygiejnens Omraade og som raadgivende for alle svangre Kvinder.

Af andre Punkter, hvor Regeringsforslaget afveg fra Kommissionsflertallets Indstilling, skal fremhæves, at Regeringsforslaget i Almindelighed overlod til Kvindens *sædvanlige Læge* (i Stedet for Embedslægen) at skønne over, hvorvidt Betingelserne for lovlig Svangerskabsafbrydelse foreligger, og i Forbindelse hermed søgte tilvejebragt Sikkerhed for, at Svangerskabsafbrydelse kun finder Sted i de af Loven tilladte Tilfælde og kun foretages af kvalificerede Læger. Endvidere,

*) Forslag om Oprettelse af saadanne Klinikker til Vejledning for Mænd og Kvinder i seksuelle Spørgsmaal blev stillet af Kommissionens Flertal i en særlig Indstilling.

at den højeste *Straf* for den Kvinde, der afbryder eller lader sit Svangerskab afbryde, foresloges *nedsat* fra Fængsel i 2 Aar til Fængsel i 3 Maaneder, og at man under Hensyn hertil og til Forslag om en Del flere Ændringer i Straffelovens § 242 fandt det rigtigst at ophæve denne og samle Straffebestemmelserne angaaende Svangerskabsafbrydelse i denne Lov. Sager angaaende ulovlig Svangerskabsafbrydelse vil herefter *ikke* — som hidtil — i Medfør af Retsplejelovens § 687 b *ubetinget**) blive *Nævningesager*, men Regeringen ansaa dette for ubetænkeligt i Betragtning af den betydelige Strafnedsættelse for Svangerskabsafbrydelse, navnlig for Kvindens Vedkommende, og under Hensyn til Indførelse af Doms-mænd i Straffesager. Der bliver derimod Spørgsmaal om Behandling som Nævningesag, naar de i Retsplejelovens § 687 a indeholdte *almindelige* Betingelser for en Sags Behandling under Medvirken af Nævninger er opfyldt, det vil sige, at Sagen angaar en Forbrydelse, for hvilken Loven — uden at saadant er betinget af erhvervs- eller vanemæssig Udøvelse eller af Gentagelse — hjemler Straf af *Fængsel i 8 Aar* eller derover (jfr. ndfr. § 6, Stk. 3 og 4).

Regeringens Forslag ændredes under Behandlingen i *Folketinget* paa 6 Punkter — disse Ændringer er omtalt ved §§ 1, 3, 6 og 7 —, og Loven fremtræder derefter i nedenstaaende Affattelse.

§ 1. Stk. 1. En svanger Kvinde kan faa sit Svangerskab afbrudt i følgende Tilfælde:

1) Naar Svangerskabets Afbrydelse er nødvendig for at *afværge alvorlig Fare for Kvindens Liv og Helbred*.

2) Naar Kvinden er besvangret under saadanne Omstændigheder, som omhandles i Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 § 210 [*Blodskam*] eller § 210, jfr. § 212, samt naar Svangerskabet skyldes *Krænkelser af Kvindens Kønssfrihed* under saadanne Omstændigheder, der omhandles i Straffelovens §§ 216—223 eller disse Paragraffer sammenholdt med § 224.

3) Naar der er nærliggende Fare for, at Barnet paa Grund af *arvelige Anlæg vil blive lidende af Sindssygdом, Aandssvaghed*, andre svære mentale Forstyrrelser, *Epilepsi* eller *alvorlig og uhelbredelig legemlig Sygdом*.

*) Ifølge § 687 b er Sager om Overtrædelse af Straffelovens § 238 eller § 242 Nævningesager.

Stk. 2. Afbrydelse af Svangerskab maa, naar der ikke er alvorlig Fare for Kvindens Liv eller Helbred, *normalt ikke* foretages *efter Udlobet af den 3die Svangerskabsmaaned*.

Stk. 3. Skyldes Svangerskabet Krænkelse af Kvindens Kønsfrihed under saadanne Omstændigheder, som omhandles i Straffelovens § 216 [Voldtægt], § 217, Stk. 2 [Misbrug af bevidstløse Kvinder], § 218 [Samleje ved Trusler om Vold] og § 221 [Misbrug af en Kvindes Vildfarelse med Hensyn til Samlejets ægteskabelige Karakter eller til Gerningsmandens Person] eller disse Paragraffer sammenholdt med § 224, maa Afbrydelse af Svangerskab ikke finde Sted, medmindre der er sket *Anmeldelse til Politiet* om Forbrydelsen, og Anmeldelsen — efter stedfunden Politiundersøgelse — *ikke er afvist* som urigtig.

I Regeringsforslagets Punkt 1 stod »en i Sygdom eller andre Forhold begrundet Fare«. Disse Ord ændredes efter Forslag af *Justitsministeren* til »alvorlig Fare« med den Motivering, at Interessen lod til at have samlet sig om Ordene »andre Forhold« i en saadan Grad, at der ikke syntes at være lagt tilstrækkelig Vægt paa Bestemmelsens øvrige Indhold, hvorefter Indgrebet skal være nødvendigt for at afværge Fare for Kvindens Liv eller Helbred. For at skabe større Klarhed udelodes derfor Ordene: »Sygdom eller andre Forhold«, og for at fjerne den Misforstaaelse, at en ubetydelig Fare for Liv eller Helbred skulde være tilstrækkelig til at lovliggøre Indgrebet, indsattes Ordet »alvorlig«. — Ændringsforslaget blev tiltraadt af Udvalgets Flertal (Regeringspartierne) og fik tillige Tilslutning af Det frie Folkeparti og Retsforbundet, medens de Konservative nærede Betænkelighed ved at fjerne Ordet »Sygdom« og stemte imod. Vedtagelsen skete med 66 Stemmer mod 18. Venstre undlod at stemme.

Ved 3. Behandling foreslog *Inger Gautier Schmit* (V.) efter Ordene »alvorlig Fare« at indføje: »og denne Fare ikke findes at kunne afværges paa anden Maade«, men dette Ændringsforslag, der kun støttedes af Venstre, forkastedes med 68 Stemmer mod 18 (de Konservative undlod at stemme).

Stk. 3, angaaende Krav om *Politianmeldelse* i de dør nævnte Tilfælde, blev ligeledes optaget ved et Ændringsforslag af *Justitsministeren*. Dette vedtoges enstemmigt.

§ 2. Er Faren for Kvindens Liv eller Helbred *ikke begrundet i Sygdom*, maa Svangerskabsafbrydelse i Medfør af

Bestemmelserne i § 1, *Stk. 1, Pkt. 1,**) ikke finde Sted, medmindre følgende *Betingelser* er nøje iagttaget:

1) Der skal foreligge Attestation fra en af de i § 9 omhandlede Klinikker om, at der er givet hende, eventuelt tillige Indehaveren af Forældremyndigheden eller Værgen, *fuld Oplysning* dels om *Fæderne* ved og de mulige Følger af en Svangerskabsafbrydelse, dels om den *Bistand og de Hjælpe-midler af økonomisk og lægelig Art*, der staar til Raadighed for hende selv eller til Hjælp ved Forsørgelse af det ventede Barn, saafremt hun gennemfører Svangerskabet.

2) Er Kvinden *under 18 Aar* eller *umyndiggjort* i personlig Henseende, maa *Indehaveren af Forældremyndigheden*, henholdsvis Værgen *samtykke* i Svangerskabsafbrydelsen.

3) Er Kvinden *over 18 Aar, men under 21 Aar*, maa hendes *Væрге samtykke* i Svangerskabsafbrydelsen. Ønsker hun ikke at søge Bistand hos sin Væрге, og er hun ikke umyndiggjort i personlig Henseende, kan Samtykke meddeles af en hertil efter Indstilling fra det sociale Udvalg beskikket særlig Væрге.

4) Er Kvinden paa Grund af Sindssygdom, Aandssvaghed eller af andre Aarsager *ude af Stand til at forstaa Betydningen af Indgrebet*, kan Begæringen om dettes Foretagelse fremsættes af en hertil efter Indstilling af det sociale Udvalg beskikket *særlig Væрге* eller, for saa vidt hun er inddraget under Forsorg af en Statsanstalt eller en i Henhold til § 67 i Lov af 20. Maj 1933 om offentlig Forsorg godkendt Anstalt, af *Anstaltslederen*. Fremsættes Begæringen, kan Indgrebet foretages, uden at der foreligger Attestation fra en af de i § 9 omhandlede Klinikker, jfr. Pkt. 1.

5) Er Kvinden gift og samlever med sin *Ægtefælle*, skal der gives denne *Lejlighed til at udtale sig*, medmindre særlige Omstændigheder taler derimod.

*) I Mod sætning til Kommissionsflertallets Forslag omfatter Bestemmelsen *ikke* Svangerskabsafbrydelse paa etisk og eugenisk Indikation, men er paa den anden Side noget strengere, navnlig ved Kravet om Forhandling med en særlig sagkyndig og ved ogsaa for Kvinder mellem 18 og 21 Aar at kræve Samtykke af Værgen.

§ 3. Stk. 1. Afbrydelse af Svangerskab maa kun foretages af en *autoriseret Læge efter Samraad med en anden autoriseret Læge*, i Almindelighed Kvindens *sædvanlige Læge*.

Stk. 2. Afbrydelse af Svangerskab maa kun finde Sted paa et af *Statens eller Kommunernes Sygehuse* eller paa et *privat Sygehus*, der modtager *offentlig Stotte*, eller paa hvilket Patienter indlægges for offentlig Regning.

I Stk. 1 *udelodes* følgende Slutningsord: »eller — i det i § 2 omhandlede Tilfælde — den ved Klinikken ansatte raadgivende Læge«. Ændringsforslaget blev stillet af *Justitsministeren* og vedtoges enstemmigt med 60 Stemmer (42 undlod at stemme).

I Modsætning til Kommissionsflertallet mente Justitsministeren ikke at kunne foreslaa, at Indgreb skal kunne foretages paa *Privatklinikker*, der er godkendt af Sundhedsstyrelsen.

§ 4. De i § 3 nævnte Læger samt Personalet ved de i § 3 nævnte Sygehuse og de i § 9 omhandlede Klinikker er under Ansvar efter Borgerlig Straffelov § 263, jfr. § 275, forpligtet til at *iagttage Tavshed* om de Privatlivet tilhørende Forhold, som de i Anledning af Spørgsmaalet om Svangerskabsafbrydelse maatte erfare eller faa Formodning om, medmindre de ifølge Lovgivningen er forpligtet til at udtale sig, eller medmindre de handler i berettiget Varetagelse af almen Interesse eller af eget eller andres Tarv.

§ 5. Den, som til Brug ved Afgørelse af, om Betingelserne for Svangerskabsafbrydelse foreligger, *bevidner noget, hvorom han intet Kendskab har*, eller forsætlig afgiver *urigtige Oplysninger*, straffes efter Reglerne i Borgerlig Straffelov § 162.

§ 6. Stk. 1. *En Kvinde*, der selv afbryder sit Svangerskab eller lader det afbryde af en Person, der ikke er autoriseret Læge, straffes, selv om de i § 1 foreskrevne Betingelser for lovlig Svangerskabsafbrydelse er til Stede, med *Hæfte indtil 3 Maaneder*. Afbryder hun sit Svangerskab, eller lader hun det afbryde vidende om, at Betingelserne for lovlig Svangerskabsafbrydelse *ikke* er til Stede, er Straffen *Fængsel indtil 3 Maaneder*. Paatale kan ikke finde Sted, naar der er forløbet 2 Aar efter Svangerskabsafbrydelsen. Forsøg med utjenlige Midler straffes ikke. Under særlig formildende Omstændigheder kan Straffen bortfalde.

Stk. 2. Fremkommer der under en Sag, der er rejst til Straf for ulovlig Svangerskabsafbrydelse eller Forsøg derpaa mod en uden for Ægteskab besvangret Kvinde eller hendes Medhjælpere, saadanne Oplysninger, at det maa anses for godtgjort, *hvem der har besvangret hende*, straffes denne med *Fængsel indtil 1 Aar*, under formildende Omstændigheder med Hæfte, saafremt det godtgøres, at han trods Henvendelse fra Kvindens Side om Støtte af personlig eller økonomisk Art har *undladt at yde hende en efter Forholdene rimelig Støtte og Bistand*, og denne Undladelse har været af *afgørende Betydning for hendes Beslutning* om at afbryde Svangerskabet.

Stk. 3. *En autoriseret Læge*, der afbryder et Svangerskab eller yder Bistand hertil, vidende om, at de i § 1 foreskrevne Betingelser for lovlig Svangerskabsafbrydelse ikke er til Stede, straffes med *Fængsel indtil 2 Aar*. Under skærpene Omstændigheder, særlig naar Handlingen er foretaget for Vindings Skyld, eller hvis den har medført Kvindens Død eller betydelig Skade paa Legeme eller Helbred, er Straffen *Fængsel indtil 4 Aar*. Finder en efter § 1 lovlig Svangerskabsafbrydelse *Sted uden Iagttagelse af Forskrifterne* i §§ 2 og 3, er Straffen *Hæfte eller Fængsel indtil 6 Maaneder* eller under formildende Omstændigheder Bøde. Afbrydes et Svangerskab uden Kvindens Samtykke, er Straffen *Fængsel fra 2 til 12 Aar*.

Stk. 4. *Den, som uden at være autoriseret Læge* afbryder et Svangerskab eller yder Bistand hertil, straffes med *Fængsel indtil 4 Aar*. Under skærpene Omstændigheder, særlig naar Handlingen er foretaget for Vindings Skyld, eller hvis den har medført Kvindens Død eller betydelig Skade paa Legeme eller Helbred, er Straffen *Fængsel indtil 8 Aar*. I Gentagelsestilfælde, eller saafremt Gerningsmanden har handlet uden Kvindens Samtykke, er Straffen *Fængsel fra 2 til 12 Aar*.

Sidste Punktum i Stk. 1 (om Straffens Bortfald under særlig formildende Omstændigheder), der svarer til en Bestemmelse i Straffelovens § 242, blev indføjet efter Forslag af Udvalgets *Flertal* og vedtaget med 61 Stemmer mod 20.

Stk. 2 tilføjedes efter Forslag af *Justitsministeren*. Ændringsforslaget blev tiltraadt af Regeringspartierne, Det frie Folkeparti og Retsforbundet og havde ogsaa Venstres Tilslutning. Derimod stemte de Konservative imod, da de fandt Bestemmelsen for svagt underbygget af objektive Kriterier og mente, at den rummede en betænkelig Adgang til at ud-

nytted med Pengeafpresning for Øje. — Vedtaget med 65 Stemmer mod 18.

§ 7. Den, der ved ulovlig Tvang, jfr. Borgerlig Straffelovs § 260, eller ved *Trusler om økonomisk Tab eller om Forringelse af Stilling i personlig, familie- eller samfundsmæssig Henseende* eller ved *Løfte om Belønning* formaar en svanger Kvinde, der ønsker at gennemføre sit Svangerskab, til at lade dette afbryde, straffes, selv om Afbrydelsen finder Sted under Iagttagelse af de herom givne Regler, med *Fængsel indtil 2 Aar*; Straffen er dog Fængsel indtil 4 Aar, saafremt Afbrydelsen foretages af en Person, der ikke er autoriseret Læge.

Bestemmelsen gaar ud paa at fjerne enhver Paavirkning, navnlig fra de nærmeste Omgivelser, med det Formaal at faa en svanger Kvinde til at opgive Ønsket om at gennemføre sit Svangerskab.

Ordene »eller ved Løfte om Belønning« blev indsat i Folketinget efter Ændringsforslag af Udvalgets Flertal. Vedtaget enstemmigt med 82 Stemmer.

§ 8. *Udgifterne i Anledning af Svangerskabsafbrydelse afholdes af paagældende selv.* Hvis hun ikke har Midler hertil, afholdes Udgifterne af *Statskassen* eller, for saa vidt hun er inddraget under en af de i § 66 i Lov Nr. 181 af 20. Maj 1933 nævnte Forsorgsgrene, af vedkommende *Anstalt*.

§ 9. Stk. 1. Paa *Klinikker*, der oprettes ved det offentliges Foranstaltning, skal Personer af begge Køn have Adgang til *rigtig og forsvaerlig Vejledning i Seksualhygiejne*, hvorhos der skal gives *svangre Kvinder Raad og Vejledning* med Hensyn til deres Svangerskab, derunder om den Bistand og de Hjælpemidler af økonomisk og lægelig Art, der under Svangerskabet og efter Fødselen staar til Raadighed for dem selv eller til Hjælp ved Forsørgelse af det ventede Barn.

Stk. 2. Saafremt en svanger Kvinde, der *ønsker sit Svangerskab afbrudt*, af egen Drift eller efter Henvisning af det sociale Udvalg eller af andre henvender sig til en saadan Klinik, paahviler det denne at *optage Forhandlinger* med hende paa Grundlag af de Oplysninger, som Klinikken, eventuelt efter at have sat sig i Forbindelse med det sociale Udvalg, efter et Skøn i hvert enkelt Tilfælde finder det for-

nødent at indhente. Under Forhandlingerne skal Klinikken dels søge at afholde hende fra overilede Skridt, dels give hende *Vejledning om den Bistand og de Hjælpe midler*, der staar til Raadighed, saafremt hun gennemfører Svangerskabet, samt fuld *Oplysning om Fæderne* ved og de mulige Følger af en Svangerskabsafbrydelse, eventuelt tillige om de herom gældende Straffebestemmelser.

Stk. 3. I de Tilfælde, hvor det ifølge Bestemmelserne i § 2 er nødvendigt, at der foreligger Attestation om, at der er forhandlet med Kvinden, for at Svangerskabsafbrydelse kan finde Sted, er Klinikken efter Forhandlingernes Afslutning pligtig at udstede saadan Attestation.

Stk. 4. Det paahviler de sociale Udvalg at meddele Klinikkerne de af disse begærede Oplysninger om Kvinder, der har rettet Henvendelse til Klinikkerne angaaende Afbrydelse af deres Svangerskab.

§ 10. Stk. 1. Det paahviler *Amtterne* at drage Omsorg for, at de i § 9 omhandlede Klinikker oprettes i fornødent Omfang inden den 1. April 1938 i *Tilknytning til offentlige Sygehuse*, jfr. § 3, Stk. 2. I København paahviler denne Pligt *Magistraten*.

Stk. 2. Skønner Justitsministeren, at der i en Kommune er Trang til Oprettelse af en saadan Klinik, kan han paalægge Amtet — i København Magistraten — at afhjælpe Mangelen.

§ 11. Konsultationsvirksomheden paa de i § 9 omhandlede Klinikker udøves af *autoriserede Læger*, der assisteres af *autoriserede Sygeplejersker*.

§ 12. *Udgifterne ved Klinikernes Indretning og Drift* fordeles efter Udløbet af hvert Regnskabsaar, efter at være godkendt af Amtmanden, paa Amtsraads kredsen og de i Forbindelse med denne staaende Købstæder og Flækker efter Folketal. Paa Bornholm paahviler Udgifterne den for Øens Købstæder og Landdistrikter fælles Repartitionsfond, og i København afholdes de af Stadens Kasse. *Statskassen godtgør Kommunerne Halvdelen* af de paagældende Udgifter.

Endelig overlader § 13 til Justitsministeren at give nærmere Regler til Lovens Gennemførelse og fastsætter Straf af Bøde eller Hæfte indtil 3 Maaneder for Overtrædelse af de i Medfør heraf givne Forskrifter til Gennemførelse af Bestemmelserne i §§ 1—4.

Loven træder i Kraft *1. April 1938*, til hvilket Tidspunkt Justitsministeren regnede med, at Amterne havde faaet indrettet de i § 9 omhandlede *Klinikker* (jfr. § 10), og at Befolkingskommissionen havde haft Lejlighed til at udarbejde sine Forslag om *Mødrehjælp*.

Lovforslaget blev anbefalet af *Socialdemokrater* og *Radi-kale*, som indstillede det til Vedtagelse med de ved §§ 1, 3, 6 og 7 omtalte Ændringer.

Ogsaa Ordføreren for *Retsforbundet* (Hans Hansen [Rørby]) udtalte sig ved 1. Behandling anerkendende om Forslaget, ligesom Partiet ved 2. Behandling stemte for alle de af Justitsministeren eller Udvalgets Flertal stillede Ændringsforslag. Man var dog fra den Side *imod* Bestemmelserne om *Seksualklinikker* og foreslog §§ 9—12 udstemt. Hovedbestemmelsen (§ 9) vedtoges imidlertid med 64 Stemmer mod 4 (36 undlod at stemme), og dermed bortfaldt Ændringsforslagene om Udeladelse af de øvrige 3 Paragraffer.

Det frie Folkeparti kunde ikke tiltræde Lovforslaget paa Grund af Bestemmelserne om *Seksualklinikker*; Befolkningen — navnlig Landbefolkningen — var slet ikke indstillet paa Oprettelsen af disse, og Partiet kunde under de nuværende økonomiske Forhold for Landbruget ikke gaa ind for Lovgivningsforanstaltninger, hvis økonomiske Rækkevidde ikke kunde bedømmes, men som givet vilde føre til betydelige Merudgifter. Man var i mangt og meget enig i Venstres og Det konservative Folkepartis Ændringsforslag (se nedenfor), men kunde dog ikke stemme for noget af disse af Hensyn til den foreslaaede Forhøjelse af Straffen for de paagældende Kvinder. Derimod vilde Partiet stemme for Retsforbundets Ændringsforslag og, hvis disse forkastedes, *undlade at stemme* ved 3. Behandling.

Venstre-Mindretallet kunde ikke slutte sig til Lovforslaget og anførte navnlig tre Grunde hertil. Efter Venstres Mening anviste Forslaget *ikke* i tilstrækkelig Grad *en positiv Linie* over for Problemet: den nødstedte svangre Kvinde. Dernæst ansaa man ikke *den medicinske Indikation* (§ 1, Pkt. 1) for klar i sin Formulering, men mente, at den, naar Sygdomsbegrebet ikke mere fastholdtes i Lovens Ordlyd, kunde give Anledning til for megen subjektiv Fortolkning fra Lægernes Side. Endelig vilde Loven indføre *seksuale Klinikker over hele Landet* — altsaa ogsaa, hvor disse slet ikke ønskedes af Befolkningen. Den af Klinikkerne givne Vejledning i Seksualhygiejne vilde naturligvis ogsaa omfatte Meddelelse af Oplysning om Anvendelse af forebyggende Midler mod Svangerskab. Mindretallet mente imidlertid ikke, det var en Opgave for

Staten ved Lov at fremme en saadan Udvikling i Befolkningen, og maatte derfor protestere mod et Diktat til Oprettelse af Seksualklinikker.

I et af Mindretallet ud fra disse Betragtninger stillet *Ændringsforslag* om en ny Affattelse af Lovforslaget handlede §§ 1—3 om *Statstilskud* paa Finansloven til Fremme af Oprettelse og forsvarlig Drift af *Mødrehjælpsinstitutioner* med den *Opgave* at give svangre Kvinder, Barselkvinder og Kvinder med nyfødte Børn Vejledning og Bistand saavel af personlig som juridisk og økonomisk Art. Som Betingelse for Opnaaelse af Statstilskud krævedes Anerkendelse af Indenrigsministeren efter Indstilling af Sundhedsstyrelsen, og Anerkendelse kunde kun meddeles Institutioner, som enten blev drevet af Kommunen eller havde en Bestyrelse paa mindst 3 Medlemmer, hvoraf saa vidt muligt den ene skulde være Læge, den anden Sygeplejerske eller en i Barnepleje uddannet Person. Hjælpen foresloges ydet mod passende Betaling, dog gratis for ubemidlede Kvinder. — Statstilskuddet maatte ikke overstige Halvdelen af de med Institutionens *Drift* forbundne Udgifter (bortset fra Udgiften til Lokale). Til *Oprettelse* af en Mødrehjælpsinstitution, der forpligtede sig til at arbejde for den nys nævnte Opgave, skulde kunne ydes Tilskud med indtil Halvdelen af de med Lokalets Indretning og Anskaffelse af fornødent Inventar forbundne Udgifter.

§ 4 i Mindretallets Forslag indeholdt *Straffebestemmelser*, der i Stk. 1 for Kvindens Vedkommende satte Maksimum for Straffen, naar hun er vidende om, at Betingelserne for lovlig Svangerskabsafbrydelse *ikke* er til Stede, op til *Fængsel i 2 Aar* (som i Straffelovens § 242), og naar hun selv afbryder sit Svangerskab eller lader det afbryde af en uautoriseret Person (selv om Betingelserne for lovlig Svangerskabsafbrydelse er til Stede), op til *Hæfte i 6 Maaneder*. Forældelsesfristen for Paataale var ikke medtaget, heller ikke Tilføjelsen om Straffens Bortfald under formildende Omstændigheder. — De øvrige Bestemmelser i Mindretallets § 4, Stk. 2—4, stemte derimod med Ministerens og Flertallets Forslag (se Stk. 2—4 i foranstaaende Gengivelse af Lovens § 6).

Mindretallets § 5 (Forledelse til Svangerskabsafbrydelse ved Trusler om økonomisk Tab eller Tilbud om økonomisk Fordel) var omtrent enslydende med Lovens § 7.

I § 6 fulgte saa Angivelsen af de Tilfælde, hvor Svangerskabsafbrydelse skulde kunne finde Sted paa medicinsk, etisk eller eugenisk Indikation (jfr. Lovens § 1, Punkt 1—3). Medens den eugeniske Indikation var formet som i Loven og den etiske havde væsentlig samme Indhold, men krævede Forbrydelsen konstateret ved Retskendelse, foreslog Mindretallet *den medicinske Indikation* affattet saaledes: »Naar

Afbrydelsen er nødvendig for at afværge en i *Sygdom begrundet* alvorlig Fare for Kvindens Liv eller for en varig og betydelig Forringelse af hendes Helbred.«

Mindretalsforslagets § 7 udtalte udtrykkeligt, at Afbrydelsen, naar Kvinden er sjælelig normal, kun maatte ske efter hendes *Begøring* eller med hendes Samtykke. Paragraffen svarede i øvrigt ret nøje til Lovens § 2, Stk. 2—5, og de dør stillede Krav om Samtykke fra Indehaveren af Forældremyndigheden, Værgen, en særlig Værge (eventuelt Anstaltslederen) samt Erklæring af samlevende Ægtefælle; man opretholdt dog ikke Sondringen mellem Kvinder over og under 18 Aar og forlangte Værges Samtykke ogsaa for en paa Anstalt indlagt.

§ 8, Stk. 1, afveg fra Lovens § 3, Stk. 1, ved at bestemme, at Svangerskabsafbrydelse kun maatte foretages af en autoriseret Læge paa Grundlag af en af *Embedslægen* — i de af den eugeniske Indikation omfattede Tilfælde tillige af Speciallægen, efter Omstændighederne Retslægeraadet — afgiven skriftlig Erklæring. Embedslægens Erklæring skulde dog ikke være nødvendig, hvor saadan Erklæring ikke kunde indhentes, uden at den herved nødvendiggjorte Udsættelse af Operationen vilde udsætte Kvindens Liv for overhængende Fare. 14 Dage efter Indgrebet skulde samtlige Oplysninger og Erklæringer Sagen vedrørende tilstilles Sundhedsstyrelsen. — Derimod svarede Paragraffens Stk. 2 nøje til Lovens § 3, Stk. 2.

Mindretallet fandt ingen Anledning til at lægge *Udgifterne* ved Svangerskabsafbrydelse paa Staten, men mente, at disse, hvis de ikke kunde udredes af vedkommende selv, som andre Sygeudgifter maatte afholdes efter de almindelige Regler (Forsorgslovens Kapitel XVII og Folkeforsikringslovens § 19), og stillede hertil sigtende Forslag i § 9.

Ændringsforslaget indeholdt *ikke* Bestemmelser om *Seksualklinikker*.

Ved Afstemningen forkastedes Ændringsforslaget med 69 Stemmer mod 17.

Om et af Inger Gautier Schmit stillet Ændringsforslag til 3. Behandling se ved § 1.

Det af *Det konservative Mindretal* stillede Ændringsforslag om en Nyaffattelse af Lovforslaget var opbygget saaledes, at det i § 1 nævnte de Kategorier af Tilfælde, i hvilke Svangerskabsafbrydelse skulde være tilladelig, i § 2 indeholdt Bestemmelser om, hvem der skulde kunne begære (henholdsvis meddele Samtykke til) Indgrebet, i § 3 fastsatte, af hvem og hvor Indgrebet maatte foretages, og i § 4 bestemte, hvad den handlende Læge skulde iagttage før og efter Indgrebet.

§ 1 indeholdt følgende ændrede Affattelse af *den medicinske Indikation*:

»Naar Afbrydelsen er nødvendig for at afværge en *maa Grund af Sygdom eller legemlig stærk Svækkelse* tilstedeværende nærliggende Fare for Kvindens Liv eller for en varig og betydelig Foringelse af hendes Helbredstilstand.»

Med Hensyn til Definitionen af den etiske og den eugeniske Indikation (Stk. 1, Punkt 2 og 3) fulgte Ændringsforslaget derimod Regeringsforslaget, og det opretholdt ligeledes Stk. 2 om, at Indgrebet normalt ikke maa foretages efter den 3. Svangerskabsmaaned. Den i Loven som Stk. 3 optagne Tilføjelse angaaende Politianmeldelse ønskede Mindretallet flyttet til § 4.

§ 2 var næsten enslydende med § 7 i Venstres Ændringsforslag (se ovenfor) og krævede ubetinget Kvindens Samtykke, uden Hensyn til Alder, blot hun er sjælelig normal. En Afvigelse laa dog i, at det konservative Mindretals Forslag i ganske særlige Tilfælde tillod Dispensation fra Kravet om Udtalelse af samlevende Ægtefælle.

§ 3, om Fremgangsmaaden ved Indgrebets Foretagelse, var Ord til andet som Lovens § 3.

§ 4 (jfr. Lovens § 2, Punkt 1) paalagde vedkommende Læge inden Indgrebets Foretagelse at sikre sig, at der var givet den eller dem, hvis Begæring eller Samtykke maatte være nødvendigt, fuld Oplysning om Farerne ved og de mulige Følger af Indgrebet; endvidere paalagdes det Lægen, naar Indgrebet var foretaget, inden 14 Dage at give Sundhedsstyrelsen Meddelelse om Indgrebet og dettes Begrundelse.

Straffebestemmelserne i Ændringsforslagets § 5 satte ligesom Venstre-Mindretallets § 4 Straffemaksimum for *Kvinden* op til henholdsvis 6 Maaneder og 2 Aar, hvad Mindretallet begrundede med, at Samfundet klart og *bestemt* burde fastslaa, at Fosterfordrivelse er en Forbrydelse af ret grov Karakter. Af samme Grund var den særlige Forældelsesregel slettet. — Medens Straffen for *Læge* og *Kvaksalver* var som i Loven fastsat og af Venstre foreslaaet, kunde de Konservative, som nævnt ved Omtalen af Lovens § 6, ikke gaa med til den foreslaaede Straffebestemmelse for den Barnefader, der undlader at yde den besvangrede Kvinde Støtte og Bistand og dermed er væsentlig Skyld i, at hun begaar Svangerskabsafbrydelse.

§ 6, om Forledelse til Svangerskabsafbrydelse, § 7, om Afholdelse af Udgifterne i Anledning af Svangerskabsafbrydelse, samt § 9, indeholdende Bemyndigelse for Justitsministeren til at give nærmere Regler til Lovens Gennemførelse, svarede ganske til Lovens §§ 7, 8 og 13.

Mindretallet medtog *ikke* i sit Ændringsforslag Lovforslagets Bestemmelser om *Seksualklinikker*, da disse Klinikker

efter Mindretallets Mening ikke havde nogen Opgave, som ikke, hvis det fandtes nødvendigt at løse den, kunde løses ad anden og mere hensigtsmæssig Vej. Mindretallet føjede hertil, at det var »Modstander af den Form for Seksualoplysning, der gaar ud paa at undervise Ungdommen i, hvorledes den med mindst mulig Risiko for Følger kan indlade sig i flest mulige Kønsforbindelser«. Derimod erkendte Mindretallet, at de svangre Kvinder og Mødrene og Børnene efter Fødselen har Krav paa særlig Støtte, og stillede derfor i § 8 Forslag om, at Staten til *Modrehjælp* og anden lignende af Justitsministeren godkendt Institution, »der sætter sig som Opgave med Raad og Daad at understøtte svangre Kvinder og Barsekvinder og Spædbørn«, skulde yde en Understøttelse, der dels kunde bestaa i en *Etableringshjælp*, dels en Hjælp paa indtil *Halvdelen af de aarlige Driftsudgifter*.

Ved Afstemningen forkastedes Ændringsforslaget med 68 Stemmer mod 18.

Et tredje Ændringsforslag om en anden Affattelse af Lovforslaget blev stillet af *Det kommunistiske Parti*. Dette Ændringsforslag faldt i det væsentlige sammen med *Svanværs-kommissionens Flertals* Indstilling og afveg kun derfra ved at erstatte Embedslægen med Kvindens sædvanlige Læge.

Efter at Ændringsforslaget var forkastet (med 105 Stemmer mod 1), erklærede *Aksel Larsen* ved 3. Behandling, at Partiet vilde stemme imod Lovforslaget, fordi »det saa godt som udelukker den sociale Indikation«, og fordi »det i den Henseende betegner en Forringelse i Forhold til den hidtidige Praksis, en Forringelse af alleralvorligste Art«; man maatte nemlig ikke betragte den her omhandlede omfattende Lovrevision isoleret, men i Forbindelse med den foreslaaede Ophævelse af Straffelovens § 242, hvorved Svangerskabssagerne blev unddraget Nævningerne, og Hensigten syntes derefter kun at kunne være den, at der fremtidig skulde rejses Sag i alle Tilfælde, hvor der blot kunde være nogenlunde begrundet Mistanke om en Lovovertrædelse.

Ved 3. Behandling vedtog *Folketinget* Lovforslaget med 69 St. mod 36 (Venstre, Konservative og Kommuniste). Om Det frie Folkepartis og Retsforbundets Stilling se Side 571.

Der var i *Landstingets Udvalg* nogen Tvivl om Forstaaelsen af Lovforslagets § 10, men efter at have forhandlet herom med Justitsministeren udtalte Udvalget i Betænkningen, at det var enigt i, at Oprettelsen af Klinikker »naturligt maa være overladt til Amterne (Amtskommunen og Amtets Købstæder i Forening), der ifølge § 12 — paa samme Maade

som det er hjemlet ved Forsorgslovens §§ 71—73 — skal deltage i Udgifterne ved Klinikernes Indretning og Drift«.

I øvrigt delte Udvalget sig efter samme Linier som i Folketinget, saaledes at et Flertal, bestaaende af Udvalgets Socialdemokrater og det radikale Medlem, anbefalede Lovforslaget til Vedtagelse, medens 2 Mindretal, Venstre og Det konservative Folkeparti, som begge beklagede den korte Tid, der havde været levnet til Udvalgsarbejdet, stillede de samme Ændringsforslag, som deres Meningsfæller i Folketinget havde stillet. — Et Medlem af Flertallet, *Ingeborg Hansen*, beklagede, at Sager om Fosterdrab ved Loven blev unddraget Behandling ved Nævningedomstolene; i Haab om, at Loven som Helhed vilde »medføre en Forbedring i den uheldige Tilstand, at svangre Kvinder i stor Udstrækning finder det nødvendigt enten selv at afbryde Svangerskabet eller lade det afbryde af ikke lægekyndige Personer«, vilde hun dog, trods Forandringen i Sagernes Behandling, stemme for Lovforslaget.

Venstres Ændringsforslag forkastedes med 38 Stemmer mod 22, Det konservative Folkepartis med 38 mod 14.

Lovforslagets endelige Vedtagelse i *Landstinget* skete med 37 Stemmer mod 32.

90. Lov om Ændring i § 235 i Borgerlig Straffelov af 15. April 1930. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2541. — C. Sp. 1791 og 2111].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{4}{11}$ (F. Sp. 872). 1. Beh. $\frac{17-19}{11}$ (F. Sp. 1186, 1242 og 1299). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Foranstaltninger i Anledning af Svangerskab m. v. (se Side 558). Betænkning (B. Sp. 1837) afgivet $\frac{3}{4}$. (Ordfører: Nina Andersen). 2. Beh. $\frac{21-22}{4}$ (F. Sp. 6217 og 6252). 3. Beh. $\frac{27}{4}$ (F. Sp. 6344). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{29}{4}$ (L. Sp. 2259). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Foranstaltninger i Anledning af Svangerskab m. v. (se Side 558). Betænkning (B. Sp. 3045) afgivet $\frac{5}{5}$. (Ordfører: Thomsen). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2515 og 2526). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2539). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 162).

Den under Nr. 89 omtalte Svangerskabskommission fik bl. a. til Opgave at undersøge, om der var Grund til at ændre § 235 i Straffeloven af 15. April 1930, hvori der fastsattes Bødestraf for ved Bekendtgørelse, Skiltning, Udsendelse af

Beskrivelser eller paa anden Maade at henvende sig til Almenheden eller til ukendte Personer eller ubestemte Kredse af Personer med Tilbud om *Salg af Genstande, der er tjenlige til at forebygge Følger af Samleje.*

Kommissionens *Flertal*, der bestod af alle dens Medlemmer undtagen Folketingsmedlem, Fru Inger Gautier Schmit, ansaa Formuleringen af § 235 for uheldig, idet den foreskrev, at Handel med de nævnte Genstande — hvis ubestridelige Nytte blev fremhævet — skulde foregaa ad Omveje og Bagdøre i det skjulte, hvilket man fandt upraktisk og stridende mod Nutidens Stilling til kønslige Spørgsmaal. Flertallet, der ogsaa pegede paa, at Formuleringen af § 235 havde medført, at den i Praksis var blevet et dødt Bogstav, for saa vidt angaar almindelig Avertering o. lign., indstillede derfor, at *Handelen blev givet fri*, saaledes at det offentlige kun skulde skride ind, naar den *almindelige Velanstændighedsfølelse krænkedes.*

Et særligt *Udvalg* inden for Kommissionen drøftede Tanken om at undergive de Forretninger, der handler med de omtalte Genstande, et særligt *Tilsyn* for derved at sikre Befolkningen mod ubrugelige, forældede og daarlige Varer, og Udvalget foreslog, at de paagældende Forretninger skulde have en særlig *Tilladelse.* Kommissionsflertallet mente dog, at dette Spørgsmaal laa uden for Kommissionens Opgave, og stillede derfor ikke Forslag herom.

Justitsministeren kunde tiltræde baade Kommissionsflertallets Indstilling og de af nysnævnte Udvalg fremførte Betragtninger, og efter Forhandling med Sundhedsstyrelsen fremsatte Ministeren et Lovforslag om Ændring af § 235, der dels fastsatte Straf for *forargelig Reklamering* for eller Udbyden til Salg af Genstande og Stoffer, der er tjenlige til at forebygge Følger af Samleje, dels bestemte, at de paagældende *Genstande* og Stoffer kun maatte sælges, saafremt de blev *godkendt* af Sundhedsstyrelsen, og at alle *Udsalgssteder* — bortset fra Apoteker — skulde være *godkendt* af Embedslægen efter Forhandling med Politiet.

Forslaget blev under Behandlingen i *Folketinget* noget udvidet, navnlig ved en Bemyndigelse for Justitsministeren til at *fastsætte Priser* paa disse Varer, og § 235 fik derefter følgende Affattelse:

Stk. 1. Med Bøde straffes den, der *paa forargelig Maade reklamerer for eller udbyder til Salg* Genstande eller Stoffer, der er tjenlige til at forebygge Svangerskab. Paa samme Maade straffes den, der *uden udtrykkelig Anmodning udsender Reklamer* for saadanne Genstande eller Stoffer til Personer, der ikke driver lovlig Handel med disse.

Stk. 2. Saadanne Genstande eller Stoffer maa kun forhandles, saafremt de er *godkendt* af Justitsministeren efter Forhandling med Sundhedsstyrelsen. Justitsministeren kan om fornødent, efter Forhandling med Handelsministeren, *fastsætte Priserne*, som skal være tydeligt angivet paa Emballagen. De omhandlede Genstande og Stoffer maa kun forhandles fra *Apoteker* eller fra *Udsalgssteder*, der er *godkendt* af Embedslægen efter Forhandling med Politiet. Overtrædelse af disse Bestemmelser straffes med Bøde.

Loven træder i Kraft den 1. Oktober 1937.

Det 2det Punktum i Stk. 1 blev tilføjet i *Folketinget*, og herom var hele Udvalget enigt. Desuden omredigeredes Stk. 2, idet 2det Punktum med Bemyndigelsen for Justitsministeren til efter Forhandling med Handelsministeren at fastsætte *Priser* for de omhandlede Genstande og Stoffer blev indsat ved et Ændringsforslag, der blev stillet af Udvalgets *Flertal* (Socialdemokrater og Radikale) og vedtoges med 65 Stemmer mod 35. Endelig udsattes Tidspunktet for Lovens Ikrafttræden fra 1. April til 1. Oktober.

Venstre og *Konservative* stillede i Forening Ændringsforslag om at indskrænke Loven til det foran gengivne Stk. 1, saa at man altsaa nøjedes med at fastsætte Straf for forargelig eller paatrængende Reklame med disse Varer. Dette Ændringsforslag, der ogsaa blev anbefalet af *Retsforbundets* Ordfører, forkastedes med 63 Stemmer mod 34.

I den ændrede Skikkelse vedtoges Lovforslaget af *Folketinget* med 72 Stemmer mod 38.

Landstingsudvalgets Mindretal (Venstre og Konservative) stillede paa ny Ændringsforslag om at begrænse Lovens Indhold til Bestemmelserne i Stk. 1. Dette forkastedes med 38 Stemmer mod 36, og Lovforslagets Vedtagelse fandt derefter Sted med 37 Stemmer mod 32.

91. Lov om Ophævelse af § 242 i Borgerlig Straffelov af 15. April 1930. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2539. — C. Sp. 1789 og 2111].

Fremsat i *Folketinget* ⁴/₁₁ (F. Sp. 872). 1. Beh. ¹⁷⁻¹⁹/₁₁. (F. Sp. 1186, 1242 og 1299). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Foranstaltninger i Anledning af Svanger-

skab m. v. (se Side 558). Betænkning (B. Sp. 1837) afgivet $\frac{8}{4}$. (Ordfører: Nina Andersen). 2. Beh. $\frac{21-22}{4}$ (F. Sp. 6217 og 6252). 3. Beh. $\frac{27}{4}$ (F. Sp. 6333). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{29}{4}$ (L. Sp. 2259). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Foranstaltninger i Anledning af Svangerskab m. v. (se Side 558). Betænkning (B. Sp. 3045) afgivet $\frac{5}{5}$. (Ordfører: Thomsen). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2515 og 2526). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2538). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 161).

Loven gaar, som Titelen angiver, ud paa at ophæve Straffelovens § 242, der fastsætter Straf for den Kvinde, som dræber sit Foster, og for den, der med en Kvindes Samtykke dræber hendes Foster eller bistaar hende dermed. — Loven træder i Kraft 1. April 1938.

Forslaget til denne Lov blev fremsat i Forbindelse med Lovforslaget om Foranstaltninger i Anledning af Svangerskab m. v. (Nr. 89), og det var motiveret med, at man under Hensyn til de dør foreslaaede Ændringer i § 242 (bl. a. Mildnelse af Straffebestemmelserne for Kvindens Vedkommende og Nedsættelse af Strafferammen for medvirkende Læges Vedkommende) maatte anse det for rettest at samle alle Bestemmelser om Straf for Svangerskabsafbrydelse i Svangerskabsloven (se sammes § 6) og ophæve § 242.

Sager angaaende ulovlig Svangerskabsafbrydelse vil heretter *ikke* — som hidtil — i Medfør af den særlige Bestemmelse i Retsplejelovens § 687 b ubetinget blive *Nævningesager*, men Regeringen nærede ikke Betænkelighed herved i Betragtning af den betydelige Strafnedsættelse for Svangerskabsafbrydelse, navnlig for Kvindens Vedkommende, og under Hensyn til, at Retsplejelovens Regler om Domsmands Medvirken i Straffesager for længst vilde være traadt i Kraft ved Svangerskabslovens Ikrafttræden (1. April 1938). Der bliver derimod Spørgsmaal om Behandling som Nævningesag, naar de i Retsplejelovens § 687 a indeholdte *almindelige* Betingelser for en Sags Behandling under Medvirken af Nævninger er opfyldt, det vil sige at Sagen angaar en Forbrydelse, for hvilken Loven, uden at saadant er betinget af erhvervs- eller vanemæssig Udøvelse eller af Gentagelse, hjemler Straf af *Fængsel i 8 Aar eller derover*.

Hele *Folketingets Udvalg* indstillede Lovforslaget til Vedtagelse. Derimod gik *Kommunisterne* imod det ud fra den Opfattelse, at man ikke burde indskrænke, men udvide Nævningeinstitutionens Virkeomraade (jfr. Udtalelse af *Aksel*

Larsen Side 575). Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 105 Stemmer mod 1 (7 Medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod).

I *Landstinget* vedtoges Lovforslaget enstemmigt, med 69 Stemmer.

92. Lov om Ændring i Lov Nr. 84 af 31. Marts 1928 om Politiets Ordning m. v. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2263. — C. Sp. 425 og 1185].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 29). 1. Beh. $\frac{13}{11}$ (F. Sp. 1167). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Politiets og Arrestvæsenets Ordning m. v. (se nedenfor). Betænkning (B. Sp. 759) afgivet $\frac{4}{3}$. (Ordfører: Hedtoft-Hansen). 2. Beh. $\frac{10}{3}$ (F. Sp. 4555). 3. Beh. $\frac{12}{3}$ (F. Sp. 4616). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{18}{3}$ (L. Sp. 1466). 2. Beh. $\frac{19}{3}$ (L. Sp. 1488). 3. Beh. $\frac{22}{3}$ (L. Sp. 1540). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 64).

Den for Sønderjylland gældende særlige Politiorning, der efter den oprindelige Bestemmelse skulde bortfalde med Udgangen af Marts 1936, men ved Lov Nr. 77 af 31. Marts 1936 under Hensyn til Forslaget om Enhedspolitiets Indførelse blev opretholdt til Udgangen af Marts 1937, har faaet Gyldighed i endnu et Aar, til *1. April 1938*, da Loven om Politiets og Arrestvæsenets Ordning (se Nr. 93) træder i Kraft.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt i begge Ting.

93. Lov om Politiets og Arrestvæsenets Ordning m. v. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2265. — C. Sp. 1289, 2069 og 2497].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 28). 1. Beh. $\frac{13}{11}$ (F. Sp. 1167). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Hedtoft-Hansen, Knud Hansen, Albinus Jensen, J. P. Larsen [Formand], P. Mortensen, N. P. Nielsen, Schrøder, Hassing Jørgensen [Sekretær], Kristian Nygaard, Elgaard, Arnth Jensen, Svend Nielsen, Hasle, Bindslev og Petersen [Røj]). Betænk-

ning (B. Sp. 1665) afgivet $\frac{2}{4}$. (Ordfører: Hedtoft-Hansen). 2. Beh. $\frac{7}{4}$ (F. Sp. 5303). 3. Beh. $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5472). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{14}{4}$ (L. Sp. 1888). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Holger Andersen, V. Buhl [Formand], C. E. Christiansen, Gunnar Fog-Petersen [Sekretær], A. P. Hansen, Ingeborg Hansen, Jensen-Stevns, Korsgaard, Jørgen Møller, Offersen, K. Pedersen, Ch. Petersen, Rasmussen Flemløse, Rytter og C. J. F. Sven). Betænkning (B. Sp. 2841) afgivet $\frac{3}{5}$. (Ordfører: V. Buhl). 2. Beh. $\frac{4}{5}$ (L. Sp. 2357). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2438). *Tilbagesendt til Folketinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 3081) afgivet $\frac{5}{5}$. Eneste Beh. $\frac{7}{5}$ (F. Sp. 7173). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 166).

Lov om Politiets Ordning af 31. Marts 1928 opretholdt i Tilslutning til en Indstilling af Mindretallet i Politikommissionen af 1925 en *Deling* af Politiet i *kommunale Politikorps**) (1935 ca. 2 300 Mand), hvis Opgave fortrinsvis bestod i at opretholde Sikkerhed, Fred og Orden og at paase Overholdelsen af Love og Vedtægter, og et *Statspolitikorps* (i 1935 bestaaende af en Chef, 3 Politiinspektører og 628 Betjente), hvis Opgave fortrinsvis var at udføre de Politiet paahvilende Hverv inden for Strafferetsplejens Omraade.

Denne Tvedeling af Politiet ansaa Justitsministeriet for principielt uholdbar og praktisk uheldig, og Ministeriet delte den Betragtning, der i sin Tid blev gjort gældende af Politikommissionens Flertal, at da Udviklingen har medført, at Staten nu ved Love griber ind paa Omraader, hvis Ordning tidligere overlodes til kommunale Vedtægter, og derhos stræber efter at opnaa Ensartethed paa Omraader, hvor det lokale Selvstyre stadig bestaar, vilde det være naturligt, at Staten overtog Tilsynet med Overholdelsen af de paagældende Forskrifter. Men navnlig gjorde man gældende, at et for hele Landet fælles Politikorps, et Enhedspoliti, vilde frembyde afgørende *praktiske* Fordele ved at give de bedste Garantier for Ansættelsen af de bedst egnede Personer og for, at der bliver tilstrækkelige Avancementsmuligheder, ved at muliggøre den mest hensigtsmæssige Fordeling af Politistyrkerne ud over Landet, ved under urolige Forhold at give

*) Disse var dog paa væsentlige Punkter underlagt Statens Kontrol, idet de var underordnet Justitsministeren og blev ledet af statsansatte Tjenestemænd; endvidere var de undergivet Statens Bestemmelser med Hensyn til Personalets Antal og Uddannelse, og Staten havde givet visse almindelige Regler om Lønninger og Pension.

Politiet den fornødne Bevægelighed og Slagkraft og ved at tilvejebringe Mulighed for en bedre og mere ensartet Uddannelse og Udrustning af Politiet. Særlig fremhævede Justitsministeren, at Enhedsordningen i Kraft af sit Princip vilde afhjælpe den Mangel ved den hidtidige Ordning, at man har savnet et Organ, som gennem sit Kendskab til de i de forskellige Politikredse begaaede Forbrydelser kunde fastslaa, om der var Mulighed for Samvirke, og foranledige, at der fandt et saadant Samvirke Sted til hurtig Opnaelse af Resultater.

En lignende Deling som inden for Politiet har bestaaet paa *Fængselsvæsenets* Omraade. De under *Statens* Fængselsvæsen sorterende Anstalter husede følgende Fangekategorier: Fængselsfanger med en Afsoningstid af *over 6 Maaneder* (Statsfængslerne i Horsens, Vridsløse og Nyborg samt Statens Kvindefængsel) og Personer, dømt til Ungdomsfængsel, Psykopatfængsel, Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring (Anstalterne paa »Søbysøgaard«, i Herstedvester, ved Sdr. Omme og i Horsens, for Kvinders Vedkommende Statens Kvindefængsel). I de *kommunale Arresthuse* (97 i Tal, overvejende beliggende i Købstæderne, med Plads til 2 200 Personer, deraf 613 i København) husede man — foruden Varetægtsfanger — følgende Fangekategorier: Fængselsfanger med en Afsoningstid af *6 Maaneder og derunder*, Hæftfanger, Personer, der afsonede Underholdsbidrag, og Personer, der afsonede Tvangsbøder.

Efter Ministeriets Opfattelse var denne Deling af Fængselsvæsenet principielt mindre heldig — idet Staten formentlig burde varetage Fuldbrydelsen af samtlige Frihedsstraffe — og til Hinder for en rationel Udnyttelse af de forhaandenværende Pladser i Arresthusene. Ved Statens Overtagelse af samtlige bestaaende Arresthuse regnede man med at kunne gennemføre en i flere Henseender hensigtsmæssig Sondring inden for disse (bl. a. ved at samle de meget faatallige Kvindefanger i bestemte Arresthuse under udelukkende kvindeligt Tilsyn) og at opnaa Ensartethed i Arresthusenes Administration.

I Overensstemmelse med de anførte Betragtninger fremsatte Justitsministeren i sidste Samling et Lovforslag om Indførelse af et statsansat *Enhedspoliti* og om Statens Overtagelse af hele *Arrestvæsenet* (Aarvog 1935—36, Side 417). Forslaget blev i Folketinget henvist til et Udvalg, der imidlertid ikke naaede at afslutte Arbejdet. Ved Begyndelsen af denne Samling blev Lovforslaget fremsat paa ny i væsentlig uforandret Skikkelse. I »Bemærkningerne« var optaget Svar paa en Række Spørgsmaal af Folketingsudvalget, særlig an-

gaaende Politistyrkernes Fordeling i By- og Landdistrikter, de faktiske Udgifter til Rets- og Politivæsen, Arresthusenes og Retsbygningernes Tilstand og Betydningen af Enheds-
politiordningen i lønningsmæssig og avancementsmæssig Henseende. Efter Indstilling af Ministeren og Udvalgenes Flertal ændredes Lovforslaget paa enkelte Punkter i begge Ting, og i denne Skikkelse gennemførtes det med Tilslutning af Regeringspartierne og Retsforbundet, medens Venstre og Det konservative Folkeparti stemte imod.

I. Politiet.

Loven gaar, som nævnt, først og fremmest ud paa Indførelsen af et *Enhedspoliti* ved Statens Overtagelse af hele Landets Politivæsen. Samtidig *statsansættes Politifuldmægtigene**) efter Regler, der i Hovedsagen svarer til Reglerne for Statsansættelse af Dommerfuldmægtige.

Hovedbestemmelsen, der fremtræder som en ændret Affattelse af Retsplejelovens § 109, fastslaar, at Politiets Virksomhed udøves af et for hele Riget *fælles Politikorps* under en Rigspolitichef, og at Justitsministeren som Politiets øverste foresatte udøver sin Beføjelse gennem Rigspolitichefen, Politidirektøren og Politimestrene.

De Opgaver, der henlægges til *Rigspolitichefen*, svarer i det væsentlige til de Opgaver vedrørende Kriminalpolitiet, der hidtil har været henlagt under Chefen for Statspolitiet (Indstillinger om Ansættelser og Forfremmelser, Fordeling og Omflytning, disciplinære Sager af større Betydning, Anskaffelse og Forvaltning af Politiets Udrustning, Overtilsyn med Politiskolen, Politiets Efterretningsvæsen, Centralregistraturen og Centralbureauet for Forbryderes Identificering m. m., Tilretteæggelse af Fremmedtilsynet og Ledelsen af Færdselspolitiet). — Rigspolitichefen faar til Bistand en *Vicepolitichef*, en Forstander ved Statens Politiskole, Politinspektører og Politikommissærer (denne Benævnelse erstatter Politiasistenten).

*) Man har anset Ordningen med privat antagne Fuldmægtige for uheldig, baade paa Grund af Betydningen af de Opgaver, det her drejer sig om, og fordi den kunde give Anledning til Konflikter mellem de private Fuldmægtige og det stats- eller kommunalt ansatte underordnede Personale.

Riget deles som hidtil i 72 *Politikredse*, nemlig Københavns Politikreds, der forestaas af en *Politidirektør*, histaaet af Politiinspektører, Politiadvokater og Politikommissærer, og 71 Politikredse, der hver forestaas af en *Politimester*. Der skal som Regel til Bistand for Politimesteren ansættes mindst 1 *Politifuldmægtig*, som i Politimesterens Fraværelse har den øverste Ledelse, og hvis særlige Tjenesteomraade er Bistand ved Paataale af Straffesager og ved Ledelsen af det Politiet- og Politikontoret paahvilende Arbejde. I større Politikredse kan der ansættes en eller flere Politikommissærer.

Rigspolitichefen, Politidirektøren, Vicepolitichefen, Politimestrene, Politiinspektørerne og Politiadvokaterne skal opfylde de i Retsplejelovens § 42, Stk. 3, fastsatte *Eksamensbetingelser*. Politifuldmægtige skal have bestaaet juridisk Embedseksamen. Derimod stilles der (i Overensstemmelse med hidtidig Praksis) ikke Krav til Politikommissærer om juridisk Uddannelse.

Medens der hidtil ikke har været krævet nogen *praktisk Uddannelse* af Personer, der søgte Ansættelse som Politimester, opstilles det nu (i § 112, Stk. 3) som Regel, at ingen kan ansættes som *Politimester* uden i 3 Aar at have haft Ansættelse som Politifuldmægtig eller i anden overordnet Stilling i et større Politikorps. — For at kunne beskikkes som *Politikommissær* skal vedkommende som Regel have gjort Tjeneste gennem alle de forudgaaende Grader.

Politibetjente skal ved deres Ansættelse være over 25 Aar og maa som Regel ikke være over 35 Aar. Forinden Ansættelsen skal de som Regel have gennemgaaet et af Justitsministeren anordnet Kursus og bestaaet en dertil knyttet Prøve.

Kravet til Politimestrene om en vis praktisk Uddannelse blev indsat i Folketinget efter Forslag af Ministeren og Udvalgsflertallet. Det var navnlig motiveret med, at Politimestrene i stigende Grad maa staa i Kontakt med Arbejdet med Efterforskningen af Forbrydelser, og at det derfor vil være af største Betydning for Samarbejdet med Kriminalpolitiets Tjenestemænd, at Politimestrene selv i Praksis har beskæftiget sig med saadanne Sagers Behandling. — Fordringen om, at Politikommissærer som Regel skal have gjort Tjeneste gennem alle forudgaaende Grader, blev ogsaa indsat i Folketinget. En Tilføjelse om, at dette skal være sket i den

for disse normerede korteste Tjenestetid«, blev udeladt i Landstinget.

Formuleringen af Politiets *Opgave* (i § 113) svarer til den hidtil givne: at opretholde Sikkerhed, Fred og Orden, at paase Overholdelsen af Love og Vedtægter samt at foretage det fornødne til Forhindring af Forbrydelser og til Efterforskning og Forfølgning af saadanne. Hertil er i Paragraffens Stk. 2 føjet følgende Bestemmelse: »Af Politiets Tjenestemænd kan et ved Normeringslov bestemt Antal, efter Ansøgning og efter at have bestaaet en af Justitsministeren foreskreven særlig Prøve, af Rigspolitichefen udtages til navnlig at udføre de Politiet paahvilende Hverv med Hensyn til *Efterforskning og Forfølgning af Forbrydelser*. Endvidere kan efter nærmere Regler, der fastsættes af Justitsministeren, et ved Normeringslov bestemt Antal Tjenestemænd af Rigspolitichefen udtages til navnlig at gøre *Tjeneste i andre civile Afdelinger*.«

Stk. 2 ændredes i *Folketinget* dels ved, at Opdagelsespolitets Særstilling betonedes noget mindre stærkt end i Regeringsforslaget — saaledes bortfaldt særlig Beskikkelse som Opdager —, dels ved, at sidste Punktum (om Udtagelse af Personale til at gøre Tjeneste i andre civile Afdelinger) blev tilføjet. Efter Folketingets Affattelse skulde Udtagelsen baade til Opdagertjenesten og til Tjeneste i andre civile Afdelinger ske »indtil videre«. De citerede Ord udelodes i *Landstinget* efter Henstilling af Dansk Kriminalpolitiforening. Udvalgsflertallet knyttede til Ændringsforslaget den Bemærkning, at den foreslaaede Ændring ikke kunde medføre en ubetinget Ret for de paagældende Tjenestemænd til at forblive ved den særlige Tjeneste, men at der maatte være Adgang til at træffe anden Bestemmelse, hvis f. Eks, en Tjenestemand skulde vise sig uegnet til den Tjeneste, han er udtaget til.

Nye Regler om *Samarbejdet mellem Politikredsene* er optaget som Stk. 2 og 3 i Retsplejelovens § 114. Da ogsaa 2. Punktum i Stk. 1 er nyt, gengives nedenfor Paragraffens tre første Stykker:

»Politidirektøren i København og Politimestrene har den selvstændige Ledelse af Kredsen Polit samt Ansvar for Udførelsen af det Politiet paahvilende Arbejde. Der kan dog af Rigspolitichefen gives nærmere Bestemmelser med Hensyn

til den almindelige Tilrettelæggelse af det Politiet paahvilende Arbejde i Politikredsene.

I Tilfælde, hvor en Politiundersøgelse eller anden politimæssig Opgave nødvendiggør et *Samarbejde* mellem flere Politikredse eller kræver særlige Forholdsregler, kan Rigs-
politichefen efter Forhandling med vedkommende Politimestre træffe de Foranstaltninger, som maatte findes paakrævet. Justitsministeren fastsætter de nærmere Regler herom.

Justitsministeren kan, hvor en *politimæssig Opgave er af særegen Beskaffenhed*, og det findes ønskeligt at træffe særlige Bestemmelser med Hensyn til Sagens Ledelse, bemyndige Politidirektøren, en enkelt Politimester eller en anden Tjenestemand inden for Politiet til *alene at overtage Ledelsen* af og Ansvaret for Gennemførelsen af den paagældende Opgave. Om den paagældendes Forhold til det stedlige Politi træffer Justitsministeren nærmere Bestemmelse.«

Fra 1. April 1938 overtager Staten *Lønning* af de paa det Tidspunkt fast ansatte kommunale Polititjenestemænd samt Udgifterne ved Politiets *Uniforiming* og øvrige *Udrustning*.

De kommunale Polititjenestemænd, der *ikke maatte søge Overgang* til Statens Tjeneste, forretter Polititjeneste paa *samme Vilkaar som hidtil*. (Ændringer, der i Tiden efter den 1. Januar 1936 maatte være foretaget i kommunale Regler med Hensyn til Tjenesteordning, Lønning og Pension etc., kommer herved som Regel ikke i Betragtning). Disse Tjenestemænd kan *indtil 1. April 1943 søge Overgang* til Statstjenestemandsstillingen inden for Politiet. Efter 1. April 1938 kan Ansættelse paa de hidtil for det kommunale Politi gældende Vilkaar, herunder Oprykning til højere lønnet Stilling, ikke finde Sted.

Endvidere overtager Staten fra 1. April 1938 *Pensioneringen* af de fast ansatte kommunale Polititjenestemænd.

Den *Pensionsbyrde*, som en Kommune har paadraget sig over for de Polititjenestemænd, som overgaar til Statens Tjeneste (eller kunde være overgaaet hertil), opgøres efter de af Statsanstalten for Livsforsikring anvendte Regler for Pensionsbyrders Beregning. Det Beløb, som derved udkommer, *afdrages til Staten* i Løbet af 25 Aar, og den til enhver Tid resterende Kapital forrentes med 4 pCt. p. a. Ifald Tjeneste-

mandens Adgang til Pension har været sikret ved Oprettelse af en Pensionsforsikring, overføres denne, hvis Justitsministeren efter Forhandling med Finansministeren finder det hensigtsmæssigt, og Kommunen samtykker deri, til Staten, og dens Værdi fradrages da det Beløb, som Kommunen skal refundere Staten.

Efter Anmodning af Folketingets Lønningsudvalg udformes Lovens Lønnings- og Pensionsbestemmelser i Samarbejde med Finansministeriet i Overensstemmelse med de af Lønningsraadet foreslaede Retningslinier.

II. Arrestvæsenet m. m.

Lovens Afsnit II overfører for det første i Konsekvens af Politiets Nyordning alle de saakaldte *Delinkventudgifter* til Staten, saa at Udgifter til Tilvejebringelse og Vedligeholdelse af *Politistationer* og Retslokaler og alle andre Udgifter, der foranlediges ved de Sager og Rets handlinger, som Strafferetsplejen medfører, fremtidig udredes af Staten. De paagældende Bygninger med Inventar overlades Staten uden Vederlag.

Dernæst bestemmes det, at Staten fra 1. April 1938 udreder alle Udgifter vedrørende *Arrestvæsenet*, ligesom Staten samtidig overtager *Forvaltningen af Arresthusene*. For saa vidt disse er indrettet i selvstændige Bygninger, eller de bygningsmæssige Forhold i øvrigt ikke er til Hinder derfor, overgaar de paagældende Bygninger i Statens Eje. Dette sker uden Vederlag. (Efter Loven vil bl. a. *Vestre Fængsel* i København og Københavns *Politigaard* overgaa til Statens Eje).

Fremdeles træffes der Bestemmelse om de *kommunale Fængselsjenesstemænds* Overgang til Staten saavel i lønningsmæssig som i pensionsmæssig Henseende efter Regler, der svarer til de ovennævnte Regler for kommunale Polititjenestemænd. Ogsaa Udgifterne ved Personalets Uniformering og Udrustning overgaar til Staten.

Til Gengæld for den Udgiftslettelse, som Kommunerne opnaar ved Statens Overtagelse af de med Politivæsenet og Strafferetsplejen forbundne Udgifter, skal alle de *Bøder*, der hidtil er tillagt kommunale Kasser, fremtidig tilfalde Statskassen. Dette gælder dog ikke Bøder, som paalægges af eller vedtages for kommunale Myndigheder uden Medvirken af Politi og Domstole.

Undtagelsen, der bl. a. omfatter Bøder for urigtig Selvangivelse og Bøder, der paalægges eller vedtages i Henhold til kommunale Vedtægter og Reglementer af forskellig Art, blev indsat i Folketinget efter Henstilling af Københavns Magistrat.

Der har hidtil været en Forskel med Hensyn til Udredelse af Udgiften ved domfældtes *Underhold og Forplejning*, alt efter som vedkommende udstod Fængsel eller Hæfte i *Arresthus*, eller han udstod Fængsel i *Statsanstalt* (hvormed var sidestillet Hensiddende i Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring). I første Fald skulde Udgiften afholdes af Kommunerne, hvis domfældte selv var ude af Stand til at udrede den, i sidste Fald blev den afholdt af Staten uden at kunne fordres godtgjort af domfældte. Denne Forskel er nu ophævet, ved at den hidtil for Udstaaelse af Straf i Arresthus gældende Regel er udvidet til at omfatte al Fængselsstraf og Hensiddende i Arbejdshus og Sikkerhedsforvaringsanstalt, dog saaledes at Udgiften eventuelt afholdes af Staten i Stedet for af Kommunerne.

Den *Sognefogderne* (paa Bornholm Sandemændene) i Henhold til Lov om Sognefogdernes Lønning Nr. 50 af 4. Marts 1932 tillagte Løn afholdes fremtidig af Statskassen.

Denne Bestemmelse blev tilføjet i Landstinget.

Loven, der ikke gælder for Færøerne, træder i Kraft 1. April 1938.

Udgifterne og deres Fordeling.

Den aarlige *Merudgift* for Staten ved Lovforslagets Gennemførelse blev i Bemærkningerne til det i sidste Samling fremsatte Lovforslag opgjort til ca. 18 Mill. Kr.; efter Udtalelser af Justitsministeren i denne Samling maatte man *mindst* regne med dette Beløb, da Kommunernes Udgifter er steget siden nævnte Opgørelse. Hovedposten blandt *Polititudgifterne* var Lønninger: 11 350 000 Kr., der fordelte sig nogenlunde ligeligt paa Københavns Politistyrke og Politikorpsene Landet over. Kontorudgifter, Udrustning og Vogne ansloges til 2 Millioner, Delinkventudgifter til 1 250 000 Kr., Politistationer til 600 000 Kr. og Uniformer til 500 000 Kr. Statsansættelsen af Politifuldmægtigene mentes at ville medføre en aarlig Merudgift paa 60 000 Kr., og Lægeudgifter ansattes til 50 000 Kr. Det samlede Beløb blev herefter

15 810 000 Kr. Men hertil maatte lægges ca. 800 000 Kr. til Tjenestemændenes Pensionering, medens der kunde fradrages en Indtægt ved Bøder paa ca. 600 000—700 000 Kr. aarlig. — Dertil kom saa Udgifterne ved Statens Overtagelse af de kommunale *Arresthuse*, ca. 2 700 000 Kr., saa at Totalsummen blev ca. 18 Mill. Kr.

Ifølge Loven om en fælleskommunal Udligningsfond uddeder *Udligningsfonden* 2 Trediedele af Statens samlede Udgifter til Politivæsen.

Om de af Justitsministeren og *Folketingsudvalgets Flertal* (Socialdemokrater og Radikale) foreslaaede Ændringer henvises til foranstaaende Fremstilling, idet her blot skal mindes om, at *Ændringerne* hovedsagelig gik ud paa at kræve en praktisk Uddannelse af Politimestrene, at omforme Bestemmelserne om Udtagelse til Opdagertjeneste m. m. og om Statens Overtagelse af Lønnings- og Pensionsudgifter og at forbeholde Kommunerne Bøder, der paalægges af eller vedtages for kommunale Myndigheder.

De to i Folketingsudvalget repræsenterede Oppositionspartier kunde ikke tiltræde Lovforslaget.

Venstre-Mindretallet indvendte for det første, at Lovforslaget vel tog Sigte paa en *Centralisering* af Politioordningen — en Centralisering, som Mindretallet ikke var Tilhænger af —, men i camoufleret Form. Dette kunde meget vel medføre, at de Gnidninger, der sagdes at være til Stede under den gældende Politioordning, og som blev anført som Argument for en Nyordning, fremdeles vilde være til Stede og i næste Stadium kunde blive benyttet som Argument for en yderligere Centralisering. Det maatte være muligt at overvinde de nævnte Vanskeligheder uden Gennemførelse af Enhedspolitiet i den foreslaaede Form, der nok kunde fjerne visse Vanskeligheder, men skabe nye paa andre Omraader.

Man burde efter Mindretallets Opfattelse bevare det kommunale Politi sammen med et dygtigt og vel organiseret Statspoliti. Opgaverne for disse to Former for en Politioordning var saa forskellige, at de ikke kunde udføres tilfredsstillende paa alle Omraader under Enhedspolitiet. Mindretallet lagde Vægt paa, at den *nære Forbindelse mellem Politiet og Befolkningen* ikke blev ødelagt, men dette vilde ske ved Enhedspolitiets Indførelse.

Den hidtidige Ordning havde i det store og hele vist sig brugbar og vakt Tilfredshed, og man kunde forudse, at Omstændighederne vilde tvinge Politikorpset under Staten ind paa en tilsvarende Organisation og *Specialisering af Sagerne*; de ordenspolitimæssige Opgaver vilde være til Stede i samme Forhold som nu, Behandlingen af Straffelovsovertrædelser

maatte overlades Kriminalpolitiet, Sundheds- og Sædeligheds-sager vilde kræve deres specielle Behandling o. s. fr. Væretagelsen af disse forskellige Opgaver, der hidtil var foregaaet upaaklageligt, kunde imidlertid næppe ske paa tilfredsstillende Maade under Enhedspolitiordningen.

Mindretallet ytrede dernæst Betænkelighed ved den *økonomiske* Side af Sagen, idet Nyordningen formentlig vilde blive *dyr* og snart medføre Krav om større Mandskabsstyrke, langt flere fast ansatte Tjenestemænd, nye Embedsboliger, moderniserede Arresthuse m. v. Man skulde derfor ikke i Købstadkommunerne regne for sikkert med en økonomisk Lettelse som Følge af Enhedspolitiets Indførelse. Men hertil kom, at Loven ikke vilde skabe en retfærdig *Udgiftsfordeling*. Udgifterne til Rets- og Politivæsen havde hidtil kun udgjort ca. 2 Kr. pr. Indbygger i Landdistrikterne, ca. 5 Kr. for Provinsbyernes Vedkommende, men for Hovedstadens Vedkommende omkring 11 Kr. pr. Indbygger, og Mindretallet hævdede, at den af Nyordningen følgende Udgiftsfordeling vilde blive *til Fordel for Hovedstaden*, medens Byrderne vilde komme til at hvile tungest paa Provinsbyer og Landdistrikter.

Det konservative Mindretals Modstand mod Lovforslaget bundede til Dels i lignende Betragtninger, som man gjorde gældende fra Venstres Side. De Konservative tillagde saaledes ogsaa Bevarelsen af *den personlige Tilknytning* mellem Politiet og den lokale Befolkning væsentlig Betydning og hævdede, at den bestaaende Ordning i alt væsentligt havde virket tilfredsstillende ogsaa i organisatorisk Henseende, og at mindre Ulemper vilde kunne fjernes, uden at det skulde være nødvendigt at skride til Oprettelse af et Enhedspoliti. Afgørende for Mindretallets Stilling var, at det ikke syntes muligt at overse *de økonomiske Konsekvenser*. Statens Overtagelse af alt Politivæsen vilde antagelig medføre betydelige Merudgifter ved Udvidelse af Personellet, samtidig med at Staten næppe vilde kunne lønne nyansatte Tjenestemænd saa godt, som Kommunerne hidtil havde kunnet, og Mindretallet maatte lægge den allerstørste Vægt paa, at Kaarene ikke forringedes for Politiets Tjenestemænd.

Retsforbundet kunde tiltræde Lovforslaget, da Politi- og Arrestvæsen netop er en af de fælles Opgaver, som Staten efter Partiets Synspunkter skal tage sig af. — *Det frie Folkeparti* vilde stemme for Lovforslaget, hvis Justitsministeren gav betryggende Tilsagn om, at Nyordningen kunde gennemføres uden yderligere Belastning af Landkommunerne; ellers vilde man afholde sig fra at stemme. Ministeren kunde ikke give noget Tilsagn paa dette Punkt.

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 71 Stemmer mod 39 (6 Medlemmer stemte hverken for eller imod).

De i *Landstinget* foretagne Ændringer (angaaende den for Politikommissærers Vedkommende krævede praktiske Uddannelse, Udtagelsen til Opdagertjenesten m. m. og Statens Overtagelse af Sognefogdernes Lønning) er omtalt i det foregaaende.

Venstre motiverede kort sin Modstand mod Lovforslaget med, at den foreslaaede Nyordning var principielt urigtig og vilde være uheldig for Befolkningen, blandt hvilken Politiet skal arbejde, samt skadelig for Politiets indre Arbejde, idet der paa Forhaand skabtes forskellige Klasser inden for Politiet. Desuden vilde Statens Udgifter formodentlig stige adskillige Millioner ud over de beregnede.

De Konservative udtalte i Betænkningen, at den foreslaaede Centralisation, uanset de Fordele, den frembød i nogle Retninger, naar alle Forhold blev taget i Betragtning, vilde virke uheldigt. »Retstilstanden her i Landet staar paa et saa højt Stade, at en Henviisning til Centralisationens Nødvendighed af Hensyn til Retssikkerheden ikke er holdbar.« I øvrigt led Nyordningen efter Mindretallets Mening af den meget betydelige Fejl at *deklasere hele Ordenspolitiet*.

Lovforslagets Vedtagelse skete i *Landstinget* med 38 Stemmer mod 37.

Folketinget tiltraadte ved »eneste« Behandling *Lands- tingets* Affattelse med 66 Stemmer mod 36.

94. Lov om Ændringer i og Tilføjelser til Lov Nr. 98 af 31. Marts 1931 om Statens Tjenestemænd. (Justits- og Politivæsenet samt Fængselsvæsenet). (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2307. — C. Sp. 1305, 2085 og 2497].

FremSAT i *Folketinget* $\frac{7}{10}$ (F. Sp. 28). 1. Beh. $\frac{13}{11}$ (F. Sp. 1167). Henvist til Lønningsudvalget (se Side 26). Betænkning (B. Sp. 1699) afgivet $\frac{2}{4}$. (Ordfører: N. P. Nielsen). 2. Beh. $\frac{7}{4}$ (F. Sp. 5331). 3. Beh. $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5473). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{14}{4}$ (L. Sp. 1938, jfr. 1888). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov om Politiets og Arrestvæsenets Ordning m. v. (se Side 581). Betænkning (B. Sp. 2841) afgivet $\frac{3}{5}$. (Ordfører: V. Buhl). 2. Beh. $\frac{4}{5}$ (L. Sp. 2372, jfr. 2357). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2439, jfr. 2438). *Tilbageendt til*

Folketinget. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 3083) afgivet $\frac{5}{5}$.
Eneste Beh. $\frac{7}{5}$ (F. Sp. 7174). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937.*
(Lov-Tid. Nr. 165).

Denne Lov indeholder de Ændringer i og Tilføjelser til Tjenestemandsløven, der er en Følge af Nyordningen af Politio- og Arrestvæsenet (se Nr. 93).

Af Lovens Enkeltheder anføres følgende Uddrag:

Politikommisærer (i alt 37) er henført til 6. Lønningsklasse, de 19 med Løn efter Litra a (6 900—7 500 Kr.), de 18 med Løn efter Litra b (5 700—7 500 Kr.). De Politikommisærer af sidstnævnte Gruppe, som gør Tjeneste ved Opdagelsespolitiet, faar et Bestillingstillæg paa 600 Kr. aarlig, dog kun indtil de opnaar deres første Alderstillæg.

Der er normeret 80 Stillinger som *Politifuldmægtig*, deraf 20 af 1. Grad, 35 af 2. Grad og 25 af 3. Grad.*) Lønningerne er de samme som for Dommerfuldmægtige af tilsvarende Grad. Endvidere 162 Stillinger som *Politiasistent* (hidtil Kriminalassistent), deraf 69 af 1. Grad, 93 af 2. Grad. Lønnen er henholdsvis 3 900—4 860 Kr. og 3 480—4 200 Kr.

Det samlede Antal *Overbetjentsstillinger* bliver 336 (Løn 3 060—3 780 Kr.) og Antallet af *Politibetjentsstillinger* 2352 (Løn 2 220—3 300 Kr.).

Af Politiasistenterne, Overpolitibetjentene, Inspektionsbetjentene og Politibetjentene kan indtil 628 udtages til navnlig at udføre de Politiet paahvilende Hverv med Hensyn til *Efterforskning og Forfølgning af Forbrydelser* og indtil 120 udtages til navnlig at gøre *Tjeneste i andre civile Afdelinger*. Der tillægges de førstnævnte 600 Kr. aarlig i Opdagertillæg, der efter Styrelsens nærmere Bestemmelse kan forhøjes med indtil 50 Kr. pr. Maaned; de sidstnævnte kan der efter nærmere af Justitsministeren fastsatte Regler tillægges et Bestillingstillæg af indtil 300 Kr. aarlig. De nævnte Tillæg er ikke pensionsgivende.

Overpolitibetjente og Politibetjente, der ved Lovens Ikrafttræden er ansat i det *sønderjyske* Ordenspoliti, faar et ikke-pensionsgivende Løntillæg af 250 Kr. aarlig, hvilket Løntillæg dog bortfalder, naar den paagældende oppebærer det nys omtalte Opdagertillæg eller Bestillingstillæg.

*) De øvrige Politifuldmægtige ansættes som Aspiranter.

Arrestforvarerstillingerne er inddelt i 3 Grader, saaledes at Arrestforvarere af 1. Grad (4) normeres i samme Lønningsklasse som Overbetjente af 1. Grad ved Statsfængslerne (3 900—4 860 Kr.), Arrestforvarere af 2. Grad (27) i Klasse med Overbetjente af 2. Grad i Fængselsvæsenet og Overbetjente i Politiet og endelig Arrestforvarere af 3. Grad (50) som Politibetjente.

Efter Bestemmelse af Justitsministeren kan der tillægges 10 Arrestforvarere af 2. Grad et Bestillingstillæg af 360 Kr. aarlig, og Arrestforvarere, der ikke har fast Medhjælp, kan faa tillagt et ikke pensionsgivende Løntillæg.

Med Hensyn til Bolig, Belysning og Brændsel ligestilles Arrestforvarerne med andre Statstjenestemænd. Ydelse af Varetægtspenge afskaffes.

Folketingets Lønningsudvalg modtog fra forskellige Tjenestemandsgeselskaber en Del Henvendelser om Ændringer af de normerede Antal Tjenestemænd, af den lønningsmæssige Placering m. m. Endvidere indhentede Udvalget Lønningsraadet's Udtalelse vedrørende Lovforslaget. Medens Raadet ikke havde noget at bemærke med Hensyn til Oprettelsen af Tjenestemandstillinger eller disses lønningsmæssige Placering, fandt Raadet det hensigtsmæssigt at udbygge og delvis ændre Reglerne om den lønningsmæssige og pensionsmæssige Stilling for de ved Lovens Ikrafttræden ansatte Tjenestemænd ved det kommunale Politi- og Arrestvæsen. I Overensstemmelse med de af Raadet angivne Retningslinier omredigeredes og suppleredes derefter Bestemmelserne herom saavel i nærværende Lov som i Hovedloven om Politiets og Arrestvæsenets Ordning.

Der vedtoges desuden nogle af Ministeren og Udvalgets Flertal foreslaaede Ændringer, som dels var en Følge af fornyede Overvejelser angaaende Antallet af Tjenestemandstillinger, dels imødekom Ønsker af Tjenestemandsgeselskaberne, dels endelig stod i Forbindelse med Ændringer paa Normeringsloven eller var af redaktionel Karakter.

Et *Mindretal*, bestaaende af Venstre og Konservative, henviste til, at de to Partier ikke havde noget Medansvar for Lovforslaget om Politiets og Arrestvæsenets Ordning og derfor ikke fandt Anledning til at medvirke til det her omhandlede Forslags Vedtagelse.

I *Landstinget* skete et Par Ændringer, hvoraf den væsentligste gik ud paa at give de ved Opdagelsespolitiet tjenstgørende Politikommissærer et Bestillingstillæg paa 600 Kr., saa længe de er paa laveste Løntrin. Derimod kunde Fler-

tallet ikke tiltræde et fra *konservativ* Side stillet Ændringsforslag om at tillægge alle Politiassistenter, Overpolitibetjente, Inspektionsbetjente og Politibetjente, der gør Tjeneste i *Ordenspolitiet*, et Bestillingstillæg af 250 Kr. aarlig, nemlig det Bestillingstillæg, som det statslige Ordenspoliti hidtil har haft. Ændringsforslaget var stillet ud fra den Betragtning, at der burde skabes Mulighed for Bevarelse af et første Rangs Ordenspolitikorps, men fra Flertallets Side gjorde man opmærksom paa, at der ikke i Forbindelse med den foreslaaede Nyordning tilsigtedes nogen almindelig Regulering vedrørende de i Tjenestemandsløven fastsatte Lønningsrammer. — Ændringsforslaget forkastedes med 38 Stemmer mod 15. Da det paa ny blev stillet ved »eneste« Behandling i Folketinget, forkastedes det dér med 68 Stemmer mod 15.

Lovforslaget vedtoges ved 3. Behandling i *Folketinget* enstemmigt med 68 Stemmer (46 Medlemmer stemte hverken for eller imod*). Ved »eneste« Behandling var de tilsvarende Stemmetal 73 og 41. I *Landstinget* gennemførtes Forslaget med 38 Stemmer mod 37.

95. Lov om Ændring i Lov Nr. 73 af 11. Marts 1933 om Betalingshenstand for Ejere af Landbrugs- og Skovejendomme, Fiskere m. fl. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2549. — C. Sp. 29 og 31].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{4}{11}$ (F. Sp. 885). 1. Beh. $\frac{13}{11}$ (F. Sp. 1142). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (A. C. Mortensen, Smørum [Formand], Bomholt, Jensen [Horsebæk], Viggo Nielsen, P. Mortensen, Jensen [Lillering], Aage Fogh [Sekretær], Rasmussen [Gylling], Laurits Pedersen, Løje, Jørgen Gram, Hasle, Viggo Hansen og A. C. D. Petersen). Betænkning (B. Sp. 11) afgivet $\frac{1}{12}$. (Ordfører: A. C. Mortensen). 2. Beh. $\frac{2}{12}$ (F. Sp. 1573). 3. Beh. $\frac{3}{12}$ (F. Sp. 1653). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{4}{12}$ (L. Sp. 268). 2. Beh. $\frac{4}{12}$ (L. Sp. 270). 3. Beh. $\frac{4}{12}$ (L. Sp. 271). *Loven stadfæstet 9. December 1936*. (Lov-Tid. Nr. 258).

*) Heriblandt Medlemmerne af *Retsforbundet*, der stemte for Lovforslaget om Politiets Ordning, men ikke ønskede at deltage i Afgørelsen af dette Lovforslag, da man ikke kunde overse Konsekvenserne.

Ved § 1 i Loven af 11. Marts 1933 blev det bestemt, at *Pantegæld i Landbrugs- og Skovejendomme* bortset fra Tilfælde, hvor Skyldneren har gjort sig skyldig i Misligholdelse ved Forringelse af Pantet, *ikke kunde fordres betalt* inden 11. December Termin 1934. Denne Frist blev ved to senere Love forlænget, først til 11. December Termin 1935, dernæst til 11. December Termin 1936, og Fristen er nu yderligere forlænget til *11. Juni Termin 1938*.

Det opnaas herved, at Bestemmelsen faar Gyldighed i et lignende Tidsrum som Loven af 9. April 1936 om Foranstaltninger vedrørende Landbrugets Gæld.

Der er desuden sket en Tilføjelse til Lovens § 1, Stk. 4, som nævner de Tilfælde, hvor Indfrielse af Pantegæld til et tidligere Tidspunkt end nys anført kan kræves efter Rettens Bestemmelse. Stykket har nu faaet følgende Affattelse — de tilføjede Ord er fremhævet:

»Retten skal derhos efter en Fordringshavers Begæring kunne bestemme, at Indfrielse til et tidligere Tidspunkt end foran fastsat skal kunne forlanges, saafremt Fordringshaveren under et mod Skyldneren ved Underret rejst Søgemaal godtgør, at Udsættelse med Indfrielse paafører ham uforholdsmæssig Skade eller sætter ham ude af Stand til at skaffe sine Børn eller andre Livsarvinger Midler til deres Uddannelse eller til Paabegyndelse eller fortsat Udovelse af deres Næringsvej, eller Skyldneren er eller ved rimelige Foranstaltninger kunde være blevet i Stand til at indfri Gælden.»

Den ændrede Formulering af § 1, Stk. 4, fandt Sted i Folketinget efter Henstilling af *Hasle* (K. F.), og Ændringsforslaget var stillet af Udvalget med Tilslutning af Justitsministeren. Ved 2. Behandling tog imidlertid *J. S. Foget* (F. F.) bestemt Afstand fra den foreslaaede Ændring, som han mente vilde gøre Loven illusorisk, og Forslaget vedtoges da med 102 Stemmer mod 4.

Lovforslagets endelige Vedtagelse skete i *Folketinget* enstemmigt med 88 Stemmer (et Medlem stemte hverken for eller imod), i *Landstinget* enstemmigt med 52 Stemmer.

96. Lov om Betalingshenstand for Ejere af Landbrugsejendomme. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 5927. — C. Sp. 2493 og 2505].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{30}{4}$ (F. Sp. 6506). 1. Beh. $\frac{3}{5}$ (F. Sp. 6661). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (A. C. Mortensen, Bomholt, Jensen [Horsebæk], Jensen [Lillering], P. Mortensen, Viggo Nielsen, Smørum [Formand], Jørgen Gram, Løje, Laurits Pedersen, Hasle, Christmas Møller, A. C. D. Petersen, Aage Fogh [Sekretær] og Rasmussen [Gylling]). Betænkning (B. Sp. 3059) afgivet $\frac{5}{5}$. (Ordfører: A. C. Mortensen). 2. Beh. $\frac{7}{5}$ (F. Sp. 7151). 3. Beh. $\frac{7}{5}$ (F. Sp. 7171). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{7}{5}$ (L. Sp. 2572). 2. Beh. $\frac{7}{5}$ (L. Sp. 2579). 3. Beh. $\frac{7}{5}$ (L. Sp. 2579). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 167). Traadt i Kraft straks.

Der aabnes ved denne Lov Adgang for Panthavere til at yde *Henstand uden Tab af Fortrinsretten* med Terminsydelser af Pantegæld i Landbrugsejendomme pr. 11. Juni eller 11. December Termin 1936.

Hovedbestemmelsen er nærmere udformet i Lovens § 1, der svarer til § 2 i Lov Nr. 73 af 11. Marts 1933 om Betalingshenstand for Ejere af Landbrugs- og Skovejendomme, Fiskere m. fl. (Aarbog 1932—33, Side 475). Det udtales her, at *Panthavere i Landbrugsejendomme* kan give Skyldnere, der trods rimelige Bestræbelser er ude af Stand til at fremskaffe det fornødne Beløb til Betaling af de *pr. 11. Juni eller 11. December Termin 1936* forfaldne Terminsydelser, *Henstand med Terminsydelserne for en af de nævnte Terminer*, saaledes at *Pantretten* for Ydelserne *bevares* uanset Bestemmelsen i Tinglysningens § 40, Stk. 4. (Tilsvarende Henstand kan ydes med Terminsydelser, som forfalder til Betaling til andre Tidspunkter inden for Tidsrummet fra 11. Juni 1936 til 10. Juni 1937, i alt dog ikke med mere end Ydelsen for et halvt Aar).

Henstandsydelsen forrentes med den i Skylddokumentet fastsatte Rente og *afdrages i ikke over 5 Terminer*, saaledes at Afviklingen paabegyndes senest i 11. Juni Termin 1938. Tinglysning af Henstandsgivelsen er uforuden.

§ 2 bestemmer i Lighed med § 6 i Lov af 11. Marts 1933, at den en Skyldner indrømmede Henstand ogsaa omfatter eventuelle *Kautionister* for den paagældende Fordring,

og at disse ikke som Følge af Henstanden fritages for deres Forpligtelser.

Ifølge § 3, der svarer til nævnte Lovs § 11, saaledes som den blev affattet ved Lov Nr. 139 af 24. April 1935 (Aarbog 1934—35, Side 277), *bortfalder alle til Henstanden knyttede Virkninger*, saafremt Ejendommen i Henstandsperioden afhændes eller gøres til Genstand for Retsforfølgning af Fordringshavere, med Hensyn til hvis Fordringer Henstand ikke er meddelt, eller saafremt Skyldneren afaar ved Døden.

Henstanden bevares dog, saafremt Ejendommen afhændes til Skyldnerens Børn eller Svigerbørn, eller saafremt Skyldnerens Ægtefælle efter hans Død bliver hensiddende i uskiftet Bo, eller Ejendommen paa Skiftet udlægges Ægtefællen eller afdødes Børn i Arv, og der ikke af Fordringshaveren inden 3 Maaneder, efter at han har faaet Kundskab om Overdragelsen eller Dødsfaldet, fremsættes Krav om Bortfald af Henstanden. Endvidere bevares Henstanden i Tilfælde, hvor Ejendommen gøres til Genstand for Retsforfølgning af Fordringshavere, med Hensyn til hvis Fordring Henstand ikke er meddelt, saafremt Retsforfølgningen ikke gennemføres til Tvangsauktion, og der ikke af Fordringshaveren inden 3 Maaneder, efter at han har faaet Kundskab om Retsforfølgningen, fremsættes Krav om Bortfald af Henstanden.

Endelig bestemmer § 4, der er enslydende med 1933-Lovens § 14, at Lovens Bestemmelser *ikke* omfatter Ejendomme, der ved Lovens Ikrafttræden er *taget til brugeligt Pant*, medmindre Ejendommen paa ny er udleveret til Skyldneren.

§ 5 tilsiger *Fritagelse for Gebyrer og Stempelafgift* af de i Henhold til Loven udstedte Dokumenter.

Ifølge det af *Justitsministeren* fremsatte Lovforslag, som ganske kort var motiveret med Hensynet til Landbrugserhvervets øjeblikkelige Stilling og navnlig til de med Høstudbyttets Svigten i 1936 forbundne Vanskeligheder, skulde Henstand uden Tab af Fortrinsretten kunne ydes med Ydelserne for December Termin 1936 eller *Juni Termin 1937*, og Afviklingen af Henstandsydelsen skulde senest paabegyndes i December Termin 1938.

Folketingets Udvalg modtog en Henvendelse fra de 8 *Kreditforeninger*, som yder Laan i Landejendomme. Man ytrede her Frygt for, at Loven vilde medføre en Svækkelse

af Landkreditforeningernes Sikkerhed, og gjorde opmærksom paa, at flere af Landkreditforeningerne ikke vilde være i Stand til at give yderligere Henstand med Terminsydelser, medmindre der *stilledes Midler til Raadighed* i samme Omfang, hvori Henstand blev ydet, og saaledes, at Tilbagebetaling af den ydede Forstrækning først skulde ske, efterhaanden som Pengene indgik fra Debitorerne. Kreditforeningerne ansaa det ogsaa for uheldigt at stille i Udsigt, at der eventuelt kunde gives Henstand med Terminsydelser, som først forfaldt i Juni Termin 1937.

I denne sidste Betragtning var hele Udvalget enigt, og efter Forhandling med Udvalget stillede Justitsministeren derfor Ændringsforslag om i § 1 at *erstatte Juni Termin 1937 med Juni Termin 1936* og at rykke det seneste Tidspunkt for Afviklingens Paabegyndelse frem til Juni Termin 1938. Ændringsforslaget var formelt tiltraadt af et Flertal, bestaaende af Regeringspartierne og Venstre, og det vedtoges enstemmigt med 87 Stemmer (25 undlod at stemme).

To *Mindretal*, Venstre og Konservative, beklagede, at Regeringen havde afvist at stille Statsmidler til Kreditforeningernes Raadighed, hvorved disse blev sat i Stand til at finansiere Henstandsydelsen. Efter *Venstres* Opfattelse vilde Loven som Følge deraf ikke komme til at virke, som Partiet ønskede det, da Kreditforeningernes Likviditet næppe vilde tillade at yde Henstand i nogen videre Udstrækning, og Venstre vilde derfor unnlade at stemme. *Det konservative Folkeparti* udtalte, at Loven under disse Omstændigheder ikke vilde faa næneværdig Betydning, men kun bidrage til at skabe uberettigede Forventninger hos en Række Debitorer, hvis Krav Kreditforeningerne af rent likviditetsmæssige Grunde maatte afslaa; Partiet kunde derfor ikke tiltræde Lovforslaget.

Det frie Folkeparti stillede til 2. Behandling et omfattende Ændringsforslag. Dette gik for det første ud paa at aabne Panthaverne Adgang til at yde Henstand med Terminsydelserne for to af Terminerne 11. Juni 1936, 11. December 1936 og 11. Juni 1937 og at forlænge Afdragstiden for Henstandsydelsen til højst 20 Terminer. Men dernæst foresloges indsat en Række Paragraffer i væsentlig principiel Overensstemmelse med og delvis enslydende med §§ 3, 7, 8, 12, 13 og 15 i Henstandsloven af 11. Marts 1933. Hvis en Prioritetshaver afsløg at give Henstand, skulde der saaledes af særlige *Amtsudvalg* kunne bevilges Skyldneren Henstand med Renter og Afdrag for 2 Terminer fra og med Juni Termin 1936 indtil December Termin 1937, og Bestemmelserne om Skyldnerens Henvendelse til Amtsudvalget, om

dettes Behandling af Sagen samt om Suspension af Retsfølgning, saa længe Behandlingen stod paa, var de samme som i 1933-Lovens §§ 7 og 12. Afviklingstiden maatte højst udstrækkes over 20 Terminer. Endvidere foresloges ved Nationalbankens Hjælp oprettet en *Likviditetsfond* paa indtil 5 Mill. Kr., hvoraf *private* Prioritetshavere, hvis økonomiske Forhold maatte blive væsentlig paavirket ved Ydelse af Hensstand, kunde erholde Laan, og der aabnedes *Kredit- og Hypotekforeninger* Adgang til Optagelse af *midlertidige Laan* med den Retsvirkning, at Laangiverens Krav i Tilfælde af Retsfølgning gik forud for al anden Gæld. Endelig foresloges det at udelade Lovforslagets § 4 om, at Loven ikke skal omfatte Ejendomme, der er taget til brugeligt Pant.

Disse Ændringsforslag forkastedes med 84 à 87 Stemmer mod 3 à 5 — Kommunerne stemte ogsaa for de to Finansieringsforslag —, og § 4 vedtoges med 71 Stemmer mod 3 (38 stemte hverken for eller imod).

Ved 3. Behandling gennemførtes Lovforslaget med 77 Stemmer (Socialdemokrater, Radikale og Kommuner). 36 Medlemmer (Venstre, Det konservative Folkeparti og Det frie Folkeparti) stemte hverken for eller imod.

I *Landstinget* stillede Partierne sig paa samme Maade som i Folketinget. Lovforslagets Vedtagelse skete her med 32 Stemmer, medens 17 Medlemmer hverken stemte for eller imod.

97. Lov om Forlængelse af Gyldigheden af Lov om Udsættelse af Tvangsauktioner over Landbrugsjendomme Nr. 285 af 16. November 1931. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2545. — C. Sp. 7 og 31].

FremSAT i *Folketinget* $\frac{4}{11}$ (F. Sp. 886). 1. Beh. $\frac{13}{11}$ (F. Sp. 1146). 2. Beh. $\frac{17}{11}$ (F. Sp. 1186). 3. Beh. $\frac{19}{11}$ (F. Sp. 1298). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{27}{11}$ (L. Sp. 239). 2. Beh. $\frac{2}{12}$ (L. Sp. 255). 3. Beh. $\frac{4}{12}$ (L. Sp. 268). *Loven stadfæstet 9. December 1936.* (Lov-Tid. Nr. 259).

Loven af 16. November 1931 om Udsættelse af Tvangsauktioner over Landbrugsejendomme (se Aarbog 1931—32, Side 380), der gjaldt indtil Udgangen af 1932, blev ved 4 senere Love holdt i Kraft til Udgangen af henholdsvis 1933, 1934, Marts 1935 og December 1936. Ved nærværende Lov er dens Virketid yderligere forlænget til *31. Juli 1938*.

Forslaget til Loven var *motiveret* med, at *Saneringslaan* ifølge § 2 i Loven om Foranstaltninger vedrørende Landbrugets Gæld kan indgives indtil 1. April 1938, og at den ved § 1 i Lov Nr. 73 af 11. Marts 1933 fastsatte *Betalings-henstand* for Ejere af Landbrugs- og Skovejendomme, Fiskerem. fl. foresloges forlænget til Juni Termin 1938, idet Justitsministeriet fandt det rettest, at Loven om Udsættelse af Tvangsauktioner fik Gyldighed i et lignende Tidsrum som de nævnte Lovbestemmelser.

Til Oplysning om det Omfang, hvori Loven er *bragt til Avendelse*, indeholdt Bemærkningerne til Lovforslaget nogle statistiske Oplysninger, omfattende næsten alle Landets Retskredse. Det fremgik heraf, at der i Aaret 1934 bevilgedes i alt 159 Udsættelser, medens 13 Andragender afsloges; i alt bragtes 200 Udsættelser til Afslutning i Aarets Løb. For 1935 var de tilsvarende Tal: 64, 6 og 81. — Det fremgik endvidere af de Lovforslaget ledsagende Oplysninger, at Antallet af Tvangsauktioner over Landbrugsejendomme dalede fra 2 029 i 1932 og 1 332 i 1933 til 1 078 i 1934 og 726 i 1935. I de første 3 Kvartaler af 1936 gik Tallet yderligere ned til 361.

Lovforslaget vedtoges uændret og enstemmigt i begge Ting.

98. Lov om Ændring i og Tillæg til Lov om Tinglysning Nr. 111 af 31. Marts 1926. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 3207. — C. Sp. 413 og 437].

Fremsat i *Landstinget* ¹⁶/₁₂ (L. Sp. 306). 1. Beh. ¹²/₁ (L. Sp. 408). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Holger Andersen, Johs. Clausen, Gunnar Fog-Petersen [Sekretær], A. P. Hansen, Ingeborg Hansen [Formand], Albert Jensen, Jensen-Aale, Jensen-Stevns, H. P. Johansen, Josiassen, N. K. Kristensen, Jørgen Møller, Nielsen Mann, S. Rasmussen og C. J. F. Sven). Betænkning (B. Sp. 727) afgivet ²⁶/₂. (Ordfører: Ingeborg Hansen). 2. Beh. ⁴/₃ (L. Sp. 1165). 3. Beh. ⁵/₃ (L. Sp. 1188). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. ¹²/₃ (F. Sp. 4617). 2. Beh. ¹⁶/₃ (F. Sp. 4641). 3. Beh. ¹⁷/₃ (F. Sp. 4766). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 56).

Ved Loven sker der følgende Ændringer i og Tilføjelser til Tinglysningslovens § 52:

a. (§ 1). 1ste Stykke i § 52 affattes saaledes:

»Rettigheder over fast Ejendom, om hvilke det maa antages, at de er *gyldig stiftet* med Retsvirkning for Trediemand *uden Tinglysning før 1. April 1927, bevarer ogsaa fremtidig deres Gyldighed uden Tinglysning*. Rettigheder, der ifølge denne Bestemmelse ikke behøver Tinglysning, kan dog kræves tinglyst uanset Regelen i § 15, 2det Stykke.«

b. (§ 2). Efter § 52 indsættes som ny § 52 a:

»Opstaar der *Tvivl* om, hvorvidt der før 1. April 1927 uden Tinglysning gyldig er stiftet en Ret over fast Ejendom, kan enhver, der mener at have Interesse i Spørgsmaalets Afgørelse, ved *skriftlig Begæring til Tinglysningsdommeren* forlange Sagen behandlet efter følgende Regler:

Tinglysningsdommeren skal, hvis der er Mulighed for, at den utinglyste Ret kan være stiftet før 1. April 1927, beramme et *Retsmøde*. Til dette Møde indkalder Dommeren ved anbefalet Brev med 14 Dages Varsel enhver, om hvem det er Dommeren bekendt, at hans Interesser berøres af Sagen. Desuden kan Dommeren, hvis han skønner det fornødent, med 6 Ugers Varsel ved Bekendtgørelse to Gange i Stats-tidende og to eller flere af de mest udbredte Dagblade i Retskredsen til Mødet indkalde alle og enhver, hvis Interesser maatte berøres af den utinglyste Ret. Meddelelse om Indkaldelsen opslaas tillige paa Tingstedet. Udgiften ved Indkaldelsen og Bekendtgørelserne udredes af Rekvirenten.

Fremsættes der ikke paa det saaledes indvarslede Møde nogen Indsigelse imod den paastaaede Ret, afsiger Tinglysningsdommeren efter Rekvirentens Begæring *Kendelse om Notering i Tingbogen i Overensstemmelse med Indkaldelsens Indhold*. Fremsættes der Indsigelse, søger Dommeren paa Grundlag af de i Sagen fremkomne Oplysninger at tilvejebringe en *forligsmæssig Ordning*. Opnaas der Forlig, er dette bindende ogsaa for dem, der ikke har givet Møde efter lovlig Indkaldelse. I Mangel af Forlig henvises Sagen til Behandling i den borgerlige Retsplejes Former.

En Udskrift af Kendelsen eller Forliget bliver ved Tinglysningsdommerens Foranstaltning at tinglyse paa Rekvirentens Bekostning. *Ejendomshævd paa en Del af en Ejendom* kan dog ikke tinglyses, før det ved Hævden vundne Grund-

stykke er fraskilt og enten selvstændig matrikuleret eller i Matrikulen henlagt under den Ejendom, hvortil det faktisk hører. Dommeren kan om fornødent sætte den, der har vundet Hævden, en *Frist*, inden hvilken Forholdet maa være *berigtiget i Matrikulen*. Fristen kan forlænges, saafremt dens Oversiddelse er den hævdsberettigede utilregnelig. Bliver Forholdet *ikke* berigtiget inden den af Dommeren fastsatte Frist, taber den utinglyste Hævd sin Retsvirkning over for senere Erhververe af Rettigheder over den Ejendom, over hvilken Hævden er vundet, jfr. §§ 1 og 26, 1ste Stykke.«

ad a. I Tinglysningslovens § 1 er det bestemt, at Rettigheder over fast Ejendom skal tinglyses for at faa Gyldighed mod Aftaler om Ejendommen og mod Retsfølgning. Denne Bestemmelse medfører, at forskellige Rettigheder, som efter den forinden Tinglysningsloven gældende Ret ikke behøvede at sikres ved Tinglysning, maa tinglyses. Som en *Overgangsbestemmelse* blev det i Lovens § 52 fastsat, at Rettigheder, der inden Lovens Ikrafttræden er gyldig stiftet uden Tinglysning, men som kræves tinglyst i Medfør af Lovens § 1, bevarer selv uden Tinglysning deres Gyldighed i 5 Aar efter Lovens Ikrafttræden. Da Tinglysningsloven traadte i Kraft den 1. April 1927, udløb denne Frist 1. April 1932, men ved Lov Nr. 59 af 21. Marts 1932 forlængedes Fristen til 31. Marts 1937.

Medens der nu vel er tinglyst mange af disse ældre Rettigheder, har det paa den anden Side vist sig, at langtfra alle saadanne Rettigheder er blevet tinglyst eller kunde ventes at blive det inden 1. April 1937. Det drejer sig om et meget stort Antal velerhvervede Rettigheder, f. Eks. en Mængde Vejrettigheder, som er stiftet dels ved Hævd, dels ved Udstykninger, endvidere forskellige Servitutter, navnlig angaaende Forholdet mellem Naboejendommens Bygninger, samt Rettigheder stiftede ved Landvæsenskommissionskendelse eller Ekspropriation. Justitsministeriet modtog fra flere Sider Henvendelse om at søge Tinglysningslovens § 52 ændret, saaledes at disse Rettigheder ikke den 1. April 1937 kom til at staa uden den Retsbeskyttelse, Tinglysning giver, og Ministeriet fandt det ogsaa paakrævet, at Tinglysningslovens Overgangsbestemmelser blev ændret paa dette Punkt.

Ministeriet mente imidlertid ikke at burde foreslaa en Forlængelse af den i Forvejen ret lange Frist, da det næppe vilde lykkes inden for et passende Tidsrum at faa tinglyst blot Hovedparten af de Rettigheder, der ikke er blevet tinglyst inden 10 Aars Fristens Udløb, men foretrak at *opgive*

Kravet om Tinglysning og under Hensyn til Vanskeligheden ved at finde en rimelig og retfærdig Begrænsning at lade dette gælde *alle* Rettigheder over fast Ejendom, som er gyldig stiftet uden Tinglysning før 1. April 1927.

I Overensstemmelse hermed er Tinglysningslovens § 52, Stk. 1, Pkt. 1, affattet i nærværende Lovs § 1, hvorhos man har ændret Ordene »er gyldig stiftet« til: »om hvilke det maa antages, at de er gyldig stiftet« for derved at fastslaa, at der ikke bør kræves noget strengt Bevis, hverken for de paa-gældende Rettigheders Stiftelse eller for, at denne er sket inden 1. April 1927.

Som Følge af Fristens Bortfald er den hidtidige Undtagelsesbestemmelse i § 52, Stk. 1, Pkt. 2, slettet som overflødig, og det ved fornævnte Lov af 21. Marts 1932 tilføjede Pkt. 3 er da nu med en redaktionel Ændring blevet Pkt. 2.

ad b. Naar Kravet om Tinglysning til Sikring af de før den 1. April 1927 stiftede Rettigheder over fast Ejendom fra-faldtes, vilde Tinglysning af disse Rettigheder, saafremt der ikke blev truffet særlige Foranstaltninger, efter Ministeriets Opfattelse kun ske i ringe Omfang, hvad man maatte finde principielt uheldigt. Ministeriet ansaa det derfor for ønskeligt, at der blev givet Indehaverne af disse Rettigheder en *nem og billig Adgang til*, uden at Sagførerbestand er fornøden, *at faa deres Ret fastslaaet*. Dette er Hensigten med det i nærværende Lovs § 2 optagne Tillæg til Tinglysningsloven.

Angaaende Bestemmelsen i sidste Stykke af den nye § 52 a gøres i Motiverne opmærksom paa, at Oversiddelse af den nævnte Frist kun faar Betydning over for senere Erhververe af Rettigheder (godtroende Erhververe ifølge Omsætningsadkomst og Retsforfølgning), og kun saafremt Tinglysning ikke er sket forinden deres Erhvervelse af Ret over Ejendommen, ligesom Regelen i Tinglysningslovens § 26, 1. Stykke, finder tilsvarende Anvendelse, saaledes at Hævden faar Gyldighed ogsaa over for den senere Erhverver, saafremt han ikke gør sin Ret gældende inden 2 Aar efter, at hans Ret er tinglyst. Den hævdsberettigede stilles altsaa i disse Tilfælde ganske, som om han først havde vundet Hævd efter 1. April 1927, og Bestemmelsen medfører saaledes for disse Tilfældes Vedkommende en Indskrænkning i § 52, Stk. 1.

Under Udarbejdelsen af Lovforslaget havde Justitsministeriet raadført sig med Professor Vinding Kruse samt med Repræsentanter for Ministeriet for Landbrug og Fiskeri, Sagførererraadet, Den danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigene og Kreditorforeningernes og Hypotekforeningernes staaende Udvalg, som alle i det væsentlige havde kunnet tiltræde Lovforslaget.

Et *Flertal* i *Landstingets Udvalg* (Socialdemokrater, Radikale og Konservative) stillede med Tilslutning af Justitsministeren enkelte Ændringsforslag. Saaledes foreslog Flertallet at udelade Ordene »med Rimelighed«, der var indsat i Begyndelsen af § 1 [§ 52] foran »maa antages«; endvidere at erstatte »Tvist« med »Tvivl« i Begyndelsen af § 2 [§ 52 a], at forkorte det i samme Paragraf fastsatte Varsel fra 12 til 6 Uger og at indrykke Bekendtgørelsen om Indkaldelse til Møde i »to eller flere« i Stedet for »et eller to« af de mest udbredte Dagblade i Retskredsen. Desuden udtalte Flertallet i Betænkningen, at det vilde finde det naturligt, at der ved Behandlingen af Sager, der rejses i Medfør af § 52 a, blev indhentet Erklæringer fra saadanne Myndigheder, der formenes at kunne give Oplysninger om, hvorvidt der er Mulighed for, at den utinglyste Ret kan være stiftet før 1. April 1927.

Venstre-Mindretallet ansaa Ændringsforslagene for i det væsentlige upaakrævede og kunde derfor ikke tiltræde dem, men vilde, da det drejede sig om mindre betydende Ting, afholde sig fra at stemme. Ændringsforslagene vedtoges derefter uden Afstemning.

Ved 3. Behandling stemte alle 4 Partier for Lovforslaget, der gennemførtes enstemmigt med 54 Stemmer.

Folketinget vedtog Lovforslaget i Landstingets Affattelse enstemmigt med 84 Stemmer.

99. Lov om Ændring i Lov Nr. 28 af 21. Marts 1873 om Brandvæsenet i Købstæderne med Undtagelse af København. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2791. — C. Sp. 133 og 255].

FremSAT i *Landstinget* ¹¹/₁₁ (L. Sp. 108). 1. Beh. ²⁰/₁₁ (L. Sp. 171). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Albert Andersen, P. Busch, Axel Christensen [Sekretær], P. Christensen, C. E. Christiansen, Jensen-Stevns, Josiassen, Niels Nielsen, Olaf Nielsen, Stegger Nielsen, Offersen, Rahbek, Schaumann, Stumph [Formand] og Villemoes). Betænkning (B. Sp. 325) afgivet ¹⁷/₁₂. (Ordfører: Stumph). 2. Beh. ¹²/₁ (L. Sp. 406). 3. Beh. ¹³/₁ (L. Sp. 419). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. ²²/₁ (F. Sp. 2650). 2. Beh. ²⁶/₁ (F. Sp. 2670). 3. Beh. ²/₂ (F. Sp. 2905). *Loven stadfæstet 3. Februar 1937.* (Lov-Tid. Nr. 17).

Anledningen til denne Lov var, at Kalundborg og flere andre Købstæder havde ønsket indført en Ordning, hvorefter den Grundejerne paahvilende Pligt til at sørge for *Brandredskaberne* kunde afløses ved en Afgift til Kommunen, saaledes at denne til Gengæld paatog sig at sørge for Tilstedeværelsen af det fornødne Brandmateriel, men at Ministeriet havde ment, at der savnedes Hjemmel til at stadfæste en saadan, formentlig af brandmæssige Grunde ønskelig, Ændring i Brandvedtægterne.

Det bestemmes derfor nu i et Tillæg til § 1, Stk. 1, Punkt b., i Loven af 21. Marts 1873, at saafremt *Grundejerne fritages for at anskaffe og vedligeholde Brandredskaber*, kan der til Dækning af Købstadens derved foranledigede *Merudgifter* til Brandredskaber paalægges Grundejerne at erlægge en aarlig *Afgift* til Købstaden i Overensstemmelse med Regler, der nærmere fastsættes i Vedtægten.

Hertil blev — ved en af Landstingsudvalget foreslaaet Ændring — føjet, at uanset at Grundejerne i Almindelighed i Overensstemmelse med foranstaaende Bestemmelse fritages for at anskaffe og vedligeholde Brandredskaber, kan det i Vedtægten fastsættes, at Brandkommissionen kan bestemme, at der for Ejendomme, der er beregnede paa at optage en *stor Mængde Mennesker*, eller hvor der er *særlig brandfarlige Forhold* til Stede, eller som har en *særlig afsides Beliggenhed*, eller hvor *store Værdier er udsat for Ødelæggelse*, skal anskaffes og vedligeholdes Brandredskaber.

Det oplystes i Bemærkningerne til Lovforslaget, at Kalundborg Byraad havde foreslaaet at undtage Bygninger med en Bygningsværdi under 10 000 Kr. fra Afgiften og at graduere denne efter Bygningsværdien fra 1 til 7 Kr., og at andre Byraad havde ønsket at opkræve Afgifter fra 1 til 4 eller fra 1 til 6 Kr. — Afgiftens Størrelse vil være at fastsætte i den for Kommunen udfærdigede Brandvedtægt, der affattes af Byraadet og stadfæstes af Amtmanden.

Landstingets Udvalg indhentede en Udtalelse fra Købstadsforeningen, og da denne Forening gav Lovforslaget Tilslutning, mente Venstre, hvis Ordfører ved 1. Behandling udtrykte nogen Betænkelighed ved den foreslaaede Afgift, at kunne stemme for Lovforslaget. Dette gennemførtes derefter — med den foran omtalte Tilføjelse — enstemmigt i begge Ting.

100. Lov om Underrettsdommeres og Politimestres Ansvar for deres Personale. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 5479. — C. Sp. 1459 og 1925].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{2}{3}$ (F. Sp. 4341). 1. Beh. $\frac{10}{3}$ (F. Sp. 4556). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Sneum, Bjerring, Fr. Dalgaard [Formand], Holger Eriksen, E. Friis, Bollerup Madsen, Retoft, A. M. Hansen [Sekretær], Hassing-Jørgensen, Vanggaard, Nørgaard, Simonsen, Victor Pürschel, A. C. D. Petersen og Hasle). Betænkning (B. Sp. 1835) afgivet $\frac{8}{4}$. (Ordfører: Sneum). 2. Beh. $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5618). 3. Beh. $\frac{14}{4}$ (F. Sp. 5790). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{21}{4}$ (L. Sp. 2079). 2. Beh. $\frac{27}{4}$ (L. Sp. 2175). 3. Beh. $\frac{29}{4}$ (L. Sp. 2256). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 138).

Det har stedse været antaget, at der paahvilede Underrettsdommere — og Politimestre — et *ubetinget økonomisk Ansvar* for Fejl, begaaet i Tjenesten af det af dem antagne Personale, og denne Opfattelse er senest blevet bekræftet ved en Højesteretsdom af 10. Marts 1936. Den nævnte Regel har staaet i naturlig Forbindelse med Datidens Embedsvilkaar og Lønningsmaade, idet Embedsmændene i ældre Tid almindeligt var lønnet med Sportler o. lign., men til Gengæld var direkte ansvarlige for Oppebørsler og Beholdninger og havde en dertil svarende friere Stilling med Hensyn til Antagelse og Lønning af Medhjælpere. Disse Forudsætninger er imidlertid ikke længer til Stede, og det vilde efter Justitsministeriets Opfattelse være urimeligt under de ændrede Forhold at opretholde en Ordning, hvorefter Dommerne (og Politimestrene) i større Omfang end andre Tjenestemænd bærer Ansvar for Fejl, der begaas af det af dem antagne Personale.

Det bestemmes derfor i Loven, at Underrettsdommere og Politimestre kun er ansvarlige for det Tab, der i Tjenestens Udførelse forvoldes af deres Fuldmægtige og øvrige Kontorpersonale, for saa vidt de har udvist *Forsømmelighed* ved Personalets Antagelse, ved Tilrettelægnngen af dets Arbejde eller ved Tilsynet med dettes Udførelse.

Loven omfatter Ansvar saavel over for den private som over for Statskassen.

Det var i Justitsministeriet Genstand for Overvejelse, om det skulde være nødvendigt ved denne Lejlighed at ændre Bestemmelserne i Retsplejelovens §§ 17, 45 og 115, der aabner Adgang for en Del af det paa Dommer- og Politikontorer ansatte Personale til i Henhold til særlig Autorisation eller Bemyndigelse helt eller delvis at udføre Embedets Forretninger paa Dommerens, henholdsvis Politimesterens Ansvar. Ministeriet fandt det dog ikke paakrævet at foretage saadanne Ændringer, idet det ansaa det for en Følge af den nye Lov, at der heller ikke i disse Tilfælde kan paalægges Dommerne og Politimestrene Ansvar, medmindre der foreligger Forømmelighed fra deres Side.

Lovforslaget var fremkaldt af en Indstilling fra Den danske Dommerforening, hvis Synspunkter Justitsministeriet i det hele havde kunnet tiltræde. Forslaget behandledes sammen med Forslaget om Ændringer i Loven af 31. Marts 1926 om Statens Regnskabsvæsen og Revision (se Nr. 13) og gennemførtes uændret og enstemmigt i begge Ting.

101. Lov om Forlængelse af Gyldigheden af Lov Nr. 76 af 31. Marts 1936 om Forbud mod at bære Uniform m. v. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 5477. — C. Sp. 1161 og 1207].

FremSAT i *Folketinget* $\frac{2}{3}$ (F. Sp. 4341). 1. Beh. $\frac{16}{3}$ (F. Sp. 4751). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (H. C. Hansen, Chr. Christiansen, Hedtoft-Hansen [Formand], Hinrichsen, Richard Jørgensen, J. P. Larsen, Yde, A. M. Hansen, Steen [Sekretær], Erik Eriksen, Himmelstrup, Nørsgaard, Ole Bjørn Kraft, Victor Pürschel og Carsten Raft). Betænkning (B. Sp. 1555) afgivet $\frac{19}{3}$. (Ordfører: H. C. Hansen). 2. Beh. $\frac{20}{3}$ (F. Sp. 4970). 3. Beh. $\frac{20}{3}$ (F. Sp. 5044). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{22}{3}$ (L. Sp. 1550). 2. Beh. $\frac{22}{3}$ (L. Sp. 1556). 3. Beh. $\frac{22}{3}$ (L. Sp. 1557). *Loven stadfæstet 31. Marts 1937*. (Lov-Tid. Nr. 65).

Uniformsforbudsloven af 12. April 1933 gjaldt — med en enkelt Ændring, der blev indsat i § 4 i Loven af 28. April 1934 om Forbud mod visse Sammenslutninger — til Udgangen af Aaret 1934. Den afløstes af Lov af 22. December 1934, som navnlig undtog de bestaaende Spejderorganisationer og Frivilligt Drengeforebund fra Forbudet mod at bære

Uniform, og som havde Gyldighed til 1. April 1936. Denne Lov blev atter afløst af Lov Nr. 76 af 31. Marts 1936, hvorved Afgørelsen af Tvivlsspørgsmaal om, hvad Uniformsforbudet omfatter, blev overladt til Domstolenes Afgørelse, og hvorved Medlemmer af frivillige Korps fik noget udvidet Adgang til at bære den for vedkommende Korps normerede Uniform.

Loven af 31. Marts 1936 havde kun Gyldighed i et Aar, til 1. April 1937. Dens Virketid er nu forlænget med 3 Aar, *til 1. April 1940.*

Forslaget til Loven var motiveret med, at de Forhold, som havde fremkaldt Loven, fremdeles var til Stede. — Man gjorde i Motiverne opmærksom paa, at hvis Lovforslaget om Hærens Ordning blev gennemført, vilde dette Forslags Bestemmelser om Ophævelse af de bestaaende Overenskomster mellem Forsvarsministeren og de frivillige Korps medføre, at Lovens Bestemmelse om Adgang for Korpsenes Medlemmer til at bære Uniform mistede sin Betydning fra det Tidspunkt, Overenskomsterne blev sat ud af Kraft.

Et *Flertal* i *Folketingets Udvalg* (Socialdemokrater, Radikale og Venstre) indstillede Lovforslaget til Vedtagelse uforandret.

Derimod kunde *det konservative Mindretal* nu saa lidt som tidligere tiltræde Forslaget. Mindretallet søgte under Udvalgsbehandlingen at opnaa en Tydeliggørelse af Loven, saaledes at den herskende Usikkerhed med Hensyn til Fortolkningen kunde blive fjernet eller dog formindsket og »derved forhindres, at Domme, afsagt efter Loven, af meget forskellig Karakter fremkalder Forestilling om Ulighed for Loven«. Med dette Formaal stillede Mindretallet nogle foreløbige Ændringsforslag, i hvilke man søgte at give en *Definition af, hvad der efter Lovens Mening er Uniform eller Uniformsdel*, og Hovedbestemmelsen i § 1 skulde herefter have følgende Affattelse:

»Det er forbudt paa offentligt Sted at bære Uniform eller Dragt, der maa sidestilles hermed. Det er forbudt paa offentligt Sted at bære Uniformsdele, Armbind eller stærkt iøjnefaldende Emblemer, der viser, at Bæreren tilhører en politisk Organisation. — En Forening eller Tropp eller Kreds af Personer betragtes som uniformeret, naar den for sine Medlemmer har fastsat eller faktisk bærer en i det væsentlige ensartet Paaklædning, der samtidig er særpræget. — Som Uniformsdel kan et Klædningsstykke ikke betragtes, naar det ikke faktisk er Del af en eksisterende Uniformshelhed, og det

ej heller er saaledes særpræget, at der, derved at det bæres af flere, skabes et Indtryk af Uniformering.»

Da der imidlertid ikke kunde opnaas Tilslutning til disse Forslag og der mellem 3 Partier var Enighed om Lovens uændrede Forlængelse, fastholdt Mindretallet ikke sine Forslag.

I et Samraad erklærede Justitsministeren sig derimod villig til, bl. a. paa Grundlag af foreliggende Domsafgørelser, at søge udarbejdet et *Cirkulære* til nærmere Forstaaelse af Lovens Hovedbestemmelser og med det Formaal at søge tilvejebragt en *ensartet og klarest mulig Opfattelse af Loven*.

Lovforslaget vedtoges i Folketinget med 70 Stemmer mod 9, i Landstinget med 53 Stemmer mod 10.

102. Lov om Kontrol med Tilvirkning af Krigsmateriel m. m. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 4015. — C. Sp. 1793 og 2057].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{1}{2}$ (F. Sp. 3070). 1. Beh. $\frac{16}{2}$ (F. Sp. 3699). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Hedtoft-Hansen, Nina Andersen, Holger Eriksen [Formand], Fornæs, Leonhard Hansen, Rasmus Hansen, Hinrichsen, Rager [Sekretær], A. M. Hansen, Nørskov, Brorsen, Nørgaard, Victor Pürschel, Westermann og Prieme). Betænkning (B. Sp. 2219) afgivet $\frac{14}{4}$. (Ordfører: Hedtoft-Hansen). 2. Beh. $\frac{21}{4}$ (F. Sp. 6205). 3. Beh. $\frac{27}{4}$ (F. Sp. 6308). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{28}{4}$ (L. Sp. 2249). 2. Beh. $\frac{30}{4}$ (L. Sp. 2319). 3. Beh. $\frac{3}{5}$ (L. Sp. 2339). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 139).

Ved Lov Nr. 122 af 28. April 1934 om Handel med samt Tilvirkning og Besiddelse af Vaaben m. v. (Aarbogen 1933—34, Side 357) blev det bl. a. forbudt uden Justitsministerens Tilladelse at tilvirke visse Arter af Krigsmateriel. Da de inden Lovforslagets Fremsættelse bestaaende Vaaben- og Ammunitionsfabrikker imidlertid uanset denne Bestemmelse kunde »fortsætte deres hidtidige Virksomhed paa samme Vilkaar«, fik Bestemmelsen meget ringe Betydning og har *ikke* muligjort nogen Kontrol med den *private Fremstilling af Krigsmateriel* her i Landet.

Derimod har Vaabenloven givet Staten Adgang til at kontrollere *Udenrigshandelen med Krigsmateriel*, idet Loven dels

forbyder *Indførsel* af de mest betydende Arter af Krigsmateriel uden Tilladelse, dels indeholder Forbud mod *Udførsel* af Vaaben, Ammunition, Sprængstoffer, Materiel til Sø- og Landkrig m. m. uden Justitsministerens Tilladelse.

Justitsministeriet ansaa det imidlertid for at være af afgørende Betydning, at Staten har Mulighed for at gennemføre en *fuldstændig og effektiv Kontrol med de private Vaaben- og Ammunitionsfabrikkers Virksomhed*, og dette er Formaalet for denne Lov, der forbyder Fremstilling af Krigsmateriel, medmindre der dertil er meddelt særlig Tilladelse af Justitsministeren, og henlægger Virksomheder af denne Art under Statens Tilsyn, der udøves gennem et særligt Raad, Statens Vaabenkontrol.

§ 1 fastslaar, at *alle Virksomheder* — ogsaa de nu bestaaende —, der ønsker at *tilvirke Krigsmateriel**) af enhver Art, skal indhente *Justitsministerens Tilladelse* dertil. Saadan Tilladelse kan kun meddeles *Personer*, som har *dansk Indfødsret*, og *Aktieselskaber*, som har deres Hjemsted her i Landet, og i hvis Vedtægter det er bestemt, at Aktierne skal lyde paa Navn, og at samtlige *Bestyrelsesmedlemmer, Direktører og Prokurister* skal have *dansk Indfødsret*. Tilladelse kan *ikke* meddeles, naar der i den paagældende Virksomhed er eller agtes anbragt *udenlandsk Kapital*.

Som det fremgaar af Teksten, kan kun *danske Virksomheder med udelukkende dansk Kapital* faa Tilladelse til Fremstilling af Krigsmateriel, idet Ministeriet tillagde det særlig Betydning, at enhver udenlandsk Indflydelse paa den hjemlige Vaaben- og Ammunitionsfremstilling undgaas.

I § 2 nævnes de *Oplysninger*, som *Ansøgninger* om Tilladelse til Fremstilling af Krigsmateriel skal indeholde, nemlig alle fornødne Oplysninger om den paagældende Virksomhed, dens Ledelse og Kapitalforhold, desuden Arten af Krigsmateriel, der agtes fremstillet, og Fremstillingsstedet.

Tilladelsen meddeles *indtil videre* og paa de nærmere *Betingelser*, som Justitsministeren i hvert enkelt Tilfælde finder det fornødent at foreskrive; den kan *tilbagekaldes*, naar de fastsatte Betingelser ikke er overholdt eller særlige Forhold, derunder navnlig internationale Hensyn, taler derfor.

*) Definitionen af Begrebet Krigsmateriel gives ved kgl. Anordning.

§ 3 giver Adgang til ved kgl. Anordning at bestemme, at Virksomhed med Hensyn til *Salg af Krigsmateriel* kun maa udøves med Justitsministerens Tilladelse og paa de Vilkaar, der fastsættes af Ministeren. Man har herved villet skabe Mulighed for i paakommende Tilfælde at kunne forbyde Virksomhed med Hensyn til *Udbud af egentligt Krigsmateriel* til militært Brug.

§§ 4—7 indeholder Regler om *Statens Vaabenkontrol*, der fører Tilsyn med de af Loven omfattede Virksomheder, om Raadets Organisation og Kompetence og Bestridelse af Udgifterne ved dets Virksomhed.

Raadet *bestaar af* i alt 5 Medlemmer, nemlig Formanden, der udnævnes af Justitsministeren, og 4 andre Medlemmer, af hvilke de 2 udnævnes af Forsvarsministeren blandt Hærens og Flaadens sagkyndige, 1 af Ministeren for Handel, Industri og Søfart og 1 af Finansministeren.

De af Loven omfattede Virksomheder er forpligtede til paa Tro og Love at meddele alle *Oplysninger*, som Raadet *kræver om Produktionens Art, Omfang, indgaaede Bestillinger* og alle andre Forhold, som Raadet anser det for nødvendigt at faa Kundskab om. De paagældende Virksomheder skal senest 3 Maaneder efter Regnskabsaarets Afslutning tilstille Raadet deres *Aarsregnskaber*, ligesom de efter derom fremsat Begæring er pligtige at give Raadet *Adgang til Forretningsbøger af enhver Art, Aktiebøger, Regnskabsbilag, Kontrakter* m. m.

Raadets Medlemmer og de til dets Bistand ansatte Personer, som af Raadet bemyndiges dertil, har Ret til, naar som helst det ønskes, at faa *Adgang til de Virksomheder*, som er underkastet Tilsyn.

Medlemmerne og deres Medhjælpere skal *iagttage Tavshed* med Hensyn til de Forhold, som de i Anledning af deres Hverv bliver bekendt med.

Til Bestridelse af de med Kontrollen forbundne Udgifter skal de paagældende Virksomheder yde en *Afgift* til Statskassen efter nærmere af Justitsministeren fastsatte Regler.

§ 8, der har til Formaal at sætte *Grænser for de private Selskabers Mulighed for Gevinst* ved Fremstilling af Krigsmateriel, foreskriver, at der i Tilladelser til Fremstilling af

Krigsmateriel, der meddeles Aktieselskaber, skal som Vilkaar optages Bestemmelser til *Regulering af Selskabets aarlige Udgifter til Administration, Tantiømer, Reparationer, Fornyelser, Afskrivninger, Henlæggelser* m. v. Endvidere forbydes det et Aktieselskab, der fremstiller Krigsmateriel, at *ændre sine Vedtægter, udvide sin Aktiekapital* eller *optage Laan* uden Justitsministerens Tilladelse.

§ 9 *undtager* Statsvirksomheder fra Lovens Omraade og bemyndiger Justitsministeren til i det enkelte Tilfælde at bestemme, at en Virksomhed, der udelukkende fremstiller *Sprængstoffer eller Krudt*, eller som kun *i ringe Omfang* fremstiller Krigsmateriel, skal være undtaget fra Lovens Bestemmelser.

Ifølge § 10 kan ingen *Statstjenestemand* være Direktør, Bestyrelsesmedlem, Medlem af Repræsentantskab eller være Agent for nogen Virksomhed, som tilvirker Krigsmateriel.

§ 11 fastsætter *Straf* af Bøde eller Hæfte eller under skærpene Omstændigheder Fængsel indtil 1 Aar for Overtrædelse af de i Loven eller i Medfør af samme givne Bestemmelser. Ulovligt fremstillede eller forhandlede Genstande eller Stoffer kan derhos inddrages til Fordel for Statskassen.

Meddelelse af urigtige Oplysninger kan straffes i Henhold til Straffelovens § 162, og Brud paa den i § 6 foreskrevne Tavshedspligt kan straffes i Henhold til Straffelovens § 152.

Endelig indeholder § 12 følgende *Overgangsbestemmelser*:

De ved nærværende Lovs Ikrafttræden *bestaaende Virksomheder*, der fremstiller Krigsmateriel, skal, for saa vidt de ønsker at fortsætte Virksomheden, inden 3 Maaneder efter Lovens Ikrafttræden til Justitsministeriet fremsætte *Andragende om* den i § 1 omhandlede *Tilladelse* indeholdende de i § 2 omhandlede Oplysninger. Indtil Afgørelse om, hvorvidt Tilladelse kan meddeles, er truffet, kan Virksomheden fortsættes som hidtil. Justitsministeren kan tillade, at en allerede bestaaende Virksomhed fortsættes, uanset at der i den paagældende Virksomhed inden Lovens Ikrafttræden er anbragt *udenlandsk Kapital*, ligesom Justitsministeren, for saa vidt en bestaaende Virksomhed *i øvrigt* ikke opfylder Betingelserne i § 1, hvor Forholdene gør det nødvendigt, kan

fastsætte en passende *Frist* til at bringe Forholdet i Overensstemmelse med Lovens Bestemmelser.

Loven traadte i Kraft *1. Juli 1937*. Samtidig ophævedes § 10 i Vaabenloven af 28. April 1934.

Det af *Justitsministeren* fremsatte Forslag ændredes efter Indstilling af *Folketingets Udvalg* paa flere Punkter. I § 2 blev det saaledes — paa Foranledning af *Victor Pürschel* — nærmere angivet, i hvilke Tilfælde en af Justitsministeren meddelt Tilladelse kan *tilbagekaldes*, medens den efter det oprindelige Forslag kunde tilbagekaldes til enhver Tid, naar Ministeren fandt Anledning dertil. Endvidere udelodes af § 10 et Forbud mod, at Statstjenestemænd kan have *lønnet Virksomhed* for Virksomheder, der fremstiller Krigsmateriel, og til *Overgangsbestemmelsen* i § 12 føjedes en Bemyndigelse for Ministeren til at tillade, at en bestaaende Virksomhed fortsættes, uanset at der inden Lovens Ikrafttræden er anbragt *udenlandsk Kapital* deri.

De vigtigste Ændringer angik dog Lovforslagets § 8, som ved 1. Behandling fremkaldte Kritik fra flere Sider, og hvis Formulering Ministeren ogsaa erklærede sig rede til at drøfte med Udvalget. Her udelodes for det første en Bestemmelse om, at der blandt de for Aktieselskaber, der fremstiller Krigsmateriel, fastsatte Vilkaar skulde optages en Forskrift om *det højeste Udbytte*, der vilde kunne ydes Selskabets Aktionærer. Desuden udgik af Paragraffen Stk. 2 og Stk. 4, hvorefter det *Nettooverskud*, der eventuelt maatte fremkomme efter Foretagelsen af rimelige Afskrivninger og Henlæggelser og Udbetaling af rimeligt Udbytte til Aktionærene, kunde kræves *indbetalt til Statskassen*, saaledes at det fortrinsvis anvendtes til Dækning af Statens Udgifter i Henhold til Loven af 11. Maj 1935 om Foranstaltninger til *Beskyttelse af den civile Befolkning mod Følgerne af Luftangreb*.

De omtalte Ændringer vedtoges uden Afstemning, Ændringsforslaget om en ny Affattelse af § 8 dog med 105 Stemmer mod 2 (2 undlod at stemme).

Uden for Betænkningen stillede *Oluf Pedersen* (D. R.) to Ændringsforslag, hvoraf det ene *forbød Udførsel af Krigsmateriel*, som Forslagsstilleren ansaa for »en i videste Forstand slet Virksomhed« og en Trusel mod Freden, det andet berøvede de bestaaende Fabrikker deres privilegerede Stilling ved at *slette Overgangsbestemmelserne* i § 12. Det førstnævnte Ændringsforslag gav *Justitsministeren* Anledning til den Bemærkning, at der ikke finder nogen Eksport af Krigsmateriel Sted her fra Landet, uden at Udenrigsministeriet nøje undersøger, hvilket Formaal Eksporten har, og hvorledes For-

holdene i det hele stiller sig. — Ændringsforslagene forkastedes med henholdsvis 100 Stemmer mod 3 og 107 Stemmer mod 3.

Ved de endelige Afstemninger vedtoges Lovforslaget, som det var ændret efter Folketingsudvalgets Indstilling, *enstemmigt* i begge Ting, i Folketinget med 109 Stemmer, i Landstinget med 66 Stemmer.

103. Lov om Foranstaltninger mod Deltagelse i Borgerkrigen i Spanien. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 4509. — C. Sp. 333 og 393].

Fremsat i *Folketinget* ²³/₂ (F. Sp. 4008). 1. Beh. ²⁴/₂ (F. Sp. 4084). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Hedtoft-Hansen, Fr. Dalgaard, Hartvig Frisch [Formand], H. C. Hansen, Rasmus Hansen, Albinus Jensen, Chr. Jensen, A. M. Hansen [Sekretær], Rasmussen [Gylling], Himmelstrup, Brorsen, Krag, Victor Pürschel, Ole Bjørn Kraft og Westermann). Betænkning (B. Sp. 715) afgivet ²⁴/₂. (Ordfører: Hedtoft-Hansen). 2. Beh. ²⁵/₂ (F. Sp. 4167). 3. Beh. ²⁵/₂ (F. Sp. 4171). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. ²⁵/₂ (L. Sp. 1078). 2. Beh. ²⁵/₂ (L. Sp. 1080). 3. Beh. ²⁵/₂ (L. Sp. 1081). *Loven stadfæstet 26. Februar 1937*. (Lov-Tid. Nr. 32).

I December 1936 rettede den internationale Komité for Gennemførelse af Aftalen mellem de europæiske Stater om *Ikke-Indblanding i Spaniens indre Anliggender* under den i dette Land herskende Borgerkrig en Forespørgsel til Regeringen om, hvorvidt den kunde tiltræde, at den tidligere af Regeringen tiltraadte Aftale om Forbud mod Forsendelse af Vaaben og Krigsmateriel m. m. til spanske Omraader blev udvidet til at omfatte *Foranstaltninger mod Udlændinges aktive Deltagelse i Borgerkrigen*. Som Begrundelse henviste Komiteen navnlig til, at saadan Deltagelse fandt Sted i betydeligt Omfang paa begge de stridende Partiers Side og medførte Fare for en alvorlig Skærpelse af Situationen i Europa.

Den danske Regering gav dette Forslag sin Tilslutning under Forudsætning af, at Forslaget ogsaa opnaaede Tilslutning fra de øvrige i Aftalen deltagende Stater, og Regeringen modtog senere fra Ikke-Indblandingskomiteen Meddelelse om, at en Række af de i Aftalen deltagende Stater allerede havde iværksat eller dog havde erklæret sig villige til at iværksætte Foranstaltninger til at forhindre, at Udlændinge rejste til Spanien

for at deltage i Borgerkrigen, og at de af Komiteen foreslaaede Kontrolforanstaltninger derefter var sat i Kraft fra den 20. Februar 1937 at regne.

Justitsministeriet ansaa Bestemmelsen i Straffelovens § 128, der fastsætter Straf for her i Landet at foretage Hvervning til fremmed Krigstjeneste, for utilstrækkelig til Gennemførelsen af de Forpligtelser, Regeringen saaledes havde paataget sig, og fandt det nødvendigt til Opfyldelse af det givne Tilsagn at træffe *særlige Lovforanstaltninger* i Overensstemmelse med de af Ikke-Indblandingskomiteen stillede Forslag.

Paa denne Baggrund *forbydes det* i Lovens § 1 saavel danske som fremmede Statsborgere *at udrejse af eller rejse igennem Landet for at deltage i Borgerkrigen i Spanien.*

For i det videst mulige Omfang at give danske Myndigheder Mulighed for at kontrollere Forbudets Overholdelse forbyder dernæst § 2 *danske Statsborgere* eller *her bosatte Udlændinge* at udrejse her fra Landet til Spanien og de spanske Besiddelser, herunder spansk Marokko, saafremt deres *Pas* eller anden Rejselegitimation ikke er forsynet med *særlig Paategning om Tilladelse* til at udrejse til disse Omraader. Saadan Tilladelse meddeles af Justitsministeren eller den, han dertil bemyndiger. Tilladelsen kan kun meddeles, for saa vidt det godtgøres, at den paagældendes Rejseformaal ikke er Deltagelse i Borgerkrigen. — Endvidere forbydes det Udlændinge, som *ikke er bosat her i Landet*, at udrejse herfra til Spanien og de spanske Besiddelser, saafremt de ikke er i Besiddelse af en af *deres Hjemlands Myndigheder* udfærdiget *særlig Tilladelse* til at rejse til disse Omraader.

Yderligere Kontrolbestemmelser er optaget i §§ 3 og 4. Den første forbyder *Rejsebureauer* og lignende Virksomheder at sælge Billetter til Rejse til de i § 2 nævnte Omraader til Personer, der ikke er i Besiddelse af den i Paragraffen omhandlede særlige Rejsetilladelse; og § 4 forbyder *Føreren af dansk Skib* at transportere Passagerer til eller landsætte Passagerer i de i § 2 nævnte Omraader, saafremt Passagererne ikke er i Besiddelse af den omtalte særlige Rejsetilladelse.

Ifølge § 5 er *Straffen* for Overtrædelse af Lovens Bestemmelser Hæfte eller Fængsel indtil 3 Maaneder, under formildende Omstændigheder Bøde.

Som § 6 tilføjedes i Folketinget, at Loven, der traadte i Kraft straks, skal *bortfalde ved Borgerkrigens Ophor*; dens

Bortfald paa et tidligere Tidspunkt kan fastsættes ved kgl. Anordning.

Ved Lovforslagets Fremsættelse oplyste *Udenrigsministeren*, som under Justitsministerens Sygdom optraadte paa dennes Vegne, at der fra den samlede Ikke-Indblandingskomité var fremkommet Opfordring til Gennemførelse af en omfattende *Kontrol ved Spaniens Grænser*, dels paa Søen, dels i Land, en Kontrol, ved hvis Udøvelse der vilde blive Anvendelse for et temmelig stort internationalt Personale for at sikre den upartiske Haandhævelse af Kontrollen. De heraf flydende ret betydelige Udgifter tænktes for de fire Femtedeles Vedkommende baaret af Stormagterne, medens den sidste Femtedel skulde fordeles paa de øvrige Magter efter lignende Regler som dem, der anvendes inden for Folkeforbundet. For Danmarks Vedkommende vilde Udgiften andrage ca. 180 000 Kr., og det var Tanken at søge Finansudvalgenes Samtykke til at afholde denne Udgift.

I et Samraad med *Folketingets Udvalg* gav Udenrigsministeren, der samtidig fungerede som Justitsminister, Udvalget forskellige Oplysninger angaaende den af Ikke-Indblandingskomiteen til den danske Regering fremsendte Henvendelse om Forbud mod frivilliges Udrejse til Spanien, og der førtes en Forhandling om Muligheden af at *værne den danske Skibsfarts Interesser* under de foreliggende vanskelige Forhold.

Udvalget fremhævede i Betænkningen, at Lovforslaget var af meget vidtgaende og ingenlunde ubetænkelig Karakter. Paa den anden Side maatte det erkendes, at Forslaget ikke principielt gik videre end Ikke-Indblandingskomiteens Henvendelse, saaledes som den var refereret i Udvalget, og denne Henvendelse maatte af Hensyn til Samarbejdet paa den betydningsfulde mellemfolkelige Opgave være af afgørende Betydning.

Sammen med Ministeren stillede Udvalget *Ændringsforslag* om Tilføjelse af den foran gengivne § 6, angaaende Lovens Bortfald.

Et *Mindretal* (Venstre og Konservative) ytrede ligesom ved 1. Behandling nogen Tvivl om, hvorvidt Lovforslaget ikke i sin tekniske Udformning gik noget videre end nødvendigt for Formaålet, og pegede i saa Henseende paa, at den tilsvarende svenske Lov med Hensyn til Kontrollen med blot gennemrejsende var mindre vidtgaende. Under Hensyn til den korte Tid, der var levnet til Forslagets Behandling, mente Mindretallet, at Ansvarret i saa Henseende alene maatte være Regeringens, og stillede derfor ikke *Ændringsforslag* paa dette Punkt.

Ved 2. Behandling henstillede *Victor Pürschel* (K. F.) til Regeringens Overvejelse at sende et dansk Orlogsskib til de spanske Farvande til Værn for danske Skibsfartsinteresser. *Udenrigsministeren* svarede, at dette naturligvis ikke var principielt udelukket; noget andet var, om det, der kunde tænkes opnaaet derved, opvejede de Betæneligheder, der vilde gøre sig gældende.

Lovforslaget vedtoges med den af Udvalget foreslaaede Tilføjeelse enstemmigt med 111 Stemmer. *Det frie Folkeparti*, som ikke havde haft Adgang til de Oplysninger, der var meddelt Udvalget, mente under Hensyn hertil ikke at kunne paa tage sig Ansvar for Lovens Gennemførelse, og 3 Medlemmer stemte hverken for eller imod.

I *Landstinget* vedtoges Lovforslaget uden Diskussion enstemmigt med 56 Stemmer.

104. Lov om Hunde. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2775. — C. Sp. 1195, 1965 og 2067].

Fremsat i *Landstinget* $^{11}_{11}$ (L. Sp. 103). 1. Beh. $^{20}_{11}$ (L. Sp. 176). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Andrea Brochmann, Gunnar Fog-Petersen [Sekretær], Gisselbæk, Albert Jensen, Rs. Jørgensen, Kantsø, Laurits Knudsen, Korsgaard, N. K. Kristensen, S. C. Nørgaard, P. C. Petersen, Simonsen [Formand], C. J. F. Sven, Thomsen og Unmack). Betænkning (B. Sp. 761) afgivet $^{4}_{3}$. (Ordfører: Simonsen). 2. Beh. $^{17}_{3}$ (L. Sp. 1445). 3. Beh. $^{22}_{3}$ (L. Sp. 1558). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $^{2}_{4}$ (F. Sp. 5201). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (E. Friis, Holger Eriksen, Fornæs [Formand], H. P. Hansen [Præstø A.], Richard Jørgensen, Viggo Nielsen, Sørensen [Sejlfjord], Kristian Nygaard, Steen [Sekretær], Laurits Pedersen, Clausager, Svend Nielsen, Ulrich, Carlsen-Skiødt og Petersen [Røj]). Betænkning (B. Sp. 2829) afgivet $^{30}_{4}$. (Ordfører: E. Friis). 2. Beh. $^{3}_{5}$ (F. Sp. 6674). 3. Beh. $^{3}_{5}$ (F. Sp. 6783). *Tilbagesendt til Landstinget*. Udvalgets Erklæring (B. Sp. 2971) afgivet $^{4}_{5}$. Eneste Beh. $^{5}_{5}$ (L. Sp. 2527). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 164).

Justitsministeriet har i flere Aar overvejet en Reform af Hundelovgivningen, hvorved man kunde faa Bugt med det stadig voksende Antal *Hundeoverfald* paa Vildt og paa Kvæg (særlig Faar og Lam). I 1932 indhentede Ministeriet en Række Udtalelser fra forskellige i Spørgsmaalet interesserede Institutioner (Jagtraadet, Landbo- og Husmandsforeninger samt Politimesterforeningen), og i Overensstemmelse med de af Politimesterforeningen anførte Synspunkter henlede Ministeriet i et Cirkulære af 29. Oktober 1932 samtlige Kommuner Opmærksomhed paa det ønskelige i, at Kommunerne i videre Omfang bragte de i Hundeafgiftsloven af 18. April 1925 indeholdte Regler om *Anmeldelse af Hunde*, om *Hundetegn* samt om Indførelse, henholdsvis Forhøjelse af *Hundeafgift* til Anvendelse.

Dette Cirkulære, hvori Ministeriet ogsaa af Hensyn til *Færdselssikkerheden* henstillede til Kommunerne at optage Bestemmelser i Politivedtægterne om *Hundes Færden* paa offentlig Gade, fik imidlertid ikke den tilsigtede Virkning. Klager over Hundeoverfald vedblev at indløbe til Justitsministeriet, og i Oktober 1934 erklærede Landbrugsministeriets Erhvervsdirektorat, at Spørgsmaalet om *rational Faareavl* næppe kunde optages til Løsning, hvis der ikke indførtes et Forbud mod Schæfer- og Politihunde, som i Jylland ødelægger en Mængde Dyr. Kort Tid efter henstillede de danske Landboforeninger til Justitsministeriet at søge gennemført Bestemmelser om, at Schæferhunde og Krydsninger heraf skal føres i Baand, og at omstrejfende Hunde af denne Art kan nedskydes uden Varsel.

Medens Justitsministeriet ikke mente, at der forelaa tilstrækkelig Grund til at indføre Forbud mod visse Hunderacer, da det har vist sig, at langt de fleste af de Overfald, der er opklaret, skyldes Køtere og Bastarder, ansaa Ministeriet det for nødvendigt, at der blev truffet effektive Foranstaltninger mod de omstrejfende og løsgaaende Hunde. Det af *Justitsministeren fremsatte Lovforslag* gik derfor ud paa, at Bestemmelserne om *Anmeldelsespligt* for Hunde og om disses Forsyning med *Hundetegn* skulde indføres *overalt paa Landet*, og at der fastsattes Regler dels om Hundes *Færden paa Gader og Veje* m. v., dels om Binding eller *Indespærring om Natten* af Hunde uden for de større Byer. Hertil kom *Ændringer i Afgiftsreglerne* og Bestemmelser om *Dyrplageres Adgang* til at holde Hund, om Tilsyn med *erhvervsmaessig Handel* med eller Opdræt af Hunde samt om Foranstaltninger til Gennemførelse af *Mundkurvsvangen*, ogsaa naar Hunde overflyttedes til en anden Kommune.

Under Behandlingen i *Landstinget* ændredes Lovforslaget paa adskillige Punkter efter Forslag af Justitsministeren eller

af Udvalgets Flertal (Socialdemokrater og Radikale). Der indsattes saaledes en ny Paragraf om *tvungen Ansvarsforsikring* for alle anmeldte Hunde ved *Kommunens Foranstaltning*, og i Forbindelse hermed og med et Tilsynsvederlag til Sognefogeden ophævedes *Afgiftsfriheden for Enehunde* paa Landet. Fremdeles indsattes nye Bestemmelser om Behandlingen af *Lænkehunde*, om Foranstaltninger mod Hunde, der forstyrrer de omboendes Ro ved *Gøen eller Tuden*, om Forbud mod, at Hunde paa Landet i Forsommermaanederne færdes *uden at være undergivet en Persons fulde Herredømme* og om Ret til *Nedskydning* af omstrefjende Hunde. — Venstre og Konservative stillede et Ændringsforslag om i videst muligt Omfang at *bevare det kommunale Selvstyre* paa dette Omraade, og da Ændringsforslaget forkastedes, stemte de to Partier ved 3. Behandling imod Lovforslaget.

I *Folketinget* enedes Justitsministeren og hele Udvalget om en Del Ændringsforslag, der for største Delen angik de samme Punkter, som var ændret under Landstingsbehandlingen; man opgav Kravet om *Hundeansvarsforsikring ved kommunal Foranstaltning*, genindførte *Afgiftsfrihed for Enehunde* paa Landet og lempede selve *Kontrollen med Hundes Færden* paa Landet, men udstrakte den over et længere Tidsrum. Med disse Ændringer gennemførtes Lovforslaget næsten enstemmigt i *Folketinget*.

Oppositionspartierne i Landstinget opretholdt imidlertid deres Modstand mod Lovforslaget og stemte ved næstes Behandling imod.

Lovens § 1 indfører *Anmeldelsespligt* for *alle* Hunde, ogsaa Hunde paa Landet, idet den Bestemmelse i *Hundeafgiftsloven* af 1925, som overlod Sogneraadene at afgøre, hvorvidt Anmeldelsespligten m. v. skulde gennemføres i Landkommunerne, er bortfaldet. Anmeldelsen, der skal finde Sted, inden Hunden er 4 Maaneder gammel*), eller inden 14 Dage, efter at Besidderen har erhvervet den, eller efter at han er tilflyttet Kommunen, sker i København, Frederiksberg, Købstæderne, Flækkerne og Marstal for Politiet, paa Landet for Sognefogeden. Ved Anmeldelsen skal der gives Oplysning om ethvert Forhold, som har Betydning for Afgørelsen af Spørgsmaalet om Afgiftspligten og dennes Omfang, samt — for saa vidt angaar Hunde,

*) Erhvervsmæssigt opdrættede Hunde skal dog først anmeldes, naar de er 6 Maaneder gamle, saafremt de indtil dette Tidspunkt stadig er i Opdrætterens Besiddelse.

der er overflyttet fra en anden Kommune — om, hvorvidt der tidligere af Politiet er givet Paalæg om, at Hunden skal holdes bundet eller indelukket eller forsynet med forsvarlig Mundkurv. Saafremt en anmeldt Hund overflyttes til en anden Kommune, er den hidtidige Besidder pligtig at *afmelde* den for Politiet, henholdsvis Sognefogeden.

Ved Anmeldelsen indføres Hunden i en dertil indrettet Protokol, hvorhos der tildeles den et med Aarstal og Hundens Nummer i Protokollen forsynet *Tegn*. Besidderen skal i hvert Aars Januar Maaned *forny Tagnet*, der skal bæres af *Hunden* anbragt *paa et Halsbaand*.

Paragraffen blev under Rigsdagsbehandlingen ændret paa flere Punkter; saaledes tilføjes Bestemmelsen om Afmeldelsespligten og den særlige Anmeldelsesfrist for erhvervsmæssigt opdrættede Hunde i Landstinget, og den almindelige Anmeldelsesfrist blev i Folketinget forkortet fra 1 Maaned til 14 Dage efter Erhvervelsen eller Tilflytningen.

§§ 2 og 3 indeholder Reglerne om *Hundeafgift* i *København—Frederiksberg* og i *Købstæder*, *Flækker* og *Marstal*. Afgiften er fremdeles inden for *begge* Omraader 10 Kr. aarlig for en mindre Hund (ikke over 42 cm), 20 Kr. for en større. Ved Kommunalbestyrelsens Beslutning kan Afgiften i Hovedstaden *forhøjes* til henholdsvis 20 og 40 Kr., i *Købstæderne* og *Flækkerne* til henholdsvis 15 og 30 Kr.; omvendt kan Afgiften *nedsættes* eller bortfalde for Hunde, der holdes ved ensomt beliggende Steder. — Holdes der i samme Husstand *mere end een* afgiftspligtig Hund, svares der *dobbelt Afgift* af dem *alle*.

Som Følge af, at dobbelt Afgift fremtidig svares ikke blot af den eller de overskydende Hunde, men af samtlige Hunde, er den tidligere Regel om, at dobbelt Afgift, hvis Hundene var af forskellig Størrelse, altid skulde erlægges af dem over 42 cm, bortfaldet.

Om *Hundeafgiften paa Landet* bestemmer § 4:

Hvor der i en Husstand paa Landet *kun* holdes *een Hund*, er den *afgiftsfri*.

Holdes der i samme Husstand *to Hunde*, svares der Afgift af dem *begge*. Afgiften udgør 3 Kr. aarlig for Hunde, der ikke er højere end 42 cm, og 5 Kr. aarlig for større Hunde;

dog svares der dobbelt Afgift af den ene Hund, og den dobbelte Afgift erlægges, saafremt Hundene har forskellig Størrelse, altid af den over 42 cm. Holdes der i samme Husstand mere end to Hunde, betales der 10 Kr. for hver overskydende Hund uanset Størrelsen.

For saa vidt angaar *bymæssigt bebyggede Dele* af Landkommuner, kan Sogneraadet beslutte, at Afgiftssatserne i Købstæderne (Grundbeløbene) kommer til Anvendelse; med Amtsrådets Samtykke kan Sogneraadet tillige beslutte, at Bestemmelserne om Afgiftens Forhøjelse i Købstæderne og om dobbelt Afgift af alle Hunde, naar der holdes mere end een, kommer til Anvendelse.

Det paahviler Sognefogeden at føre Tilsyn med Lovens Overholdelse og at anmelde Overtrædelser til Politimesteren. For dette Tilsyn tilkommer der *Sognefogeden* for hver anmeldt Hund *et aarligt Vederlag af 1 Kr.*, der udredes af Kommunekassen. For *Gentofte* Kommune og andre meget store Landkommuner kan Justitsministeren efter Andragende fra Kommunalbestyrelsen fastsætte andre Regler om Tilsynet.

Regeringsforslaget opretholdt 1925-Lovens Bestemmelse om Afgiftsfrihed for en enkelt Hund (dog med Adgang for Sogneraadet til at fastsætte en Afgift paa 5 Kr.). Hvis nogen holdt flere Hunde, skulde der derimod svares Afgift af dem alle efter de i Købstæderne gældende Regler; der var desuden givet Sogneraadet Adgang til — eventuelt med Amtsrådets Samtykke — at indføre Købstædernes Afgiftsregler i de *bymæssigt bebyggede Dele* af Kommunen (se ovenfor). — I *Landstinget* ændredes Forslaget navnlig derved, at Afgiftsfriheden for Enehunde bortfaldt i Forbindelse med den foreslaaede Ansvarsforsikring ved kommunal Foranstaltning, at Afgiften sattes til henholdsvis 3 og 5 Kr. efter Størrelsen og til 10 Kr. for hver Hund ud over to, og at der tillagdes Sognefogeden et Vederlag paa 1 Kr. for Tilsyn med Lovens Overholdelse. — *Folketinget* fastsatte atter Afgiftsfrihed for Enehunde jævnsides en Ændring af Ansvarsforsikringens Form og tilføjede Slutningsbestemmelsen om særlige Tilsynsregler i meget store Landkommuner.

§ 5. Hidtil har kun Hunde, der er under 4 Maaneder gamle, samt Hunde, der bestandig, naar de ikke er forspændt som Trækdyr, holdes indelukket paa afspærret Plads, været *fritaget for Afgift* og undtaget ved Afgiftens Fastsættelse.

Afgiftsfritagelsen er nu udstrakt til: *erhvervsmæssigt opdrættede* Hunde, der forbliver i Opdrætterens Besiddelse, indtil de er 6 Maaneder gamle, Hunde, der er *dresseret til Førerhunde*, og som besiddes af *blinde* Personer, der ikke holder mere end een Hund, samt Hunde, der er *dresseret til Rottejagt*, og som besiddes af Personer, der ernærer sig ved Udryddelse af Rotter under Anvendelse af Hunde, forudsat at Hundene, naar de ikke anvendes til Rottejagt, holdes indelukket paa afspærret Plads.

Disse Undtagelser fra Afgiftspligten blev foretaget i Landstinget efter Forslag af Udvalgets Flertal.

§§ 6—9, om Afgiftens Erlæggelse og Inddrivelse samt om Forbud mod Hundehold paa Steder, hvor der ikke er Beboelse, svarer ganske til hidtil gældende Regler.

Derimod indeholder § 10 helt nye Forskrifter om *Hundes Færden* i By og paa Land:

I *Byer og Omraader med bymæssig Bebyggelse* er det forbudt at lade Hunde færdes paa Gader, Veje, Stier eller Pladser m. v., der er aabne for almindelig Færdsel, uden at de enten føres i *Baand* eller er i *Følge med en Person, som har fuldt Herredømme over dem*. En Hund anses ikke for at være under Ledsagelse, fordi den er under Tilsyn fra Besidderens Bolig eller Forretningslokale. Føres Hunde i *Baand*, skal dette være saa kort, at Hunden holdes tæt ind til Ledsageren. Saafremt Hunde paa de nævnte Steder færdes løse uden at være i *Følge med en Person, som har fuldt Herredømme over dem*, lader Politiet dem optage og underretter Besidderen. Bærer Hunden ikke Hundetegn, fremlyses den. Hvis Besidderen ikke inden 3 Døgn efter henholdsvis Underretning og Fremlysning indløser Hunden ved at betale de Udgifter, som Optagelsen har foranlediget, lader Politiet den dræbe. Skønner Politiet, at Fremlysningen af en optaget Hund, der ikke bærer Hundetegn, vil overstige dens Værdi, kan Hunden 3 Døgn efter Optagelsen dræbes uden Fremlysning.

I *Politivedtægterne* kan der optages Bestemmelse om, at Hunde paa de i Stk. 1 nævnte Steder *altid skal føres i Baand*, ligesom det af Færdselshensyn kan bestemmes, at Hovedregelen i Stk. 1, 1. Pkt., uden for de der nævnte Omraader

skal komme til Anvendelse for bestemt angivne Veje eller Ejendomme.

Uden for København, Frederiksberg og Gentofte samt Købstæder med over 15 000 Indbyggere skal Schäferhunde, Dobermannpinschere, Rottweilere, Bulldogge, Boksere, Newfoundlandere, Sct. Bernhardshunde, Grand Danois'er, Leonbergere, skotske Hyrdehunde, Broholmere, Mynder, Dalmatinere, Hønsehunde (tysk Korthaar, Pointer, Setter, Griffon), Krydsninger af disse Racer samt enhver større Hund, der efter sin Race eller sin Karakter kan sidestilles med de nævnte Hunde, føres i Baand eller holdes indelukket eller forsvareligt bundet i den Tid; da det udendørs Arbejde efter Egnens Skik og Brug er indstillet fra dets Ophør om Aftenen til dets Begyndelse om Morgen. Bestemmelsen gælder ikke Hunde, der benyttes af Politiet, Hæren, Skov- og Jagtbetjente, Vagtselskaber o. lign., eller Jagthunde, der af en Person, som har fuldt Herredømme over dem, anvendes til Jagt inden for den i Jagtloven fastsatte Jagttid.

Uden for Byer og Omraader med bymæssig Bebyggelse paahviler det i Tiden fra 15. Marts til 15. September Besidderen af en Hund — under Bødeansvar — at drage Omsorg for, at den ikke strejfer om.

Under ganske særlige Omstændigheder kan Politiet tillade, at Bestemmelserne i Stk. 1, 1. Pkt., og Stk. 3 samt i de i Medfør af Stk. 2 udfærdigede Politivedtægter fraviges for et begrænset Tidsrum.

Efter Forslag af Landstingsudvalgets Flertal undtoges foruden Politiets, Hærens og Vagtselskabers Hunde ogsaa Hunde, der benyttes af Skov- og Jagtbetjente, samt under de nærmere angivne Betingelser Jagthunde fra Regelen i Stk. 3. — Endvidere foreslog samme Flertal (af Hensyn til Vildtets Formering), at Hunde paa Landet i Tiden fra 15. April til 15. Juli enten skulde føres i Baand eller være i Følge med en Person, der har fuldt Herredømme over dem. Denne Bestemmelse lempedes i Folketinget saaledes, at Besidderen blot skal hindre Omstrejfen, men samtidig udvidedes Tidsrummet til et halvt Aar, fra 15. Marts til 15. September (se Stk. 4).

Ogsaa § 11, den saakaldte *Støjparagraf*, er ny. Den har følgende Ordlyd:

Forstyrre en Hund de omboendes Ro ved gentagen eller *vedholdende Gøen eller Tuden*, og der indgives Klage derover til Politiet, giver dette Besidderen Paalæg om at holde Hunden *indelukket* eller, hvis denne Foranstaltning ikke hjælper, eller Hunden allerede holdes indelukket, at lade den *fjerne*. Justitsministeren kan, for saa vidt det drejer sig om Hunde, der af erhvervsmæssige Opdrættere holdes indelukket i Hundegaard eller paa anden Maade, dispensere fra denne Bestemmelse i Tilfælde, hvor der ved en Hundegaards Anlæggelse og Indretning er taget ethvert rimeligt Hensyn til Bebyggelsesforholdene.

Paragraffen, der blev indsat ved 2. Behandling i Landstinget efter Forslag af Justitsministeren og Udvalgets Flertal, blev omformet ved 3. Behandling og fik sin endelige Form i Folketinget ved et Ændringsforslag af Ministeren og Udvalget.

Ny er endvidere § 12, der paalægger enhver, som holder *Lænkehund*, at drage Omsorg for, at den faar *forsvarlig Rogt og Pleje*, at dens Lænke er mindst 3 m lang, at Hundehuset yder tilstrækkeligt Værn mod Regn, Blæst og Kulde, og at det er rummeligt og saa højt, at Hunden kan staa oprejst.

Indsat i Landstinget efter Udvalgsflertallets Forslag.

Ansaret for den af en Hund forvoldte Skade er udvidet noget i § 13, særlig derved, at Ansaret, der hidtil kun paahvilede Besidderen af *losgaaende* Hunde, fremtidig skal gælde alle Hunde. Desuden er der givet noget videre Adgang til at *nedskyde* Hunde, som angriber Husdyr i Ejendom eller paa Marken, og med Husdyr er sidestillet Vildt i forsvarlig indhegnet Dyrehave eller forsvarlig indhegnet Vildtreservat. Endelig er i Paragraffens Stk. 4 optaget en ny Regel om Nedskydning af Hunde, der *strejfer om* paa anden Mands Grund. En saadan Hund kan nedskydes, hvis Hundens Besidder forud er *advaret*; er Besidderen ukendt, er Nedskydning tilladt, hvis det kan godtgøres, at Hunden tidligere i Løbet af det sidste Aar er truffet omstrefjende paa anden Mands Grund.

Stk. 4 blev indsat i Landstinget, men undergik en Ændring i Folketinget.

§ 14 indeholder nye Bestemmelser om, at *Dyrplagere* ikke maa holde Hund uden Politiets (eventuelt Justitsministeriets) Tilladelse, og om Polititilladelse til *erhvervsmæssig Handel med eller Opdræt af Hunde*:

Personer, der for *Dyrplageri* i Medfør af Straffelovens § 196 eller for Overtrædelse af Lov Nr. 152 af 17. Maj 1916 om Værn for Dyr anses med højere Straf end Bøde, maa ikke holde Hund uden Politiets Tilladelse; saadan Tilladelse er ogsaa nødvendig, naar nogen for Overtrædelse af de nævnte Bestemmelser er anset med Straf af Bøde for uforvarlig Behandling af *Hunde*. Er Straffen Fængsel, kan Tilladelse kun meddeles af Justitsministeren; saafremt domfældte i de sidste 10 Aar før den endelige Doms Afsigelse har været anset med højere Straf end Bøde for Dyrplageri eller Overtrædelse af Dyreværnsloven, kan Tilladelsen først meddeles efter Forløbet af 5 Aar fra den endelige Doms Afsigelse.

Det er forbudt uden *Politiets Tilladelse* at drive *erhvervsmæssig Handel med eller erhvervsmæssig Opdræt af Hunde*. Tilladelse kan ikke meddeles Personer, der for Dyrplageri eller Overtrædelse af Dyreværnsloven er anset med højere Straf end Bøde.

I Landstinget tilføjedes Kravet om Polititilladelse, naar vedkommende er ikendt Bødestraf for uforvarlig Behandling af *Hunde*.

Ifølge § 15 paahviler det Besidderen af en anmeldt Hund at holde den *ansvarsforsikret*, og han skal samtidig med Anmeldelsen godtgøre, at der er tegnet Ansvarsforsikring for Hunden. — Justitsministeren fastsætter efter Forhandling med Assurandørsocietetet nærmere Regler til Gennemførelse af disse Bestemmelser.

Efter den af Landstingsudvalgets Flertal foreslaaede Affattelse af § 15 skulde Ansvarsforsikringen ordnes af Kommunen og Udgiften hertil afholdes af *Kommunekassen*. Det blev imidlertid hævdet af Oppositionen i Landstinget, at denne Forsikringsordning i vidt Omfang vilde føre til Dobbeltforsikring, og under Forhandlingerne i Folketinget enedes Udvalget og Ministeren om at opgive Kommuneforsikringen og gennemføre Ansvarsforsikringen efter Forhandling med Assurandørsocietetet, der i en Skrivelse til Folketingsudvalget

bl. a. foreslog, at Forsikringselskaberne skal paatage sig Pligt til mod Regres mod den ansvarlige at udrede Erstatningsydelsen i saadanne Tilfælde, hvor en Hund, for hvilken Forsikring *ikke* er tegnet, forvolder Skade.

Straffen for Overtrædelse af Lovens Bestemmelser (§ 16) er som Regel Bøde, men for den, der hidser en Hund paa nogen eller undlader at holde sin Hund tilbage, naar han bemærker, at den anfaldet nogen, kan Straffen under skærpene Omstændigheder stige til Hæfte eller Fængsel.

I *Landstingets Udvalg* rejstes straks det principielle Spørgsmaal, om den nye Lov, som foreslaaet, skulde *gælde for hele Landet*, eller om Lovens Anvendelse som hidtil skulde være afhængig af Kommunalraadets Beslutning.

Udvalgets *Flertal* (Socialdemokrater og Radikale Venstre) fastholdt, at Loven maatte gælde overalt, hvis Hundelagen skulde bekæmpes, hvad Flertallet fandt bekræftet ved den Kendsgerning, at kun godt 9 pCt. af Landkommunerne hidtil havde bragt Loven i Anvendelse.

Mindretallet (Venstre og Konservative) holdt derimod paa, at der i saa ringe Grad som muligt burde ske Indskrænkninger i det kommunale Selvstyre. Naar det under Udvalgsarbejdet var oplyst, at ikke mindre end 1170 af 1287 Landkommuner ikke hidtil havde ønsket at bringe Hundelovens Bestemmelser om Registrering, Beskatning m. m. i Anvendelse, var dette et Udtryk for, at et saa stort Antal af Landets Kommuner — i nøje Overensstemmelse med Ønskerne hos de paagældende Kommuner Befolkning — ikke havde villet anvende de særlige Hundeskattebestemmelser.

Mindretallet havde alligevel søgt at skabe en Forstaaelse med Regeringspartierne ved at foreslaa, at det i Fremtiden hvert Aar af de respektive Kommuner skulde bestemmes, om man vilde indføre Hundeskat m. v. eller ikke, og i Tilslutning hertil havde Mindretallet stillet Ændringsforslag paa en Række Punkter. Disse var imidlertid ikke blevet accepteret af Regeringspartierne, og under disse Omstændigheder ønskede Mindretallet kun at bringe et eneste Ændringsforslag frem til Afstemning, nemlig om en Tilføjelse til § 1, hvorved *Sogneraadene* fik Ret til at afgøre, om *Anmeldelsesreglerne skulde finde Anvendelse i Landkommunerne*.

Ved Afstemningen forkastedes Mindretallets Ændringsforslag (med 36 Stemmer mod 29), og Mindretallet stemte derefter ved 3. Behandling imod Lovforslaget.

Om de af *Flertallet* og Justitsministeren stillede Ændringsforslag, der vedtoges uden Afstemning, henvises til, hvad

der er anført i de indledende Bemærkninger og ved Omtalen af Lovens enkelte Paragraffer.

Ogsaa om de i *Folketinget* gennemførte Ændringer, der alle var foreslaaet af Ministeren og hele Udvalget, henvises til den indledende Oversigt og Redegørelsen for Lovens Indhold.

Lovforslaget vedtoges ved 3. Behandling med 99 Stemmer mod 1. Det anbefalede foruden af de 4 store Partier af *Det frie Folkeparti*, medens *Retsforbundet* ansaa Paabudet om Anmeldelse for ganske uforment i Landdistrikterne.

Ved Sagens »eneste« Behandling i Landstinget fastholdt de to Oppositionspartier deres principielle Synspunkt og stemte imod Lovforslaget. Stemmerne stod: 38 mod 34.

105. Lov om Ændring i Lov for Færøerne Nr. 73 af 19. Marts 1930 om Motorkøretøjer m. m. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 2457. — C. Sp. 1 og 23].

Fremsat i *Landstinget* $\frac{7}{10}$ (L. Sp. 18). 1. Beh. $\frac{4}{11}$ (L. Sp. 88). 2. Beh. $\frac{6}{11}$ (L. Sp. 93). 3. Beh. $\frac{11}{11}$ (L. Sp. 110). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $\frac{24}{11}$ (F. Sp. 1396). 2. Beh. $\frac{27}{11}$ (F. Sp. 1505). 3. Beh. $\frac{1}{12}$ (F. Sp. 1528). *Loven stadfæstet 14. December 1936*. (Lov-Tid. Nr. 260).

I Loven af 19. Marts 1930 om Motorkøretøjer blev det bestemt, at et Motorkøretøj ikke maatte have større Egenvægt end 1 450 kg og større Vægt med fuld Last end 3 000 kg; men da Udviklingen i Automobilindustrien medførte, at der ikke fremstilledes Lastautomobiler med ringere Egenvægt end ca. 1 800 kg, fik Amtmanden over Færøerne allerede ved Lov af 24. April 1935 Bemyndigelse til efter indhentet Erklæring fra vedkommende Kommunalbestyrelser at meddele Tilladelse til Indregistrering af *Lastvogne* med Egenvægt indtil 1 850 kg.

Da imidlertid ikke blot Lastmotorvogne, men ogsaa de almindelige Typer af Personmotorvogne til 7 Personer nu vejer over 1 450 kg, tog *Lagtinget* i Samlingen 1935 Spørgsmaalet om Vægtgrænsen for Motorvogne op til fornyet Behandling, og Lagtinget vedtog et Forslag om at sætte

den almindelige Grænse for alle Motorkøretøjers Egenvægt op til 1 850 kg og at give Amtmanden (efter indhentet Erklæring fra Kommunalbestyrelserne) Dispensationsbeføjelse for alle Motorkøretøjer af Egenvægt indtil 2 000 kg.

Det af Justitsministeren fremsatte Lovforslag var overensstemmende med Lagtingets Forslag, og Loven gennemfortes uændret og enstemmigt i begge Ting.

I Bemærkningerne til Lovforslaget oplystes det, at Lagtinget i sin Indstilling havde henvist til, at der var stillet Forslag om en *Ændring i Vejregulativet*, hvorefter regelmæssig Kørsel med Motorkøretøjer indtil 5 Dage efter Tøbrud kan forbydes. Det oplystes tillige, at Amtmanden anbefalede Forslaget, og at Vandbygningsdirektøren under Hensyn til samtlige Omstændigheder ikke vilde modsætte sig den ønskede Forhøjelse af Egenvægten.

106. Midlertidig Lov for Færøerne om Pantsætning af Fangst. (Justitsminister *Steincke*). [A. Sp. 3369. — C. Sp. 245 og 315].

Fremsat i Landstinget $27\frac{1}{1}$ (L. Sp. 581). 1. Beh. $29\frac{1}{1}$ (L. Sp. 607). 2. Beh. $3\frac{1}{2}$ (L. Sp. 633). 3. Beh. $5\frac{1}{2}$ (L. Sp. 650). *Oversendt til Folketinget*. 1. Beh. $9\frac{1}{2}$ (F. Sp. 3279). 2. Beh. $10\frac{1}{2}$ (F. Sp. 3350). 3. Beh. $12\frac{1}{2}$ (F. Sp. 3564). *Loven stadfæstet 15. Februar 1937.* (Lov-Tid. Nr. 27).

Hovedbestemmelsen i Loven gaar ud paa, at enhver, der driver Fiskeri, skal kunne give Underpant i Fangsten i Aaret 1937 til Sikkerhed for Betaling af Gæld, der er stiftet til Udrustning og Drift af Fiskerfartøjer.

Tilsvarende Love blev givet for de 5 foregaaende Aar, og nærværende Lov, der var enstemmigt anbefalet af Lagtinget, og som Amtmanden over Færøerne betragtede som en nødvendig Forudsætning for Fiskerflaadens Udrustning, svarer ganske til Lov Nr. 346 af 23. December 1935. (Aarbog 1935—36, Side 321).

Lovforslaget vedtoges i Landstinget enstemmigt med 53 Stemmer, i Folketinget enstemmigt med 75 Stemmer (3 Medlemmer stemte hverken for eller imod).

107. Lov om Folkeskolen. (Undervisningsminister *Jørgen Jørgensen*). [A. Sp. 3009. — C. Sp. 1473 og 2109].
FremSAT i *Folketinget* $\frac{9}{12}$ (F. Sp. 1845). 1. Beh. $\frac{13-14}{1}$ (F. Sp. 2259 og 2310). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Hauberg, Bomholt, Fornæs, A. C. Mortensen, P. Mortensen, N. P. Nielsen [Formand], Vilhelm Rasmussen, A. M. Hansen [Sekretær], Kristian Nygaard, Arnth Jensen, Julin, Hans Pinstруп, Vesterager, J. Oskar Andersen og Bindslev). Betænkning (B. Sp. 1733) afgivet $\frac{8}{4}$. (Ordfører: Hauberg). 2. Beh. $\frac{12-13}{4}$ (F. Sp. 5667 og 5689). 3. Beh. $\frac{15}{4}$ (F. Sp. 5833). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{16}{4}$ (L. Sp. 2005). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Andrea Brochmann [Sekretær], Gunnar Fog-Petersen, Lisbet Hindsgaul, Jepsen Christensen, H. P. Johansen, Kr. Johansen, Jørgen Møller, Niels Nielsen, Olaf Nielsen, Stegger Nielsen, K. Pedersen, P. C. Petersen, S. Rasmussen, Thomsen [Formand] og Gudrun Vang Lauridsen). Betænkning (B. Sp. 2973) afgivet $\frac{4}{5}$. (Ordfører: H. P. Johansen). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2486). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2537). *Loven stadfæstet 18. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 160).

En Nyordning af Folkeskolens Forhold har været drøftet i 4 Rigsdagssamlinger. Et Lovforslag herom blev første Gang fremsat af Undervisningsminister *Borgbjerg* i Samlingen 1933—34 (se Aarbogen Side 528). Lovforslaget byggede paa de af den *store Skolekommission* i Betænkningen af 1923 stillede Forslag, selv om intet af disse var fulgt i sin Helhed. Da vedkommende Folketingsudvalg ikke afgav Betænkning, blev Lovforslaget i den følgende Samling genfremsat i uforandret Skikkelse. Folketingets Udvalg afgav da kort før Samlingens Slutning en Betænkning, hvori Undervisningsministeren med Tilslutning af Socialdemokrater og Radikale stillede Ændringsforslag om en Nyaffattelse (se Aarbogen 1934—35, Side 428—31), medens Venstre fandt de foreliggende Oplysninger om Reformens økonomiske Rækkevidde utilstrækkelige som Basis for Ændringsforslag, og de Konservative ligeledes undlod at foreslaa Ændringer, men udtalte, at de ansaa Flertallets Ændringsforslag for egnede til en ny Realitetsforhandling, naar denne tog sit Udgangspunkt i nogle nærmere angivne Retningslinier. Sagen kom ikke til 2. Behandling. I det i 1935—36 fremsatte Lovforslag var de nævnte, af Ministeren og Udvalgsflertallet foreslaede Ændringer indarbejdet i Forslaget. Under Udvalgsbehandlingen stillede Undervisningsminister *Jørgen Jørgensen* yder-

ligere forskellige Ændringsforslag, der tilsigtede at imødekomme Oppositionen, uden at det dog lykkedes at opnaa Enighed i Udvalget. Disse Ændringer var for den væsentlige Del indføjet i det i denne Samling paa ny forelagte Forslag. Efter Indstilling af Ministeren og Udvalgets Flertal (Socialdemokrater og Radikale) vedtog Folketinget et betydeligt Antal Ændringer af praktisk eller redaktionel Natur, hvorimod videregaaende Ændringer dels af Venstre, dels af Det konservative Folkeparti blev forkastet. Det lykkedes heller ikke i Landstinget at tilvejebringe Enighed om Sagen. Ved den endelige Afstemning i dette Ting stemte baade Venstre og Konservative imod Lovforslaget, ligesom Det frie Folkeparti og Retsforbundet havde gjort det ved 3. Behandling i Folketinget.

Loven omfatter *Skolens Undervisning og Ordning* og Reglerne om *Undervisningspligten*, medens den ikke indeholder Bestemmelser om Skolebygninger m. v., med Hensyn til hvilke Anordningen af 1814 endnu danner Grundlaget, lige saa lidt som den giver Regler for de kirkelige Forretninger, der endnu paa mange Steder er knyttet til Lærerembederne.

Grundsynspunktet er, at *Folkeskolen* som den betydningsfuldeste af alle Skoleformer skal have *sit Maal i sig selv*, men Hensynet til Opretholdelse af den i 1903 indførte *Enhedsskoleordning* har maattet præge ogsaa denne Lov. Det er da bestemt, at *den nuværende Mellemskole*, der paa saa mange Steder udgør en Del af den kommunale købstadordnede Skole, *skal være en Del af Folkeskolen*, men at der *altid*, naar Folkeskolen omfatter en Mellemskoleafdeling efter Loven af 24. April 1903, som *Modstykke* til denne skal findes en anden, ogsaa 4-aarig, Mellemskoleafdeling, der tager Sigte paa *Erhvervslivet* og er beregnet paa at give de Børn, som ikke ønsker Mellemskoleeksamen, en tilsvarende afsluttende Undervisning.

Hovedtypen af den fremtidige *Folkeskole i Købstæderne* bliver en 4-aarig Grundskole i Forbindelse med dels en Mellemskole i dens hidtidige Form, dels en *eksamensfri Mellemskole* (begge 4-aarige). Ved Siden af denne Skoleform skal der som hidtil kunne findes en 7-aarig Købstadskole, delt i en 4-aarig Grundskole og en 3-aarig Hovedskole. Denne

Skole tager ikke Sigte paa tillige at give Eksamensskoleundervisning*).

Da Undervisningspligten kun gaar til det fyldte 14. Aar, vil Deltagelse i Undervisningen i *Mellemskolens sidste Aar* (det ottende Skoleaar) altid være *frivillig*. Denne Omstændighed kan muligvis føre til et saa ringe Elevtal, at det ikke vilde være rimeligt at opretholde 4. Klasse i den eksamensfri Mellemskole, og dennes Oprettelse i det enkelte Aar er derfor betinget af, at der melder sig mindst 10 Elever til Optagelse i Klassen.

Et Flertal i den store Skolekommission holdt paa, at Kravet til *Landsbybørnenes Skolegang* skulde sættes noget lavere end for Købstadbørnenes Vedkommende, medens Mindretallet ønskede Hverdagsskoleundervisning baade i Købstæderne og paa Landet. Loven følger paa dette Omraade det af Mindretallet hævdede Synspunkt, idet *Mindstetimetallet* i den samlede Skoletid bliver *det samme* i den 7-aarige Landsbyskole som i den 7-aarige Købstadskole. Da derhos det for Landsbyskolen fastsatte *Mindstetimetalt* er *væsentlig forøget* og man hertil har knyttet Fordringen om, at Smaa-børnene ikke holdes i Skole i 6 Timer daglig lige fra Skolegangens Begyndelse, vil *Hverændendags-Skolen* definitivt *ophøre* med Lovens Ikrafttræden.

Paa samme Maade som den 4-aarige eksamensfri Mellemskole giver Mulighed for en udvidet Undervisning for Købstadbørnene ud over den undervisningspligtige Alder, giver Loven Anvisning paa til den landsbyordnede Skole at knytte en *Fortsættelsesklasse*, naar et vist Antal Forældre anmoder derom og Skolekommissionens Flertal anbefaler det.

Med Hensyn til Folkeskolens *Fagkreds* er der ikke foretaget Udvidelser, undtagen for saa vidt som Fag (eller Emner inden for visse Fag), der tidligere var frivillige, nu er blevet obligatoriske. Fagkredsen er den samme i By og paa Land. Om de særlige Eksamensskolefag — fremmede Sprog og Matematik — bemærkes i Motiverne, at disse kan

*) Det er heller ikke nødvendigt, at en købstadordnet Skole, der er delt i en 4-aarig Grundskole og en 4-aarig Mellemskole, giver Eksamensskoleundervisning, idet *den eksamensfri Mellemskole* meget vel *kan staa alene* uden Eksamensskoleafdeling.

optages paa Folkeskolens Læseplan baade i By og paa Land, men at Ministeriet anser det for rigtigt, at Bestræbelserne inden for Folkeskolen i første Række rettes mod at *forbedre dennes almindelige Undervisning*, og at derfor de særlige Eksamenskolefag først skal kunne optages i Folkeskolen, naar denne har naaet en saadan Udvikling, at disse Fag kan optages paa Undervisningsplanen uden Skade for de egentlige Folkeskolefag.

Religionsundervisningen er bevaret som et obligatorisk Fag; men man har hertil (i Overensstemmelse med den store Skolekommission og endvidere med, hvad det kirkepolitiske Udvalg omtrent enstemmigt har tilraadet) knyttet dels en Ret for Forældre til at *forlange Børnene fritaget* for Skolens Religionsundervisning, dels en Ret for Lærere til at *fritages* for at give Religionsundervisning.

Om *Undervisningsformen* giver Loven ikke Regler, der kan binde en kommende Udvikling, men man har dog peget paa, at Undervisningen skal lægge mest mulig Vægt paa Barnets Selvvirksomhed.

I den følgende Fremstilling er først givet en mere *detailleret Redegørelse for Indholdet af den nye Lov*, og ved Omtalen af de enkelte Paragraffer er nævnt de under Rigsdagsbehandlingen stedfundne *Ændringer*, ligeledes de fra konservativ Side i *Folketinget* stillede *Ændringsforslag*. Derimod er Venstres *Ændringsforslag* og de Konservatives *Ændringsforslag* i Landstinget omtalt samlet i et Slutningsafsnit om Udvalgenes Betænkninger og Partiernes Afstemninger.

Folkeskolens Begreb og Formaal.

Det fastslaas i § 1, at »*Folkeskolens*» er den kommunale Skole for Børn i den undervisningspligtige Alder — det vil sige fra det 7. til det 14. Aar — og de Mellemskoleklasser, der slutter sig hertil. De kommunale Realklasser og Gymnasiet holdes altsaa uden for Begrebet.

Folkeskolens *Formaal* er at fremme og udvikle Børnenes Anlæg og Evner, at styrke deres Karakter og give dem nyttige Kundskaber.

Kristendomsundervisningen i Folkeskolen skal være i Overensstemmelse med Folkekirkeens evangelisk-lutherske Lære.

Det konservative Mindretal foreslog at affatte sidste Stykke saaledes: »I Folkeskolen, som skal hvile paa Folkekirkeens Grund, skal Kristendomsundervisningen være i Overensstemmelse med Folkekirkeens evangelisk-lutherske Lære«, men Ændringsforslaget forkastedes med 67 Stemmer mod 20.

Folkeskolen uden for København.

Folkeskolens Ordning.

§ 2. Som ovenfor omtalt bestaar Folkeskolen *i en Købstad* enten af 4-aarige Grundskoler og 3-aarige Hovedskoler eller af 4-aarige Grundskoler og 4-aarige Mellemskoler. Inden for hver Købstad skal alle Skoler være af samme Form, da det ved en Deling af Folkeskolen i 3 Afdelinger: Eksamensmellemskolen, den eksamensfri Mellemskole og Hovedskolen kunde befrygtes, at den sidste vilde blive en ren Sinkeskole, medens Maalet maa være at faa alle med i den eksamensfri Mellemskole.

Paa Landet kan Folkeskolen være en *udelt* Skole med et efter Børnetallet afpasset Antal Klasser, men er Skolen paa 4 Klasser eller derover, *deles* den i en 3-aarig Forskole, der har Børnene til 10 Aars Alderen, og en 4-aarig Hovedskole. — Til Skolen kan der være knyttet en *Fortsættelsesklasse* samt Kursus, der forbereder til almindelig Forberedelseseksamen; naar der fra Forældre til mindst 15 Børn — i Alderen fra 14 til 18 Aar — fremsættes Anmodning om Oprettelse af en Fortsættelsesklasse, og et Flertal af Skolekommissionen anbefaler det, *skal* en saadan Klasse oprettes med en *Undervisningstid af mindst 360 Timer*. Bestemmelser om Fortsættelsesklassens Omfang, Fag og Timetal fastsættes paa en for denne udarbejdet Undervisningsplan; Undervisningen bør tilrettelægges saaledes, at den fortrinvis tager Sigte paa Dygtiggørelse til det praktiske Liv. Skolekommissionen antager med Skoledirektionens Godkendelse de fornødne Lærerekræfter.

En Folkeskole paa Landet kan ved Bestemmelse paa Skoleplanen *ordnes som en Købstadskole* og er i saa Fald

underkastet de for Købstadskoler gældende Regler med Hensyn til Skolens Ledelse og Lærerlønningerne. Købstadskoleordning kan indføres alene for Mellemskolen eller Hovedskolen, for saa vidt denne er en Centralskole, hvis Grundskoler eller Forskoler har deres selvstændige Ledere.

For Børn, der ikke kan følge den almindelige Undervisning, skal der, hvis Forholdene tillader det, oprettes en *særskilt Undervisning* (Særklasser, Tunghøreklasser o. lign). Saadanne Særklasser findes nu ved nogle af de større Byers Skolevæsen, men har hidtil ikke kunnet fordres indrettet.

Rammerne for Fortsættelsesundervisningen blev fastslaaet ved et af Ministeren med Tilslutning af Folketingsudvalgets Flertal stillet Ændringsforslag. Et andet Ændringsforslag gik ud paa at tydeliggøre, at Købstadskoleordning kan indføres paa Landet for Mellemskolen eller Hovedskolen uden at indføres for Grundskolen, naar Mellem- eller Hovedskolen er Centralskole (se nedenfor).

§ 3 indeholder den fornævnte Bestemmelse om, at en *Mellemskole* enten kan være en Eksamensskole efter Loven af 24. April 1903 eller en eksamensfri Mellemskole, men at Mellemskolen efter den hidtidige Form kun kan indføres eller opretholdes, naar der i Kommunen ogsaa findes en eksamensfri Mellemskole; dog har Kommunen ikke Pligt til at oprette 4. Klasse i den eksamensfri Mellemskole i de Skoleaar, hvor der ikke melder sig mindst 10 Elever til Optagelse i Klassen. Begge Mellemskoler skal være 4-aarige, men *Deltagelse i ældste Klassens Undervisning* er *frivillig*.

Til Eksamensmellemskolen kan der være *knyttet* en Realklasse, der forbereder til *Realeksamen*, og Undervisningsministeren kan tillade saadanne Afvigelser fra Eksamensmellemskolens Ordning, at Skolen kan afsluttes med andre statskontrollerede Eksaminer (Pigeskoleeksamen eller almindelig Forberedelseseksamen).

Endvidere kan Eksamensmellemskolen være forenet med *Gymnasielklasser* til en kommunal Gymnasieskole; denne skal danne et samlet Hele med fælles Leder og fælles Lærerkorps.

Da det vil være naturligt at samle de smaa Børn i mindre For- eller Grundskoler og de større i særlige Mellemskoler, gives der i § 4 Anvisning paa at gøre Hovedskolerne og Mellemskolerne — saavel som Fortsættelsesklasser og Særklasser —

til fælles *Centralskoler* for flere For- eller Grundskoler eller for flere Kommuner for derved at skabe Muligheden for et større Børnetal og bedre Klassedeling.

Undervisningens Ordning og Omfang.

1. Skoleplan. Undervisningsplan. Klassekvotient m. m.

Reglerne i § 5 om *Skoleplanen**), der danner Grundlaget for Kommunens Skolevæsen, og som skal indeholde Bestemmelser om Skolernes Tal og Distriktsomraade, Lærernes Tal og Lønning, er overført fra Tilsynsloven af 20. Maj 1933. Dog skal det fremtidig ogsaa i Skoleplanen anføres, hvorledes Skolernes Ordning skal være, og hvilke grundlæggende Regler der i det hele skal gælde for Kommunens Skoler.

§ 6 betegner en videre Udformning af Centralskole-tanken, idet den giver en i Skolelovgivningen hidtil ukendt Anvisning paa Oprettelse af *Skoleforbund* til fælles Ordning af Skoleforholdene inden for to eller flere Kommuner (enten deres samlede Skolevæsen eller deres Mellemskoleafdelinger og Fortsættelsesklasser). Inden Beslutning herom træffes, skal Beboerne af de paagældende Skoledistrikter dog have haft Lejlighed til paa et af vedkommende Kommunalbestyrelse afholdt Møde at udtale sig om Sagen. For et saadant Skoleforbund udfærdiges en fælles Skoleplan og dannes en særlig Styrelse, valgt af de interesserede Kommunalbestyrelser, ligesom Tilsynet udøves af en Skolekommission, nedsat af Kommunalbestyrelserne i Fællesskab eller valgt af Skoleforbundets Styrelse. *Udgifterne* til de under Skoleforbundet hørende Skoler afholdes af de paagældende Kommuner i Forhold til det Antal Børn, de sender til Skolerne, medmindre andet maatte være bestemt ved Forbundets Stiftelse. — Overenskomster om Skoleforbund stadfæstes af Undervisningsministeriet, efter at Fællesskabets Stiftelse og Reglerne om dets Ophør er godkendt af Indenrigsministeriet for Købstadkommunernes, af Amdsraadet for Sognekommunernes Vedkommende.

*) Skoleplanen udarbejdes af Kommunalbestyrelsen paa Basis af Skolekommissionens Udkast og forelægges af Skoledirektionen til Ministeriets Stadfæstelse. Revision finder Sted hvert 10. Aar.

For de *sønderjyske Landsdele* medfører Indførelse af Skoleforbund Oprettelse af særlige Skolekommissioner for hele Skoleforbundsområdet (Sønderjylland har Skolekommissioner for hver Skole) og en Adgang til at vælge *Forældre- raad*, som ellers kun findes i det øvrige Land.

Bestemmelsen om Adgang for Beboerne til at udtale sig, inden et Skoleforbund dannes, blev tilføjet i Folketinget.

Hvis der sker *Brud paa Skoleplanens Bestemmelser*, eller hvis en Kommunalbestyrelse eller Styrelsen for et Skoleforbund nægter at foretage saadanne Ændringer i Skoleplanen, som Undervisningsministeriet paabyder i Henhold til Lovgivningens Regler, kan Ministeren i Henhold til § 7 gøre *Udbetalingen af Statens Tilskud* til Kommunens eller Skoleforbundets Skolevæsen afhængig af, at Forholdet bringes i Orden. Spørgsmaalet om Ministeriets Ret til at bringe dette Tvangsmiddel i Anvendelse kan med en Ankefrist af 4 Uger indbringes for Domstolene med den Virkning, at Statstilskuddets Udbetaling fortsættes, til Sagen er afgjort ved Dom.

§ 8, om *Undervisningsplanen**), der giver de for hver enkelt Skole gældende Detailbestemmelser om Fag, Timetal m. v., svarer i det hele til § 13 i Loven af 29. Marts 1924. Paragraffen er dog gjort noget mere rummelig, og der er indsat et nyt Stykke, hvorefter den *Sognepræst*, som har Tilsyn med Kristendomsundervisningen, naar han ikke er Medlem af Skolekommissionen, skal have Lejlighed til at afgive en *Erklæring om Planen for Kristendomsundervisningen* og det ugentlige Timetal i Religion, før Planen indsendes til Stadfæstelse.

Det konservative Mindretal foreslog, at Sognepræsten ogsaa skulde *tilkaldes til Forhandlingen* om Planen for Kristendomsundervisningen, men Ændringsforslaget forkastedes med 68 Stemmer mod 18.

Medens Hovedregelen for Folkeskolen hidtil har været Skolehalvaar med Adgang til Omlægning til Skolehelaar,

*) Undervisningsplanen stadfæstes for Købstadkommunerne uden for de sønderjyske Landsdele af Undervisningsministeren, for Landkommunerne og Købstæderne i de sønderjyske Landsdele af Skoledirektionen; den kan til enhver Tid ændres med disse Myndigheders Samtykke. Revision finder Sted hvert 10. Aar, første Gang 1943.

fastslaar den nye Lovs § 9 *Skolehelaaret* — fra 1. April til 31. Marts — som det normale. Naar der til Paragraffen er knyttet en Beføjelse for Ministeren til under særlige Omstændigheder at tillade, at et Skoleaar begynder til et andet Tidspunkt end 1. April, er dette i første Række sket for at aabne Adgang til at bevare 1. Maj som Begyndelsestidspunkt.

Barnets *Indskrivning i Skolen* (§ 10) foregaar i Almindelighed ved Begyndelsen af Skoleaaret, og *Anmeldelse* af Barnet skal som Regel finde Sted 2 Maaneder forinden.

§ 11 udtaler, at Folkeskolen deles i *Klasser* efter Skolens Børnetal, og at det, hvor Børnetallet tillader det, skal tilstræbes, at der oprettes en Klasse for hver Aargang. Opflytning finder Sted efter »Alder, Fremgang, Modenhed og Anlæg« — det sidste Ord er tilføjet i Overensstemmelse med et Forslag af den store Skolekommissions Flertal.

Ved Loven af 29. Marts 1904 blev *Klassekvotienten* for Købstadskolerne sat til 35, for Skoler paa Landet til 37, men saaledes, at det var *Gennemsnittallet for alle Klasser* i Skolen, der skulde regnes med, og at det i 2 Kalenderaar — altsaa Stykker af 3 Skoleaar — skulde have vist sig, at Børnetallet i Klasserne oversteg dette Tal, før der skulde foretages Skridt til Deling af en Klasse. Denne Regel er fastholdt i Lovens § 12, idet Klassekvotienten dog er *nedsat* til henholdsvis 33 og 35, hvorhos det — ved en i Folketinget indført Ændring — er tilføjet, at Mellemskoleklasserne (undtagen den eksamensfri Mellemskoles 2 yngste Klasser) og Hovedskolens øverste Klasse, der ofte vil have lave Børnetal, udskydes ved Beregningen. — Nedbringelse af Børnetallet i Klasserne skal som Regel ske ved Oprettelse af nyt Lærerembede og Opførelse af de fornødne Bygninger, men kan dog, naar Omstændighederne taler derfor, efter Undervisningsministerens Bestemmelse ske enten ved Udskillelse af et nyt Skoledistrikt og Oprettelse af en ny selvstændig Skole eller ved Omlægning af Skoledistrikterne eller ved Overenskomst med en privat Skole, der giver Undervisning af samme Art og Omfang som Folkeskolen i Kommunen. — I *Eksamensmellemskolen* kan Deling af en Klasse forlanges, naar Elevtallet overskrider 30; det samme gælder for den eksamensfri Mellemskoles 2 øverste Klasser og for Hovedskolens øverste Klasse.

Et Ændringsforslag af det konservative Mindretal tillod Kommunalbestyrelsen at kræve Nedbringelsen af Gennemsnitsbørnetallet udsat i 3 Aar, hvis det statistisk kunde bevises, at Børnetallet i Skoledistriktet var nedadgaaende, saa at Skolen i Løbet af 3 Aar vilde have normale Klasser. — Forkastet med 68 Stemmer mod 21.

Medens Skoleloven af 1904 bestemte, at alle *Læremidler*, der bruges *paa Skolen*, skulde anskaffes til samtlige Børn paa Kommunens Regning, og tilføjede, at ogsaa de øvrige Læremidler skulde anskaffes af Kommunen »til fattige Forældres Børn«, foreskriver § 14, at alle Læremidler, der benyttes ved Undervisningen (altsaa ogsaa Lærebøgerne), stilles til Raadighed for *samtlige* Børn paa Kommunens Regning.

Et fra konservativ Side stillet Ændringsforslag, der begrænsede Regelen til de Børn, hvis Forældre ønsker det, blev forkastet med 71 Stemmer mod 18.

Ifølge § 15 bør der i alle Klasser lægges mest mulig Vægt paa Elevernes Opøvelse til *Selvvirksomhed*.

Ordet »bør« blev i Folketinget indsat i Stedet for »skal« for at fremhæve, at der ikke tilstræbes nogen Ensretning af Undervisningen.

2. Undervisningstid og Fagkreds.

§§ 16—22.

Skoleloven af 1904 fastsatte *Mindsteskoletiden* i By og paa Land til 41 Uger eller 246 Skoledage; i *Købstæderne* skulde Klasserne i Gennemsnit have mindst 21 Timers ugentlig Undervisning (bortset fra Timer i Gymnastik, kvindelig Haandgerning, Tegning, Sløjd og kvindelig Husgerning), paa *Landet* mindst 18 Timers ugentlig Undervisning (bortset fra Timer i Gymnastik, kvindelig Haandgerning og Sløjd).

For at give de lokale Myndigheder større Dispositionsfrihed fastsætter den nye Lov ikke et bestemt ugentligt Timetal, men et samlet aarligt Mindstetimetotal og i Forbindelse dermed et Størstetimetotal for den enkelte Skoledag. For alle 7 Skoleaar tilsammen udgør *Mindstetimetallet* 6 480

— à 50 Minutter — saavel for Købstadskolen som for Landsbyskolen; i Købstædernes Grundskoleklasser skal det aarlige Timetal være mindst 720, og Skoledagen maa for de 2 yngste Aargange ikke overstige 4 Klokketimer daglig, for de 2 ældste ikke 5 Klokketimer daglig; i Hovedskolen og Mellem-skolen er det aarlige Timetal mindst 1 200 og den længste Skoledag 6 Klokketimer (medmindre Ministeriet tillader Afvigelse herfra); paa Landet skal det aarlige Timetal være mindst 960 for hver af de 3 sidste Aargange, og her gælder tilsvarende Grænser for Skoledagens Længde efter Børnenes Alder.

En særlig Regel er givet for den *eenklassede Skole* paa Landet. Adgangen til denne Skoleform, der bl. a. med Held er anvendt i de sønderjyske Landsdele, er opretholdt, idet dog det normale maksimale Børnetal er sat til 24*), og det aarlige Timetal skal her være mindst 1 000.

Med Hensyn til Folkeskolens *Fagkreds*s udtalte Undervisningsministeren ved Lovforslagets Fremsættelse, at den udvidede Undervisningstid i det væsentlige burde anvendes til mere grundigt at lære de Fag, Skolen hidtil har haft, og at der derfor ikke var foreslaaet større Ændringer paa dette Omraade. Flere af de hidtil frivillige Fag er dog blevet obligatoriske, og andre Fag er udvidet med nye Emner.

Ifølge § 17 skal Undervisningen i den *købstadordnede Grundskole* omfatte: 1) skriftlig og mundtlig Dansk, 2) Skrivning, 3) Regning, 4) Kristendomsundervisning, 5) Historie, 6) Geografi, 7) Naturhistorie, 8) Gymnastik med Lege, 9) Sang, 10) Tegning, 11) for Piger kvindeligt Haandgerning. Naturhistorie har hidtil været frivilligt Fag for hele Købstadskolen, Tegning og kvindeligt Haandgerning har været frivillige Fag i Grundskolen, obligatoriske i Hovedskolen. Undervisningen planlægges med jævn Fremadskriden, saaledes at nævnte Fagrække først bliver fuldstændig i Grundskolens sidste Aar.

*) Hvis en Skole er indrettet paa denne Maade, skal den først deles i to Klasser, naar det gennemsnitlige Børnetal i 2 paa hinanden følgende Kalenderaar har overskredet 30, og Undervisningsministeren kan tillade, at de nu bestaaende eenklassede Skoler i de sønderjyske Landsdele opretholdes, saa længe deres Børnetal ikke overstiger 36.

Paa Undervisningsplanen kan optages Smaasløjd, Sløjd, Skolebade og Skolehavegerning.

Dernæst bestemmer § 19, Stk. 1, at i *Hovedskolen og den eksamensfri Mellemskole**) skal Undervisningen fortsættes i de ovennævnte Fag. Desuden skal senest i 2. Klasse optages 1) *Naturlære*, 2) *Sløjd* for Drengene og 3) *kvindelig Husgerning* for Pigerne — hidtil frivillige Fag. Fremdeles skal under Historie optages *Samfundslære* og Afsnit af *Verdenshistorien*, under Gymnastik *Idræt* og, hvor der er Lejlighed til Badning, tillige *Svømning*, ligesom der i Forbindelse med Undervisningen i Naturhistorie eller i Gymnastik skal gives Undervisning i *Sundhedslære* — herunder *Alkohollære*. Endelig kan *Biblioteksarbejde* optages paa Undervisningsplanen.

I Hovedskolens sidste og Mellemskolens to sidste Klasser skal Undervisningen i de Fag, hvor det naturligt kan ske, *afpasses med Hensyntagen til Børnenes fremtidige Virksomhed i det praktiske Liv*; der kan i saa Henseende optages *andre Fag* paa Undervisningsplanen end de ovennævnte, og det kan bestemmes, at Drengene deltager i visse af disse Fag, Pigerne i andre.

I Hovedskoleklasser kan *eet fremmed Sprog* optages paa Undervisningsplanen og i den eksamensfri 4-aarige Mellemskole *Tysk, Engelsk og Matematik*. Det er dog en Betingelse, at kun de Børn deltager i denne Undervisning, som efter Skolens Skøn kan have virkeligt Udbytte deraf, og hvis Forældre ønsker det.

Undervisningen i *Landsbyskolen* skal for de 5 første Aargange omfatte de i § 17, Stk. 1, nævnte Fag, hvoraf følger, at de tidligere frivillige Fag: Naturhistorie, kvindelig Haandgerning og Gymnastik for Pigerne bliver obligatoriske allerede fra Grundskoleklasserne; for de 2 sidste Aargange kommer hertil de i § 19, Stk. 1, nævnte nye Fag og Fagemner. Til Undervisning i Sløjd og kvindelig Husgerning kan Børn fra flere Skoler samles paa eet Sted inden for en Kommune eller et Skoleforbund; der kan dannes Skoleforbund alene til Undervisning i disse Fag. Desuden kan optages de foran omtalte Fag, der sigter til Børnenes praktiske Dygtiggørelse,

*) I Eksamensmellemskolen gives Undervisningen efter de herom fastsatte Regler.

og i Hovedskoleklasser med mindst 1 200 Undervisningstimer kan optages et fremmed Sprog, hvilket ikke tidligere kunde finde Sted.

Hvis der til Folkeskoler paa Landet knyttes *Fortsættelsesundervisning* i Henhold til § 2, kan den omfatte Undervisning i *et fremmed Sprog*. Der gives Tilskud til denne Undervisning — ligesom til 4. Klasse i den eksamensfri Mellem-skole — efter Reglerne i Aftenskoleloven af 11. Maj 1935. (Tilskud efter Lovens § 4 gives dog, selv om Gennemsnitselevtallet i Klassen er under 10 og uanset Elevernes Alder).

Bestemmelserne om *Fagkredsen* og *Undervisningstiden* ændredes paa adskillige Punkter i Folketinget efter Indstilling af Ministeren og Udvalgsflertallet. Eksempelvis kan nævnes, at »Sløjd« indsattes i § 17, Stk. 2, og »Biblioteksarbejde« i § 19, Stk. 1, og at § 19-Fagene for Landsbyskolens Vedkommende indskrænkedes fra 3 til 2 Aargange. Endvidere gaves der Adgang til at samle Børn fra flere Skoler til Undervisningen i Sløjd og kvindelig Husgerning og til at optage Sprogundervisning i Hovedskoleklasser med mindst 1 200 Undervisningstimer. Fremdeles fik Ministeren Beføjelse til at dispensere fra det maksimale Timetal paa en Skoledag, og Minimums-Timetallet i den eenklassede Skole nedsattes fra 1 200 til 1 000.

Derimod forkastedes 2 Ændringsforslag af det konservative Mindretal med 69 Stemmer mod 21. Det ene gik ud paa, at *Kristendomsundervisningen* skulde omfatte mindst 2 ugentlige Timer i de ældre Klasser og mindst 2 ugentlige Timer i Gennemsnit i Skolens Klasser. Det andet nedsatte *Mindstetimetallet i Landsbyskolen* for alle 7 Skoleaar fra 6 480 til 6 000 og for hver af de 3 sidste Aargange fra 960 til 900.

Lærerne.

Dette Kapitel indeholder de fornødne Bestemmelser om de *Fordringer med Hensyn til Uddannelsen*, der maa stilles til Folkeskolens Lærere. I saa Henseende opretholder § 23 den hidtil gældende Fordring om fuldstændig Lærereksamen (*den afsluttende Lærerprøve*) som nødvendig og tilstrækkelig (jfr. dog nedenfor med Hensyn til Faglærere, Forskolelærere og Biskolelærere). Denne Fordring gælder ogsaa *Vinterlærere*; dog kan ueksaminerede Vinterlærere, der ved Lovens Ikrafttræden har været i Virksomhed i 10 Aar, genansættes uden særlig Dispensation. Den hidtil i Praksis

fulgte Regel, at kun den er kvalificeret til Ansættelse som *Enelærer*, der har fyldestgørende Prøve i *Sang og Gymnastik*, er direkte udtalt i Paragraffen.

Baade af Hensyn til det forøgede Timetal og de nye Fag er der givet Adgang til Oprettelse af *Timelærerstillinger* ved Landsbyskoler og Antagelse af timelønnede Faglærere. Herom bestemmer § 23, Stk. 2:

»Fra denne Lovs Ikrafttræden kan der ogsaa ved *landsbyordnede Skoler* ansættes *Timelærere*, hvis Lønning fastsættes i Forhold til den for Andenlærere paa Landet normerede Lønning efter de i Lærerlønningsloven af 28. April 1931 § 32, Stk. 2, fastsatte Regler, dog at Lønningen ikke kan gaa ned under 1 800 Kr. aarlig foruden Bolig for en ugift; hvor der ikke kan stilles Bolig til Raadighed, fastsætter Undervisningsministeren Boliggodtgørelsens Størrelse.

For saa vidt de ved Skoler paa Landet normerede Lærerkårter ikke kan paatage sig Undervisningen i alle de Fag, Undervisningsplanen omfatter, og der ikke i Kommunen kan skaffes et rimeligt Timetal til en Timelærer med Lærereksamen, kan Undervisningsministeren tillade, at Undervisningen i de paagældende Fag besørges af *særligt dertil uddannede Faglærere*, der lønnes med en Timebetaling, som fastsættes paa Skoleplanen.«

Da *kvindelig Husgerning*, som nævnt, bliver Fag i Folkeskolen Landet over, aabnes der (i § 23, Stk. 4) Adgang for Elever paa Kvindeseminarierne til at faa en Undervisning i Skolekøkkengerning, der i Forbindelse med et efter Lærerprøven afholdt Kursus sætter dem i Stand til at overtage Undervisning i dette Fag. For saadanne Elever træder kvindelig Husgerning i *Stedet for Specialet* i 3. og 4. Klasse, og der kan foretages andre Ændringer i Læseplanen. Ministeren kan tillade, at samme Ordning indføres ved Fællesseminarier, ligesom tilsvarende Uddannelse kan finde Sted paa andre Skoler, der er anerkendt til Uddannelse af Husholdningslærerinder.

Det omstridte Spørgsmaal om *Forskolelærerindernes* Stilling er i § 24 ordnet saaledes, at Uddannelsestiden forlænges med $\frac{1}{2}$ Aar til 2 Aar, og at Forskolelærerinderne saa foruden det hidtidige Omraade — Undervisningen af Børn indtil det 10. Aar — faar en lovfæstet Ret til at undervise Piger ud

over denne Alder i Gymnastik, kvindelig Haandgerning og kvindelig Husgerning. Undervisningsministeren kan endvidere tillade, at de ved Lovens Ikrafttræden ansatte Forskolelærerinder deltager i Undervisningen i 2. Klasse af en 3-klaset Landsbyskole; men ved Ledighed i Embedet skal det omdannes til et Embede for en eksamineret Lærerinde.

Loven af 1904 fastsatte Børnetallet i en *Biskole*, hvor Undervisningen kan gives af *ueksaminerede Lærere*, til højst 35. Dette Maksimum er nu sat ned til 10. For at det imidlertid ikke skal være nødvendigt at opretholde et Enelærerembede med den for et saadant normerede Lønning og Bolig for en gift, saa snart en Skole har 11 Børn, bestemmes det i § 26, at et Embede for en Lærer ved en Skole med ikke over 20 Børn skal kunne normeres med Andenlærerløn og Bolig for en ugift. Har det gennemsnitlige Børnetal i 2 Kalenderaar overstegit henholdsvis 10 og 20, skal Lærerembedet omdannes til et Embede henholdsvis for en eksamineret Lærer, eventuelt med Andenlærerløn, og for en Enelærer.

Medens Lærerne paa Landet hidtil er blevet ansat ved en bestemt Skole, kan efter Lovens § 27 en Lærer (dog ikke Enelærere og Førstelærere) ansættes enten ved en bestemt Skole eller ved en Kommunes eller et Skoleforbunds samlede Skolevæsen og er i saa Fald pligtig at gøre *Tjeneste ved flere Skoler* inden for Kommunen eller Skoleforbundet. Paa Landet kan der tillægges en saaledes ansat Lærer *Befordringsgodtgørelse*, hvis Størrelse fastsættes paa Skoleplanen.

Skal en Lærer ansættes ved en Kommunes eller et Skoleforbunds samlede Skolevæsen, og er der valgt Forældreraad ved flere af de paagældende Skoler, *deltager et af Forældrerådene valgt Udvalg paa 3 Medlemmer i Indstillingen* til Lærerembedet. Samtlige Forældreraad i Kommunen eller Skoleforbundet skal have haft Lejlighed til paa et af Skolekommissionen forinden Indstillingen foranstaltet Møde gennem en Repræsentant at udtale sig om Ansøgningerne.

Skoleanordningerne af 1814 gav nærmere Regler om *Ordenen* i Skolen, om Børnenes Pligt til at vise Læreren Ærbødighed og Lydighed og til at møde rene og ordentligt paaklædte m. v. Nærværende Lovs § 28 nøjes med at paalægge Skolekommissionen (efter Forhandling med Fælleslærerådet) at udfærdige et *Ordensreglement*. Her skal

optages Bestemmelser om Fremgangsmåaden over for Børn, der ikke møder rene i Skolen. Det overlades til Undervisningsministeren at fastsætte almindelige Regler for, hvorledes der skal forholdes over for Elever, som gennem deres Opførsel *skader Skolens Arbejde*.

Bestemmelserne om Genansættelse af ueksaminerede Vinterlærere, der har virket i 10 Aar, om Minimumsløn for Timelærere i Landsbyskolen, om Undervisning i Skolekøkkengerning paa Seminarierne, om Adgang for Forskolélærerinder til at undervise Piger ud over det 10. Aar og om Ret for Forældreraadene til at udtale sig om Ansøgningerne, inden Indstilling foretages (§ 27), blev tilføjet i Folketinget.

De Konservative foreslog at give candidati theologiæ og candidati magisterii, som har bestaaet den for disse fastsatte pædagogiske Prøve, *Adgang til Lærerstillinger*, hvortil der er knyttet Undervisning i Mellemskole- og Realklasser. Desuden ønskede de optaget en Bestemmelse om, at en Ansøger, der enstemmigt indstilles til *Overlærer* ved en bestemt Skole, *skal ansættes*. Ændringsforslagene forkastedes med 69 Stemmer mod 21 og 70 Stemmer mod 18.

Folkeskolen i København.

Grunden til, at der i Loven er optaget et særligt Afsnit om den københavnske Folkeskole (§§ 29—41), er den, at man i København i en Aarrække har bygget Eksamensmellemskolen paa Folkeskolens 5. Klasse og ikke ønsker at opgive denne Ordning. Den københavnske Folkeskole bestaar herefter af en Grundskole, der som Regel er 5-aarig, og en Mellemskole, delt i 2 Afdelinger: en eksamensfri Mellemskole, der er 3- eller 4-aarig, og en Mellemskole, der forbereder til Mellemskoleeksamen efter Loven af 1903 og er 4-aarig. Til denne Afdeling kan være knyttet en Realklasse.

De øvrige Paragraffer i dette Afsnit indeholder Bestemmelser om den kommunale Gymnasieskole, om Undervisningen i den eksamensfri Mellemskole, om Skoleplan og Undervisningsplan, om Bestridelse af Udgifterne ved de i Folkeskolen benyttede Læremidler, om Timetal og Fagrække i Grundskole og Mellemskole, om Betingelserne for at kunne ansættes som Lærer og om Udfærdigelse af Ordensreglement — Bestemmelser, der i det væsentlige stemmer overens med de Regler, der gælder for det øvrige Land. Af

Afvigelser kan eksempelvis nævnes, at en til § 12 om *Klassekvotienten* svarende Regel ikke gælder for København, men at det her er overladt til Kommunalbestyrelsen, der i Henhold til Skoletilsynsloven stadfæster Skoleplan og Undervisningsplan for København, at træffe Bestemmelse herom.

Den københavnske Ordning med 5-aarig Grundskole er efterlignet i andre Kommuner, og § 42 giver Hjemmel til, at de Kommuner, der ønsker det, kan indføre Ordningen ved deres købstadordnede Skoler.

Medens der i dette Afsnit foretoges en Del Ændringer, sigtende til at tilvejebringe Overensstemmelse med Affattelsen af Lovens øvrige Paragraffer, forkastedes to Ændringsforslag af Det konservative Folkeparti, det ene om et Minimumstal af Undervisningstimer i Kristendomsundervisning (af samme Indhold som ovennævnte), det andet om Udnævnelse af en *tilsynsførende med Religionsundervisningen i København* blandt de ved Kommunens Skoler virkende Lærere. Denne tilsynsførende skulde udnævnes af Skoledirektionen efter Indstilling af Københavns Biskop, og han fik Ret til at stille Forslag til Skoledirektionen, hvis han maatte finde Religionsundervisningen religiøst eller konfessionelt uforsvarlig, samt til, hvis disse Forslag ikke maatte blive taget til Følge, at indanke Sagen for Provst og Biskop, hvis Afgørelse skulde være endelig. Ændringsforslaget forkastedes med 71 Stemmer mod 21.

Fælles Bestemmelser.

Undervisningspligt og Skolepligt.

Reglerne for *Undervisningspligtens Indtræden og Ophør* er ændret, dels derved at der altid kun foregaar Ind- og Udskrivning een Gang aarligt (jfr. § 9), dels ved at Aldersgrænsen forrykkes noget. Ifølge § 43 indtræder Undervisningspligten ved Skoleaarets Begyndelse (1. April) for de Børn, der paa dette Tidspunkt *er fyldt 7 Aar**, og den ophører ved Udgangen af et Skoleaar (31. Marts) for de Børn, der paa dette Tidspunkt *er fyldt 14 Aar*. Børnene kan altsaa ved Indskrivningen være i Alderen fra lige fyldt 7 Aar til

*) *Paa Begæring* af den for Barnets Skolegang ansvarlige skal et Barn, der inden Skoleaarets Begyndelse er fyldt 6 Aar, optages i Skolen, selv om det endnu ikke er undervisningspligtigt.

meget nær 8 Aar og ved Udskrivningen fra lige fyldt 14 Aar til meget nær 15 Aar. For at hindre Indtrædelsen af for grelle Grænsetilfælde kan Skoledirektionen (i Købstæderne Kommunalbestyrelsen) dog tillade, at Børn, der er født i Skoleaarets 3 første Maaneder, med Hensyn til Undervisningspligtens Indtræden og Ophør stilles, som om de var født før Skoleaarets Begyndelse. — Der er endvidere indført den Regel, at Børn, som er ude over den undervisningspligtige Alder, men som har *begyndt* Undervisningen i Mellem-skolens 4. Klasse eller en Fortsættelsesundervisning efter § 2, kun med Skolekommissionens — for Københavns Vedkommende Forældreraadets — Samtykke kan udskrives af Skolen før denne Undervisnings Afslutning.

Grænserne for Undervisningspligtens Indtræden og Ophør ved det fyldte 7. og det fyldte 14. Aar blev fastslaaet i Folketinget, hvor ogsaa Dispensationsbeføjelsen blev tilføjet.

Efter Loven af 1904 var det Forældre, Værger eller Husbonden, der havde Ansvaret for, at et undervisningspligtigt Barn fik den fornødne Undervisning. I Lovens § 44 sammenfattes disse Bestemmelser deri, at den *Person, til hvis Husstand* et Barn hører, har Ansvaret.

§ 45 indeholder overensstemmende med Grundlovens § 83 den Hovedregel, at ethvert undervisningspligtigt Barn tillige er *skolepligtigt* — pligtigt at deltage i Folkeskolens Undervisning —, for saa vidt det ikke paa anden Maade faar en Undervisning, der kan staa Maal med, hvad der almindeligt kræves i Folkeskolen. I Samklang med Loven af 2. Maj 1855 bestemmes det, at der til saadan Fritagelse for Skolepligten kun kræves, at Barnet indmeldes i en anerkendt Privatskole, eller at den for Barnets Undervisning ansvarlige erklærer selv at ville sørge for dets Undervisning, uden at det kan forlanges, at den paagældende skal sandsynliggøre, at denne Undervisning vil blive givet paa forsvarlig Maade. Det er dog udtrykkeligt foreskrevet, at Erklæringen skal afgives skriftligt til Skolekommissionen — i København Skoledirektionen —, og at Indehaveren af Forældremyndigheden skal tiltræde, at den, til hvis Husstand Barnet hører, holder det borte fra Folkeskolen.

§§ 47 og 48. De ældre Bestemmelser angaaende Foranstaltninger til *Modvirken af Skoleforsømmelser* er ophævet, og det overlades til Skolekommissionen (i København Forældreraadet) at træffe endelig Afgørelse om, hvorvidt og hvorledes der skal skrives ind over for Skoleforsømmelser. Medens der hidtil som almindelig Regel er idømt Bøde for ulovlige Forsømmelser (12 Øre pr. Dag, stigende inden for et Skolehalvaar til 1 Kr. daglig), kan Skolekommissionen (Forældreraadet) efter de nye Regler helt undlade at paatale, afslutte Sagen uden Paatale eller med en Advarsel. Den Bøde, som kan ikendes, er til Gengæld sat op til 1 Kr. pr. Dag for hvert Barn, stigende i Gentagelsestilfælde til 3 Kr. Bøderne kan inddrives ved Udpantning, og hvis de ikke indkommer, skal de afsones.

§ 49 anviser Fremgangsmaaden ved et Barns Flytning til en anden Skole (eventuelt Hjemmeundervisning).

Andre Bestemmelser.

Ved Anordningen af 1814 for Landet blev det fastsat, at Skoledistrikterne skulde lægges saaledes, at Børnene ikke havde mere end $\frac{1}{4}$ Mil til Skole, »saa vidt Stedernes Beliggenhed det tillader«. I Lovens § 50 bestemmes det nu, at *Skolevejen* for Grundskolebørnene som Regel ikke maa være over $2\frac{1}{2}$ km, for Hovedskole- og Mellemskolebørnene ikke over $3\frac{1}{2}$ km. Det udtales udtrykkeligt, at Skolekommissionen med Kommunalbestyrelsens Samtykke kan tillade, at Børn søger Skolen i et andet Distrikt end det, hvortil de hører. — Naar de nys nævnte Afstande overskrides, kan Skoledirektionen forlange, at Kommunen drager Omsorg for, at fjernereboende Børn ved *Ruteautomobil* eller paa anden Maade befordres til Skolen. Indrettes saadan Befordring derefter paa en af Skoledirektionen godkendt Maade, tilskylder Skolefonden Halvdelen af de dertil medgaaende Udgifter; af dette Beløb refunderer Statskassen Halvdelen.

Sidste Punktum, om Tilskud fra Skolefonden og halv Refusion fra Statskassen, blev tilføjet i Folketinget. Ligeledes den allerede hidtil praktiserede Bestemmelse om Adgang til at søge Skole i et andet Distrikt. Endelig overdroges det til

Skoledirektionen (i Stedet for Ministeriet) at stille Krav om Befordring af fjernereboende Børn.

§ 51 giver nærmere Regler for de Tilfælde, hvor Børn af Udflyttere og andre *enligt boende*, f. Eks. Fyrrestre, har saa langt til Kommunens Skoler, at man ikke med Rimelighed kan henvise Børnene dertil. Undertiden vil de paagældende have nærmere til en Skole i en Nabokommune, og i saa Fald skal denne modtage Børnene i sin Skole, for saa vidt der er Plads til dem, mod at erholde en Afgift af Barnets Hjemstedskommune, svarende til Skolekommunens gennemsnitlige Udgift pr. Barn. Kan en saadan Ordning ikke træffes, skal Kommunen efter Forhandling med Forældrene sørge for den fornødne Særundervisning. Til de hertil medgaaende Udgifter bidrager Skolefonden med $\frac{1}{3}$.

Som anført i de indledende Bemærkninger er der nu indrømmet Forældre Adgang til at *sørge for deres Børns Undervisning i Kristendomskundskab*, ogsaa naar Børnene *tilhører Folkekirken* (§ 52). Anmeldelse herom skal ske skriftligt til Skolekommissionen — i København Skoledirektionen —, og Barnet fritages da for Skolens Kristendomsundervisning, naar en af Folkekirkenes Præster erklærer, at han overtager Tilsynet med Barnets Undervisning i Kristendomskundskab.

Børn, der *ikke* tilhører Folkekirken, har lige siden Loven af 13. April 1851 kunnet fordres fritaget for Skolens Kristendomsundervisning. Hvis Børnene tilhører et Trossamfund uden for Folkekirken, overtager dette da Tilsynet med deres religiøse Opdragelse. I alle Tilfælde skal Forældre eller Værge sørge for, at Barnet — som det nu hedder — »ikke savner Oplysning om de almindelige Regler for Livet i et ordnet Samfund«. Forsømmes Barnet i saa Henseende, maa Skolen give det den fornødne Undervisning.

§ 52 blev paa flere Punkter omformet i Folketinget. Navnlig ændredes Betingelsen for Fritagelse fra Kristendomsundervisningen af Børn, der hører til Folkekirken, idet den i Regeringsforslaget lød paa, at Forældre eller Værge »ved et skriftligt Vidnesbyrd fra en af Folkekirkenes Præster godtgør, at Barnet i Forhold til sin Alder besidder fyldestgørende Kundskaber i Religion«. — I Stk. 2 indsattes de citerede Ord i Stedet for det hidtil benyttede Udtryk »alminde-

lige moralske Begreber«, og Forslagets udførligere Regler om Fremgangsmaaden, naar Barnet maatte være forsømt i den nævnte Henseende, blev erstattet med Bestemmelsen i sidste Punktum.

Et Ændringsforslag af det konservative Mindretal gik ud paa at give § 15 i Loven af 1. Maj 1923 om Folkeskolens Administration i de sonderjyske Landsdele Gyldighed ogsaa i det øvrige Land. Denne Paragraf giver *Biskoppen Ret til at besøge Skolerne* i Stiftet og gøre sig bekendt med Religionsundervisningens Standpunkt samt til at samle Børnene fra Folkeskolens ældre Klasser i Skolen eller Kirken til Samtale om den kristelige Børnelærdom. Ændringsforslaget forkastedes med 69 Stemmer mod 21.

Folkeskolens *Lærere* har hidtil været *pligtige* at meddele *Undervisning i Kristendomskundskab*, men der er nu i § 53 givet saavel fastansatte Lærere som Biskolelærere Adgang til at blive *fritaget* herfor. Den paagældende skal da indsende motiveret Andragende til Skolekommissionen (i København Skoledirektionen), og denne skal, hvis Sagen ikke kan ordnes paa tilfredsstillende Maade ved Ombytning af Timer mellem Skolens Lærere, *overdrage* Kristendomsundervisningen til en af Skoledirektionen (for Købstæder uden for de sonderjyske Landsdele af Kommunalbestyrelsen) godkendt Person for et Honorar, der skal svare til Lærerens samlede Lønning pr. Undervisningstime. Honoraret udredes af Læreren.

Nogle i Folketinget foretagne Ændringer gik navnlig ud paa at tilrettelægge det saaledes, at Læreren hverken tjener eller taber ved Afgivelsen af Kristendomsundervisning.

Folketinget udelod en i Lovforslaget optagen Paragraf om eventuelt at *fratage* en Lærer Undervisningen i Religion. Som en af Grundene hertil anførtes i Betænkningen, at »Forholdet her sammen med andre kan drages ind under § 33 i Loven om Folkeskolens Styrelse og Tilsyn«.

§ 55 giver følgende nye Regler om *Konfirmationsforberedelsen og dens Forhold til Skolegangen*: »Tiden for Konfirmationsforberedelsen fastsættes uden for København ved Forhandling mellem Skolekommissionen og Præsterne i Kommunen, i København ved Forhandling mellem Skoledirektionen og Provsterne. I denne Forhandling deltager alle Lederne af offentlige og private Skoler i Kommunen. Den fornødne Tid til Konfirmationsforberedelse skal sikres denne,

og ved Fastlæggelse af Tiden bør det iagttages, at Skolens Arbejde lider mindst muligt Afbræk.»

Paragraffens 2. Punktum blev indføjet i Folketinget.

§ 56 paabyder, at der ved enhver Skole, som underviser Børn over 12 Aar, skal indrettes *Gymnastiksal* med tilhørende *Omklædningsværelser og Badeindretning*, og at enten *Legepladsen* skal udvides til en saadan Størrelse, at den kan anvendes til Boldspil, eller Adgang paa anden Maade skaffes Børnene til at øve Idræt. Før Undervisningen i Gymnastik — Skolestuegymnastik dog undtagen — skal hvert Barn i Hovedskolen, Mellemskolen eller de dertil svarende Klasser af den udelte Landsbyskole foretage *Omkledning*, og Øvelserne skal foregaa i *Gymnastikdragt*. En saadan skal som Regel anskaffes, renholdes og vedligeholdes af Forældrene, men skal stilles til Raadighed af Kommunen for de Børn, hvis Forældre forlanger det.

Desuden paabyder samme Paragraf, at der i enhver Kommune ved Kommunalbestyrelsens Foranstaltning skal udlægges en bekvemt beliggende *større Plads til Lege og Boldspil* samt anden Idræt for *Skolerne og den voksne Ungdom*; Pladsen skal have en til Formaalet passende Form og være tilbørlig afvandet og planeret.

Fritagelse for Opfyldelse af Pligterne til Indretning af Gymnastiksal, Udvidelse af Legeplads og Udlægning af større Idrætsplads kan kun indrømmes en Kommune, naar Kommunalbestyrelsen over for Undervisningsministeren godtgør, at der paa anden Maade er sikret Skolernes Elever og den voksne Ungdom Adgang til en passende Gymnastiksal eller Idrætsplads.

Kravene med Hensyn til Gymnastiksal og Legeplads blev noget udvidet i Folketinget. Paa den anden Side toges Indretning af Gymnastiksal med under Dispensationsmuligheden i sidste Stykke.

§ 57 indeholder en Udvidelse af de i Lovene af 18. April 1925 om Børns og unge Menneskers Arbejde og 6. Maj 1921 om Retsforholdet mellem Husbond og Medhjælpere givne Forskrifter om *Anvendelse af Børn til erhvervsmæssigt Arbejde*, idet den forbyder at anvende skolepligtige Born til Arbejde

mod Vederlag uden for Hjemmet *forud for Skoletiden* paa de Dage, da Børnene skal gaa i Skole. I øvrigt kan Kommunalbestyrelsen — efter Forhandling med Skolekommissionen, Forældreraadene og Fælleslærerraadet — udfærdige en *Vedtægt*, der fastsætter Bestemmelser om Anvendelse af skolepligtige Børn til erhvervsmæssigt Arbejde efter de i Loven af 18. April 1925, § 13, givne Regler.

§ 59 anordner forskellige *hygiejniske Foranstaltninger*: Der skal i enhver Skole *indlægges Vand* med *Haner til Haandvask*, og Skoledirektionen kan efter Forhandling med Sundhedsstyrelsen paabyde foretaget saadanne *Ændringer* ved *Skolernes Toiletter*, at disse kommer i en sundhedsmæssigt tilfredsstillende Stand; det skal i saa Henseende tilstræbes, at der, samtidig med at det nys nævnte Vandindlæg finder Sted, indrettes Vandklosetter. — Det kan forlanges, at Børnene benytter *Skiftesko* i Undervisningstimerne, og Kommunen skal anskaffe Skiftesko til de Børn, hvis Forældre ønsker det.

Det sidste Punktum blev indsat i Folketinget, hvor der ogsaa tilføjedes et nyt Stykke om, at de nærmere Bestemmelser om den til en Kommunes Skolevæsen knyttede Skolelægeordning, Skoletandpleje, Skolebespisning og Skolebadning skal optages paa Skoleplanen. Endvidere overdroges Afgørelser om Indretning af Skolernes Toiletter fra Ministeren (efter Indstilling af Embedslægen) til Skoledirektionen (efter Forhandling med Sundhedsstyrelsen).

§ 60 blev efter Forslag af Ministeren og Folketingsudvalgets Flertal indsat i Loven under Hensyn til, at Læreren paa Landet er pligtig at bo i Skolebygningen, og den fastslaar, at *Benyttelse af en Skoles Lokaler til andet Formaal end Skolens Undervisning* kun maa ske i det Omfang, hvori det er foreneligt med Skolens Tarv. Bestemmelse i saa Henseende træffes af Kommunalbestyrelsen efter Indstilling af Skolekommissionen, der forinden skal indhente Lærerraadets Erklæring. — Alle Lokaler, til hvis Opførelse der er givet Statstilskud i Henhold til § 63, skal af Kommunalbestyrelsen *stilles til Raadighed for Undervisning og Oplysning*, der tilbydes Kommunens Beboere, efter Regler, der fastsættes af Undervisningsministeren.

Der har hidtil kun været Hjemmel til at *ekspropriere Jord* til Bygge- og Haveplads for Skoler. I § 61 medtages nu udtrykkeligt Gymnastikhuse, Lege- og Gymnastikpladser, Idrætspladser og Skolehaver. Desuden indeholder Paragrafen nærmere Regler om Ekspropriationens Foretagelse (de eksproprierende Myndigheder) i Land- og Købstadkommuner og i København.

Ligesom det i Lærerlønningsloven fastsættes, at *Kommunen afholder* alle Udgifter til Lønninger m. v., der ikke i Henhold til udtrykkelig Bestemmelse afholdes af Statskassen, Skolefonden eller andre, indeholder § 62 en tilsvarende Bestemmelse for *andre Skoleudgifter*.

Efter § 63 gives der *Statstilskud* til Hjælp til Dækning af de aarlige Udgifter, der ved Loven maatte blive paaført Kommuner uden for København, Frederiksberg og Gentofte til Forrentning og Afbetaling af Laan i Anledning af *Opførelse af nye eller Tilbygning til ældre Skolebygninger*. Tilskuddet udgør *indtil Halvdelen* af den aarlige Ydelse, dog ikke ud over et samlet Beløb af 900 000 Kr. aarlig. Det ydes efter følgende Regler:

- a) Til den enkelte Skole gives ikke Tilskud i Forhold til et højere Beløb end 35 000 Kr.
- b) Tilskuddet gives i Forhold til følgende Beløb efter Byggearbejdets Art og Omfang:

Til Gymnastiksal med Inventar ikke over.	16 000 Kr.
- Idrætsplads ikke over	1 500 —
- Sløjdløkkale med Inventar ikke over . . .	6 000 —
- Skolekøkken med Inventar ikke over .	6 000 —
- Skolelokale med Inventar ikke over ..	5 000 —
- Skolehave ikke over	500 —

Det er en *Betingelse* for disse Tilskud, at Arbejdet er paabegyndt efter 1. December 1936 og fuldført inden 1. April 1946.

De Laan, der optages til Dækning af de her omhandlede Udgifter, skal være afsluttet paa saadanne Vilkaar, at de er *tilbagebetalt* i et Tidsrum af højst 28 Aar og afdrages med $\frac{1}{28}$ aarligt.

De Konservative stillede Ændringsforslag om at optage en ny Paragraf, der gik ud paa, at Forslag om Ændringer i en *Landkommunes* Skoleordning, der vilde *forøge* Kommunens aarlige *Skoleudgifter* med 10 pCt. eller betyde en Udgift een Gang for alle paa over 12 Kr. pr. Indbygger i Kommunen, skulde forelægges de kommunale Vælgere til Afstemning, og Forslaget kunde da kun gennemføres, hvis det opnaaede et Flertal af de afgivne Stemmer. Forkastet med 69 Stemmer mod 18.

Loven, der ikke gælder for Færøerne, *træder i Kraft 1. April 1938*. Forskrifterne i § 59 om Indlægning af Vand til Haandvask og i § 56 om Indretning af Gymnastiksal og Idrætsplads skal dog først være gennemført henholdsvis inden 2 Aar og inden 5 Aar efter dette Tidspunkt. Bestemmelserne i §§ 2 og 3 om eksamensfri Mellemskole og Fortsættelsesklasse og i §§ 16—22 om Timetal og Fagrække skal gennemføres senest ved den i Aaret 1943 stedfindende Skoleplansrevision, der skal være fuldendt inden 1. April 1948.

*Regeringspartierne*s Udvalgsmedlemmer stillede sammen med Undervisningsministeren i alt 70 Ændringsforslag til Lovforslagets 2. Behandling, og hertil kom en Del redaktionelle Ændringer ved 3. Behandling. De væsentligste af disse Ændringsforslag er nævnt i det foregaaende ved Omtalen af de paagældende Lovbestemmelser, og de vedtoges for den allerstørste Del enstemmigt (med noget vekslende Stemmetal). Enkelte Forslag mødte dog Modstand fra Oppositionen; saaledes vedtoges Ændringsforslaget om i § 52 at erstatte Ordene »almindelige moralske Begreber« med »almindelige Regler for Livet i et ordnet Samfund« med 70 Stemmer mod 18, og Bemyndigelsen for Skoledirektionen til efter Forhandling med Sundhedsstyrelsen at paabyde Ændringer i Skolernes Toiletteforhold (§ 59) gennemførtes med 75 Stemmer mod 12.

Ogsaa de af *det konservative Mindretal* stillede 11 Ændringsforslag, der alle forkastedes, er omtalt i foranstaaende Fremstilling (se ved §§ 1, 8, 12, 14, 52 og 63 samt ved Underafsnittene om Undervisningstid og Fagkreds [§§ 16—22], om Lærerne og om Folkeskolen i København).

I sin Betænkning henviste Mindretallet til, at det i Folketingets Udvalgsbetænkning om Folkeskolen af 27. April 1935 (se Aarbogen 1934—35, Side 431) havde anført de særlige Krav, som maatte danne Basis for de Konservatives Medvirkning til en ny Lov for Folkeskolen, nemlig at det

Brud i Forholdet mellem Skole og Kirke, som Skoletilsynsloven medførte, blev helet, at Skolens Opdragelsespligt blev klart fremhævet, ligeledes at den kristne Moral skulde være Grundlag for denne Opdragelse, og at Kristendomsundervisningen skulde være i Overensstemmelse med Folkekirkens evangelisk-lutherske Lære; endelig at det økonomiske Spørgsmaal blev ordnet paa en saadan Maade, at de i Forvejen haardt belastede Kommuner ikke blev trykket helt ned af nye Byrder. Mindretallet havde været villigt til Forhandling paa dette Grundlag og næret begrundet Haab om Imødekommenhed fra Flertallets Side; men Flertallet havde stadig vist Uvilje over for Mindretallets principielle Ændringer og til sidst nægtet at gaa med til de fleste af dets beskedne Krav. Selv om Mindretallet erkendte, at Ministerens Ændringsforslag indeholdt Forbedringer, var der hverken paa det økonomiske Omraade eller angaaende Forholdet mellem Staten og Kirken gjort saadanne Indrømmelser, at Mindretallet kunde tage Medansvar for Loven.

Vestre-Mindretallet ansaa ligeledes de stillede Flertals-Ændringsforslag for i mange Maader at være Forbedringer og beklagede, at det ikke var lykkedes at finde Grundlag for en Løsning, der kunde samle alle Partier. Naar heller ikke Venstre kunde medvirke til Lovforslagets Gennemførelse, skyldtes det imidlertid, at Flertallet ikke havde ment at kunne gøre Indrømmelser med Hensyn til følgende af Mindretallet optrukne Retningslinier:

- 1) Den danske Folkeskole skal som hidtil hvile paa *Folkedanskerkirkens Grund*.
- 2) *Den væsentligste Indflydelse* paa Folkeskolens Rammer og Ordning maa ligge hos de *hjemlige Skolekredse* og ikke hos Statsmagten.
- 3) Den *Forskellighed i Skoleformer*, afpasset efter de forskellige Egenes Beliggenhed og Ønsker, der nu præger vor Folkeskole, maa *bevares*, og endelig
- 4) Den *Merudgift*, Lovforslagets Gennemførelse vil medføre, maa for den *væsentligste Del* bæres af Staten.

Kristendomsundervisningens Bevarelse i den danske Folkeskole blev vel lovfæstet, men det maatte beklages, at *Formaalsparagraffen* ikke fastslog, at *hele Folkeskolens Undervisning og Arbejde* skulde hvile paa Folkekirkens Grund, og at der ikke med Hensyn til Kristendomsundervisningens Stilling i den københavnske Folkeskole var medtaget tilsvarende Bestemmelser som for det øvrige Land.

Befolkningens Indflydelse paa Skolens Indretning var ikke væsentlig udvidet, men tværtimod snarere indsnævret, og

det var blevet vanskeligt at opretholde Skoleordninger, som Hjemmene hidtil har været glade for. Selv om det visse Steder i Landet paa Grund af det aftagende Børnetal kunde synes hensigtsmæssigt og forsvarligt at tilstræbe en Sammenlægning af Skoledistrikter enten gennem Skoleforbund med andre Kommuner eller Centralisering af Kommunens eget Skolevæsen, maatte der gives Befolkningen i de mindre Skoledistrikter Sikkerhed for, at et periodisk valgt, lille, tilfældigt Flertal i en Kommunalbestyrelse ikke pludselig kunde nedlægge bestaaende Skoledistrikter og Skoler, en Sikkerhed, der bedst vilde opnaas ved at forlange en vis *kvalificeret Majoritet*.

Mindretallet kunde tiltræde Tanken om *udvidet Timetal* for de ældre Børn i Landsbyskolen, men en Udvidelse af det lovfæstede Timetal maatte i første Række tage Sigte paa *Undervisningen i Dansk, Skrivning og Regning*, saa at der virkelig blev Tid til en større Fordybelse i og udvidet Færdighed i disse Fag. Ved Lovforslagets Bestemmelser om udvidet lovfæstet Fagkreds ophævede man i Virkeligheden Udvidelsesmulighederne for en yderligere Undervisning i Færdighedsfagene, medens Mindretallets Ændringsforslag baade imødekømt Erhvervenes Krav om en fyldigere Undervisning i Dansk, Skrivning og Regning og gav Mulighed for — hvis Befolkningen skulde ønske det — ogsaa i Landsbyskolen at optage andre Fag end de lovbefalede.

Undervisningsmetoden maatte Lærerne have Ret til at vælge i fuld Frihed, og Mindretallet vendte sig bestemt mod Bestemmelser, der kunde bruges til »fra oven at diktere Undervisningsmetoder«, saaledes § 15, der kunde indeholde Spiren til Forsøg paa en Ensretning i Folkeskolens Undervisning.

Tanken om en *Fortsættelsesundervisning* ud over den undervisningspligtige Alder havde Mindretallets Tilslutning. En saadan Undervisning burde imidlertid ikke blot helt og fuldt hvile paa Frivillighedens Grund; der burde ogsaa gives *de stedlige Skolestyrelser* en meget vidtstrakt Beføjelse til selv at *bestemme Formerne* derfor. Samtidig burde den frivillige Ungdomsundervisning paa Efter- og Højskoler yderligere udbygges og støttes og Elevtilskuddet forøges.

Mindretallet kunde ligeledes tiltræde Tanken om en mere rationel *Ramme for den fysiske Opdragelse* i Børneskolen, men *Statens Tilskud* til Forrentning og Afdrag af Laan til Indretning af Gymnastiksale og Idrætspladser maatte være af en saadan Størrelse, at det animerede Kommunerne til at indrette saadanne, men dog være afpasset saaledes, at Kommunerne ved selv at tilskyde en passende Del af Udgifterne blev interesserede i den mest praktiske og tillige økono-

misk set bedste Ordning. Mindretallet foreslog derfor, at Statens Tilskud til de aarlige Udgifter sattes til *Halvdelen* og foreslog samme Fordeling af Udgifterne, hvis man ønskede at opføre Lokaler til *Sløjd og Husgerning* eller Anlæg af Skolehaver og Badeindretninger.

Loven vilde ogsaa kræve flere *Lærerkrafter* og derved stramme især Landkommunernes i Forvejen meget vanskelige økonomiske Forhold. Mindretallet ønskede derfor, at Statskassen yderligere overtog Udredelsen af $\frac{1}{5}$ af *Lærerlønningerne* og hele Udgiften til *Reguleringstillægget*. Herved vilde ogsaa Statstilskuddet til *den private Skole*, som ved Loven blev udsat for store økonomiske Vanskeligheder, blive noget forøget, uden at Merudgifterne dog blev dækket; man foreslog derfor at give et Tillæg herudover paa 25 pCt. af det lovhjemlede Statstilskud.

Mindretallets Synspunkter var nærmere udformet i et *Ændringsforslag* om en ny Affattelse af Lovforslaget. Af Enkeltheder i dette Ændringsforslag hid sættes til Supplering af foranstaaende Redegørelse i Betænkningen følgende Uddrag:

1. Folkeskolens *Formaal* var angivet saaledes i § 1, Stk. 3: »Folkeskolens Formaal er paa Folkekirken evangelisk-lutherske Bekendelses Grund at opdrage og oplære Børnene til at blive retskafne, dygtige Mennesker.«

2. *Paa Landet* skulde Folkeskolen i Regelen være *ordnet* som en udelte Skole med et efter Børnetallet afpasset Antal Klasser. Der kunde oprettes Forskoler enten selvstændigt eller knyttet til Hovedskolen, eventuelt i lejede eller overladte Lokaler, og efter Forældrenes Ønske og de stedlige Skolemyndigheders og Skoledirektionens Bestemmelse kunde oprettes en særlig Afdeling, der førte Børnene frem til Realksamen eller almindelig Forberedelseksamen.

3. Til Folkeskolen saavel i Købstæderne som paa Landet kunde knyttes *frivillig Fortsættelsesundervisning* for Børn over undervisningspligtig Alder med særligt Sigte paa Dygtiggørelse til det praktiske Liv. Indførelsen af saadan Undervisning var ligesom i Lovforslaget betinget af Anmodning fra Forældre til mindst 15 Børn og af Anbefaling fra Skolekommissionens Flertal, men der var ikke fastsat en bestemt Undervisningstid.

4. Som Betingelse for Dannelse af *Skoleforbund* opstillede Ændringsforslagets § 6, at et Flertal af de kommunale Vælgere i de enkelte Skoledistrikter samt et Flertal paa $\frac{2}{3}$ af Medlemmerne af Kommunalbestyrelserne og $\frac{2}{3}$ af Medlemmerne i Skolekommissionerne stemte derfor. Ved paatænk Oprettelse af *Centralskole* eller Omlægning af bestaaende Skole-

distrikter skulde de enkelte Distrikters Beboere have Løjlighed til at udtale sig derom gennem en Afstemning. Hvis et Flertal da gik imod Omordningen, kunde Kommunalbestyrelsen dog med $\frac{2}{3}$ Majoritet fremme Sagen, saafremt det skolepligtige Børnetal i det enkelte Skoledistrikt i de to forud for Afstemningen liggende Aar havde været under 20 (§ 12).

5. Det samlede *Antal Undervisningstimer* skulde i Barnets samlede Undervisningstid fra det 7. til det 14. Aar være mindst 6 000 *Timer**), og disse skulde anvendes inden for følgende *Fagrække*: 1) Kristendomsundervisning, 2) skriftlig og mundtlig Dansk, 3) Regning, 4) Skrivning, 5) Historie, 6) Geografi, 7) Sang, 8) Gymnastik med Idræt. Andre Fag kunde efter Skolekommissionens Bestemmelse optages paa Undervisningsplanen, naar Minimumstallet 6 000 *Timer* blev forhøjet tilsvarende.

6. Angaaende Plan og ugentligt Timetal for *Kristendomsundervisningen* krævedes Erklæring af Sognepræsten, i København Erklæring hos en Provst eller Præst, udnævnt af Biskoppen.

7. Forskriften i Lovforslagets § 15 om Opøvelse af Eleverne til *Selvvirksomhed* var udeladt.

8. Angaaende *Gymnastikundervisningen*, Indretning af *Lege- og Idrætsplads* m. v. bestemte Ændringsforslaget, at Undervisningen i Gymnastik som Regel for de større Børns Vedkommende skulde finde Sted i Gymnastiksal, at Øvelserne burde foregaa i Gymnastikdragt, og at der, hvor Forholdene var let tilgængelige derfor, burde indrettes Brusebade. Legepladserne skulde, hvor Forholdene tillod det, indrettes til Boldspil og anden Idræt for Børnene og den voksne Ungdom, medens Kommunalbestyrelsen ellers skulde erhverve en til disse Formaal godt beliggende og egnet Plads.

9. *Statens Tilskud* til Dækning af de Udgifter, der ved Loven maatte blive paaført Kommuner uden for København, Frederiksberg og Gentofte til Forrentning og Afbetaling af Laan i Anledning af Opførelsen af nye eller Tilbygning til ældre Skolebygninger, foreslog Mindretallet fastsat til *Halvdelen* af den aarlige Udgift, og som Hjælp ved Opførelse og Indretning af Gymnastiksale (herunder Badeindretning), til Skolekøkken- og Sløjdlokaler, Anlæg af Idrætspladser og Skolehaver foresloges et tilsvarende Forrentnings- og Afdrags-tilskud.

10. Af Udgifterne til *Lærerlønninger* overførtes yderligere en Femtedel fra Kommunerne til Statskassen, som desuden

*) For den eenklassede Skole (Børnetal ikke over 24) var Antallet dog fastsat til mindst 6 480.

skulde overtage hele Udgiften til Reguleringstillægget. Og Statstilskuddet til de private Skoler paa Landet ønskedes, som nævnt, forhøjet med 25 pCt.

Venstres Ændringsforslag forkastedes med 66 Stemmer mod 20 (20 stemte hverken for eller imod).

Det frie Folkeparti kunde stemme for flere af de Konservatives Ændringsforslag, navnlig Formuleringen af Formaaalsparagraffen (§ 1) og Forslaget om Genindførelse af det kirkelige Tilsyn med den københavnske Skole. Ved Afstemningen om Venstres Ændringsforslag vilde Partiets Medlemmer undlade at stemme.

Retsforbundets Synspunkter faldt i det væsentlige sammen med de i Venstres Betænkning udviklede Anskuelser; den overvejende Indflydelse paa Folkeskolens Rammer og Ordning maatte ligge hos de hjemlige Skolekredse, og den bestaaende Forskellighed i Skoleformer, afpasset efter Egnens Beliggenhed og Ønsker, maatte bevares.

Ved 3. Behandling vedtoges Lovforslaget med 72 Stemmer mod 31 (Venstre, Det frie Folkeparti og Retsforbundet). De Konservative (19) undlod at stemme i Haab om, at Lovforslaget paa sin fortsatte Vej vilde blive betydeligt forbedret.

I *Landstingsudvalgets Betænkning* udtalte de Konservative, at de under Forhandlingerne havde haft den Opfattelse, at der kunde være opnaaet Tilslutning fra alle Sider til det forelagte Forslag med Ændringer paa visse Punkter; som Følge af Regeringspartiernes Krav om *Tilslutning fra alle Sider* afvistes imidlertid de Ændringer, som man fra konservativ Side kunde gaa med til.

Mindretallet havde oprindeligt stillet flere Ændringsforslag, men paa Grund af Regeringspartiernes bestemte Afvisning undlod man at stille andre end de nedennævnte 4, om hvilke der paa et vist Tidspunkt var opnaaet Enighed i Udvalget:

1. Sidste Stykke i § 1 (Formaaalsparagraffen) skulde have den fra konservativ Side foreslaaede Affattelse (se foran ved § 1).

2. Af § 6 udelodes Bestemmelsen om særlige Forældreraad ogsaa i de sønderjyske Landsdele ved de til et Skoleforbund hørende Skoler.

3. Ved Udarbejdelsen af Undervisningsplanen i København skulde der med Hensyn til Kristendomsundervisningens Timetal og Plan indhentes en Erklæring hos en Provst eller Præst, indstillet af Biskoppen i København og udnævnt af Ministeren (jfr. Folketingsvenstres under 6 omtalte Ændringsforslag).

4. Statstilskuddet efter § 63 blev sat til Halvdelen af den aarlige Ydelse, og den absolutte Grænse for Beløbet (900 000 Kr. aarlig) udelodes.

Venstre udviklede i Betænkningen, at det i Særdeleshed havde været Mindretallet magtpaaliggende: 1) at faa fastslaaet i Formaaalsparagraffen, at den danske Folkeskole ikke alene er en Skole med Kristendomsundervisning, men en *kristen Skole*, der bygger paa Folkekirkens Grund; 2) at *betrygge Selvstyret* i bestaaende Skoledistrikter mest muligt ved at kræve $\frac{2}{3}$ Majoritet i Kommunalbestyrelsen for et Distrikts Nedlæggelse med Centralisering eller Oprettelse af Skoleforbund for Øje, saafremt Distriktets Beboere gennem Afstemning har vist Flertal herimod; 3) at lade den obligatoriske Udvidelse af Timetallet for de ældre Børn i Landsby-skolen i alt væsentligt komme Dansk, Regning og Skrivning til gode og indskrænke Undervisningsplanens Bestemmelser om Maalet, hvortil der bør naas, til disse tre Færdighedsfag, medens nye Fag burde være frivillige og bygge paa en yderligere Udvidelse af Timetallet; 4) at kræve fuld Sikkerhed for Refusion fra Statens Side til Kommunerne af Halvdelen af de Byggeudgifter m. m., Loven afstedkommer, og kræve Statens Refusion forhøjet til $\frac{2}{5}$ af Kommunernes Lærerlønninger, grundet paa den Forøgelse af Lærernes Antal, som det udvidede Timetal vil kræve. — En Række andre Punkter, herunder de økonomiske Vanskeligheder, som Lovens Gennemførelse vilde skabe for de private Skoler, havde yderligere bidraget til, at Mindretallet ikke kunde medvirke til Lovforslagets Gennemførelse, men genoptog det af Venstre i Folketinget stillede Ændringsforslag.

Venstres samlede Ændringsforslag forkastedes med 38 Stemmer mod 22. Derefter forkastedes Det konservative Folkepartis 4 Ændringsforslag med 38 Stemmer mod 14.

Ved 3. Behandling, hvor baade Venstre og Konservative stemte imod, stod Stemmerne 37 mod 32.

108. Lov om Aarhus Universitet. (Undervisningsminister *Jørgen Jørgensen*). [A. Sp. 2997. — C. Sp. 327 og 1213].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{27}{11}$ (F. Sp. 1502). 1. Beh. $\frac{8}{12}$ (F. Sp. 1823). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Sneum, Chr. Christiansen, Holger Eriksen, Riis Flor, Hartvig Frisch,

Holger Larsen [Formand], Vilhelm Rasmussen, Hassing-Jørgensen [Sekretær], Nøhr, Krag, Kyed, Julin, J. Oskar Andersen, Pürschel og Hasle). Betænkning (B. Sp. 607) afgivet $\frac{5}{2}$. (Ordfører: Sneum). 2. Beh. $\frac{17}{2}$ (F. Sp. 3791). 3. Beh. $\frac{19}{2}$ (F. Sp. 3964). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{25}{2}$ (L. Sp. 1081). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Holger Andersen, P. Busch, Gunnar Fog-Petersen [Sekretær], Ingeborg Hansen, Jens Høyer, Jensen-Stevns, H. P. Johansen, Kr. Johansen, Josiassen, Lange, Esther Malling Pedersen, Stegger Nielsen, Simonsen [Formand], Stumph og Thomsen). Betænkning (B. Sp. 1559) afgivet $\frac{18}{3}$. (Ordfører: Simonsen). 2. Beh. $\frac{1}{4}$ (L. Sp. 1576). 3. Beh. $\frac{2}{4}$ (L. Sp. 1644). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 153).

Forslaget til nærværende Lov blev fremsat i Henhold til Revisionspaabudet i § 8 i Lov af 28. April 1931 om Anerkendelse af og Tilskud til Universitetsundervisning i Aarhus (se Aarvog 1930—31, Side 241). Skønt den nye Lov i det hele bygger paa 1931-Loven og ikke indeholder principielle Forandringer, gengives den nedenfor som Helhed, da der paa flere Punkter er foretaget Ændringer, som under Hensyn til Aarhus Universitets Udvikling i de senere Aar er fundet nødvendige eller ønskelige. Ved de enkelte Paragraffer er gjort Rede for Afvigelserne fra den hidtidige Ordning.

Lovens Titel benytter nu i Overensstemmelse med de siden 1931 udstedte kgl. Anordninger Navnet »Aarhus Universitet« i Stedet for »Universitetsundervisning i Aarhus«.

§ 1. Under Forudsætning af, at Institutionen Aarhus Universitet stiller til Raadighed de til videnskabeligt Arbejde og til Undervisning af universitetsstuderende fornødne Lokaler med Tilbehør, herunder de nødvendige Laboratorier med Inventar og Instrumentarium, bemyndiges Undervisningsministeren til *efter indhentet sagkyndig Udtalelse* om Undervisningsplaner og om Laboratoriernes tilstrækkelige Udstyr at *anerkende saadan Undervisning* ved nævnte Universitet og til ligeledes efter indhentet sagkyndig Udtalelse med Hensyn til Lærerkræfternes videnskabelige Kvalifikationer at *godkende de til Undervisningen knyttede Lærerkræfter*.

I Begyndelsen af Paragraffen er Ordene »Universitetsundervisningen i Jylland og Aarhus Kommune« erstattet med

»Institutionen Aarhus Universitet«, idet Midlerne til Opførelse af Bygninger og videnskabeligt Udstyr tilvejebringes ved Gaver til Universitetet ikke alene fra Aarhus Kommune, men ogsaa fra andre Kommuner, fra Universitetssamvirket og fra private.

Medens Undervisningsministerens *Anerkendelse af Undervisning* ved Aarhus Universitet og *Godkendelse af de til Undervisningen knyttede Lærerkrafter* hidtil har været afhængig af, at der forud var indhentet en sagkyndig Udtalelse fra *Københavns Universitet*, kræves nu blot Indhentelse af en sagkyndig Udtalelse, uden at det siges, af hvem denne skal afgives. Motiveringen herfor er, at der nu i mange Tilfælde ved Aarhus Universitet vil findes den nødvendige Sagkundskab til Afgivelse af en saadan Udtalelse. I Tilfælde, hvor det ikke skønnes, at der ved Aarhus Universitet findes den til Afgivelse af en sagkyndig Erklæring fornødne Sagkundskab, vil den sagkyndige Erklæring blive afgivet under Medvirken af *Københavns Universitet*. Det vil derfor i hvert enkelt Tilfælde være overladt Ministeriet af afgøre, hvem der skal afgive disse Erklæringer.

Landstingets Udvalg udtalte i sin Betænkning med Hensyn til denne Ændring, at man gik ud fra, at den i § 1 omhandlede sagkyndige Udtalelse for alle de Tilfælde, i hvilke der ved Aarhus Universitet findes et helt eller delvis udbygget Fakultet, indhentes gennem et af dette nedsat sagkyndigt Udvalg, idet Begrebet Sagkundskab tages i videste Forstand, og at Udtalelsen kun i Tilfælde, hvor det ikke skønnes, at der ved Aarhus Universitet for nærværende findes den til Afgivelse af en Erklæring fornødne Sagkundskab, afgives af *Københavns Universitet*. »Udvalget ser heri et vigtigt Skridt frem mod det Maal, der ogsaa ligger til Grund for nærværende Lovforslag: *Aarhus Universitets fremtidige Selvstændighed*.«

§ 2. Den af Staten anerkendte og understøttede Universitetsundervisning ved Aarhus Universitet kan iværksættes under en af de nedennævnte *Former*:

- a) Undervisning, der fører de studerende igennem til en statsanerkendt *Embedseksamen*.
- b) Undervisning, der kun fører til en af de til en statsanerkendt Embedseksamen *forberedende Prøver*.
- c) Undervisning i *enkelte Fag*, der er Led i Undervisningen til en af de ved *Københavns Universitet* anerkendte Prøver eller Eksaminer. I dette Tilfælde skal Prøve eller Eksamen i saadanne Fag afholdes efter Regler, som godkendes af *Københavns Universitet*. Disse Regler skal

tillige fastslaa, ved hvilket af de 2 Universiteter Prøve eller Eksamen bliver at afholde.

Under a) og b) er bortfaldet de Bestemmelser i 1931-Lovens § 2 a) og b), som skulde sikre, at Undervisningsplanernes Krav ved de ved begge Universiteter afholdte Eksaminer var de samme; til Gengæld er i § 5, Stk. 1, optaget en Bestemmelse, som sikrer Ensartetheden. Motiveringen for denne Ændring er, at der nu ved Aarhus Universitet er oprettet et *økonomisk Fakultet*, som ikke findes ved Københavns, ligesom der er Mulighed for, at der fremtidig ogsaa paa andre Omraader kan optages en Undervisning i Aarhus, som ikke forefindes i København.

Under c) er det fastsat, at de dør omhandlede Prøver og Eksaminer vel ikke som hidtil ubetinget skal afholdes ved Københavns Universitet, men at de heller ikke ubetinget skal afholdes ved Aarhus Universitet, idet Affattelsen aabner Mulighed for begge Ordninger.

§ 3 er uændret og udtaler, at naar der i Henhold til foranstaaende maatte blive iværksat Universitetsundervisning paa nævnte Omraader, kan der ved Bevilling paa Finansloven ydes *Driftstilskud* hertil.

§ 4 i Loven af 1931 (se nærmere ndfr.) er udeladt som overflødig. Paa dens Plads er optaget nævnte Lovs § 5 med væsentlig uforandret Indhold:

Saafernt der ud over den i Henhold til de foranstaaende Paragraffer drevne Undervisning ønskes givet *anden videnskabelig Undervisning*, kan saadan Undervisning etableres og opretholdes, for saa vidt der dertil fra anden Side stilles de fornødne Midler til Raadighed, og for saa vidt Undervisningsministeren efter indhentet sagkyndig Udtalelse kan godkende Undervisningens videnskabelige Karakter.

§ 5. Stk. 1. De nærmere Regler for *Afholdelse af Eksaminer* ved Universitetet og for *Besættelse af Lærerstillinger* ved Universitetet kan gives ved kgl. Anordning. — For saa vidt en Eksamen afholdes saavel ved Københavns som ved Aarhus Universitet, skal *Betingelserne for at indstille sig til vedkommende Eksamen*, de i Undervisnings- og Eksamensplanerne opstillede Krav og Reglerne om Karaktergivningene være *de samme ved begge Universiteter*, medmindre særlige Forhold i det enkelte Tilfælde gør Afvigelser ønskelige, og der skal i det

hele tilstræbes *den størst mulige Ensartethed* i Vilkaarene for at bestaa Eksamen begge Steder.

Stk. 2. Ved kgl. Anordning kan fastsættes de nærmere Betingelser for at kunne *indskrives* (immatrikuleres) ved Aarhus Universitet og Adgangen til at følge Forelæsninger dør. — *Betingelserne for Adgang til Indskrivning skal være de samme* ved Aarhus Universitet og Københavns Universitet. For saa vidt der ved Aarhus Universitet er indført eller senere indføres en Undervisning med eller uden tilhørende Eksamen, som ikke findes ved Københavns Universitet, kan Betingelserne for dem, der kun vil søge denne Undervisning og underkaste sig den eventuelt dertil hørende Eksamen, dog fastsættes uden Hensyn til Reglerne om Indskrivning ved Københavns Universitet, men de i Medfør af saadanne særlige Bestemmelser indskrevne, der ikke vilde kunne være indskrevet efter de nysnævnte Regler, skal da ikke i Kraft af deres Indskrivning ved Aarhus Universitet kunne forlange Indskrivning ved Københavns Universitet.

Bestemmelsen i Stk. 1 er ny; jfr. dog det ved § 2 bemærkede.

— Regelen i Stk. 2 svarer til 1931-Lovens § 6, som derimod ikke indeholdt en til Undtagelsen i sidste Punktum svarende Bestemmelse.

§ 6. Aarhus Universitet er en *selvejende Institution*, hvis Statutter skal godkendes af Undervisningsministeren.

De ved Aarhus Universitet fastansatte Lærere udgør til sammen »*Aarhus Universitets Lærerforsamling*«, som skal høres i alle Spørgsmaal vedrørende Undervisningen og dens Udvidelse samt Ansættelse af nye Lærerkræfter; Lærerforsamlingens Statutter skal godkendes af Undervisningsministeren.

Stk. 1 er nyt. — Stk. 2 svarer til 1931-Lovens § 7, men er dog undergaaet den Ændring, at Lærerforsamlingen, som ifølge § 7 havde Ret til at udtale sig til Ministeren i alle Spørgsmaal vedrørende Undervisningen og dens Udvidelse samt angaaende Ansættelse af nye Lærerkræfter, fremtidig *skal høres* i disse Spørgsmaal.

§ 7 foreskriver, at Forslag til *Revision* af Loven skal fremsættes i Rigsdagssamlingen 1941—42.

Ved § 4 i Loven af 1931 fik Undervisningsministeren Bestyrelse til som indledende Universitetsundervisning at

anerkende Undervisningen og Prøven i *filosofisk Propædeutik* samt Undervisning og Prøve i Fag og Discipliner til den lægevidenskabelige Embedseksamens Forberedelseksamen. Siden Udstedelsen af nævnte Lov er der med Tilslutning af Folketingets og Landstingets Finansudvalg meddelt Anerkendelse af og ydet Driftstilskud til *den lægevidenskabelige Forberedelseksamen*, til *den sproglig-historiske Skoleembedseksamen* samt til *den lægevidenskabelige Embedseksamens 1. Del*. Endelig har de 2 Finansudvalg givet deres Tilslutning til Oprettelse af *et økonomisk Fakultet* med Ret til Afholdelse af en Afgangsprøve for de studerende ved dette Fakultet, dog saaledes at samtlige med Fakultetets Oprettelse og Drift forbundne Udgifter er Statskassen uvedkommende.

Da Universitetsundervisningen i Aarhus paaabegyndtes i Eftersommeren 1928, var der i alt 78 studerende og 5 faste Lærere; i 1936 var *de studerendes Antal* vokset til over 400 (heraf 163 under det lægevidenskabelige Fakultet, 120 under det humanistiske Fakultet og 47, som forberedte sig til den økonomiske Eksamen), og Antallet af faste *Lærere* var steget til 20 (16 Professorer og 4 Docenter).

Statens samlede Tilskud til Aarhus Universitet er paa Finansloven for 1937—38 opført med ca. 270 000 Kr.

Lovforslaget blev ved 1. Behandling i *Folketinget* velvilligt modtaget af Ordførerne for Regeringspartierne, Venstre, Det konservative Folkeparti og Det frie Folkeparti, og den i Aarenes Løb foregaaede stærke Udvikling ved Aarhus Universitet var Genstand for megen Anerkendelse.

Udvalget afholdt et Samraad med Undervisningsministeren, hvorunder det oplystes, at man fra Ministeriets Side var i Gang med at finde en tilfredsstillende Ordning angaaende *Pensionsforholdene* for de ved Aarhus Universitet fastansatte Lærere.

Under Samraadet blev ogsaa fremført, at man ønskede Aarhus Universitet udviklet saaledes, at de ved dette værende *Fakulteter* kunde betegnes som værende *helt i Niveau med de tilsvarende ved Kobenhavns Universitet*, og at der lovgivningsmæssigt skabtes en *tekstmæssig Ligestilling mellem de to Universiteter*. Man enedes dog om at afstaa fra at stille Ændringsforslag.

En af *Landstingets Udvalg* fremsat Udtalelse er gengivet ved Omtalen af Lovens § 1.

Begge Tings Udvalg aflagde Besøg i Aarhus for at se Universitetet og Studenterkollegierne.

Lovforslaget gennemførtes uændret, i Folketinget enstemmigt med 82 Stemmer (3 stemte hverken for eller imod), i Landstinget enstemmigt med 73 Stemmer.

109. Lov om Ændring i Lov Nr. 191 af 11. Maj 1935 om Statstilskud til private Efterskoler. (Undervisningsminister *Jørgen Jørgensen*). [A. Sp. 3501. — C. Sp. 335, 1749 og 1929].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{3}{2}$ (F. Sp. 2967). 1. Beh. $\frac{17}{2}$ (F. Sp. 3794). 2. Beh. $\frac{23}{2}$ (F. Sp. 4010). 3. Beh. $\frac{25}{2}$ (F. Sp. 4171). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{10}{3}$ (L. Sp. 1242). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Albert Andersen, Holger Andersen, Bækgaard, Grove, Jepsen Christensen, H. P. Johansen, Kr. Johansen, Oluf Johansen [Sekretær], Rs. Jørgensen, Larsen-Badse, Jørgen Møller, Niels Nielsen, S. Rasmussen, Thomsen [Formand] og Gudrun Vang Lauridsen). Betænkning (B. Sp. 2227) afgivet $\frac{15}{4}$. (Ordfører: Thomsen). 2. Beh. $\frac{21}{4}$ (L. Sp. 2066). 3. Beh. $\frac{22}{4}$ (L. Sp. 2101). *Tilbagesendt til Folketinget*. Eneste Beh. $\frac{3}{5}$ (F. Sp. 6657). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 154).

I Henhold til et af Folketingets Udvalg ved Behandlingen af Tilskudsloven af 11. Maj 1935 udtalt Ønske (Aarbogen 1934—35, Side 333) nedsatte Ministeriet i Maj 1935 et *Udvalg* til Undersøgelse af den for de private Efterskoler gældende Tilskudsordning med det Formaal for Øje inden for den nuværende økonomiske Ramme eventuelt at finde en for Skolerne mere tilfredsstillende Ordning.

Udvalget, der afgav Betænkning i Februar 1936, fandt ikke Anledning til at foreslaa en Ændring af selve Tilskudsformen inden for den fastsatte økonomiske Ramme, men udtalte som Resultat af sine Undersøgelser, at kun en *Forhøjelse af Skolernes Indtægter* — gennem forøget Statstilskud, forøgede Elevunderstøttelser eller gennem andre Tilskud — vilde kunne føre til en for Skolerne økonomisk tilfredsstillende Ordning.

Endvidere henledte Udvalget Opmærksomheden paa visse Ulemper ved den ved Tilskudsloven af 11. Maj 1935 indførte Ordning, hvorefter Elevunderstøttelserne — der hidtil fordeltes under eet af Ministeriet, til hvilket samtlige Ansøgninger til hvert Kursus blev indsendt med Forstanderens Indstilling — skulde uddeles af Amtsskoleraadene og Københavns Magistrat, idet det disponible Beløb af Ministeriet fordeltes blandt disse til videre Uddeling.

Ministeriet modtog dernæst fra »Foreningen af private Efterskoler« en Henvendelse, hvori man androg dels om Genindførelse af den tidligere Ordning med Elevunderstøttelsernes direkte Uddeling af Ministeriet, dels om Forhøjelse af det direkte Tilskud til Skolerne fra 7 til 12 Kr. pr. Elevmaaned og af Elevunderstøttelsen fra 6 til $17\frac{1}{2}$ Kr. pr. Elevmaaned.

I det fremsatte Lovforslag foreslog *Undervisningsministeren* i Overensstemmelse med Efterskoleforeningens Andragende at give Ministeriet Adgang til at vende tilbage til den tidligere anvendte Fremgangsmaade med *Fordeling af Understøttelserne under eet og direkte af Ministeriet*. Desuden stillede Ministeren Forslag om en *Fordobling af Elevunderstøttelsen*, fra 6 til 12 Kr. pr. Maaned. I denne Skikkelse førtes Lovforslaget uændret gennem Folketinget. *Landstingets Udvalg* fandt det imidlertid rigtigt at ophæve den særlige Finanslovbevilling til Understøttelse af ubemidlede *Efterskoleelever i de sønderjyske Landsdele* og at samle Understøttelsen til alle Elever i een Bevilling under Efterskoleloven, og dette foranledigede en Forhøjelse af Elevunderstøttelsen til 15 Kr. pr. Elevmaaned samt en Ændring af Lovteksten angaaende Understøttelsen til sønderjyske Elever.

Loven, der traadte i Kraft 1. April 1937, indeholder herfter følgende ændrede Affattelse af § 3 i Loven om Statstilskud til private Efterskoler:

»Til Understøttelse af ubemidlede Elever paa de private Efterskoler, der modtager Statstilskud i Henhold til Bestemmelserne i nærværende Lov, fordeler Ministeriet aarlig et samlet Beløb, svarende til *maanedlig 15 Kr. for hver Elev* ude over den undervisningspligtige Alder.

Fordelingen af Beløbet foretages efter Regler fastsat af Undervisningsministeren.

Understøttelse til ubemidlede *sønderjyske Elevers* Uddannelse ydes som hidtil gennem Sønderjysk Skoleforening. Det fornødne Beløb hertil stilles til Raadighed for Foreningen af det samlede Understøttelsesbeløb efter Undervisningsministerens nærmere Bestemmelse.«

Merudgiften ved Elevunderstøttelsens Forhøjelse blev opgjort til godt 68 000 Kr. — Bevillingen til sønderjyske Efterskoleelever er i de senere Aar opført paa Finanslovens § 21 II. D. 8. med 31 500 Kr., svarende til 2 Kr. 77 Øre pr. Elevmaaned.

Med de af Landstingsudvalget foreslaaede Ændringer (se ovfr.) vedtoges Lovforslaget enstemmigt i Landstinget med 64 Stemmer. Ogsaa i Folketinget, hvor Forslaget blev anbefalet af Ordførerne for de fire store Partier og Det frie Folkeparti, var Vedtagelsen enstemmig; 6 Medlemmer stemte dog hverken for eller imod.

Forsvarslove.

110. Lov om Hærens Ordning. (Forsvarsminister *Alsing Andersen*). [A. Sp. 3811. — C. Sp. 1593 og 2063].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{4}{2}$ (F. Sp. 3053). 1. Beh. $\frac{11-12}{2}$ (F. Sp. 3468 og 3565). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (J. P. Larsen, E. Friis, Hartvig Frisch [Formand], Rasmus Hansen, Richard Jørgensen, Bollerup Madsen, A. C. Mortensen, Rager [Sekretær], A. M. Hansen, Brorsen, Krag, Nørskov, Ole Bjørn Kraft, Westermann og Christmas Møller). Betænkning (B. Sp. 2017) afgivet $\frac{10}{4}$. (Ordfører: J. P. Larsen). 2. Beh. $\frac{15-16}{4}$ (F. Sp. 5838 og 5915). 3. Beh. $\frac{20}{4}$ (F. Sp. 6094). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{22}{4}$ (L. Sp. 2110). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Holger Andersen, Hauch, Hendriksen, Jepsen Christensen, H. P. Johansen, Kr. Johansen, Laurits Knudsen, Jørgen Møller, Stumpher Nielsen, Ch. Petersen, Schaumann, Stensballe, Stumph [Formand], C. F. Sørensen og Veistrup [Sekretær]). Betænkning (B. Sp. 2849) afgivet $\frac{3}{5}$. (Ordfører: C. F. Sørensen). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2439). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2481). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 112). Traadt i Kraft straks.

111. Lov om Søværnets Ordning. (Forsvarsminister *Alsing Andersen*). [A. Sp. 3911. — C. Sp. 1661 og 2063].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{4}{2}$ (F. Sp. 3053). 1. Beh. $\frac{11-12}{2}$ (F. Sp. 3468 og 3565). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Hærens Ordning (se ovenfor). Betænkning (B. Sp. 2017) afgivet $\frac{10}{4}$. (Ordfører: J. P. Larsen). 2. Beh. $\frac{15-16}{4}$ (F. Sp. 5838 og 5915). 3. Beh. $\frac{20}{4}$ (F. Sp. 6138). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{22}{4}$ (L. Sp. 2110). Henvist til samme Udvalg som Forslag til Lov om Hærens Ordning (se ovenfor). Betænkning (B. Sp. 2849) afgivet $\frac{3}{5}$. (Ordfører: C. F. Sørensen). 2. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2439 og 2458). 3. Beh. $\frac{5}{5}$ (L. Sp. 2483). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 113). Traadt i Kraft straks.

Ved Fremsættelsen af Forslagene til disse to Love udviklede *Forsvarsministeren*, at det havde været en gennemgaaende Fejl ved tidligere Militærordninger, at der havde været et Misforhold mellem Hærens Mandskab og dens Materiel og

mellem de opstillede Flaadeprogrammer og de til Raadighed værende Penge og Personel. Den samme Fejl prægede Ordningen af 1932, og »en mere rationel, en saneret Nyordning« var derfor paakrævet.

Under sine Overvejelser af en Reform havde Regeringen stadig været af den Opfattelse, at Rustningerne i andre Lande ikke kunde eller burde tages som Eksempel for Danmark, da Regeringen ikke ansaa det for muligt at bygge Danmarks Sikkerhed paa Rustninger. Man havde ogsaa betragtet det som afgørende nødvendigt at tage økonomiske Hensyn, saaledes at de sociale og kulturelle Opgaver, der maa varetages, ikke skulde lide Skade. Men Regeringspartierne havde altid været af den Opfattelse, at der burde være visse militære Magtmidler til Raadighed til Løsning af Opgaver, som kunde komme til at foreligge, og naar Spørgsmaalet da drejede sig om at tilvejebringe en mere rationel Ordning, havde man ment, at det mest paatrængende var at skaffe en *tidssvarende Materieludrustning for Hærens Styrker og at sanere Flaadens Forhold med Hensyn til Materiel og Personel*, medens det formentlig ikke vilde være hensigtsmæssigt under de nuværende Forhold at gaa til en fuldstændig Ændring af det hidtidige Grundlag. Spørgsmaalet om Ordningens *Omfang* i Forhold til det nuværende maatte være afhængigt af en nøgtern Beregning af de økonomiske Konsekvenser. Alt i alt kunde Regeringens Opfattelse formuleres saaledes, at »bedre er en vel udrustet mindre Styrke end en Efterligning af en Stormagtskær uden det nødvendige Materiel — og bedre er en mindre Flaade, ordentligt vedligeholdt og bemanded, end en større Papirflaade uden tilstrækkelig Udrustning«.

Ministeren gjorde derefter Rede for de foreslaaede *Ændringer* i Hærloven og Søværnsloven, der hvilede paa Resultatet af Undersøgelser, som var foretaget i *Krigsministeriet og Marine-ministeriet*, bl. a. ogsaa foretaget paa Grundlag af Forslag og Beregninger, der var udarbejdet af Generalkommandoen og Søværnskommandoen. Til denne Redegørelse knyttede Ministeren nogle Bemærkninger om stedfundne og paatænkte Forbedringer af *Kaserneforholdene*, om et *forhøjet Vederlag til de værnepligtige*, en Humanisering af den militære Straffelov og om Forholdet mellem Befolkningen og Hærens Befalingsmænd.

Det var Ministerens Opfattelse, at de væsentlige Skavanker ved 1932-Ordningen vilde blive afhjulpet ved Lovforslagenes Gennemførelse, og at Danmark vilde faa »et mere rationelt, et mere hensigtsmæssigt Organ til Løsning af saadanne Opgaver, som vort Land kan blive stillet over for«. »Disse Opgaver vil« — fortsatte Ministeren — »aldrig i nogen Situation omfatte Deltagelse i Angreb paa noget Land. Herom

er alle politiske Partier i dette Land enige. Og det danske Folks Opfattelse og hele Mentalitet er en Garanti herfor. Skulde den Katastrofe imidlertid ske for Europa, at andre Lande eller Magtgrupper af andre Lande paa ny tærner imod hinanden, da vil Opgaven for os være at holde Danmark uden for saadanne Opgør. Til Løsning af denne Opgave maa da Landets militære Styrker benyttes — saaledes som vi var indstillet paa det under Verdenskrigen 1914—18 — gennem Varetagelsen af de Forpligtelser, der paahviler os. Hertil hører *ikke alene Afvisning af tilfældige Neutralitetskrænkelser, men ogsaa en vis Beskyttelse mod andre Neutralitetskrænkelser*, naar disse er af en saadan Karakter, at der foreligger rimelig Mulighed for deres Afvisning, idet vi selvfølgelig baade af nationale og internationale Grunde maa søge at undgaa, at vort Territorium udnyttes af krigsførende Parter.³

Til sidst omtalte Ministeren *Folkeforbundets* Bestræbelser for at forene Staterne i et fredeligt Samarbejde paa Grundlag af Rustningernes Indskrænkning. Disse Bestræbelser var nu ulykkeligvis foreløbig brudt sammen under de sidste Aars Begivenheder, og Erfaringerne syntes at vise, at Rustningernes almindelige Indskrænkning kun kunde ventes gennemført ved en international Overenskomst, der ogsaa skabte et Retssystem til Fredens Opretholdelse. De smaa Lande var i allerhøjeste Grad interesserede i, at Bestræbelserne for at skabe et saadant System lykkedes, og de Forpligtelser, som muligvis maatte blive Følgen af Skabelsen af en virkelig universel, international Retsordning, vilde Danmark selvfølgelig til enhver Tid være med til at paatage sig.

A. Hærens Ordning.

Som ovenfor berørt tilsigter Loven ikke nogen principiel Nyordning i Forhold til Hærordningen af 1932 (Aarbogen 1931—32, Side 446), men hovedsagelig at skabe Mulighed for inden for en kortere Aarrække at tilvejebringe en *Forsyning af moderne Materiel* samt at tilvejebringe Overensstemmelse med de foreliggende Forhold, saaledes som disse har udviklet sig efter 1932-Lovens Gennemførelse. Som Følge heraf er den følgende Fremstilling begrænset til de Punkter, hvor den nye Lovs Indhold *afviger fra* 1932-Ordningen.

I. Befalingsmandsordningen.

Befalingsmandsordningen er i Princippet uforandret, men da Antallet af faste Befalingsmænd har vist sig at være

for ringe, er der sket en *Udvidelse af de faste Rammer*, samtidig med at en Del af Uddannelsen er henlagt til Vinterhalvaaret. Der er regnet med en Forøgelse af de faste *Befalingsmænd af Linien* paa i alt 127, nemlig 49 Officerer og 78 Befalingsmænd af Officiantgruppen, samt en Forøgelse af de faste Befalingsmænd af *Reserven* paa i alt 64 Officerer og 67 Underofficerer. Endvidere en mindre Forøgelse af Befalingsmænd og ligestillede af *Forstærkningen*.

II. Mandskabets Fordeling og Uddannelse.

1. Det *aarlig indkaldte Mandskab* vil i det hele gaa ned fra ca. 8 900 til ca. 7 800 Mand, altsaa med ca. 1 100. Ved *Vaabnene* indkaldes dog ca. 6 800 mod hidtil ca. 5 600, altsaa en Stigning paa 1 200, men Antallet af *Garnisons- og Hjælpetropper* nedsættes fra ca. 3 300 til ca. 1 000, eller med 2 300.

I Sammenligning med Hærloven af 1932 fordeles Mandskabet saaledes:

		Efter Hærloven af 1932
Ved Fodfolksregimenterne	4 340	3 255
— Livgarden	465	465
— Rytteriet	374	380
— Artilleriet	1 120	974
— Ingeniørtropperne	300	300
— Trainet	150	230

Til *de øvrige Vaaben* og Korps sker Indkaldelser i omtrent uforandret Omfang.

Antallet af *Garnisonstropper* (hidtil 2 000) nedsættes, idet de i Sønderjylland uddannede erstattes med Fodfolkspionerer og en Del af den hidtil af Garnisonstropperne bestridte Vagt-, Ordonnans- og Arbejdstjeneste paaregnes overtaget af Afdelingerne. Ogsaa *Hjælpetropper* indkaldes i begrænset Omfang.

Den hidtidige Bestemmelse om Udtagelse af Mandskab Øst og Vest for Store Bælt er bortfaldet.

2. *Genindkaldelser* har hidtil været foretaget 2 Gange à 25 Dage i indtil 6. Aargang. For at lette Værnepligtsbyrden for den enkelte er Genindkaldelserne *indskrænket* til 2 à 20 Dage i indtil 5. Aargang, og de første 20 Dage er

tilmed henlagt i umiddelbar Fortsættelse af den første Uddannelse overalt, hvor dette har været muligt. Herved vil største Delen af de værnepligtige kun blive genindkaldt een Gang.

3. Den hidtidige Bestemmelse om *Udtagelse af Befalingsmandslever* er ændret derhen, at frivillige, der er egnede, fortrinsvis skal udtages.

4. For at gøre det muligt at anvende værnepligtige med *særlig videnskabelig teknisk Uddannelse* paa en saadan Maade, at deres særlige tekniske Uddannelse nyttiggøres i Hæren, er det bestemt, at der ved kgl. Anordning kan fastsættes særlige Bestemmelser vedrørende saadanne værnepligtiges Uddannelsestid m. v. Det er dog en Forudsætning, at de ikke faar en kortere Uddannelsestid end den for den første Uddannelse ved vedkommende Vaaben fastsatte.

Det kan i denne Forbindelse anføres, at der til en Bestemmelse om, at værnepligtige, som har en *faglig Uddannelse* (særlig Livsstilling), under Militærtjenesten kan anvendes saaledes, at denne Uddannelse (Livsstilling) udnyttes for Hæren, ved en i *Folketinget* foretagen Ændring blev føjet: »i Fredstid dog kun i det Omfang, som er nødvendigt af Hensyn til Anvendelsen i Krigstid, eller som kan forenes med den egentlige militære Uddannelse og Tjeneste«. Endvidere tilføjedes: »Værnepligtige, der ellers ikke vilde blive bestemt til Indkaldelse, kan *ikke* indkaldes til *Hjælpetropperne* for at anvendes til Arbejde i Overensstemmelse med deres Livsstilling.«

5. Den hidtil ved Fodfolket skete *Overførelse af værnepligtige til Hjælpetropperne* 15 Dage efter Mødet er *udvidet* til at omfatte samtlige Vaaben. Antallet er fastsat til indtil 3 pCt. Herved vil samtlige Afdelinger have Adgang til blandt de til Uddannelsen mindst egnede værnepligtige at tilvejebringe et Antal Hjælpetropper til Arbejde, Vagt m. v.

6. Som Følge af Nedsættelsen af Varigheden af Tiden for Genindkaldelse til fortsat Øvelse fra 25 til 20 Dage er *Varigheden af Lejr- og Kantonnementsøvelser* ændret fra mindst 8 til mindst 6 Dage.

III. Vaaben og Korps.

1. *Fodfolket* bestod efter Loven af 1922 af 11 Regimenter samt Livgarden. Ved Hærordningen af 1932 reduceredes Antallet af Regimenter til 8 i alt (inkl. Livgarden), og omsat i Kompagnier gik Antallet ned fra 152 til 128. Nu indeles Fodfolket i 7 *Regimenter*, herunder Garden, 1 *Cyklistregeriment* paa 2 Batailloner og 1 *Fodfolkspionerkommando*. — Hvert Regiment skal bestaa af 1 Stabskompagni med forskellige Specialister til Forbindelsestjeneste, Opklaringstjeneste, Pionertjeneste og Luftværnstjeneste, dernæst 1 Kanonkompagni med Antitanksskyts og endelig 3 Batailloner à 5 Kompagnier, heraf et med Morterer og Antipanservogsskyts. (Hidtil 1 Skytskompagni med Morterer og Fodfolkskanoner og 3 Batailloner à 5 Kompagnier [1 Maskingeværkompagni og 4 Rekylgeværkompagnier]).

Uddannelsen ved de 6 *Regimenter* finder Sted i et Sommerhold paa ca. 2 520 Mand og et Vinterhold paa ca. 1 080 Mand. Ved Sommerholdet varer Uddannelsen i 150 Dage med 20 Dages fortsat Øvelse i umiddelbar Fortsættelse heraf samt 1 senere Genindkaldelse paa 20 Dage (mod hidtil 150 Dage med 2 senere Genindkaldelser à 25 Dage). Ved Vinterholdet varer Uddannelsen 150 Dage med 2 senere Genindkaldelser à 20 Dage. — Uddannelsen ved Regimentet med 2 *Cyklistbatailloner* tilrettelægges som for de 6 Regimenter anført. — For *Gardens* Vedkommende bliver Uddannelsestiden 285 Dage med 20 Dages fortsat Øvelse i umiddelbar Fortsættelse heraf og 1 senere Genindkaldelse paa 20 Dage (mod hidtil 305 Dage med 2 senere Genindkaldelser à 25 Dage). — Der vil aarlig blive indkaldt 500 *Fodfolkspionerer*. Disse faar foruden en almindelig Fodfolksuddannelse Uddannelse i lettere Pionertjeneste, saaledes at de er i Stand til selv at etablere, bevogte og forsvare lettere Spærringer.

For at afhjælpe den hidtidige Mangel paa Grupperførere er der for *Underkorporaler* fastsat samme *Tjenestetid* som for *Kornetter*. Underkorporalerne paaregnes udnævnt til Korporaler efter 2—3 Maaneders Forløb.

2. *Rytteriet* er omorganiseret. Som Følge heraf foreslog Regeringen at bruge Benævnelsen *Opklaringstroppes*, men ved Ændringsforslag i Folketinget opretholdtes Navnet Rytteriet. Det bestaar af 2 Regimenter med i alt 4 Rytter-

eskadroner, 4 Cyklisteskadroner, 2 Motorcyklisteskadroner, 2 Skytseskadroner og 2 Panservognseskadroner (hidtil: 2 Regimenter med i alt 7 Eskadroner, 5 Cyklisteskadroner og 2 Panservognskompanier). Det aarlig indkaldte *beredne* Mandskab formindskes fra 230 til 160 Mand, men den samlede Mandskabsstyrke er praktisk taget uforandret. — *Uddannelsen* varer ved Ryttereskadronerne 345 Dage og ved Cyklist-, Skyts- og Panservognseskadronerne 150 Dage, hvortil kommer 20 Dages fortsat Øvelse i umiddelbar Fortsættelse heraf og 1 senere Genindkaldelse paa 20 Dage (hidtil: henholdsvis 365 Dage og 150 Dage med 2 senere Genindkaldelser à 25 Dage).

3. For *Artilleriets* Vedkommende er man gaaet et Skridt videre med Motoriseringen, idet 2 lette hestetrukne Afdelinger er afløst af motoriserede. De 3 *Feltartilleriregimenter* inddeles herefter i 4 lette motoriserede, 3 tunge motoriserede og 4 lette hestetrukne Afdelinger, hver Afdeling à 3 Batterier (bortset fra nysnævnte Ændring som efter Loven af 1932). Hertil kommer 1 *Luftværnsregiment* paa 3 motoriserede Afdelinger à 3 Batterier, der erstatter den hidtidige 10. Artilleri-afdeling (Luftværnsafdelingen). Den ene af disse Afdelinger er tænkt anvendt mod *Luftangreb paa Hovedstaden**).

I sin Forelæggelsestale udtalte *Forsvarsministeren*, at Problemet om *Afværgelse af Angreb fra Luften* selvfølgelig havde været Genstand for en særlig grundig Drøftelse og Udredning. Hvis man imidlertid skulde realisere Planer, hvorved man kunde sige, at blot *Hovedstaden* var dækket af Antiluftskyts, vilde det koste saa store Beløb, at Regeringen ikke mente at burde foreslaa det, bl. a. i Betragtning af, at denne Dækning ikke vilde give nogen Garanti for, at Angreb kunde afværges. Regeringen havde derfor ment at maatte begrænse sig til at foreslaa den nævnte, mindre omfattende Ordning, som dog betød, at Flyvere, der i fjendtlig Hensigt søgte ind over Byen, ikke kunde gøre dette uden Risiko og derfor heller ikke kunde optræde efter Forgødtbefindende.

4. Hvad *Flyvertropperne* angaar, regnede man i 1932 med 5 Eskadriller ved Hæren, men de hertil afsatte Midler

*) Til Raadighed hertil vil desuden være nogle ældre Batterier og det Antiluftskyts, som paaregnes anskaffet til Kystdefensionen.

vilde ikke kunne række saa vidt. Nu er der paaregnet Midler til 4 moderne Eskadriller.

Ministeren gjorde opmærksom paa, at det ikke vilde blive lettere for smaa Lande at følge med i Udviklingen paa dette Vaabens Omraade end paa andre Omraader, idet Opbygning og Drift, taget under eet, af en Eskadrille (12 til 18 Maskiner, alt efter deres Art) koster en lille Million Kroner aarlig eller det samme, som man regner til et Fodfolksregiment.

5. *Ingeniørtropperne* er organiserede som hidtil, ligeledes *Hærens tekniske Korps*. *Trainafdelingen* omfatter 2 Kompagnier mod hidtil 2 Trainkompagnier og 1 Motorvognskompagni. Under *Forplejningskorpset* er indført *Intendant*er, hovedsagelig til Anvendelse ved den overordnede Forplejningstjeneste. Disse rekruteres fra de værnepligtige Reserveintendanter med mindst 4 Aars Tjeneste*). Der er tillige aabnet Adgang for Intendanter til at blive Overintendanter. — Ved *Bornholms Værn* er den hidtidige Genindkaldelse til Værnet 3 Gange à 14 Dage nedsat til 2 Gange à 10 Dage.

6. 1 Division med 4 Regimenter af Fodfolket, 1 Regiment af Rytteriet samt Artilleri har Garnison Øst for Store Bælt; 1 Division med 4 Regimenter af Fodfolket, 1 Regiment af Rytteriet samt Artilleri har Garnison Vest for Store Bælt**).

IV. Hærens Skoler.

1. Af økonomiske Grunde er der skabt Mulighed for at henlægge *Uddannelsen af værnepligtige Befalingsmænd* fra f. Eks. *Trainafdelingen* og *Flyvertropperne* til et af de større Vaabens Befalingsmandsskoler.

2. For at modvirke, at Befalingsmænd umiddelbart efter at have gennemgaaet Officersklassens yngste Afdeling eller

*) Herved vil der være raadet Bod paa den mindre heldige Ordning, at værnepligtige af *Forplejningskorpset* ikke har kunnet opnaa fast Ansættelse i Hæren i *Forplejningskorpset*.

**) Som Følge af de ved Loven foretagne Omlægninger m. v. vil forskellige af de i København værende militære Etablissementer, f. Eks. *Baadsmannsstrædes Kaserne* og *Gardehusarkasernen* kunne frigøres til Anvendelse uden for Hæren. Ligeledes paaregner man at kunne frigøre *Christianshavns Fæll*ed og *Amager Fæll*ed.

Uddannelse til Officiant eller Premierløjtnant søger bort fra Hæren for at nyttiggøre de vundne Kundskaber uden for Hæren, er der i Afsnittet vedrørende Officersskolen indsat en Bestemmelse om, at de skal forpligte sig til, hvis de bestaar Afgangsprøven, at *gøre Tjeneste ved Hæren i 2 Aar.*

V. *Frivillig Militæruddannelse. Forbud mod frivillige Korps.*

Grundlaget for Udtagelsen til den militære Uddannelse vil ogsaa fremtidig være *den almindelige Værnepligt*, som sikrer dels den nødvendige Tilgang af Mandskab, dels dettes alsidige S sammensætning. Regeringen mente imidlertid, at det vilde være rimeligt at kunne afvige i nogen Grad fra Resultatet af den Lodtrækning, der finder Sted blandt det tjenstdygtige Mandskab, saa at man i begrænset Omfang kan tage Hensyn til tjenstdygtige, der normalt ikke skal indkaldes, men som *fremsætter Ønske om at komme til at aftjene Værnepligten.* Hertil sigter Stk. 1 i den nye § 88.

I samme Paragrafs Stk. 3 (jfr. Stk. 4) *forbydes de frivillige Korps* ud fra den principielle Opfattelse, at Uddannelse til Soldatertjeneste alene bør ske ved Statens Foranstaltning og i det Omfang, Rigsdag og Regering fastsætter*). Paa den anden Side gives der i Stk. 2 tjenstdygtige, som ikke skal indkaldes til Aftjening af Værnepligten, Adgang til *frivillig Militæruddannelse* uden for Hærens almindelige Tjenestetid. Dertil egnede frivillige vil kunne erholde Uddannelse, som gør dem egnede til Virksomhed svarende til den, der udøves af Hærens *værnepligtige Befalingsmænd.*

§ 88 har i det hele følgende Indhold:

»Der vil, i det *Omfang* Forsvarsministeren efter Forhandling med Indenrigsministeren maatte bestemme, kunne gives udskrevne værnepligtige, der ikke skal indkaldes til Aftjening af Værnepligten, *Adgang til at aftjene Værnepligten* ved Hæren eller Søværnet, saaledes at *et tilsvarende Antal* af de til Aftjening af Værnepligten udtagne *ikke indkaldes.* Saadan Adgang gives fortrinsvis til de værnepligtige, der har Ved-

*) I sin Forelæggelsestale betonedes Forsvarsministeren, at dette Forbud ikke var udsprunget af nogen Mangel paa Respekt for dem, der er gaaet ind i de frivillige Korps, ledet af Ønsket om at stille sig til Raadighed for deres Land.

tegning efter Værnepligtslovens § 19, 2. Stykke**), men som ikke ved Fordelingen af det udskrevne Mandskab . . . er udtaget. Begæring herom skal normalt fremsættes senest inden den 1. Marts i det Aar, for hvilket Sessionen holdes.

Der vil endvidere i et begrænset Omfang kunne gives udskrevne værnepligtige som de i 1. Stykke omhandlede, der ikke skal indkaldes til Aftjening af Værnepligten, Adgang til *militær Uddannelse ved Hærens Afdelinger* i en nærmere fastsat Udstrækning *uden for Afdelingernes normale Øvelsestid*, naar der fremsættes Begæring derom over for Forsvarsministeren. Disse værnepligtige er i Fredstid som i Krigstid stillet som det øvrige værnepligtige Personal. Dog oppebærer de i Fredstid kun *Lønning, Kostforplejning* m. v., naar de forretter *fuld Tjeneste* ved Hærens Afdelinger. De nævnte værnepligtige kan, dersom deres Uddannelse er afsluttet med tilfredsstillende Resultat, indkaldes til Tjeneste ved Hæren i Tilfælde af Mobilisering eller Formering af Sikringsstyrke. De nærmere Regler for disse værnepligtiges Uddannelse, Udrustning, Uniformering m. v. fastsættes af Forsvarsministeren. Til Dækning af Udgifterne i Anledning af den her omhandlede militære Uddannelse anvendes dels de Beløb, som hidtil har fundet Anvendelse i Overensstemmelse med Lov Nr. 38 af 7. Marts 1913 om Københavns Væbnings Fond § 3, Post a [ca. 4 000 à 5 000 Kr. aarlig], dels Beløb, som bevilges paa de aarlige Finanslove ud over de i nærværende Lovs § 95 omhandlede.

Private Sammenslutninger af Personer, der organiseres, uddannes eller udrustes *til militær Virksomhed, maa ikke bestaa.*

De med Henhold til Lov Nr. 93 af 23. Marts 1932 om Hærens Ordning § 91, Stk. 2, bestaaende *Overenskomster mellem Forsvarsministeren og frivillige Korps sættes ud af Kraft senest 3 Maaneder efter nærværende Lovs Ikrafttræden.* De af Korpsenes Medlemmer, der ikke har aftjent deres Værnepligt, men endnu føres i Lægdsrullen, kan af Korpsene anmeldes til Krigsministeriet. I Tilfælde af Mobilisering eller Formering af Sikringsstyrke vil de efter Begæring

**) Se Nr. 50 under 4 og 5.

kunne indkaldes til saadan Tjeneste, som deres Uddannelse muliggør.«

Det er paaregnet, at Krigsministeriet afkøber Korpsene deres Vaaben m. v.

VI. Udgifter.

Ifølge Lovens § 95 skal det samlede *militære Driftsbudget* for Krigsministeriets Vedkommende holdes paa 26,38 Mill. Kr. aarlig (med Regulering efter Prisniveau, Valutaforhold, Lønninger og Skatter). Hærordningen af 1932 kostede lige ved 26 Mill. Kr. aarlig. Det maa dog ved en Sammenligning erindres, at medens de *Ventepenge og Pensioner*, der foranledigedes ved Loven af 1932 [ca. 200 000 Kr.], har været afholdt af det fastsatte Normalbudget, vil dette ikke være Tilfældet efter den nye Lov, men Beløbet hertil overgaar til den normale Pensionskonto.

Efter et opstillet Normalbudget for Hæren vil det være muligt af det ovennævnte Beløb at anvende 2 Mill. Kr. aarlig til Anskaffelse af *Materiel* ud over Flyvemateriellet (efter 1932-Ordningen kun ca. 1 Mill. Kr.). Men herudover ydes der inden for en Periode paa *højst 5 Finansaar*, begyndende med Finansaaret 1937—38, en samlet *ekstraordinær Bevilling paa 10 Mill. Kr.* til Anskaffelse af Krigsmateriel. Der vil da paa den ordinære og ekstraordinære Konto i 5 Aar kunne skaffes for 20 Mill. Kr. Materiel til Hæren, som dermed efter Regeringens Opfattelse vil kunne forsynes med et til sin Størrelse og sine Opgaver passende Materiel.

Bestemmelsen om ekstraordinær Anskaffelse af Krigsmateriel lød oprindeligt paa, at der i hvert af de 5 første Finansaar skulde ydes 2 Mill. Kr. til dette Formaal, men for at fremskynde Produktionen fik Bestemmelsen i *Folketinget* den nys gængivne Affattelse, der tillader en Forkortelse af Anskaffelsesperioden.

B. Søværnets Ordning.

Den nye Lov bygger paa det samme organisatoriske Grundlag som Ordningen af 1932 (Aarbogen 1931—32, Side 462) og tilsigter hovedsagelig kun, som i Indledningen berørt, at tilvejebringe Overensstemmelse mellem Lov-

bestemmelser og de faktisk foreliggende Forhold, idet det har vist sig, at der ikke var Penge til det forudsatte Antal Skibe eller til en rimelig Bemanding af Skibene.

I. *Personel.*

1. Der er i Aarene siden 1932 med Rigsdagens Tilslutning foretaget forskellige Ændringer i Personelordningen, og hvad selve Organisationsformen angaar, indeholder den nu lovfæstede Ordning intet nyt. Derimod sker der en væsentlig *Forøgelse* baade af *det faste Personel* og af *det frivillige Mandskab* — Stammandskabet —, der tages til Tjeneste i en ung Alder og faar nogle Aars Uddannelse, hvorefter de dygtigste har Mulighed for at avancere til faste Stillinger. Det drejer sig i alt om *ca. 200 Mand*, deraf 50 af Officersgrad — Læger, Intendantter, Maskinofficerer og Materielmestre indbefattet —, *ca. 75 Kvartermestre*, Underkvartermestre og ligestillede og *ca. 75 Mather*. Med denne *Forøgelse* skulde Mandskabet komme til at svare til det Antal Skibe, der er regnet med efter Udløbet af den nedenfor omtalte 6 Aars Periode.

2. Da der til Udførelse af den Tjeneste, som paahviler Stammandskabet, kun kan anvendes forholdsvis unge Mennesker, er der nu som før fastsat Maksimumstjenestetider (Mather hjemsendes efter 5 Aars Tjeneste som saadanne, Underkvartermestre efter 6 Aars Tjeneste, Flyvermekanikere efter 8 Aars Tjeneste). Dette Personel bliver derved stillet ugunstigere end andet Personel i Statens Tjeneste, og der er derfor (i Lovens § 26) givet de paagældende *Fortrinsret* ved Besættelse af saadanne Statsstillinger, som de ifølge Uddannelse og Tjeneste maa anses for egnede til at bestride, saafremt vedkommende er velanfælet fra Tjenestetiden.

3. *Tjenestetiden* for *det værnepligtige Mandskab* paaregnes fremtidig at blive af lignende Udstrækning som hidtil. Der gives det indkaldte Mandskab en forberedende Uddannelse i 1 à 2 Maaneder og derefter en Tjenestetid, hvis Længde hovedsagelig afhænger af Togternes Varighed. Som Regel kan ingen værnepligtig holdes til Tjeneste længere end *ca. 1 Aar*. De til Uddannelse som Befalingsmandselever og Tjeneste som Befalingsmænd udtagne kan holdes til fortsat Tjeneste indtil en samlet Tjenestetid af 18 Maaneder. —

Ved Kystdefensionen er Tjenesten normalt 6 Maaneder, men bliver dog for en Del af Mandskabet 8 Maaneder. Ligesom for Hærens Personel finder der en enkelt Genindkaldelse Sted til fortsat Øvelse i 20 Dage.

II. Flaaden.

Ved Udarbejdelsen af 1932-Ordningen regnede man med, at der for det opstillede Budget skulde kunne holdes en Flaade paa 9 Torpedobaade og 7 Undervandsbaade, altsaa i alt 16 mindre Enheder, hvorimod der ikke i Budgettet var afsat særlige Midler til Fornyelse af Artilleriskibene. Hvis 1932-Ordningen for Søværnets Vedkommende skulde være fortsat uforandret endnu i en Aarrække, vilde Antallet af Skibsenheder imidlertid være kommet til at ligge betydeligt under de forudsatte 16 Skibe, og da Regeringen og Regeringspartierne ansaa dette for et Minimum af Enheder, naar der skal kunne foretages den nødvendige Vagt- og Neutralitets-tjeneste, mente de at maatte søge at rette 1932-Ordningen op først og fremmest paa dette Punkt.

I Regeringens *oprindelige Forslag* gik man ud fra en *Opbygningsperiode* for Flaadens Vedkommende paa 6 Aar. I denne Periode skulde Flaaden bestaa af Artilleriskibet »Niels Juel« og 13 mindre Bevogtningsenheder (Torpedobaade, Undervandsbaade og Minestrygere) foruden 1 Mineskib, Minefartøjer m. v. Man regnede med i de 6 Aar at kunne færdigbygge 3 Undervandsbaade og desuden at kunne bygge 2 Torpedobaade, 3 Minestrygere, 1 Mineskib, 1 Inspektionsskib og 1 Opmaalingskib samt yderligere at kunne paabegynde Bygningen af 1 Undervandsbaad. Flaademateriellet vilde da, naar »Niels Juel« udgik efter de 6 Aars Forløb, bestaa af 8 Torpedobaade, 4 Undervandsbaade, 3 Minestrygere og 1 Mineskib, Inspektions- og Opmaalingskibe m. v. Desuden af 20—24 *Luftfartøjer*.

Under Forhandlingerne i *Folketingets Udvalg* fremsattes imidlertid den Tanke gennem Foretagelsen af ekstra Hovedeftersyn at *bevare nogle af de ældre Undervandsbaade* (eventuelt ogsaa andre Skibe) noget længere end den normale Levetid*),

*) Flaadens Materiel paaregnes at kunne bevares i Linien saaledes: Artilleriskibe 24 Aar, Torpedobaade 18 Aar, Undervandsbaade 16 Aar.

og et foreløbigt sagkyndigt Skøn gik ud paa, at det paa denne Maade muligvis kan lykkes at opretholde de paagældende 8 Baade i tjenstdygtig Stand i nogle Aar endnu. Hvis der hvert Aar foretages Hovedeftersyn af 1 Undervandsbaad, vil der da være til Raadighed i 1937—38: 7 Undervandsbaade, i 1938—39: 8, i 1939—41: 9 og i 1941—43: 8. Desuden bevares Artilleriskibet »Peder Skram« i nogle Aar i Reserven. Til Gengæld udskydes Paabegyndelsen af den ovennævnte nye Undervandsbaad.

Som det vil ses, er der *ikke* i Flaadeprogrammet regnet med Bygning af nye *Artilleriskibe*. Et moderne Artilleriskib paa 6 000 t vil koste ca. 25 Mill. Kr., og Regeringen mente, at Udgiften hertil vilde overstige Landets Kræfter, uden at man endda var sikker paa at faa tilstrækkelig militær Valuta for det store Beløb.

III. Flaadestation, Materielinspektion m. m.

Af organisatoriske Ændringer kan nævnes, at *Flaadestationen* er udskilt fra Kystflaaden og underlagt en særlig Stationschef, og at Skibstilsynet er afskaffet. I Stedet herfor oprettes en *Materielinspektion*, der underlægges Direktøren for Orlogsværftet, som udøver denne Virksomhed gennem en Underdirektør.

IV. Skoler.

1. Bestemmelserne om Skølerne er gjort mere generelle end de tidligere tilsvarende Bestemmelser, hovedsagelig fordi det har vist sig uhensigtsmæssigt at lovfæste alt for detaillerede Bestemmelser om Tilgang, Uddannelse m. v.

2. Der er endvidere — gennem en i Folketinget foretaget Ændring — sket en Udvidelse af Rammerne for Optagelse paa Søofficersskolen, idet man jævnsides Studenter efter Omstændighederne som Elever kan antage unge Mænd, der har bestaaet *Realeksamen* eller en dertil svarende Prøve samt gennemgaaet Uddannelse som menig ved Søværnet.

Grundlaget for Antagelse paa Reserveofficersskolen af Elever i Søkadetklassen, Maskinkadetklassen og Intendanturkadetklassen blev ogsaa fastslaaet ved en i Folketinget indført Ændring.

V. Udgifter.

Udgifterne til Søværnet paa Marineministeriets *militære Driftsbudget* skal holdes paa 14,5 Mill. Kr. aarlig (med Regulering efter Prisniveau, Valutaforhold, Lønninger og Skatter). Regeringen foreslog oprindeligt 14,385 Mill. Kr., men som Følge af de ovenfor omtalte Ændringer om Bevarelse af ældre Undervandsbaade m. v. forhøjedes Beløbet i Folketinget med 115 000 Kr., der skal komme Udrustningskontoen til gode. I Sammenligning med Udgifterne efter 1932-Ordningen er Budgettet forøget med ca. 1,1 Mill. Kr., men det gælder her som for Hærens Vedkommende, at *Pensioner og Ventepenge*, der var en Følge af 1932-Ordningen, fremtidig overgaar til den normale Pensionskonto; herved spares Søværnet for et Beløb paa ca. 250 000 Kr. Det kan i denne Forbindelse ogsaa nævnes, at *Fiskerinspektions-Kontoen* er forhøjet med 574 000 Kr., hvorved det vil være muligt at dække et Hul, som hidtil har maattet dækkes af Søværnets almindelige Midler.

Til Flaadens aarlige *Nybygningskonto* er paa det opstillede Normalbudget afsat 2,3 Mill. Kr. Herudover ydes der inden for en Periode paa *højest 6 Finansaar*, begyndende med Finansaaret 1937—38, en samlet *ekstraordinær Bevilling paa 9 Mill. Kr.* til Anskaffelse af Skibsmateriel til Flaaden. Der vil da paa den ordinære og ekstraordinære Konto til sammen kunne anvendes 22,8 Mill. Kr. til Nybygning.

Til *Flyvevæsenet* paaregnes anvendt i alt 2 Mill. Kr. aarlig. For dette Beløb ventes det at kunne holde 20—24 Luftfartøjer, afhængig af Valg af Type m. m.

Kystdefensionens aarlige Budget (0,9 Mill. Kr.) forbedres noget i Sammenligning med 1932-Ordningens Forudsætninger. Hertil kommer inden for en Periode paa *højest 5 Finansaar*, begyndende med Finansaaret 1937—38, en samlet *ekstraordinær Bevilling paa 1,5 Mill. Kr.* til Anskaffelse af Krigsmateriel (Ammunition, Skyts, Gasmasker o. lign). — Taarbækfortet paaregnes nedlagt som Fort, men bevaret til Anvendelse som Depot.

Bestemmelserne om ekstraordinære Anskaffelser af Skibsmateriel og af Krigsmateriel til Kystdefensionen gik oprindeligt ud paa, at der i hvert af de første 6 (5) Finansaar skulde ydes henholdsvis 1,5 og 0,3 Mill. Kr. til nævnte Formaal, men for

at fremskynde Produktionen fik Bestemmelserne i *Folketinget* den foran gengivne Affattelse, der tillader en Forkortelse af Anskaffelsesperioden.

Lovforslagene blev ved 1. Behandling i *Folketinget* anbefalet af Ordførerne for *Regeringspartierne*. *J. P. Larsen* (S.) udtalte bl. a., at der ikke fra Regeringens eller Socialdemokratiets Side var foretaget noget, som kunde »begrunde Haabet om store og vidtgaaende Rustninger« — i saa Henseende var der ikke sket nogen Ændring i Partiets Grundsyn, selv om Afrustningstanken som isoleret Foretagende var lagt ad acta. Om Oprustning i moderne Forstand var der altsaa ikke Tale. Derimod var det Hensigten »at skabe en Ordning, der er ærlig i sin Opbygning, og til hvis Udførelse i Praksis de nødvendige Midler er til Stede og vil blive anvendt efter Bestemmelsen alt ud fra den Erkendelse , at der paahviler os en Forpligtelse til at skabe en Beskyttelse imod Neutralitetskrænkelser«. — *Rager* (R. V.) sluttede sin Tale saaledes: »I Anledning af den Diskussion, der har været ført om, hvorvidt Forslaget tager Sigte alene paa Bevogtning, eller om man ogsaa tilsigter Løsning af krigsmæssige Opgaver, maa jeg sige, at jeg finder en Diskussion herom ganske ørkesløs. Hvis en ond Skæbne en Dag skulde lade Spørgsmaalet blive aktuelt, da afhænger den Anvendelse, der gøres af Apparatet, alene af den Bedømmelse af dets Muligheder i den foreliggende Situation, som den da siddende Regering maatte anlægge og derefter ønsker at gøre af det. Og da jeg maa anse det her foreslaaede for Hærens Vedkommende for rigeligt, for Flaadens Vedkommende netop tilstrækkeligt til Løsningen af de Opgaver, som mit Parti overhovedet anser for løsningsmulige, kan vi tage det saglige Ansvaret for Forslagets Ophøjelse til Lov.«

De to Partiers Medlemmer dannede i *Folketingets Udvalg* et *Flertal*, som indstillede Lovforslagene til Vedtagelse med faa Ændringer. Angaaende Indholdet af disse henvises til den foregaaende Fremstilling, og her skal blot mindes om, at de vigtigste Ændringer gik ud paa en Forkortelse af *Perioden til ekstraordinære Anskaffelser* til begge Værn og en Forhøjelse af Flaadebudgettet (Udrustningskontoen) med 115 000 Kr. i Forbindelse med Bevarelsen af nogle ældre Undervandsbaade samt af Artilleriskibet »Peder Skram« som Reserve. Ændringsforslagene vedtoges enstemmigt (med 72 à 73 Stemmer), idet et vekslende Antal hverken stemte for eller imod.

Udvalgets to *Mindretal* — Venstre og Konservative — udviklede i Betænkningen deres Syn paa Sagen.

Venstre-Mindretallet erkendte, at Regeringens Forslag var Udtryk for en ændret Holdning fra Regeringspartierne Side over for Landets Forsvar, idet de havde opgivet deres tidligere negative Holdning; medens den socialdemokratiske Regering i 1924—25 havde forelagt en Forsvarsplan, hvorefter der kun skulde indkaldes 800 Mand aarlig og samtlige Udgifter — Statsmarinen iberegnet — var ansat til 11½ Mill. Kr., ansaa man nu et Militærvæsen til i alt 44 à 45 Mill. Kr. for en Nødvendighed.

Mindretallet omtalte derefter, at Venstre i Tillid til en flere Gange fra Regeringsside betonet Forhandlingsvilje, som kunde tyde paa, at der denne Gang var Mulighed for betydelig Samling i Rigsdagen om en Forsvarsordning, i en Skrivelse af 12. Marts — efter at Udvalgets første Gennemgang af Lovforslaget havde fundet Sted — havde forespurgt Forsvarsministeren, om en Række nærmere angivne Punkter kunde danne *Grundlaget for den videre Forhandling*. Indholdet af denne Skrivelse meddeles her efter Gengivelsen i Bilag 10 til Folketingsudvalgets Betænkning.

»Hr. Forsvarsminister Alsing Andersen.

Paa mit Partis Vegne skal jeg angaaende den videre Forhandling om de forelagte Forsvarslove udtale, at vi er *villige til at medvirke til en Omordning af Hær og Flaade*, men mener, at Rammerne i Regeringens Forslag er for snævre, og at adskilligt trænger til en Udbedring.

Jeg skal derfor tillade mig at forespørge, om Regeringen er villig til at forhandle paa følgende Grundlag:

1. Regimenternes Antal ændres fra 7 til 9,
2. Antallet af Hærens Flyve-Eskadriller ændres fra 4 til 5.
3. Et mere virksomt Luftforsvar for Hovedstaden tilvejebringes.
4. Kyst-Defensionens Forhold forbedres.
5. De ekstraordinære Anskaffelser til Hær og Flaade bør ske i et hurtigere Tempo og forøges.
6. Fastholder Regeringen, at de frivillige Korps skal ophæves, bør der træffes Foranstaltninger til, at frivillige — uden at være sessionsbehandlet — kan faa militær Uddannelse under Ledelse af Hærens Officerer.
7. Fælles Flyverkorps og fælles Lægekorps for Hær og Flaade.
8. Militærmusikkens delvise Genindførelse.
9. Forøgelse af Officianernes Antal.

Rigsdagen, den 12. Marts 1937.

P. V. V.

S. Brorsen.«

Herpaa svarede Forsvarsministeren den 15. Marts:

»Hr. Folketingsmand Brorsen, Rigsdagen.

Som Svar paa en Skrivelse, De paa Partiet Venstres Vegne har tilstillet mig den 12. ds., kan jeg udtale, at Ministeriet er *villigt til paa Grundlag af de i Folketinget forelagte Lovforslag at drøfte Ønsker fra Deres Parti om Ændringer.*

Der er i Deres Skrivelse væsentlige Punkter, som synes at føre ud over den Ramme, der er angivet i Regeringsforslaget, og de fleste af de Punkter, der omhandler Deres Partis Ønsker, er holdt i en mere almindelig Form, saaledes at der ikke er nogen Mulighed for at skønne over den egentlige Rækkevidde af de antydede Ønsker. *Jeg tillader mig derfor at forestaa, at der med nærmere Orientering for Øje finder en Samtale Sted mellem Repræsentanter for Partiet Venstre og Medlemmer af Regeringen.*

En saadan Samtale kan for vort Vedkommende finde Sted med kort Varsel, og jeg beder Dem have Ulejlighed med at sætte Dem i Forbindelse med mig, for at nærmere Aftale derom kan træffes, dersom Deres Parti kan tiltræde dette Forslag.

A l s i n g A n d e r s e n .«

Under 17. Marts sendte Venstre derefter Forsvarsministeren følgende Skrivelse:

»Forsvarsminister Alsing Andersen.

Som Svar paa Deres Skrivelse af 15. ds. skal jeg paa mit Partis Vegne udtale, at *vi ikke ønsker at indtræde i Separatforhandlinger. Saaledes som Sagen nu foreligger, finder Venstre Anledning til i Forsvarsudvalget nærmere at motivere sin Stilling.*

P. V. V.

S. B r o r s e n .«

Venstre-Mindretallet stillede derpaa i Udvalget foreløbige *Ændringsforslag*, der nøje knyttede sig til de i Skrivelsen af 12. Marts opstillede Punkter. Det foresloges saaledes at forøge Fodfolksregimenternes Antal med 2 til 9, at forøge Antallet af Hærens Flyve-Eskadriller fra 4 til 5 og at stille Midler til Raadighed, hvorved der kunde etableres et mere virksomt Forsvar for Hovedstaden. Fremdeles indeholdt *Ændringsforslagene Bestemmelser om en Styrkelse af Hærens Rammer og Genindførelse af Militærmusikken (5 Musikkorps à 20 Mand) samt for Kystdefensionens Vedkommende en*

Forøgelse af Bevillingen fra 0,9 Mill. Kr. til 1,5 Mill. Kr. Endelig stillede Mindretallet Forslag, der tilsigtede at opretholde frivillige Korps under eventuelt ændret Form. — Ændringsforslagene vilde efter Mindretallets Opgørelse have *forøget Udgifterne* i Forhold til Regeringsforslaget [om Hærens Ordning] ordinært med 7,11 Mill. Kr. aarlig og ekstraordinært med 2 Mill. Kr. aarlig i 5 Aar*).

I nogle almindelige *Bemærkninger* om Ændringsforslagene fremhævede Mindretallet, at Regeringens Forslag vel maatte betragtes som Udtryk for en i positiv Retning ændret Holdning over for Landets Forsvar, men dog paa flere Punkter var for svagt og ufuldstændigt bygget op, hvilket navnlig gjaldt Jyllands og Hovedstadens Forsvar. Mindretallets Forslag vilde medføre en øget aarlig Indkaldelse af 1 860 Mand, og for Flyvertroppernes Vedkommende vilde det betyde, at der i Stedet for 3,2 Mill. Kr. blev stillet 5 Mill. Kr. aarlig til Raadighed. De frivillige Korps vilde efter Mindretallets Forslag faa Lov til at virke som hidtil under behørig Kontrol fra Krigsministeriets Side og under eventuelt ændret Form; navnlig fremhævedes Betydningen af at opretholde det frivillige Luftforsvarskorps og Motorordonnanskorpset.

Under Konferencen i Udvalget *afviste Forsvarsministeren* Mindretallets Ændringsforslag, idet han udtalte, at de fjernede sig for langt fra Regeringens Forslag. Under disse Forhold *tog* Mindretallet sine Ændringsforslag *tilbage* og stillede dem ikke til 2. Behandling, idet Mindretallet betragtede dem som en Helhed og ikke ønskede at udsætte sig for den Mulighed, at et enkelt blev vedtaget, medens de øvrige blev forkastet. Som Sagen havde udviklet sig, maatte Ansvaret for den nye Forsvarsordning efter Mindretallets Opfattelse overlades til Regeringen og dens Partier alene, hvad Mindretallet beklagede, idet det henviste til, at en klog Holdning fra Regeringens Side i Sverige havde »tilvejebragt den store Samling i Nationen om Landets Forsvar».

Det konservative Mindretal pegede først paa, at der med Verdenskrigens Ophør i 1918 overalt fulgte en Indskrænkning

*) I sit Overslag regnede Mindretallet med forøgede *Driftsudgifter* til Beløb af 5,89 Mill. Kr., deraf 2,6 Mill. Kr. til 2 Fodfolksregimenter, 0,60 Mill. Kr. til 2 Artilleriafdelinger, 1,80 Mill. Kr. til Forøgelse af Flyvertropper, 0,44 Mill. Kr. til 5 Musikkorps og 0,35 Mill. Kr. til Garnisonstropper, og med *Materielanskaffelser* for 16,10 Mill. Kr., deraf for 10 Mill. Kr. til de 2 Fodfolksregimenter, 2,4 Mill. Kr. til de 2 Artilleriafdelinger og 3,6 Mill. Kr. til Københavns Luftforsvar.

af de militære Rustninger i Tillid til, at Krigens Rædsler i alle Folk havde skabt en dyb og fæstnet Uvilje mod at anvende Krig til Udligning af mellemfolkelige Stridigheder, og tillige i Tillid til, at det nyoprettede Folkeforbund maatte vinde Magt til at kunne forhindre krigerske Opgør. I de sidste 4—5 Aar havde imidlertid alle Lande omkring os erkendt Folkeforbundets svigtende Evner til at forhindre fremtidige Krige og havde taget Konsekvensen deraf ved at bringe deres Forsvar i Orden, medens man her hjemme vel havde erkendt, at Forventningerne til Folkeforbundet som Fredsfaktor ikke længer havde Bund i Virkeligheden, men havde ladet vore Værns Kampkraft fortsætte den faldende Linie, som paabegyndtes i 1918. Da Socialdemokratiet i 1934 proklamerede et nyt Standpunkt i Forsvarsspørgsmaalet, vakte det hos mange Haab om, at dette Spørgsmaal nu kunde løses med Tilslutning af et overvældende Flertal inden for den danske Befolkning paa et Grundlag, der i økonomisk og militærpolitisk Henseende stod i rimeligt Forhold til de tilsvarende Ordninger hos vore nordiske Broderfolk; men Det konservative Folkeparti havde med Bekymring set Tiden løbe, uden at Revisionsforslag blev fremsat af Regeringen, og da de saa endelig kom efter næsten 3 Aars Forløb, var de for Partiet blevet en dyb Skuffelse, idet de ikke paa noget Punkt kunde siges at betyde en væsentlig Forbedring i Forhold til det bestaaende, men var behæftede med alle 1932-Ordningens Mangler og Fejl.

Folkeforbundets erkendte Magtesløshed paa det her omhandlede Omraade havde naturligt ført Danmark tilbage til den før og under Verdenskrigen førte *Neutralitetspolitik*, og dette Forhold, i Forbindelse med Tysklands Opsigelse af Versailles-Traktaten og saa godt som alle europæiske Landes stærkt forcerede Oprustning, burde have givet sig Udtryk i Forslagene til den fremtidige danske Forsvarsordning. Efter Mindretallets Opfattelse stillede de foreliggende Forslag imidlertid hverken for Hæren eller Søværnet det styrkemæssigt og talmæssigt nødvendige Materiel og forsvarligt uddannede Personel til Disposition, men de opstillede Styrker syntes Mindretallet saa utilstrækkelige, at det maatte være aabenbart for enhver, at Danmark ikke vilde kunne forsvare sit Territoriums Neutralitet med den fornødne Styrke.

Særlig pegede Mindretallet paa, at den foreslaede Militærordning ikke paa noget Punkt vilde kunne løse den *Hovedopgave* for et dansk Forsvar, som Forsvaret af *Sjælland med København* frembyder; med et minimalt Luftforsvar vilde Hovedstaden være prisgivet stadige Luftbombardementer, og Byen vilde uhindret kunne beskydes fra Køge Bugt. Alene denne væsentlige Mangel maatte — saafremt den ikke

blev afhjulpet — som logisk Konsekvens have, at man helt opgav at have et dansk Forsvar. Dernæst gjorde Mindretallet gældende, at den i *Jylland* opstillede Hærstyrke vilde være alt for ringe og svag til, at man overhovedet kunde tale om virkningsfuldt at forsvare dansk Territorium mod et Angreb; og Fredsbevogtningen kunde ikke skabe fornøden Tryghed for Befolkningen, endsige dække Mobilisering og Samling ved Krigsudbrud. Fremdeles hævdede Mindretallet, at over for en saa lille *Flaade* som den foreslaaede vilde en fjendtlig Magt uhindret kunne anvende Søen til Omplacering af sine Styrker og derved angribe den jyske Hærstyrke samtidig i Fronten og i Ryggen. Mindretallet nærede derfor den Anskuelse, at Regeringens Forsvarsforslag i Virkeligheden ikke havde nogen reel forsvarsmæssig Værdi, og at deres Gennemførelse med Urette vilde give Befolkningen Indtryk af, at Danmark har et vist Forsvarsberedskab.

Med særlig Beklagelse konstaterede Mindretallet, at alle Bestræbelser for at bevare *de frivillige Korps* havde vist sig frugtesløse. Trods den kommanderende Generals uforbeholdne Udtalelse om Korpsenes militære Betydning for Hæren og de Vanskeligheder, som deres Ophævelse vilde medføre f. Eks. med Hensyn til Hærens Ordonnanstjeneste og vedrørende Københavns Luftforsvar, havde Regeringen afvist enhver Forhandling om en Opretholdelse af Korpsene og havde heller ikke villet drøfte nye Former for deres Bevarelse. Mindretallet betegnede Korpsenes Ophævelse som et alvorligt Overgreb, der ikke var sagligt, men kun politisk, agitatorisk begrundet.

Under Forhandlingerne i Udvalget fremsatte Mindretallet Forslag om at *visse Lovforslagene tilbage* til Forhandling mellem Regeringen og den *ansvarlige* Sagkundskab, der ikke havde haft Adgang til at medvirke ved Forslagenes Udarbejdelse*). I et Udvalgsmøde den 18. Marts begrundede Christmas

*) Ved et af Folketingsudvalgets Samraad med Forsvarsministeren var Chefen for *Generalkommandoen* og Chefen for *Søværnskommandoen* til Stede, og disse tilsendte Udvalget skriftlige Redegørelser, hvor de vendte sig skarpt mod Lovforslagene som utilstrækkelige til Løsning af de militære Opgaver. Disse Redegørelser blev fremlagt paa Bureauet til Eftersyn for Rigsdagens Medlemmer. Af nogle i Bilag 8 til Udvalgets Betænkning givne Oplysninger fremgik, at Udgifterne til en Genopbygning af *Søværnet*, der alene tog Sigte paa »at gengive Søværnet *den mest nødtørftige* militære Værdi, for at Opretholdelse af militære Værn i det hele taget kan anses for rimelig«, efter *Søværnskommandoens* Beregning i en 5-aarig Opbygningsperiode vilde andrage aarlig 33,6 Mill. Kr. (deraf ordinær Bevilling ca. 23 Mill. Kr.,

Møller de Konservatives Standpunkt (se Bilag 11 til Folketingsudvalgets Betænkning) og henviste bl. a. til, at under en saadan Forhandling kunde ogsaa Repræsentanter for Partierne tilkaldes og Mulighed for en *Forhandling paa bredt og samtidig sagligt forsvarligt Grundlag* tilvejebringes. Mindretallets Forslag blev imidlertid *afvist* af Regeringen og dens Partier (med 8 Stemmer mod 3, 3 afholdt sig fra at stemme), og Mindretallet stillede derefter selvstændige Ændringsforslag om Nyaffattelse af begge Lovforslag.

Disse *Ændringsforslag* var opbygget teknisk paa samme Maade som Regeringsforslagene og udtrykte ikke Det konservative Folkepartis principielle Stilling, men var — for at opnaa Tilslutning fra andre Partier — økonomisk bragt saa langt ned, som Hensynet til en sagligt uangribelig Opstilling havde gjort det muligt. Af økonomiske og tillige af personel-organisatoriske Hensyn regnede man med en 5-aarig Opbygningsperiode for Hæren og en 8-aarig for Flaaden. Det var Mindretallets Opfattelse, at der paa den foreslaaede Basis skabtes et Neutralitetsværn, som vilde kunne løse *Bevogtningssopgaver* paa samme Maade, som dette skete i 1914—18, og at Ændringsforslagene til Løsning af rene *Forsvarssopgaver* bød et sagligt opbygget Forsvar af Sjælland med særligt Henblik paa København, idet der skabtes Værn saavel mod Luftbombardement af Byen som mod Bombardement fra Søen (gennem Opstilling af svære Batterier paa Stevns m. fl. Steder), hvorhos Hærstyrkerne baade paa Sjælland og i Jylland forøgedes og begge Værns Flyverstyrker udvidedes. — Under Forudsætning af, at Midlerne til Opbygning af Værnene blev tilvejebragt gennem et *Laan*, der skulde afdrages paa 20 Aar, vilde Budgettet (inkl. Forrentning og Afdrag) blive ca. 60 Mill. Kr. aarlig. Et saadant Budget vilde betyde en aarlig Udgift pr. Indbygger paa

ekstraordinær ca. 10½ Mill. Kr.). Endvidere fremgik af Bilag 9, at Generalkommandoen anslog Udgifterne ved en i Løbet af 5 Aar foretagen Organisation af *Hæren* paa Basis af 8 Fodfolksregimenter med tilsvarende Hjælpevaaben, herunder 7 Eskadriller (»en kvalitetsforbedret Hærlov af 1932«) til 51 Mill. Kr. aarlig, medregnet Udgifter til Materiel, og ved en Organisation paa Basis af 15 Fodfolksregimenter med tilsvarende Hjælpevaaben, herunder 13 Eskadriller (»en moderniseret 1909-Ordning«) til 85 Mill. Kr. plus i det mindste 200 Mill. Kr. til Anskaffelse af Materiel. Til begge de anførte Beløb skulde lægges Udgifterne til *Københavns Luftforsvar* (5,89 Mill. Kr. aarlig plus ekstraordinært 5,34 Mill. Kr. aarlig i 5 Aar) samt Udgifter til Kaserner, Øvelseslejre m. m.

ca. 16,70 Kr., medens Forsvarsudgifterne pr. Individ var i Norge 16 Kr., i Sverige 28 + 4,5 ekstra, i Finland 25 + 8,3 ekstra, i Holland 25, i Belgien 22,4 + 9 ekstra og i Schweiz 24 + 12 ekstra. Efter Regeringsforslagene vilde Udgiften kun blive 10,7 + 1 ekstra. — Sluttelig pegede Mindretallet paa, at Gennemførelsen af Mindretallets Ændringsforslag og Igangsættelsen af de dermed forbundne Arbejder vilde betyde en *Aflastning af de arbejdsløses Antal* med mellem 6 000 og 7 000 Mand Aaret igennem.

Af *Enkeltheder* i Mindretallets Ændringsforslag anføres følgende:

A. *Hærens Ordning*. Det foresloges at indsætte en *Formaalsparagraf*, hvor det nævntes som Hærens Formaals »at virke til Løsning af de Forsvarsopgaver, som Regeringen maatte bestemme til Hævdelse af Danmarks Selvstændighed og Integritet, samt at varetage Opfyldelsen af indgaaede internationale Aftaler og Konventioner, herunder Haager-Konventionerne og Folkeforbundspagten«.

Den aarlig *indkaldte Mandskabsstyrke* sættes til: 6 000 Mand ved Fodfolksregimenterne, 465 ved Livgarden, 425 ved Rytteriet, 1 700 ved Artilleriet (herunder Københavns Luftværn) og 400 ved Ingeniørtropperne.

Fodfolket skulde bestaa af 11 *Regimenter* (inkl. Livgarden), hvert paa 3 Batailloner, 1 Kanonkompagni og 1 Stabskompagni. *Uddannelsestid*: 200 Dage (ved Livgarden 305 Dage), een Genindkaldelse til fortsat Øvelse i 28 Dage. — Antallet af *Ryttereskadroner* foresloges forøget fra 4 til 5. — Antallet af *Feltartilleriregimenter* foresloges forøget fra 3 til 4 (med i alt 11 lette og 4 tunge Afdelinger), og til et Luftværnsregiment med 2 Afdelinger føjedes et Luftværnsregiment (*Københavns Luftværn*) med 3 Afdelinger samt 1 Artillerikompagni (til Grænsesikring). *Uddannelsestid* 200 Dage (for Trainkonstabler 245), een Genindkaldelse til fortsat Øvelse i 28 Dage. — *Ingeniørtropperne* var efter Forslaget inddelt i 3 Pionerbatailloner med i alt 9 Kompagnier og 2 Telegrafbatailloner med i alt 7 Kompagnier, og *Flyvertropperne* skulde bestaa af 3 Flyverafdelinger og Flyvertroppernes tekniske Tjeneste.

1 Division og 1 Brigade med i alt 6 Regimenter af Fodfolket, 1 større Regiment af Rytteriet samt Artilleri og Ingeniører skulde have *Garnison Vest* for Store Bælt; 1 Division og 1 Brigade med i alt 5 Regimenter af Fodfolket, 1 Regiment af Rytteriet samt Artilleri og Ingeniører skulde have *Garnison Øst* for Store Bælt.

I Afsnittet om Bevogningsafdelinger var genindsat Bestemmelser om *de frivillige Korps*, og i § 88 var optaget Bestemmelser om Formering af en særlig *Grænsesikringsstyrke* af visse jyske Fodfolksregimenter, Artilleriafdelinger m. v.

Denne Styrke skulde have særlig Tjenesteomgang, og den skulde støttes ved Anlæg af fornødne *Spærringer*.

Mindretallet stillede endvidere Ændringsforslag om Oprettelse af et *Forsvarsraad* til Behandling af vigtige Spørgsmaal vedrørende Rigets samlede Forsvar og om Oprettelse af en *Forsvarsstab* med det Formaal at skabe det snævraste *Samarbejde* mellem Forsvarets forskellige Grene.

Udgifterne paa Krigsministeriets militære Driftsbudget blev sat til 36,58 Mill. Kr.; hertil kom ekstraordinært i hvert af de 5 første Finansaar 6,5 Mill. Kr. til Anskaffelse af Krigsmateriel. (Midlerne til Grænsesikring efter § 88 holdtes uden for disse Beløb).

Det foresloges at underkaste Loven Revision i Samlingen 1941—42.

B. *Søværnets Ordning*. Indholdet af *Formaalsparagraffen* var som foran angivet for Hærens Vedkommende, men hertil var føjet den Opgave: »at tjene til under urolige Forhold at sikre Sejladsen i Farvandene og opretholde Statens Forbindelse med Rigets Landsdele«. Endvidere nævntes som Søværnets Formaal »at udføre Fiskeriinspektionstjenesten og Søopmaalingen og anvendes til Støtte for Danmarks Handelsinteresser i Udlandet og i officielle særlige Statsøjemed«.

Ændringsforslagets § 15 opstillede følgende *Program for Flaadebygning**) i den 8-aarige Periode 1937—45: 2 *Artilleriskibe* à ca. 6 000 t, 3 *Torpedobaade* à ca. 300 t, 5 *Undervandsbaade* à ca. 300 t, 1 *Mineskib*, 2 *Minekraner*, 3 *Ministrygere* og 12 *Motortorpedobaade*.

Endvidere krævede § 22, at *Luftmarinens Flyvemateriel* senest i 1940 skulde bestaa af 6 *Flotiller*, nemlig 3 *Luftjagerflotiller*, 2 *Rekognosceringsflotiller* samt 1 *Bombe- og Torpedoflotille* (hver *Flotille* paa 9 *Luftfartøjer*).

De aarlige *Udgifter* til Søværnet blev sat til 15,98 Mill. Kr. og *Udgifterne* til Fiskeriinspektion, Opmaalings-tjeneste m. v. til 2,75 Mill. Kr. Hertil kom *ekstraordinært* i hvert af de 5 første Aar af den 8-aarige Opbygningsperiode 10,4 Mill. Kr., dernæst 12,4 Mill. Kr. i det 6. Finansaar og 10,9 Mill. Kr. i det 7. og 8. Finansaar. Endvidere skulde i en 5-aarig Periode aarlig bevilges 2,3 Mill. Kr. til *Kystdefensionen* til Anskaffelse og Fornyelse af Ammunition, *Luftskyts* m. m. samt til Etablering af *Armeringsbatterier*.

*) Det konservative Folkepartis Ordfører angaaende Søværnsforslaget (Westermann) hævdede, at de Konservatives Forslag ikke gik ud over 1932-Ordningens *Forudsætninger*: 2 *Artilleriskibe*, 9 *Torpedobaade* og 7 *Undervandsbaade*. Dertil kom under særlige Forhold nogle *Motortorpedobaade*.

Det konservative Folkepartis Ændringsforslag vedrørende Hærens Ordning forkastedes med 76 Stemmer mod 22, dets Ændringsforslag vedrørende Søværnets Ordning med 76 Stemmer mod 20. *Forsvarsministeren* opgjorde Udgifterne efter begge Forslag til 75 Mill. Kr. aarlig, naar Pengene skulde skaffes i de Aar, hvor Udgifterne faldt. Herefter vilde Forskellen mellem Udgifterne efter de Konservatives Forslag og efter Regeringens Forslag blive 30 Mill. Kr. aarlig. Ministeren erkendte, at Ændringsforslagene bød mere end Regeringsforslagene til Værn for Hovedstaden og Sikring af Grænsen, men de Konservative kunde efter Ministerens Mening ikke med nogen som helst saglig Ret hævde, at deres Forslag betød en Sikring af Hovedstaden og en Sikring af Grænsen og af Jylland.

Til Belysning af *de mindre Partiers Stilling* til Lovforslagene gengives nogle Udtalelser af Partiernes Ordførere.

Ordføreren for *Det frie Folkeparti* (Hartel) beklagede, at det ikke havde været muligt at naa til en Overenskomst paa det af Venstre skitserede Grundlag. Hvis Lovforslagene havde været et Forsøg paa at skabe en Ordning, som kunde samle videre Kredse, vilde Partiet have været tilbøjeligt til at støtte dem; men efter Sagens Forløb syntes Lovforslagene »mere et Partidiktat end et Forsøg paa en samlende Løsning«, og under denne Synsvinkel var Partiet ude af Stand til at støtte Forslagene, selv om de betød en Forbedring af det foreliggende militære Grundlag, men vilde *undlade at stemme*. Man haabede paa denne Maade bedst at holde Mulighederne aabne for en Løsning, der kunde vinde Tilslutning i videre Kredse.

Retsforbundets Ordfører (Oluf Pedersen) vendte sig imod Lovforslagene, fordi de bibeholdt den tvungne Værnepligt og det krigsmæssige Udstyr, og fordi Udgifterne var alt for store og rummede Fare for en Stigning. Et Militærvæsen som det foreslaaede vilde ikke yde nogen Sikkerhed for Nationens Bestaaen; det danske Folk kunde kun konstatere sin Neutralitet, og i Stedet for en Hærordning burde gennemføres en *Politiordning*. Man kom ved en Lovgivning af denne Art ikke blot ind paa en farlig Vej, men forsømte ogsaa Organisationen af *den passive Modstand*, som vilde give Sikkerhed mod Krig, og — hvis vi selv vilde — sikre den danske Nations Bestaaen. Her var en Fredens Gerning at øve for Nationen, en Opgave, som vi kunde løse, og som Menneskeheden vilde være vel tjent med. »Freden kan ikke sikres ad militær Vej, men gennem effektiv Etablering af den passive Modstand.«

Aksel Larsen begrundede *Kommunisternes* Modstand mod Lovforslagene med, at disse ikke brød med »det militaristiske og arbejderfjendtlige Princip, der hidtil har været gældende i Militærvæsenets Opbygning herhjemme«, at de ikke demokratiserede Hæren, ikke skabte et Forsvar af effektiv Art og ikke var ledsagede af en Udenrigspolitik, som i sig selv understøttede Fredens Interesse og tjente til at skabe Sikkerhed for Danmark mod Angreb fra Stormagter.

Schmidt, *Slesvigske Parti*, udtalte ved 1. Behandling, at han ansaa det for en Selvfølge, at Danmark vilde bringe sit Forsvar i Orden, men at han ikke følte sig bemyndiget eller foranlediget til at besvare Spørgsmaalene om Forsvarets Indretning og Omfang. Det var Talerens Opfattelse, at Tyskland ikke kunde ønske en værgeløs Nabo mod Nord. Naar den danske Regering og Partierne var saa fremsynede ogsaa at regne med Muligheden af et Angreb fra tysk Side og derfor vilde oprette særlige Grænseregimenter, kunde Taleren ganske vist ikke dele dette Synspunkt, men han kunde paa den anden Side forstaa, at Danmark tog alle Muligheder i Betragtning, og han regnede med, at dette ikke skulde opfattes som en uvenlig Stillingtagen mod Tyskland.

Ved 3. Behandling i Folketinget vedtoges Lovforslaget om Hærens Ordning ved Navneopraab med 71 Stemmer (Regeringspartierne) mod 27 (Det konservative Folkeparti, Retsforbundet og Kommunisterne). 26 Medlemmer (Venstre og Det frie Folkeparti) svarede: Stemmer ikke. Lovforslaget om Søværnets Ordning vedtoges med omtrent samme Stemmetal: 70 mod 28 (27 svarede: Stemmer ikke).

I *Landstinget* anbefalede Ordføreren for *Socialdemokratiet* (C. F. Sørensen) Lovforslagene til Vedtagelse i Folketingets Affattelse, idet han henviste til, at der i dem var »lagt, hvad Danmark økonomisk har Evne til at bære, hvis ikke Befolkningens mest vitale Interesser skal krænkes«. Efter den Stilling, som Venstre og Det konservative Folkeparti havde indtaget i Folketinget, maatte Landstingets Flertal betragte Forslagene som en Ekspeditionssag. *Det radikale Venstres* Ordfører (Veistrup) anbefalede Lovforslagene som Forslag, der viste Vilje til en Neutralitetspolitik, som passer for Danmark.

Paa Initiativ af Stensballe (V.) henvistes Lovforslagene til Udvalg. Her stillede *Venstre-Mindretallet* de samme foreløbige Ændringsforslag, som dets Partifæller i Folketinget havde stillet, og med samme Resultat, idet Ministeren ikke kunde tiltræde dem. Mindretallet fandt herefter ikke Anled-

ning til at opretholde Ændringsforslagene, men overlod til Regeringspartierne at tage Ansvaret for Lovforslagenes Gennemførelse.

Det konservative Mindretal henviste i Betænkningen til den af Partiets Ordfører (Holger Andersen) ved l. Behandling givne Redegørelse for Det konservative Folkepartis Opfattelse af den udenrigspolitiske Situation. Paa denne Baggrund fandt Mindretallet et iøjnefaldende Misforhold mellem Maalet for ethvert dansk Forsvar og de hertil fornødne Midler. Den foreslaaede Forsvarsordning vilde efter Mindretallets Mening ingenlunde være i Stand til paa fyldestgørende Maade at underbygge en effektiv *Neutralitetspolitik* med det Formaal at holde Danmark uden for krigerske Forviklinger. Den vilde ikke i en faretruende Situation kunne betrygge Regeringens Handlefrihed det længst mulige, og Mulighederne for et Forsvar af Sjælland med København — »ethvert dansk Forsvars vigtigste Opgave« — blev ved den foreslaaede Ordning højst problematiske. Ordningen indeholdt intet virkelig Luftforsvar for Hovedstaden, og Værnet for alle de forsvarspolitiske Interesser, der knytter sig til Øresund, var ogsaa ganske utilstrækkeligt.

Regeringspartierne havde under Forhandlingerne i Udvalget ikke vist den ringeste Tilbøjelighed til at bøde paa disse fundamentale Mangler, lige saa lidt som paa de jyskfynske Styrkers og Grænsesikringens Utilstrækkelighed. Man havde tydeligt tilkendegivet, at Hensynet til *den finansielle Ramme*, der var afstukket gennem de foreliggende Forslag, var afgørende, og at man ikke vilde strække sig væsentligt derudover. Nogen Realitetsforhandling havde saaledes ikke været mulig.

Mindretallet kunde ikke paa nogen Maade anerkende, at Danmark ikke økonomisk skulde kunne overkomme et Værn, der paa ganske anden Vis vilde være i Stand til at løse dansk Forsvars virkelige Opgaver. Den modsatte Opfattelse var ikke begrundet i den økonomiske Virkelighed, men kun Udtryk for rent partipolitiske Synspunkter.

I Særdeleshed beklagede Mindretallet, at Regeringspartierne havde afvist enhver Forhandling om Bevarelsen af *de frivillige Korps*. Mindretallet betragtede Beslutningen om Korpsenes Nedlæggelse som »et Offer paa en politisk Doktrins Alter«, til Skade for selve Sagen og for Samhørighedsfølelsen i Befolkningen.

For at give Udtryk for, hvorledes efter Mindretallets Opfattelse Grunden kunde lægges til en Genopbygning af dansk Forsvarsvæsen efter mange Aars Forfald, stillede Mindretallet de samme *Ændringsforslag* om Nyaffattelse af Forslagene, som det konservative Mindretal havde stillet i

Folketinget. Ændringsforslagene forkastedes med 38 Stemmer mod 15.

Den endelige Vedtagelse af Forslaget om Hærens Ordning skete i Landstinget som i Folketinget ved Navneopraab. For stemte 38 (Socialdemokrater og Radikale Venstre), imod 15 (Konservative). 22 Medlemmer (Venstre) svarede: Stemmer ikke. Søværnsordningen gennemførtes med ganske samme Stemmetal.

112. Militær Straffelov. (Forsvarsminister *Alsing Andersen*). [A. Sp. 5489. — C. Sp. 1691 og 1927].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{2}{3}$ (F. Sp. 4343). 1. Beh. $\frac{10-11}{3}$ (F. Sp. 4562 og 4601). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Rasmus Hansen, Fr. Dalgaard [Formand], Fornæs, E. Friis, Hinrichsen, Richard Jørgensen, P. Mortensen, Valdemar Sørensen [Sekretær], Steen, Elgaard, Nørskov, Vanggaard, Hasle, Victor Pürschel og Westermann). Betænkning (B. Sp. 2213) afgivet $\frac{13}{4}$. (Ordfører: Rasmus Hansen). 2. Beh. $\frac{17}{4}$ (F. Sp. 6082). 3. Beh. $\frac{20}{4}$ (F. Sp. 6149). *Oversendt til Lands-tinget*. 1. Beh. $\frac{22}{4}$ (L. Sp. 2103). 2. Beh. $\frac{27}{4}$ (L. Sp. 2176). 3. Beh. $\frac{29}{4}$ (L. Sp. 2256). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937*. (Lov-Tid. Nr. 114). Traadt i Kraft 1. Juli 1937.

I December 1932 nedsatte Regeringen et *Udvalg* med den *Opgave* paa Grundlag af Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 at forberede en Revision af *Straffelov for Krigsmagten* af 7. Maj 1881 og i Forbindelse hermed at foretage en Gennemgang af *Lov om Retsplejen ved Hæren og Søværnet* af 4. Oktober 1919. Udvalget, der bestod af 9 Medlemmer med Folketingsmand, Generalauditør *Victor Pürschel* som Formand, afgav i 1936 en enstemmig Betænkning med tilhørende Lovudkast. Dette blev derefter forelagt Rettergangscheferne og Justitsministeriet til Erklæring, hvorpaa det samlede Materiale blev behandlet af Generalauditøren og Ministeriet.

Det af *Forsvarsministeren* fremsatte Forslag til Militær Straffelov — hvilket Navn afløser Straffelov for Krigsmagten — afveg kun paa faa Punkter fra Udvalgets Udkast, væsentlig kun derved, at Regeringsforslaget helt forlod Vand- og Brød-Straffen, som Udvalget havde anset det for rigtigt at bevare i Straffen »streng Arrest«. Lovforslaget førtes uændret gennem begge Ting og vedtoges i Folketinget med 108 Stem-

mer mod 3 (Retsforbundet), i Landstinget enstemmigt med 69 Stemmer.

Den nye Lov betegner en *gennemgribende Revision* af Loven af 1881, idet man har søgt at skabe en Lov, der helt igennem var *præget af de i Borgerlig Straffelov nedlagte Principper*. Ogsaa i det ydre er der stor Forskel mellem de to Love, idet man ved at begrænse den militære Straffelov til kun at indeholde de Straffebestemmelser, der ved Siden af de i Borgerlig Straffelov indeholdte maa anses for nødvendige eller dog særlig hensigtsmæssige, har kunnet bringe Paragraftallet ned fra 198 til 71.

Som Punkter, paa hvilke den nye Lov *skiller sig fra den ældre*, kan fremhæves:

Dødsstraffen er afskaffet i Fredstid, medens den er bevaret for de groveste Forbrydelser i Krigstid. Af andre Straffe er *afskaffet*: Arrest i Bøjen, mørk Arrest, strengt Fængsel paa Vand og Brød, Fæstningsarrest og Statsfængsel.

Der er givet Hjemmel for Anvendelse af *betinget Dom*.

En Række høje Mindstemaal for Straffe er fjernede, saaledes for Lydighedsnægtelse, og *Strafferammerne* er i det hele nedsat.

Alle Særbestemmelser for *Berigelsesforbrydelser* er fjernede.

I det følgende er omtalt en Del *Enkelbestemmelser* i Lovens 11 Kapitler.

Omraade.

Efter nogle indledende Bestemmelser afgrænses i Kapitel 2 Lovens *Omraade*. Hovedregelen findes i § 5, hvorefter Skelnemærket er, om den paagældende Person, hvad enten han er fast ansat eller midlertidig tjenstgørende, maa siges at *høre til Krigsmagten**). Det er ikke en nødvendig Forudsætning herfor, at Tilhørsforholdet giver sig Udtryk i Unifor-

*) Loven omfatter ogsaa *hjemsendte*, for saa vidt angaar deres *militære Pligter* (f. Eks. Pligten til at efterkomme en Indkaldelsesordre), ligesom de i de første 24 Timer efter Hjemsendelsen omfattes af Straffebestemmelserne angaaende Respektstridighed, Trusler eller Vold mod Overmand.

mering eller i Indordning i den militære Rækkefølge, men i Fredstid vil Personer, som hverken har militær Lydigheds- eller Respektpligt eller militær Tjenestepligt, dog kun i ganske særlige Tilfælde kunne falde ind under Loven. I Krigstid foregaar der en *Udvidelse* af Lovens Omraade, idet den da tillige omfatter »enhver, der i en hvilken som helst Egenskab gør Tjeneste ved Krigsmagten eller følger en Afdeling af den«, f. Eks. Krigskorrespondenter og civile Chauffører, endvidere Krigsfanger samt Personer, der gør sig skyldige i visse særlig grove og farlige Forbrydelser, saasom Krigsforræderi og Spioneri (§ 6).

§ 7 løser Spørgsmaalet om, i hvilket Omfang Personer, som ikke efter §§ 5 eller 6 omfattes af Loven og altsaa ikke kan komme til at optræde som Gerningsmænd, kan straffes for *Medvirken*, paa den Maade, at udenforstaaende kun kan straffes for Medvirken i de forholdsvis faa Tilfælde, hvor Strafferammen gaar op til Fængsel i 4 Aar eller derover. Dette gælder i Fredstid f. Eks. i Tilfælde af Røben af Militærhemmeligheder, visse Tilfælde af Vold mod Overmand og Mytteri.

Strafarter m. m.

Straffene omhandles i Lovens 4. Kapitel. Man har, som ovenfor nævnt, *afskaffet* Arrest i Bøjen, mørk Arrest, strengt Fængsel paa Vand og Brød, Fæstningsarrest og Statsfængsel. Desuden er *Dødsstraffen* afskaffet i Fredstid, og i Krigstid opretholdes den kun for Krigsforræderi, Spioneri, Befalingsmands pligtstridige Kapitulation, Krigsfanges Brud paa Æresord, Overløben til Fjenden, Drab af Overmand og Mytteri (for Spioneri som eneste Straf). Hvis Dødsstraf ikke er fuldbyrdet ved Krigstilstandens Ophør, omsættes den til Straf af Fængsel paa Livstid (§ 24).

Tilbage bliver *Irettesættelse*, 4 militære Frihedsstraffe, nemlig *Kvarterarrest*, *Vagtarrest*, *skærpet Arrest* og *streng Arrest*, samt *Fængsel*, der ifølge § 23 idømmes og udstaaes efter de i den borgerlige Straffelovgivning fastsatte Regler.

Kvarterarrest (§ 18) ikendes fra 2 til 30 Dage og bestaar i, at Bolig, Kvarter eller Skib ikke uden Tilladelse maa forlades. Ogsaa menige kan nu ikendes Kvarterarrest ved Dom. Menige Kvarterarrestanter og Befalingsmænd af lavere Grader

gør Tjeneste som sædvanlig. — Hvis Kvarterarrest ikke er udstaaet ved Tjenestens Ophør, bortfalder den.

Vagtarrest (§ 19) ikendes ligeledes fra 2 til 30 Dage, men kan dog paa Befalingsmænd anvendes i indtil 60 Dage (og hvis der ved Siden af Arrest er foreskrevet Fængsel samt ved Omsætning af Straf, i indtil 6 Maaneder). Vagtarrest udstaas saa vidt muligt i Enrum. Arrestanterne har Adgang til Ekstraforplejning. Ifølge en ny Regel skal de saa vidt muligt *beskæftiges* med passende Arbejde, eventuelt uden for Arrestlokalet, og Læsning er tilladt.

Den næststrengeste Militærarreststraf er *skærpet Arrest* (§ 20), der kan idømmes fra 2 til 30 Dage. Skærpelsen i Forhold til Vagtarrest bestaar i, at Arrestanten *ikke* maa faa *Ekstraforplejning* og *ikke* maa *beskæftiges*, heller ikke ved Læsning.

Den strengeste militære Frihedsstraf omhandles i § 21 og kaldes *streng Arrest*. Det ministerielle *Udvalg* foreslog, at Skærpelsen ved denne Straf, der ligesom den foregaaende ikendes fra 2 til 30 Dage, udstaas i Enrum og ikke er forbundet med Beskæftigelse, heller ikke med Læsning, skulde ligge i en særlig *Fangekost*, bestaaende af Vand, Brød og Salt, dog saaledes, at der efter 10 Dages Forløb skulde gives et Kosttillæg bestaaende af Kartofler og Mælk. Regeringen mente imidlertid, at man burde gaa helt bort fra Vand- og Brød-Straffen, og i Overensstemmelse hermed bestemmer Loven, at Kosten — fra først af — er *Brød, Kartofler, Mælk, Vand og Salt*. Denne Straf maa kun anvendes paa Personer under 35 Aar.

Som en betydningsfuld ny Bestemmelse ved de militære Frihedsstraffe maa fremhæves § 31, Stk. 2, hvorefter en værnepligtig, der i sin første samlede Uddannelsesetid har udstaaet Vagtarrest i tilsammen mindst 10 Dage eller dertil svarende strengere Straf uden derfor at blive hjemsendt*), faar *forlænget sin Tjenestetid* med et tilsvarende Tidsrum.

*) Hvis en værnepligtig i de første 2 Maaneder af sin Uddannelsesetid har udstaaet Frihedsstraf, strengere end Kvarterarrest, i længere Tid end i alt 20 Dage, kan han efter Reglementets Bestemmelse straks efter Strafudstaaelsen *hjemsendes* for senere at indkaldes til fornyet Uddannelse. (§ 31, Stk. 1).

Forsvarsministeren kan dog paa Afdelingens Indstilling helt eller delvis fritage den værnepligtige herfor.

§ 25 aabner Adgang til, hvis nogen har begaaet baade en Overtrædelse af denne Lov og anden strafbar Handling, at *fastsætte Straffen særskilt for hver af Lovovertrædelserne*. Hensigten hermed er at give Mulighed for, dels at udskyde Afsoningen af den for den borgerlige Lovovertrædelse forskyldte Straf til efter Militærtjenestens Ophør, dels at kunne afgøre Spørgsmaalet om Anvendelse af betinget Straf for hver af de to Forseelser uafhængig af hinanden.

Hensyn til Militærtjenestens Tarv ligger ogsaa bag forskellige Forskrifter i § 26. Det bestemmes saaledes her, at hvis nogen under Militærtjeneste skal straffes for en Handling, for hvilken Straffen ikke skal bestemmes efter denne Lov alene, kan foreskreven Straf af Hæfte eller Fængsel *omsættes til Arreststraf*, og sker det, medens den skyldige gennemgaar *den første Uddannelse*, og Straffen paaregnes fuldbyrdet i Tjenestetiden, *bør* saadan Omsætning saa vidt muligt ske, saafremt ikke særlige Grunde taler derimod. — Bliver der dernæst Spørgsmaal om over for nogen, der gennemgaar den første Uddannelse, at *fuldbyrde* Straf af Hæfte eller Fængsel, som er fastsat *inden* Tjenestens Begyndelse, kan den militære straffuldbyrdende Myndighed, inden Afsoning paabegyndes, bestemme, at Straffen *omsættes til en Arreststraf*, eller efter Forhandling med den borgerlige straffuldbyrdende Myndighed, at *Afsoningen udsættes* til efter den første Uddannelses Afslutning. Saadan Bestemmelse om Udsættelse kan ogsaa træffes, naar Straf af Hæfte eller Straf af Fængsel for Overtrædelse af andre Love end denne Lov er fastsat *under* Tjenesten.

Omsætningsforholdet mellem de forskellige Straffe er i § 28 bevaret omtrent uforandret: Kvarterarrest i 3 Dage regnes lige med 1 Dags Vagtarrest. 1 Dags skærpet Arrest regnes lige med 2 Dages Vagtarrest. 1 Dags streng Arrest regnes lige med 6 Dages Vagtarrest. 2 Dages Fængsel regnes lige med 3 Dages Vagtarrest. Vagtarrest og Hæfte regnes lige.

Ved Omsætning af Straf kræver § 29 følgende iagttaget: 1) Kan Omsætning af Hæfte ikke ske inden for det Største-maal af Vagtarrest, der er anvendelig over for paagældende, finder Omsætning Sted til skærpet Arrest. Fængsel omsættes

til skærpet eller streng Arrest. — 2) Kvarterarrest og Vagt-arrest omsættes til Hæfte, skærpet Arrest til Hæfte eller Fængsel, streng Arrest til Fængsel.

I Henseende til de Retsvirkninger, som Lovgivningen knytter til, at en vis Straf er foreskrevet, forskyldt, idømt eller udstaaet, svarer Vagtarrest til Hæfte, skærpet og streng Arrest til Fængsel (§ 30).

Betinget Straf.

Medens hidtil kun arbitrære Afgørelser har kunnet gøres betingede, er der nu i Kapitel 5 optaget Bestemmelser, hvorefter *betinget Straf* ogsaa kan ikendes af Domstolene.

Det udtales først i § 32, at hvis der i Medfør af § 25 fastsættes *særskilte Straffe* for Overtrædelse af denne Lov og for anden strafbar Handling, kan Fuldbyrkelse af Straffen for denne sidste kun udsættes, saafremt *Straffene tilsammen* ikke overstiger det i Borgerlig Straffelovs § 56 fastsatte Størstemaal [Fængsel i 1 Aar]. Desuden bestemmes i samme Paragraf, at naar i det i Borgerlig Straffelovs § 57 omhandlede Tilfælde *den nye Lovovertrædelse* er en *Overtrædelse af nærværende Lov*, kan Retten lade det have sit *Forblivende ved Udsættelsen af den første Strafs Fuldbyrkelse*, hvis den nye Lovovertrædelse er uagtsom eller ikke medfører højere Straf end Arrest.

Derefter giver § 33 nedenstaaende Regler om betinget Dom for Overtrædelse af *denne Lov*:

»Naar en Straf for Overtrædelse af denne Lov *ikke overstiger* det i Militær Retsplejelovs § 51 fastsatte Størstemaal*), kan det, hvad enten Straffen idømmes eller paalægges uden Dom, bestemmes, at dens Fuldbyrkelse udsættes og endelig bortfalder paa Betingelse af, at den skyldige i efternævnte *Prøvetid* ikke begaar en Lovovertrædelse, for hvilken der idømmes eller paalægges ham større Straf end Bøde, Irettesættelse eller Kvarterarrest i 8 Dage. Prøvetiden er Resten af den skyldiges ikke ved Hjemsendelse eller Hjemkommandering afbrudte Tjenestetid, dog højst 2 Aar.

Opfyldes denne Betingelse *ikke*, bliver den udsatte Straf at fuldbyrde, saaledes at der af den Myndighed, der idømmer eller paa lægger Straffen for den nye Lovovertrædelse, fast-

sættes en *fælles Straf* for begge Lovovertrædelser. Dog kan den nævnte Myndighed undtagelsesvis bestemme, at *Fuldbyrdelsen af Fællesstraffen* skal *udsættes*, naar den er fastsat alene for Overtrædelse af denne Lov og — dersom den fastsættes ved Dom — ikke overstiger det i Militær Retsplejelovs § 51 fastsatte Størstemaal*).

Er den nye Forseelse *ikke en Overtrædelse af denne Lov*, kan ovennævnte Myndighed undtagelsesvis bestemme, at det skal have sit *Forblivende ved Udsættelsen af den første Strafs Fuldbyrkelse*, saaledes at der fastsættes *særskilt Straf* for den nye Forseelse. Hvis Sagen afgøres ved Dom, kan Fuldbyrdselen af den sidste Straf udsættes efter Reglerne i Borgerlig Straffelovs 7. Kapitel.«

Straffe for de enkelte Forbrydelser.

Efter de almindelige Bestemmelser i Lovens første Afsnit følger i Kapitlerne 6—11 Straffene for de *enkelte Forbrydelser*. Som alt bemærket er en Række høje *Mindstemaal fjernede* og *Strafferammerne* i det hele *nedsat*.

Kapitel 5 angaar hovedsagelig en Række Forbrydelser *i Krigstid*, saasom Krigsforræderi, Spioneri, forskellige saakaldte Fejghedsforbrydelser, Opgivelse af sin Post og Udspreldelse inden for Krigsmagten af Efterretninger, der er egnede til at fremkalde Modløshed. Desuden findes her Straffe for at *røbe militær Hemmelighed*, hvis Aabenbaring for fremmed Magt kan skade Landets Forsvar (Fængsel indtil 4 Aar, i Krigstid 10 Aar), for *uberettiget at skaffe sig Kendskab til* saadan Hemmelighed eller at gengive Aktstykke, hvoraf den fremgaar (Arrest eller Fængsel indtil 6 Maaneder, i Krigstid Fængsel indtil 3 Aar), samt for *Ammunitionsforfalskning*.

Kapitel 7 indeholder Straffe for *Rømning* (Arrest [mindst 15 Dages skærpet Arrest] eller Fængsel indtil 1 Aar, i Krigstid indtil 3 Aar) og for — ulovligt, men uden Rømningshensigt — at fjerne sig eller udeblive fra sin Afdeling (*Absentation*).

*) Det vil sige følgende Straffe, der kan paalægges uden Dom: Irettesættelse, Kvarterarrest, Vagtarrest indtil 30 Dage, skærpet Arrest indtil 15 Dage, streng Arrest indtil 10 Dage og Bøder indtil 60 Kr.

I sidste Fald er Straffen mindre (Arrest eller Fængsel indtil 6 Maaneder), og det tilsikres den, der inden en vis Frist (i Fredstid 3 Dage, i Krigstid 24 Timer) selv melder sig tilbage, at dømmes efter den mildere Bestemmelse. Samme Strafferammer gælder for Selvlemlæstelse og *Simuleringen*. — For en værnepligtig, der i sin første samlede Uddannelsestid eller under Deltagelse i fortsat Øvelse gør sig skyldig i ulovlig Fraværelse fra Afdelingen i mindst 2 Døgn, *forlænges Tjenestetiden* med et tilsvarende Tidsrum.

I Kapitel 8 er samlet Straffebestemmelser for Forbrydelser mod *Pligter som Undermand*, saasom for *respektstridig Opførsel* (Arrest, under skærpene Omstændigheder kan Straffen stige til Fængsel i 6 Maaneder), for *Ulydighed* mod en foresats eller en Vagts tjenstlige Befaling (Arrest eller Fængsel indtil 6 Maaneder, i Gentagelsestilfælde eller under skærpene Omstændigheder kan Straffen stige til Fængsel i 3 Aar) og for *Trusel om Vold* mod foresat, Overmand eller Vagt i eller i Anledning af Tjenesten (Arrest [ikke under 10 Dages skærpet Arrest] eller Fængsel indtil 1 Aar; er Truselen rettet mod en foresat, kan Straffen stige til Fængsel i 2 Aar, i Krigstid 4 Aar). Med Hensyn til Straffen for *Vold*, der i eller i Anledning af Tjenesten begaas mod en Overmand, henviser Lovens § 50 til de i Borgerlig Straffelovs §§ 244—247 angivne Strafferammer, der forhøjes til *det dobbelte*. Straffen kan i intet Tilfælde sættes lavere end til skærpet Arrest i 15 Dage eller, hvis Mishandling foreligger, til Fængsel i 3 Maaneder. — *Mytteri* straffes med Fængsel fra 4 Maaneder til 6 Aar; i Krigstid kan Straffen stige til Fængsel paa Livstid eller Livsstraf. — Efter § 53 straffes den, som paa en saadan Maade *ytrer Utilfredshed med en foresats Adfærd* eller klager over Besværigheder eller Mangler, at han burde indse, at derved en for Mandstugten farlig Misfornøjelse kunde udbredes i Krigsmagten, med Arrest. Denne Paragraf svarer i det hele til § 107 i Loven af 1881, dog er Strafferammen betydelig nedsat. Ogsaa § 54, der fastsætter Arreststraf for den, som *uden rimelig Grund for højere foresat fremfører Klage over en foresat* eller Overmand, er overført fra den gamle Lov.

Af Bestemmelserne i Kapitel 9, der angaar Forbrydelser mod *Pligter som Overmand*, skal fremhæves § 55, hvorefter

den foresatte, som *forsømmer sin Tilsynspligt* ved ikke med tilstrækkelig Agtpaagivenhed og Kraft at søge at hindre, at en ham undergiven begaar en Forbrydelse, som den foresatte er tjenstlig forpligtet til at forhindre, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 6 Maaneder (under skærpene Omstændigheder kan Straffen stige til Fængsel i 3 Aar); endvidere § 58, om den, som gennem *uligelig Behandling* forfølger en undergiven, og § 59, om den, som uden nærmest foresatte Chefs Tilladelse *modtager Gave*, Pengelaan eller anden Fordel af *Undermand* af samme Afdeling, eller som indlader sig med *Undermand* paa en Maade, der efter almindelig Opfattelse er egnet til at *skade hans Autoritet* som Befalingsmand. I begge Tilfælde er Straffen Arrest. — I øvrigt findes Parallelbestemmelser til de i Kapitel 8 indeholdte: om *Trusel med Vold* mod en *Undermand* i eller i Anledning af Tjenesten (ogsaa her er Straffen Arrest) og om *Vold* mod *Undermand*; i sidste Fald forhøjes de i Borgerlig Straffelovs §§ 244—247 angivne Strafferammer med *det halve**); Straffen kan normalt ikke sættes lavere end til Vagtarrest i 15 Dage.

Medens nogle i Kapitel 10 givne specielle Regler om Misbrug i Krigstid af militær Stilling udadtil her forbigaas, skal endnu omtales enkelte Bestemmelser i Lovens 11. Kapitel. For *Overtrædelse af Reglementer* og Tjenestebestemmelser er Straffen sædvanligvis Arrest, men hvis Pligtforsømmelsen er særlig grov, eller hvis den har medført stor Skade eller Fare, kan Straffen stige til Fængsel i 1 Aar. *Vagtforseelser* straffes med Arrest, under skærpene Omstændigheder med Fængsel indtil 1 Aar; har den skyldige forladt sin Post, sovet paa den eller været saa beruset, at han ikke kunde varetage sine Pligter, er Straffen som Regel mindst 10 Dages skærpet Arrest. — Den, som *beruser sig i Tjeneste*, eller naar Tjeneste maa paaregnes at forestaa, saaledes at han møder beruset i Tjenesten eller paa Grund af Beruselsen udebliver, straffes med Arrest. Paa samme Maade straffes den, der *viser sig synlig beruset i Uniform uden for Tjenesten*. Ligeledes den, som paa ufredelig Vis *forstyrrer Forholdet mellem Kam-*

*) Forskellen mellem denne Strafferamme og den i § 50 fastsatte er begrundet i, at der i den i § 50 omhandlede Situation tillige foreligger et Angreb paa Respekt og paa Mandstugt.

merater eller i Kvarter, eller som gør sig skyldig i offentlig Uorden.

Med Hensyn til Adgangen til at danne eller deltage i faglige eller politiske Organisationer trækker Loven — i Lighed med den gamle Lov — særlige Grænser. Det bestemmes nemlig i § 68, at naar Personer, der hører til Krigsmagten, uden Tilladelse indtræder i indbyrdes Foreninger, som angaar deres Tjenesteforhold eller politiske Sager, eller møder i Forsamlinger af saadanne Personer for at raadslaa om Anliggender af denne Art, eller naar de mod et af deres foresatte udstedt Forbud deltager i en politisk Forsamling af civile, eller mod et af Forsvarsministeren udstedt Forbud deltager i en politisk Forening af civile, straffes de med Arrest.

Man drøftede i Folketingets Udvalg, om der var Anledning til i Lovforslaget at optage en Bestemmelse gaaende ud paa, at det ved kongelig Anordning skulde fastsættes, i hvilket Omfang Militær Straffelov skulde komme til Anvendelse paa Personer, der maatte melde sig til frivillig Militærtjeneste. Man opgav imidlertid Tanken herom og ansaa det for mest praktisk at gaa den Vej, som har været benyttet af de frivillige Korps med Hensyn til visse Smaaforseelser, f. Eks. mangelfuld Pasning af Vaaben, for sent Møde og Udeblivelse uden anmeldt lovligt Forfald, nemlig at anvende Advarsler, Bøder og Udelukkelse fra Tjeneste. Bestemmelser herom kunde formentlig med tilstrækkelig Hjemmel i Hærloven optages i et Ordensreglement, i hvilket det ogsaa kunde fastsættes, at Undladelse af at opfylde Respekt- og Lydighedspligt under Øvelserne og til en vis Grad uden for disse, saa længe Uniform bæres, kan medføre Advarsel og i Gentagelsestilfælde Udelukkelse fra Tjeneste.

Et Mindretal (Udvalgets Medlemmer af Venstre og Det konservative Folkeparti) saa med Betænkelighed paa den i Regeringsforslaget stedfundne Afsvækkelse af Straffen streng Arrest og kunde have ønsket at føre Forslaget tilbage til det ministerielle Udvalgs Affattelse (se under Omtalen af § 21). Da Mindretallet imidlertid ikke fandt Tilslutning hertil hos Udvalgets Flertal, undlod man at stille Ændringsforslag, hvilket man gjorde saa meget roligere, som det herved blev muligt at afgive en enstemmig Betænkning. Mindretallet erkendte tillige, at Straffen ogsaa i sin mildnede Form muligvis vilde vise sig tilstrækkelig til Formaalet, og at det i saa Fald ikke vilde være til nogen Nytte at bevare Straffen i sin strengere Form.

Lovforslaget gik herefter ændret gennem Folketinget. Det vedtoges med 108 Stemmer mod 3. *Retsforbundet* stemte imod, da Partiet ikke vilde være med til at udlevere dansk Ungdom til den med Værnepligten forbundne Opdragelse og de dertil knyttede Tvangsforanstaltninger.

I *Landstinget* vedtoges Lovforslaget enstemmigt med 69 Stemmer.

113. Lov om Ændringer i Lov Nr. 542 om Retsplejen ved Hæren og Søværnet af 4. Oktober 1919. (Forsvarsminister *Alsing Andersen*). [A. Sp. 5513. — C. Sp. 1713 og 1927].

Fremsat i *Folketinget* $\frac{2}{3}$ (F. Sp. 4343). 1. Beh. $\frac{10-11}{3}$ (F. Sp. 4562 og 4601). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Militær Straffelov (se Side 694). Betænkning (B. Sp. 2213) afgivet $\frac{13}{4}$. (Ordfører: Rasmus Hansen). 2. Beh. $\frac{17}{4}$ (F. Sp. 6083). 3. Beh. $\frac{20}{4}$ (F. Sp. 6150). *Oversendt til Landstinget*. 1. Beh. $\frac{22}{4}$ (L. Sp. 2110, jfr. 2103). 2. Beh. $\frac{27}{4}$ (L. Sp. 2177). 3. Beh. $\frac{29}{4}$ (L. Sp. 2257). *Loven stadfæstet 7. Maj 1937.* (Lov-Tid. Nr. 115).

Et Udkast til denne Lov blev udarbejdet af det samme Udvalg, som udarbejdede Udkastet til Militær Straffelov (Nr. 112), men Opgaven var paa det her omhandlede Omraade langt mere begrænset, idet det kun drejede sig om en *Tilpasning* af den militære Retsplejelov til den nye militære Straffelov og til de seneste Ændringer i Retsplejeloven, saaledes bl. a. Bestemmelserne om Doms mænd.

Ved Affattelsen af § 3, der angiver den militære Retsplejelovs *Omraade*, har man tilstræbt Harmoni mellem de Bestemmelser, der trækker Grænserne henholdsvis for Militær Straffelov og for Militær Retsplejelov*). I Fredstid bliver Retsplejelovens Omraade efter den nye Formulering praktisk taget det samme som efter de hidtil gældende Regler. I Krigstid sker der derimod en Udvidelse, svarende til den stedfundne Udvidelse af Militær Straffelovs Omraade (§ 6, Side 696).

*) Denne Benævnelse afløser Titelen: Lov om Retsplejen ved Hæren og Søværnet.

Hovedreglerne om *Domsmands Medvirken* er optaget i § 16 a og § 18. Ifølge den førstnævnte Bestemmelse kan kun *Mænd* udtages til Domsmand i militære Straffesager. Efter § 18 medvirker Domsmand i militære Straffesager, som angaar Overtrædelse af *andre* Love end Militær Straffelov, i samme Omfang som i almindelige Straffesager. Hvis det drejer sig om Overtrædelse af *Militær Straffelov*, skal Domsmand ligeledes medvirke, dog ikke i § 925-Sager*) — som jo ogsaa er undtaget, hvor Talen er om almindelige Straffesager — eller i Sager, hvor fagkyndige Dommere medvirker. Da de heromhandlede Sager gennemgaaende ikke tilnærmelsesvis har en saa alvorlig Karakter som de almindelige Straffesager og især af Hensyn til Mandstugten bør paakendes hurtigt, har man derhos gjort den *Begrænsning*, at Sager om Overtrædelse af Militær Straffelov, for hvilke der ikke er hjemlet henholdsvis Straf af Fængsel over 2 Aar (i Fredstid) og Straf af Fængsel i 4 Aar eller derover (i Krigstid) paakendes uden Domsmands Medvirken. — I Ankesager medvirker Domsmand efter de almindelige Regler.

Det ministerielle Udvalgs Udkast stillede det baade i Fredstid og i Krigstid som Betingelse for Domsmands Medvirken, at Strafferammen naaede op til Fængsel i 4 Aar. Regeringen foreslog at udvide Omraadet for Domsmands Medvirken i Fredstid som ovenfor angivet.

Medens den militære Retsplejelov hidtil ikke — i Mod-sætning til Justitsministeriets Cirkulære af November 1932 om Straffeattesters Udstedelse — har sat Grænser for Meddelelse af Oplysninger om Straffe, bortset fra visse Smaastraffe, udtales det nu i § 65, at der *i Soldaterbog og Forholdsattester ikke* maa optages nogen *Bemærkning om Straffe*.

Den sidstnævnte Bestemmelse blev indsat i Folketinget i Stedet for et Forslag om at udelade § 65. Udvalget begrundede sit Ændringsforslag med, at Soldaterbogen kun kan have meget ringe Værdi som Oplysningsmiddel med Hensyn til Straffe i Tjenestetiden, og at Forholdsattesten gennem sin Gradation giver al fornøden Oplysning om de foresattes Vurdering af den paagældende. Det nærmere maa eventuelt søges gennem Straffeattest.

*) Sager, som fremmes til Dom uden Udfærdigelse af Anklageskrift.

Forsvarsministeren havde over for Udvalget skitseret følgende Ordning med Hensyn til Udlevering af Oplysninger om idømte Straffe:

Militær Straffeliste, der indeholder Oplysning om alle Straffe, der er ikendt eller afsonet i Tjenestetiden, meddeles kun til Brug for militære Afdelinger.

Til det borgerlige Strafferegister meddeles *ikke* Oplysning om Straf uden Dom. Om *Domme* meddeles Oplysning, for saa vidt de lyder paa strengere Straf end skærpet Arrest i 5 Dage, Vagtarrest i 15 Dage (al streng Arrest), Fængsel efter de borgerlige Regler. — Udstedelse af Straffeattest fra det borgerlige Register sker efter de for dette gældende Regler.

Straffeattester, udstedte af militære Myndigheder, skal indeholde Oplysning om alle Straffe, der er ikendt eller udstaaet i Tjenesten, og udstedes kun til andre militære Myndigheder, til Politi og Anklagemyndighed, til den paagældende selv eller en paa hans Vegne bemyndiget.

Med den ovennævnte Ændring gennemførtes Lovforslaget enstemmigt i begge Ting, i Folketinget med 115 Stemmer, i Landstinget med 69 Stemmer.

B.

Ikke endeligt vedtagne Forslag.

1. Forslag til Lov om Handel med Foder- og Gødningsstoffer samt Grundforbedringsmidler. (Minister for Landbrug og Fiskeri *Bording*). [A. Sp. 3465].

Fremsat i *Landstinget* ²⁹/₁ (L. Sp. 615). 1. Beh. ⁵/₂ (L. Sp. 657). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (C. E. Christiansen, Johs. Clausen, A. P. Hansen [Formand], Hauch, Jensen-Aale, Kr. Johansen, Korsgaard, Lange, Møller Nørgaard, Nielsen Mann, Offersen, P. C. Petersen, J. R. Poulsen, Stumph og Martin Sørensen [Peterslund].) Beretning (B. Sp. 3111) afgivet ¹⁴/₅.

Loven af 26. Marts 1898 om Handel med Gødnings- og Foderstoffer har i Aarenes Løb vist sig at være uden større Betydning. Grundene hertil er dels, at Loven aabner Mulighed for, at Sælgerne af disse Stoffer ifølge Vedtagelse mellem Parterne kan *frigøre sig for den Oplysningspligt*, paa hvilken Lovens Betydning hovedsagelig beror, dels at de paabudte Forskrifter for *Prøvetagning* er saa besværlige, at de afholder enhver fra at indlade sig paa *Prøvetagning*. For *Foderstoffers* Vedkommende har Overtrædelser særlig fundet Sted ved Handel med de saakaldte Tilskuds-foderstoffer (Mineralfoder o. lign.). Handelen med *Gødningsstoffer* har i det store og hele ikke givet Anledning til Klage. Derimod ansaa Ministeriet Lovbestemmelser angaaende Handelen med *Kalk* for i højeste Grad paakrævede.

Det foreliggende Lovforslag var udarbejdet paa Grundlag af et fra De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger til Landbrugsministeriet indsendt Forslag om ændrede Bestemmelser vedrørende Handelen med Gødnings- og Foderstoffer, og man havde fra

Ministeriets Side søgt at udforme Lovforslaget saaledes, at der ikke vilde paaføres den reelle Handel unødige Vanskeligheder, samtidig med at der skabtes Muligheder for en effektiv Indgriben over for Handel med værdiløse eller nærmest værdiløse Stoffer.

Lovforslagets § 1 indeholder Definitioner af »Foderstoffer«, »Gødningsstoffer« og »Grundforbedringsmidler«; derefter følger 3 Afsnit med specielle Forskrifter for Handelen med disse Stoffer, til sidst nogle »almindelige Bestemmelser«.

Foderstoffer.

§ 2 paalægger Sælgeren af Foderstoffer *Pligt* til ved ethvert Salg at give Køberen en Række nærmere angivne *Oplysninger*. Naar det drejer sig om Partier paa mindre end 50 kg i løs Vægt, overlades det dog til Køberen at afgøre, om han vil forlange disse Oplysninger, medmindre det drejer sig om Salg af Stoffer, der forhandles som vitaminholdige til Anvendelse ved Fodring af Dyr; i saa Fald skal Vitaminernes Art og Mængde pr. Enhed altid opgives. — Naar Foderstofferne er anbragt i plomberede Sække eller anden af Landbrugsministeren godkendt Pakning, der ikke kan aabnes, uden at det kan ses, skal Oplysningerne gives paa en i Sækken eller Pakningen anbragt *Seddel*. Naar Pakningsmaterialet kun kan benyttes een Gang, kan Oplysningerne trykkes uden paa Pakningen, for saa vidt de her kan anbringes klart og tydeligt. Hvis endelig Foderstoffer er anbragt i anden Emballage, skal Oplysningerne gives paa *Regningen* for det paa-gældende Parti, og hvis Slutseddel udstedes, tillige paa denne. — Det udtales udtrykkeligt, at Sælgeren hæfter for Rigtigheden af de givne Oplysninger samt, medmindre udtrykkeligt Forbehold er taget, tillige for, at de solgte Foderstoffer er sunde og gode.

I §§ 3 og 4 anføres de nærmere Oplysninger, som Sælgeren skal give om henholdsvis Foderstoffer af et enkelt Raastof og Foderblandinger.

§ 5 foreskriver, hvad eventuelle Oplysninger om *Foder-værdien*, som en Sælger maatte ønske at give, skal gaa ud paa. Endvidere er der optaget Forskrifter for Angivelsen af *Vitaminers Art og Mængde* pr. Enhed af Stoffet samt Be-

myndigelse for Ministeren til at fastsætte Regler for, hvorledes disse Angivelser Rigtighed skal kontrolleres, og hvorledes Resultaterne af stedfundne Undersøgelser kan eller skal offentliggøres.

Ved § 6 lovfæstes Betegnelsen »Statsfoderstofkontrollen« for den Kontrol, som Det landøkonomiske Forsøgslaboratoriums kemiske Afdeling udøver med Handelsfoderstoffer for de Firmaer, der frivilligt indgaar derpaa. En saadan Kontrol har været iværksat siden 1926; den omfatter nu 47 Fabrikker og drives uden Udgift for Staten. Det er en Forudsætning, at de tilmeldte Firmaer som hidtil skal betale Udgifterne ved Udøvelsen af Kontrollen. Disse Firmaer faar Ret til for de kontrolerede Varer at benytte en af Landbrugsministeren godkendt Betegnelse, hvori indgaar Ordet »Statskontrolleret«.

Gødningstoffer.

Lovforslagets § 7 svarer til § 2, idet den paalægger Sælgeren af Gødningstoffer *Pligt* til at give Køberen — her dog alene Forbrugeren, ikke ogsaa Mellemandleren — en Række *Oplysninger*. Disse skal gives paa Regningen for det paagældende Parti og, hvis Slutseddel udstedes (hvad altid skal ske, naar Gødningstoffet sælges uemballeret), tillige paa denne. Saafremt Gødningstoffet er emballeret, skal Oplysningerne desuden gives ved Paamaling eller Paatrykning paa Emballagen. — Sælgeren hæfter for Rigtigheden af de givne Oplysninger samt tillige for, at Gødningstoffet med Hensyn til Vandindhold, Findeling og Strøbarhed er *normalt*, saavel som for, at et eventuelt Indhold af Plantegifte ikke overskrider et af Landbrugsministeren for de forskellige Plantegifte fastsat Maksimum.

§§ 8 og 9 opregner de i § 7 krævede Oplysninger. Disse Paragraffer giver dernæst Regler for *Betegnelsen* af Gødningstoffer, alt efter som de kun indeholder *et enkelt* Plantenæringsstof*) eller *mere end eet* Næringsstof. I første Fald skal enten den kemiske Forbindelse, hvori Næringsstoffet forekommer,

*) Den ganske overvejende Mængde af de Gødningstoffer, der fremkommer paa det danske Marked, indeholder kun eet Plantenæringsstof.

eller Gødningstoffs Oprindelse paa tydelig Maade fremgaa af den Betegnelse, hvorunder Gødningstoffet sælges; de som Chilesalpeter, Superfosfat, Kaligødning, Kalkkvælstof og Kalksalpeter hidtil solgte Gødningstoffer kan dog fremdeles sælges under disse Navne. I sidste Fald skal Stoffet føre Betegnelsen »Blandingsgødning«; herefter følger Navnet, der skal dannes efter samme Regler som for Gødninger med kun eet Næringsstof, og til yderligere Betyggelse for Køberen bringes den amerikanske Talbetegnelse paa Gødningen til Anvendelse; det Indhold af Næringsstof, der angives gennem Talbetegnelsen, skal bestemmes ved Analysemetoder, der fastsættes af Landbrugsministeren.

§ 10 paabyder, at Navne paa Gødningstoffer og Emballagemærkning skal *anmeldes* til Statens Planteavlslaboratorium, og den bemyndiger Ministeren til at forbyde, at et Stof sælges som Gødningstof, naar han skønner, at det har saa ringe Virkning, at Betegnelsen Gødningstof er vildledende.

I § 11 findes Bestemmelser om *Angivelsen af Gødningstoffers Indhold*, og det foreslaas, at det Spillerum for Indholdet, der maa indrømmes af Hensyn til Fabrikationsteknikken, skal fastsættes af Ministeren, ikke — som nu — af Sælgeren.

Grundforbedringsmidler.

Reglerne i §§ 12 og 13 om Sælgerens Pligt til at give Forbrugeren *Oplysninger* angaaende Grundforbedringsmidler og om *Betegnelsen* af disse er analoge med de i §§ 7 og 8 foreslaaede Bestemmelser. For *Kalkningsmidlers* Vedkommende anføres udtrykkeligt de Navne, under hvilke de maa udbydes: Mergel, Mosekalk, Kildekalk, Raakalk, Kalkslam fra Sukkerfabrikation, Kulsur Kalk, Melkalk, Brændt Kalk og Affaldskalk (derimod ikke »Gødningkalk«).

§ 14, om Angivelsen af Grundforbedringsmidlers *Indhold*, svarer til § 11.

Almindelige Bestemmelser.

Da Forskrifterne for *Provetagningen* er saa vanskelige at overholde, at man heri formentlig maa se en af Hovedaarsagerne til, at Loven af 1898 har faaet saa ringe Betyd-

ning, ansaa Ministeriet det for urigtigt at lovfæste Reglerne for Prøvetagning og indskrænkede sig til i § 16 af foreslaa, at Reglerne skal fastsættes af Landbrugsministeren efter Forhandling med Handelsministeren, idet det herved gøres muligt at afpasse Reglerne efter de vekslende Tiders og Forholds Krav.

Der har i de senere Aar været nogen Utilfredshed med Ensartetheden af de Analyseresultater, som de i Henhold til Loven af 1898 *autoriserede Laboratorier* har afgivet. Ministeriet fandt det derfor paakrævet, at disse Laboratorier underkastes lignende *Tilsyn* og Kontrol som de Laboratorier, der er autoriseret i Henhold til Loven af 23. Marts 1932 om Kontrol med kemiske Undersøgelser af Mejeriprodukter, og i § 16, Stk. 2, er det foreslaet, at de autoriserede Laboratorier skal være undergivet *Tilsyn af Statsfoderstofkontrollen*, for saa vidt angaar Undersøgelser af Foderstoffer, og af *Statens Planteavls-Laboratorium*, for saa vidt angaar Undersøgelser af Gødningsstoffer og Grundforbedringsmidler. De samme Institutioner skal være endelig *Appelinstans* for Laboratoriernes Undersøgelser.

De i Lovforslaget omhandlede *Vitaminbestemmelser*, der kræver en ganske speciel Teknik, skal foretages paa Statens Vitaminlaboratorium.

§ 17 tillægger Statsfoderstofkontrollen, Statens Planteavls-Laboratorium og Statens Vitaminlaboratorium Ret til hver for sit Omraade efter nærmere af Ministeren fastsatte Regler at *kontrolere*, hvorvidt de i Lovforslaget indeholdte og i Medfør af samme paabudte Bestemmelser vedrørende Foderstoffer, henholdsvis Gødningsstoffer og Grundforbedringsmidler, *overholdes*. Ministeriet mente, at man derved paa baade den bedste og den for Staten billigste Maade vilde opnaa det fornødne Tilsyn.

I § 19 forslaas der givet Landbrugsministeren samme Bemyndigelse som i en Række nyere Love til inden for visse Rammer at ikende Bøder for Overtrædelser af Lovens Bestemmelser.

Lovforslaget fik i det hele en velvillig Modtagelse, men man ønskede dog fra flere Sider Sagens mange Enkeltheder undersøgt i et Udvalg, og navnlig udtrykte *Lange* (K. F.) Ønsket om en grundig Udvalgsbehandling.

Udvalget afholdt en Række Møder, modtog en Del Deputationer og havde Konferencer med forskellige sagkyndige paa dette Omraade. Ved Rigsdagssamlingens Slutning havde Udvalget endnu ikke afsluttet sit Arbejde.

2. Forslag til Lov om Udryddelse af Rotter. (Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard*). [A. Sp. 3373].

Fremsat i *Landstinget* $27/1$ (L. Sp. 581). 1. Beh. $9/2$ (L. Sp. 705). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer (Albert Andersen, C. E. Christiansen, A. P. Hansen, Ingeborg Hansen, Severin Hansen, Kantsø [Formand], Laurits Knudsen, Korsgaard, Fr. Kristiansen, Møller Nørgaard, Olaf Nielsen, Stegger Nielsen, Nielsen Mann, Rasmussen Flemløse og Unmack). Beretning (B. Sp. 3093) afgivet $14/5$.

Lovgivningen om Udryddelse af Rotter har hidtil overvejende været motiveret med *økonomiske* Hensyn, idet de Værdier, der aarligt gaar tabt ved Rotters skadelige Indflydelse, er meget betydelige. Den store *sundhedsmæssige* Fare, som en udbredt Rotteplage betyder, har dog været medvirkende Aarsag til den hidtidige Bækæmpelse, og dette Moment er nu kommet mere i Forgrunden, efter at Statens Seruminstitut har henledt Indenrigsministeriets Opmærksomhed paa, at der i de senere Aar er konstateret en Række Tilfælde af *den Weil'ske Syge*, ved hvilken Sygdom Rotter optræder som Smittebærere. I Tiden fra November 1933 til Oktober 1936 blev der under Seruminstitutets Medvirkning paavist Weil's Sygdom hos i alt 39 Personer, og Sygdommen havde i 12 Tilfælde haft dødelig Udgang.

Medens den hidtil gældende Lov om Udryddelse af Rotter — Lov Nr. 92 af 29. Marts 1924 — indskrænkede sig til at paabyde Udryddelsesforanstaltninger foretaget i København og Frederiksberg Kommuner, i Købstæderne, Flækker og Handelspladser samt i de til disse Kommuner stødende Landkommuner med bymæssig Bebyggelse, paalægger Lovforslagets § 1 Kommunalbestyrelserne i *samlige Landets Kommuner* Pligt til at drage Omsorg for, at der *med passende Mellemlum* iværksættes en rationel Udryddelse af Rotter *overalt i Kommunen*. Kun hvis Udryddelsen bliver obliga-

torisk ogsaa paa Landet, regner man med at kunne foretage en effektiv Bekæmpelse af Rotteplagen og den dermed følgende Smittefare.

For at sikre Virkningerne af en saadan Udryddelse bestemmer § 2, at Kommunalbestyrelserne i København, Købstæderne og Flækkerne kan træffe Aftale med Kommunalbestyrelserne i den Kreds af Kommuner, der er beliggende i deres Omegn, om, at Rotteudryddelsen iværksættes efter ensartede Regler og saa vidt muligt samtidig i de af Aftalen omfattede Kommuner eller Dele af disse. Hvis der ikke kan opnaas Enighed om en saadan Aftale eller om enkelte Kommuners Inddragelse under denne, kan de paagældende Tvivlsspørgsmaal indannes for Indenrigsministeren, der med endelig bindende Virkning kan træffe Bestemmelse om Fremgangsmaaden ved en saadan samlet Rotteudryddelse, om Tidspunkterne for denne, og om hvilke Kommuner eller Kommunedele den skal omfatte. — Tilsvarende Aftaler kan træffes mellem Kommunalbestyrelserne i Landkommuner inden for samme Egn, idet dog den Indenrigsministeren efter forrige Punktum tilkommende Myndighed i saa Fald udøves af den Amtmand, i hvis Amt største Delen af Udryddelsesomraadet er beliggende.

§ 3 overlader til Kommunalbestyrelsen at bestemme, om Rotteudryddelsen skal foretages enten ved Kommunens Foranstaltning eller udelukkende af Grundejerne eller ved Foranstaltninger iværksatte saavel af Grundejerne som af Kommunen. Udførelsen af Foranstaltninger, som det paalægges Grundejerne at foretage, kan Kommunalbestyrelsen tillade disse at overdrage til dertil af Kommunalbestyrelsen godkendte Foreninger. Beslutter Kommunalbestyrelsen, at Udryddelsen helt eller delvis skal ske ved Grundejernes Foranstaltning, giver den disse nærmere Forskrifter om Tidspunktet for Udryddelsen, Fremgangsmaaden ved denne, Arten af de benyttede Udryddelsesmidler og de Forsigtighedsregler, der skal iagttages for at undgaa Fare for Mennesker og Dyr.

Paragraffens Stykke 2 føjer hertil nye Bestemmelser om Pligt for Grundejerne til — uanset om selve Rotteudryddelsen helt eller delvis er paalagt dem — at træffe saadanne Foranstaltninger med Hensyn til Sikring af deres Ejendomme og disses Renholdelse, at Rotternes Livsbetingelser paa Ejendommene

indskrænkes mest muligt.*) Ved Bedømmelsen af denne Forpligtelses Omfang vil der dog for *Landbrugsejendommenes* Vedkommende være at tage Hensyn til de særlige Vanskeligheder, der for Landbrugserhvervet er forbundet med Gennemførelsen af saadanne Foranstaltninger. Kommunalbestyrelserne overvaager, at Grundejerne opfylder de dem i saa Henseende paahvilende Forpligtelser, og kan, hvor dette skønnes nødvendigt, meddele Grundejerne Paabud om at udføre de i saa Henseende fornødne Foranstaltninger. Til sidesættelse af saadant Paabud medfører Bødeansvar.

Ifølge § 4 kan Kommunalbestyrelsen, hvis vedkommende Grundejer ikke inden en vis Frist iværksætter de paabudte Foranstaltninger, lade disse foretage for Ejerens Regning, hvorefter Beløbet kan inddrives ved Udpantning med Fortrinsret i Ejendommen som for Skatter. Grundejeren kan derhos idømmes Bøde.

§ 5 indeholder ændrede Regler om *Afholdelse af Udgifterne ved Rottebekæmpelsen*. Medens Loven af 1924 forudsatte, at Omkostningerne ved Rotteudryddelsen, hvor denne blev foretaget ved kommunal Foranstaltning, skulde afholdes af Kommunen og ellers af Grundejerne, foreslaas det nu ud fra den Betragtning, at Ejerne af de rottebefængte Ejendomme er direkte interesseret i Udryddelsen, at samtlige Udgifter til Udryddelsesmidler, Arbejdskraft m. v. skal afholdes af *Ejerne af de paagældende Ejendomme*, selv om Udryddelsen helt eller delvis foretages ved Kommunens egen Foranstaltning. I sidstnævnte Tilfælde skal Omkostningerne ved den Del af Udryddelsen, der foretages af Kommunen, kunne paalignes de Ejendomme, hvor Udryddelsesforanstaltninger har været foretaget, saaledes at hver Ejendom udreder et Beløb, der fastsættes under Hensyntagen til Ejendommens Ejendomsskyldværdi og de faktiske Udgifter, der er afholdt paa den paagældende Ejendom. Klager over denne Paaligning afgøres med bindende Virkning, for saa vidt Landkommuner angaar, af Amdtsraadet, for saa vidt de øvrige Kommuner angaar, af Indenrigsministeren.

*) Saadanne Foranstaltninger betragtes ved Siden af Udlægning af Giftpræparater og Bakteriekulturer som afgørende ved Rottebekæmpelsen.

Grundejernes Udgifter ved *Sikring* af deres Ejendomme mod Rotter foreslaas afholdt af Grundejerne selv. Den *Kontrol*, som Forslaget paalægger Kommunalbestyrelserne at udøve med Hensyn til, at Udryddelsesforanstaltningerne, hvor disse skal udføres af Grundejerne, gennemføres effektivt, og at Grundejerne træffer de nødvendige Foranstaltninger ved Sikring og Renholdelse, skal derimod afholdes af *Kommunerne*, ligesom Kommunerne, saafremt de ønsker at udsætte *Præmier* for Udryddelse af Rotter, selv skal afholde Udgifterne derved.

§ 6. *Indenrigsministeren fører Kontrol* med, at Kommunalbestyrelserne træffer de fornødne Foranstaltninger til Udryddelse af Rotter m. v., og kan, naar det skønnes nødvendigt, paabyde den enkelte Kommune at iværksætte saadanne *yderligere Foranstaltninger*, som skønnes paakrævede. Navnlig skal Ministeren kunne paabyde, at der iværksættes effektive Foranstaltninger til Udryddelse af Rotter paa *Lossepladser* og andre Steder, hvor Fyld eller Affald henlægges. Det foreslaas derfor, at Kommunalbestyrelserne inden hvert Aars 1. August paa særlige Skemaer skal indsende *Indberetninger* til Indenrigsministeriet om, hvilke Foranstaltninger der i foregaaende Regnskabsaar i Henhold til Paabud fra Kommunalbestyrelsen har været truffet i Kommunen til Udryddelse af Rotter og til Sikring af Ejendomme.

I § 7 tillægges der Indenrigsministeren Beføjelse til efter Forhandling med Landbrugsministeren og Handelsministeren at paabyde *Kontrol* med her i Landet fremstillede eller fra Udlandet indførte *Midler til Udryddelse af Rotter* og til at foreskrive nærmere Regler for og i fornødent Fald udstede Forbud mod Handel og Reklamering med saadanne Midler.

Af Lovforslagets øvrige Indhold skal nævnes en Bestemmelse i § 8, hvorefter Sundhedsstyrelsen, ifald den anser det for sandsynligt, at visse rottedræbende Midler vil kunne medføre *Fare for Menneskers eller Husdyrs Sundhed*, kan indstille til Indenrigsministeren, at Brugen og Salget af saadanne Midler begrænses, underkastes særlige Vilkaar eller helt forbydes, samt et i § 9 optaget Forbud mod uden særlig Til ladelse fra Sundhedsstyrelsen at *opdrætte Rotter*.

Lovforslaget blev anbefalet af Ordførerne for Socialdemokratiet og Det radikale Venstre (*Kantsø og Fr. Kristiansen*). Venstre kunde vel i det hele tilsige Støtte til Lovens Gennem-

førelse, men Partiets Ordfører, *Nielsen Mann*, rettede dog Kritik mod forskellige af Lovforslagets Bestemmelser; navnlig ytrede han Tvivl om, at det vilde være fuldt berettiget at paalægge Grundejerne hele Bekostningen ved Rotteudryddelsen, og nærede ogsaa Betænkelighed ved Omfanget af den i § 3, Stk. 2, foreslaaede Pligt for Grundejerne til at sikre deres Ejendomme. Det samme Punkt var Genstand for Kritik fra konservativ Side. Ordføreren for Det konservative Folkeparti, *Olaf Nielsen*, mente i øvrigt, at det tilstræbte Maal, Rotternes Udryddelse, ikke vilde kunne naas ved den i Lovforslaget anviste Fremgangsmaade, men at Udryddelsen af disse Skadedyr maatte tages op som en Landsopgave og en Samfundssag, hvis Bekæmpelsen skulde føres med den nødvendige Slagkraft og have den forønskede Virkning.

Det nedsatte *Udvalg* rettede nogle Spørgsmaal til Købstadsforeningen, De samvirkende Sogneraadforeninger, Amtsrådsforeningen samt Landbo- og Husmandsforeningerne, navnlig angaaende den foreslaaede Udgiftsfordeling (§ 5) og Grundejernernes Pligt til Renholdelse af Ejendommene og øvrige Sikringsforanstaltninger mod Rotter (§ 3, Stk. 2). Svarene var optaget som Bilag til en *Beretning*, hvor Udvalgets Formand oplyste, at Udvalget ikke havde naaet at afslutte sit Arbejde.

3. Forslag til Lov om Støtte fra Staten til korte faglige Kursus for Ungdommen. (Af *Arnth Jensen*, *Brorssen*, *Clausager*, *Julin*, *Knud Kristensen*, *Kyed*, *Nørskov*, *Hans Pinstrup*, *Inger Gautier Schmit* og *Vanggaard*). [A. Sp. 5893].

Forelagt i *Folketinget* $17\frac{1}{4}$ (F. Sp. 6086).

Lovforslaget indeholdt Bestemmelser om Statsstøtte til *Landbrugs- og Havebrugskursus*, til *Haandværkerkursus* og til *Husgerningskursus*, idet det foresloges, at Staten skulde kunne yde et *Tilskud* paa indtil 50 pCt. af Udgifterne til Lokale, Lys, Varme og Undervisningsmidler, dog ikke ud over 10 Kr. pr. Elev, og et Tilskud til Lærerlønningerne paa 20 Øre pr. Time*).

Betingelsen for Ydelse af saadant Tilskud var, at vedkommende Kursus blev oprettet og drevet henholdsvis af en landøkonomisk Forening, en Haandværkerforening og — for

*) Til Husgerningskursus skulde endvidere ydes Etablerings-tilskud efter Reglerne i Aftenskoleloven af 11. Maj 1935 § 3.

Husgernings Vedkommende — en landøkonomisk Forening eller en Husholdningsforening. Tilsynet kunde dog af Foreningens Bestyrelse overdrages en eller flere fagligt kyndige Personer. Desuden maatte *Undervisningen strække sig over* mindst 1 Eftermiddag eller Aften à 3 Timer om Ugen og have omfattet mindst 40 Timer i alt.

Undervisningsfagene skulde paa Landbrugs- og Havebrugskursus være Landbrugs- eller Havebrugsfag og kunde tillige omfatte Landbrugshistorie, Kemi, Naturlære, Dansk og Regning (herunder Regnskabsføring). For Haandværker-nes Vedkommende krævedes Undervisningsfagene ogsaa valgt med Henblik paa Elevens faglige Dygtiggørelse, men Undervisningen kunde dog tillige omfatte Haandværkerhistorie, Dansk og Regning (herunder Regnskabsføring).

Lovforslaget kom ikke til Behandling.

4. Forslag til Lov om Støtte fra Staten til Skoleophold for unge Mænd og Kvinder. (Af Arnth Jensen, Brorsen, Clausager, Julin, Knud Kristensen, Kyed, Nørskov, Hans Pinstrup, Inger Gautier Schmit og Vanggaard). [A. Sp. 5889].

Forelagt i *Folketinget* $17\frac{1}{4}$ (F. Sp. 6085).

Hovedbestemmelserne i dette Lovforslag gik ud paa, at unge Mænd og Kvinder i *Alderen fra 18 til 27 Aar* kunde faa Statsunderstøttelse til Skoleophold i indtil 6 Maaneder paa en anerkendt *Folkehøjskole, Land- eller Havebrugsskole eller Husholdningsskole*, en Understøttelse, der skulde udgøre »fra $\frac{1}{3}$ til $\frac{4}{5}$ af, hvad Undervisningen og Opholdet paa Skolen koster«, hvorhos Ministeren fik Raadighed over 100 000 Kr. aarlig til Ydelse af *supplerende* Understøttelse for de Ansøgere, som maatte findes berettigede hertil.

For at komme i Betragtning krævedes bl. a. Erklæring fra Kommunalbestyrelsen om, at Ansøgeren ud over egne opsparede Midler ikke er i Besiddelse af en Kapital paa over 5 000 Kr., desuden en af Kommunalbestyrelsen attesteret Oplysning om Forældrenes Indtægts- og Formueforhold samt

Oplysning om Størrelsen af Hjemmets Børneantal under og over 14 Aar.

Ansøgninger skulde indsendes gennem *Skoleraadet*, som i Løbet af 14 Dage skulde have Ansøgningerne færdigbehandlet og indsendt til Ministeriet med Forslag om Understøttelsens Størrelse i det enkelte Tilfælde. Ved Tildelingen af Understøttelsen burde der »tages særligt Hensyn til saadanne unge, der mindst 2 Aar i Forvejen har været beskæftiget ved praktisk Arbejde enten i Hjemmene eller hos fremmede«. Ministeriets Afgørelse om, hvorvidt Ansøgningen var bevilget og da med hvilket Beløb, skulde saa foreligge inden en Maanedes Forløb.

Lovforslaget, der hvilede paa den Grundbetragtning, at de i Lovene af 1913 og 1919 givne Regler om Understøttelse til Højskoleophold er utilstrækkelige under de bestaaende Forhold, kom ikke til Behandling.

5. Forslag til Lov om Anvendelse af Tillægsafgiften paa Benzin m. v. (Af Edvard Sørensen, Arnh Jensen, Kjær, Krag, Knud Kristensen og Søren P. Larsen). [A. Sp. 3249].

Forelagt i Folketinget $18/12$ (F. Sp. 2191).

Forslaget blev forelagt i Forbindelse med Venstres Ændringsforslag til Lovforslaget om en fælleskommunal Udligningsfond (A. Nr. 47), og dets Formaal var at give Kommunerne en »haardt tiltrængt og rimelig Haandsrækning i en for mange Kommuner økonomisk vanskelig Tid«.

I dette Øjemed skulde for det første Udbyttet af Tillægsafgiften paa Benzin, den saakaldte *Benzin-Femøre*, overføres fra Staten til Kommunerne og fordeles saaledes, at Københavns Kommune fik 5 pCt., Frederiksberg Kommune 1,5 pCt., samtlige Købstæder 8 pCt., samtlige Sognekommuner 60,5 pCt. og samtlige Amtskommuner 25 pCt. Det den enkelte Kommune tilkommende Beløb skulde anvendes til *Nedsættelse af Kommunens egne Vejgifter*.

Dernæst indeholdt Lovforslaget en Bestemmelse om at overføre til Kommunerne *Halvdelen af det i Vejfonden ind-*

gaaende Beløb til Udførelse af særlige Vejarbejder, nemlig $\frac{2}{9}$ af det Beløb, hvormed det samlede Afgiftsprovenu efter Loven om Afgift af Motorkøretøjer, Loven om Afgift af Benzin og Loven om Omsætningsafgift af Motorkøretøjer maatte overskride 33 Mill. Kr. Dette Beløb skulde ligeledes fordeles mellem Kommunerne efter de ovennævnte Regler.

Forslagsstillerne regnede med, at Benzin-Femøren vilde give Kommunerne 17,8 Mill. Kr. og de $\frac{2}{9}$ af Vejfonden 4,1 Mill. Kr. Af den samlede Sum paa 21,9 Mill. Kr. vilde der tilfalde København og Frederiksberg 1 425 000 Kr., Købstæderne 1 750 000 Kr., Sognekommunerne 13 200 000 Kr. og Amtskommunerne 5 475 000 Kr.

Lovforslaget kom ikke til Behandling.

6. Forslag til Lov om Militærmusikkens Genoprettelse. (Af *Westermann, Bindslev, Fibiger, Hasle, Korsgaard, Ole Bjørn Kraft, Christmas Møller, A. C. D. Petersen* og *A. Svensson*). [A. Sp. 5933].

Forelagt i *Folketinget* $\frac{7}{5}$ (F. Sp. 7228).

Lovforslaget gik i Hovedtrækkene ud paa at bibeholde Livgardens Musikkorps i den bestaaende Form og Størrelse og at ansætte en Musikdirigent og 14 Musikere ved hvert af de øvrige 6 Fodfolksregimenter samt 1 Dirigent og 8 Musikere ved hvert Rytter- og Feltartilleriregiment (samme Antal som før 1932*). Ved Søværnet ønskede Forslagsstillerne ansat — ud over den nuværende Musikdirigent — en Dirigent og 21 Musikere, saaledes at der skabtes Mulighed for i Sommermaanederne at have et mindre Orkester til Søs og samtidig et mindre Orkester til Anvendelse ved de hyppige Lejligheder, hvor fremmede Orlogsmænd aflægger Besøg her og selv møder med Musik.

Udgifterne ved Lovens Gennemførelse, der var anslaaet til ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. om Aaret, skulde holdes uden for de i Hærlovens § 95 og Søværnslovens § 44 fastsatte Beløb.

Lovforslaget kom ikke til Behandling.

*) De ved Hær- og Søværnslovene af 1932 lediggjorte Musikdirigenter og Musikere skulde have fortrinsvis Adgang til de genoprettede Stillinger.

7. Forslag til Lov om Indførelse af Sommertid.
(Af Prieme, Kristen Amby, J. Oskar Andersen, Hasle, Gerda Mundt, Carsten Raft, Skjerbæk og Westermann). [A. Sp. 5839].

Forelagt i Folketinget $\frac{6}{4}$ (F. Sp. 5290).

Dette Lovforslag gik ud paa, at der inden for Tidsrummet 1. Maj—30. September ved kgl. Anordning skulde kunne indføres en særlig Tidsregning (Sommertid), saaledes at den 30. September endte en Time efter Midnat efter den ved Sommertidens Begyndelse fastsatte Tidsregning.

Ordføreren for Forslagsstillerne (Prieme) understregede, at han ikke forelagde Lovforslaget paa sit Partis Vegne; det vilde muligvis bryde Partirammerne, og Sagen vilde forhaabentlig kunne hæves over Partierne. Formaalet var at forlænge den Tid, hvori de mange Tusinde, som i de større Byer er beskæftiget med Kontorarbejde, i Butikker, Værksteder og Fabrikker, om Sommeren kan opholde sig i den friske Luft, med en Time daglig. Desuden vilde Loven medføre Besparelser (til Indkøb af Kul m. m.), ligesom da man i 1916 havde indført Sommertid.

Lovforslaget kom ikke til Behandling.

8. Forslag til Lov om individuelle Arbejdsaftaler.
(Af Christmas Møller, Bindselev, Fibiger, Hasle, Korsgaard, Ole Bjørn Kraft og A. C. D. Petersen). [A. Sp. 5937].

Forelagt i Folketinget $\frac{7}{5}$ (F. Sp. 7224).

Ved Lovforslagets Forelæggelse udtalte Ordføreren for Forslagsstillerne (Christmas Møller), at Det konservative Folkeparti — i Lighed med de Konservative i Sverige og Norge — havde ønsket at stille dette Forslag ud fra den Opfattelse, at medens de to Yderled i Produktionen, Lederne og Arbejderne, havde faaet deres stærke Organisationer og deres faste Regler, var dette ikke i samme Grad Tilfældet for den store Mellemlasse af Funktionærer. De Konservative havde derfor ønsket gennem Lovforslaget at give Udtryk for de Forpligtelser, som det offentlige har over for denne store og betydningsfulde Del af Samfundet.

§ 1 afgrænser Lovens Omraade saaledes, at den skal have Gyldighed for enhver Form for Aftale om Arbejdsydelse mod Vederlag, undtagen for saa vidt angaar Beskæftigelses-

forhold, der er reguleret gennem *kollektive Aftaler* mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund og andre kollektive Aftaler, der omfatter en væsentlig Del af de ansatte inden for det paagældende Fag (Omraade), og som er godkendt af det i § 2 omhandlede Udvalg, samt Beskæftigelsesforhold, der er undergivet et af Stat, Kommune eller anden offentlig Myndighed udfærdiget Lønningsregulativ. — Loven skal *ikke omfatte* Aftaler indgaaede af Ejere, Bestyrere og Forpagtere af *Landejendomme*, ej heller Arbejdsforhold, der omfattes af *Lærlingeloven*.

Ifølge § 2 skal der nedsættes et *Udvalg*, bestaaende af en af den faste Voldgiftsret udpeget Formand, 3 Repræsentanter udpeget af henholdsvis Industriraadet, Grosserer-Societetets Komité og Provinshandelskammeret i Forening og Købmandsraadet og De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark i Forening samt 3 Repræsentanter for Funktionærorganisationerne udpeget af disse efter nærmere af Socialministeren fastsatte Regler. Ud over de i §§ 13, 16 og 17 særlig nævnte Funktioner paahviler det Udvalget at *træffe Afgørelse i Tvistigheder*, der maatte opstaa vedrørende Lovens Bestemmelser. Udvalgets Afgørelser kan indankes for Domstolene.

§ 3 paabyder, at mundtlige Aftaler om Arbejdsydelse af over 6 Dages Varighed paa Begæring af en af Parterne skal *bekræftes skriftligt*.

Om *Ophøret* af en Aftale om Arbejdsydelse bestemmer § 4, at Aftalen, hvis den er indgaaet for *et bestemt Tidsrum* (eller for Udførelsen af et bestemt Arbejde), ophører at gælde uden særligt Varsel fra det saaledes fastsatte Tidspunkt (respektive Arbejdets Færdiggørelse). Fortsættes Arbejdsforholdet, uden at ny Arbejdsaftale indgaas, regnes Arbejdsforholdet som *fortsat løbende*, indtil det opsiges fra en af Parterne i Overensstemmelse med Reglerne i §§ 6 og 7.

§ 5 udtaler, at *løbende Arbejdsaftaler* kun kan bringes til Ophør efter forudgaaende Varsel efter §§ 6 og 7. (Dette gælder dog ikke rent midlertidigt Arbejde eller Arbejde paa Prøve, naar disse Arbejdsforhold ikke vedvarer over 3 Maaneder).

§ 6 fastsætter følgende *Minimumsfrister for Opsigelsesvarselet**):

- a) Tre Maaneder for Stillinger, til hvilke der i Almindelighed kræves Embedseksamen eller dermed ligestillet Eksamen, samt for andre Funktionærstillinger, hvor Aarslønnen andrager over 4 000 Kr., eller som i Henhold til Septemberforligets Bestemmelser er at anse for Arbejdslederstillinger.
- b) En Maaned for andre Funktionærstillinger.
- c) 15 Dage for Stillinger ved husligt Arbejde.
- d) En Uge for øvrige Stillinger.

De nævnte Frister *forlænges* med henholdsvis 1 Maaned, $\frac{1}{2}$ Maaned, $\frac{1}{4}$ Maaned og 1 Uge for hvert fulde 5 Aar, den paagældende efter det fyldte 25. Aar har været ansat i Virksomheden, dog højst til henholdsvis 6 Maaneder, 5 Maaneder, 2 Maaneder og 4 Uger.

Hertil føjer § 7, at Opsigelse af de i § 6, Punkt a, b og c, omhandlede Forhold kun kan finde Sted til den første i en Maaned og af de under d omhandlede til sædvanlig Lønudbetalingsdag.

En særlig Regel gælder ifølge § 8, hvis der som Led i Arbejdsaftalen stilles *Tjenestebolig* til Raadighed for den ansatte og dennes Familie, idet Opsigelsesvarselet da skal andrage mindst 3 Maaneder. Den paagældende er med sin Familie berettiget til mod det aftalte Vederlag (respektive vederlagsfrit) at bebo Tjenesteboligen i indtil 1 Maaned efter Tidspunktet for hans Fratræden; samme Ret tilkommer Familien i Tilfælde af den ansattes Død. Hvor Arbejdsgiveren skønner det nødvendigt af Hensyn til Virksomhedens Tarv, er han dog — mod at afholde de med Flytningen forbundne Udgifter — berettiget til at kræve Familiens Bortflytning straks.

§ 9. Hvis *Arbejdsgiveren uberettiget nægter at modtage* den ansatte i sin Tjeneste eller *uberettiget bortviser* ham fra Tjenesten, er han pligtig til, saafremt almindelige Erstatningsregler ikke maatte medføre et større Ansvar, at udrede en *Erstatning*, svarende til Lønnen indtil det Tidspunkt, til

*) Opsigelse kan ske saavel skriftligt som mundtligt.

hvilket den ansatte den paagældende Dag lovligt kunde have været opsagt, eller — saafremt han allerede var opsagt — til Opsigelsesfristens Udløb. Er vedkommende ansat paa længere Tid end 3 Maaneders Opsigelse, bliver Erstatningen dog at fastsætte efter de almindelige Erstatningsregler, men saaledes, at han mindst kan kræve den Erstatning, som vilde tilkomme ham efter Bestemmelsen i første Punktum, saafremt Tjenesteforholdet var indgaaet paa 3 Maaneders Opsigelse. — Tilsvarende Bestemmelser gælder, naar vedkommende er ansat for en bestemt Tid. — De anførte Bestemmelser kommer ogsaa til Anvendelse i Tilfælde af, at den ansatte hæver Tjenesteforholdet paa Grund af *grov Misligholdelse* fra Arbejdsgiverens Side. — Erstatningskravene er i Konkurstilfælde privilegerede paa samme Maade som Lønkrav efter Konkurslovens § 33, Nr. 2 f.

§ 10. Hvis omvendt *en ansat undlader at tiltræde* Tjenesten eller *uberettiget forlader* denne, eller Arbejdsgiveren hæver Tjenesteforholdet paa Grund af *grov Misligholdelse* af Kontrakten fra den ansattes Side, kommer Bestemmelser svarende til de nys anførte til Anvendelse, saaledes at der tilkommer Arbejdsgiveren Erstatning efter Reglerne i § 9.

§§ 11—13 handler om *Lønnens Betaling*:

§ 11 forbyder at udbetale Pengeløn i Naturalier eller Anvisning paa Varer.

§ 12 foreskriver, at *Lønnen* for de i § 6 under a, b, og c omhandlede Arbejdsforhold skal *udbetales maanedsvis*. Hvor intet andet maatte være bestemt, forfalder Lønnen til Betaling for maanedslønnede den sidste Arbejdsdag i Maaneden og for ugelønnede hver Fredag. Lønnen skal i alle Tilfælde udbetales inden normal Arbejdstids Ophør, og Betalingen skal, hvor intet andet maatte være bestemt, finde Sted *paa Arbejdspladsen* eller — hvor bestemt Arbejdsplads ikke findes — paa den Plads, hvorfra Arbejdet ledes.

Efter § 13 skal Arbejdsgiveren, hvis forfalden Løn trods Krav fra den ansatte ikke udbetales senest 48 Timer efter, at Kravet er fremsat, betale en *Erstatning* paa en Tyvendedel af den forfaldne Lønning, saafremt Arbejdsgiveren ikke har haft gyldig Grund til at vægre sig ved at udbetale Lønnen. Tvivlsspørgsmaal herom afgøres af det i § 2 omhandlede Udvalg.

§§ 14 og 15 giver følgende Regler om Ydelse af Løn under *Sygdom* eller *Fødsel*:

Under *Sygdom* har Indehaverne af de i § 6 under a, b og c omhandlede Stillinger efter henholdsvis 1 Aars (jfr. a og b) og $\frac{1}{2}$ Aars (jfr. c) Ansættelse i Stillingen *Krav paa Løn i et Tidsrum, der svarer til den korteste Opsigelsesfrist*, der i Henhold til Loven kunde være fastsat fra Arbejdsgiverens Side for det paagældende Arbejdsforhold. Dette gælder dog ikke, saafremt Sygdommen er paadraget ved Forsæt eller grov Uagtsomhed, eller saafremt den ansatte ved Stillingens Overtagelse var bekendt med, at han led af den paagældende Sygdom. — Saafremt Lønnen ikke er fastsat til et bestemt Beløb pr. Maaned, ydes der den paagældende et Beløb svarende til Gennemsnittet af Arbejdsindtægt i de sidste 3 Maaneder, han har været beskæftiget i Stillingen. Løn-tillæg o. lign., der er begrundet ved Arbejdets Art eller de Forhold, hvorunder det foregaar, udbetales ikke, medmindre dette er udtrykkeligt bestemt ved Arbejdsaftalen. — Har Arbejdsgiveren *forsikret* den ansatte mod Sygdom i en anerkendt Sygeforsikring for et saadant Beløb, at dette i Forbindelse med, hvad den ansattes egen Sygekasse yder ham, udgør mindst $\frac{1}{5}$ af hans normale Arbejdsindtægt, *bortfalder* Arbejdsgiverens Pligt til at udbetale Løn under Sygdom.

Yder Arbejdsgiveren den ansatte *Kost og Logi* som en Del af Lønnen, er Arbejdsgiveren pligtig til under Sygdom at yde ham den fornødne *Pleje*, saa længe han forbliver i Arbejdsgiverens Hus.

Forsømmelse paa Grund af *Barnefødsel* betragtes for gift Kvinde som *lovligt Forfald i indtil 4 Uger før og 4 Uger efter Fødselen*, dog at der i denne Periode kun betales *halv Løn*. Dette skal dog ikke gælde, saafremt den paagældende, forinden hun tiltraadte Stillingen, var klar over, at Svangerskab var indtraadt, og ikke har meddelt Arbejdsgiveren dette.

Bestemmelser om *Ferie* er optaget i Lovforslagets §§ 16 og 17, jfr. § 18.

§ 16. Der ydes Ferie efter nedennævnte Regler, saafremt længere Ferie ikke er fastsat ved Aftalen:

- 1) De i § 6 under a og b omhandlede Personer har Ret til Ferie i 2 Uger.
- 2) Andre ansatte har Ret til 1 Uges Ferie.

Efter 10 Aars Tjenestetid efter det fyldte 25. Aar i samme Virksomhed *forlænges* Ferien til henholdsvis 3 Uger og 9 Hverdage.

Mindst Halvdelen af *Ferien skal falde* inden for Tiden 15. Maj til 15. September, medmindre Parterne i hvert enkelt Aar enes om en anden Ordning. Ferien skal begynde eller afsluttes med en Fridag. Saafremt Ferien andrager over 12 Hverdage, har Arbejdsgiveren Ret til at dele Ferien i 2 Afdelinger, dog saaledes at der skal ydes en sammenhængende Ferie paa mindst 8 Hverdage.

Det paahviler Arbejdsgiveren saa vidt muligt at give de ansatte Meddelelse om Feriens Fastsættelse senest den 1. Maj.

Den fulde Ferieret er betinget af, at paagældende har været ansat i Virksomheden siden foregaaende Aars 1. Juli. Personer, der ikke har fuld Ferieret, og som har været beskæftiget i Virksomheden siden 1. Januar i det paagældende Aar, har Ret til nedsat Ferie i henholdsvis 1 Uge og 3 Arbejdsdage.

De nærmere Regler om Ferie (herunder om Ret til Ferie efter Opsigelse) fastsættes af det i § 2 omhandlede Udvalg. Udvalget kan i særlige Tilfælde fastsætte Regler, der afviger fra de under Stk. 2 og 3 omhandlede, saafremt faglige eller andre Hensyn gør det ønskeligt.

§ 17. Under Ferie betales *fuld Løn* efter tilsvarende Regler som i § 12 fastsat. Vederlag for Kost ydes efter nærmere af Udvalget fastsatte Regler.

En betydningsfuld Bestemmelse findes ogsaa i § 18, der angaar Ret til Løn og til Ferie under *Indkaldelse til Militærtjeneste*. Den ansatte er pligtig omgaaende at give Arbejdsgiveren Meddelelse herom. Ordinær Genindkaldelse betragtes som lovligt Forfald, dog at der *for ugifte kun betales $\frac{1}{2}$ Løn og for gifte $\frac{3}{4}$ Løn*. I det Aar, hvor Genindkaldelse finder Sted, har den ansatte kun Ret til *halv Ferie*.

Endelig indeholder § 19 Forbud mod, at den ansatte under Tjenesteforholdets Bestaaen uden Arbejdsgiverens Samtykke for egen eller fremmed Regning driver nogen *konkurrerende Virksomhed* eller udfører Arbejder for en saadan.

Med Hensyn til den ansattes Forhold til hans nuværende eller tidligere Arbejdsgivers *Forretnings- og Driftshemmigheder*, der under Tjenesteforholdet er kommet til hans Kundskab, gælder Bestemmelserne i Konkurrencelovens § 11.

Har den ansatte forpligtet sig til, at han af Konkurrencehensyn *ikke maa drive Forretning eller anden Virksomhed* af en vis Art eller tage Ansættelse i en saadan, finder de i Aftaleloven af 8. Maj 1917 §§ 36 og 38 indeholdte Bestemmelser Anvendelse. Forpligtelsen er dog kun gældende i et Aar fra Fratrædelsesdagen, medmindre han har modtaget eller modtager et i Kontrakten fastsat, rimeligt Vederlag for Indskrænkningen i hans Adgang til Erhverv. Dette Vederlag skal i Kontrakten være anført særskilt.

Lovforslaget kom ikke til Behandling.

9. Forslag til Lov om Laan til Indfrielse af Høstpantebreve. (Af J. S. Foget, Elbæk-Jessen, Hartel, Jens Thomsen og Valdemar Thomsen). [A. Sp. 2771].

Forelagt i Folketinget ¹¹/₁₁ (F. Sp. 1139). 1. Beh. ²⁵/₁₁ (F. Sp. 1435). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov om Fortrinsret i Høsten for Aaret 1937 for Gæld, der stiftes af Ejere og Brugere af Landbrugsejendomme til Anskaffelse af Saasæd, Frø og Kunstgødning (se Side 151).

Lovforslaget tog Sigte paa at skaffe Landmænd, som paa Grund af den unormalt lille Høst maatte se sig nødsaget til at bortsælge største Delen af deres Kornavl for at skaffe Midler til Inddækning af udstedte Høstpantebreve, Laan af Erhvervenes Laanefond til at overvinde de saaledes opstaaede Betalingsvanskeligheder. Med dette Maal for Øje skulde Fondens Kapital kunne udvides med indtil 4 Mill. Kr. De enkelte Laan, der bevilgedes af Fondens Bestyrelse, kunde udgøre Høstpantebrevets Paalydende. Renten foresloges fastsat til 4 pCt. og Afdragstiden til 5 Aar. — For at kunne opnaa Laan maatte vedkommende Landmand afgive Erklæring om, at Betalingsvanskelighederne skyldtes en unormalt daarlig Høst. — Laanene skulde udbetales direkte til Ejerne af de paagældende Høstpantebreve.

Forslaget blev behandlet sammen med Regeringens Forslag om Fortrinsret i Høsten for 1937 for Gæld, der stiftes af Ejere og Brugere af Landbrugsejendomme til Anskaffelse af Saasæd, Frø og Kunstgødning. Om en Udtalelse i Udvalgets Betænkning angaaende det her omhandlede Lovforslag, se Side 152.

10. Forslag til Lov om Ændring i Lov Nr. 364 af 18. December 1933 om Udlaan af Erhvervenes Laanefond til Ejere af Landbrugsejendomme til Opnaelse af Akkord og Moratorium. (Af *J. S. Foget, Elbæk-Jessen, Hartel, Jens Thomsen og Valdemar Thomsen*). [A. Sp. 3007].

Forelagt i *Folketinget* $\frac{1}{12}$ (F. Sp. 1570). 1. Beh. $\frac{9}{12}$ (F. Sp. 1851). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer*) (A. C. Mortensen, Bomholt, Jensen [Horsebæk], Jensen [Lillering], P. Mortensen, Viggo Nielsen, Smørum [Formand], Aage Fogh, Rasmussen [Gylling], Hans Pinstrup, Kyed, Jørgen Gram, A. C. D. Petersen, Viggo Hansen og Hasle).

Ifølge § 19, sidste Stykke, i Akkord- og Moratorieloven af 1933 træder de paagældende Kreditorers Rettigheder i Kraft ved Udløbet af den 3-aarige Periode, for hvilken Moratoriet er indrømmet. Naar da det fulde indefrosne Beløb skal tilbagebetales paa een Gang, vil dette efter Forslagsstillernes Mening i mange Tilfælde kunne tvinge de paagældende Landmænd til Konkurs. Forslaget gik derfor ud paa at indføre en *10-aarig Afdragsperiode*, saaledes at Moratoriebeløbet kun kunde fordres betalt med $\frac{1}{20}$ i hver Termin. Hertil var føjet, at eventuelle *Kautionister*, først efter at Moratoriebeløbet var fuldt afdraget, kunde gøre Krav gældende for de Beløb, som de maatte have erlagt i Moratorietiden, og da automatisk gik ind i Hovedkreditors Sted.

Landbrugsministeren var klar over, at Tilbagebetalingen af de indefrosne Beløb vilde kunne medføre ikke ubetydelige Vanskeligheder for mange Landmænd, men Ministeren nærrede Betænkelighed ved at træffe en generel Ordning som den foreslaaede, der ogsaa vilde gribe ind i Kautionisternes Stilling. Det maatte foretrækkes at faa tilvejebragt en endelig Afgørelse med det samme, og dette var der Mulighed for, naar man vilde benytte *Saneringslovens* Bestemmelser og ombytte indefrosne Beløb med Saneringslaan. (Om en Udtalelse i Folketingsudvalgets Betænkning over Tillægget

*) Ved Vedtagelsen af Forslaget herom (med 103 Stemmer mod 9) bortfaldt et Forslag af Ordføreren for Forslagsstillerne om at henvise Forslaget til et Udvalg paa 16 Medlemmer.

til Gældssaneringsloven angaaende Inddragelse af Akkordlaan under Saneringsordningen, se Side 182).

Ordførerne for de 4 store Partier gav Tilsagn om at ville overveje Sagen i et Udvalg.

11. Forslag til Lov om Ændringer i Lov Nr. 121 af 9. April 1936 om Foranstaltninger vedrørende Landbrugets Gæld. (Af *J. S. Foget, Elbæk-Jessen, Hartel, Jens Thomsen* og *Valdemar Thomsen*). [A. Sp. 3215].

Forelagt i *Folketinget* ¹⁷/₁₂ (F. Sp. 2185). 1. Beh. ²⁸/₁ (F. Sp. 2779, 2873 og 2904). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov om Tillæg til Lov Nr. 121 af 9. April 1936 om Foranstaltninger vedrørende Landbrugets Gæld (se Side 177).

Forslagsstillerne ønskede ved dette Lovforslag at affatte Gældssaneringsloven efter de Hovedlinier, der var fulgt ved Udarbejdelsen af det i 1935—36 af Regeringspartierne stillede Forslag.

Af de foreslaaede Ændringer, hvoraf nogle stemte overens med Ændringsforslag af Det frie Folkeparti i sidste Samling, anføres her de væsentligste:

1. Det samlede Beløb til *Saneringslaan* skulde forhøjes fra 100 Mill. Kr. til 150 Mill. Kr.

2. I Stedet for eet *Bevillingsudvalg* ønskedes nedsat 2, og Udvalgenes Sammensætning foresloges ændret, saa at de fik et mindre ensidigt Præg af Kreditorinteresser.

3. Begrænsningen af »*Fredningstiden*» til 16 Uger ophævedes.

4. *Grænsen for Anbringelse af Saneringslaanet* foresloges bestemt i Forhold til Ejendommens *skønsmæssige Handelsværdi* (i Forbindelse med forudgaaende Behæftelser indtil ca. 10 pCt. under denne) i Stedet for til Panteværdien.

5. *Tidsgrænsen* for Ejendommens Erhvervelse (1. Januar 1933) var slettet.

6. Ligeledes Forudsætningen om, at Debitor ikke har opnaaet *konjunkturbestemt Rente*.

7. Ogsaa Bestemmelsen om at kunne gøre Bevilling af *Saneringslaan* afhængig af *Jordafstaaelse* var udeladt.

8. Endvidere hævdede Forslagsstillerne, at det var urimeligt at opretholde Kravet om, at *Skatte- og Rente-restancer* skal være betalt, og dette Krav ønskedes derfor ligeledes slettet.

9. *Rentesatsen* foresloges nedsat fra 4½ til 4 pCt.

10. Da Forslagsstillerne var Tilhængere af Regeringspartierne oprindelige Forslag om *Dækning af Saneringslaanene* (se den følgende Sag), fulgte heraf en Række Ændringer i Lovens § 10. Laanet skulde udbetales til Kreditorerne.

Ved 2. Behandling af Regeringsforslaget om Tillæg til Gældssaneringsloven (A. Nr. 27) stillede Det frie Folkeparti nærværende Lovforslag som Ændringsforslag. Ændringsforslaget forkastedes med 66 Stemmer mod 4 (28 stemte hverken for eller imod).

12. Forslag til Lov om Gældssaneringsydelse.
(Af *J. S. Foget, Jens Thomsen, Elbæk-Jessen, Hartel* og *Valdemar Thomsen*). [A. Sp. 3221].

Forelagt i *Folketinget* 17/12 (F. Sp. 2185).

Dette Lovforslag, der dannede et Supplement til foranstaaende Forslag om Ændringer i Gældssaneringsloven af 9. April 1936, var identisk med det af Regeringen i sidste Samling fremsatte Forslag til Lov om Gældssaneringsydelse (se Aarbogen 1935—36, Side 132).

Lovforslaget kom ikke til Behandling.

13. Forslag til Lov om Ændring i Lov om Snekastning af 9. April 1891, jfr. Lovbekendtgørelse Nr. 96 af 22. April 1904. (Af *J. S. Foget, Elbæk-Jessen, Hartel, Jens Thomsen* og *Valdemar Thomsen*). [A. Sp. 3251].

Forelagt i *Folketinget* 22/1 (F. Sp. 2668).

Forslagsstillerne betragtede Snekastningslovens Bestemmelser om, at Ejendomsbesidderne skal foretage *Snekastningen paa Amtsvejene*, som forældede og urimelige, særlig

under Hensyn til de Midler, der er til Raadighed for Vejvæsenet, og den store Arbejdsløshed, og foreslog Snekastningspligten paa de under Amtsvejvæsenet hørende Vejstrækninger *overført til Amtet*. Derimod ansaa man det for rigtigt at opretholde de gældende Bestemmelser om Snekastningspligten paa Kommunevejene ud fra den Betragtning, at dette vilde være det mest økonomiske for Kommunernes Beboere.

Lovforslaget kom ikke til Behandling.

14. Forslag til Lov om Genrejsning af Landbrugets Økonomi og til Afhjælpning af Arbejdsløsheden. (Af Valdemar Thomsen, Elbæk-Jessen, J. S. Foget, Hartel og Jens Thomsen). [A. Sp. 4043].

Forelagt i Folketinget $\frac{1}{2}$ (F. Sp. 3333). 1. Beh. $\frac{3}{4}$ (F. Sp. 6627). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov om en Smørordning (se Side 167).

I Bemærkningerne til dette Lovforslag understregede Forslagsstillerne indledningsvis, at der er en dyb Sammenhæng mellem det danske Samfunds to aktuelle Hovedproblemer: *Landbrugskrisen og Arbejdsløsheden*, og at en Tilbagegang i Landbrugets Indtægter medfører en tilsvarende Føringelse i Beskæftigelsesmulighederne baade direkte og navnlig indirekte, fordi andre Erhvervsgrupper ikke kan undvære et købedygtigt Landbrug. Det havde imidlertid skortet meget paa Forstaaelse af Sammenhængen mellem disse Problemer, og saa længe der ikke skabtes Ligestilling for Landbruget og fuld Forrentningsevne for Landets Hovederhverv, kunde Arbejdsløsheden ikke afskaffes, men Strømmen vilde stadig gaa fra Land til By, ofte fra Beskæftigelse til Lediggang.

Det gjaldt da om at skabe saadanne Kaar, at Landbruget kan fastholde den opvoksende Slægt. »Det kan kun ske ved, at Indtjeningsvnen naar det Punkt, hvor Produktionsomkostningerne, herunder den nødvendige højere Løn, dækkes af de opnaaelige Varepriser. Det maa nødvendigvis blive saadan, at alle, der direkte eller indirekte er beskæftiget ved Landbruget, faar Mulighed for at tjene en Løn, der i Forhold til deres Evne, Energi og Uddannelse ikke er ringere end det, der kan opnaas i andre Erhverv.« Efter Forslagsstillerens Beregning vilde Landbrugets Driftsunderskud for det inde-

værende Aar udgøre 213 Kr. pr. Hektar, og Maalet maatte da være gennem Lovgivningsforanstaltninger at forøge Landbrugets Indtjeningsmuligheder i tilsvarende Grad. Den foreslaaede Genrejsningsplan vilde, selv om den blev fuldt gennemført, ikke betinge en saadan Merindtægt, men Forslagsstillerne gik ud fra, at Forslagets Gennemførelse vilde virke ansporende paa Initiativ og Energi i en saadan Udstrækning, at Planens dobbelte Formaal vilde naas, i Særdeleshed hvis der til Supplering gennemførtes visse paa Andelsbasis grundede Ordninger, der kunde føre til Ligestilling af de forskellige Brugsstørrelser og de forskellige Egne af Landet.

Lovforslaget var inddelt i 3 Afsnit. Det første indeholdt Bestemmelse om *Valutahandelens Frigivelse* fra 1. Juli 1937. Indtil da skulde Nationalbanken betale 30 Kr. for 1 Pd. Sterling (den sandsynlige Kurs under fri Valutahandel). Derved vilde Landbrugets Nettopris for Eksportvarer stige med ca. 25 pCt., og Merindtægten pr. Hektar kunde anslaaes til i alt 129 Kr.

Forslagets Afsnit II, om *Rentesænkning*, faldt i Hovedlinierne sammen med et Ændringsforslag, som Det frie Folkeparti i sidste Samling stillede til Lovforslaget om Foranstaltninger vedrørende Landbrugets Gæld (Aarbogen 1935—36, Side 177). Efter nærværende Forslag skulde en Rentesænkning opnaas gennem Oprettelse af en *Krisefond*, hvis finansielle Basis fra Statens Side tilvejebragtes gennem *Skatkammerbeviser*, som kunde danne Grundlag for Optagelse af Laan i Nationalbanken. Størrelsen af det Beløb i Skatkammerbeviser, der kunde stilles til Raadighed, ahang af Behovet. Det var Krisefondens Opgave til *pari Kurs* at opkøbe de den tilbudte 3 pCt.s *Kreditforeningsobligationer*, der stammede fra nybevilgede Laan. Debitorer i Kredit- og Hypotekforeningerne fik Ret til med en nærmere fastsat Opsigelsesfrist at indfri deres Pantebreve til en Kurs, svarende til Køberkursen for den paagældende Series Kasseobligationer den 31. December 1936, og det tillodes ligeledes Kredit- og Hypotekforeningerne at opsigte deres Kasseobligationer til Indfrielse til Køberkursen nævnte Dag. Ejere af Kasseobligationer, som vilde medvirke til en frivillig Konvertering, kunde faa deres Obligationer ombyttet med nye Standardobligationer til en Kurs, der laa 5 Points over den nys anførte, dog ikke over *Pari*. *Lejere og Forpagtere* af fast Ejendom

skulde have en Nedsættelse af den aftalte Leje eller Forpagtningsafgift paa $1\frac{1}{2}$ pCt. af Ejendommens Skyldværdi. — Herudover fastsatte Lovforslaget en *Maksimalrente* for Laan mod Pant i fast Ejendom paa $3\frac{1}{2}$ pCt., for andre Udlaan paa $4\frac{1}{2}$ pCt. — Samtidig paabødes det at underkaste *Tantiømer* og Lønninger over 15 000 Kr. i Aktieselskaber samt *Aktieudbytte* en *Ekstrabeskatning*, saaledes at alt Udbytte af Aktier blev nedbragt i samme Forhold som Renteniveauet. Provenuet heraf skulde anvendes til at *holde mindre Formueejere skadesløse* for Indtægtsnedgang, fremkaldt ved Loven. Endvidere skulde der foretages en *Nedsættelse af Formuebeskatningen*, der stod i Forhold til den nedsatte Afkastningsevne.

Den effektive Rentesækning blev af Forslagsstillerne opgjort til 2 pCt. og Besparelsen for Landbruget paa denne Konto til 52 Kr. pr. Hektar.

Afsnit III tog Sigte paa *Nedbringelse af Ejendomsskatterne til Sogne- og Amtskommunerne*, og de foreslaaede Bestemmelser var her i det væsentlige enslydende med et Forslag, som blev vedtaget af Landstinget den 12. Februar 1932 (se Aarbogen 1931—32, Side 626, hvor Forslaget er gengivet i sin Helhed). I nærværende Forslag var dog tilføjet en Paragraf, hvorefter der af Staten skulde ydes Amts- og Sognekommuner et Tilskud svarende til $\frac{5}{6}$ af Lettelsen i den faste Ejendomsskat; i denne Lettelse skulde dog fradrages det Beløb, som Staten ved Overtagelse af hidtidige kommunale Udgifter paatager sig fremtidigt at bære.

Besparelsen for Landbruget paa denne Konto blev anslaaet til 14 Kr. pr. Hektar.

Indenrigsministeren afviste Lovforslaget, som han betegnede som et omfattende Inflationsforslag. Dets Gennemførelse vilde skabe Mulighed for en ubegrænset og ukontrolleret Kreditudvidelse, hvis Konsekvens vilde være Sammenbrudet af Landets Pengevæsen.

15. Forslag til Lov om Hænstand med Betaling af Pantegæld og Terminsydelser. (Af *Valdemar Thomsen*, *Elbæk-Jessen*, *J. S. Foget*, *Hartel* og *Jens Thomsen*). [A. Sp. 4519].

Forelagt i *Folketinget* $2\frac{1}{2}$ (F. Sp. 4248).

Lovforslaget var fremkaldt af de vanskelige økonomiske Forhold i Landbruget, til Dels paa Grund af den daarlige Høst i 1936, og det var tænkt som en rent midlertidig Foranstaltning, som »et øjeblikkeligt Værn for de Hjem, der uden egen Skyld er ramt af økonomiske Ulykker«.

Medens Betalingshenstandsloven af 11. Marts 1933 efterhaanden var blevet indskrænket til Paragrafferne om Henstand med Betaling af Pantegæld, ønskede Forslagsstillerne at vende tilbage til Loven i den oprindelige Form, hvori den aabnede Panthaverne Adgang til at yde *Henstand med 3 Terminsydelser**) og — hvis de afslog dette — skabte Mulighed for, at særlige *Amtsudvalg* kunde bevilge Skyldnerne saadan Henstand.

Lovforslaget fulgte Hovedlinierne i Lov Nr. 73 af 11. Marts 1933 (Aarbogen 1932—33, Side 475), men *afveg* dog derfra paa enkelte Punkter. Saaledes havde Forslagsstillerne *udeladt* Bestemmelsen i nævnte Lovs § 2 om, at Henstand ikke skulde kunne ydes, naar Skyldneren, f. Eks. ved Betaling af Terminsydelser til en efterstaaende Prioritets-haver, ved Indfrielse af Gæld med efterstaaende Prioritet, Kautionsforpligtelser eller lignende, uden tvingende Grund havde unddraget sig Midler til Dækning af Terminsydelserne. Ligeledes foreslog man at slette det sidste Stykke af § 3 om, at Amtsudvalget ikke kunde indrømme Henstand med Terminsydelser af den Del af Prioritetsgælden, der har Sikkerhed uden for et Beløb, svarende til Ejendomsskylden med Tillæg af Besætning og Inventar. Desuden ønskede Forslagsstillerne en anden *Sammensætning af Amtsudvalgene*, idet Repræsentanten for Sparekasser og Banker skulde erstattes af et Medlem, valgt af Landbrugernes Sammenslutning.

Sagen kom ikke til Behandling. — Om et Ændringsforslag, som Det frie Folkeparti stillede til 2. Behandling af Regeringens Forslag om Betalingshenstand for Ejere af Landbrugs-ejendomme (A. Nr. 96), se Side 598.

*) Det drejede sig i nærværende Forslag om 3 Terminer fra og med December Termin 1935 indtil Juni Termin 1937 indbefattet.

16. Forslag til Lov om Ministrenes Ansvarlighed.
(Af Valdemar Thomsen, Elbæk-Jessen, J. S. Foget, Hartel og Jens Thomsen). [A. Sp. 3239].

Forelagt i *Folketinget* ^{18/12} (F. Sp. 2193). 1. Beh. ²² og ^{26/1} (F. Sp. 2652 og 2670). Henvist til Udvalg paa 15 Medlemmer*) (Fr. Dalgaard, Bomholt, Holger Eriksen, Hartvig Frisch, Hedtoft-Hansen [Formand], Hans Nielsen, Strøm, A. M. Hansen [Sekretær], Steen, Duborg, Marius Jensen, Sønderup, Victor Pürschel, Hasle og H. F. Ulrichsen). Beretning (B. Sp. 3113) afgivet ^{14/5}.

Bortset fra de af Grundlovene af 1915 og 1920 nødvendigjorte Forandringer var nærværende Forslag i alt væsentligt enslydende med et Lovforslag om Ministrenes Ansvarlighed, som den 12. Marts 1910 blev vedtaget af Folketinget. Forslagets Indhold er gengivet i Aarbogen for 1908—09, Side 262, hvortil henvises. Her skal blot anføres, at Lovforslaget dels indeholdt *almindelige Ansvarsregler* (saaledes om Paadragelse af Ansvar for Beslutninger i Statsraad eller Ministerraad, for Undladelse af en Regeringshandling, hvis Udførelse paa-hviler Kongemagten, og for en underordnets Beslutninger eller Handlinger), dels *fastsatte Straf* for Tilsidesættelse af en Række specielle Grundlovsbud (f. Eks. i § 25 og § 48), endvidere for Indgreb af Administrationen paa Lovgivningsmagtens eller Domstolenes Omraade, for aabenbart Misbrug af Myndighed til Skade for Landet eller til Forulempelse af Enkeltmand og for Mangel paa tilstrækkeligt Tilsyn med underordnede eller Mangel paa tilbørlig Myndigheds Haand-hævelse.

I Bemærkningerne til Lovforslaget henviste Forslags-stillerne til det i Grundlovens § 12 givne Paabud og udtalte, at Begivenhederne i de senere Aar havde vist, at en Minister-ansvarlighedslov er i høj Grad paakrævet. Det burde, inden Arbejdet med nye Grundlovsændringer paabegyndtes, være en Æressag for Rigsdagen at gennemføre de Bestemmelser, som Grundlovens Fædre tillagde saa stor Betydning.

Justitsministeren vilde finde det meget ejendommeligt at udarbejde et Lovforslag om Ministeransvarlighed samtidig

*) Forslaget herom vedtoges med 98 St. mod 7. Hermed bort-faldt et Forslag af *Jens Thomsen* om at henvise Lovforslaget til et Udvalg paa 16 Medlemmer.

med, at en Forfatningskommission overvejer de nærmere Regler om Etkammersystem, Rigsret, foreløbige Love m. m., der kan faa Indflydelse ogsaa paa disse Bestemmelser. Ud fra samme Synspunkt mente *Ordførerne* for de 4 store Partier, at det vilde være rigtigst at udsætte Sagens Afgørelse, indtil Forfatningskommissionen har tilendebragt sit Arbejde. Derimod anbefalede Ordføreren for Retsforbundet Lovforslaget til velvillig Behandling.

Det nedsatte Udvalg afsluttede ikke sit Arbejde.

17. Forslag til Lov om Folkeafstemning angaaende Ophævelse af den tvungne Værnepligt. (Af *Oluf Pedersen, Gregersen, Hans Hansen [Rørby]* og *Svend E. Johansen*). [A. Sp. 4507].

Forelagt i *Folketinget* $19\frac{1}{2}$ (F. Sp. 4003). 1. Beh. $14\frac{1}{4}$ (F. Sp. 5803). Henvist til Udvalget angaaende Forslag til Lov om Hærens Ordning og Forslag til Lov om Søværnets Ordning*) (se Side 667).

Et Forslag angaaende Folkeafstemning om Ophævelse af den tvungne Værnepligt blev forelagt af Retsforbundet i Samlingerne 1926—27 (Aarbogen Side 627), 1927—28 (Aarbogen Side 494) og 1928—29 (Aarbogen Side 411). I de to sidstnævnte Samlinger blev Lovforslaget forkastet (henholdsvis med 122 Stemmer mod 16 og 102 Stemmer mod 15), idet Forslagsstillerne alene fik Tilslutning af Det radikale Venstre.

Efter det nu indbragte Forslag skulde følgende Spørgsmaal forelægges Folketingsvælgerne til Besvarelse med Ja eller Nej: »Billiger De Bibeholdelse af Tvangsudskrivningen til Militærtjeneste?« Afstemningen skulde foregaa snarest efter Lovens Vedtagelse og finde Sted i Overensstemmelse med Reglerne i Lov Nr. 355 af 23. Juni 1920.

Indenrigsministeren kunde ikke tilsige Lovforslaget Støtte. Ministeren henviste til, at der var Enighed mellem Regeringspartierne om Gennemførelse af en Forsvarsordning, og at

*) Forslag herom blev stillet af J. P. Larsen (S.), og det vedtoges med 64 Stemmer mod 6 (20 Medlemmer stemte ikke). Derved bortfaldt et Forslag af Oluf Pedersen om at henvise Lovforslaget til et særligt Udvalg paa 16 Medlemmer.

der samtidig var foreslaaet Ændringer i Værnepligtsloven, der gav Adgang til at bygge Udskrivningen af det nødvendige Mandskab paa Frivillighed i saa stor Udstrækning, som der under de givne Forhold var Mulighed for. Under disse Forhold var der ikke noget at holde Folkeafstemning om.

Ogsaa *Ordførerne* for Regeringspartierne, Venstre og Det konservative Folkeparti tog Afstand fra Forslaget, medens Kommunisterne ikke havde noget imod at lade Spørgsmaalet komme til Folkeafstemning, idet de gik ud fra, at denne vilde give Tilslutning til Opretholdelse af den tvungne Værnepligt, saa længe der er Tale om Hær og Søværn.

18. Forslag til Lov om Indtegning til Hær og Søværn. (Af *Oluf Pedersen, Gregersen, Hans Hansen [Rorby]* og *Svend E. Johansen*). [A. Sp. 5897].

Forelagt i *Folketinget* $17/4$ (F. Sp. 6087).

Lovforslaget var — bortset fra nogle redaktionelle Ændringer — enslydende med et Forslag, der i Samlingen 1929—30 blev fremsat af Regeringen i Tilknytning til den foreslaaede Omdannelse af Hær og Flaade til et Vagtkorps og en Statsmarine. Herefter skulde den almindelige Værnepligt ophæves, og Lovforslaget gav da Regler for Udtagelsen af det fornødne Mandskab til Vagtkorps og Statsmarine paa Grundlag af Frivillighed. (Se nærmere Aarvog 1929—30, Side 324, jfr. Side 452).

Forslaget kom ikke til Behandling. Ved 2. Behandling af Regeringsforslaget om Ændringer i Værnepligtsloven (A. Nr. 50) stillede Retsforbundet *Ændringsforslag* om at erstatte det med Bestemmelserne i nærværende Forslag, men Folketingets Formand *afviste* Ændringsforslaget under Henvisning til, at det afveg i den Grad fra det foreliggende Emne, at det maatte betragtes som et selvstændigt Forslag.

19. Forslag til Lov om Vinterhjælp til arbejdsløse. (Af *Alfred Jensen* og *Aksel Larsen*). [A. Sp. 3005].

Forelagt i *Folketinget* $1/12$ (F. Sp. 1567). 1. Beh. $3/12$ (F. Sp. 1710). 2. Beh. $4/2$ (F. Sp. 1818, jfr. 1796). 3. Beh. $4/12$ (F. Sp. 1819). *Lovforslaget forkastet*.

Lovforslaget havde samme Indhold som Forslag om Vinterhjælp til arbejdsløse, der i de to foregaaende Samlinger blev forelagt fra kommunistisk Side (Aarbogen 1934—35, Side 444, og Aarbogen 1935—36, Side 445). Hovedbestemmelsen var, at der af Staten skulde ydes langvarigt arbejdsløse (o: arbejdsløse, som ved Lovens Ikrafttræden havde været arbejdsløse uafbrudt i 3 Maaneder, eller som i de forudgaaende 12 Maaneder havde været arbejdsløse sammenlagt mindst 6 Maaneder) en Vinterhjælp paa 75 Kr. for Ikke-Forsørgere, 100 Kr. for Forsørgere og desuden 25 Kr. for hvert hjemmeværende Barn.

Forslaget blev behandlet sammen med Lovforslaget om de statsanerkendte Arbejdsløshedskassers Fortsættelseskasser (se A. Nr. 57). Ved 2. Behandling af denne Sag stillede Alfred Jensen og Aksel Larsen nogle Ændringsforslag, hvori bl. a. var optaget Hovedindholdet af nærværende Forslag. Dette Ændringsforslag forkastedes med 101 Stemmer mod 2. Ved 3. Behandling blev Lovforslaget forkastet med 90 Stemmer mod 2.

C.

Andre Sager.

I. Beslutninger m. m.*)

1. Beslutning af Rigsdagen angaaende Statsregnskabet for Finansaaret 1934—35. [C. Sp. 301 og 1285].

Behandlet først i *Landstinget*. Anmeldt $\frac{7}{10}$ (L. Sp. 17). Behandlingsmaaden $\frac{14}{10}$ (L. Sp. 25). Henvist til et Udvalg paa 9 Medlemmer (Bramsnæs [Formand], C. E. Christiansen, Johs. Clausen, Gunnar Fog-Petersen, Stegger Nielsen [Sekretær], Offersen, Ch. Petersen, Schaumann og Stein), der afgav Betænkning $\frac{20}{1}$ (B. Sp. 335). (Ordfører: Bramsnæs). 1. Beh. $\frac{5}{2}$ (L. Sp. 652). 2. (sidste) Beh. $\frac{11}{2}$ (L. Sp. 755).

Anmeldt i *Folketinget* $\frac{11}{2}$ (F. Sp. 3562). Henvist til et Udvalg paa 9 Medlemmer (Bjerring [Formand], Hedtoft-Hansen, E. Friis [Sekretær], Bollerup Madsen, Retoft, Hassing-Jørgensen, Elgaard, Arnth Jensen og Kristen Amby), der afgav Betænkning $\frac{22}{3}$ (B. Sp. 1649). 1. Beh. $\frac{6}{4}$ (F. Sp. 5239). 2. (sidste) Beh. $\frac{8}{4}$ (F. Sp. 5342).

Begge Ting vedtog — efter Forslag af paagældende Udvalg — følgende Beslutning: Statsregnskabet for Finansaaret 1934—35 godkendes.

*) Forslag til Beslutning om Godkendelse af Opgørelsen over de Beløb, som Københavns Frihavns-Aktieselskab anvender til Anlæg i Frihavnen, blev ikke forelagt i denne Rigsdags-samling, da Bestyrelsen for bemeldte Selskab havde indberettet til Ministeren for offentlige Arbejder, at Selskabet ikke i Aaret 1936 havde anvendt noget Beløb i nævnte Øjemed. (F. Sp. 5469, L. Sp. 1776).

2. Beslutning af Rigsdagen i Henhold til Lov Nr. 112 af 9. Marts 1917 om »Kongeriget Danmarks Hypotekbank« § 13. [C. Sp. 1255 og 2501].

Behandlet først i *Landstinget*. Anmeldt $16/10$ (L. Sp. 35). Behandlingsmaaden $21/10$ (L. Sp. 46). Henvist til et Udvalg paa 9 Medlemmer (V. Buhl [Formand], P. Christensen, Gunnar Fog-Petersen, Jens Høyer, Jensen-Stevns, Ch. Petersen, Schaumann, Stein og Stumph), der afgav Betænkning $12/3$ (B. Sp. 1483). (Ordfører: V. Buhl). 1. Beh. $2/4$ (L. Sp. 1646). 2. (sidste) Beh. $7/4$ (L. Sp. 1650).

Anmeldt i *Folketinget* $7/4$ (F. Sp. 5337). Henvist til et Udvalg paa 9 Medlemmer (Bjerring [Formand], Albinus Jensen, J. Chr. Jensen [Sekretær], Riis Flor, Gustav Pedersen, Rasmussen [Gylling], Himmelstrup, Julin og Hasle), der afgav Betænkning $28/4$ (B. Sp. 2679). (Ordfører: Bjerring). 1. Beh. $7/5$ (F. Sp. 7150). 2. (sidste) Beh. $7/5$ (F. Sp. 7221).

Ved Beslutningen godkendtes Hypotekbankens Regn-kab for Tiden fra 1. April 1935 til 31. Marts 1936.

3. Rigsdagsbeslutning i Anledning af en den 19. Juni 1936 i London undertegnet Tillægsoverenskomst med dertil hørende Protokol til den under 24. April 1933 i London undertegnede Handelsoverenskomst mellem Kongeriget Danmark og det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland. (Udenrigsminister P. Munch). [A. Sp. 2741. — C. Sp. 11 og 127].

Behandlet først i *Landstinget*. Anmeldt $6/11$ (L. Sp. 93). Behandlingsmaaden $6/11$ (L. Sp. 100). 1. Beh. $11/11$ (L. Sp. 110). Henvist til et Udvalg paa 15 Medlemmer (Albert Andersen, Holger Andersen, Bramsnæs, V. Buhl, P. Christensen [Formand], Severin Hansen, Hauch, Jepsen Christensen, M. C. Jensen, Jensen-Aale, Lange, Jørgen Møller, S. Rasmussen, Stensballe og Veistrup [Sekretær]), der afgav Betænkning $25/11$ (B. Sp. 7). (Ordfører: P. Christensen). 2. (sidste) Beh. $25/11$ (L. Sp. 204).

Anmeldt i *Folketinget* $25/11$ (F. Sp. 1434). Behandlingsmaaden $26/11$ (F. Sp. 1451). 1. Beh. $2/12$ (F. Sp. 1606). Henvist

til et Udvalg paa 15 Medlemmer (Hauge, Hartvig Frisch [Formand], Rasmus Hansen, Chr. Jensen, Jensen [Lillering], Hans Nielsen, J. P. Nielsen, A. M. Hansen [Sekretær], N. P. Andreasen, Himmelstrup, Krag, Brorsen, Drachmann, A. C. D. Petersen og Prieme), der afgav Betænkning $17/_{12}$ (B. Sp. 167). (Ordfører: Hauge). 2. (sidste) Beh. $18/_{12}$ (F. Sp. 2196).

Beslutningen gaar ud paa, at Rigsdagen meddeler sit Samtykke til den i London den 19. Juni 1936 undertegnede Tillægsoverenskomst med dertil hørende Protokol til den under 24. April 1933 i London undertegnede Handelsoverenskomst mellem Kongeriget Danmark og det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland.

Ifølge Artikel 10 i den dansk-engelske Handelsoverenskomst af 24. April 1933 (se Aarbogen 1932—33, Side 703) skulde Overenskomsten gælde for 3 Aar fra 20. Juni 1933 at regne. Før Udløbet af denne Periode vilde Regeringerne optage Drøftelser om, hvorvidt Overenskomsten fortsat skulde være gældende, og i bekræftende Fald paa hvilke Betingelser, og efter Indbydelse fra engelsk Side paabegyndtes saadanne Drøftelser i London i Marts 1936. Da den engelske Regering endnu ikke havde fastlagt sin fremtidige Landbrugs-politik, havde Forhandlingerne til Formaal at søge at naa til en *midlertidig Ordning*, der kunde træde i Kraft ved Udløbet af 1933-Overenskomstens Gyldighedsperiode og forblive gældende, indtil en mere omfattende Handelsoverenskomst kunde afsluttes.

Forhandlingerne resulterede i, at der under 19. Juni 1936 blev afsluttet en *Tillægsoverenskomst* (med dertil hørende Protokol) angaaende Betingelserne for Overenskomstens fortsatte Bestaaen, og under Hensyn til den Interesse, der for begge Lande knyttede sig til en Forlængelse af 1933-Overenskomstens Gyldighed, blev Tillægsoverenskomsten *sat foreløbig i Kraft* fra den 20. s. M. at regne.

Medens den oprindelige Aftale, som nævnt, var beregnet for 3 Aar, indeholder Tillægsaftalens *Artikel 1* den Bestemmelse, at Handelsoverenskomsten af 24. April 1933 med de nu foretagne Ændringer og Tilføjelser skal forblive i Kraft, indtil Tillægsoverenskomsten bringes til Ophør med *4 Maaneders Varsel*.

Ved *Artikel 2* forpligter den danske Regering sig til for Aaret, der ender den 31. April 1937, og i Tiden derefter at foretage en rimelig *Tildeling af Valutabevillinger* for Varer, som er frembragt eller tilvirket i Storbritannien og Nordirland.

Der blev under Forhandlingerne givet den engelske Regering Meddelelse om den danske Regerings Hensigter med Hensyn til Opfyldelsen af dette Tilsagn. For visse Varegrupperes Vedkommende blev der truffet Aftale om, at de Valutabevillinger, der vilde blive udstedt, kun vilde kunne anvendes for Indklarering af Varer, der ledsages af engelsk Oprindelsescertifikat.

I *Artikel 3* tager de to Regeringer til Efterretning, at Gyldigheden af de Aftaler og Henstillinger, som indeholdes i Protokollen til Handelsoverenskomsten af 1933 og vedrører Indkøb af engelsk *Jern og Staal, Jute, Salt, Salpeter og Pergament*, er blevet forlænget for den Tid, Tillægsoverenskomsten gælder.

Endelig indeholder den foran nævnte *Protokol* Bestemmelse om, at den engelske Regering — som hidtil — skal have Ret til at opsigte Overenskomsten med 3 Maaneders Varsel, hvis Danmarks *Indførsel af Kul* fra Storbritannien og Nordirland i noget Aar er mindre end 80 pCt. af Danmarks Totalindførsel af Kul i det paagældende Aar.

I sin Forelæggelsestale anførte *Udenrigsministeren*, at der i Henhold til *Artikel 2* vilde være noget større *Indførselsmuligheder for engelske Varer* til Danmark i Aaret 1. Maj 1936—1. Maj 1937, end der var i Aaret 1935, taget som Helhed, og at man gik ud fra, at en saadan Forskel vedblivende vilde bestaa.

Med Hensyn til *Samhandelen mellem Danmark og England* under 1933-Traktatens Bestaaen udtalte *Ministeren*, at det stærke Fald i Værdien af *udførte danske Varer* var standset. Man var kommet ned paa et Beløb af omkring 730 Mill. Kr., og dér var man siden blevet staaende, men med den afgørende Forskel, at dette Beløb nu hentedes hjem fra England med en langt mindre Levering af Svin. — *Det danske Køb* i England var steget fra 220 Mill. Kr. i 1931 og 254 Mill. Kr. i 1932 til 479 Mill. Kr. i 1935, men denne store Forøgelse faldt dog i ikke ringe Grad paa Transitvarer. Af *engelske Varer* indførte Danmark i 1931 for 8,66 Mill. £, i 1932 for 9,85 Mill. £, medens *Indførselen* i 1935 beløb sig til 13,80 Mill. £.

Det danske Køb i England stod nu i et lignende Forhold til det danske Salg til England som det, hvori de fremmede Varekøb og Salg i England som Helhed stod til hinanden.

Under Sagens Behandling i Landstinget ankede *Lange* (K. F.) over Formen for *Rigsdagens Medvirken ved Afslutning af Handelsoverenskomster*, idet man gennem Ratifikationen paalagde Rigsdagen et Medansvar for Overenskomster, paa hvis Indhold den ingen Indflydelse havde haft, og til hvis Enkeltheder største Delen af dens Medlemmer kun havde ringe Kendskab. *Hauch* (V.) delte Ønsket om, at man søgte at begrænse det, der ikke kan meddeles Offentligheden, til det mindst mulige. I denne Anledning udtalte *Udenrigsministeren*: »Det aftales jo som Regel, hvad der maa bekendtgøres, og hvad der ikke maa bekendtgøres, og hvis vi kan opnaa videre Rammer end hidtil for Meddelelserne til Offentligheden, kan jeg naturligvis kun sætte Pris paa det.« I øvrigt hævdede Ministeren, at Rigsdagen havde Lejlighed til at gøre sin Indflydelse gældende og faa Kendskab til Handelsaftalerne baade gennem de forberedende Forhandlinger med *Erhvervsorganisationerne*, i hvilke mange af Rigsdagens Medlemmer har Sæde, og ved Drøftelserne i *det udenrigspolitiske Nævn*, ligesom der var Adgang til at faa nærmere Oplysninger i Finansudvalgene og i særlige *Udvalg*.

Paa et Spørgsmaal af *Lange* om, hvorvidt man gennem Artikel 2 bandt sig til at opretholde *Valutaattestsystemet*, svarede Ministeren, at det var ikke Tilfældet. »Man binder sig til at give en Adgang af rimeligt Omfang for engelske Varer til Danmark. Om dette gennemføres under den ene Form eller under den anden Form, derom staar der ikke noget i Aftalen.« Denne Udtalelse gentog Ministeren over for en Forespørgsel af *Stein* (K. F.). Ministeren tilføjede, at »en Kontrol med vor Omsætning med den øvrige Verden derimod ligger baade i den samlede Aftale fra 1933 med England og i Aftalen med Tyskland«.

Hvad Sagens Realitet angaar, udtalte *Lange*, at det svage Punkt i Overenskomsten syntes ham at være, at medens Danmark bandt sig til at aftage flere engelske Varer, var man ikke samtidig i Stand til at sikre sig, at *danske Afsætningsmuligheder* i England ikke blev forringet. I denne Forbindelse rettede Taleren en Kritik mod *Tysklands-Overenskomsten*, som havde paalagt Danmark ganske urimelige Købsforpligtelser, særlig med Hensyn til Kul. *Hauch* mente, at baade den engelske og den tyske Overenskomst i Betragtning af de vanskelige Omstændigheder, hvorunder de var indgaaet, var gode Overenskomster for Erhvervslivet, men de ved Tysklands-Aftalen tilvejebragte Salgsmuligheder var ikke udnyttet fuldt ud. *Udenrigsministeren* imødegik denne

Betragtning, og med Hensyn til Balanceforholdet mellem danske Køb i Tyskland og tyske i Danmark nævnte Ministeren, at medens Forholdet ved Krisens Begyndelse var omtrent som 1 til 2, var det nu som 1 til 1,2, et Forhold, der nogenlunde svarede til det, hvorpaa den engelsk-tyske Aftale bygger.

Det af Landstinget nedsatte *Udvalg* modtog af Udenrigsministeren en Del Oplysninger om Danmarks Samhandel med England, Oplysninger, hvorom Lange ved 2. Behandling udtalte, at de var »saa udtømmende, som saadanne Oplysninger kan være«. Under Hensyn til, at Forslaget i det væsentlige tog Sigte paa en Forlængelse af den bestaaende Overenskomst, og til Udenrigsministerens foran citerede Udtalelse; at Artikel 2 ikke indeholder en Forudsætning om Valutaattestsystemets Opretholdelse, kunde de Konservative stemme for Forslaget. Vedtagelsen skete enstemmigt med 65 Stemmer.

I *Folketinget* kom lignende Synspunkter til Orde, som var gjort gældende under Behandlingen i Landstinget, og Sagen henvistes ogsaa her til et Udvalg, der modtog Oplysninger om Handelsoverenskomsten med England og dermed i Forbindelse staaende Spørgsmaal. Hele Udvalget indstillede Forslaget til Vedtagelse, og ved 2. Behandling blev det vedtaget enstemmigt med 103 Stemmer. Foruden *de 4 store Partier* stemte ogsaa *Det frie Folkeparti* for Forslaget. Derimod undlod *Retsforbundet* at stemme, da Partiet ikke kunde godkende Ministerens Opfattelse af, at Englands-Aftalen af 1933 forudsætter en Importregulering, der gaar ud over, hvad Organisationerne frivilligt maatte være i Stand til at gennemføre (jfr. foran). Ogsaa *Kommunisterne* afholdt sig fra at deltage i Afstemningen, idet de henviste til, at de ikke havde Kendskab til Traktatens reelle Indhold.

4. Rigsdagsbeslutning angaaende et af den internationale Arbejdskonference i Genua i Aaret 1920 vedtaget Udkast til Konvention angaaende Erstatning for Arbejdsløshed i Tilfælde af Skibsforlis. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 3361. — C. Sp. 411 og 435].

Behandlet først i *Landstinget*. Anmeldt $27/1$ (L. Sp. 579). Behandlingsmaaden $29/1$ (L. Sp. 593). 1. Beh. $26/2$ (L. Sp. 1104, jfr. 1100). 2. (sidste) Beh. $4/3$ (L. Sp. 1165).

Anmeldt i *Folketinget* $\frac{4}{3}$ (F. Sp. 4530). Behandlingsmaaden $\frac{10}{3}$ (F. Sp. 4554). 1. Beh. $\frac{11}{3}$ (F. Sp. 4613). 2. (sidste) Beh. $\frac{16}{3}$ (F. Sp. 4639).

Beslutningen gaar ud paa, at Rigsdagen udtaler sin Tilslutning til, at det af den internationale Arbejdskonference i Genua i Aaret 1920 vedtagne Udkast til Konvention angaaende Erstatning for Arbejdsløshed i Tilfælde af Skibsforslis ratificeres.

I Rigsdagssamlingerne 1920—21, 1924—25, 1925—26 og 1926—27 blev der forelagt Forslag til Lov angaaende Ratifikation af den her omhandlede Konvention, uden at noget af disse Forslag dog blev færdigbehandlet. Ved Gennemførelsen af Loven af 7. April 1936 om *Tillæg til Sømandsloven* (Aarbog 1935—36, Side 288) blev det imidlertid muligt for Danmarks Vedkommende at ratificere Konventionen, idet de dér opstillede Krav maa anses opfyldt ved den nævnte Lovs Bestemmelser, naar disse i Henhold til Lovens § 5 udvides til at gælde alle Sømænd, som er hjemmehørende i Stater, der har ratificeret Konventionen, og Forslaget til Beslutning gennemførtes nu med enstemmig Tilslutning i begge Ting.

5. Rigsdagsbeslutning angaaende et af den internationale Arbejdskonference i Genua i Aaret 1920 vedtaget Udkast til Konvention angaaende Søfolks Forhyring. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 3351. — C. Sp. 441 og 1283].

Behandlet først i *Landstinget*. Anmeldt $\frac{27}{1}$ (L. Sp. 579). Behandlingsmaaden $\frac{29}{1}$ (L. Sp. 593). 1. Beh. $\frac{26}{2}$ (L. Sp. 1100). 2. (sidste) Beh. $\frac{17}{3}$ (L. Sp. 1411).

Anmeldt i *Folketinget* $\frac{17}{3}$ (F. Sp. 4811). Behandlingsmaaden $\frac{18}{3}$ (F. Sp. 4813). 1. Beh. $\frac{1}{4}$ (F. Sp. 5175). 2. (sidste) Beh. $\frac{8}{4}$ (F. Sp. 5342).

Beslutningen gaar ud paa, at Rigsdagen udtaler sin Tilslutning til, at det af den internationale Arbejdskonference i Genua i Aaret 1920 vedtagne Udkast til Konvention angaaende Søfolks Forhyring ratificeres.

I Rigsdagssamlingerne 1920—21, 1924—25, 1925—26 og 1926—27 blev der forelagt Forslag til Lov angaaende Ratifikation af den her omhandlede Konvention, uden at noget af disse Forslag dog blev færdigbehandlet. Ved Gennemførelsen af *Forhyrings-Afsnittet* i Loven om Forhyring og Mønstring af Skibsmandskab (se A. Nr. 77), der netop tilsigter at opfylde Konventionens Bestemmelser, er det imidlertid blevet muligt at ratificere Konventionen fra Danmarks Side fra det Tidspunkt at regne, da Bestemmelserne om Forhyring ved kgl. Anordning træder i Kraft, hvilket skal ske senest 1. April 1938.

Forslaget vedtoges enstemmigt i begge Ting. Venstre og Det konservative Folkeparti undlod at stemme.

6. Rigsdagsbeslutning angaaende et af den internationale Arbejdskonference i Genève i Aaret 1921 vedtaget Udkast til Konvention angaaende tvungen Lægeundersøgelse af Børn og unge Mennesker, der arbejder om Bord paa Skibe. (Socialminister *Ludvig Christensen*). [A. Sp. 3495. — C. Sp. 455 og 1283].

Behandlet først i *Landstinget*. Anmeldt $\frac{3}{2}$ (L. Sp. 622). Behandlingsmaaden $\frac{5}{2}$ (L. Sp. 650). 1. Beh. $\frac{26}{2}$ (L. Sp. 1104, jfr. 1100). Henvist til et Udvalg paa 15 Medlemmer (Albert Andersen, Andrea Brochmann, Severin Hansen, Hendriksen, M. C. Jensen, H. P. Johansen, Josiassen, Kantsø [Formand], Laurits Knudsen, Larsen-Badse, Stegger Nielsen, S. C. Nørgaard, Schaumann, Martin Sørensen [Peterslund] og Villemoes), der afgav Betænkning $\frac{16}{3}$ (B. Sp. 1523). (Ordfører: Kantsø). 2. (sidste) Beh. $\frac{18}{3}$ (L. Sp. 1466).

Anmeldt i *Folketinget* $\frac{18}{3}$ (F. Sp. 4865). Behandlingsmaaden $\frac{19}{3}$ (F. Sp. 4912). 1. Beh. $\frac{1}{4}$ (F. Sp. 5176). 2. (sidste) Beh. $\frac{8}{4}$ (F. Sp. 5343).

Beslutningen gaar ud paa, at Rigsdagen udtaler sin Tilslutning til, at det af den internationale Arbejdskonference i Genève i Aaret 1921 vedtagne Udkast til Konven-

tion angaaende tvungen Lægeundersøgelse af Børn og unge Mennesker, der arbejder om Bord paa Skibe, ratificeres.

I Rigsdagssamlingerne 1924—25, 1925—26 og 1926—27 blev der forelagt Forslag til Lov angaaende Ratifikation af den her omhandlede Konvention, uden at noget af disse Forslag dog blev færdigbehandlet. Efter at de bevilgende Myndigheder havde givet deres Tilslutning til, at de til Lægeundersøgelse af Skibsmandskab fornødne Udgifter afholdes af Statskassen, var imidlertid den finansielle Forudsætning for Konventionens Ratifikation tilvejebragt, og Ministeriet udtalte i Bemærkningerne til Forslaget, at det var sindet i den nærmeste Fremtid i Medfør af § 26 i Sømandsloven af 1. Maj 1923 at udstede de for Konventionens Ratifikation fornødne Forskrifter, saaledes at Konventionens Bestemmelser vilde kunne være opfyldt fra den 1. April 1937 at regne.

Landstingets Udvalg indstillede Forslaget til uforandret Vedtagelse, og det gennemførtes med enstemmig Tilslutning i begge Ting.

7. Rigsdagsbeslutning angaaende Afslutning af en Traktat vedrørende Forligsbehandling, Voldgift og retslig Afgørelse mellem Danmark og Bulgarien. (Udenrigsminister *P. Munch*). [A. Sp. 5661. — C. Sp. 1339 og 1585].

Behandlet først i *Landstinget*. Anmeldt $\frac{3}{3}$ (L. Sp. 1109). Behandlingsmaaden $\frac{5}{3}$ (L. Sp. 1187). 1. Beh. $\frac{7}{4}$ (L. Sp. 1651). 2. (sidste) Beh. $\frac{9}{4}$ (L. Sp. 1810).

Anmeldt i *Folketinget* $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5575). Behandlingsmaaden $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5612). 1. Beh. $\frac{14}{4}$ (F. Sp. 5791). 2. (sidste) Beh. $\frac{17}{4}$ (F. Sp. 6061).

Beslutningen gaar ud paa, at Rigsdagen meddeler sit Samtykke til den af Regeringen med den bulgarske Regering under 7. December 1935 afsluttede Traktat vedrørende Forligsbehandling, Voldgift og retslig Afgørelse.

Traktaten giver Anvisning paa fredelig Løsning af alle Stridigheder, som maatte opstaa mellem de to Lande. Ifølge Traktaten skal Tvistigheder, hvori Parterne gensidig bestrider en Ret, henvises til endelig Afgørelse ved den faste Domstol for mellemfolkelig Retspleje, medmindre Parterne bliver enige om at forelægge Sagen for en Voldgiftsdomstol. Med Hensyn til alle andre Tvistigheder foreskrives det, at de skal underkastes Forligsbehandling, og hvis denne ikke maatte føre til Forstaaelse mellem Parterne, afgøres bindende ved Voldgift. Den dansk-bulgarske Traktat hører saaledes til den mest moderne Type af de danske Forligs- og Voldgiftstraktater.

De nærmere Regler vedrørende Forligsnævnets og Voldgiftsrettens Sammensætning og Virkemaade stemmer i det hele med de i andre af Danmarks nyeste Forligs- og Voldgiftstraktater indeholdte Bestemmelser, dog med den Afvigelse fra disse, at Forligsnævnet og Voldgiftsdomstolen ifølge den dansk-bulgarske Traktat skal bestaa af 3 i Stedet for 5 Medlemmer. Forligsnævnets Medlemmer udnævnes for 3 Aar og kan genvælges. Hver Part udpeger et Medlem blandt sine egne Statsborgere, medens det 3. Medlem, der skal være Nævnets Formand, udnævnes af Parterne i Forening blandt et tredie Lands Statsborgere.

Traktaten er afsluttet for et Tidsrum af 5 Aar fra Rationernes Udveksling at regne, og hvis den ikke opsiges mindst 6 Maaneder inden Udløbet af denne Periode, skal den betragtes som stiltiende fornyet for et yderligere Tidsrum af 5 Aar, og saaledes fremdeles.

Forslaget til Rigsdagsbeslutning vedtoges enstemmigt i begge Ting.

8. Rigsdagsbeslutning angaaende Afslutning af en Traktat vedrørende Forligsbehandling, Voldgift og retslig Afgørelse mellem Danmark og Jugoslavien. (Udenrigsminister *P. Munch*). [A. Sp. 5689. — C. Sp. 1341 og 1585).

Behandlet først i *Landstinget*. Anmeldt $\frac{3}{3}$ (L. Sp. 1109). Behandlingsmaaden $\frac{3}{3}$ (L. Sp. 1187). 1. Beh. $\frac{7}{4}$ (L. Sp. 1652, jfr. 1651). 2. Beh. $\frac{9}{4}$ (L. Sp. 1811).

Anmeldt i *Folketinget* $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5575). Behandlingsmaaden $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5612). 1. Beh. $\frac{14}{4}$ (F. Sp. 5791). 2. (sidste) Beh. $\frac{17}{4}$ (F. Sp. 6061).

Beslutningen gaar ud paa, at Rigsdagen meddeler sit Samtykke til den af Regeringen med den jugoslaviske Regering under 14. December 1935 afsluttede Traktat vedrørende Forligsbehandling, Voldgift og retslig Afgørelse.

Denne Traktat hører til samme Type som den dansk-bulgarske Traktat, og med Hensyn til Traktatens Hovedlinier henvises derfor til Fremstillingen i foranstaaende Sag. Det samme gælder med Hensyn til Traktatens Varighed og Fornyelse. — Antallet af Forligsnævnets Medlemmer er her, som det sædvanlig er Tilfældet, fastsat til 5; hver Part udpeger et Medlem blandt sine egne Statsborgere, medens de 3 øvrige Medlemmer, deriblandt Nævnets Formand, udnævnes af Parterne i Forening blandt Statsborgere i andre Lande.

Forslaget til Rigsdagsbeslutning vedtoges enstemmigt i begge Ting.

9. Rigsdagsbeslutning angaaende Ratifikation af en Erklæring om Fornyelse af Danmarks Tiltræden af den valgfri Bestemmelse til Art. 36 i Statutten for den faste Domstol for mellemfolkelig Retspleje for et yderligere Tidsrum af 10 Aar fra den 13. Juni 1936 at regne. (Udenrigsminister *P. Munch*). [A. Sp. 5655. — C. Sp. 1343 og 1587].

Behandlet først i *Landstinget*. Anmeldt $\frac{3}{3}$ (L. Sp. 1109). Behandlingsmaaden $\frac{5}{3}$ (L. Sp. 1187). 1. Beh. $\frac{7}{4}$ (L. Sp. 1652). 2. (sidste) Beh. $\frac{9}{4}$ (L. Sp. 1811).

Anmeldt i *Folketinget* $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5575). Behandlingsmaaden $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5612). 1. Beh. $\frac{14}{4}$ (F. Sp. 5792). 2. (sidste) Beh. $\frac{17}{4}$ (F. Sp. 6062).

Beslutningen gaar ud paa, at Rigsdagen meddeler sit Samtykke til, at Regeringen ratificerer den af Danmarks faste delegerede ved Folkeforbundet den 4. Juni 1936 afgivne

Erklæring om Fornyelse af Danmarks Tiltræden af den valgfri Bestemmelse til Artikel 36 i Statutten for den faste Domstol for mellemfolkelig Retspleje for et yderligere Tidsrum af 10 Aar fra den 13. Juni 1936 at regne.

Den saakaldte valgfri Bestemmelse indeholder en Erklæring om, at vedkommende Stat uden nogen yderligere særlig Overenskomst og paa Betingelse af Gensidighed *anerker den faste mellemfolkelige Domstols Domsmagdom for bindende* ved Afgørelsen af Stridigheder om a. Fortolkningen af en Traktat, b. Ethvert Spørgsmaal, som angaar mellemfolkelig Ret, c. Tilstedeværelse af enhver Kendsgerning, som, hvis den forelaa, vilde udgøre et Brud paa en mellemfolkelig Forpligtelse, og d. Arten og Omfanget af den Erstatning, som bør ydes paa Grund af et Brud paa nogen mellemfolkelig Forpligtelse.

Forslaget til Rigsdagsbeslutning vedtoges enstemmigt i begge Ting.

10. Rigsdagsbeslutning angaaende Danmarks Ratifikation af en den 27. Marts 1931 i Haag undertegnet Protokol, hvorved den faste Domstol for mellemfolkelig Retspleje anerkendes som beføjet til at fortolke Haag-Konventionerne om international Privatret. (Udenrigsminister *P. Munch*). [A. Sp. 5645. — C. Sp. 1345 og 1587].

Behandlet først i *Landstinget*. Anmeldt $\frac{3}{3}$ (L. Sp. 1109). Behandlingsmaaden $\frac{5}{3}$ (L. Sp. 1187). 1. Beh. $\frac{7}{4}$ (L. Sp. 1653, jfr. 1652). 2. (sidste) Beh. $\frac{9}{4}$ (L. Sp. 1812).

Anmeldt i *Folketinget* $\frac{9}{4}$ (F. Sp. 5576). Behandlingsmaaden $\frac{12}{4}$ (F. Sp. 5612). 1. Beh. $\frac{14}{4}$ (F. Sp. 5792). 2. (sidste) Beh. $\frac{17}{4}$ (F. Sp. 6062).

Beslutningen gaar ud paa, at Rigsdagen meddeler sit Samtykke til, at Danmark ratificerer den af den danske Gesandt i Haag den 27. Marts 1931 undertegnede Protokol, hvorved den faste Domstol for mellemfolkelig Retspleje anerkendes som beføjet til at fortolke Haag-Konventionerne om international Privatret.

For Danmarks Vedkommende har Protokollen kun aktuel Betydning med Hensyn til Civilproces-Konventionen af 17. Juli 1905, da denne er den eneste af Haag-Konventionerne om international Privatret, som Danmark er Deltager i.

I øvrigt vil Protokollen ikke faa større selvstændig Betydning, saa længe Danmark opretholder sin Tiltræden af den saakaldte valgfri Bestemmelse i den faste mellemfolkelige Domstols Statut (se foranstaaende Sag), idet Protokollens Indhold ikke gaar ud over Bestemmelserne i Afsnit a) og b) af Statuttens Artikel 36, 2. Stykke. Protokollen har derimod selvstændig Betydning i Forhold til Lande, der har undertegnet Protokollen, men som ikke har tiltraadt den valgfri Bestemmelse i Domstols Statut.

Forslaget gennemførtes med enstemmig Tilslutning begge Ting.

11. Forslag til Beslutning af Folketinget om Rigsretstiltale mod Minister for Landbrug og Fiskeri Hr. Kr. M. Bording. (Af J. S. Foget, Elbæk-Jessen, Hartel, Jens Thomsen og Valdemar Thomsen). [A. Sp. 2451].

Anmeldt i Folketinget 7/10 (F. Sp. 7). Behandlingsmaaden 14/10 (F. Sp. 39). Eneste Beh. 9/12 (F. Sp. 1863).

Forslaget til Beslutning havde følgende Ordlyd:

»Folketinget beslutter, at Ministeren for Landbrug og Fiskeri Hr. Kr. M. Bording tiltales for Rigsretten til Straf og andet Ansvar i Anledning af hans Embedsførelse i følgende Tilfælde:

1. Ministeren har ved Skrivelse til Justitsministeren af 31. Juli 1935 søgt at bortforklare de af Politivadokaten i Skrivelse af 9. Juli 1935 nævnte Hovedresultater af de til da foretagne Undersøgelser i Eksportsagen og derefter direkte administrativt grebet ind over for den dømmende Myndighed ved at anmode Justitsministeriet foranledige, at det af Ministeren for Landbrug og Fiskeri anførte maatte blive »taget i Betragtning under de kommende Forhør«.

2. Ministeren har ignoreret Byretsdommens klare Afgørelse vedrørende *Betalingen af de af Storeksportørerne privat engagerede Sagførere* og paa Trods af Dommen ladet disse betale *af offentlige Midler*, hvis eneste lovlige Anvendelse maa være til Ophjælpning af Kreaturpriserne.«

I nogle *Bemærkninger* til Forslaget gengav Forslagsstillerne de Punkter i Politiaadvokatens Skrivelse af 9. Juli 1935, som Landbrugsministeren skulde have søgt at bortforklare i Skrивelsen til Justitsministeriet af 31. Juli s. A. Denne Skrivelse sluttede saaledes: »Ved at meddele foranstaaende skal man anmode Justitsministeriet om at foranledige, at foran anførte maa blive taget i Betragtning under de kommende Forhør.« Herved var Undersøgelsens hele Karakter blevet ændret, og Anklagemyndighedens Optræden havde været i Strid med det Grundlag, hvorpaa Sagen oprindelig blev anlagt. At Ministeren ved sin Indgriben ikke alene havde ændret Sagens Karakter, men tillige dermed havde øvet politisk Indflydelse paa Dommens Udfald, fremgik ogsaa tydeligt af følgende Udtalelse i Dommen: »Det skal endvidere nævnes, at Landbrugsministeriet, der maa antages at være bekendt med samtlige under Sagen fremdragne Forhold i alle Enkeltheder, har erklæret sig tilfreds med Udvalgets hele Virksomhed. Herefter maa det da statuere som Undersøgelsens Resultat, at ingen af Sigtelserne kan opretholdes.«

Til Støtte for den under Punkt 2 fremsatte Kritik af, at Betalingen af Storeksportørernes privat engagerede Sagførere var afholdt af den saakaldte Eksportkasse, anførte Forslagsstillerne, at Byretsdommen udtalte: »Under Hensyn til, at Efterforskningen ved Skrivelse af 11. Juni 1935 blev udvidet, hvorved Udvalgets Medlemmer og Generalsekretæren følte sig særlig foranlediget til at søge Sagfører-Bistand, findes der ikke at burde tilkendes de paagældende noget Beløb til Dækning af Udgifterne hertil, ligesom Retten i det hele finder, at der ikke er aldeles tilstrækkeligt Grundlag for at tilkende de fornærmede eller nogen enkelt af dem Erstatning hos Tiltalte.«

Ordføreren for Forslagsstillerne (J. S. Foget) optrak Hovedlinierne i Sagens Gang, siden Folketingsmand Valdemar Thomsen den 19. Oktober 1934 havde kritiseret Eksportudvalgets Administration. I Slutningen af sin Tale resumerede Taleren sin Udvikling saaledes: »Et Medlem af Tinget har ifølge sin parlamentariske Pligt kritiseret et ministerielt Udvalgs Administration. I Stedet for at undersøge Sagen afgiver Ministeren en Redegørelse, der af 5 Dommere karakteriseres som urigtig og misvisende, ja, i enkelte Tilfælde anvendes et

endnu stærkere Udtryk. I Stedet for derefter at erkende dette søger Ministeren at faa Klageren straffet ved en politimæssig Undersøgelse. Da denne Undersøgelse imidlertid i Løbet af kort Tid giver til Resultat, at Ministeren personlig kommer i Fare paa Grund af de foretagne Afsløringer af det ministerielle Udvalgs Transaktioner og det fulde Ansvar, som Ministeren har taget herfor, skriver Ministeren til Justitsministeriet og anmoder om, at man ikke tager Hensyn til det Resultat, Undersøgelsen er kommet til, men derimod kun til de Bortforklaringer, Ministeren har stabet paa Benene, og som viser sig at være urigtige ogsaa. Dette forarsager, at Sagen ændres, og Ministeren slap med Skrækken. — I den afsagte Byretsdom udtales klart og tydeligt, at de private Eksportører selv maa betale deres privat engagerede Sagførere. Paa Trods heraf lader Ministeren Sagførerne betale af ham betroede offentlige Midler.« — Hvis en almindelig Borger havde udført tilsvarende Handlinger, var Resultatet blevet flere Aars Fængsel. Spørgsmaalet var da, om en Minister kunde tillade sig det, som en almindelig Borger vilde blive straffet for.

Landbrugsministeren ønskede blot at knytte et Par faktiske Oplysninger til de i Forslaget til Beslutning nævnte to Punkter. Landbrugsministeriets Skrivelse af 31. Juli imødekom en Henstilling fra Rigsadvokaten til Justitsministeriet om at give Landbrugsministeriet Lejlighed til at gøre sig bekendt med Indholdet af de afholdte Efterforskningsforhør og fremsætte de Udtalelser, hvortil de afgivne Forklaringer maatte give dette Ministerium Anledning; derimod indeholdt Skrivelsen intet om, at der ikke maatte tages Hensyn til Politadvokatens Opfattelse. — Betalingen af de Udgifter til Sagførerbistand, som Eksportudvalgets Medlemmer havde maattet afholde i Anledning af de Beskyldninger, der var rettet imod dem, men som de var blevet frikendt for, havde fundet Sted efter Ministerens Forslag med Tilslutning af 11 af Udvalgets Medlemmer, medens 2 stemte imod og 3 undlod at stemme.

Socialdemokratiets Ordfører, *J. P. Larsen*, fandt ikke noget Grundlag for de i Forslagets Punkt 1 fremsatte Paastande, og han ansaa det for rimeligt, at Udgifterne til de paagældendes privat engagerede Sagførere var afholdt, som sket var. Denne Opfattelse fik Medhold af Ordføreren for Det radikale Venstre, *Aage Fogh*, som i øvrigt særlig fremhævede, at det ved Dommen var fastslaaet, at Eksportudvalget havde udført et særdeles godt Arbejde, og at det ikke havde handlet for at berige sig selv.

Frå Venstres Side udtalte *Vanggaard*, at Sagen efter Partiets Opfattelse var uddebatteret for Offentligheden og heller

ikke var saa betydelig, at den burde slaas op til en Rigsretsanklage. Hvad Betalingen af Sagføreromkostningerne angaar, mente Venstre ikke, at disse skulde være udredet af de paa-gældende selv, men man maatte misbillige, at Udgifterne var afholdt af Kødeksportkassen i Stedet for ved særlig Bevilling.

Fibiger gjorde Rede for Det konservative Folkepartis Synspunkter: Sagen var for ubetydelig som Grundlag for en Rigsretstiltale og syntes heller ikke i og for sig at berettigede dertil. Derimod havde det været rigtigt, om Ministeren, efter at det ved Dommen var fastslaaet, at der var forskellige misvisende Ting i den i sin Tid af Eksportudvalget givne Redegørelse, havde udtalt en Beklagelse af, at han havde sagt god for Ting, som han i Virkeligheden ikke havde undersøgt, og som viste sig ikke at kunne staa for en nærmere Undersøgelse. Betalingen af Sagføreromkostningerne af Eksportkassens Midler maatte de Konservative misbillige i aller-højeste Grad.

Oluf Pedersen, som talte paa Retsforbundets Vegne, fandt det urigtigt, at Landbrugsministeren tolkede sin Opfattelse i Skrivelsen af 31. Juli 1935, men han kunde ikke se noget strafbart deri. Eksportørerne burde have haft Lov til selv at betale deres privat engagerede Sagfører, medens det offentlige betalte den Sagfører, som var engageret til at varetage baade Eksportørernes og de andre Medlemmers Interesser. Der kunde i denne Sag være Tale om at drage Landbrugsministeren til Ansvar parlamentarisk, medens der ikke forelaa noget som helst Grundlag for at drage Ministeren juridisk til Ansvar.

Aksel Larsen fastholdt det tidligere fra kommunistisk Side hævdede Synspunkt, at man ikke behøvede at bringe Sagen for Domstolene, men at Regeringen maatte have Magt og Myndighed til at foretage en virkelig upartisk, gennemgribende Undersøgelse af Sagen paa anden Maade. Ved den benyttede Fremgangsmaade havde man leveret det gunstigste Agitationsmateriale i Hænderne paa fascistisk indstillede Kredse. Det store Ansvar, som Ministeren havde paadraget sig, egnede sig efter Kommunisternes Mening ikke til Bedømmelse for Rigsretten, og de vilde stemme imod Forslaget, uanset om dette juridisk maatte være mere eller mindre urimeligt.

Efter at Ordføreren for Forslagsstillerne paa ny havde udtalt sig, veksledes en Række korte Bemærkninger, hvorunder flere Talere fra konservativ Side opfordrede Landbrugsministeren til at udtale sig om, hvorvidt han beklagede, at den Redegørelse, han i sin Tid gav Folketinget, havde vist sig ikke at være rigtig paa alle Punkter, uden at Ministeren dog atter tog Ordet. *Christmas Møller* fremsatte da følgende Paastand paa Overgang til Dagsordenen:

»Idet Folketinget misbilliger, at Landbrugsministeren ikke besvarer de til ham rettede Forespørgsler om Uoverensstemmelsen mellem Eksportudvalgets Erklæring af 9. November 1934 og Landsretsdommens Præmisser, gaar Tinget over til næste Sag paa Dagsordenen.«

Paastanden forkastedes uden Forhandling med 78 Stemmer mod 49.

Derefter forkastedes selve Forslaget til Beslutning uden yderligere Forhandling med 75 Stemmer mod 4. — 45 Medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

12. Beretning til Rigsdagen angaaende Folkeforbundets 17. Forsamling i Genève fra den 21. September til den 10. Oktober 1936. [A. Sp. 5947. — F. Sp. 4499, L. Sp. 1164].

13. Beretning angaaende den XX. internationale Arbejdskonference i Genève 1936. [A. Sp. 6137. — F. Sp. 4965, L. Sp. 1539].

II. Forespørgsler.

Folketinget.

1. Den 19. November 1936 anmeldtes i *Folketinget* (F. Sp. 1297) følgende Forespørgsel til *Ministeren for Handel, Industri og Søfart* af *Valdemar Thomsen, Elbæk-Jessen, Hartel, Jens Thomsen og J. S. Foget*:

»Hvad er Regeringens Bevæggrunde til gennem den foretagne Diskontoforhøjelse at gaa ind for en Rentestigningspolitik?«

Fremme af Forespørgselen vedtoges $^{20}/_{11}$ (F. Sp. 1380).
Forespørgselen foretoges $^{4}/_{12}$ (F. Sp. 1746).

Nationalbankens Meddelelse om, at Diskontoen fra og med den 19. November 1936 vilde blive forhøjet med $\frac{1}{2}$ pCt. til 4 pCt., havde — udtalte *Ordføreren for Forespørgerne* (Valdemar Thomsen) — virket som en Bombe og havde paa Baggrund af Regeringens tidligere Udtalelser om Rentespørgsmaalet vakt stor Overtalelse og dyb Skuffelse ikke alene blandt Regeringspartiernes Vælgere, men ogsaa hos mange Vælgere i andre Partier, som paa dette Punkt var enige med Regeringen. Det syntes nu givet, at Regeringen delte den af Nationalbankdirektør Bramsnæs hævdede Opfattelse, at de nuværende Veksellurser maatte holdes med alle til Raadighed staaende Midler, men Problemet var saa vigtigt og Interessen i Befolkningen saa levende, at Regeringen nødvendigvis maatte give et klart Svar paa den stillede Forespørgsel. Denne var rettet til Handelsministeren, som maatte have det parlamentariske Ansvar for Diskontoforhøjelsen, da Nationalbanken i Henhold til Valutalovens § 2 skulde handle i Overensstemmelse med den kgl. Bankkommissær med Hensyn til Handelen med Valuta og ingen vel vilde paastaa, at Diskontoforhøjelsen ikke havde Forbindelse med Valutasituationen.

Handelsministeren svarede, at Regeringen ikke var gaaet ind for en Rentestigningspolitik, men at dens Opfattelse af Rentespørgsmaalet selvsagt var den, at det ikke er ønskeligt, at Erhvervslevet tynges af højere Renteudgifter, end de økonomiske Forhold nødvendiggør. Ministeren henviste dernæst til sine Udtalelser ved Fremsættelsen af Valutaforslaget*), hvor Ministeren understregede, at Diskontoen ikke fastsættes af Regeringen, men af Nationalbankens Direktion, der alene, før Ændringer sker, skal underrette Finansministeren og Handelsministeren derom, hvorhos Meddelelser, naar Beslutninger om Ændring i Diskontoen er truffet, straks skal gives til Formanden for Bankens Repræsentantskab og Bestyrelse. Hverken Finansministeren eller Handelsministeren havde haft noget Kendskab til den paatænkte Diskontoforhøjelse før den 18. November, Dagen før Forhøjelsen. — Diskontoforhøjelsen var Udtryk for Nationalbankens Skøn over, hvad den pengemæssige Situation gjorde naturligt og rigtigt, og den afgørende Bevæggrund havde været »den vedholdende og meget stærke Forværring i Bankens Valuta-Stilling«, som Bankens Direktion havde været Vidne til gennem længere Tid, altsaa en Begrundelse af rent valutarisk Art, hvilende paa den Kendsgerning, at Valutaordningen ikke alene kan klare saavel valutariske som handelspolitiske og beskæftigelsesmæssige Hensyn.

*) F. T. Sp. 1369—70.

Ordføreren for Forespørgerne vendte sig først mod den Betragtning, at Nationalbanken fastsætter Diskontoen uafhængigt af Regeringen. Baade Valutaloven og Loven om Danmarks Nationalbank forudsatte efter Talerens Mening, at Handelsministeren skal være med, naar vigtige Beslutninger træffes, og særlig henviste Taleren til Reglementets § 25, hvor det hedder: »Naar Direktionen ønsker at foretage Forandringer i Diskontoen, skal den derom give Meddelelse til den kgl. Bankkommisær og Finansministeren, som er berettigede til personlig eller ved en delegeret at deltage i Forhandlingerne.« — Hensigten med Diskontoforhøjelsen var utvivlsomt at faa Bund under Regeringens stive Valutapolitik, men et Forsøg herpaa var dømt til at mislykkes. Resultatet vilde blive et større Underskud for Eksporterhvervene og større Arbejdsløshed, medens en tidssvarende Pengepolitik vilde bidrage til at ophæve Misforholdet mellem Eksporterhvervenes frie Markedspriser og Lønninger og bundne Priser, og Arbejdsløsheden vilde modvirkes gennem en liberal Kreditgivning. Det skulde imidlertid indrømmes, at der vanskeligt vilde blive Plads for en saadan Kreditgivning, medmindre man først gennem Rentesenkning og valutariske Foreanstaltninger gav ogsaa Landbruget Mulighed for at betale enhver sit. — Endelig anførte Taleren, at der ikke tidligere inden for Regeringspartierne havde været Tvivl om det formaalstjenlige i Rentesækningen, og at en saadan var mulig, støttede han paa Udtalelser af anerkendte Økonomer. — For at faa konstateret, om der i Tinget kunde blive Tilslutning ikke alene til en Beklagelse af det skete, men tillige til en positiv Anvisning paa, hvordan Krisen og Arbejdsløsheden effektivt kunde afhjælpes, fremsatte Forespørgeren paa sin Gruppes Vegne følgende *Paastand paa Overgang til Dagsordenen*:

»Idet Folketinget misbilliger den Stilling, Regeringen ved den skete Diskontoforhøjelse har taget til Rentespørgsmaalet, opfordrer Tinget Handelsministeren til, i Overensstemmelse med den ham i Valutalovens § 2, 2det Stykke, givne Bemyndigelse, at foranledige Diskontoen nedsat og gaar der- efter over til næste Sag paa Dagsordenen.«

Ministeren afviste den foreslaaede Dagsorden, idet han blot til de af Forespørgeren givne Oplysninger ønskede at føje, at den kgl. Bankkommisær og Finansministeren vel i Henhold til Nationalbank-Reglementets § 25 er berettigede til at deltage i Forhandlingerne om Diskontoforandringer, men ikke har Stemmeret ved Afgørelsen, og at alle nødvendige Formaliteter var iagttaget ved den stedfundne Diskontoforhøjelse.

Hartvig Frisch (S.) sluttede sig til Handelsministerens Fremstilling og fremsatte sammen med *A. M. Hansen* (R. V.) en saalydende *Paastand paa Overgang til Dagsordenen*:

»Idet Folketinget godkender Handelsministerens Redegørelse, erklærer Tinget sig enigt med Ministeriet i Ønsket om den lavest mulige Rentefod for Erhvervslivet og gaar hermed over til næste Sag paa Dagsordenen.«

En tredie Dagsorden blev foreslaaet af *Clausager* (V.), som først under Henvisning til Kritik fra socialdemokratisk og radikal Side af tidligere skete Diskontoforhøjelser og til Bestemmelserne i Nationalbankloven og Bankens Reglement udbad sig nærmere Oplysning om Regeringens Syn paa, hvem der har Magten til og Ansvaret for en Diskontoforhøjelse. Den af Det frie Folkeparti foreslaaede Dagsorden kunde ikke faa Venstres Stemmer, bl. a. fordi den ikke tog Sigte paa Ondets Rod, nemlig Regeringens almindelige økonomiske Politik. Venstre vilde derfor fremsætte følgende *Paastand paa Overgang til Dagsordenen*:

»Idet Folketinget udtaler sin Mistillid til Regeringens økonomiske Politik, der modarbejder en almindelig Rentesenkning, gaar Tinget over til næste Sag paa Dagsordenen.«

Hasle (K. F.) betragtede Diskontoforhøjelsen som et Symptom paa en vis Tilstand i Samfundet. Regeringens Rentehævningspolitik var indledet for længe siden gennem Nationalbankens Obligationssalg, og Diskontoforhøjelsen var den uundgaelige Konsekvens af Regeringens økonomiske Politik. De Konservative saa derfor med Sympati paa Grundtanken i Venstres Dagsorden, der udtrykte Misbilligelse af denne Politik, idet de i øvrigt understregede, at de ikke ønskede at gaa ind i nogen tvangsmæssig Nedsættelse af Renten. Derimod maatte Partiet stemme imod Det frie Folkepartis Dagsorden, der krævede noget, som efter den førte Politik og den herskende økonomiske Tilstand var fuldkommen urimeligt.

A. M. Hansen (R. V.) beklagede, at en Diskontoforhøjelse havde vist sig at være nødvendig, selv om den ikke var opsigtsvækkende stor, og han haabede, at Regeringen og Nationalbanken vilde sætte alt ind paa, at yderligere Forhøjelser ikke blev nødvendige. Det radikale Venstres Bestræbelser for at holde den under de givne Forhold lavest mulige Rente og for en Lettelse af Gældsbyrderne vilde blive fortsat. — Den af Venstre med Tilslutning af de Konservative foreslaaede Dagsorden ansaa Taleren for ganske urimelig, og man maatte ikke tro, at Befolkningen havde glemt, hvem det var, der hindrede Rentesenkningen, da de rette Betingelser for en saadan var til Stede.

Oluf Pedersen (D. R.) kunde ikke give sin Tilslutning til

nogen af de foreslaaede Dagsordener, men Retsforbundet udtrykte sit Syn paa Sagen i en *Paastand paa Overgang til Dagsordenen* af følgende Indhold:

»Idet Folketinget med Beklagelse tager Ministerens Redegørelse for Diskontoforhøjelsen til Efterretning, opfordrer Tinget Regeringen til at optage en retsindig økonomisk Politik, der gennem Inddragning af Grundrente, Afvikling af Toldbeskyttelse og Indløsning af den offentlige Gæld sætter ind over for den falske Kapitals uberettigede Rentekrav, og gaar derefter over til næste Sag paa Dagsordenen.«

Forhandlingen sluttede med, at Clausager atter anmodede om en Udtalelse om, hvem der til syvende og sidst har Magten til en Diskontoforhøjelse: Nationalbankens Direktion eller Ministeriet eller begge i Fællesskab, og at Hasle udtalte, at han vilde opfatte Ministerens Tavshed som Udtryk for en Godkendelse af, at Regeringen efter den nye Nationalbankordning har Medindflydelse paa Diskontopolitikken og Medansvar for denne.

Den af *Hartvig Frisch* og *A. M. Hansen* fremsatte *Paastand paa Overgang til Dagsordenen vedtoges* med 65 Stemmer mod 48. Dermed var de øvrige *Paastande paa Overgang til Dagsordenen* bortfaldet.

2. Den 27. Januar 1937 anmeldtes i *Folketinget* (F. Sp. 2777) følgende Forespørgsel til *Justitsministeren* af *Victor Pürschel, Bindsløv, Fibiger, Hasle, Korsgaard, Ole Bjørn Kraft, Christmas Møller* og *A. C. D. Petersen*:

»Hvilke Oplysninger er Justitsministeren i Stand til at give Folketinget med Hensyn til den Virksomhed, der af den danske Afdeling af det internationale Kommunistparti udfoldes for at skaffe Rekrutter til Folkefronten i Spanien?«

Fremme af Forespørgselen vedtoges $2\frac{8}{1}$ (F. Sp. 2779).
Forespørgselen foretoges $\frac{9}{2}$ (F. Sp. 3281).

Ordføreren for Forespørgerne (Victor Pürschel) begrundede den stillede Forespørgsel med, at den af Kommunisterne udfoldede Virksomhed for at skaffe Rekrutter til Folkefronten i Spanien efter de Konservatives Opfattelse var egnet til at vække Mistillid til Danmarks korrekte Holdning over for den spanske Borgerkrig, og at den forekom dem særlig be-

tænkelig derved, at det, der foregik, formentlig ikke blot var en Hjælp til frivillige til at drage til Spanien og kæmpe for deres Overbevisning, men en Hvervning her i Landet. Ordføreren henviste til Støtte for sin Anskuelse især til Meddelelser i Pressen, navnlig »Berlingske Tidende« og »B. T.«, til et Brev, hvori der citeredes en Hvervningshenvendelse, og til Drøftelser i det engelske Parlament, hvor Udenrigsministeren havde henledet Opmærksomheden paa, at Loven om Hvervning til fremmed Krigstjeneste var anvendelig med Hensyn til den spanske Borgerkrig. Det laa nær at formode, at Metoder, som bevisligt var anvendt i Udlandet, ogsaa var bragt til Anvendelse her.

Justitsministeren oplyste, at der i den senere Tid var afrejst en Del danske, norske og svenske Kommuniste til Spanien. Det kunde saaledes med nogenlunde Sikkerhed fastslaaes, at der i Løbet af de sidste 2 Uger med danske Kommunisters Medvirken var afrejst ca. 40 Danske til Spanien. I nogle Tilfælde havde de udrejste, muligt Udlændinge, benyttet dansk Pas, udstedt til andre Personer. Det var ogsaa konstateret, at der i forskellige Tilfælde fra kommunistisk Side var givet de til Spanien afrejste Personer Rejsepenge. Deltagernes Rejse ordnedes saaledes, at der i København udbetaltes dem Penge til Billetter, og at de ledsagedes af en Fører, som afholdt alle under Rejsen forekommende Udgifter og i øvrigt udbetalte Lommepenge. Derimod oprettedes der ikke nogen Art af skriftlig Kontrakt her i Landet, men det mentes at blive stillet i Udsigt, at alle frivillige vilde faa en Dagløn af 10 Pesetas og fuld Forplejning.

Justitsministeriet havde undersøgt, hvorvidt den skildrede Virksomhed maatte siges at være i Strid med Straffelovens § 128, hvorefter den, som i den danske Stat foretager Hvervning*) til fremmed Krigstjeneste, straffes med Bøde eller Hæfte indtil 3 Maaneder eller under skærpende Omstændigheder med Fængsel i samme Tid. Efter de indhentede Oplysninger syntes der ikke at kunne rejses Spørgsmaal om en egentlig Hvervning i Straffelovens Forstand, men Justitsministeren tilføjede, at hvis der under Politiets fortsatte Undersøgelser maatte blive tilvejebragt yderligere Materiale, der muliggjorde Tiltale efter Straffelovens § 128 i Henhold til de hidtil gældende Fortolkninger, vilde en saadan Tiltale naturligvis blive rejst.

Ordføreren for Forespørgerne var enig i, at Hvervning normalt først kan siges at være fuldbragt, naar Kontrakten er sluttet; men her syntes at foreligge en Hvervning, som blot

*) Ved Hvervning forstaas Tilvejebringelse af frivilligt Personel til en Hær, saaledes at der kræves oprettet en Kontrakt.

søgtes camoufleret — de paagældende modtog i Virkeligheden det, der i gamle Dage hed Haandpenge —, og det maatte være Retshaandhævelsens Opgave at prøve at skære igennem alle Forklædninger og naa ind til Realiteten. Ordføreren spurgte yderligere, om Regeringen ikke vilde anse det for rigtigt — hvis den gældende Lovgivning ikke slog til — at søge tilvejebragt en Lov, der paa virkningsfuld Maade kunde forhindre en saa utiltalende Trafik, og til Udenrigsministeren rettede han det Spørgsmaal, hvorledes Ministeren saa paa, at der i Kampene i Spanien paa Folkefrontens Side deltog et dansk Kompagni.

Justitsministeren svarede, at Anklagemyndighedens Holdning over for den Slags Spørgsmaal først og fremmest maatte være præget af Forsigtighed, og saa længe Ministeren ikke sad inde med Oplysninger, der gav Garanti for, at Anklagemyndigheden vilde faa Medhold ved Domstolene, fordi der utvivlsomt forelaa Hvervning i Straffelovens Forstand, vilde han ikke gribe ind.

Udenrigsministeren svarede paa den til ham rettede Forespørgsel, at der ikke for Ministeren forelaa paalidelig Oplysning om Danks Deltagelse i Kampene i Spanien. Med Hensyn til Spørgsmaalet om en eventuel Lovgivning, der kunde hindre danske frivilliges Deltagelse i Begivenhederne i Spanien, oplyste Ministeren, at Regeringen fra Ikke-Interventionskomiteen havde modtaget en Henvendelse i saa Henseende, men at Komiteen endnu ikke havde truffet Beslutning om Foranstaltninger af den Art, og det vilde formentlig være naturligt med Hensyn til Fremgangsmaade og Tidspunkt at handle i Forstaaelse med andre Stater, hvis hele Stilling over for de paagældende Begivenheder var nogenlunde som Danmarks.

Hedtoft-Hansen (S.) havde ikke noget at bemærke til Justitsministerens Redegørelse, men vilde gerne oplyse, at den danske Matteotti-Komité hverken direkte eller indirekte havde noget at gøre med den af Ministeren omtalte Agitation for Hvervning af Deltagere til den spanske Borgerkrig. »Det siger sig selv, at vi ikke under nogen Form sympatiserer med Handlinger, der, uden at gavne det spanske Demokrati i dets Kamp, maaske blot tjener til at bringe danske Statsborgere i Ulykke.«

Aksel Larsen (D. K.) betegnede de Bladmeddelelser, som Pürschel havde henvist til, som Opspind, og Motiverne til Forespørgselen laa formentlig alene i, at man vilde fornene den Side i Spanien, som de Konservative ikke sympatiserede med, at modtage Støtte fra Danmark. Taleren erklærede kategorisk, at der ikke fra kommunistisk Side foretoges eller

vilde blive foretaget maskeret eller umaskeret Hvervning til Folkefronten i Spanien; thi »det vilde være en Slags Ulykke for Regeringen og Folkefronten i Spanien, hvis der kom Folk ned som frivillige og hvervede, der ikke var drevet af Overbevisningens indre Glød«. Men det var den danske Arbejderklassens og det danske Demokratis Pligt ikke alene af Solidaritetsaarsager, men ogsaa i simpelt Selvforsvar mod Fascismen at understøtte det spanske Demokrati med alle til Raadighed staaende Midler, og hvis danske Arbejdere og andre mente at kunne gøre en god Handling ved at stille sig til Raadighed med deres Kræfter og deres Legeme i denne Kamp, skulde de have Lov til at rejse med Kommunisternes Velsignelse. »Vi organiserer ingen Hvervning til Spanien, men vi forhindrer min Sandten heller ikke Folk, som selv ønsker at rejse, i at rejse.«

3. Den 2. Februar 1937 anmeldtes i *Folketinget* (F. Sp. 2904) følgende Forespørgsel til *Ministeren for Handel, Industri og Søfart* og *Ministeren for offentlige Arbejder* af *Westermann*:

»Hvad er der foretaget for at overvinde denne Vinters Trafikvanskeligheder, og hvilke Forholdsregler agter Ministeriet at gennemføre for at hindre Fortsættelse og Gentagelse af de Forhold, der med Rette kan paaklages?«

Fremme af Forespørgselen vedtoges $\frac{3}{2}$ (F. Sp. 2969).
Forespørgselen foretoges $\frac{16}{2}$ (F. Sp. 3721).

I Slutningen af Januar 1937 fremkom der en Række Klager over Trafikvanskeligheder i de danske Farvande, der formentes at skyldes *Mangler ved Isbrydningstjenesten*. Dette var Baggrunden for den her omhandlede Forespørgsel, idet Forespørgeren anførte, at man gennem de i Dagspressen foreliggende Oplysninger kun kunde faa det Indtryk, at der i Ismeldings- og Isbrydningstjenesten var disponeret ukyndigt og derfor alt for sent, og at en væsentlig Del af de Ulemper, der paaførtes Trafikken, kunde have været undgaaet, om man i rette Tid havde udrustet og klargjort Isbryderne, saaledes at de med kort Varsel kunde være kommet til Assistance, hvor Forholdene gjorde en saadan Assistance paakrævet.

Forespørgeren pegede dernæst paa, at Opretholdelse af Forbindelsen mellem Landsdelene over *Store Bælt* altid havde haft og ikke mindst i de senere Aar havde faaet overordentlig

stor Betydning, men at Statsbanerne siden Isvinteren 1929, da Folketingsmand Holger Larsen havde rejst sin fuldt berettede Kritik mod de da næsten katastrofale Overfartsvanskeligheder, kun i ringe Grad havde truffet Forholdsregler til at forebygge en Gentagelse; navnlig fremhævede Taleren, at Isbryderen »Storebjørn«, der var anskaffet med særligt Henblik paa at sikre Overfarten over Store Bælt, burde være tilkaldt paa et tidligere Tidspunkt, end sket var.

Forespørgselen tog endelig Sigte paa at faa klaret, hvorledes en Gentagelse af de Forhold, der med Rette var paa klaget, fremtidig vilde kunne undgaas, idet en »Afbrydelse af Forbindelsen over Store Bælt og danske Havnes Spærring af Is medfører meget betydelige økonomiske Tab, stort Indgreb i Erhvervslivet og kan i vældigt Omfang komme til at medvirke til Forøgelse af Arbejdsløsheden.«

Handelsministeren gjorde i sit Svar først Rede for det til Raadighed staaende *Isbrydningsmateriel* og for *Isbrydnings-tjenestens*, derunder *Ismeldingstjenestens*, *Organisation*. I sidstnævnte Henseende oplyste Ministeren, at Istjenesten hidtil havde været ledet fra en Afdeling af Handelsministeriets Søfartskontor, det saakaldte Iskantor, hvor der var skabt visse Rammer, som, naar Isvanskeligheder meldte sig, med kortest muligt Varsel skulde kunne udfyldes efter Behovet, men at Ministeren i Slutningen af Januar havde anset det for tvingende nødvendigt at foretage en Omlægning og den 29. Januar havde besluttet at overdrage Ledelsen af Istjenesten til Overskibsinspektør, Kaptajn Grue, fra 1. Februar at regne. — Ministeren omtalte sluttelig de indtraadte *Trafikvanskeligheder* og den fremkomne Kritik af Isbrydningsledelsen. Det kunde ikke bestrides, at det vilde have været ønskeligt og rigtigt, om de store Isbrydere »Storebjørn« og »Isbjørn« var blevet klargjort paa et tidligere Tidspunkt end sket, og der forelaa paa dette Punkt en utvivlsom Fejl fra Søfartskontoret, som i øvrigt af Ministeren var gjort opmærksom paa, at de store Isbrydere skulde gøres klar i god Tid, hellere 24 Timer for tidligt end for sent. Den for sene Klargøring af »Isbjørn« stod til Dels i Forbindelse med *Bemandingsspørgsmaalet*, og dette vilde nu blive gjort til Genstand for nærmere Behandling. Som et andet vigtigt Spørgsmaal, der vilde blive optaget til hurtigst mulig Behandling, nævnte Ministeren *Tilvejebringelse af en effektiv Isbryder* i Stedet for »Stærkodder«, der maatte erkendes ikke at være fyldestgørende. Overhovedet havde Ministeren anmodet *Isbrydningsnævnet* om at gaa i Gang med en *samlet Overvejelse* af hele Spørgsmaalet om Isbrydningsvæsenets Organisation og Arbejde, for at Forholdene kunde tilrettelægges saaledes for Fremtiden, at man undgik de hidtidige Svagheder.

Ministeren for offentlige Arbejder imødegik Kritikken af Statsbanernes Ledelse af Storebæltsoverfarten under Isperioden. Der kunde efter Ministerens Mening ikke med Rette rejses nogen Kritik mod Statsbanerne og mod Overfartsledelsen for manglende Konduite under de vanskelige Isforhold. Man havde handlet i Overensstemmelse med de gældende Reglementer og søgt at overvinde Vanskelighederne bedst muligt med det forhaandenværende Materiel. Naar Statsbanerne ikke paa et tidligere Tidspunkt havde krævet Assistance af Statens Isbrydningsvæsen, var det simpelt hen en Følge af, at Statens store Isbrydere vilde være uanvendelige til Løsningen af de da foreliggende Opgaver. »Storebjørn« havde i øvrigt haft det Uheld, da den var undervejs til Overfarten, at støde paa Grund i Taagen. — *Ministeren* var imidlertid enig med *Forespørgeren* om, at Storebæltsoverfarten saa vidt muligt maatte sikres, og han havde derfor anmodet Statsbanerne om at tage op til snarlig Overvejelse, hvorvidt der maatte være Grund til efter de indvundne Erfaringer at søge Ændringer i den bestaaende Ordning tilvejebragt, f. Eks. saaledes at de smaa Isbrydere ved Overfarten afløstes af en større og kraftigere, der havde til Opgave at sikre Overfarten over Bæltet og til enhver Tid var til Raadighed i Overensstemmelse hermed.

Forespørgeren takkede *Ministrene* for de givne Redegørelser. Han fastholdt dog, at Statsbanerne burde have tilkaldt »Storebjørn« paa et tidligere Tidspunkt, og syntes, at de her havde vist en ganske urimelig Tilbageholdenhed. Man maatte formentlig, for at hindre en Gentagelse, snarest muligt gaa til Anskaffelse af mere og stærkere Isbrydningsmateriel til Statsbanerne.

Den for sene Klargøring af de store Isbrydere hidrørte efter *Talerens* Mening for en væsentlig Del fra en Fejl ved Ismeldingstjenesten, og han hævdede, at et meget intimt Samarbejde mellem Ismeldingstjenesten og Meteorologisk Institut var af absolut afgørende Betydning for Bedømmelsen af, hvorledes Issituationen vil blive i Farvandene. — Hvad Bemandingsspørgsmaalet angaar, ønskede *Taleren* overvejet, om Isbrydningstjenesten, i hvert Fald hele Sejladsen med Isbryderne, ikke burde henlægges til Marinen, da Søofficerernes specielle Uddannelse giver dem en langt bedre Stilling og tillige større Kvalifikationer med Hensyn til at sejle med Isbrydere. — Den stedfundne Omlægning af Istjenesten fra Søfartskontoret til Overskibsinspektoratet var utvivlsomt en rigtig Handling og udført paa det rigtige Tidspunkt. — Sluttelig henstillede *Taleren*, at de paaklagede Forhold blev sagligt undersøgt i Tide, saaledes at der ikke skulde være nogen Mulighed for en Gentagelse.

Fr. Andersen (S.) tilsagde Socialdemokratiets Støtte til Gennemførelse af hensigtsmæssige Foranstaltninger, hvorved en Gentagelse af Trafikvanskeligheder paa Grund af Isforholdene saa vidt muligt kunde forhindres.

Kjær (V.) ansaa det for hensigtsmæssigt og rimeligt, at man for det første kom ind paa et noget nærmere Samarbejde mellem Statens Isbrydningsvæsen og Statsbanerne, og at man for det andet i de vanskeligt stillede Farvande — og dertil regnede Taleren Limfjorden — fik stationeret en Isbryder af en noget anden Type end den nuværende.

Korsgaard (K. F.) uddrog den Lære af Situationen, at man ikke maatte vige tilbage for en Udgift paa faa Tusinde Kroner for at have det fornødne Isbrydningsmateriel parat i rette Tid. »Jeg gentager, at det, man absolut maa kunne forlange, er, at saa snart en Issituation tegner til at blive nogenlunde alvorlig, er det Statens Pligt at have alt det Materiel, man har til Raadighed, parat, saa det straks kan gaa ud.«

4. Den 4. Februar 1937 anmeldtes i *Folketinget* (F. Sp. 3053) følgende Forespørgsel til *Ministeren for Handel, Industri og Søfart* af *Hasle, Bindselev, Fibiger, Korsgaard, Ole Bjørn Kraft, Christmas Møller og A. C. D. Petersen*:

»Er Krisefondens Salg af Obligationer i Januar Maaned Udtryk for, at man nu agter at skride til en almindelig Likvidation af Krisefonden med deraf følgende Virkninger med Hensyn til Sænkning af Obligationskurserne og Rente-forhøjelse?«

Fremme af Forespørgselen vedtoges $\frac{5}{2}$ (F. Sp. 3161).
Forespørgselen foretoges $\frac{17}{2}$ (F. Sp. 3813).

Som Begrundelse for Forespørgselen henviste *Ordforeren for Forespørgerne* (Hasle) til, at Krisefonden ifølge Lov af 1. Maj 1933 skulde have til Formaal »til Støtte for Erhvervs-livet at skabe Betingelser for øget Likviditet, normal Kredit-givning og et lavere Renteniveau«. Dette søgtes først og fremmest naaet gennem et *Opkøb af Obligationer*, som kom forholdsvis sent i Gang, men som derefter gik Slag i Slag fra Januar 1934 til August s. A. Krisefonden kom paa den Maade i Besiddelse af en Obligationsbeholdning, som — efter at være aftaget med nogle faa Millioner Kroner — gennem længere Tid holdt sig paa 133 Mill. Kr. Da Konverteringen brød sammen omkring 1. Januar 1935, begyndte National-

banken imidlertid at sælge ud af sine egne Obligationer. Hermed fortsatte den, indtil dens Fondsbeholdning var nedbragt fra 150 Mill. Kr. til det normale Beløb af omkring 50 Mill. Kr. Men saa skete der det, at Nationalbanken overtog en Post Obligationer fra Krisefonden. Det var med Henblik herpaa, Forespørgerne ønskede at vide, om man nu i Strid med Krisefondens Formaal vilde »fortsætte Obligations-salget, yderligere trykke Kurserne, yderligere forhøje Renten ved Hjælp af Krisefondens Midler«.

I Tilslutning hertil paataltes det, at Rigsdagens Finansudvalg, saa vidt Taleren bekendt, ikke havde modtaget de *Beretninger*, som Krisefondens Bestyrelse ifølge Loven skulde afgive til Handelsministeren, og som af denne skulde sendes videre til Finansudvalgene. Heller ikke syntes man at have taget Hensyn til Lovens Bestemmelser om, at et af Krisefondens Medlemmer skulde være Jurist, og at ingen af Medlemmerne maatte have Sæde i Rigsdagen. Hvad det sidstnævnte Punkt angik, ønskede Forespørgerne at vide, med hvilken Hjemmel Handelsministeren havde udnævnt Landstingsmand, Nationalbankdirektør *Bramsnes* til Formand for Krisefondens Bestyrelse.

Handelsministeren udtalte, at han kunde besvare den stillede Forespørgsel med et klart Nej. Loven af 11. Maj 1935 om Laan vedrørende Henstandsydelse m. v. havde bestemt, at Krisefondens Virksomhed skulde ophøre ved Udgangen af April 1936. Fonden var altsaa traadt i Likvidation, og Ministeren fandt det derfor naturligt, at den i Januar 1937 havde overdraget Nationalbanken for 13 Mill. Kr. Obligationer, ogsaa i Betragtning af, at Statens Risiko derved begrænsedes. I øvrigt havde man fra *Nationalbankens* Side gjort gældende, at der knytter sig en vis Interesse til, at Krisefondens Skyld til Nationalbanken ikke i alt for lang Tid bliver staaende uændret i Bankens Balance. Naar Landets Pengevæsen bedømmes i Udlandet, vil en saadan betydelig, gennem længere Tid ubevægelig Post paa Bankens Balance blive betragtet med nogen Mistillid som et indefrosset Tilgodehavende, der i givet Fald kan svække Bankens Likviditet. Efter hvad der var meddelt Ministeren af Nationalbanken, laa den fra Krisefonden overtagne Obligationsmængde praktisk talt urørt i Nationalbankens Kælder, og Overtagelsen af de paagældende Obligationer havde heller ikke givet Anledning til noget ekstraordinært Salg af Bankens øvrige Obligationsbeholdning. »Banken hævder i det hele, at den stedfundne Overførelse af Obligationer fra Krisefonden til Banken ikke har nogen Forbindelse med Spørgsmaalet om Nationalbankens Salg af Obligationer. Dette sker i øvrigt, vil jeg gerne bemærke, ikke ved Udbud af Obliga-

tioner paa Børsen, men alene i det Omfang, Købere, f. Eks. Forsikringsselskaber, henvender sig til Banken med Ønske om at købe Obligationer dèr.« I Overensstemmelse hermed erklærede Ministeren, at Overdragelsen af Obligationer fra Krisefonden til Nationalbanken var et naturligt Led i Krisefondens Likvidation og ikke Udtryk for eller Led i Planer om at paavirke Kursen eller Renteniveauet.

Da Krisefonden traadte i Likvidation, overgik den hidtidige Bestyrelse — udtalte Ministeren videre — til at være Likvidationskomité. Paa det paagældende Tidspunkt var Nationalbankdirektør *Schroder* Formand for Komiteen, og efter hans Død overgik Formandsskabet til Nationalbankdirektør *Bramsnæs*, som altsaa ikke blev Formand for Krisefondens Bestyrelse, men for dens Likvidationskomité. Efter Likvidationen bortfaldt ogsaa Indberetningspligten; den gjaldt Krisefonden, men ikke Krisefonden i Likvidation.

Da Ordføreren for Forespørgerne ikke fandt Ministerens Besvarelse fyldestgørende, uddybedes de rejste Spørgsmaal i en efterfølgende Debat, som til at begynde med hovedsagelig drejede sig om, hvorvidt Regeringen havde holdt sig de om Krisefonden gældende Lovbestemmelser efterrettelig eller ej.

Under denne Debat indhentede Ministeren fra *Kammeradvokaten* en Erklæring, i hvilken det om Loven af 1. Maj 1933 hedder: »Ved Lovens endelige Udløb med Udgangen af April 1936 maa efter Praxis og almindelige Retsregler formentlig Krisefondens Kreditorer (Nationalbanken med Staten som Selvskyldnerkautionist) være berettigede til at træffe Bestemmelse om Krisefondens Afvikling og om fornødent udnævne Likvidatorer til at forestaa Afviklingen.« Her over for anførte Ordføreren for Forespørgerne, at man burde have stillet Kammeradvokaten følgende Spørgsmaal: Mener Kammeradvokaten, at Ministeren slet ikke er bundet af de Regler, der gælder for Udnævnelsen af Bestyrelse, naar han udnævner Likvidatorer? Saa vilde Kammeradvokaten efter Ordføreren's Opfattelse have svaret: Den højtærede Minister er bundet af de samme Regler ved Udnævnelsen af Likvidatorer som ved Udnævnelsen af Bestyrelse. Paa Forespørgsel af Ordføreren for Forespørgerne og Christmas Møller om, hvad Nationalbankdirektør *Bramsnæs* var udnævnt til, svarede Ministeren: til at medvirke ved Afviklingen af Krisefonden.

Med Hensyn til *Indberetningspligten* oplyste Ministeren, at der har foreligget maanedlige Balancer fra Krisefonden, som ved en formel Ekspeditionsfejl ikke er gaaet videre til Finansudvalgene, hvilket dog ikke betød, at man har været

ude af Stand til at følge Krisefondens Virksomhed; thi for det første havde Handelsminister Hauge fra Tid til anden haft Samraad med Folketingets Finansudvalg om Sagen, og for det andet blev Aarsregnskabet tilstillet Finansudvalget, da Krisefonden ophørte. Endelig henviste Ministeren til, at Krisefondens Regnskab er optaget paa Statsregnskabet, og at man igennem Nationalbankens Maanedsbalancer har kunnet se, hvordan Fondens Stilling var.

I øvrigt angik Forhandlingerne først og fremmest *Rente-problemet* og *Regeringens økonomiske Politik* i det hele.

Paa Venstres Vegne gjorde *Clausager* gældende, at det vilde have været en praktisk og klog Fremgangsmaade, om Handelsministeren var gaaet til Finansudvalgene og havde drøftet med dem, hvordan Krisefondens Likvidation skulde ordnes. Den Politik, som Regeringen fulgte, maatte føre til Pengemangel og Rentestigning, og der blev gjort alt for lidt for at udjævne Uligheden i Erhvervenes Arbejdsvilkaar. Regeringen havde nu Flertal i begge Rigsdagens Ting, Oppositionspartierne kunde altsaa ikke lægge Hindringer i Vejen for den, men hvad var dens økonomiske Politik? Det samme Spørgsmaal stilledes fra konservativ Side af *Christmas Møller*, som ligeledes skarpt kritiserede Regeringens hidtidige Politik. Paa de to Partiers Vegne stillede *Hasle* og *Clausager* følgende *Paastand paa Overgang til Dagsordenen*:

»Idet Folketinget misbilliger, at Regeringen ikke fører en økonomisk Politik, der kan danne Grundlaget for et lavt Renteniveau, og idet Folketinget misbilliger, at Regeringen paa væsentlige Punkter har tilsidesat Bestemmelser i Loven om en Krisefond m. v. af 1. Maj 1933 § 3, gaar Tinget over til næste Sag paa Dagsordenen.«

Regeringspartierne svarede herpaa med et af *Hartvig Frisch* og *A. M. Hansen* stillet *Forslag til Dagsorden* af følgende Ordlyd:

»Idet Folketinget godkender Ministeren for Handel, Industri og Søfarts Redegørelse og udtaler sin fulde Tillid til, at Regeringen fortsat vil føre en økonomisk Politik, der har til Formaal at fremme Beskæftigelsen og forbedre Landbrugets Vilkaar, gaar Tinget over til næste Sag paa Dagsordenen.«

Ogsaa af *Valdemar Thomsen* (Det frie Folkeparti) og *Aksel Larsen* (Danmarks kommunistiske Parti) fremsattes Udtalelser, der mundede ud i *Forslag om Overgang til Dagsordenen*. Af disse havde det førstnævnte følgende Indhold:

»Idet Folketinget erkender, at en til Bunds gaaende Rentesenkning maa være et Led i en effektiv Lovgivning for Afskaffelse af Arbejdsløsheden og Ophjælpning af Land-

brugets Rentabilitet, opfordrer det Regeringen til at iværksætte Foranstaltninger, der kan befordre en saadan, og gaar dermed over til Dagsordenen»,
og det sidstnævnte:

»Idet Tinget opfordrer Regeringen til at udnytte det i September vundne Landstingsflertal til resolut Gennemførelse af en Politik, som gennem Rentesænkning, Gældsnedskrivning, Priskontrol, Afskaffelse af de trykkende Skatter paa Befolkningens Forbrug og Bekæmpelse af Arbejdsløsheden forbedrer Levevilkaarene for den arbejdende Befolkning — og idet Tinget fastslaar, at i Forhold til disse vigtige Spørgsmaal bliver det af det ærede Medlem Hr. Hasle rejste Spørgsmaal om Ministeren for Handel, Industri og SøfartsKompetence til Udnævnelse af Krisefondens Likvidatorer uden saglig Interesse, gaar Tinget over til næste Sag paa Dagsordenen.«

Ministeren kunde kun modtage den fra socialdemokratisk og radikal Side foreslaaede Dagsorden, der efter Forhandlingernes Afslutning vedtoges med 71 Stemmer mod 35. De øvrige Paastande paa Overgang til Dagsordenen var dermed bortfaldet.

5. Den 9. Februar 1937 anmeldtes i *Folketinget* (F. Sp. 3279) følgende Forespørgsel til *Kirkeministeren* af *Aksel Larsen* og *Alfred Jensen*:

»Hvorledes stiller Ministeren sig til den af Biskop Fuglsang Damgaard og Stiftsprovst Brodersen udsprede usandfærdige Meddelelse om en Verdenskongres af »Gudløse« i Moskva, paa Grundlag af hvilken Usandhed de foranledigede Danmarks Præster til Søndag den 7. Februar at foranstalte Bønner i Kirkerne, og hvad har Ministeren foretaget for at forebygge Gentagelser?«

Fremme af Forespørgselen vedtoges $10\frac{1}{2}$ (F. Sp. 3349).
Forespørgselen foretoges $23\frac{1}{2}$ (F. Sp. 4031).

Forespørgselen var foranlediget af en Henvendelse, som Biskop Fuglsang Damgaard og Stiftsprovst Brodersen i Januar 1937 rettede til Danmarks Præster. Man henledte her Opmærksomheden paa, at der den 7. Februar 1937 vilde »sammles i Moskva 1600 Gudløse fra 46 forskellige Lande for at planlægge et verdensomspændende Felttog mod enhver Form for religiøs Overbevisning, særlig Kristendommen«.

Henvendelsen sluttede med en Opfordring til Præsterne om at omtale Sagen i Kirkerne og inddrage den i Menighedens Bøn. Denne Opfordring blev af mange Præster fulgt paa en saadan Maade, at *Ordføreren for Forespørgerne*, Alfred Jensen, betegnede det som »en Hetz mod Sovjetunionen«. Det viste sig imidlertid, at den udsendte Meddelelse var aldeles grundløs, da der ikke var afholdt og ikke paatænkt afholdt nogen Kongres i Moskva af »Gudløse«, hvilket fremgik af et den 3. Februar fra Moskva udsendt Dementi. Det var da efter Forespørgernes Mening »en Chikanering af en os venligsindet Stat«, der var foregaaet paa Grundlag af den nævnte Opfordring til Præsterne, og under Hensyn til, at »Statskirken sorterer under Kirkeministeren«, havde de anset det for betimeligt at stille den citerede Forespørgsel.

Kirkeministeren oplyste indledningsvis, at Biskop Fuglsang Damgaard og Stiftsprovst Brodersen foruden den af Forespørgerne gængivne Henvendelse til Præsterne havde udsendt et Opraab af tilsvarende Indhold. Ingen af disse Henvendelser nævnte imidlertid nogen fremmed Stat i Forbindelse med den omtalte Verdenskongres ud over Angivelsen af, at den skulde afholdes i Moskva. Endvidere oplyste Ministeren, at Biskoppen i en Skrivelse til Kirkeministeriet havde udtalt, at Henvendelserne var bygget paa Meddelelser i den indenlandske og udenlandske Presse, baade kirkelige Blade og Tidsskrifter, og at Henstillingen til Præsterne ikke havde Karakter af en tjenstlig Handling eller Karakter af et Paabud; »den var ment som en broderlig Henstilling til Menighederne og deres Tjenere«, og »det var selvfølgelig en frivillig Sag, hvem der vilde følge Opfordringen«. »Selvfølgelig tog denne Henvendelse ikke Sigte paa noget Lands Regering lige saa lidt som paa bestemte politiske eller økonomiske Systemer, men udelukkende paa Gudløse-Bevægelsen.« Ministeren føjede hertil, at det ikke havde været Biskoppen og Stiftsprovsten bekendt, at der var fremkommet et Dementi, men at de, da deres Henvendelse blev udsendt, var i god Tro.

Ministeren maatte give Biskoppen Ret i, at Henstillingen til Præsterne ikke havde Karakter af en tjenstlig Handling eller et Paabud; den var sikkert heller ikke opfattet saaledes. Men selv som broderlig Henstilling vilde naturligvis en Henvendelse fra Københavns Biskop og Frue Kirkes Stiftsprovst komme med Vægt til Folkekirkens Præster, ligesom et Opraab i Dagspressen fra disse to Mænd vilde blive bemærket i Befolkningen, »ogsaa af den Grund, at de begge indtager saa betydelige Embedsstillinger, der paalægger dem Forpligtelser, ikke blot over for den Kirke, i hvis Tjeneste de staar, men tillige over for den Stat, med hvilken Folkekirken er forfat-

ningsmæssigt forbundet, og til hvilken de derfor ogsaa staaar i Embedsforhold«. . . »Om Embedsmænd gælder det i særlig Grad — og det gælder for Kirkens Embedsmænd som for enhver Embedsmand i Statens Tjeneste —, at de i deres Omtale af fremmede Stater eller i Spørgsmaal vedrørende fremmede Stater maa udvise al fornøden Varsomhed. En Embedsmand inden for Kirken maa da som enhver anden Embedsmand betænke, at hans Udtalelser paa saadanne Omraader ikke kan være Staten ligegyldige og uvedkommende, men at Staten, lige saa vel naar det gælder en af Kirkens Embedsmænd, som naar det gælder Embedsmænd i øvrigt, fra fremmede Magter kan møde det Spørgsmaal, om Regeringen billiger eller misbilliger den paagældende Embedsmands Handlinger eller Udtalelser denne Stat og dens Forhold vedrørende. Den danske Regering vil ikke kunne hindre et saadant Spørgsmaals Fremkomst, og den vil lige saa lidt kunne undlade at besvare det.«

Ministeren saa ingen Grund til at drage Biskoppens Ord om, at Henvendelsen ikke tog Sigte paa noget Lands Regering eller paa bestemte politiske eller økonomiske Systemer, i Tvivl. Men forud for Henvendelsen til Præsterne var herhjemme og andre Steder gaaet en Pressekampagne, der ikke fra først til sidst og i enhver af sine Faser lod sig karakterisere paa samme Maade.

Ordføreren for Forslagsstillerne betragtede ikke Kirkeministerens Svar som helt tilfredsstillende. Det var nok tilfredsstillende, for saa vidt som Ministeren beklagede, at der paa Grundlag af forskellige i Pressen fremkomne Meddelelser var udsendt en Henvendelse til Præsterne. Derimod var Taleren ikke tilfreds med, at man ikke kunde hindre eventuel Gentagelse, fordi det drejede sig om en Henstilling, ikke om en Ordre. Han maatte ogsaa holde paa, at det vilde have været rimeligt at undersøge nærmere, om Meddelelsen var falsk eller ej, og selv om der maaske ikke var sket nogen direkte Indblanding i et fremmed Lands Forhold, udelukkede dette ikke, at man havde »deltaget i den Chikanering af Sovjetunionen, som finder Sted Verden over«.

Bomholt (S.) saa Sagens Kærnepunkt deri, at det var ønskeligt at undgaa en Sammenblanding af politisk Aktion og religiøs Aktion, og at Biskoppen principielt havde vedkendt sig denne Opfattelse, selv om hans utvivlsomt gode Hensigt maaske ikke havde fundet tilstrækkelig klart Udtryk i den i Forespørgselen omtalte Henvendelse. Efter at have gjort Rede for Henvendelsens Tilblivelse vendte Taleren tilbage til dette efter hans Mening principielt rigtige Synspunkt, idet han føjede til, at det formentlig vilde være muligt

her som andetsteds at indrette Praksis i Overensstemmelse med Teori.

A. M. Hansen (R. V.) kunde ikke se, at Rigsdagen efter den af Ministeren givne Redegørelse havde Grund til yderligere at beskæftige sig med Sagen. Han kunde derfor indskrænke sig til paa sit Partis Vegne at godkende Ministerens Svar paa den stillede Forespørgsel.

Inger Gautier Schmit (V.) betragtede det som fundamentalt urigtigt at opfatte den af Biskoppen og Stiftsprovsten udsendte Henvendelse som en Mistænkeliggørelse af Sovjetunionen. Det var en Henvendelse af udelukkende aandelig Karakter, med det Maal at paakalde Menighedernes Bøn mod den Gudløshedspropaganda, der kom til Orde paa Kongresser snart i Prag, snart i Paris, snart i Moskva — for Taleren saa ingen Grund til at betvivle, at en saadan Kongres var afholdt i Moskva med Fortsættelse af det tidligere paabegyndte Arbejde for Øje. Fra Venstres Side fandt man ingen som helst Anledning til at dadle den af Biskoppen og Stiftsprovsten foretagne Handling, og Taleren beklagede, at Kirkeministeren i sine Udtalelser til en vis Grad havde givet Udtryk for Misbilligelse over for Biskoppen. I Stedet for at udtale en Kritik over for Københavns Biskop vilde Taleren paa sit Partis Vegne rette en Tak til de to Kirkemænd, som var fremkommet med denne Anmodning til Menighederne.

J. Oskar Andersen kunde i alt væsentligt slutte sig til Inger Gautier Schmits Opfattelse. Det forekom ham sandsynligt, at det virkelig havde været paatænkt at afholde en Kongres af den omtalte Art i Moskva, og han maatte som Historiker foreløbig forbeholde sig sin Stilling over for det Dementi, der var afgivet af Ordføreren for Forespørgerne. Under Hensyn til de Formaal, som man maatte mene, Kongressen skulde have, var det da meget naturligt at samle sig til Bøn, og hvis der skulde gribes ind over for en saadan Bøn, maatte Ministeren gaa saa vidt at forbyde den almindelige Kirkebøn. Der var efter Talerens Mening hverken af Biskoppen eller Stiftsprovsten eller de paagældende Præster foretaget noget som helst, der gik ud over, hvad de havde Ret til. Ligesom Bomholt ønskede J. Oskar Andersen, at man maatte komme bort fra Behandlingen af den Slags Spørgsmaal paa Rigsdagen, og han sluttede med at opfordre Ministeren til at drage Konsekvenserne af sine Udtalelser ved at søge gennemført en Adskillelse af Kirkens indre Anliggender fra Staten.

I den følgende Forhandling deltog flere Talere fra konservativ Side. Kristen Amby betegnede det som Hyklerti, at Forespørgeren optraadte som forfulgt paa Sovjetmyndighedernes Vegne, og han forstod ikke, at Forespørgselen ikke

var blevet afvist. — *Fibiger* fandt det selvfølgelig, at det maatte overlades til Biskopper, Præster og Menigheder at bestemme, hvad der skulde bedes om, og han rettede en Tak til Biskoppen og Stiftsprovsten, fordi de havde forstaaet, at her var noget, der maatte paakalde Menighedens Bøn. — *Victor Pürschel* havde ligesom Ministeren betragtet Sagen som en lille Sag, men kun til det Øjeblik, da Ministeren fra Tingets Talerstol indlod sig paa at give noget, der dog kun kunde opfattes som en Tilrettevisning til Biskoppen og Stiftsprovsten. Havde da Ministeren selv, f. Eks. gennem den danske Gesandt i Moskva, undersøgt Sagen? Naar de gudløses Organisation eksisterer i Rusland og dér er et Led af det kommunistiske Parti, og naar man i Almindelighed ikke gør nogen Forskel mellem det kommunistiske Parti og Sovjetunionen, syntes det Taleren en Dristighed uden Lige at rette en saadan Forespørgsel.

6. Den 5. Marts 1937 anmeldtes i *Folketinget* (F. Sp. 4531) følgende Forespørgsel til *Justitsministeren* af *Aksel Larsen*:

»Hvorledes vil Justitsministeren lovmæssigt begrunde sin Offentliggørelse af en Beretning om, hvad der skal være sket i et lukket Retsmøde, og mener Justitsministeren, at en Paastand om Uterlighed er tilstrækkelig Retfærdiggørelse for den over Læge Gundtoft afsagte strenge Dom, der udelukkende begrundes med Overtrædelse af Straffelovens §§ 242, 158, jfr. § 23, om Svangerskabsafbrydelse og falsk Forklaring samt med Overtrædelse af Lægelovens § 18, men som ikke paa nogen Maade begrundes med uterligt Forhold?«

Fremme af Forespørgselen vedtoges $^{10}/_3$ (F. Sp. 4554).
Forespørgselen foretoges $^{16}/_3$ (F. Sp. 4641).

Forespørgeren oplyste, at Læge Gundtoft af Nævningerne blev kendt skyldig i Fosterdrab i 7 Tilfælde, i Forsøg paa Fosterdrab i 3 Tilfælde, i grovere Skødesløshed i Udøvelsen af sin Gerning som Læge i 1 Tilfælde og endelig i Forsøg paa Anstiftelse til falsk Forklaring. Efter denne Kendelse blev han af Vestre Landsret idømt en Straf af 15 Maaneders Fængsel, Fortabelse af de borgerlige Rettigheder for et Tidsrum af 5 Aar og af Retten til at udøve Lægevirksomhed

for samme Tid. Denne Dom havde sat Sindene i Bevægelse i meget vide Kredse og havde bl. a. givet Anledning til Drøftelser i Pressen og paa Møder af Dommens Strenghed, særlig de 5 Aars Tab af borgerlige Rettigheder, og af Grunden til, at der aldrig rejses Tiltale mod de paagældende Kvinder, men kun mod deres Hjælpere. Paa Foranledning af den offentlige Debat herom havde Justitsministeren den 4. Marts udsendt en paa en Redegørelse fra Rigsadvokaten bygget Erklæring, der meddelte en Række Detailler, som skulde være kommet frem under Sagen — dette var bestridt fra anden Side, og da Forhandlingerne var foregaaet for lukkede Døre, havde Offentligheden ikke Mulighed for at øve Kontrol i saa Henseende —, og som angik Læge Gundtofts Optræden over for nogle kvindelige Patienter. Erklæringen sluttede med, at de meddelte Oplysninger formentlig vilde være »egnede til at bibringe Offentligheden en klarere Forstaaelse af denne Sags virkelige Karakter«. Den 5. Marts udsendte Ministeren en ny Erklæring, der skulde juridisk begrunde og retfærdiggøre, at Ministeren havde givet de i Erklæringen af 4. Marts meddelte Oplysninger. Forespørgeren ansaa imidlertid den givne Begrundelse for ganske ufyldstgørende, da Retsplejelovens § 31 udtrykkeligt forbyder offentlig Gengivelse af, hvad der forhandles i Retsmøder for lukkede Døre*), og de Forhold, der blev fremdraget i Erklæringen af 4. Marts, overhovedet ikke var omtalt under Landsrettens Forhandlinger for lukkede Døre og heller ikke under Domsforhandlingen, medens de syntes behandlet under Forundersøgelsen, uden at Anklagemyndigheden dog havde tillagt dem saa megen Vægt, at den havde fremdraget dem. Forespørgeren anmodede derfor om en Redegørelse for Justitsministerens Bevæggrunde til Udsendelse af Erklæringen af 4. Marts og for dennes Lovmedholdelighed.

*) § 31, Stk. 1 og 2, har følgende Ordlyd:

»Naar et Retsmøde holdes for lukkede Døre, kan Rettens Formand, hvor særlige Grunde taler derfor, give andre end dem, der har med Sagen at gøre, Adgang til Retslokalet.

Offentlig Gengivelse af, hvad der forhandles i Retsmøder, der holdes for lukkede Døre, er forbudt. Personer, der har faaet særlig Tilladelse til at overvære et Retsmøde, som holdes for lukkede Døre, maa ikke give Meddelelse om Forhandlingerne til nogen, hvem Adgang til at overvære det paagældende Møde ikke har været tilstedet. Overtrædelse af de nævnte Forbud straffes med Bøder fra 200 Kr. Foranstaaende Regler gælder dog ikke, naar Dørens Lukning alene er besluttet af Hensyn til Orden og Ro i Retslokalet.«

Justitsministeren skildrede først den Baggrund, som havde foranlediget Ministerens og Rigsadvokatens Optræden, og som Ministeren betegnede som »en udsøgt Haan mod den Nævningeinstitution, man ellers fra demokratisk Side sætter saa højt«. Man lod, skønt Dommen sagde noget ganske andet, som om det drejede sig om en i øvrigt dygtig og tiltalende Læge, »en velmenende Idealist, der alene af sit gode Hjerte, af sin overstrømmende Medlidenhed med nogle ulykkeligt stillede Kvinder havde ladet sig bevæge til at hjælpe dem i deres Nød«; Protestmøde blev afholdt af 4 000—5 000 Mennesker, Blomster, Telegrammer og Pengegaver strømmede ind. Ministeren modtog da ogsaa fra forskellig Side, under Henvisning til Nævningernes pinlige Stilling, Opfordring til »at standse denne Rabies«, ligesom en lang Række Blade fastslog Nødvendigheden af »at slaa denne Forrykthed ned haandfast, straks, afgørende«. Derfor udsendte Ministeren, efter at Sagens forskellige Sider var drøftet med Rigsadvokaten og med ledende Embedsmænd i Ministeriet, Rigsadvokatens Redegørelse, som han ikke fandt sig foranlediget til at læse Korrektur paa, men som Ministeren naturligvis bar det fulde politiske Ansvar for.

Med Hensyn til Erklæringens Form oplyste Ministeren, at han havde overvejet den fra flere Sider kritiserede Udpensling fra Lægens Konsultationsværelse, men lod den blive staaende, navnlig af den psykologiske Grund, at netop denne Optræden i selve Konsultationsværelset i Forbindelse med Behandlingen af kvindelige Patienter var det særlig graverende og moralsk fældende for Lægen som Læge; hvorvidt de forskellige Blade saa vilde meddele Erklæringen in extenso, som mange havde gjort, eller i Uddrag, som andre havde gjort, maatte bero paa den ansvarlige Redaktørs Afgørelse.

Justitsministeren omtalte derefter de Indvendinger af juridisk Karakter, der var rejst mod den stedfundne Offentliggørelse af en Beretning om, hvad der var sket i et lukket Retsmøde. Disse Indvendinger gik for det første ud paa, at de fremdragne Forhold slet ikke havde været fremme for Nævningetinget, saaledes at det maatte anses for udelukket, at de kunde have paavirket Nævningernes Afgørelse, og at der derfor forelaa en Krænkelser af den Grundsætning i Retsplejeloven, at hvad der skal komme en sigtet til Skade, maa fremføres imod ham under Sagen paa en saadan Maade, at han og hans Forsvarer har fuld Adgang til at imødegaa, hvad der lægges ham til Last. Det blev dernæst hævdet, at det under alle Omstændigheder er i Strid med Retsplejelovens § 31, at der senere finder en Offentliggørelse Sted af, hvad der er foregaaet i et lukket Retsmøde, idet man paastod,

at § 31 indeholder et ubetinget Forbud, som hverken Retten selv eller nogen anden kan dispensere fra. For det tredje blev det bestridt, at der nogen Sinde kan foreligge en saadan ekstraordinær Situation, at nødretlige Betragtninger kan retfærdiggøre en Tilsidesættelse af den formelle Bestemmelse i Retsplejeloven — man vilde derved give Nødretsbegrebet en saa vid Udstrækning, at Retsplejelovens udtrykkelige Regler og Grundprincipper blev prisgivet til Vilkaarlighed —, og for det fjerde gjorde man gældende, at Nødretsbetragtningen i hvert Fald ikke kunde paaberaabes i det foreliggende Tilfælde, fordi der forelaa en anden lovlig Udvej, som var naturligere, nemlig Appel til Højesteret af Strafudmaalingen.

Ministeren imødegik udførligt disse Betragtninger. Det var ikke rigtigt, naar det blev paastaet, at domfældte og hans Forsvarer ikke havde haft Lejlighed til at tage til Genmæle over for de paagældende Kvinders Fremstilling af hans Forhold over for dem; dertil havde saavel Lægen som hans Forsvarer haft rig Lejlighed baade under Efterforskningen, under Forundersøgelsen og til Dels under Domsforhandlingen. — Det var heller ikke rigtigt, at Retsplejelovens § 31 indeholder et ubetinget Forbud mod Offentliggørelse, som hverken Retten selv eller nogen anden senere skulde kunne dispensere fra. For det første anerkendes det udtrykkeligt i § 455, at hele Dommen med Konklusion og Præmisser er offentlig. Dernæst nævnte Ministeren, at Retten for saa vidt selv plejer at ophæve et Forbud, som det sædvanlig tillades at referere, hvad der er foregaaet for lukkede Døre, under den offentlige Domsforhandling; naar dette ikke var sket i Gundtoft-Sagen, skyldtes det en Henstilling fra Retten til Statsadvokaten, som denne efterkom, skønt han efter Ministerens og Rigsadvokatens Mening ikke burde have fulgt Henstillingen, fordi tiltaltes Vandel faar Indflydelse paa Strafudmaalingen. Regelen i § 31 »medfører kun et Værn mod, at Offentligheden faar Lejlighed til at overvære selve de impliceredes Forklaringer om de for Parterne selv saa pinlige Forhold, saaledes at der paa Grundlag af et umiddelbart Indtryk kan gives offentligt Referat deraf«. Der var naturligvis ikke Adgang for hvem som helst til at foretage en Offentliggørelse, men »hvorfor skulde det være ubetinget udelukket, at det offentlige, naar særlige Interesser kræver det, lader Referat offentliggøre gennem Rigsadvokat eller Justitsminister for at ophæve Følgerne af Statsadvokatens efter hans egne foresattes Opfattelse urigtige Hensyntagen, der senere viser sig at faa uheldige Følger?« § 31 tillader udtrykkeligt, at Offentliggørelse kan finde Sted, naar Dørlukningen er sket af Hensyn til Ro og Orden i Retslokalet.

Men ogsaa naar Lukningen f. Eks. skyldes Hensynet til Statens Forhold til fremmede Magter og senere viser sig at være uheldig, maatte der f. Eks. i et Ministermøde kunne træffes Beslutning om at offentliggøre Indholdet af de paagældende Forhandlinger. At der i Modsætning hertil skulde gælde et absolut Forbud, naar Dørene er lukket af Hensyn til Sædeligheden, vilde være et urimeligt Resultat, der kun kunde naas ved en ensidig, rent formel Fortolkning af § 31, Stk. 2. Der findes da ogsaa, hævdede Ministeren, saa mange Holdepunkter for en almindelig Grundsætning om Tilladeligheden af af Hensyn til almen Interesse at offentliggøre Kendsgerninger, der ellers paabydes hemmeligholdt, at det maatte antages, at denne almindelige Grundsætning ogsaa i givet Fald maa bryde den — ikke videre vigtige — Regel i Retsplejelovens § 31. Til Støtte for denne Opfattelse henviste Ministeren særlig til Grundsætningen i Straffelovens §§ 263 og 269, en Grundsætning, der ogsaa var godkendt rundt omkring i Særlovgivningen. — Naar man endelig havde paastaaet, at den benyttede Fremgangsmaade ikke kunde være anvendt i det foreliggende Tilfælde, fordi der fandtes en anden lovlig Udvej, nemlig Appel til Højesteret, afviste Ministeren denne Mulighed som ganske upraktisk og uegnet til at opnaa det tilsigtede Formaal: Retledning af en vildledt Offentlighed, da Højesterets Dom først vilde være faldet, naar det var alt for sent.

Forespørgeren kunde ikke erklære sig tilfredsstillet med Justitsministerens Svar og syntes ikke, at Ministeren havde givet nogen lovmæssigt holdbar Begrundelse for sin Optræden. Selv om Statsadvokaten havde forsømt at benytte en Ret, kunde det ikke tilkomme Ministeren, efter at Sagen var sluttet, at meddele Offentligheden, hvad der var sket i et lukket Retsmøde, og Taleren kunde ikke godkende en Fortolkning af § 31, der i Virkeligheden gik ud paa, at Ministeren skulde have Lov til at offentliggøre, hvad der passer ham. Det var ikke Justitsministerens, men Domstolenes Sag i saadanne Tilfælde at afgøre, om der forelaa en offentlig Interesse, som maatte varetages. Hvis endelig Justitsministeren eller Anklagemyndigheden ansaa det for nødvendigt, at Forhold, som kun var behandlet i lukkede Retsmøder, kom til Offentlighedens Kundskab, havde man haft den naturlige, lovmæssige Vej at appellere Strafudmaalingen til Højesteret.

Fr. Dalgaard (S.) var enig med Justitsministeren i, at Hensyn til Almenvellet efter Omstændighederne vil kunne »bryde det lukkede Retsmødes Baand om det, der er kommet frem«. I denne Sag var det Nævningeinstitutionens Autoritet, der stod paa Spil. Ministeren havde klart gjort Rede for, hvorfor han ikke benyttede Appelvejen. Spørgsmaalet var

da, om Hensynet til Almenvellet her var tilstrækkeligt til, at Justitsministeren fraveg Regelen i § 31 og oplyste største Delen af Befolkningen om dens Vildfarelse. Dette maatte bero paa et Skøn. Justitsministerens Skøn havde altsaa ført til, at han mente sig berettiget dertil, og Socialdemokraterne kunde ikke afvise Ministerens Afgørelse. »Jeg maa sige, at jeg fuldkommen forstaar og billiger, at den højtærede Justitsminister handlede, som han gjorde, for at skabe den Ro om Nævningeinstitutionen i Befolkningen, som var nødvendig.«

Løje (V.) vilde ikke blande sig i Striden om det rent juridiske Spørgsmaal, hvorom Meningerne syntes at være stærkt delte. Venstre var fuldt ud enig i, at Offentligheden havde Krav paa at faa Besked, men fandt dog, at Ministeren burde være gaaet andre Veje, og mente afgjort, at en Appel til Højesteret kunde have klaret Sagen paa en Maade, der vilde have været mindre udsat for Kritik. Om Formen for Ministerens Erklæring af 4. Marts, Skildringen af pinlige Detailler fra Lægens Konsultationsværelse, som havde virket stødende paa mange, vilde Taleren ikke sige noget afgørende. I øvrigt skulde Venstre ikke dadle Ministeren for, at han ved en Lejlighed, hvor han fandt det nødvendigt, satte Tingene paa Plads; kun syntes det at kunne være gjort paa en noget anden og lempeligere Maade.

Victor Pürschel (K. F.) var ganske enig med Ministeren i hans Skildring af Baggrunden for hans Aktion. Derimod mente han, at Ministeren, uden at nogen Nødvendighed derfor forelaa, havde sat sig ud over Retsplejelovens § 31 og havde gjort det ved en Redegørelse, der efter sit Indhold var udelukket fra at opfylde Formaalet, og som tillige havde en meget uheldig Form. Det var utvivlsomt tilladeligt i en Dom at referere, hvad der var foregaaet for lukkede Døre; men der var den afgørende Forskel paa en Ministers Referat og en Doms Referat, at dette sidste kunde gøres til Genstand for Appel. Og naar Ministeren havde henvist til, at Regeringen maatte have Ret til at offentliggøre, hvad der var foregaaet for lukkede Døre i en Sag, hvor Dørlukningen var sket af Hensyn til Statens Interesser, men disse senere viste sig ikke at være tjent dermed, var dertil at bemærke, at Regeringen i saa Fald var den eneste, som var berettiget til at handle paa dens Vegne, i hvis Interesse Dørene var lukket. Forudsætningen for, at man kunde give Ministeren en Ret til at tilsidesætte § 31 maatte være, at der forelaa en Nødssituation, som krævede en Indskriden, og at det tilsigtede Maal ikke kunde naas ad anden Vej. Ingen af disse Betingelser var imidlertid opfyldt. En Appel til Højesteret vilde sikkert have bevirket, at »Gassen meget hurtigt vilde

være gaaet af Ballonen«. Som Sagen nu forelaa, var Offentligheden udelukket fra at danne sig en selvstændig Mening om, hvad der var passeret, og dermed var et vigtigt Retsplejeprincip blevet krænket. Det naturlige havde været, om Ministeren havde grebet ind paa den Maade, at han havde offentliggjort Dommen og saa set, hvordan dette havde virket paa Offentligheden. — Med al Respekt for Ministerens Formaal kunde de Konservative ikke sige andet, end at Ministeren ved denne Lejlighed havde gjort sig skyldig i et alvorligt Fejlgreb.

A. M. Hansen (R. V.) syntes, at den Række Grunde, Ministeren havde fremført som Bevis for Offentliggørelsens Berettigelse, var af en saadan Vægt, at Tinget kun havde eet at gøre, nemlig at tage Ministerens Redegørelse til Efterretning.

Hartel (F. F.) kunde i det store og hele slutte sig til den af Victor Pürschel givne Karakteristik af Ministerens Handlemaade.

Hans Hansen (Rørby) udtalte som Retsforbundets Opfattelse, at det juridiske Grundlag for Ministerens Erklæring var i Orden. *Svend E. Johansen* delte dog ikke sine Gruppemænds Syn paa Sagen, men stemplede Ministerens Handling som fjendtlig mod Retsplejelovens Aand.

Under den fortsatte Forhandling, der bl. a. førte ind paa Spørgsmaalet om Kommunisternes Stilling til Grundloven, fremsatte *Aksel Larsen* følgende *Paastand paa Overgang til Dagsordenen*:

»Idet Tinget udtaler, at Justitsministerens offentlige Erklæring i Gundtoft-Sagen strider mod Retsplejeloven, som Ministeren skulde være den øverste Værner af, og idet Tinget udtaler, at det vilde være ønskeligt, om Justitsministeren var i Besiddelse af den Lovkundskab og Sindslige vægt, hans høje Embede maa kræve af sin Udøver, gaar Tinget over til næste Sag paa Dagsordenen.«

Fr. Dalgaard anbefalede at forkaste den foreslaaede Dagsorden. *Victor Pürschel* erklærede, at de Konservative allerede paa Grund af Dagsordenens Sammenblanding af stort og smaat ikke kunde stemme for en Udtalelse af denne Karakter, og *Hartel* bemærkede, at de i Dagsordenens sidste Del anstillede Betragtninger laa helt udenfor, hvad Det frie Folkeparti kunde ønske at udtale sig om.

Paa en Forespørgsel af *Krag* (V.) om, hvorvidt der ikke fra Regeringspartierne Side vilde blive foreslaaet et Tillidsvotum til Ministeren, svarede *Hartvig Frisch* (S.), at man vilde følge samme Fremgangsmaade, som var fulgt ved tidligere Lejligheder, nemlig simpelt hen nedstemme Dagsordenen;

den foreliggende ganske ubetydelige Anledning syntes ikke at motivere, at man fremsatte Udtalelser eller fraveg Praksis.

Dagsordenen forkastedes med 67 Stemmer mod 1 (33 stemte hverken for eller imod).

7. Den 16. April 1937 anmeldtes i *Folketinget* (F. Sp. 5914) følgende Forespørgsel til *Statsministeren* af *Valdemar Thomsen, Elbæk-Jessen, J. S. Foget, Hartel* og *Jens Thomsen*:

»Hvad agter Regeringen, inden Rigsdagssamlingen slutter, at gøre for de Tusinder af flittige og nøjsomme Landbrugere, der uden egen Skyld er kørt fast økonomisk set?

Og hvad agter Regeringen videre under Hensyn til den almindelige finansielle Situation at foretage for at genrejse Landbrugets Økonomi og Købekraft, der er den uundværlige Basis for enhver produktiv Merbeskæftigelse?»

Fremme af Forespørgselen vedtoges $17/4$ (F. Sp. 6061).

Forespørgselen foretoges $30/4$ og $3/5$ (F. Sp. 6632 og 6642).

Hensigten med denne Forespørgsel var, udtalte *Ordføreren for Forespørgerne* (Valdemar Thomsen), at skaffe Landbruget nogen Underretning om Regeringens Planer med Hensyn til en Genrejsning af Landbrugets Økonomi og Købekraft og at give Anledning til en Forhandling, hvorunder Oppositionen kunde give Anvisning paa de Veje, der efter dens Opfattelse vilde føre ud af det bestaaende økonomiske Uføre. Taleren gjorde i korte Træk Rede for Landbrugets øjeblikkelige Situation og henviste bl. a. til en enstemmig og indtrængende Henstilling, som *Landbrugsraadet* under 21. April havde rettet til Lovgivningsmagten, og som indleddedes saaledes:

»Den økonomiske Krise i Landbruget bliver for hver Dag mere alvorlig og ødelæggende, og det Tidspunkt maa formentlig nu være inde, da det maa staa alle klart, at det er paa høje Tid at gribe ind og foranledige en Ændring i en Udvikling, der ellers om kort Tid vil ruinere ikke alene Landbruget, men ryste det danske Samfunds Økonomi paa det alvorligste.«

Statsministeren erklærede, at den stillede Forespørgsel for det første Afsnits Vedkommende var besvaret i Praksis ved de Lovforslag om Smør, Mælk, Korn og Svin, som samme Dag havde været til Behandling, og ved Lovforslaget om Betalingshenstand for Landbrugere, og at anden Del var besvaret af Landbrugsministeren den foregaaende Dag (F.

Sp. 6467—68), da han udtalte, at en Undersøgelse og Overvejelse angaaende Landbrugets Økonomi var iværksat og vilde blive fortsat i den kommende Tid.

Ordføreren for Forespørgerne kunde ikke føle sig helt tilfredsstillet ved det givne Svar, da Regeringens Plan ikke syntes at betegne et afgørende Brud med den hidtil førte ulykkelige Politik, som var resulteret i en Favorisering af Storindustri og Højfinans til Skade for det arbejdende Folk. Han fremsatte derfor paa sin Gruppes Vegne følgende *Paa-stand paa Orerfgang til Dagsordenen*:

»Idet Folketinget erklærer sig rede til at opfylde Landbrugets berettigede Krav om økonomisk Ligeret med de øvrige Erhverv, saaledes som disse er formulerede i Landbrugsraadets Henvendelse til Statsministeren af 21. April d. A., opfordrer Tinget Regeringen til, at den uopholdeligt fremsætter Lovforslag i Overensstemmelse hermed og saaledes bidrager til en almindelig Fredlysning for de Landmænd, der under normale Produktionsforhold vil kunne svare enhver sit.«

Statsministeren fraraadede Vedtagelsen af en Dagsorden, som paa Forhaand, inden Undersøgelser og Forhandlinger havde fundet Sted, angav, hvad der til sin Tid skulde vedtages med Hensyn til Landbrugets Økonomi.

Af Partiordførerne anbefalede *Christmas Møller* at undlade at stemme, idet han bl. a. henviste til den dybtgaaende Uoverensstemmelse mellem Det konservative Folkepartis og Det frie Folkepartis Anskuelse vedrørende de Foranstaltninger, der burde træffes.

Ved Afstemningen, der foretoges i et senere Møde, *forkastedes* Dagsordenen med 65 Stemmer imod 22.

8. Den 3. Maj 1937 anmeldtes i *Folketinget* (F. Sp. 6641) følgende Forespørgsel til *Ministeren for offentlige Arbejder* af *Jens Thomsen, Elbæk-Jessen, J. S. Foget, Hartel* og *Valdemar Thomsen*:

»Hvad agter Ministeren for offentlige Arbejder at foretage sig i Anledning af, at Statens Fragttilskud til Mergelselskabet i Sønderjylland ikke er tilgaaet Mergelkøberne?«

Fremme af Forespørgselen vedtoges $\frac{4}{5}$ (F. Sp. 6787). Paa Grund af Samlingens Slutning blev Forespørgselen ikke stillet.

Landstinget.

9. Den 5. Marts 1937 anmeldtes i *Landstinget* (L. Sp. 1186) følgende Forespørgsel til *Kirkeministeren* af *Rytter, Bækgaard, Johs. Clausen, Hauch, N. K. Kristensen, Stensballe* og *Villemoes*:

»1) Hvad agter *Kirkeministeren* at foretage sig i Anledning af de i det kirkelige Udvalgs Betænkning af 11. December f. A. indeholdte Oplysninger om, at forskellige Beløb er udbetalt af de kirkelige Midler uden Hjemmel?

2) Hvorledes agter *Ministeren* at stille sig i Fremtiden med Hensyn til Administrationen af de kirkelige Midler, hvis Spørgsmaal af lignende Art opstaar?

3) Hvad agter *Ministeren* at foretage sig med Hensyn til de af det kirkelige Udvalg udtalte Ønsker om Bevillinger paa Finansloven til Opførelse af Kirker og om forskellige Ændringer med Hensyn til Anordning af 24. Juni 1914 og Lønningsloven af 1931?»

Fremme af Forespørgselen vedtoges $11/3$ (L. Sp. 1275).
Forespørgselen foretoges $7-8/4$ (L. Sp. 1653 og 1728).

Ordføreren for Forespørgerne (*Rytter*) indledede sin Forespørgsel med nogle Bemærkninger om Aarsagerne til den Uro, der var opstaaet med Hensyn til Spørgsmaalet om de kirkelige Midler, og som havde været Baggrunden for den Forespørgsel, der i Samlingen 1935—36 blev stillet til *Kirkeministeren* af 8. Medlem for 2. Kreds, *Nedergaard* (*Aarbogen* 1935—36, Side 478). Denne Forespørgsel sluttede med Vedtagelsen af en motiveret Dagsorden, hvorved *Landstinget* anmodede *Ministeren* om at oversende Sagen til det kirkelige Udvalg, og Udvalget havde nu afgivet en Betænkning, der indeholdt det fornødne Materiale til en Drøftelse af hele Spørgsmaalet.

Ordføreren rettede sin Kritik mod følgende ministerielle Dispositioner over de kirkelige Midler, idet han gjorde opmærksom paa, at det er overladt *Stiftsovrigheden* at administrere de under a.—c. nævnte Fonds efter Regler, der kun i særlige Tilfælde kan fraviges ved *Kirkeministerens* Bestemmelse, medens *Administrationen* af de under d. og e. nævnte Fonds varetages af *Ministeriet*.

a. Ved *Præstelønningsloven* af 30. Juni 1922 blev det paalagt *Staten* at staa i Forskud for Udgifter til *Præstelønninger*, som ikke maatte kunne afholdes af de forhaandenværende likvide Midler, indtil Beløbet kunde tilvejebringes

ved en Landskirkeskat. Ikke des mindre besluttede Finansministeren i Oktober 1929, at *Præsteembedernes Fællesfond* skulde tilbagebetale det af Staten ydede Forskud, der paa det Tidspunkt udgjorde ca. 3,2 Mill. Kr., og forrente Beløbet fra 1. November s. A. med 5 pCt.

b. Den ved kgl. Anordning af 24. Juni 1914 oprettede »*almindelige Reserve- og Administrationsfond*» var brugt til Formaal, der laa uden for den ved Anordningen fastsatte Ramme, paa enkelte Omraader med Samtykke af Finansudvalgene, paa andre, uden at saadant Samtykke var søgt indhentet.

c. Af *Kirketiendemidlernes Reservefond* var anvendt 500 000 Kr. til Bygning af Kirker, saaledes at Beløbet skulde tilbagebetales af Landskirkeskatten i Løbet af 50 Aar med 10 000 Kr. aarlig, uagtet Pligten til at opføre Kirker i Henhold til Grundlovens § 3 og den siden Grundlovens Givelse fulgte Praxis paahviler Staten.

d. Af en Fond, der tilhørte *de kopenhavnske Kirker*, var uberettiget anvendt Midler til Opførelse af den saakaldte Højdevang Kirke paa Amager.

e. En Fond, der tilhørte *Bispeembederne*, var benyttet til Opfyldelse af Statens Forpligtelser over for Domænekirkerne, til Vedligeholdelse af Frederikskirken paa Alheden og til Opførelse af en Kirke i Thyborøn. Dette var sket med Finansudvalgenes Tilslutning, men uden at det var oplyst, at Midlerne tilhørte Bispeembederne, og at der i Henhold til en kgl. Resolution af 1854 skulde være en saadan Fond.

Kirkeministeren udtalte i sit Svar, at den Uro om de kirkelige Spørgsmaal, som Ordføreren for Forespørgerne havde omtalt, savnede ethvert Grundlag, var kunstigt skabt og kunstigt holdt i Live. I øvrigt maatte han hævde, at enhver af de paaankede Dispositioner havde haft fyldestgørende Hjemmel.

ad a. Det havde oprindeligt været Tanken, at den kirkelige Ligning hvert Aar for sig skulde være tilstrækkelig til at dække Udgifterne, saa at Staten maaske kunde faa noget Rentetab i Aarets Løb ved at staa i Forskud; derimod havde det ikke været Meningen, at Staten skulde staa i Forskud med Millioner, der overførtes fra Aar til Aar, oven i Købet med voksende Beløb. Det maatte tilkomme de kirkelige Skatteydere at dække det fremkomne Underskud, der skyldtes for ringe Udskrivning af Kirkeskat, og man kunde ikke sige, at Staten handlede forkasteligt ved ikke fortsat at ville yde Beløbet rentefrit.

ad b. De trufne Dispositioner var formentlig hjemlede ved Anordningen af 24. Juni 1914; til Overflod havde Ministeriet for flere Dispositioners Vedkommende — hvor der var

Tale om at støtte Virksomhed uden for Landets Grænser — søgt Finansudvalgenes Samtykke.

ad c. Den her nævnte Disposition var foretaget med Hjemmel i Tillægsbevillingsloven for 1933—34.

ad d. Ministeren ansaa den skete Anvendelse af Fondens Midler for meget god og fuldt forsvarlig.

ad e. Ministeren kunde i og for sig ikke se, at der var nogen Grund til Klage paa dette Omraade, da Staten havde vist Kirkerne Imødekommenhed ved at lade hele Overskuddet fra de rige Bispetiendekirker blive brugt til Støtte for de fattige og ringe stillede Domænekirker; men i alt Fald forelaa der fornøden Hjemmel.

Paa det i Forespørgselens Punkt 2 nævnte Spørgsmaal svarede Ministeren, at han ønskede og tilstræbte en forsvarlig Administration, men at han vilde finde det urimeligt, om han skulde skrive sig selv eller lade andre skrive en Haandfæstning.

Det under Punkt 3 opførte Spørgsmaal fandt Ministeren det rettest at give Afkald paa at besvare af Hensyn til de tilstedeværende Forhandlingsmuligheder i det kirkelige Udvalg.

Ordføreren for Forespørgerne beklagede, at man efter Ministerens Besvarelse af Forespørgselen næppe turde haabe, at der vilde blive Ro om Sagen, da en Del af de af Taleren stillede Spørgsmaal ikke var besvaret og andre syntes ham ufyldstgørende besvaret.

H. P. Johansen (S.) betragtede det første Punkt i Forespørgselen som overflødig, da der var givet Svar i det kirkelige Udvalgs Betænkning. Med Hensyn til Besvarelsen af Punkt 2 var han ganske enig med Ministeren i, at der ikke var Grund til at binde ham ved en Haandfæstning. Og hvad Punkt 3 angaar, kunde Taleren ikke se, at der forelaa en saadan Nødstilstand inden for Kirken paa det økonomiske Omraade eller en saadan Uvilje fra Regeringens Side, at der var Grund til at stille en højtidelig Forespørgsel angaaende de økonomiske Forhold.

S. Rasmussen (K. F.) sluttede sig i det store og hele til Ordføreren for Forespørgernes Bedømmelse af de trufne Dispositioner. Han vilde have sat stor Pris paa en Udtalelse af Kirkeministeren om, at der fremtidig paa de aarlige Finanslove vilde blive stillet Beløb til Raadighed til Nybygning af Kirker og Kirkers Vedligeholdelse, og da Ministeren ikke syntes ham at have givet tilstrækkeligt Svar paa Forespørgselen, stillede han følgende *Forslag til Overgang til Dagsordenen*:

»Idet Kirkeministeren opfordres til at paase, at de kirke-

lige Reservemidler administreres i Overensstemmelse med deres Formaal, og idet Kirkeministeren opfordres til paa de aarlige Finanslove at søge Midler bevilgede til Nybygning og Vedligeholdelse af Kirker, gaar Tinget over til næste Sag paa Dagsordenen.»

Veistrup (R. V.) ansaa derimod Kirkeministerens Svar for fuldt ud tilfredsstillende og fremsatte sammen med *H. P. Johansen* en saalydende *Paastand paa Overgang til Dagsordenen*:

»Idet Tinget udtaler sin Tillid til Kirkeministerens Administration, gaar Tinget over til den næste Sag paa Dagsordenen.«

Kirkeministeren kunde modtage den sidstnævnte Dagsorden, men ikke den af *S. Rasmussen* foreslaaede, alene af den Grund, at det, hvis Ministeren modtog den, kunde bidrage til at opretholde den Misforstaaelse, at Ministeren havde begaaet Fejl og havde noget at ændre i sin Administration.

Ordføreren for Forslagsstillerne syntes, at *S. Rasmussens* Dagsorden var uheldigt formet, idet Indledningsordene alene tog Sigte paa Reservemidlerne, medens Hovedkapitalerne faldt udenfor; Dagsordenen slog dernæst en Streg over al Uret over for Kirken, uden at Staten — den mægtige Faktor i dette Forhold — gav Tilsagn om at ville gøre den Uret god, der maatte være begaaet. Venstre kunde derfor ikke stemme for denne Dagsorden.

Ved Afstemningen vedtoges den af *H. P. Johansen* og *Veistrup* fremsatte *Paastand paa Overgang til Dagsordenen* med 38 Stemmer mod 34. Dermed var den af *S. Rasmussen* fremsatte *Paastand paa Overgang til Dagsordenen* bortfaldet.

III. Valg af de i Grundlovens § 36 nævnte 19 landstingsvalgte Medlemmer og Stedfortrædere for disse.

Dette Valg foretoges i Henhold til § 41, 1. Stk., i Landstingets Forretningsorden efter Forholdstalsvalgmaaden (jfr. samme Forretningsordens § 40) af en Valgforsamling, bestaaende af de Personer, der den Dag, Valg til Landstinget blev udskrevet, den 14. August 1936, var Medlemmer af Landstinget. (L. Sp. 1). Ved Valget, der foregik $\frac{14}{8}$ 1936, var der anmeldt 3 Valggrupper, nemlig 1) en paa 34 Medlemmer (*Det socialdemokratiske Parti* og *Det radikale Venstre*), 2) en

paa 28 Medlemmer (*Venstre*) og 3) en paa 13 Medlemmer (*Det konservative Folkeparti*). Der tilkom herefter hver Gruppe henholdsvis 9, 7 og 3 af de 19 Mandater. (L. Sp. 3).

Valggruppe Nr. 1 (*Det socialdemokratiske Parti og Det radikale Venstre*) valgte til Medlemmer:

Landstingsmændene *Mads Jensen-Aale, Albert Jensen, J. P. M. Simonsen, A. Johansen, Johs. Nielsen, C. F. Sørensen, C. E. Christiansen, C. Th. Zahle* og fhv. Folketingsmand *Jens Holdgaard*;

til *Stedfortrædere for de 7 førstnævnte Medlemmer:*

Forretningsfører *Josef Andersson, København, Redaktør, Folketingsmand A. C. Mortensen, Viborg, Medlem af Landstinget, Fru Andrea Brochmann, København, Maskinarbejder, Landstingsmand L. Knudsen, Aalborg, Redaktør, Folketingsmand P. Andersen, Svendborg, Socialminister, Landstingsmand Ludvig Christensen, København, Justitsminister, Landstingsmand K. K. Steincke, Frederiksberg, Minister for offentlige Arbejder, Folketingsmand N. P. Fisker, Frederiksberg, Redaktør, Landstingsmand H. R. Stumph, Holstebro, Nationalbankdirektør, Landstingsmand C. V. Bramsnæs, Frederiksberg, Borgmester, Redaktør M. P. Sørensen, Assens, Typograf, Landstingsmand Jørgen Møller, Haderslev, og Kirkeminister, Landstingsmand Johs. Hansen, Brande;*

til *Stedfortrædere for C. Th. Zahle:* Fuldmægtig, Frk. *Anna Westergaard, Charlottenlund, Landsretssagfører Hermod Lannung, København, Bogtrykker Valdemar Pedersen, København, Murmester Hans Poulsen Aagaard, Næstved, og Grosserer, Guldsmed Karna Nilsson, København,*

og til *Stedfortrædere for Jens Holdgaard:* Gaardejer *Martin Sørensen, Peterslund, Mors, Rektor, Frk. Helga Lund, Odense, Seminarieforstander Christian Højrup, Ranum, Statshusmand Oluf Johansen, Terslev, og Fru Astrid Badstue, Randers.* (L. Sp. 3 og 4).

Valggruppe Nr. 2 (*Venstre*) valgte til Medlemmer: Landstingsmændene *Jefsen Christensen, M. C. Jensen, J. Villemoes, Svenning Rytter, Rasmussen Flemlose, S. C. Nørgaard* og Medlem af Landstinget *Fru G. Vang Lauridsen*

og til *Stedfortrædere:* Tømremester *Martin Hansen,*

Aalborg, Direktør, Gaardejer Axel Jensen, Tømmerup, Fru Esther Malling Pedersen, Odder, Landstingsmand, Husmand Rasmus Nielsen, Lillering, Grosserer Paul Lassen, København, Landstingsmand Anhøj, Bornholm, Bogtrykker Rosendahl, Esbjerg, Gaardejer Ole Fr. Olsen, Blangslev, Gaardejer Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodborg, Skolebestyrer Ravn, Hadsund, Husmand Johs. Hansen, Taars, Kommunelærer Hartling, København, Gaardejer Laurids Hansen, Bildsø, Landsretssagfører Elmquist, Svendborg, Husmand Medom Madsen, Fjelstedvang, Fru Magda Andersen, Nysted, Fisker, Amsraadsmedlem Anton Jensen, Hanstholm, Gaardejer Sevelsted, Ajstrup, Lærer Loumand Mikkelsen, Ørnvej, Frøken Karen Aaberg, Thisted, og Husmand Andreas Lunding, Jels. (L. Sp. 5).

Valgruppe Nr. 3 (*Det konservative Folkeparti*) valgte til *Medlem*:

Folketingsmand, Raadmand *C. J. F. Sven*

med følgende *Stedfortrædere*: Fhv. Folketingsmand, Værkmester O. Bouet, København, Redaktør L. Estrup, København, Kaptajn H. P. Hagelberg, Hellerup, Repræsentant H. Tausen-Nielsen, Frederiksberg, og Fru Dagmar Runge, Charlottenlund,

fremdeles til *Medlem* af Tinget:

Landstingsmand, Fabrikant *M. Schaumann*

med følgende *Stedfortrædere*: Fhv. Landstingsmand, Teglværksejer L. Laursen, Stenstrup, Amsraadsmedlem, Murmester Kr. Larsen, Hellerup, Borgmester, Landsretssagfører V. Juhl, Kolding, Fru S. S. Bjerregaard, Thisted, og Stationsforstander A. Windeløv, Nykøbing S.,

og endelig til *Medlem*:

Landstingsmand, Proprietær *J. R. Poulsen*

med følgende *Stedfortrædere*: Folketingsmand F. W. Larsen-Badse, Maribo, Sogneraadsformand, Gaardejer Jørgen Jørgensen, Ullerup, Gaardbestyrer Jens Holm, Idasminde, Bornholm, Dyrlæge S. O. Birkmose, Aabenraa, og Husmand A. Chr. Hansen, Hundstrup. (L. Sp. 5 og 6).

IV. Valgs Prøvelse.

A. Folketinget.

1. Efter at Dr. phil. Axel Dam, der repræsenterede Københavns Amtskreds, var afgaaet ved Døden den 8. Maj 1936, indtraadte I. Stedfortræder for Danmarks Retsforbund i nævnte Amtskreds, Kontorchef Svend E. Johansen, København, som Folketingsmand for Amtskredsen. (F. Sp. 1 og 4).

2. Efter at Overretssagfører C. J. F. Sven, der repræsenterede København-Frederiksberg, vestre Storkreds, var valgt til landstingsvalgt Medlem af Landstinget ved Valget den 14. August 1936, nedlagde han sit Mandat som Folketingsmand den 22. September s. A. I hans Sted indtraadte I. Stedfortræder for Det konservative Folkeparti i nævnte Storkreds, Overinspektør Oluf J. Skjerbæk, Frederiksberg, som Folketingsmand for Storkredsen. (F. Sp. 3 og 4).

3. Efter at fhv. Gaardejer F. W. Larsen-Badse, der repræsenterede Maribo Amtskreds, var valgt til Medlem af Landstinget ved Valget den 22. September 1936, nedlagde han sit Mandat som Folketingsmand for nævnte Amtskreds fra samme Dato. I hans Sted indtraadte I. Stedfortræder for Det konservative Folkeparti, Proprietær J. L. Grønning, Slingerupgaard pr. Slingerup, som Folketingsmand for Amtskredsen. (F. Sp. 3 og 4).

4. Efter at Typograf Thomas Pedersen, der repræsenterede Aarhus Amtskreds, havde nedlagt sit Mandat fra Samlingens Begyndelse den 6. Oktober 1936, indtraadte I. Stedfortræder for Danmarks kommunistiske Parti i nævnte Amtskreds, Murarbejdsmand Alfred Jensen, Aarhus, som Folketingsmand for Amtskredsen. (F. Sp. 4 og 7).

Indstilling om Godkendelse af de fire ovennævnte Valg vedtoges ¹⁴/₁₀. (F. Sp. 38 og 39).

5. Efter at Formand for De samvirkende Fagforbund Vilhelm Nygaard, der repræsenterede Københavns Amtskreds, var afgaaet ved Døden den 6. December 1936, ind-

traadte 1. Stedfortræder for Socialdemokratiet i nævnte Amtskreds, Forbundsformand H. C. Hansen, København, som Folketingsmand for Amtskredsen. (F. Sp. 1820 og 1845).

Indstilling om Godkendelse af Forbundsformand H. C. Hansen som Medlem af Tinget vedtoges $^{15}/_{12}$. (F. Sp. 2073).

6. Efter at Gaardejer Axel Koefoed, der repræsenterede Bornholms Amtskreds, var afgaaet ved Døden den 10. April 1937, indtraadte Stedfortræder for Venstre i nævnte Amtskreds, Gaardejer Hans Conrad Koefoed, Povlsker, som Folketingsmand for Amtskredsen.

Indstilling om Godkendelse af Gaardejer Hans Conrad Koefoed som Medlem af Tinget vedtoges $^{17}/_{4}$. (F. Sp. 6060).

B. Landstinget.

1. Efter at 11. Medlem for 2. Landstingskreds, fhv. Minister N. P. L. Dahl, var afgaaet ved Døden den 7. Maj 1936, indtraadte 1. Stedfortræder for den afdøde, Hovedkasserer R. Kantsø, Hellerup, som 11. Medlem for 2. Landstingskreds. (L. Sp. 1 og 3).

2. Efter at 6. Medlem for 1. Landstingskreds, Sparekasserevisor C. F. Sørensen, var valgt til tingvalgt Medlem af Landstinget den 14. August 1936, nedlagde han sit Mandat som Medlem af Landstinget for 1. Kreds. Da hans nærmeste Stedfortræder i 1. Kreds, Folketingsmand Chr. Jensen, havde meddelt, at han ikke ønskede at modtage Mandatet, indtraadte næste Stedfortræder, Landsretssagfører Ingeborg Hansen, København, som 6. Medlem for 1. Landstingskreds. (L. Sp. 9 og 11).

3. Efter at 4. Medlem for 6. Landstingskreds, Proprietær J. R. Poulsen, var valgt til tingvalgt Medlem af Landstinget den 14. August 1936, nedlagde han sit Mandat som Medlem af Landstinget for 6. Kreds, hvorefter hans 1. Stedfortræder i 6. Kreds, Proprietær M. Chr. Korsgaard, Tøttrupgaard, indtraadte som 4. Medlem for 6. Landstingskreds. (L. Sp. 9 og 11).

Indstilling om Godkendelse af ovennævnte tre Valg vedtoges $^{7}/_{10}$. (L. Sp. 11 og 15).

4. Prøvelsen af Valget den 14. August 1936 (L. Sp. 1—6) af de 19 landstingsvalgte Medlemmer og af Landstingsvalget den 22. September 1936 i 2., 3. og 5. Landstingskreds foretoges af Udvalget til Valgs Prøvelse (se Side 26).

Ved eneste Behandling af Indstilling fra nævnte Udvalg $\frac{7}{10}$ (L. Sp. 10) meddelte Ordføreren (*V. Buhl*), at Udvalget havde modtaget og gennemgaaet Akterne vedrørende de ovennævnte Valg.

Til Udvalget var indkommet 3 Klager, 1 fra 2. og 2 fra 5. Landstingskreds, hvilke Klager alle afvistes af Udvalget som ubeføjede.

- a) Klagen fra 2. Landstingskreds var indgivet af Retsforbundet i Stege-Vordingborg Kredsen i Anledning af, at Partiets Kandidatliste, der var indkommet een Dag for sent til Valgmandsvalget, af Valgbestyrelsen i Vordingborg var afvist under Henvisning til Valglovens § 64.
- b) Den anden Klage, der var indgivet af Folketingsmændene Valdemar Thomsen og Foget, angik Landstingsvalget i Herning og gik ud paa, at en Række Stemmesedler formentes at være blevet nummereret med Valgmandslistens Nummer, inden de afleveredes til Valgbestyrelsen, hvilket efter Klagernes Mening var stridende mod Valgloven. Ordføreren udtalte, at dels var Klagen indkommet for sent, dels var der ingen Hjemmel i Valgloven for, at Valgmændenes Valg af Landstingsmedlemmer skal foregaa hemmeligt.
- c) Den tredie Klage, der var indgivet af Gaardejer S. P. Thorslund paa Rømø, gik ud paa, at der ved Valgmandsvalget paa Rømø under Valghandlingen var ophængt Valgopraab paa Indgangsdøren til Entreen til Valglokalet med Opfordring til at stemme paa Venstre. Da det gennem Amtmanden i Tønder var oplyst, at Opraabene ikke var anbragt i selve Valglokalet, men paa Ydersiden af Døren, indstillede Ordføreren, at denne Klage ligeledes afvistes.

Indstilling om Godkendelse af samtlige de af Ordføreren nævnte Tingvalg og Kredsvalg vedtoges enstemmigt med 73 Stemmer $\frac{7}{10}$. (L. Sp. 10—15).

5. Valget paa Færøerne den 12. Oktober 1936 af Redaktør Poul Sofus Niclasen godkendtes $\frac{28}{10}$. (L. Sp. 64).

6. Efter at 9. landstingsvalgte Medlem, Husejer Jens Holdgaard, var afgaaet ved Døden den 28. Oktober 1936,

indtraadte Gaardejer Martin Sørensen, Peterslund, Mors, der ved Valget af landstingsvalgte Medlemmer og disses Stedfortrædere den $14/8$ 1936 (se under III.) var valgt til 1. Stedfortræder for den afdøde, som landstingsvalgt Medlem af Tinget. (L. Sp. 84 og 85).

Indstilling om Godkendelse af Gaardejer Martin Sørensen (Peterslund) som Medlem af Tinget vedtoges $11/11$. (L. Sp. 102).

V. Valg til Kommissioner og Hverv.

1. Valg af 16 Medlemmer og Suppleanter for disse til det udenrigspolitiske Nævn (nedsat i Henhold til § 1 i Lov Nr. 137 af 13. April 1923).

Valget foretoges af det staaende Fællesudvalg, valgt i Henhold til Folketingets Forretningsordens § 7, 2. Stykke, og Landstingets Forretningsordens § 9, 2. Stykke (se Side 26 og 28).

Til Medlemmer valgtes ($16/10$ 1936): 1) Folketingsmand C. N. Hauge med Suppleant Folketingsmand Bomholt, 2) Folketingsmand Hans Nielsen med Suppleant Folketingsmand Hedtoft-Hansen, 3) Folketingsmand Hartvig Frisch med Suppleant Folketingsmand P. Andersen, 4) Folketingsmand J. P. Nielsen med Suppleant Folketingsmand Schrøder, 5) Folketingsmand Hans Rasmussen med Suppleant Folketingsmand Rasmus Hansen, 6) Landstingsmand V. Buhl med Suppleant Landstingsmand A. Johansen, 7) Landstingsmand Jørgen Møller med Suppleant Landstingsmand P. Christensen, 8) Folketingsmand A. M. Hansen med Suppleant Folketingsmand Hassing-Jørgensen, 9) Landstingsmand Gunnar Fog-Petersen med Suppleant Landstingsmand Zahle, 10) Landstingsmand Hauch med Suppleant Landstingsmand Rytter, 11) Landstingsmand Jepsen Christensen med Suppleant Landstingsmand Stensballe, 12) Folketingsmand Krag med Suppleant Folketingsmand Duborg, 13) Folketingsmand Himmelstrup med Suppleant Folketingsmand

Elgaard, 14) Landstingsmand Axel B. Lange med Suppleant Folketingsmand Victor Fürschel, 15) Folketingsmand Ole Bjørn Kraft med Suppleant Folketingsmand Drachmann og 16) Landstingsmand Holger Andersen med Suppleant Folketingsmand H. F. Ulrichsen. (F. Sp. 37 og 229, L. Sp. 24 og 45).

2. Valg af 16 Medlemmer til Sygekasseudvalget (valgt i Henhold til § 6 i Lov Nr. 182 af 20. Maj 1933 om Folkeforsikring).

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev (¹⁶/₁₀ 1936): Folketingsmændene Holger Larsen, Villumsen, A. C. Mortensen, Medlem af Folketinget Fru Helga Larsen, Folketingsmand Richard Jørgensen, Landstingsmændene A. P. Hansen, A. Johansen, Simonsen, Folketingsmand A. M. Hansen, Landstingsmændene K. Pedersen, Bækgaard, Folketingsmændene Vanggaard, Søren P. Larsen, Carlsen-Skiødt, Viggo Hansen og Medlem af Landstinget Fru Lisbet Hindsgaul. (F. Sp. 6 og 230, L. Sp. 17 og 45).

3. Valg af 1 Medlem til Københavns Havnebestyrelse (valgt i Henhold til § 2 i Lov Nr. 109 af 29. April 1913 om Bestyrelsen af Københavns Havnevæsen) **for Tidsrummet indtil 31. December 1937.**

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev (¹⁶/₁₀ 1936): Folketingsmand S. Munk i Stedet for fhv. Folketingsmand Fr. Andersen, der var afgaaet ved Døden. (F. Sp. 4 og 230, L. Sp. 18 og 46).

4. Valg af 1 Medlem til »Rask-Ørsted Fondet«s Komité (oprettet i Henhold til § 2 i Lov Nr. 555 af 4. Oktober 1919 om Oprettelse af »Rask-Ørsted Fondet«, Danmarks internationale videnskabelige Fond) **for Tidsrummet indtil 31. Oktober 1939.**

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev ($16/_{10}$ 1936): Landstingsmand Jensen-Stevns. i Stedet for afdøde fhv. Statsminister, Dr. phil. N. Neergaard. (F. Sp. 37 og 230, L. Sp. 24 og 46).

5. Valg af 13 Medlemmer til Rigsretten.

Af Landstinget valgtes ($20/_{11}$ 1936): Landstingsmændene Zahle, Hauch, V. Buhl, Holger Andersen, Simonsen, Jepsen Christensen, Medlem af Landstinget Ingeborg Hansen, Landstingsmændene Vejstrup, Hendriksen, Rytter, Ch. Petersen, Gisselbæk og H. P. Johansen. (L. Sp. 171, F. Sp. 1396).

6. Valg af 4 Medlemmer til Trafikkommissionen (Kommission til Overvejelser og Undersøgelser af en Trafikplan for hele Landet, derunder Gennemførelse af et nærmere Samarbejde mellem de bestaaende Trafikmidler).

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev ($9/_{12}$ 1936): Folketingsmændene Fr. Andersen, Kyed, H. F. Ulrichsen og Rasmussen (Gylling). (F. Sp. 1572 og 1911, L. Sp. 254 og 300).

7. Valg af 4 Medlemmer til Tilsynsraadet for Statens Sindssygehospitaler (oprettet i Henhold til § 7 i Lov Nr. 262 af 6. Maj 1921 om Overbestyrelsen af Statens Sindssygehospitaler) **for Tidsrummet fra 1. Januar 1937 til 31. December 1940.**

Valget blev foretaget af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev ($9/_{12}$ 1936): Folketingsmændene A. C. Mortensen, Julin, Landstingsmand S. Rasmussen og Folketingsmand Oluf Steen. (F. Sp. 1652 og 1911), L. Sp. 267 og 300).

8. Valg af 4 Medlemmer til Landsoverskatteraadet (oprettet i Henhold til § 19 i Lov Nr. 149 af 10. April 1922 om Indkomst- og Formueskat til Staten) **for Tidsrummet fra 1. Januar 1937 til 31. December 1942.**

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg. Valgt blev ($^{16}/_{12}$ 1936): Tømmerhandler Chr. Petersen, Kalundborg, fhv. Folketingsmand N. J. Andersen, Snedkærgaard pr. Fakse, Gaardejer Jørgen Jørgensen, Skamby, Ullerup, og Gaardejer Anders Nørgaard, Faarup. (F. Sp. 1821 og 2173, L. Sp. 288 og 337).

9. Valg af 4 Medlemmer til Kongeriget Danmarks Hypotekbanks Tilsynsraad (valgt i Henhold til § 11 i Lov Nr. 112 af 9. Marts 1917 jfr. Lov Nr. 239 $^{6}/_5$ 1921 og Lov Nr. 298 af $^{6}/_{12}$ 1924) for Tidsrummet fra 1. Januar 1937 til 31. December 1942.

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg. Valgt blev ($^{16}/_{12}$ 1936): fhv. Folketingsmand Niels Andreasen, fhv. Folketingsmand J. C. A. Larsen, Folketingsmand Viggo Hansen og Folketingsmand N. P. Andreasen. (F. Sp. 1844 og 2174, L. Sp. 288 og 337).

10. Valg af 2 Revisorer for Kongeriget Danmarks Hypotekbanks Regnskab for Tidsrummet fra 1. Januar 1937 til 31. December 1939 (i Henhold til Lov Nr. 298 af 6. December 1924).

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg. Valgt blev ($^{16}/_{12}$ 1936): Landstingsmand Laurits Knudsen og Folketingsmand Elgaard. (F. Sp. 1844 og 2174, L. Sp. 288 og 337).

11. Valg af 1 Medlem til Toldraadet (oprettet i Henhold til § 44 i Lov Nr. 108 af 29. Marts 1924 om Toldafgifterne m. m.) for Tidsrummet indtil 31. Marts 1940.

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg. Valgt blev ($^{16}/_{12}$ 1936): Landstingsmand Hauch i Stedet for fhv. Landstingsmand Johs. Jensen, der var afgaaet ved Døden. (F. Sp. 1844 og 2174, L. Sp. 288 og 337).

12. Valg af 2 Medlemmer til Overbevillingsnævnet (nedsat i Henhold til § 21 i Lov Nr. 99 af 29. Marts 1924 om Beværtning og Gæstgiveri samt om Handel med stærke Drikke) **for Tidsrummet fra 1. Januar 1937 til 31. December 1938.**

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev (¹⁶/₁₂ 1936): Landstingsmand C. F. Sørensen og fhv. Landstingsmand Rasmus Nielsen. (F. Sp. 1910 og 2174, L. Sp. 299 og 337).

13. Valg af 8 Medlemmer til Skattelovkommissionen (Kommission til Undersøgelse af, paa hvilke Omraader der efter Forholdenes Udvikling bør foretages Ændringer i de gældende Skattebestemmelser).

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev (²⁹/₁ 1937): Folketingsmand Smørum, Landstingsmand V. Buhl, Folketingsmændene Edvard Sørensen, Duborg, Christmas Møller, Korsgaard, Nøhr og Landstingsmand Gunnar Fog-Petersen. (F. Sp. 2567 og 2902, L. Sp. 528 og 622).

14. Valg af 20 Medlemmer til Forfatningskommissionen (nedsat i Henhold til § 1 i Lov af 3. Februar 1937 om Nedsættelse af en Kommission til Overvejelse af Spørgsmaalet om Ændringer i Grundlovens Forfatningsbestemmelser).

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev (¹⁷/₂ 1937): 1) Folketingsmand Fr. Andersen, 2) Folketingsmand Fr. Dalgaard, 3) Folketingsmand Hartvig Frisch, 4) Folketingsmand Hedtoft-Hansen, 5) Folketingsmand Holger Larsen, 6) Folketingsmand Hans Nielsen, 7) Landstingsmand C. F. Sørensen, 8) Landstingsmand Jensen-Aale, 9) Landstingsmand V. Buhl, 10) Landstingsmand Hauch, 11) Landstingsmand Stensballe, 12) Folketingsmand Brorsen, 13) Folketingsmand Krag, 14) Folketingsmand Elgaard, 15) Landstingsmand Larsen-Badse, 16) Landstingsmand Axel B. Lange, 17) Folketingsmand Ole Bjørn Kraft, 18) Folketingsmand Christmas Møller, 19) Folketingsmand

A. M. Hansen og 20) Landstingsmand Veistrup. (F. Sp. 3158 og 3896, L. Sp. 647 og 1021).

15. Valg af 2 Medlemmer til Landsnævnet for Børneforsorg (Overværgeraadet) (oprettet i Henhold til § 151 i Lov Nr. 181 af 20. Maj 1933 om offentlig Forsorg) **for Tidsrummet fra 1. April 1937 til 31. Marts 1941.**

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev ($^{22/3}$ 1937): fhv. Folketingsmand Kammersgaard og Medlem af Folketinget Fru Inger Gautier Schmit. (F. Sp. 3963 og 5104, L. Sp. 1043 og 1574).

16. Valg af 2 Suppleanter og 1 Medlem til Udvalget for de grønlandske Anliggender (nedsat i Henhold til § 7 i Lov Nr. 134 af 18. April 1925 om Grønlands Styrelse).

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev ($^{22/3}$ 1937): Folketingsmand Hauberg til Suppleant for Folketingsmand Vilhelm Rasmussen i Stedet for Folketingsmand Hartvig Frisch, der havde ønsket at blive fritaget for Hvervet.

Senere ($^{28/4}$ 1937) valgte Fællesudvalget: Folketingsmand Hauberg til Medlem i Stedet for Folketingsmand Vilhelm Rasmussen, der havde ønsket at blive fritaget for Hvervet, og til Suppleant for Folketingsmand Hauberg valgtes Folketingsmand Bomholt. (F. Sp. 6368 og 6458, L. Sp. 2248 og 2255).

17. Valg af 4 Medlemmer til en Kommission til Iværksættelse af Foranstaltninger til Hindring af Vesterhavets Angreb paa Limfjordstangerne.

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev ($^{28/4}$ 1937): Folketingsmændene Marinus Sørensen, Elgaard, Fibiger og Landstingsmand Martin Sørensen (Peterslund). (F. Sp. 6059 og 6458, L. Sp. 2064 og 2255).

18. Valg af 1 Medlem til Overfredningsnævnet
(nedsat i Henhold til Lov af 8. Maj 1917 om Naturfredning)
for Tidsrummet indtil 30. Juni 1937.

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev ($2^{3/4}$ 1937): Folketingsmand H. F. Ulrichsen i Stedet for fhv. Landstingsmand Godskesen, der var afgaaet ved Døden. (F. Sp. 6091 og 6458, L. Sp. 2064 og 2255).

19. Valg af 4 Medlemmer til Overfredningsnævnet
for Tidsrummet fra 1. Juli 1937 til 30. Juni 1941.

Valget foretoges af det under Nr. 1 nævnte Fællesudvalg.

Valgt blev ($2^{3/4}$ 1937): Folketingsmand J. P. Larsen, fhv. Folketingsmand Tange, Folketingsmand H. F. Ulrichsen og Landstingsmand Veistrup. (F. Sp. 6091 og 6458, L. Sp. 2064 og 2256).

VI. Forretningsordenen.

Ændringer i Landstingets Forretningsordens §§ 3, 4, 6, 9 og 42. [B. Sp. 693. — C. Sp. 391].

Anmeldt $1^{3/2}$ (L. Sp. 1043). Behandlingsmaaden $1^{3/2}$ (L. Sp. 1062). 1. Beh. $2^{4/2}$ (L. Sp. 1067). (Ordfører: C. F. Sørensen). 2. (sidste) Beh. $2^{6/2}$ (L. Sp. 1100).

Ændringerne i § 3 gaar ud paa at forøge *Næstformændenes Antal* fra 2 til 3 og samtidig at indføre *Betegnelsen Præsidium* for Tingets Formand og Næstformænd i Forening. I § 4 udtales det udtrykkeligt, at intet Parti kan have mere end eet Medlem i Præsidiet.

Ved den nævnte Forøgelse af Næstformændenes Antal bliver endvidere Medlemstallet i *Udvalget for Forretningsordenen* forøget med een. Da man imidlertid fandt det naturligt, at Tingets Formand ogsaa faar Sæde i Udvalget for Forretningsordenen, bestemtes det ved Ændringen i § 9, at dette Udvalg fremtidig skal bestaa af Præsidiet og 5 valgte Medlemmer.

Ved de nye Bestemmelser i § 42, Stk. 4, ændres Afstemningsmaaden saaledes, at Kravet om Foretagelse af *Navneoppraab*, naar Stemmemforskellen ikke overstiger 4, erstattes med en Regel, der overlader det til Formanden at bestemme, om Navneoppraab skal foretages til Konstatering af Afstemningens Udfald, dog at 3 Medlemmer kan forlange denne Afstemningsmaade anvendt. Medens Foretagelse af Navneoppraab efter Medlemmers Begæring hidtil har været betinget af skriftlig Henvendelse til Formanden fra 10 Medlemmer inden Afstemningens Begyndelse, vil det herefter være tilstrækkeligt, at 3 Medlemmer, mundtligt eller skriftligt, anmoder derom, og saadan Anmodning kan fremsættes ikke blot inden Afstemningen, men ogsaa umiddelbart efter, at Formanden har meddelt Udfaldet af en paa sædvanlig Maade foretagen Afstemning.

Indstillingen vedtoges enstemmigt med 52 Stemmer.

VII. Andragender.

1. Betænkning fra Folketingets Finansudvalg angaaende Andragender, henvist til Udvalget. [B. Sp. 2581].

Udvalget, der havde behandlet 4 Andragender, gjorde ingen Indstilling.

2. Betænkning fra Folketingets Udvalg for Andragender. [B. Sp. 2819].

Udvalget, der havde behandlet 2 Andragender, gjorde ingen Indstilling.

VIII. Andragende i Henhold til Grundlovens § 56.

Betænkning over Andragende om Folketingets Samtykke til, at Folketingsmand Prieme drages til Ansvar ved Domstolene for Udtalelser i Tinget. (Afgivet af *Folketingets Udvalg* for Forretningsordenen ¹⁴/₁ 1937). [B. Sp. 331].

Til Udvalget var henvist en Skrivelse af 23/12 1936, hvori Grosserer Knud Nielsen, København, anmodede om Tingets Samtykke til, at han indledede Retsforfølgning mod Folketingsmand Prieme i Anledning af forskellige af Hr. Prieme under Forhandlingerne i Folketinget den 22. November 1935 mod ham rettede Angreb (se Folketingstidende 1935—36, Sp. 418 og 437).

Udvalget gjorde ikke Indstilling.

Tillæg.

De politiske Partiers Programmer og Udtalelser.

Udtalelse af Det konservative Folkeparti

paa Landsraadmødet i Odense den 2.—3. Oktober 1936.

Det konservative Folkepartis Landsraadmøde takker Landets Vælgere for den stigende Tilslutning, de, navnlig ved Landstingsvalget, gav Partiet.

Ved de siden sidste Landsraadmøde afholdte to Valg har imidlertid Flertallet af det danske Vælgerfolk lagt hele Magten og Ansvar for Landets Styrelse i den nuværende radikal-socialistiske Regerings Haand.

En ny Tid i dansk Politik indledes herved.

Den gamle Kompromis-Politik, som Forfatningen under tidligere Forhold anviste, er ophørt.

Det bliver da i første Række Regeringens Stilling, Landet har Krav paa at vide Besked om.

Men Oppositionen har ogsaa sit Ansvar.

Partiet kræver Klarhed angaaende Regeringens Stilling til den nødvendige Ændring og Genopbygning af Landets Forsvar.

Partiet er rede til at drøfte en Ændring af Rigets Grundlov.

Partiet vil paa alle Lovgivningens Omraader, under Sagernes Behandling paa Rigsdagen, ogsaa ved Fremsættelse af selvstændige Forslag, positivt angive Konservatismens Synspunkter.

Folketingsvalget 1935 og Landstingsvalget 1936 har ændret Arbejdsvilkaarene i det politiske Liv — de kan intet ændre i vor faste og urokkelige Vilje til at arbejde for de konservative Tankers og Ideers Fremgang i vort Folk.

Program for Det frie Folkeparti.

Vedtaget ved Delegeretmøder i København og Fredericia den 17. og 20. Marts 1937.

1. Vi tilstræber en *national Samling* af det danske Folk grundet paa Respekt for dets Egenart, dets Historie og Traditioner, og vi erkender, at dette kun kan naas *paa den sociale Forstaaelses og Udlignings Grundlag*.

2. *Dansk Nationalitet og Kultur* skal derfor støttes saavel i Indland som hos det danske Mindretal Syd for Grænsen, og for at hindre, at Danmark skal blive *Fristed for tilstrømmende udenlandske Flygtninge* af forskellige Racer og Nationalitet, maa der drages meget snævre Grænser for Udlændinges Adgang til Arbejdstilladelse her i Landet.

3. Til Hævdelse af Danmarks Neutralitet og Selvstændighed opretholdes den *almindelige Værnepligt*. *Hær og Flaade* maa være udrustet saaledes, at de kan gøre en Indsats for Landets Forsvar.

4. Vor *Udenrigspolitik* bør føres i Samarbejdets og Forsoningens Aand og støtte Voldgiftstanken samt tilstræbe et intimt Samvirke mellem de nordiske Folk.

5. Den evangelisk-lutherske *Folkekirke* bevares. Den kristne Tro forkyndes i Kirke og Skole. Religionsfrihed sikres alle Borgere, og Helligdagsfreden værnes.

6. *Ungdommens Uddannelse* er en Statsopgave, men Adgangen til at lade Børn faa privat Undervisning holdes aaben. Religionsundervisningen bevarer sin Plads i vore Skoler. Gennem Aften- og Fortsættelsesskoler gives der Ungdommen Adgang til en videregaaende Undervisning, herunder i Ernæringslære og Sundhedspleje. Gennem tvungen Gymnastikundervisning i Skolerne og gennem Støtte til Oprettelse af Idrætspladser og Gymnastikhuse ydes den størst mulige Indsats for at faa en vaagen og sund Ungdom. — Ædruelighedsarbejdet fremmes, og Kendskab til Ernæringslæren søges udbredt i Folket. Benyttelsen af sunde danske Næringsmidler maa foretrækkes fremfor udenlandske Næringsmidler af tvivlsom Værdi. Den offentlige Administration og de offentlige Institutioner maa her udøve den størst mulige Indsats.

7. *Den private Ejendomsret* beskyttes, Begrænsninger bør kun finde Sted under den strengeste Iagttagelse af Grundlovens Erstatningsbestemmelser.

Det private Initiativ fremmes og Statsvirksomheder begrænses mest muligt. Al Lovgivning paa økonomiske Omraader bør tilsigte at skabe de bedst mulige Betingelser for Oprettelse af og Værn for selvstændige Virksomheder og for Frembringelse af Værdier og at fordele Byrder og Goder saaledes, at den enkelte Borger faar en Løn, der staar i rimeligt Forhold til vedkommendes samfundsnyttige Indsats. Arbejdssystemet maa ændres derhen, at dansk Ungdom, dansk Haandværk og Industri faar Arbejdsfrihed og Arbejdsret. Folkets Fremgang er betinget af, at social Fællesnytte gaar forud for Egennytte.

8. Den direkte *Skat* paalignes i Forhold til Skatteevnen og efter en progressiv Skala. Beskatning af *Grundværdier* og *Bygninger* sker efter ensartede Regler. Grundværdistigningsbeskatningen fremmes. Princippet: Lige Skat paa lige Jord gennemføres. Beskatningen af Formue sættes i Forhold til Formuens Afkastning. Hovedparten af de *statskoncessionerede Virksomheders* Overskud bør inddrages i Statskassen.

9. For at sikre Lovgivningens Uafhængighed bør den Regel gennemføres, at ingen Rigsdagsmand efter sit Valg bør have Mulighed for at skaffe sig personlig Fordel ved Hverv ud over sin borgerlige Livsstilling, Hverv, som er opnaaet i Kraft af en politisk Indflydelse.

10. Grundlaget for Nationens Velstand er bygget paa *Samhandel med Udlandet*. Eksporterhvervenes Interesser maa derfor aldrig underordnes andre økonomiske Hensyn.

11. *Pengepolitikens* Opgave er Fremme af Produktionen, hvilket søges gennemført ved en tidssvarende Valuta- og Prioriteringspolitik, et lavt Renteniveau og en til Produktionsmængden svarende Seddeludstedelse.

Kronens Købekraft holdes saa konstant som muligt over for danske Varer og Livsfornødenheder, dog under skyldig Hensyntagen til Eksporterhvervenes Interesser. Dette er Regeringens og Danmarks Nationalbanks fornemste Opgave, og Bankens Ledelse maa derfor frigøres for enhver Art af Indflydelse fra private Kapitalinteresser. Fondsbørsen kontrolleres og effektive Foranstaltninger træffes mod Kapitalmagtens Adgang til Udnyttelse af den arbejdende Del af Befolkningen.

12. Sammenblanding af private og offentlige Interesser samt af Lovgivning og Administration er utilstedelig og strafbar. Der gennemføres en Ansvarlighedslov, hvorefter Ministre kan drages til Ansvar for deres Embedsførelse.

13. Folkets frie Selvbestemmelsesret bør være Grundlaget for Landets Styre.

14. Det er Samfundets Pligt at sørge for ubemidlede syge, Invalidere, gamle og nødlidende, men vi ønsker denne offentlige Forsorg baseret paa Folkeforsikringens Grundlag og med en effektiv Kontrol mod Misbrug.

15. *Vort Maal er: Efter en gennemført økonomisk Fri-gørelse at skabe et Danmark for Danskerne.*

Udtalelse af Det radikale Venstre

paa Partiets Landsmøde i Aalborg den 24. Maj 1937.

Idet Landsmødet udtaler sin Glæde over, at Landstingsvalget gav Regeringspartierne det Rigsdagsflertal, som Befolkningens Tilslutning Valg efter Valg gennem otte Aar har gjort berettiget, og sin Tilfredshed med Gennemførelsen af den store Række af Vælgerflertallet ønskede, men af det gamle Landstingsflertal hidtil hindrede Love, opfordrer det Rigsdagsgruppen til at yde sin mest energiske Medvirksomhed til Fremme af de forestaaende Grundlovsforhandlinger, saaledes at Landstinget afskaffes og Vælgerflertallets Ret til Afgørelse af Rigets Anliggender forankres i Forfatningen.

Over for de nye Vanskeligheder for Landets Økonomi, der følger af sidste Aars daarlige Høst og den stærke Stigning i de udenlandske Raastofpriser, opfordrer Landsmødet Rigsdagsgruppen til at virke for, at der vedblivende ad Handelsaftalernes Vej opnaas den størst mulige Afsætning i Udlandet af danske Varer, saa de for Landbrug, Industri, Haandværk, Fiskeri og Transport nødvendige Raastoffer kan sikres og Arbejdsmulighederne derved øges.

Landsmødet fastslaaer, at den af Det radikale Venstre ved Landbrugskrisens Begyndelse paapegede Nødvendighed af en Lettelse af Gældsbyrden efterhaanden erkendes af alle,

og Mødet opfordrer Rigsdagsgruppen til at virke for hurtig Fremme af Arbejdet for en Ordning, hvor Renteydelse sættes i Forhold til Konjunkturerne, og hvor ny, uforholdsmæssig Gældsstiftelse i Landbruget hindres.

Landsmødet opfordrer endvidere Rigsdagsgruppen til at virke for:

1. Bedre Vilkaar for Ungdommens Uddannelse og Dygtiggørelse til praktisk Virksomhed.
2. Lettere Adgang for Ungdommen til Erhvervelse af Jordbrug af en efter de ændrede Forhold afpasset Størrelse.
3. Styrkelse af de mindre, selvstændige Bedrifters Eksistensmuligheder i alle Erhverv.
4. Forbedring af Funktionærers, Handels- og Kontor-medhjælperes Vilkaar ad Lovgivningens Vej efter de ved forrige Landsmøde optrukne Linier.
5. En Voldgiftsordning, der varigt sikrer Samfundet mod, at Arbejdskonflikter bringer afgørende Forstyrrelse i vort Erhvervsliv eller for vor Handelsomsætning med Udlandet.
6. Virkningsfuld Bekæmpelse af alle Forsøg paa at udnytte de ekstraordinære Forhold til uberettigede Prisforhøjelser.
7. At den kommende, samlede Skattelovsrevision i størst muligt Omfang viderefører Grundskyldsprincippet i Ejendomsbeskatningen og afløser indirekte Skatter og Afgifter paa almindelige Livsfornødenheder samt fortsætter Bestræbelserne for med Bevarelse af Kommunerne Selvstyre og Ansvar at skabe større Lighed i Skattebyrderne Fordeling.

Over for den Uro, der hersker i Europa baade med Hensyn til Staternes gensidige Forhold og med Hensyn til Forfatningslivet, opfordrer Landsmødet til Opretholdelse af en neutral Holdning over for Udlandets Begivenheder, til Samarbejde i videst muligt Omfang mellem de forskellige Retninger i Folket og til Bevarelse af Ro, Fasthed og Handlekraft i Landets Styre.

Udtalelse af Venstre

paa Partiets Landsmøde i Odense 2. Juni 1937.

I otte Aar har det danske Samfund politisk været under socialistisk Ledelse, men endnu staar Landets Regering uden et fast udformet Program for Statens økonomiske Politik saavel udadtil som indadtil.

Over for de store erhvervsøkonomiske Spørgsmaal har Regeringen Aar efter Aar bevilget sig selv Henstand. Ved Hjælp af Valutaordningens Tvangsøkonomi har man søgt at knæsette en Socialiseringspolitik, hvis Følger for Produktion og Omsætning truer med at blive skæbnesvanger. Herudover har Regeringen indskrænket sig til en tilfældig Lejlighedslovgivning og en Række planløse Hjælpe- og Understøttelsesforanstaltninger.

For det danske Samfund har denne Politik medført en vedvarende Beskæftigelseskrise, og Regeringen staar magtesløs over for Spørgsmaalet om Arbejdsløshedens Formindskelse, endsigte dens Afskaffelse.

For Landets Hovederhverv, Landbruget, er Tilstanden nu alvorligere end nogen Sinde i de sidste to Menneskealdre. En saakaldt Saneringsordning for et Udsnit af Landbruget er gennemført med Støtte fra hele Rigsdagen, men dels er denne Hjælpeforanstaltning gjort virkningsløs paa Grund af Regeringens økonomiske og finansielle Politik, dels er saadanne Foranstaltninger ganske utilstrækkelige, saa længe Regeringen opretholder en Politik, der er en Hindring for Genskabelse af Landbrugets Rentabilitet og ødelægger Grundlaget for en sund Udstykning.

Denne Tilstand er en Fare for hele Samfundets Økonomi, og det økonomiske System, der har ført til dette Resultat, maa hurtigst muligt lægges om. Venstre rejser ikke Landbrugets Krav om Ligestilling i nogen Klassepolitiks Aand eller Tjeneste. Venstre ønsker ikke blot at staa Vagt om Eksporterhvervene paa Land og i By, men om det fri Næringsliv og Omsætningens Interesser i Almindelighed.

Ud fra Hensynet til Hævdelse af det samlede danske Folks erhvervsmæssige Fællesinteresser kræver Venstre i Overensstemmelse med den enstemmige Protest, der ved Valutaordningens Forlængelse for nogle Maaneder siden fremkom

fra samtlige danske Erhverv mod det nuværende økonomiske Systems Indhold og Administration, en hurtig Afvikling af den Tvangsregulering af alt økonomisk Liv, som for Tiden praktiseres til lige stor Skade for Erhvervslivet og de danske Forbrugere.

En saadan Afvikling maa tage sit Udgangspunkt i en Omdannelse af Valutaordningspolitikken med det Hovedformaal at skabe et Værn for Samfundets handels- og eksportpolitiske Interesser under rimelig Hensyntagen til en harmonisk Udvikling af dansk Erhvervslivs naturlige Muligheder paa Land og i By.

En Nyordning af dansk økonomisk Politik efter disse Linier er en bydende Nødvendighed, dersom Danmark skal kunne opretholde sin førende Stilling som Eksportnation. En kunstig Undergravning af danske Eksportmuligheder over Uret mod de eksporterende Erhverv og betyder tillige Tilbagegang for hele Samfundets Økonomi med nedsat Levofod for det danske Folk.

En saadan økonomisk Nyorientering er ogsaa paakrævet af Hensyn til de Bestræbelser, der fra de andre nordiske Lande med Støtte fra Stater som Holland, Belgien og Schweiz for Tiden udfoldes for at lette det internationale Varebytte ved en gradvis Nedbrydning af bestaaende Handelsrestriktioner.

Der vil blive tilføjet vort Land varig Skade, dersom dansk økonomisk Politik fastlægges i saadanne Former, at Danmark isoleres og derved afskærer sig fra at yde sit Bidrag til en handelspolitisk Afspænding med det Formaal snarest gørligt at berede Vej for et økonomisk Fremskridtsarbejde under den internationale Arbejdsdelings Bannermærke.

En økonomisk Omlægning, erhvervsmæssigt og handelspolitisk, maa gaa Haand i Haand med en dybtgaaende Sanering af de udgiftsmæssige, finansielle og skattepolitiske Forhold. En offentlig Økonomi, der lever over Evne, undergraver Erhvervslivets Modstandskraft, hemmer den samfunds-nødvendige Kapitalopsparing og bundfælder sig i stigende Renteomkostninger for Næringslivet.

Den voldsomme Førøgelse af Udgifter og Skatter, der er et Resultat af det socialistisk-radikale Styre, rejser med uomgængelig Nødvendighed Kravet om Tilpasning af de

offentlige Byrder efter Bæreevnen og om en rimelig Deling af Statsopgaver og kommunale Opgaver.

Den gennemførte Udligningsordning, der er et diletantisk Forsøg paa at løse den Opgave, og som blot yderligere forflygtiger Ansvarer for den kommunale Forvaltning, vil kun bringe Skuffelser og vil ikke kunne afværge det Sammenbrud, der allerede nu truer mange Kommunerens Økonomi.

Kommunerne maa aflastes for en Række af de Udgifter, som nu paahviler dem, og som de enten slet ikke eller kun i ringe Omfang har Indflydelse paa.

Sideordnet hermed maa der gennemføres en Skatte-revision, som for den sogne- og amtskommunale Ejendomsbeskatnings Vedkommende fjerner de i de senere Aar foretagne helt urimelige Forhøjelser, som skaber Lighed i Ejendomsbeskatningen for By og Land, og som giver Sikring mod en Socialisering af Ejendomsværdierne gennem den faste Beskatning.

I Forbindelse med den nedsatte Skattekommission maa der gennemføres en Forenkling af det Skattevirvar, der har været Følgen af de senere Aars statslige og kommunale Skattepolitik. En bedre og mere hensigtsmæssig Deling af Skattekilder mellem Staten og Kommunerne maa tilstræbes.

Toldlovgivningen i Almindelighed og i Særdeleshed de i de senere Aar stykkevis tilkomne højprotektionistiske Toldlove bør optages til Revision med naturlig Hensyntagen til de Erfaringer, der produktions-, konkurrence- og beskæftigelsesmæssigt er indvundet under det bestaaende Toldsystem. En Regulering af Beskyttelsestolden maa foregaa i Overensstemmelse med Venstres principielle Krav under forstandig Afvejning af Hensynet til de ubeskyttede Erhverv og Forbrugerne og til bestaaende Erhverv og deres Arbejds-muligheder.

For at sikre en rolig Udvikling af dansk Produktionsliv bør der ved en Revision og Modernisering af Toldlovgivningen søges udformet Bestemmelser, der er tilstrækkelig smidige til at kunne tjene som Værn mod tilfældige Udslag af usunde og illoyale udenlandske Handelsmetoder af Dumping-Karakter og lignende, men som ikke udelukker den sunde og normale Konkurrence som Regulator for Prisdannelsen.

Genskabelsen af dansk Erhvervsøkonomis Sundhed kan

kun ske ved et Brud med den hidtil førte statssocialistiske Tvangspolitik. Statslige Understøttelsesforanstaltninger kan aldrig erstatte den private Foretagsomhed, naar Beskæftigelsesproblemet skal løses. Maalet for et sundt og levedygtigt Samfund maa være produktivt Arbejde og ikke en Forhøjelse af det sociale Understøttelsesbudget.

Det er en haard Anklage mod det nuværende politiske Styre, at en stor og ødelæggende Arbejdsløshed kan vedvare samtidig med, at der er Mangel paa Arbejdskraft inden for væsentlige Dele af det danske Erhvervsliv, ikke mindst inden for Landbruget. Dette Forhold maa bringes til Ophør, og Landets økonomiske og sociale Politik maa afstemmes i Overensstemmelse hermed.

Det maa aldrig glemmes, at Forudsætningen for en Bedring af det danske Samfunds materielle og kulturelle Tilstand uadskilleligt er knyttet til en Styrkelse af Næringslivets produktionsmæssige Ydedygtighed, der atter er betinget af den personlige Arbejdsindsats og den enkeltes Følelse af Ansvar over for sig selv og Samfundet.

I en økonomisk og socialt bevæget Tid som den nuværende stilles der særlige Krav til Folkestyret og dets Ledere. Ved sin ensidige Indstilling og den Halvhedens Politik, der kendetegner den nuværende Regering, er Folkestyret her i Landet i disse Aar udsat for en tung Belastning.

Tiden maner til Samarbejde, men et Samarbejde i Folkestyrets Tegn maa være bygget paa Varetagelse af Helhedens Interesser og præget af Ligelighed og sund Balance mellem de forskellige Erhvervsgrupper og Befolkningsklasser. Ministeriet Staunings Ledelse af Landets Anliggender bærer Ansvaret for, at et saadant Samarbejde hidtil har været umuliggjort.

Det maa i denne Forbindelse dybt beklages, at Regeringen, efter at den, tvunget af Omstændighederne, har maattet opgive sin negative Indstilling paa det neutralitets- og forsvarsmæssige Omraade, ikke har formaaet at skabe en Samling om Opbyggelsen af et Neutralitetsværn, som de truende Forhold i Europa nødvendiggør. Ansvaret for denne Forsømmelse paahviler derfor ogsaa alene den siddende Regering. Det maa ligeledes beklages, at Statsministeren i sine Udtalelser ikke har vist den tilstrækkelige Forstaaelse af det nordiske Skæbnefællesskab.

Regeringen har ikke evnet at løse Spørgsmaalet om en Folkeskolereform i Enighed mellem Rigsdagens Partier. Den aandelige og kulturelle Frihed er et af de største Goder, en Nation ejer. Ved den af Regeringspartierne nu gennemførte Lov om Folkeskolen er Grunden lagt til en Skolelovgivning, der bl. a. svækker den fri Skoles Stilling og desuden medfører nye, store Byrder for Landets Kommuner.

Den forløbne Rigsdagssamling, der var den første under en ny parlamentarisk Situation, hvor de to socialistisk-radikale Regeringspartier har haft uindskrænket Magt til at gennemføre, hvad de kunde enes om, har frembudt talrige Eksempler paa Regeringens Ulyst til overhovedet at indlade sig i virkelig Forhandling med Oppositionen.

For disse Vilkaar maa Oppositionen naturligvis bøje sig.

Men til Gengæld opfordrer denne Tingenes Tilstand alle, der ser Faren ved den gradvise Socialiseringspolitik, til at forberede det politiske og økonomiske Systemskifte, som ene kan hindre, at vort Land, dets Erhvervsliv og Befolkning synker ned i Ufrihed og Armod.

Venstres Landsmøde udtaler sin Tak til Rigsdagsgruppen for en folkelig frisindet Samfunds- og Fremskridtspolitik i Kamp imod den i sidste Rigsdagsperiode førte Politik og kalder til Samling mod det Tvangsstyre og den Statssocialisering, de senere Aar har bragt os ind i.

Sagregister.

	Side
Aarhus Universitet, Lov	659
Akkord- og Moratorieloven, Ændring i, privat Forslag.	727
Aktieselskabsbeskatning, se Arbejdsoverenskomster (Dagsorden), Landbrugets Økonomi, Overordentlig Indkomstskat og Personlig Kommuneskat.	
Aldersrente, se Folkeforsikringsloven.	
Andragender	797
Apotekerafgift, Lovændring	326
Arbejdsaftaler, individuelle, se Individuelle Arbejds- aftaler.	
Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring, se Ar- bejdsløshedsloven.	
Arbejdsfriheden, se Erhvervs- og Arbejdsfriheden.	
Arbejdsløse, Beskæftigelse af, Lov	362
— , Vinterhjælp til, privat Forslag	736
Arbejdsløshed i Tilfælde af Skibsforlis, Erstatning for, Beslutning	743
Arbejdsløsheden, Afhjælpning af, privat Forslag	730
— , Bekæmpelse af, motiverede Dags- ordener	87, 767, 768
Arbejdsløshedskassernes Fortsættelseskasser, Lov	358
Arbejdsløshedsloven, Ændringer i, Lov	371
Arbejdsløshedsudgifter, mellemkommunal Refusion for visse, se Mellemkommunal Refusion.	

	Side
Arbejdsoverenskomster, Forlængelse af, Lov.....	82
Arrestvæsenet, se Politiets og Arrestvæsenets Ordning.	
Arveafgift, midlertidig, Lov	133
Arveforordning af 1845, Ændring i, Lov.....	538

B enzin, Anvendelse af Tillægsafgiften paa, privat Forslag.....	718
Betalingshenstand for Ejere af Landbrugsejendomme m. fl., Lov.....	596
Betalingshenstand for Ejere af Landbrugsejendomme m. fl., Lovændring.....	594
Betalingshenstand for Ejere af Landbrugsejendomme m. fl., privat Forslag.....	732
Brandvæsenet i Købstæderne, Lovændring.....	604
Bulgarien, Voldgiftstraktat med, se Voldgiftstraktat.	
Børn, Lægeundersøgelse af, se Lægeundersøgelse.	
Børn uden for Ægteskab, Lov.....	520
Børnedødelighed, Bekæmpelse af, se Spædbørnsdødelighed.	

Dagsordener:

Arbejdsoverenskomster (Aksel Larsen).....	87
Diskontoforhøjelse (1. Valdemar Thomsen. 2. Hartvig Frisch og A. M. Hansen. 3. Clausager. 4. Oluf Pedersen).....	756—758
Eksportsagen (Christmas Møller).....	750
Gundtoft-Sagen (Aksel Larsen).....	778
Hovedstadsudligning (Aksel Larsen).....	284
Kirkelige Midler og Bevillinger til Kirkebygning (1. S. Rasmussen. 2. H. P. Johansen og Veistrup).....	783—784

	Side
Kornordning (Oluf Pedersen).....	163
Krisefondens Obligationssalg og Renteniveauet (1. Hasle og Clausager. 2. Hartvig Frisch og A. M. Hansen. 3. Valdemar Thomsen. 4. Aksel Lar- sen).....	767—768
Landbrugets økonomiske Ligestilling med andre Er- hverv (Valdemar Thomsen).....	780
Rentesækning, se ovenfor: Arbejdsoverenskomster, Diskontoforhøjelse og Krisefondens Obligationssalg.	
Sukkerordning (Hans Hansen [Rørby]).....	473
Diskontoforhøjelse, Forespørgsel om den stedfundne ..	754
.	
Efterskoler, Statstilskud til private, Lov	665
Ejendomsskatter, se Arbejdsoverenskomster (Dagsorden), Faste Ejendomme, Fælleskommunal Udligningsfond og Landbrugets Økonomi.	
Ekspertudvalget, se Rigsretstiltale.	
Ekspropriationer, Bemyndigelse til, Lov	426
Embedslægevæsenets Ordning, Udskydelse af Genfore- læggelse, Lov	331
England, Handelsoverenskomst med, se Handelsoverens- komst.	
Erhvervsbeskatning, se Personlig Kommuneskat.	
Erhvervs- og Arbejdskraften, Ophævelse af Lov om Værn for	447
Erhvervsvirksomheder i lejet Ejendom, se Lejet Ejen- dom.	
.	
Faderskabssager, Lov	542
Faglige Kursus for Ungdommen, Statsstøtte til, privat Forslag	716

	Side
Faste Domstol for mellemfolkelig Retspleje (Artikel 36 i Statutten), Beslutning	748
Faste Domstol for mellemfolkelig Retspleje (Protokol ang. dens Beføjelse), Beslutning	749
Faste Ejendomme, Beskatning af, Lovændring	132
Finanslov	39
Fisk, Ind- og Udførsel af, Lov	199
Fiskere, Hjælp til vanskeligt stillede, Lov	204
Fiskeri, se Saltvandsfiskeriloven.	
Fiskeri ved Grønland, se Færingehavnen.	
Foder- og Gødningsstoffer m. m., Handel med, Re-geringsforslag	707
Folkeforsikringsloven, Ændringer i, Lov	345
Folkeskolen, Lov	629.
Forespørgsler	754
Forfatningskommission, se Grundloven.	
Forhyring, Konvention om, Beslutning	744
Forhyring og Mønstring, Lov	490
Formueskat, se Fælleskommunal Udligningsfond og Landbrugets Økonomi.	
Forretningsorden, Landstingets	796
Forsorgsloven, Ændringer i, se Offentlig Forsorg.	
Forsvarslove	667
Fortrinsret i Høsten 1937, se Høstpanteret.	
Fortsættelseskasser, se Arbejdsløshedskassernes Fortsættelseskasser.	
Fragttilskud til Mergelselskabet i Sønderjylland, Fore-spørgsel angaaende	780
Funktionær-Aftaler, se Individuelle Arbejdsaftaler.	
Fælleskommunal Udligningsfond, Lov	286
Færingehavnen, Adgang til, Lov	111

Færøerne:	Side
Fiskerinævn, Lovændring	207
Grandestævne, Lov	218
Haugers Styrelse og Drift, Lov	220
Hegn og Markfred, Lov	222
Indsøer og Vandløb, Lov	225
Jordbrugets Fremme, Lov	208
Motorkøretøjer, Lovændring	627
Pantsætning af Fangst, Lov	628
Smitsomme Sygdomme hos Husdyrene, Tillæg til Lov om	228
Grundforbedring, Lov	144
Grundloven, Kommission angaaende Ændringer i, Lov	77
Grundlovens § 56, Andragende om Samtykke i Hen-	
hold til	797
Grønlandsfiskeri, se Færingehavnen.	
Grønlands Styrelse, Lovændring	109
Gudløse, Verdenskongres af, se Kirkebøn.	
Guldklusuler, Lov	451
Gundtoft-Sagen, se Lukket Retsmøde.	
Gældssanering, se Landbrugets Gæld.	
Gældssaneringsydelse, privat Forslag	729
Gødningstoffer, se Foder- og Gødningstoffer.	
Handelsoverenskomst med England, Beslutning	739
Hovedstadskommunerne, Udligning imellem, se Udlig-	
ning.	
Hunde, Lov	617
Husleje, se Leje.	
Hypotekbankens Regnskab for 1935—36, Beslutning . .	739
Hæren, Indtegning til, se Indtegning til Hær og Søværn.	
— , Lønninger ved, se Tjenestemandsløven.	

	Side
Hæren, Retsplejen ved, se Militær Retspleje.	
Hærens Ordning, Lov	667
Høstpantebreve, Laan til Indfrielse af, privat Forslag	726
Høstpanteret (Høsten 1936), Lovændring	150
— (Høsten 1937), Lov	151
I ndeklemte Husmandsbrug, Tillægsjord til, se Tillægs- jord.	
Indfødsrets Meddelelse, Lov	319
Individuelle Arbejdsaftaler, privat Forslag	720
Indkomstskat, overordentlig, se Overordentlig Indkomst- skat.	
— , se Fælleskommunal Udligningsfond.	
Indtegning til Hær og Søværn, privat Forslag	736
Installationer, se Tekniske Installationer.	
Isvanskeligheder, Forespørgsel ang. Foranstaltninger mod	761
J ugoslavien, Voldgiftstraktat med, se Voldgiftstraktat.	
K assebetjentes Ansvar for deres Personale, se Statens Regnskabsvæsen.	
Kirkebøn i Anledning af Verdenskongres af »Gudløse«, Forespørgsel vedr. Opfordring til	768
Kirkelige Midler, Forespørgsel angaaende	781
Kommunal Valglov, Ændringer i, Lov	263
Kommuneskat, personlig, Lov	306
Konkurrence og Varebetegnelse, uretmæssig, Lovæn- dringer	465
Konnossementer, Lov	498

	Side
Konventioner, Fortegnelse over	36
Kornordning, Tillæg til, Lov	160
— , — , —	164
Krigsmateriel, Kontrol med Tilvirkning af, Lov	609
Krigs-Ulykkesforsikring for søfarende, Lov	515
Krisefondens Obligationssalg, Forespørgsel vedrørende .	764
Kvæg, Afsætningen af, se Oksekød.	
København, Frederiksberg og Gentoft, økonomisk Ud- ligning imellem, se Udligning.	
Kødordning, se Oksekød og Kvæg.	
L andbrugets Gæld, Tillæg til Lov om	177
— — , Ændringer i Lov om, privat Forslag	728
Landbrugets Økonomi, Forespørgsel om Regeringens Planer vedrørende	779
— — , Genrejsning af, privat Forslag .	730
Landbrugsprodukter, Udførsel af, Lov	198
Landstingsvalget	18
Landstingsvalgte Medlemmer og Stedfortrædere, Valg af	784
Langvarigt arbejdsløse, se Arbejdsløse.	
Leje, Lov	229
Lejet Ejendom, Beskyttelse af Erhvervsvirksomheder i, Lov	253
Luftfartsloven, Lovændring	427
Luftfartøj, Befordring med, Lov	430
Lukket Retsmøde, Forespørgsel vedr. Offentliggørelse af Beretning om et	772
Lund-Tale, Statsministerens	63
Lægeundersøgelse af Børn og unge Mennesker om Bord paa Skibe, Beslutning	745
Lærningelov	402

	Side
M argarineloven, Tillæg til, Lov	191
Mellemkommunal Refusion for visse Arbejdsløshedsud- gifter, Lovforlængelse	396
Merindkomstskat, se Overordentlig Indkomstskat.	
Militærmusikkens Genoprettelse, privat Forslag	719
— — — — —, Ændringsforslag	684
Militær Retspleje, Lovændringer	704
Militær Straffelov	694
Ministeransvarlighed, privat Forslag	734
Moratoriebeløb, Tilbagebetaling af, se Akkord- og Mora- torieloven.	
Mønstring, se Forhyring og Mønstring.	
N aturfredning, Lov	88
Normeringslov	117
Nødhjælpsarbejder, se Arbejdsløse og Arbejdsløsheds- loven.	
O ffentlig Forsørg, Lovændringer	336
Oksekød, Fordeling til trængende, Lov	401
Oksekød og Kvæg, Afsætningen af, Lov	157
Overarbejde, Forbud mod, Lov	387
Overordentlig Indkomstskat, Lov	121
P antegæld og Terminsydelser, Henstand med, se Be- talingshenstand.	
Partiprogrammer og -udtalelser	799
Personlig Kommuneskat, Lov	306
Politiet, Lønninger ved, se Tjenestemandsløven.	
Politiets og Arrestvæsenets Ordning, Lov	580

	Side
Politimestres Ansvar for deres Personale, Lov.....	606
Politiorde­ning i Sønderjylland, Lovforlængelse.....	580
Prisaftaler, Lov.....	453
— , Lovforlængelse.....	452
Raager , Bekæmpelse af, Lov	197
Regnskabsvæsen og Revision, se Statens Regnskabsvæsen og Revision.	
Reguleringstillæg, Lovændring.....	139
Rentesænkning, privat Forslag, se Landbrugets Økonomi.	
— , se under Dagsordener (Arbejdsoverens- komster, Diskontoforhøjelse og Krise- fondens Obligationssalg).	
Rentetilskud, se Landbrugets Gæld.	
Retsplejeloven, Ændringer i, se Faderskabssager.	
Rigsretstiltale mod Landbrugsministeren, Forslag til Beslutning.....	750
Rotter, Udryddelse af, Regeringsforslag.....	712
Saasæd , se Høstpanteret.	
-- , Tilskud til Indkøb af, Lov.....	153
Saltvandsfiskeriloven, Ændring i, Lov.....	200
Skattenedsættelse.....	49
Skolelov, se Folkeskolen.	
Skoleophold for unge Mænd og Kvinder, Statsstøtte til, privat Forslag.....	717
Smørordning, Lov.....	167
Snekastningsloven, Ændring i, privat Forslag.....	729
Sociale Udgifter, Kommunernes Deltagelse i de, Lov..	399
Sommertid, Indførelse af, privat Forslag.....	720

Spanien:	Side
Foranstaltninger mod Deltagelse i Borgerkrigen i, Lov	614
Kontrol med Skibe i Anledning af Borgerkrigen i, Lov	517
Rekrutering til Folkefronten i, Forespørgsel.....	758
Sparekasser, Lov.....	473
Spædbørnsdødelighed, Bekæmpelse af, Lov.....	329
Statens Regnskabsvæsen og Revision, Lovændringer ..	134
Statsanstalten for Livsforsikring, Lovændringer.....	141
Statsregnskabet for 1934—35, Beslutning.....	738
Statstidende, Lovændring.....	106
Straffelov § 235, Ændring i, Lov.....	576
Straffelov § 242, Ophævelse af, Lov.....	578
Straffelov, se Militær Straffelov.	
Sukkerordning, Lov.....	471
Sundhedsplejersker, se Spædbørnsdødelighed.	
Svangerskab, Foranstaltninger i Anledning af, Lov ...	558
Svineproduktionen, Regulering af.....	165
Søloven, Ændringer i, Lov.....	503
Søterritoriet, Inddragelse af Dele deraf under Reglerne for Ferskvand, Lov.....	201
Søværnet, Indtegning til, se Indtegning til Hær og Sø- værn.	
— , Lønninger ved, se Tjenestemandsløven.	
— , Retsplejen ved, se Militær Retspleje.	
Søværnets Ordning, Lov.....	667
T ekniske Installationer, Lov.....	332
Tillægsbevillingslov.....	65
Tillægsgjord til mindre Landbrug, Lov.....	185
Tillægsskat, se Overordentlig Indkomstskat.	
Tinglysningslov, Ændring i, Lov.....	600

Tingvalgte Medlemmer, se Landstingsvalgte.

Tjenestemandsløven, Ændringer i:

Hæren.....	136
Justits- og Politivæsenet m. m.....	591
Reguleringstillæg.....	139
Søværnet.....	138
Tvangsauktioner over Landbrugsejendomme, Udsættelse af, Lovforlængelse.....	599

Udførsel, se Fisk og Landbrugsprodukter.

Udligning mellem København, Frederiksberg og Gentofte, Lov..... 271

Udligningsfond, se Fælleskommunal Udligningsfond.

Ulykkesforsikring for søfarende, se Krigs-Ulykkesforsikring.

Ulykkesforsikringsforbundet for Søfart og Fiskeri, ekstraordinært Statstilskud til, Lov..... 425

Underholdsbidrag, Inddrivelse og Sikring af..... 548

Underrettsdommeres Ansvar for deres Personale, Lov.. 606

Uniformsforbud, Lovforlængelse..... 607

Uægteskabelige Børn, se Børn uden for Ægteskab.

Valg, se Landstingsvalget og Landstingsvalgte Medlemmer.

Valgs Prøvelse..... 787

Valg til Kommissioner og Hverv..... 790

Valutahandelen, Frigivelse af, se Landbrugets Økonomi og Valutalov.

Valutalov..... 433

Varebetegnelse, uretmæssig, se Konkurrence.

Vinterhjælp til arbejdsløse, privat Forslag..... 736

	Side
Vitaminisering af Margarine, se Margarineloven.	
Voldgiftstraktat med Bulgarien, Beslutning.....	746
— — Jugoslavien, Beslutning.....	747
Værnepligten, Folkeafstemning om Ophævelse af, privat Forslag.....	735
Værnepligtsloven, Ændringer i, Lov.....	321
Ægtebørn, Lov	554
Ægtefællers Arveret og uskiftet Bo, Lovændring.....	540
Ægteskabets Retsvirkninger, Lovændring.....	541

